ARNALDI DE VILLANOVA OPERA THEOLOGICA OMNIA (AVOThO)

II

DIPLOMATARIUM ARNALDI DE VILLANOVA

Corpus
Scriptorum Cataloniae

Corpus
Scriptorum Cataloniae

Curantibus Josep Perarnau,
Jaume de Puig et Jaume Mensa

Series A: Scriptores

Arnaldi de Villanova
Opera Theologica Omnia II
(AVOThO II)

Commissio pro editione perficienda
Josep Perarnau, praes. hon.
Jaume Mensa, mod.
Josep Alanyà
Lluís Cifuentes
Sebastià Giralt
Sergi Grau
Francesco Santi
Barbara Scavizzi

UNION ACADÉMIQUE INTERNATIONALE
CORPUS PHILOSOPHORUM MEDII AEVI

Diplomatarium Arnaldi de Villanova

(AVOThO II)

Curante Josep ALANYÀ

Institut d'Estudis Catalans
Ateneu Universitari Sant Pacià
Barcelona 2022

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Diplomatarium Arnaldi de Villanova. - Primera edició. - (Arnaldi de Villanova opera theologica omnia (AVOThO) ; 2) (Corpus philosophorum Medii Aevi / Union académique internationale) (Corpus scriptorum Cataloniae. Series A, Scriptores)
Bibliografia. Índexs. - Text en llatí, estudi introductori i comentaris en català
ISBN 9788499656847 (IEC ; imprès). — ISBN 9788499656861 (IEC ; llibre electrònic). — ISBN 9788412610345 (AUSP ; imprès). — ISBN 9788412610338 (AUSP ; llibre electrònic)
I. Alanyà i Roig, Josep, 1943- editor literari II. Vilanova, Arnau de, aproximadament 1238-1311, autor III. Institut d'Estudis Catalans. IV. Ateneu Universitari Sant Pacià. V. Col·lecció: Vilanova, Arnau de, aproximadament 1238-1311. Opera theologica omnia ; 2 VI. Col·lecció: Corpus philosophorum Medii Aevi VII. Col·lecció: Corpus scriptorum Cataloniae. Series A, Scriptores
1. Vilanova, Arnau de, aproximadament 1238-1311 2. Vilanova, Arnau de, aproximadament 1238-1311 - Fonts
929Vilanova, Arnau de
929Vilanova, Arnau de(093)

Els treballs de preparació i edició d'aquest volum s'han portat a terme en el context dels programes de recerca de la Secretaria Científica de l'IEC (2018-2022) i han rebut un ajut de la Union Académique Internationale (2022-2023).

Il·lustració de la coberta: *Maistre Arnaut de Vilanoua*, del còdex 327 de la Bibliothèque Inguimbetine, de Carpentràs, f. 98v, publicada per S. Thiolier-Méjean dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 23-24 (2004-2005), 493.

© 2022 by *Corpus Scriptorum Cataloniae*
© Institut d'Estudis Catalans i Ateneu Universitari Sant Pacià, per a aquesta edició

Primera edició: novembre del 2022

Compost per Jordi Ardèvol
Imprès a Service Point FMI, SA

ISBN obra completa (IEC): 978-84-7283-739-4
ISBN obra completa (AUSP): 978-84-935970-3-0
ISBN volum segon (IEC): 978-84-9965-684-7 (edició en paper)
978-84-9965-686-1 (edició electrònica)
ISBN volum segon (AUSP): 978-84-126103-4-5 (edició en paper)
978-84-126103-3-8 (edició electrònica)

Dipòsit Legal: B 21732-2022

DOI: 10.2436/10.3000.05.1

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de Creative Commons. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca.*

ESTUDI INTRODUCTORI

I. Orígens i antecedents del *Diplomatarium*. les etapes de l'arnaldisme

És just i equitatiu per a la persona del gran mestre Arnau de Vilanova que, quan es compleixen els set-cents onze anys de la seva mort, pugui veure ja la llum, dins el *Corpus Scriptorum Cataloniae*, el *Diplomatarium Arnaldi de Villanova* (AVOThO, II), el diplomatari arnaldià que recull els documents contemporanis i posteriors a la seva vida, relatius a la seva biografia i a l'activitat diversa de metge, professor, traductor, teòleg, espiritual, religiós, reformista, diplomàtic i, fins i tot, apòstol. Són 274 documents que abracen un ventall cronològic, tan intens com divers, que va de l'any 1279 al 1376. I això que és, per a la figura del mestre, equitatiu i just, és per als arnaldians, metges i historiadors, filòsofs, teòlegs i gent de ciència, imitant el text del prefaci litúrgic, digne, just, necessari i saludable.

S'han escolat cent-tretze anys del primer intent de formar un *Diplomatari arnaldià*, «en mala hora estroncat..., la publicació del qual inicià, amb cura diligent, el Sr. Alòs-Moner als *Estudis Universitaris Catalans*»,[1] com lamenta el P. Martí de Barcelona.[2] El P. Martí de Barcelona escrivia això quan hi havia ja un nombre important de documents arnaldians coneguts i transcrits, disponibles per a formar un estudi prou complet i seriós, ell en diu definitiu, del gran metge català. Es referia a l'assaig de Menéndez y Pelayo de 1879,[3] a l'article de B. Hauréau dins l'*Histoire littéraire de la France*,[4] als treballs publicats per H. Finke[5] i a l'edició d'una munió de documents medievals (938), de l'Arxiu Reial de Barcelona, transcrits i regestats per Antoni Rubió i Lluch.[6]

Bé que lamentava haver-se estroncat el primer *Diplomatari arnaldià*, iniciat per d'Alòs-Moner, el P. Martí de Barcelona tenia l'esperança que, com li ho

1. Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció de documents relatius a Arnau de Vilanova*, dins «Estudis Universitaris Catalans» (EUC), III (1909), 47-53, 140-148, 447-449, 531-534; IV (1910), 110-128, 496-498; VI (1912), 98-103.

2. P. Martí de Barcelona, O. M. Cap., *Nous documents per a la biografia d'Arnau de Vilanova*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», XI (1935), 86.

3. Marcelino Menéndez y Pelayo, *Arnaldo de Vilanova, médico catalán del s. xiii*, Madrid, 1879, treball incorporat més tard a l'obra *Historia de los heterodoxos españoles*, ed. 1ª, Madrid 1880, I, 449-487.

4. Barthélemy Hauréau, *Histoire littéraire de la France*, XXVIII, 1881, 26-126, 487-490.

5. Heinrich Finke, *Aus den Tagen Bonifaz VIII*, Münster, 1902, 191-226 i CXVII-CCXI; *Acta Aragonensia*, Berlín-Leipzig, 1908-1922, 3 vols., passim.

6. Antoni Rubió i Lluch, *Documents per a la història de la cultura catalana medieval*, 2 vols. Barcelona, I (1908), II (1921).

havia promès, el continuaria aviat. Per això, amb molt de gust li oferia, per incorporar-los al *Diplomatari*, l'esforç de recerca personal, els quaranta-tres documents inèdits, que havia descobert a l'Arxiu Reial de Barcelona, transcrits i publicats l'any 1935 a la revista «Analecta Sacra Tarraconensia»[7] i els cent setanta-vuit, publicats el mateix any a la revista «Estudis Franciscans».[8] L'estroncament responia, pel que sembla, a motius familiars i es referia pròpiament al recull documental, estroncat en les dates de 1302, i no pas a un estroncament del *Diplomatari*. En l'esforç compartit inicial per formar un complet i exhaustiu *Diplomatari arnaldià* hi hagué estreta col·laboració i intercanvi de dades i documents entre d'Alòs-Moner, Rubió i Lluch i el P. Martí de Barcelona. Tots tres, des de 1907, any de la creació de l'Institut d'Estudis Catalans, estaven compromesos a formar-lo, responent al propòsit inicial de la institució.

En efecte, un dels propòsits de l'Institut era, mitjançant la regulació i la sistematització dels estudis referents a Catalunya, «donar a les publicacions de textos literaris, jurídics o històrics, caràcter de corpus o col·lecció orgànica».[9]

Rubió i Lluch, primer president de l'Institut d'Estudis Catalans, el mateix any de la seva creació (1907),[10] en la Memòria presentada al president de la Diputació i a l'alcalde de Barcelona, expressava reiteradament i en formes variades la voluntat de la presidència i de la junta de l'Institut de formar «col·leccions de documents... col·leccions diplomàtiques», amb què poder publicar «les biografies de figures tan importants de nostra literatura com les d'Arnau de Vilanova, Ramon Llull i el cronista Muntaner».[11] I així va ser, puix la tercera obra impresa per l'Institut fou un diplomatari, el llibre *Documents per a la història de la cultura catalana medieval* en dos volums, del president Rubió i Lluch. Ell tenia clar que la bibliografia i la investigació de documents eren els instruments d'estudi fonamentals per a construir de manera organitzada, sistemàtica i definitiva la història de Catalunya. Cosa que calia fer, amb treball col·lectiu i constància, duent a terme «la tasca del despullament constant i metòdic de tots els dipòsits diplomàtics, i preferentment de l'Arxiu de la Corona d'Aragó».[12]

---

7. Martí de Barcelona, *Nous documents*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», XI (1935), 85-127.

8. Martí de Barcelona, *Regesta de documents arnaldians coneguts*, dins «Estudis Franciscans» (ES), XLVII (1935), 261-300.

9. *Propòsits de l'Institut d'Estudis Catalans*, dins «Anuari de l'IEC» 1908, 16.

10. Albert Balcells, *Antoni Rubió i Lluch, historiador i primer president de l'Institut d'Estudis Catalans*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Semblances biogràfiques, XLVIII, 2008. Hi ha publicació anterior dins *Documents per a la història de la cultura catalana medieval*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, I (2000), 5-42.

11. *Memòria presentada als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona, per l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets des de la seva fundació fins al 31 de desembre de 1908*, dins «Anuari de l'IEC» 1908, 10, 12-13.

12. Antoni Rubió i Lluch, *Documents*, pròleg, IX.

Rubió celebrava l'alenada d'activitat i entusiasme amb què la joventut estudiosa catalana havia iniciat, en la dècada que va del 1897 al 1907, a l'esquena del salt de segle, la tasca de treure a la llum els documents d'arxiu i els còdexs de biblioteques, vertaders tresors d'història i vida, de pensament i paraula, que dormien el son de segles en la fosca de la ignorància. Ell volgué obrir camí, amb optimisme i constància, fent recull i publicant el major nombre possible de documents inèdits amb «el sistema dels *Corpus*, *Cartularis* i *Diplomataris*, el més científic de tots, tant en boga a l'estranger, també vell a casa nostra». I recordava, historiadors i cronistes, investigadors sistemàtics, Caresmar, Jaume Pasqual i Finestres, autors de les col·leccions documentals dels monestirs de Bellpuig de les Avellanes i de Poblet, i Pròsper de Bofarull, autor de la *Colección de Documentos Inéditos* (CODOIN) de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Per a Rubió, aquests eren uns avançats al seu temps que havien encarrilat, convençuts de la utilitat, l'edició de diplomataris, que a les nacions avançades, com França, Alemanya, Anglaterra i Itàlia, formaven la llibreria auxiliar dels arxius i biblioteques. Just el que elles tenien, a Catalunya faltava. Per això, inculcà els alumnes, en el curs de 1905-1906, a punt de crear-se l'Institut, en la classe de Literatura Catalana dels «Estudis Universitaris Catalans» (EUC), l'interès per la formació de *Diplomataris*, *Cartularis* o *Corpus*, cronològics i sistemàtics de caràcter general, amb transcripció de documents i regests, o de caràcter específic, històric o arqueològic, artístic o jurídic, mercantil o biogràfic.

Aquí comença, des de 1906 i 1907, sota l'impuls i protecció de l'Institut d'Estudis Catalans i el guiatge de Rubió i Lluch, la primera generació d'arnaldistes nostrats, tercera en ordre absolut, que reuniren esforços per endinsar-se a les fonts arxivístiques que garantien donar llum sobre la figura i les activitats del metge Arnau de Vilanova: el seu fill Jordi Rubió i Balaguer, Ramon d'Alòs-Moner i Francesc Martorell. Tenien al seu abast, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, els fons de la Cancelleria reial de l'Arxiu Reial de Barcelona —registres i cartes reials— i els fons del Mestre racional, dins la secció de Reial patrimoni.

Eren fons, que alguns investigadors estrangers i nostrats ja coneixien i n'havien transcrit i publicat, en *Corpus* sistemàtic o en obres biogràfiques i temàtiques, no pocs dels documents. Ens referim a Marcelino Menéndez y Pelayo i Barthélemy Hauréau, promotors, segons Manselli, de la «renaixença moderna»,[13] que van redescobrir la figura mèdica i espiritual de mestre Arnau i començaren a dissenyar, fundats en documents, la biografia històrica del personatge, arrencant-li la capa de llegenda que l'havia convertit en caricatura. Els estudis primers dels dos historiadors esmentats, que formen part de la primera generació, serviren de guia profitosa per als estudiosos Heinrich

13. Raoul Manselli, *Arnaldo de Villanova, diplomático, teólogo e riformatore religioso alla fine del secolo XIII*, dins «Humanitas», 8 (1935), 268.

Finke, Matthias Francowitz, Paul Diepgen, Rubió i Lluch, Ernst Benz i d'Alòs-Moner, que en colliren els resultats i els eixamplaren entre els inicis i els anys trenta del segle XX.

En la dècada de 1930 a 1939, anys de turbulències i guerra civil (1936-1939), brillen amb llum pròpia en l'univers arnaldià els frares Josep Maria Pou, OFM, i el P. Martí de Barcelona, OFM Cap., aquest assassinat als 41 anys en la persecució religiosa de 1936, de qui, amb l'estroncament de la vida, ens hem vist privats, també per sempre, dels resultats prometedors de la recerca rigorosa i sistemàtica que estava realitzant a l'Arxiu reial i al Capitular de València. Fou ell, amb Ramon d'Alòs-Moner, qui ens deixà *in cunabulis* el disseny d'un *Diplomatari* cronològic dels documents relatius a mestre Arnau. Els seus treballs ens han estat referents essencials avui per a la recerca de documents i la formació del nostre *Diplomatari*.[14] Tots ells formen la segona generació.

Malgrat que els anys de guerra havien estat paralitzadors de recerca, el mateix any en què acabava la contesa civil, 1939, els germans Tomàs i Joaquim Carreras i Artau posaven en primera línia de l'escenari cultural mestre Arnau de Vilanova en publicar a Madrid *Historia de la filosofía española. Filosofía cristiana de los siglos XIII-XV*.[15] El P. Miquel Batllori, S.I., que havia seguit als anys trenta les petges de Ramon Llull i mestre Arnau en fonts arxivístiques conservades a Itàlia, entrà a participar plenament en la recerca arnaldiana, junt amb Joaquim Carreras i Artau, tenint cura de les *Obres Catalanes*.[16] Aquestes contemplen, en dos volums, les dues dimensions principals del mestre —la medicina i la teologia—, dues obres de perfil gegantí, oportuníssimes en aquell moment, que magnifiquen pel contingut el format material en octau menor. En paraules de Francesco Santi, que fem nostres, «les Obres, per l'acurada edició de totes les obres catalanes d'Arnau, són una pedra mil·liar en els estudis arnaldians que cal agrair al P. Batllori». En aquella data llunyana de l'any 1947 es posà la primera pedra dels *Opera omnia. Scripta spiritualia Arnaldi de Villanova*.[17] En el decurs dels anys naixeran, amb prestigi reconegut i itineraris paral·lels, els *Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia (AVOMO)* i els *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO)*.

---

14. Jaume Mensa i Valls, *L'Institut d'Estudis Catalans i els estudis arnaldians (1907-2016)*. Discurs de recepció de Jaume Mensa i Valls com a membre numerari de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, llegit el dia 20 de febrer de 2018, Barcelona, 2018, 6-9.

15. Tomàs i Joaquim Carreras Artau, *Historia de la filosofía española. Filosofía cristiana de los siglos XIII-XV*, I, Madrid, 1939, 199-230.

16. Miquel Batllori i Joaquim Carreras, ed., Arnau de Vilanova, *Obres Catalanes.* I. *Escrits religiosos*, (Els Nostres Clàssics, Col·lecció A, 53-54), Barcelona, Editorial Barcino, 1947; Arnau de Vilanova, *Obres Catalanes.* II. *Escrits mèdics*, (Els Nostres Clàssics, Col·lecció A, 55-56), Barcelona, Editorial Barcino, 1947.

17. Francesco Santi, *Arnau de Vilanova. L'obra espiritual*, 42-43 i n. 9; Ramon Aramon i Serra, *Projecte de la publicació de les obres espirituals d'Arnau de Vilanova*, dins «Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics», I (1952), 97-100.

En les dècades dels anys cinquanta i seixanta del segle XX entrà en l'escena arnaldiana de la mà del P. Batllori fra Salvador de les Borges (Joan Botam) i inicialment de la mà de Laín Entralgo, més tard, a València, de la del professor Manuel Díaz, el metge i sacerdot Juan Antonio Paniagua Arellano,[18] que, com ell mateix confessava, esmerçà en la investigació sobre Arnau de Vilanova tota la vida. Paniagua investigà els fons arnaldians a París i entrà en coneixement dels escrits espirituals, bé que s'aplicà en cos i ànima als escrits mèdics formant grup d'amistat i recerca amb José María López Piñero i Lluís García Ballester, historiadors de la medicina. Fou precisament García Ballester qui, als anys setanta del segle XX, havia endegat l'ambiciós projecte d'emprendre l'edició crítica i l'estudi detallat de cadascun dels tractats que componen l'obra mèdica d'Arnau de Vilanova. Tots ells formen la tercera generació que va de l'any 1939 fins al 1975.

Seguint el fil dels treballs de Carreras Artau, mort el 1968, i al seu entorn, bé que en un cert temps en to més baix, coincidint amb un creixent interès per mestre Arnau en l'esfera internacional, dos estudiosos de prestigi de casa nostra prendran el relleu i plantaran en el camp de l'arnaldisme la llavor d'un arbre ben arrelat i regat, que s'ha fet gran, està donant molt de fruit i alberga a les seves branques una munió d'estudiosos, que hem vingut a constituir la generació arnaldiana actual. Parlem del P. Eusebi Colomer, S.I., i, sobretot, del canonge de Sogorb Josep Perarnau. Ell ha estat el creador, editor i factòtum de la revista «Arxiu de Textos Catalans Antics», que, des de 1982, ha publicat 33 volums, densos, extensos i rics en textos, anàlisis, índexs i recensions, una rica font d'informació literària, històrica, filosòfica, jurídica, teològica i mèdica, durant molts anys obra pràcticament d'un sol home. Revista «destinada a edicions, estudis i exposicions de ciència positiva, sense però excloure d'altres tipus de recerca, entorn d'obres d'autors catalans anteriors al segle XIX», amb un abast ample que inclou «tot l'àmbit geogràfic on ha arrelat la llengua catalana i, quan l'època estudiada ho exigeixi, tot el conjunt de regnes i terres que formaren part de la Corona catalano-aragonesa».[19]

Paniagua s'incorporà a l'empresa, complicada i complexa bé que viable, com s'ha demostrat amb escreix, i es va posar la primera pedra d'un edifici ampli i ben estructurat amb l'edició crítica dels *Aphorismi de gradibus*,[20] preparada per un jove Michael R. McVaugh, autor d'un profund estudi introductori, que havia treballat a la Bibliothèque Nationale de Paris els manuscrits d'Arnau. Els *Aphorismi* van veure la llum l'any 1975. A partir d'aquest any fins

18. Alguns escrits importants de Juan A. Paniagua sobre Arnau de Vilanova han estat reunits per Jon Arrizabalaga i Pedro Gil-Sotres, en homenatge al seu mestre, en un sol volum, Juan A. Paniagua, *Studia Arnaldiana. Trabajos en torno a la obra médica de Arnau de Vilanova, c. 1240-1311*, Barcelona, Fundación Uriach 1838, 1994.

19. «Arxiu de Textos Catalans Antics», 1 (1982), presentació, 5.

20. L. García Ballester, Juan A. Paniagua i M. R. McVaugh, *Aphorismi de gradibus*, dins *Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia*, II, Granada-Barcelona, 1975.

avui, formem la quarta generació, encapçalada per Josep Perarnau i Espelt i, amb ell, Lluís García Ballester i Michael R. McVaugh, tots els estudiosos que fem recerca sobre mestre Arnau.[21]

Mentrestant, d'ací i d'allà anaven publicant-se notícies extretes dels documents d'arxiu que eixamplaven el coneixement biogràfic del mestre, entre les quals cal destacar les pròpies de Juan A. Paniagua,[22] les del professor de la Universitat de Barcelona Josep M. Millàs Vallicrosa,[23] i les de McVaugh, aplicat a les obres mèdiques d'Arnau, però també interessat en la seva biografia, les fonts i bibliografia arnaldianes.[24] I s'obria editorialment la porta als escrits espirituals amb la publicació, *post mortem* de Carreras Artau, de l'*Expositio super Apocalypsi*, primer volum dels *Opera Omnia. Scripta Spiritualia*,[25] edició crítica que ell havia preparat, editada per Olga Marinelli i Josep M. Morató, amb pròleg del P. Miquel Batllori. Cal saber que aquest escrit era considerat aleshores la gran obra espiritual d'Arnau; tanmateix, avui, gràcies als estudis més recents han estat plantejats dubtes seriosos i ben fonamentats sobre l'atribució arnaldiana i, finalment, ha resultat ser apòcrifa.

En el *III Convegno Internazionale di Assisi*, celebrat els dies 16 a 18 d'octubre de 1975 sobre el tema *Qui erano gli spirituali?*, hom constatà que mestre Arnau, com digué Manselli, era el gran absent, cosa incomprensible i que calia capgirar posant en primera línia de recerca, debat i publicació la figura del mestre metge i teòleg, les seves activitats diverses i la seva obra mèdica i teològica. En prengué bona nota Josep Perarnau, qui, amb energia i el punt de sornegueria que el caracteritza, presentà als congressistes els resultats de les seves investigacions i les descobertes documentals importants que havia fet d'escrits d'Arnau a Roma i a Barcelona.[26]

Perarnau posà aquí peu en ferm per revifar els estudis arnaldians. Hi amuntegà cinc objectius i recursos: 1) intensificar la labor de recerca als arxius i biblioteques; 2) fomentar l'edició crítica de les obres espirituals, seguint el camí paral·lel de les mèdiques; 3) augmentar el nombre d'estudiosos, incorporant al nucli existent nous investigadors; 4) eixamplar l'àmbit de les investigacions; i 5) activar la celebració de Jornades d'Estudi Internacionals sobre

21. Santi, *Arnau de Vilanova*, 41-73.

22. Paniagua, *Studia Arnaldiana. Trabajos en torno a la obra médica de Arnau de Vilanova, c. 1240-1311*, XV. *Cronología de los hechos conocidos de la vida de Arnau de Vilanova*, 420-432.

23. Josep M. Millàs Vallicrosa, *Nota bibliográfica de las relaciones entre Arnau de Vilanova y la cultura judaica*, dins «Sefarad», XVI (1956), 149-153.

24. McVaugh, *Aphorismi*, II, 327-334.

25. Entre els anys 2002 i 2004, havent-se descobert apòcrifa l'*Expositio super Apocalypsi*, es va redefinir el projecte, es renovà la metodologia d'estudi i d'edició, més d'acord amb els paràmetres científics actuals, i va fer-se el canvi de nom a *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia* (AVOThO), volent significar que havia canviat la cosa.

26. Josep Perarnau, *La figura dello Spirituale nei nuovi testi di Arnau de Vilanova*, dins «Chi erano gli spirituali?», dins «Atti del III Convegno Internazionale di Assisi, 16-18 ottobre 1975», Assís, 1976, 276-287.

Arnau de Vilanova. Tot això serà conseqüència d'un fet que Francesco Santi descriu així, referint-se al Congrés d'Assís i a l'aportació de Perarnau: «Josep Perarnau il·lustrà els resultats d'algunes de les seves perquisicions de darrera hora mitjançant una comunicació que, malgrat ser sintètica, fou considerada —segons es digué— molt sucosa. En efecte, el nom de Perarnau està vinculat a la nova represa dels estudis. (...) Els nous descobriments permeteren a Perarnau d'iniciar una labor molt important sobre la doctrina d'Arnau i sobre el seu significat històric, tant a Catalunya com a fora».[27]

A partir de 1982, any de l'aparició del primer volum de l'«Arxiu de Textos Catalans Antics», Jaume Mensa entén que, mantenint-se oberta l'etapa de la represa de postguerra dels estudis arnaldians (1948-2002), s'hi dona un nou impuls amb l'edició continuada i puntual de l'anuari esmentat, fecund en la publicació crítica de textos, comentaris, articles i recensions; amb la celebració de les jornades internacionals d'estudis sobre Arnau de Vilanova a Barcelona els anys 1994, 2004, 2011 i 2021, aquesta celebrada en línia per la pandèmia del covid-19; i la creació del Centre Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova, inaugurat durant la III Trobada, el 7 d'octubre de 2011, a la seu de la Facultat de Teologia de Catalunya, avui Ateneu Universitari Sant Pacià.

A l'entorn del Dr. Josep Perarnau, «un director bregat», com el qualifica amb raó el Dr. Jaume de Puig, la revista «Arxiu de Textos Catalans Antics»,[28] el patrocini de l'Institut d'Estudis Catalans i la Facultat de Teologia de Catalunya de l'Ateneu Universitari Sant Pacià i la celebració de les jornades, s'ha consolidat un nucli d'estudiosos arnaldians del nostre país i de fora, que han aportat, en el progrés dels treballs sobre mestre Arnau de Vilanova, valuoses descobertes i estudis novells de prestigi. Ens referim als estudiosos de casa nostra i de fora, tot un equip de professionals universitaris, que han participat i participen amb ponències i comunicacions a les Trobades i publiquen els seus treballs, principalment, a les *Actes de les Trobades Internacionals* i a l'«Arxiu de Textos Catalans Antics»: Juan Antonio Paniagua, Fernando Salmón, Eustaquio Sánchez Salor, Jaume de Puig i Oliver, Jaume Mensa i Valls, Josep Alanyà i Roig, Sebastià Giralt i Soler, Lluís Cifuentes i Comamala, Sergi Grau, Maria Cabré, Jordi Bossoms i Costa i Rafael Ramis Barceló, Michael R. McVaugh, Michela Pereira, Antoine Calvet, Chiara Crisciani, Joseph Ziegler, Gian Luca Potestà, Francesco Santi, Barbara Scavizzi, Fabio Troncarelli, Cosimo Reho i Maria Cristina Pascerini. Hi hem de sumar, incorporat més recentment el jove

27. Santi, *Arnau de Vilanova*, 54 i 55.

28. El primer volum de la revista veu la llum l'any 1982, publicat per la Fundació Jaume Bofill. N'és director fins a caure malalt, recentment, el Dr. Josep Perarnau i secretari el Dr. Jaume de Puig. A partir del tercer volum, l'Institut d'Estudis Catalans n'ha estat coeditor —III (1984), IV (1985), V (1986)—, junt amb la Fundació Jaume Bofill, i a partir del volum VII (1987) fins al darrer que ha vist la llum, XXXIII (2020-2021) amb la Facultat de Teologia de Catalunya, ara Ateneu Universitari Sant Pacià.

Ramon Guijosa, a qui he d'agrair la confecció de les Taules d'equivalència de les Cartes reials de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Si de mestre Arnau de Vilanova podem dir que fou una «figura insigne, savi, metge i teòleg medieval»,[29] del Dr. Josep Perarnau hem de dir que ha estat qui «ha rescatat Arnau d'un cert oblit, i amb tenacitat, competència i esforç, ha contribuït a unir i reunir els especialistes en la figura del gran pensador i metge».[30] I a l'Institut d'Estudis Catalans li hem de reconèixer que ha estat i és el veritable pal de paller de la recerca arnaldiana, com ho proven a bastança els dos volums d'edició crítica dels *Scripta Spiritualia*, els fins ara sis dels *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia* (II, III, IV, V, XII i XIV), les monografies i els nombrosos articles de revista i ressenyes que publica en ordre cronològic Jaume Mensa, en apèndix, al final del Discurs de recepció de la lliçó com a membre numerari de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC, sota el títol *Publicacions arnaldianes de l'Institut d'Estudis Catalans*.[31]

II. L'avantprojecte de *Diplomatari*. Gestació

L'any 2002, just quan acabava l'etapa de la represa dels estudis arnaldians i finia la primera època del projecte d'edició de les obres espirituals o teològiques de mestre Arnau, el Dr. Josep Perarnau em va demanar de formar part del nucli d'estudiosos d'Arnau i m'encomanà la preparació del *Diplomatari*. Sense saber jo prou bé on em posava, escoltant la proposta, les explicacions erudites i les anàlisis sàvies de Perarnau, la convicció amb què m'ho demanava i l'entusiasme que hi posava, vaig acceptar l'encàrrec.

Era aquell un bon moment, en la meva biografia personal, puix, com a docent, només em quedava un curs acadèmic per jubilar-me de la càtedra de Filosofia de l'Institut de Batxillerat Infanta Isabel d'Aragó de Barcelona. Un curs que ja no vaig professar al centre acadèmic perquè, pretenent guanyar temps a tants d'anys de retard en la formació del diplomatari d'Arnau de Vilanova, veia oportú posar-me a treballar al més aviat possible.

A instància del Dr. Perarnau vaig redactar un informe, amb indicació de continguts, objectius, metodologia i treball de recerca, que vaig elevar a la Presidència de la Generalitat per mitjà dels senyors Albert Manent i Carles Duarte, amb la col·laboració del senyor Josep Maria Cullell. Amb l'informe pretenia obtenir el trasllat de funcionari del Departament d'Ensenyament al Departament de Presidència i així, lliure de classes i de la resta de tasques

29. Jaume Guillamet Lloveras, *La vigència intel·lectual d'Arnau de Vilanova*, dins *Actes de la IV Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova*, Barcelona, 2022, 7.

30. Armand Puig i Tàrrech, *Salutació*, dins *Actes de la IV Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova*, Barcelona, 2022, 11-12.

31. Mensa, *L'Institut d'Estudis Catalans*, 28-40.

acadèmiques pròpies d'un centre d'ensenyament secundari, on, a més, exercia alguns anys com a cap d'estudis diürn, podria visitar diàriament els arxius de la ciutat de Barcelona, principalment el de la Corona d'Aragó, per immergir-me en la investigació dels seus documents. La petició em fou concedida per a tot el curs 2002-2003 i des de Presidència em va ser oferta la renovació per al curs 2003-2004, però, com que jo llavors ja estava jubilat, vaig renunciar-hi.

La primera tasca que vaig emprendre, ni que fos per situar-me i prendre consciència de les característiques del camp on em posava a jugar, fou reunir tots els treballs que des de la fi del segle XIX fins al 2002 s'havien publicat sobre mestre Arnau de Vilanova com a metge de reis i papes i com a teòleg i reformador espiritual. Els escrits em servirien de guia i m'omplirien de coneixements sobre la persona, vida, activitats i obres d'un personatge, del qual ho ignorava gairebé tot. Val a dir que tot el que vaig poder reunir inicialment amb la generosa col·laboració del Dr. Josep Perarnau, del Dr. Jaume de Puig i de fra Valentí Serra, caputxí, em serví per començar a caminar amb una certa seguretat, orientació, curiositat i coneixements entre una gran abundància de documents, on apareixia la figura de mestre Arnau.

Fou així com em vaig familiaritzar amb els arnaldians de primera hora i els seus escrits, Menéndez y Pelayo, Matthias Francowitz, H. Finke, d'Alòs-Moner, Rubió i Lluch, Carreras Artau, el P. Martí de Barcelona, el P. Miquel Batllori, Roc Chabàs, Elies Olmos. I vaig descobrir que la tasca que m'havia estat encomanada, això és la formació d'un diplomatari arnaldià, havia estat en la ment i la voluntat dels estudiosos d'Arnau des del primer moment. Vaig comprovar que, una vegada més, es complia el principi metafísic, teleològic, aplicable a la física, l'ètica i el dret, segons el qual, com bé diu Aristòtil, «Sapiens incipit a fine, et quod est primum in ordine intentionis ultimum est in ordine executionis», en aquest cas de forma exagerada.[32]

En efecte, tots els autors esmentats parlaven de *Corpus*, de *Diplomatari* de *Col·lecció de documents* i, quan reunien els documents, els ordenaven cronològicament, en feien transcripció i regest. Reclamaven mètode científic, històric, recerca seriosa i exhaustiva i reunió dels documents en un sol *Corpus*. L'IEC també mostrà aquest mateix interès des del moment de la seva fundació i el seu president, Rubió i Lluch, anomenava *Diplomatari* el conjunt de documents transcrits, acompanyats del regest i comentaris que publicà l'any 1908 en dos volums amb el títol *Documents per a la història de la cultura catalana medieval*.

En hores i dies de recerca intensiva i extensa, el curs 2002-2003 vaig visitar diàriament l'Arxiu de la Corona d'Aragó i vaig poder consultar tots els registres de la Cancelleria reial que podien contenir notícia de mestre Arnau, de la seva persona, de la seva vida i de les seves activitats, en un ventall cronològic prou ample que, per assegurar-me'n, vaig establir des de l'any 1230

32. ARISTÒTIL, *Física*, llibre 2, cap. 3; *Metafísica*, llibre 5, cap. 2.

fins al 1350. Eren documents dels regnats de Jaume I, Pere el Gran, Alfons el Liberal, Jaume II, Alfons el Benigne i Pere el Cerimoniós. No vaig ometre, en la recerca, cap dels registres de les diverses sèries (*Commune*, *Curiae*, *Legationum*, *Sigilli Secreti*, *Gratiarum*, *Diversorum*, *Officialium*, *Testamentorum*, *Privilegiorum*, *Pecuniae*, *Solutionum*, *Thesaurarii*, *Statutorum*, *Maioricarum*, *Sardiniae*, *Siciliae*). Alguns volums, pocs, estaven en un estat de conservació lamentable per l'acció de la humitat i, sobretot, del corc dels llibres i dels lepismes bibliòfags. Amb l'autorització benvolent del director Carles López Rodríguez i la col·laboració i ajuda inestimables del facultatiu Jaume Riera i Sans, de bona memòria, vaig poder consultar-los fora de sala.

En la recerca de dades de mestre Arnau en els registres de Cancelleria i en dues cartes reials de l'Arxiu de la Corona d'Aragó em va passar cosa semblant a la que conta el P. Martí de Barcelona, que sovint apareixia un *Arnaldus de Villanova*, que a primer cop d'ull semblava ser el nostre metge. Aviat, però, vaig poder sortir de dubtes en comprovar que el metge sempre apareixia amb la indicació de la seva professió —*phisicus*—i gairebé sempre precedint el nom i cognom el títol de *magister*.[33]

Vaig consultar també els registres del Reial Patrimoni, secció Mestre racional, i els fons de les Cartes Reials Diplomàtiques, avui Cartes Reials, moltes de les quals estaven encara pendents de classificar. He d'agrair des d'aquí les atencions del personal de servei i reprografia per tant com em van haver de suportar en tot un seguit de peticions d'un registre rere l'altre i dels diferents lligalls de les cartes reials.

Vaig adonar-me aviat que d'aquells documents originals, que els meus ulls llegien, molts ja havien estat consultats i fins i tot publicats amb els corresponents regests pels pioners dels estudis sobre Arnau de Vilanova (Menéndez y Pelayo, Matthias Francowitz (és a dir, Matthias Flacius Illiricus), Finke, Carreras Artau, d'Alòs-Moner, Martí de Barcelona), cosa que, per una banda, em posava fàcil el treball, però, per l'altra, me'l complicava en comprovar que en alguns casos, i no eren pocs, no coincidia la datació o la transcripció de certs mots, fins i tot frases, amb el document original. Aquest fou el cas, que em cridà més l'atenció, de la transcripció que Menéndez y Pelayo havia publicat dins *Historia de los heterodoxos españoles* de la *Interpretación hecha por Arnaldo de Vilanova de los sueños de D. Jaime II de Aragón y de D. Fadrique de Sicilia*, document que Menéndez afirma haver estat acarat per Morel-Fatio;[34] *Carta escrita por Arnaldo, a nombre de Don Fadrique de Sicilia, para Don Jaime II de Aragón, con*

33. Podem conèixer els registres i folis i les cartes reials on apareix l'Arnau de Vilanova homònim i la seva identitat a Martí de Barcelona, *Regesta de documents arnaldians coneguts*, dins «Estudis Franciscans», 47 (juliol-setembre, 1935), 262, n. 6.

34. ACA, Còdexs de la Casa Reial, 1, ff. 1r-14v: Primus quaternus. Marcelino Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos españoles*, 2ª ed., Madrid, 1918, III, XLI-LXVIII.

un plan de reforma de su casa y reino;[35] i *Razonamiento hecho por Arnaldo de Vilanova en Aviñón ante el Papa y Cardenales*.[36]

Seguint les petjades de la documentació relativa a mestre Arnau, calia anar a València a consultar els fons de l'Arxiu Capitular, un conjunt important de pergamins que havia registrat el canonge arxiver Elías Olmos.[37] Les atencions i facilitats rebudes del canonge arxiver Vicent Pons i Alós i del personal de l'arxiu en la consulta i en el servei de reprografia foren excel·lents, mereixedores de la meva gratitud. El mateix he de dir del professor Mateu Rodrigo Lizondo, que em va fer a mans, amicalment i amb salutacions cordials, els quinze documents dels notaris Jaume Martí i Salvador Vich relatius a Arnau de Vilanova de l'Arxiu del Regne de València, que ell havia estudiat i publicat amb el títol *La protesta de Valencia de 1318 y otros documentos inéditos referentes a Arnau de Vilanova*.[38] Documents que vaig poder consultar en els seus originals en còpies digitals enviades amablement des de l'arxiu esmentat.

Aviat em plogueren les assistències per part dels estudiosos d'Arnau que em brindaren generosa i erudita col·laboració, perllongada en el temps fins avui, entre els quals Josep Perarnau, Jaume de Puig, Michael R. McVaugh, Lluís Cifuentes, Sebastià Giralt, Jaume Mensa i Theo H. M. Falke. Vull remarcar l'assistència, des de la Universitat de Navarra, de Pedro Gil-Sotres, qui, il·lusionat amb el projecte del *Diplomatari* que jo estava realitzant, m'envià com a bibliografia auxiliar el llibre *Studia Arnaldiana*, acompanyat d'una nota manuscrita, signada a Pamplona l'11 d'octubre de 2011, que deia «Apreciado Josep: Espero que sea de tu agrado y de utilidad para el importante trabajo que estás realizando. Pedro Gil». Tota una invitació a prosseguir el camí iniciat, tan complex com interessant, de la recerca per a la formació del *Diplomatarium*.

Entre les orientacions i assistències rebudes vull destacar les de Josep Perarnau, Jaume de Puig i Jaume Mensa indicant-me la importància dels escrits arnaldians del Ms. Vat. lat. 3824, de la Biblioteca Apostòlica Vaticana, dels quals vaig extreure selectivament per al *Diplomatarium* les dades històriques que contenen els tractats i les cartes d'Arnau, prescindint dels continguts

35. ACA, Còdexs de la Casa Reial, 1, ff. 16r-26v: Secundus quaternus. Avui Col·leccions, Casa reial, 1; Marcelino Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos españoles*, 2ª ed., Madrid, 1918, III, LXXXIII-XCII.

36. ACA, Còdexs de la Casa Reial, 1, ff. 29r-49v: Tertius quaternus; Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos españoles*, 2ª ed., Madrid, 1918, III, XCII-CXV. Al final del tercer quadern hi ha la nota següent: «Dn. Próspero de Bofarull, Archivero etc. Certifico que en el año de la fecha mandé enquadernar los tres quadernos de que se compone este tomo que apliqué a la colección curiosa. Barcelona y Agosto 20 de 1817. Próspero de Bofarull. Rubricado».

37. Elías Olmos Canalda, *Inventario de los pergaminos del Archivo Catedral de Valencia*, València 1961.

38. Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318 y otros documentos inéditos referentes a Arnau de Vilanova*, dins «Dynamis. Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam», I (1981), 241-273.

doctrinals que, amb tota lògica, han d'estudiar i publicar uns altres estudiosos en els respectius volums previstos en la col·lecció dels AVOThO.

Havent acabat la recerca als arxius, vaig haver d'acarar els documents originals amb les transcripcions que n'havien fet ací i allà el diferents estudiosos i prendre bona nota de les diferències de lectura i transcripció, que, en alguns documents, eren moltes. Calia ser curós i rigorós i, fent constar les diferències i, en alguns casos, també les omissions de lletres, de mots o de frases, publicar els documents amb la màxima fidelitat al text original.

En el temps que va de l'any 2002, quan el Dr. Perarnau m'encarregà la formació del *Diplomatari*, fins al 2004, any de la «II Trobada Internacional d'Estudis...», vaig poder redactar-ne les línies generals i l'estructuració de l'avantprojecte. S'hi referí el Dr. Jaume de Puig, autor de la Crònica, quan, proposà per a la futura «III Trobada...» a celebrar el 2011, setè centenari de la mort d'Arnau, «la confluència per primera vegada de les tres branques de l'arnaldisme, la mèdica, la religiosa i l'alquímica, amb un únic tema: la cronologia tant de la trajectòria personal de mestre Arnau com de cada una de les seves obres, tant de les autèntiques como de les atribuïdes o les d'altres autors que hi facin referència. El resultat podria ésser una base molt segura per a una futura biografia força completa de mestre Arnau. Si aquesta florida assemblea donés el seu vistiplau, caldria embestir la feina ben prest. Un bon pas previ podria consistir a posar a l'abast dels col·laboradors una preedició del *Diplomatarium Arnaldi de Villanova*, que amb tanta condícia prepara el Dr. Josep Alanyà».[39] És la primera vegada que la notícia de la preparació del *Diplomatari* arnaldià es difonia entre els estudiosos.

Per a la «III Trobada Internacional...» celebrada a Barcelona els dies 7-9 d'octubre de 2011, en la primera ponència, amb el títol *Diplomatari de mestre Arnau de Vilanova. Avantprojecte. Regest de documents*, vaig presentar l'avantprojecte del *Diplomatari*, encara *in fieri*, amb el regest de 242 documents, sense transcriure'ls, remarcant que quedava material per a transcriure i potser per a descobrir. I així era, puix avui, a punt d'editar-lo, el *Diplomatari* arnaldià conté 274 documents. El text sencer de la ponència es va publicar a les *Actes de la «III Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova»*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics».[40] Els estudiosos ja disposarien almenys d'un esbós, però sabia que el treball a fer fins al punt de l'edició era encara complex i ampli.

39. Jaume de Puig oliver, *Crònica de la «II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova» (Barcelona, 30-IX a 3-X-04),* dins «Actes de la II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova», Barcelona, 2005, 18-19

40. Josep Alanyà i Roig, *Diplomatari de mestre Arnau de Vilanova. Avantprojecte. Regest de documents*, dins *Actes de la «III Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova»*, 2011, a «Arxiu de Textos Catalans Antics», 30 (Barcelona 2011-2013), 69-170.

III. Funció i contingut del *Diplomatarium*

El *Diplomatariun Arnaldi de Villanova*, projectat ja als inicis de l'Institut d'Estudis Catalans i cobejat per molts des d'aleshores, en la condició de recull documental biogràfic, ordenat cronològicament i sistemàtica, ve a complir la funció de pont d'unió entre el vessant de la ciència i pràctica mèdica i el de la ciència teològica i vocació espiritual reformadora de mestre Arnau i, en conseqüència, pont d'unió i relació entre els *Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia* i els *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia*.

L'edició del *Diplomatarium* ha de ser també, per la seva naturalesa, una contribució important a la naturalització històrica d'Arnau de Vilanova, de què ens parlava el Dr. Pere Lluís Font en la lliçó inaugural de la «III Trobada...», convertint-lo en «ciutadà normal, de ple dret, ben integrat, de la república de les lletres i de les ciències; en aquest cas, de la història de la filosofia, de la teologia i de la medicina».[41] Hi ha de contribuir conjuntament amb l'edició crítica de les seves obres mèdiques i teològiques.

El *Diplomatarium Arnaldi de Villanova* veu la llum dins el *Corpus Scriptorum Cataloniae*, sèrie A, *Scriptores*, volum II dels AVOThO sota el patrocini de l'Institut d'Estudis Catalans, l'Ateneu Universitari Sant Pacià i l'Union Académique Internationale.

Els 274 documents que constitueixen el *Diplomatari* s'inclouen en el període històric que va de l'any c. 1240,[42] data probable del naixement d'Arnau, al 1376, any en què l'inquisidor Nicolau Eimeric va escriure el *Directorium Inquisitorum*, on recollí els que ell considerava errors teològics del mestre. Són cent trenta-sis anys dins els quals, entre c. 1240 i 1311, any de la mort als setanta-un anys, mestre Arnau de Vilanova realitzà una activitat molt diversa, important i intensa com a metge, com a teòleg i com a reformador espiritual de l'Església. I ho va fer principalment durant el regnat de Jaume II d'Aragó, monarca de viva i intensa activitat diplomàtica, en la qual complí encàrrecs de confiança mestre Arnau.

He d'afegir que la data de naixement podria ser dos anys abans, el 1238, si ens atenim al testimoni del propi Arnau, recollit en el *Cartulaire de l'Université de Montpellier*, segons el qual, en declaració davant notari l'any 1306, ell havia vist practicar un costum universitari «durant més de quaranta-cinc anys».[43]

---

41. Pere Lluís Font, *Cap a la «naturalització» històrica d'Arnau de Vilanova*. Lliçó inaugural de la «III Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova», *Actes de la «III Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova»*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 30 (Barcelona, 2011-2013), 11-18.

42. La data de naixement podria ser dos anys abans, el 1238, si ens atenim al testimoni del propi Arnau, recollit en el *Cartulaire de l'Université de Montpellier*, segons el qual, en declaració davant notari l'any 1306, ell havia vist practicar un costum universitari «durant més de quaranta-cinc anys».

43. *Cartulaire de l'Université de Montpellier,* II, IX, núm. 3, 61-2, 857.

El contingut temàtic del *Diplomatarium* es concentra: 1) en la biografia personal de mestre Arnau; 2) en els negocis particulars i de família; 3) en les relacions amb els reis Pere el Gran, Alfons el Liberal, Jaume II i Frederic III de Sicília; 4) en els escrits teològics, polèmiques religioses i relació de mestre Arnau amb els papes Bonifaci VIII, Benet XI i Climent V; 5) en l'herència, la marmessoria i l'inventari de béns.

1. *Biografia personal. Pàtria i orígens*

Pel que fa a la pàtria i l'origen de mestre Arnau, l'*Arnaldus Cathalanu*s de l'encapçalament d'alguns dels seus escrits, hem de dir que en cap dels documents coneguts i publicats en el present *Diplomatarium* figura la data ni el lloc del seu naixement. Pel que fa als documents arnaldians de l'Arxiu Capitular de València, transcrits en el present *Diplomatarium*, ens sembla cosa estranya l'absència d'informació, puix són els documents més indicats per expressar-s'hi la filiació i naturalesa d'Arnau, singularment el testament i els documents de l'inventari i de la marmessoria, tan estretament lligada a la Pia Almoina de la Seu.

Persisteix, per tant, la conclusió primera del P. Miquel Batllori respecte a la pàtria d'Arnau: «Cap document fefaent dels que fins ara coneixem no assenyala el lloc d'origen ni la data de naixement d'Arnau de Vilanova».[44] Tanmateix, rebatuda ja per Batllori la hipòtesi de René Verrier[45] segons la qual Arnau era nat a la Provença, tot i ser els escrits seus en llengua vulgar en català i no en provençal; rebatuda per inconsistent i no demostrada, a falta de recerques genealògiques que ho abonin, la hipòtesi de Benton[46] que afirma haver nascut a Villanueva de Jiloca, vila del Camp de Daroca; i qualificant de gratuïta, per no demostrada, la posició de Joaquim Tuixans,[47] que intenta traçar l'arbre genealògic de la família d'Arnau, considerant-lo besnét d'un tal Grau de Vilanova, «ilerdensis», establert a Arcs de Provença el 1200, nét de Romeu de Vilanova i fill del provençal Arnau de Vilanova, senyor de Greo-

44. Miquel Batllori i Joaquim Carreras i Artau, *La pàtria i la família d'Arnau de Vilanova*, dins Miquel Batllori, *Obra completa, III, Arnau de Vilanova i l'arnaldisme*, III, València, Tres i Quatre, 11; Ídem., *La patria y la familia de Arnau de Vilanova*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», 20 (1947), 5-75.

45. René Verrier, *Études sur Arnaud de Villeneuve (v. 1240-1311)*, Leiden, E. J. Brill, 1947.

46. John Benton, *New Light on the Patria of Arnald of Vilanova: The Case for Villanueva de Jiloca*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», 51-52 (1978-79), 215-228.

47. Joaquim Tuixans, *Noticiari de la família del «Mestre Arnau de Vilanova, metge valencià» (segle xiii)*, Vila-real dels Infants, 1926.

lières, de Trans i Arcs,[48] les notícies i referències dels documents abonen el naixement a València de mestre Arnau.

És cert que, com s'inclina a acceptar-ho Batllori, els ascendents d'Arnau poguessin ser provençals, bé que d'origen català i emigrats a Provença el segle XII des de Catalunya. Finalment, l'any 1238, els pares d'Arnau i potser altra família s'haurien traslladat a València com a colons acollint-se a la crida de repoblament que va fer Jaume I després de la conquesta de la ciutat. Els documents estudiats apunten a València com el lloc més probable del naixement de mestre Arnau. Tots ells es refereixen molt concretament als censos i propietats que el mestre comprava i venia, cobrava o donava sobre finques rústiques i urbanes situades a la ciutat de València o en el seu terme general, dins la franja de territori que s'estenia a les rodalies de la ciutat, a tocar de la primera muralla.

Tota l'activitat social i econòmica, les relacions familiars o amicals i el capteniment de ciutadà d'Arnau radicaven a la ciutat de València i als seus entorns, on tenia cases i finques, on havia construït la pobla urbanitzada, causa de conflicte amb les autoritats locals de la ciutat pel discorriment d'unes aigües, i on cobrava, comprava i venia censos i censals que li eren ajuda econòmica important, complement dels sous que li pertanyien com a professor a Montpeller, com a assessor i ambaixador i com a metge dels reis d'Aragó i dels papes, i on era el convent de monges dominicanes que van admetre la seva filla Maria com a monja.

Mestre Arnau no era en res estrany a la ciutat i al territori on estava arrelat com a ciutadà, cosa que acostuma a succeir quan una i altre són pàtria. Potser, per això, apel·lant a l'obvietat, en cap dels pergamins s'indica explícitament que Arnau fos fill de València o del seu terme general. El metge i mestre espiritual que dilatava la seva vida per l'Europa medieval, continental i insular, la mantenia concentrada com a ciutadà a València i rodalies.

En efecte, l'observació atenta i analítica dels uns i dels altres i, encara més, dels uns amb els altres, ens empeny a acceptar com a més probable la seva valencianitat per naixença, tesi presentada com a més probable pels primers estudiosos arnaldians Roc Chabàs, Elías Olmos, Ramon d'Alòs-Moner i el P. Martí de Barcelona, els quals, com diu Carreras i Artau, «han demostrat que allí [a la ciutat de València] estigué establerta la seva família i radicava el seu patrimoni».[49] Per tant, mantenim com a més probable que mestre Arnau va néixer a la Vila Nova del Grau de València, lloc que apareix repetidament esmentat en el Llibre del Repartiment com «in termino de Valentia

48. Romée DE VILLENEUVE-TRANS FLAYOSC, *Notice sur les Villeneuve Arcs, Trans, Flayosc*, A. Rey, Lió, 1926.

49. Joaquim CARRERAS I ARTAU, *Pròleg. Vida d'Arnau de Vilanova*, dins *Arnau de Vilanova. Obres catalanes. I. Escrits religiosos*, Barcelona, 1947, 12.

in Villanova».[50] Francesc Eiximenis, que va viure a València de 1382 a 1408 i hi va escriure una part important de la seva obra, ho té clar: «Sàpies que de Vilanova, qui és vila en lo regne de València, fou natural un gran e assenyalat metge qui s'apellava Mestre Arnau de Vilanova...» escriu en el cap. 69 del *Primer libre del Crestià*.[51]

A València naixerien també el seu germà Pere, pare de Pere de Vilanova, i una seva germana, que s'hauria casat amb un Bell-lloch, de qui serien fills Berenguer[52] i Bonanat de Bell-lloch, anomenats, com Pere de Vilanova, *nepotes dicti magistri* en el document de súplica de protecció elevat al rei Jaume II, datat a Almussafes el 10 de gener de 1318. Hi ha una altra neboda de mestre Arnau, de nom Saurina, monja dominicana al mateix convent que Maria, la filla del mestre, de la qual no coneixem el cognom i, per tant, no sabem si era filla de la germana o del germà. La germana d'Arnau la tenim documentada en l'Inventari *post mortem* dels béns del mestre, on figuren uns *Instrumenta nupciarum sororis magistri*.[53]

És obvi que el cognom de mestre Arnau és un topònim, aquell amb què eren batejades les noves poblacions de reconquesta creades en els segles XII i XIII en terres de Lleida, Tarragona, Barcelona i Girona, a Catalunya; en terres de la Catalunya Nord, també a l'Aragó i a València. I podria anomenar-se així, de Vilanova, pel lloc de naixença. Sense contradir que Arnau es digués de Vilanova per haver nascut a la Vila Nova del Grau, podria també haver heretat el cognom del pare, probablement un dels lleidatans cridats a repoblar València, originari d'una Vilanova de Lleida, on comptem fins a set pobles amb aquest mateix nom. Hem consultat el *Llibre del Repartiment* de la ciutat i regne de València, registres 5, 6 i 7 de Cancelleria reial de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i, en tota la gran varietat de cognoms inscrits, només hem trobat un repoblador amb el cognom Villanova, a qui se li assigna un forn a cens a les portes de Buatella, «G. de Villanova ... eller de Barré: I furnum inter ambas portas de Boatella per X morabatinos ad Nadal. XII Kls. januarii».[54] Podria ser aquest el seu pare? No creiem casual que mestre Arnau fundés la seva pobla dins el territori de Sant Joan del Mercat, que és la partida de Buatella: «[...] quam [magister Arnaldus de Villanova] habet in parrochia Sancti Johannis de

50. ACA, C, reg. 5, 6 i 7. Próspero de Bofarull y Mascaró, *Colección de Documentos Inéditos del Archivo de la Corona de Aragón* (CODOIN), XI (1856), Barcelona.

51. Francesc Eiximenis, *Primer libre del Crestià*, c. 69. Incunable imprès a València per Lambert Palmart, any 1483.

52. Berenguer era clergue, consta com a beneficiat de la seu de València el 1333, capellà de la Pia Almoina el 1340, succeint Ramon Conesa, i marmessor del canonge Ramon de Muntanyana el 1347. Rodrigo, *La protesta*, «Dynamis», I (1981), 252-253.

53. ACV, Pergamins, núm. 7430. Original.

54. ACA, C, reg. 5. Llibre del repartiment de la la ciutat i regne de València, any 1239; Bofarull, *Colección* (CODOIN), XI (1856), Barcelona, 235.

Buatella Valencie»,[55] allí mateix on a G. de Vilanova li havia estat assignat un forn.

Els textos catalans d'Arnau, analitzats per Batllori,[56] i les referències documentals relatives a la naturalesa del mestre abonen la seva condició de valencià i, per tant, la catalanitat de parla i origen. Així, Bonifaci VIII, segons lletra de Guerau d'Albalat a Jaume II, hauria elogiat Arnau dient d'ell que era «unum catalanum facientem bona».[57] Així mateix, Frederic de Sicília, en lletra d'intercessió per Arnau, dirigida al seu germà Jaume II, diu que «és nostre natural e domèstic».[58] Igualment, el rei Jaume II, en carta de recomanació del mestre al cardenal Matheo Rosso, l'anomena «vir discretus magister Arnaldus de Villanova de nostris partibus oriundus».[59] El mateix Arnau anomena «compatriotas meos» el bisbe de Mallorca, Guillem de Vilanova, i uns altres catalans en l'*Antidotum contra venenum efusum per fratrem Martinum de Atheca*.[60] Poc després de la mort de mestre Arnau, un breu del papa Climent V, any 1312, revela la seva incardinació a la diòcesi de València, dient que «magister Arnaldus de Villanova, physicus noster», era «clericus Valentine diocesis», una constant en els regests del pontífex, puix en els dos privilegis que li concedeix en vida, el d'escollir confessor i el d'altar portàtil i elegir prevere per celebrar-hi missa, datats l'any 1309, mestre Arnau figura com a «medico Valentinae dioecesis».[61] La incardinació, bé que no implica necessàriament la condició diocesana del lloc de naixement d'un clergue, creiem que en el cas d'Arnau, considerats els documents ara esmentats, l'abona. Aquest mateix fou el criteri de Fuster, l'autor de *Biblioteca Valenciana*, reforçat pels vincles familiars i patrimonials, per mantenir la naturalesa valenciana d'Arnau. Arnau era, doncs, un clergue conjugat, que havia rebut l'ordenació anomenada *de prima tonsura*, o simplement *de prima*, sotmès a la jurisdicció eclesiàstica del bisbe de València, per tota la seva vida incardinat en aquesta diòcesi, fos allà on fos en els anys de la seva activitat.

Les conclusions que presenten Carreras Artau i Batllori les considerem vàlides, per ben fundades i deduïdes, fins al dia d'avui. Si bé és cert que no hem trobat cap nou document que doni explícit i precís el lloc de naixença de mestre Arnau, creiem que, actualitzada la revisió dels documents arnaldians d'ací i d'allà, establerta la relació d'uns documents amb els altres, analitzada la llengua amb què Arnau redactà la *Lliçó de Narbona* i la *Confessió de Barcelona*, i

55. ACA, Pergamins de Jaume II, 1358. Original.

56. Batllori, Obra completa, III, *La llengua d'Arnau de Vilanova*, 19-30.

57. Finke, *Aus den Tagen*, LVI.

58. Carta del rei Frederic de Sicília al rei d'Aragó, Menéndez, *Historia*, III (1917), CXXI.

59. ACA, C, reg. 335, f. 312r. A. Rubió i Lluch, *Documents per la història de la cultura catalana mig-eval*, I, p. 38, doc. XXX.

60. Vat. lat. 3824, ff. 237v-254v.

61. Arxiu Apostòlic Vaticà, Regestum Clementis Papae V, annus septimus, litterae 677a i 677b.

observada la determinació del mestre de tornar una i altra vegada a València, de sojornar-hi com a lloc vital quan les seves tasques més diverses li ho permetien, mantenir-hi la família i els amics, preservar-hi la filla i la neboda monges, fomentar-hi els negocis, obrir-s'hi el testament i tenir-hi la marmessoria, multiplicar els beneficis i donacions a la Pia Almoina de la catedral valentina, tot això, junt i reunit, ens permet mantenir amb més convicció les tesis dels dos estudiosos de prestigi ara esmentats.[62]

Quan Pere el Gran, l'any 1281, el vol al seu costat per fer-li de metge, obliga Arnau a residir a Barcelona amb la seva esposa, fent-lo venir, per tant, a criteri nostre, d'aquella mateixa ciutat, on retornà de seguida el 1286, un cop mort el rei i acabats el seu càrrec i compromís, això és, a València, on sojornà quatre anys amb la família fins que es traslladà a Montpeller per a la docència de la medicina.

Això ens permet concloure, amb Batllori, que l'origen català d'Arnau consta en testimoniatges coetanis d'absoluta garantia i que, tot i no constar en cap document de forma explícita i concreta que Arnau hagués nascut a la ciutat de València, la seva incardinació eclesiàstica, les propietats rústiques i urbanes que posseïa i mantenia a València i als seus ravals i el fet que la seva filla Maria professés al convent de monges dominicanes de la ciutat, tot plegat demostra un fort arrelament del mestre i unes dades amb les altres confirmen la nostra tesi del seu origen valencià.

Estant a València, encara adolescent i en la primera joventut, hauria après l'àrab i s'hauria format en llatí i humanitats a l'estudi dels frares de sant Domènec.

2. *Negocis particulars i de família*

Mestre Arnau, a més de metge famós, reformista espiritual i teòleg de conviccions a prova de tota mena d'adversaris, era un home de negocis, bon administrador del patrimoni familiar, generós i benefactor de les almoines pies i dels pobres. Tenia tan clar que, com en el cas de l'evangelista Lluc, era compatible ser metge i escriure l'Evangeli i els Fets dels Apòstols, i, en el seu, ser metge i escriure teologia, com tenir béns patrimonials i defensar els drets dels pobres i atendre les seves necessitats. Són eloqüents al cas els pergamins de la seu de València, relacionats amb la Pia Almoina, administrada pel canonge Ramon Conesa, i el seu testament.

Val a dir que els actes de compra i venda de propietats urbanes i rústiques i de censos i censals, en què es concreta l'activitat econòmica i de negocis de mestre Arnau, eren un bon complement dels guanys que tenia originats per la docència de la medicina, pels serveis mèdics prestats als reis i als papes,

62. Carreras – Batllori, *La patria*, «Analecta Sacra Tarraconensia», 13; 18-19.

per les ambaixades reials, que li eren ben pagades, i per les gabelles de la sal que cobrava per privilegi. Una bona economia li permetia vestir i nodrir-se sanament, viatjar amb llibertat, subvenir les necessitats dels pobres i comprar pergamí i paper, tinta i posts per a l'enquadernació dels seus escrits.

Mestre Arnau de Vilanova fou un home lliure i va poder exercir sempre la docència i la professió mèdiques, redactar els escrits teològics, dur a terme la intensa activitat política i viatjar per arreu de l'Europa medieval sense abandonar l'administració del seu patrimoni, principalment valencià, gràcies a la bona cura que en tenien els homes de confiança, bons amics, que ell havia escollit per procuradors, el canonge Ramon Conesa, paborde de l'Almoina de la Seu de València, Bernat Acenuy, Marc Renard i Bernat de Clapers. Tots ells exerciren la procura dels béns d'Arnau fins a la mort del mestre.

Les transaccions econòmiques es feien amb la moneda corrent de l'època, això és: *a*) «maçmutinas juciffias boni auri», les masmudines jucifies d'or, que eren moneda musulmana de valor d'un dinar, encunyades pels almohades, de la tribu berber dels masmuda, d'on els ve el nom. Van tenir una àmplia circulació pels regnes cristians. En el nostre cas, cal saber que el nom de «maçmutinae jucifiae de auro, auri, boni auri o auri boni ponderis», indistintament, era el nom que hom donava durant el segle XIII a tota moneda d'or musulmana. Jaume I, en crear la moneda valenciana, donà a la masmudina jucifia d'Abu Yakub Yusuf (1162-1184), d'on pren el nom, el valor de 4 sous de reials de València; el crèdit assolit per la masmudina jucifia en el regne de València fou tal que donà nom a la 'maçmutina censualis' o preu de censos, que era estimada en set sous reials de València; és en aquest sentit que figuren en els documents arnaldians de València les 'maçmutinae'. *b*) I els «denarios et solidos regalium Valencie», moneda de metall, aliatge de coure i argent, anomenada també moneda de billó, encunyada a València per Jaume I.

Tota l'activitat econòmica de mestre Arnau, que controlaven i realitzaven per ell els seus procuradors valencians, consistia a comprar i vendre censals sobre terres de propietat que beneficiaven els interessos econòmics i patrimonials de mestre Arnau, imposar censos que radicaven en propietats rústiques o urbanes i adquirir i vendre horts, vinyes i masos amb pou i terres de conreu, que eren propietat de mestre Arnau. En totes les operacions s'ajustaven, òbviament, als furs de València —«ad forum Valentie».

Els pergamins arnaldians de la seu de València ens donen precisa notícia dels immobles que constituïen el patrimoni del mestre, quin tipus de finques eren, quins conreus hi havia, quines delimitacions veïnals tenien. Eren propietats que s'incloïen en una franja de territori al·luvial no gaire extensa que s'estenia entorn del nucli murallat de la ciutat de València, recentment conquerida, la ciutat del segle XIII i primeries del XIV. Era un territori planer que, en suau declivi, vessava les aigües a la mar i gaudia dels beneficis del rec de sèquies i canals que distribuïen l'aigua del Túria i de l'aigua que era elevada dels pous de les sínies. Tota una xarxa de regs d'origen romà, que havien perfeccionat en llargs segles els sarraïns.

Fora les antigues muralles,[63] on destacava la porta de Boatella, esmentada en els documents arnaldians, hi havia els ravals d'Alcúdia i Vilanova a la riba esquerra del riu, i al sud o sud est els de Raiosa i Russafa. El raval de Xerea formava part del call jueu i estava situat en el camí natural de la ciutat a la mar, que portava a la Vilanova del Grau. El raval de Boatella tenia caràcter comercial per la seva proximitat al mercat i al barri principal dels artesans i mercaders, just el lloc on es construirà l'església de Sant Joan del Mercat, i dins aquesta parròquia el mestre Arnau edificarà la pobla que portava el seu nom: «... popula, quam magister Arnaldus de Villanova, fisicus, habet in parrochia Sancti Johannis de Buatella Valencie».[64] Les partides i ravals, on mestre Arnau tenia propietats, apareixen esmentats repetidament en el *Libre del Repartiment de València*. Tots els immobles que figuren en els pergamins estan situats dins els ravals i partides que segueixen: l'Alcúdia, Algirós (amb les variants Argirós, Algerós), Cinqueros, Godella, Patraix, la Rambla, Raiosa i Russafa.[65] Tota una geografia que podem anomenar arnaldiana centrada en la ciutat de València i els seus ravals.

3. *Relacions mèdiques, polítiques i diplomàtiques amb els reis Pere el Gran, Alfons el Liberal, Jaume II d'Aragó, Frederic III de Sicília, Carles II i Robert I de Nàpols*

Havent estudiat medicina a l'Estudi General de Montpeller entre els anys *c.* 1260-1270, s'hi graduà i, en la condició de valencià, fou incardinat a la diòcesi de València, en ser ordenat *de prima tonsura*. Entrà així a formar part de l'estament eclesiàstic, *clericus Valentinus*, amb tots els drets i obligacions pròpies d'un clergue, entre els quals el *ius fori*, que li servia de protecció davant els tribunals reials, civils, tant en els actes del capteniment moral personal com en l'exercici de la medicina. Arnau fou així un clergue conjugat, mestre en medicina, que, al Montpeller dels seus estudis i docència, va contreure matrimoni amb Agnès Blasi, de família de comerciants i metges.

No sabem si Arnau fou ordenat durant els seus estudis o quan ja era titulat. Coneixent els costums de l'època i la llei canònica que hi regia, creiem que s'ordenà de tonsura, amb l'edat que els cànons exigien, mentre era estudiant. Era normal que els estudiants s'ordenessin de tonsura, cosa que els permetia obtenir un benefici eclesiàstic que els donava unes rendes per poder sufragar les despeses universitàries a canvi de complir unes càrregues beneficials, que, si

63. Muralles anteriors a les que va fer construir Pere el Cerimoniós en 1356 com a conseqüència del creixement demogràfic i econòmic de la ciutat i per a una millor defensa.

64. ACA, Cancelleria, Pergamins de Jaume II, 1358 i 1360, originals; *Diplomatarium*, docs. 42, 56, 57, 58, 59, 61.

65. Arxiu de la Catedral de València (ACV), Pergamins, 6793, 1355, 4115, 3514, 7417, 5572, 1150, 1656, 5020, 7430. Originals.

eren presbiterals, podia realitzar-les un prevere en nom i a càrrec del beneficiat que no tenia ordes majors. És aquest un aspecte de la vida de mestre Arnau, del qual no tenim fins avui notícia i queda, per tant, obert a la recerca.

Amb els coneixements que tenia i la fama de bon metge que li era reconeguda, havent tornat de Montpeller, s'instal·là a la ciutat de València, on va néixer la seva única filla, Maria. El 1281 fou cridat pel rei Pere el Gran a Barcelona per començar a exercir com a metge de la casa reial. Li assignà 2.000 sous barcelonesos anuals sobre les rendes de la ciutat de Tarragona amb la condició que visqués a Barcelona amb la seva muller[66] i, l'any 1285, li feu donació del castell d'Ollers, a la Conca de Barberà.[67] Cuidà de la salut del rei fins a la seva mort a Vilafranca del Penedès.[68] En els anys que va viure a Barcelona Arnau es va iniciar en la llengua hebrea i literatura rabínica amb el dominic Ramon Martí i va traduir de l'àrab al llatí algunes obres mèdiques de Galè, Avicenna, Albuzale i altres.

L'any 1286, mort el rei, Arnau tornà a València amb la seva família com qui retorna al seu lloc natural. Cuidà de la salut del bisbe Jaspert de Botonac, a qui dedicà *De reprobacione nigromantice ficcioni*s. Alfons el Liberal, l'any esmentat, fent un favor a Arnau, radicat a València, canvià la font de la concessió anual dels 2.000 sous de les rendes de Tarragona als censals de València.[69] Benvolent amb el metge, Alfons el Liberal li regalà un cavall, que havia comprat per 1.000 sous a Jaume Fiveller.[70]

Mestre Arnau va viure a València de l'any 1286 al 1290. Són els anys de compra i venda de censals i de negocis i administracions realitzats personalment pel mestre, centrats en finques rústiques i urbanes, que, un cop s'haurà traslladat a Montpeller, li administraran procuradors seus de confiança.[71] També els anys en què al mestre se li despertaren les inquietuds religioses i la necessitat d'escriure teologia. En aquest temps la filla del mestre entrà al convent de Santa Maria Magdalena de València, de monges dominiques, on professarà i hi romandrà tota la vida, excepte uns dies que se n'escapà amb una altra monja camí de Requena.[72] En pergamí datat el 20 de novembre de 1291 consta que la filla Maria i una neboda de nom Saurina ja hi eren monges.[73]

El 1287, juliol, Arnau participà a Oloron en les conversacions de pau entre Alfons el Liberal i Carles de Nàpols amb la mediació d'Eduard I d'Anglaterra,

66. *Diplomatarium*, docs, 2, 6, 8, 9.
67. *Diplomatarium*, doc. 5.
68. *Diplomatarium*, doc. 7.
69. *Diplomatarium*, docs. 9, 12, 35, 36, 60.
70. *Diplomatarium*, doc. 13.
71. *Diplomatarium*, docs. 28, 29, 32, 33, 34, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 70, 71, 72.
72. *Diplomatarium*, doc. 270.
73. *Diplomatarium*, doc. 21.

qui donà, per això, al mestre, com a regal, una copa de valor en pes 2 lliures, 17 sous, 2 diners.[74]

L'any que Arnau abandonà València i se n'anà a Montpeller, el rei Alfons el Liberal aprovà la permuta del castell d'Ollers, efectuada entre ell i Pere Marquès per uns censos.[75] Arnau exercí a Montpeller la docència entre els anys 1290 i 1300, durant els quals va escriure una sèrie d'obres mèdiques i religioses importants.[76] I, el 1293, el rei Jaume II d'Aragó començà a tenir-hi contacte per la seva condició de metge i l'afavorí concedint-li els drets sobre la gabella de la sal de Borriana.[77] El 1296 Jaume II, servint-se del seu saber mèdic, li demanà des de Roma d'anar a visitar la seva muller, la reina Blanca d'Anjou, que estava prenys.[78] El 1297 li concedí salconduit reial, a ell i a la seva família, persones i béns, en el viatge que va fer Arnau de retorn a Montpeller i li demanà quin metge podria acompanyar-lo en la primera expedició de guerra contra Sicília.[79]

L'any 1299, en la segona expedició bèl·lica contra Sicília, Jaume II, tot i haver obtingut la victòria al Cap d'Otranto el 2 de juliol, abandonà l'empresa. Arnau de Vilanova fou enviat en missió diplomàtica a París per negociar amb Felip IV el Bell de França la resolució de certs problemes de frontera entre el regne de França i el d'Aragó, afectant concretament la Vall d'Aran, la invasió del comtat de Pallars i la nova opressió feta a Aigües mortes. A l'octubre Jaume II comunicà al rei francès el nomenament dels àrbitres que s'haurien de reunir a Tolosa de Llenguadoc. Per part de Jaume II, amb mestre Arnau, el bisbe de Tarassona, Pere II, i el sacristà de la seu de Lleida, Joan de Torrefeta; per part del rei de França, el bisbe de Tolosa i l'ardiaca d'Algia.[80] Però tot això

74. *Diplomatarium*, doc. 14; Theo H. M. Falke – Michael R.McVaugh, *Arnau de Vilanova at the summit of Oloron (1287): A major inflection point in the life of a medieval physician*, dins «Journal of Medieval History», 2016, 1-15.

75. *Diplomatarium*, doc. 18.

76. *Diplomatarium*, docs. 22, 23, 27, 31, 40. Les obres que mestre Arnau escriu entre els anys 1290 i 1300 venen establertes de forma clara per textos del propi autor. Cf. Josep Perarnau, cur., *Tractatus de tempore adventus Antichristi. Ipsius et aliorum scripta coaeva*, dins *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO)*, V, 66-67. Les obres mèdiques d'aquesta època són, segons Sebastià Giralt, *De intentione medicorum*, el comentari al *De malitia complexionis diversae* de Galè, *De dosi tyriacalium*, *De considerationibus operis medicinae*, *Aphorismi de gradibus*, *De humido radicali*, *De interioribus* (resum de Galè, 1300), *Medicationis parabolae*, que dedicà al rei Felip el Bell de França (1300), *Repetitio super canone Vita brevis* (abans de 1301). Podrien estar relacionades amb aquesta etapa *Tabula super Vita brevis* (d'Hipòcrates com l'anterior), *Commentum super quasdam parabolas*, *Aphorismi particulares*, *Aphorismi de memoria*, *Aphorismi extravagantes*. (Sebastià Giralt, *et alii*, Universitat Autònoma de Barcelona. *Arnau DB. Corpus digital d'Arnau de Vilanova*).

77. *Diplomatarium*, docs. 24, 25, 41, 49, 54, 55, 102, 109, 110, 111, 147, 148, 159, 176, 177, 178, 181.

78. *Diplomatarium*, doc. 30.

79. *Diplomatarium*, docs. 38, 39.

80. *Diplomatarium*, docs. 50, 51, 52, 53, 62, 63, 64, 65, 68, 69.

es desbaratà quan l'Arnau diplomàtic es va veure processat «in causa fidei» davant el vicari general de París pel *De adventu Antichristi*, detingut i empresonat.[81] Mestre Arnau apel·là a la Santa Seu i informà de l'afer en requisició i protesta al rei de França.[82]

Al gener de 1300, mestre Arnau tornà a Barcelona, on Jaume II li retribuí generosament els serveis mèdics i diplomàtics. Baixà fins a València, on visità la reina que estava en estat de bona esperança per quarta vegada i hagué de sostenir el plet sobre el curs de les aigües de pluja que perjudicaven la pobla que ell feia construir a la ciutat entre els mesos d'abril i maig. A l'estiu tornà a París, on col·laborà, complint missió diplomàtica, en les gestions de Jaume II davant Felip IV de França, en suport del pretendent de Castella Alfonso de la Cerda. Fou aleshores quan redactà la defensa contra les acusacions dels mestres de teologia de la universitat de París i, el 12 d'octubre, llegí al palau episcopal la protesta contra la condemna de què havia estat objecte i de la qual apel·là a la Seu Apostòlica. Retornà a Montpeller, on consta que hi era a finals d'octubre.

El 20 de desembre de 1301, Jaume II, des de València, va escriure a mestre Arnau demanant-li amb certa urgència i insistència d'anar a visitar la reina Blanca, afectada de malaltia greu i avançada en gestació de bessons.[83] Però mestre Arnau trigà tres mesos a atendre la petició reial, ocupat com estava en els escrits teològics i els plans de reforma de l'Església.

A finals de març de 1302 Arnau va abandonar Roma i tornà a Catalunya, on féu una estança perllongada. Durant aquest temps Jaume II es va desviure pel seu metge i el cobrí de recompenses, donant-li 1.000 sous jaquesos pel tractament mèdic de la reina Blanca, alguns obsequis de valor, entre els quals una copa d'argent daurat, la facultat de vendre a qui volgués durant quatre anys el violari de la gabella de la sal de Borriana, i la facultat de disposar en testament dels béns mobles i immobles, urbans i rústics, que el mestre tingués

81. Josep Perarnau, cur., *Tractatus de tempore adventus Antichristi. Ipsius et aliorum scripta coaeva*, dins *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO)*, V, 138-167; 321-344. Hi ha discussió sobre si l'ambaixada d'Arnau a París fou única o doble arran de les dates que semblen donar els documents, quan parlen dels dies de Nadal i sant Esteve o de la festa de sant Tomàs, depenent que fos l'apòstol (21 de desembre) o Thomas Becket, bisbe de Canterbury (29 de desembre) —sense excloure la possibilitat d'un error tipogràfic—, de l'any 1299 i del 1300. La qüestió resta oberta. Cf. Josep Perarnau, *Sobre la primera crisi entorn el* De adventu Antichristi *d'Arnau de Vilanova: París, 1299-1300*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XX (2001), 349-402; íd., *Sobre l'estada d'Arnau de Vilanova a París, 1299-1300: les dues dates dels textos*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XXVIII (2009), 623-628; Michael McVaugh, *Arnau de Vilanova and París: one Embassy or Two?*, dins «Archives d'Histoire Doctrinale et Littéraire du Moyen Âge», 73 (2006), 29-42.

82. *Diplomatarium*, docs. 66, 67; Perarnau, *Tractatus de tempore adventus Antichristi*, dins *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO)*, V, 345-356.

83. *Diplomatarium*, docs. 87, 88, 89.

a la ciutat i terme de València en favor de l'Església, dels llocs de culte i de causes pies.[84]

Al juliol acabà la guerra de Sicília amb la firma de la pau de Caltabellotta (1302). Frederic III veié reconeguda la sobirania personal sobre l'illa, però tan solament mentre fos viu i amb el títol de rei de Trinàcria. Els Anjou mantenien el títol nominal i el dret de successió.

Arnau gaudia de l'estimació reial tant pels serveis de metgia que complia en favor de la persona de Jaume II, de la reina Blanca i de la casa reial com per les missions diplomàtiques que exercia i l'assessorament que donava quan li era requerit. Per això va rebre favors i regals.[85] Així mateix per indicació del rei Jaume havia atès com a metge el rei Carles II de Nàpols, servei que li fou remunerat. Acabades les atencions mèdiques, mestre Arnau tornà a Montpeller.

Entre 1303 i 1304 la família d'Arnau fou víctima a Montpeller d'una persecució mal definida, que obligà el mestre a refugiar-se a Marsella amb el seu nebot Joan Blasi, en el moment en què Ermengol Blasi, metge, germà de Joan, anà a viure a Barcelona amb la seva família i exercí com a metge de cambra de Jaume II. Ermengol, en lletra del 3 de gener de 1303, comunicà al rei que ell ja havia arribat a Barcelona i que mestre Arnau havia desembarcat a Marsella.[86]

Jaume II, que sabia de les qualitats diplomàtiques d'Arnau i li tenia confiança com a conseller i assessor, li va escriure una lletra, datada a València el primer dia de gener de 1304, que també envià a disset persones de la confiança reial, demanant que donessin ajut i consell als tres ambaixadors enviats al papa Benet XI, Bernat Peregrí, prior dels predicadors a Aragó, Vidal de Vilanova, cavaller, i Guillem de Laceria, ciutadà de Barcelona.[87]

A la primavera de 1305, Jaume II demanà a mestre Arnau de presentar-se a la cort reial a Barcelona, cosa que el mestre acceptà, donant al rei l'alegria i la seguretat que necessitava en haver-li dit el metge reial Ermengol Blasi que no volia actuar sobre la salut del monarca ni receptar-li res si mestre Arnau no hi era present.[88] Arnau viatjà de Montpeller a la ciutat comtal després de la temporada que havia sojornat a Sicília al costat de Frederic III.

Aquell any, els almogàvers, que, acabada la guerra de Sicília amb la pau de Caltabellotta (1302), havien passat a servir l'emperador de Bizanci, en veure's traïts, començaren a fer la guerra per compte propi i demanaren ajut a Frederic III de Trinàcria. Aquí fou la venjança catalana, guerra d'extermini i saqueig contra la població civil grega de l'Imperi Romà d'Orient, per part de la Companyia Catalana d'Orient entre els anys 1305 i 1307 en venjança i

84. *Diplomatarium*, docs. 91, 92, 95.
85. *Diplomatarium*, docs. 115, 118, 120, 124.
86. *Diplomatarium*, doc. 123.
87. *Diplomatarium*, doc. 122.
88. *Diplomatarium*, doc. 140.

represàlia per l'assassinat a traïció de Roger de Flor i l'intent d'aniquilació de la Companyia mentre estava acantonada a Gal·lípoli.

L'11 de juliol de 1305, al palau reial de Barcelona, mestre Arnau llegí davant el rei Jaume II, la cort reial i una assemblea de notables, la *Confessió de Barcelona. Super facto adventus Antichristi* on exposà en mode senzill i en llengua catalana, les seves tesis fundades sobre textos profètics veterotestamentaris d'Ezequiel i Daniel i els neotestamentaris de l'evangeli de sant Mateu, les cartes de sant Pau i l'Apocalipsi de sant Joan.[89]

L'any 1306 Arnau vivia un temps de calma intel·lectual i de serenor espiritual, propiciades per la protecció que li donaven Jaume II i el nou papa Climent V, que l'havia acollit com a metge i com a amic. Gaudia, per tant, de la confiança dels dos, per la qual cosa va poder ensenyar medicina a Montpeller amb tranquil·litat, escriure tractats mèdics i obres espirituals i complir alguna missió diplomàtica davant el papa, el qual, aleshores, esperant el moment propici per passar a Roma, anà residint en diferents llocs del sud de França, abans d'anar a residir definitivament a Avinyó. Així es reflecteix en la correspondència amb el rei a través del mercader Pere de Montmeló.

En efecte, de Calataiud estant, l'11 de febrer, Jaume II informava mestre Arnau que, per mitjà de Pere de Montmeló havia rebut la seva lletra relativa a allò que ell, el rei d'Aragó, li havia encomanat de dir al bisbe de Durham, Antoni de Beck, manifestant la voluntat més ferma de servir a l'Església i defensar la fe cristiana, exigint al prelat d'involucrar-s'hi més, puix es mostrava un xic fred en l'afer. Per això, Jaume II, fent-li saber el seu projecte de marxar contra Granada, invitava Arnau a fer comprometre el bisbe en la promoció i defensa de la fe i de l'Església.[90]

El 4 de setembre de 1308, Cristià Spínola signà a Gènova una lletra que envià a Jaume II comunicant-li que fra Ramon Lugin, que anava a trobar-se amb el monarca li havia demanat d'anar a la cort papal per demanar al papa i als cardenals que assumissin la croada que els reis de Castella i Aragó havien emprès contra els sarraïns en terres de Granada, però que, no podent anar-hi ell en persona pel mal estat en què es trobava la terra d'Aragó, aniria a Marsella per trobar-se amb Arnau de Vilanova perquè fos aquest qui anés a la cort papal per tractar l'afer de la guerra contra Granada.[91] Mestre Arnau gestionà a la cort papal la petició dels beneficis espirituals de croada contra els infidels per a la campanya militar castellanoaragonesa.

Pel tractat d'Alcalá de Henares, rubricat el 19 de desembre de 1308 entre el rei Ferran IV de Castella i els ambaixadors del rei Jaume II d'Aragó, Bernal de Sarrià i Gonçal Garcia, es van comprometre a iniciar de forma conjunta

89. *Diplomatarium*, doc. 144. Arxiu Històric Eclesiàstic de Morella (AHEM), Sermonari I. Miscel·lani d'escrits franciscans. S. xv, núm. 37, ff. 57ss: *Confessió de Barcelona. Super facto adventus Antichristi*.

90. *Diplomatarium*, docs. 158, 160.

91. *Diplomatarium*, doc. 171.

la guerra contra el regne de Granada. La guerra començaria el 24 de juny de 1309 i al rei d'Aragó li correspondria actuar a la zona d'Almeria.

Arnau, que era membre del venerable tercer orde de sant Francesc, pogué realitzar durant aquells anys una labor intensa de propaganda espiritual entre els beguins i altres comunitats laïcals de capteniment franciscà que hi havia a la Provença i al Llenguadoc. Tant fugia dels savis i orgullosos teòlegs que no entenien el seu pensament i el combatien, tant més s'apropava als senzills i penitents, de vida devota i observança franciscana, els pobres de Jesucrist. Eren gent de penitència, que llegien les cartes d'Arnau i escoltaven les meditacions que els dirigia en grup, exhortacions a la vida cristiana autèntica, vives, entenedores en llenguatge assequible, senzill, familiar. Tanta difusió en va fer que se'n coneixen escrites en llatí, grec i italià. L'única que s'ha conservat en català és la *Lliçó de Narbona*.

El 8 de gener de 1307, el rei Jaume II va escriure una carta a mestre Arnau de Vilanova, a l'abat de Santes Creus, al de la Valldigna i al prior de la cartoixa de Scala Dei sobre els crims dels templers, fets que, si eren vertaders, segons el parer reial, eren indici de la proximitat de l'Anticrist. El monarca suplicà que es fessin pregàries en tots els seus dominis perquè la veritat dels fets sortís plenament a la llum.[92]

El 18 de novembre de 1307 Jaume II feia saber a mestre Arnau que havia rebut la seva lletra per mans de Pere de Montmeló. Llegida la carta i escoltat el missatger, el rei li expressava la satisfacció que sentia per l'afer al que es referia la carta, indicant-li alhora que aquest afer afectava molt l'interès del rei de Castella, per la qual cosa tots dos reis havien d'haver celebrat una entrevista el dia de Tots Sants, però l'entrevista, que hagué d'ajornar-se fins a mitja quaresma de l'any 1308, no es va poder tenir en impedir-la el procés de la discòrdia sorgida entre el rei castellà i el noble Juan Núñez, que es trobava assetjat per les tropes reials.[93]

Mestre Arnau durant l'any 1307 hagué d'atendre amb cura especial repetides vegades el papa Climent V, que tenia la salut molt delicada i patia una afecció greu. Paniagua creu, bé que amb dubtes, que hauria dedicat al papa algun llibre de medicina, potser el *De confortatione visus* o el *Regimen quartanae*.[94]

El 13 d'octubre havia començat a París, atiat per Felip el Bell, el procés contra els templers. El gran mestre Jacques de Molay i tots els templers francesos foren sobtadament empresonats i acusats de crims d'heretgia i de perversions morals. Un mesos més tard, el papa va poder reconduir el procés donant-li una certa regularització i ordenà que s'obrís instrucció processal als altres estats de la cristiandat. A la Corona d'Aragó el procés va obrir-se el mes de desembre amb l'ordre de detenció del dia 1, que decretà Jaume II per als

92. *Diplomatarium*, doc. 161.
93. *Diplomatarium*, doc. 162.
94. Paniagua, *Studia Arnaldiana*, *Cronología*..., 427.

frares de tots els seus dominis. A casa nostra no es conegueren les violències extremes de París. En les indagacions i declaracions del propis detinguts i dels testimonis no aparegueren indicis de culpabilitat.[95]

Mestre Arnau s'implicà en l'assumpte desgraciat del Temple i, en la resposta a la lletra que li havia enviat el rei Jaume II, aprofità l'ocasió per denunciar el mal estat en què estava la cristiandat i exposar-li la necessitat de reforma. També va mantenir correspondència amb el rei francès[96] i envià una carta a Climent V, instant-lo enèrgicament a fer una intervenció ràpida i severa de càstig als frares acusats, perquè tenia l'obligació d'exterminar del poble cristià tot allò que repugna a la veritat evangèlica.[97]

El 18 d'octubre de 1308, fra Berenguer de Sant Just, comanador templer del castell de Miravet, escrigué a Jaume II per recordar-li la cooperació lleial que els templers havien donat als reis Pere el Gran i Alfons el Liberal i a ell mateix en tota mena de treballs i perills, i agrair-li l'oferiment dels serveis mèdics del físic reial Arnau de Vilanova, a consell del qual els frares del castell estaven a dieta prevenint així les malalties, puix no tenien aliments frescos ni aigua de bon beure sinó la del safareig. Per això demanava al rei que ordenés al veguer de Tortosa, que els assetjava, facilitar-los l'adquisició de carns, vi i verdura fresca.[98] Arnau, a més, havia estat reclamat pels templers de Miravet com a àrbitre per resoldre la seva tràgica situació.

L'any 1309, Climent V convocarà un concili ecumènic a Viena del Delfinat, que no s'inaugurarà fins al 16 d'octubre de 1311. Aquest serà l'últim acte de la llarga tragèdia dels templers perquè el papa, amb la butlla *Vox in excelso*, datada el 22 de març de 1312, publicada *sacro approbante concilio*, suprimí l'orde del Temple.[99] Aquest mateix any, Climent V s'instal·là, provisionalment, a Avinyó.

El 18 de febrer de 1308, des de Marsella, Carles II de Sicília, anomenat el Coix, va escriure una lletra a Jaume II informant-lo que, quan caminava, s'accentuaven els dolors invalidants per la malaltia que patia de sarna als peus, agreujant-se-li a l'hivern, i que, seguint els consells de mestre Arnau de Vilanova, havia d'anar a prendre els banys d'aigües termals al balneari de Puzzoli, on tenia intenció d'arribar a la primavera.[100]

Quan el 10 de març mestre Arnau dictà el codicil complementari del testament davant el notari de Marsella Esteve d'Aurienne, Carles II d'Anjou,

95. Josep Maria Sans i Travé, *Els templers catalans. De la rosa a la creu*, Lleida, Pagès editors, 1996.

96. *Diplomatarium*, doc. 165. Lletra autògrafa del 19 de febrer de 1308, signada a Marsella.

97. *Diplomatarium*, doc. 164.

98. *Diplomatarium*, doc. 172.

99. Sans i Travé, *Els templers*, 454-465; Bernardino Llorca – Ricardo García Villoslada, *Historia de la Iglesia católica*. III. *Edad Nueva*, Madrid, BAC, 1999, 46-48.

100. *Diplomatarium*, doc. 163.

que continuava a Marsella, començà a inquietar-se front el rei Frederic III puix buscava un pretext per annexionar-se l'illa.

Estant a Marsella, mestre Arnau va rebre uns monjos del Mont Athos que buscaven la protecció i empara del rei d'Aragó damunt els seus monestirs per evitar els saqueigs dels almogàvers, cosa que només podien tenir segura si les persones i els béns eren posats sota la salvaguarda del rei Jaume II.[101] El rei, en lletra signada a València el dia 1 de juliol, informà Arnau que, havent escoltat els seus precs, havia donat ordre als seus oficials i soldats i a les gents de la companyia catalana d'almogàvers destacats a Grècia que no molestessin ni causessin danys als monjos de sant Atanasi i dels altres monestirs del Mont Athos. En la mateixa lletra el rei demanava al mestre que no trigués a enviar-li el nou llibre *Speculum Medicinae* per mitjà del seu missatger, amb la promesa que no donaria a conèixer el contingut de l'obra a ningú sense el permís previ explícit d'ell, fora del seu metge reial Martí de Calçaroja, en benefici de la salut del monarca.[102]

El 5 de maig de 1309 havia mort el rei Carles II de Nàpols. L'1 d'agost, el papa coronà el seu fill Robert d'Anjou com a rei de Nàpols, de Sicília i de Jerusalem. Amb això es van agreujar les tensions entre la casa d'Anjou i el casal d'Aragó. Robert volgué tenir el domini efectiu de tota l'illa, i Frederic III desitjava la perpetuació del seu regnat i el títol honorífic de rei de Jerusalem, cosa que el constituiria en cap de la croada contra els infidels. Arnau, que continuava a Avinyó, actuà de mitjancer en els contenciosos de Sicília. S'entrevistà amb el rei Robert per lliurar-li una carta de conciliació de la seva germana Blanca, la reina d'Aragó, i unes propostes del rei Frederic III de Trinàcria. Robert li va fer les seves contrapropostes i es reservà algunes clàusules que li comunicaria més endavant.[103]

El 13 de setembre de 1309, el rei Frederic de Sicília, en lletra signada a Arginusa, acusà rebut a Jaume II d'Aragó de la lletra d'aquest, datada l'11 de juny, i li digué que s'alegrava dels bons sentiments i disposicions que li expressava, sobretot després de la visita de mestre Arnau. Feia referència als treballs per expulsar els sarraïns de les terres del sud d'Espanya.[104]

Arnau salpà de Sicília en una galera reial vers Almeria. Arribà al campament de Jaume II a mitjan gener de 1310. Quan el rei li explicà l'afer de les difamacions davant el papa i cardenals, Arnau les negà absolutament. Li demanà que redactés en català tot allò que havia dit en llatí a Avinyó, però Arnau, com es pot comprovar, va ometre en el *Raonament* tot el que podia ser molest i inconvenient. Als vuit dies de l'arribada, Jaume II acomiadà Arnau de forma amistosa, però, inquiet per l'afer de les difamacions, va enviar al papa una lletra de descàrrec, datada el 25 de gener, en la qual sol·licitava una

101. *Diplomatarium*, doc. 168.
102. *Diolomatarium*, doc. 169.
103. *Diplomatarium*, doc. 188, 197.
104. *Diplomatarium*, doc. 196.

còpia del text autèntic del discurs que havia pronunciat el metge reial.[105] El 15 d'abril, des d'Avinyó, Robert de Nàpols escrivia a la seva germana Blanca, reina d'Aragó, una lletra sobre l'ambaixada de Jaume de Pla a la cort papal, on havia de gestionar en nom d'Arnau l'expedició del text autèntic del *Raonament*.[106]

El 25 de gener de 1310, des del setge d'Almeria, Jaume II comunicava al seu germà Frederic que mestre Arnau, coneixedor dels afers reials, tornava a Sicília per informar-lo de paraula i li demanava que donés fe a allò que li expliqués, com si fos escrit en carta, puix no havia pogut escriure-la per una discràsia que patia.[107] El dia següent, Jaume II aixecà el setge d'Almeria perquè ja havia caigut la ciutat. En lletra del 2 de febrer, el rei Frederic felicità el seu germà per la victòria sobre els sarraïns i li anuncià que mestre Arnau abandonava Sicília de retorn a Barcelona.[108]

Arnau, de retorn de Sicília, passà per Barcelona, on cobrà de Pere Marc, tresorer reial, un subsidi de 33 sous, 4 diners pel viatge a Almeria, amb albarà d'escrivà de ració.[109] S'estigué uns mesos a la Provença, repartint l'estada entre Marsella i Avinyó. Fou en aquells dies quan el rei Robert li revelà les clàusules que l'any anterior s'havia reservat i que Arnau trobà acceptables. El 14 de març, Conrad de Llança escrivia a Jaume II contestant a la carta que ell li havia fet arribar per mà de Sanç d'Aybar, en què agraïa al monarca la benèvola acceptació de la carta tramesa relativa a la informació que mestre Arnau havia donat sobre el rei Frederic i el patrimoni d'Aparici de Vilanova.[110]

El 17 de juny de 1310, des de Marsella, Arnau va escriure a Jaume II informant-lo de la posició del rei Robert de Nàpols sobre l'afer del domini de l'illa de Sicília i de la voluntat d'assumir el títol de rei de Jerusalem i assabentant-lo que, ja feia quinze dies, havia estat despatxada una lletra anterior, que li trametia Ramon Conesa. Mestre Arnau l'informava del contingut del *Raonament* presentat per ell davant el papa i els cardenals reunits en consistori i pregava que fes una lectura serena i tranquil·la del text llatí perquè en pogués veure la força i la coherència lògica del text.[111] Sembla que Arnau no es va atrevir a portar en persona el *Raonament* al rei i es va valdre del canonge de la seu de València i amic seu Ramon Conesa, qui, al seu torn, el lliurà a un missatger, Bernat Vidal.[112] Per això, el rei no pogué veure el *Raonament* fins a les primeries d'agost. La recomanació de llegir-lo amb calma que Arnau havia fet a Jaume II encengué els ànims del rei en comprovar que les difamacions

105. *Diplomatarium*, docs. 201, 203.
106. *Diplomatarium*, doc. 205.
107. *Diplomatarium*, doc. 200.
108. *Diplomatarium*, doc. 202.
109. *Diplomatarium*, doc. 203.
110. *Diplomatarium*, doc. 204.
111. *Diplomatarium*, doc. 207.
112. *Diplomatarium*, docs. 208, 210.

eren certes i la mentida d'Arnau a Almeria, en negar-les, òbvia. El rei Jaume trigà a reaccionar, però quan ho va fer es desfermà una gran violència.

El 15 d'agost el rei Jaume manà a mestre Arnau que, havent ja consumit la medecina que li havia donat per a la seva salut, li receptés un nou electuari, li enviés aquella quantitat de matèries primes que cregués necessària per confeccionar-la i la fòrmula magistral. Insistí a demanar-li el lliurament del *Speculum Medicinae*.[113]

Començaren les accions bèl·liques de la croada per a la conquesta del regne de Granada. Els castellans atacaven Algesires. El aragonesos i catalans, a les ordres del rei Jaume II, el 15 d'agost posaven setge a Almeria amb 200 vaixells de guerra. El 25 d'agost, des del camp d'Almeria, Jaume II va escriure a mestre Arnau manant-li d'obtenir del papa suport moral i efectiu per a la campanya contra els sarraïns. En altra lletra, datada el 5 de setembre, insistí a Arnau pregant-li que fes la gestió personalment davant Climent V i li anuncià que li enviava dos ambaixadors per acompanyar-lo. Sembla, però, que Arnau anava a la seva, més interessat en els afers espirituals que en les campanyes de guerra. Quan els ambaixadors reials arribaren a Avinyó, Arnau ja no hi era.[114]

El 24 de setembre de 1310 Jaume II, coneguda la mentida que contra ell i el seu germà, Frederic de Sicília, havia dit davant el papa i els cardenals mestre Arnau a Avinyó, li va escriure una lletra demanant-li que, per dignitat, deixés de tenir com a familiar seu i domèstic el metge Arnau i que, al més aviat possible, s'excusés davant el papa Climent V defensant-se de les difamacions que Arnau havia pronunciat. L'informà així mateix que havia trobat contradiccions entre el text del *Raonament* que Arnau li havia lliurat a Almeria i el que acabava de rebre de la cort papal.[115]

L'1 d'octubre de 1310, Jaume II va enviar, signades a Barcelona, diferents cartes al papa i a alguns cardenals sobre el que els havia dit Arnau de Vilanova en consistori contra ell i contra el seu germà Frederic de Sicília. Els comunicava que, estant ell en setge d'Almeria, li notificaren que mestre Arnau, en proposició feta en consistori secret, havia dit que ell i el seu germà Frederic dubtaven si l'Evangeli era invenció humana o obra d'inspiració divina. El rei se sincerava d'aquest càrrec sobre el qual havia demanat explicació a mestre Arnau, el qual es va excusar faltant a la veritat. Així mateix Jaume II nega en la carta la seva credulitat en certs somnis i assegura a Climent V que ni ell ni el seu germà no han vacil·lat mai en la fe cristiana i de les coses que Arnau els contà ell no n'havia parlat mai amb el seu metge. Finalment demana al papa que vulgui llegir la lletra en consistori.[116] En altra carta, datada el mateix dia, feia saber al cardenal Berenguer Frédol que havia tramès al papa la lletra

113. *Diplomatarium*, doc. 170.
114. *Diplomatarium*, docs. 187, 191.
115. *Diplomatarium*, doc. 211.
116. *Diplomatarium*, doc. 212.

anterior, contenint la justificació personal contra les imputacions que li havia fet mestre Arnau i li pregava que instés perquè es llegís en consistori.[117] Altra carta semblant, del mateix dia, fou enviada al cardenal Mincio de Murrovalle amb idèntica finalitat.[118]

El rei d'Aragó, disgustat i molt enfadat amb Arnau per l'afer del *Raonament*, el mateix dia de les cartes anteriors, va escriure al seu germà Frederic en relació a uns capítols que li havia enviat per mitjà de dos nuncis, fra Peregrí de Messana, dominic, capellà seu, i Francesc de Joan, cavaller. Li comenta les conversacions secretes que havia tingut amb fra Peregrí i l'avisa del retard de la tornada dels dos nuncis, justificat pel viatge de Lleida a Barcelona, on havia hagut d'acudir per recollir alguns documents de l'arxiu reial. Li fa saber que fra Peregrí completarà de paraula la informació escrita de les cartes anteriors relativa a la denúncia feta per Arnau davant el papa i els cardenals.[119]

El 4 d'octubre, Jaume II tornà a escriure al germà Frederic insistint en les difamacions d'Arnau i li adjuntà dos quaderns que contenien el trasllat de les dues intervencions fetes per Arnau, la d'Avinyó davant el papa i els cardenals, i la d'Almeria davant ell mateix i moltes altres persones durant el setge. Li lliurà la carta i els quaderns Martí de Ruffis, domèstic seu.[120] L'assumpte requeria molta discreció, com ho revela la carta que el 25 d'octubre envià a Jaume II el cardenal Joan Mincio de Murrovalle. El purpurat diu al rei que les cartes adreçades al papa s'han rebut, que les farà arribar al pontífex per mitjà del cardenal d'Òstia, i li fa saber que, tenint el papa molta ocupació en nombrosos i ardus afers, potser no podrà donar-li satisfacció, com ho mereix la dignitat reial, llegint les seves cartes en consistori per desmentir les declaracions fetes pel mentider i fantasiós Arnau. Per això li aconsella que no trigui a enviar una carta semblant al col·legi de cardenals i que faci el mateix el rei Frederic de Sicília. Això sí, li recomana que tot sigui fet amb la màxima discreció i sense revelar la identitat del cardenal que li ha donat aquest consell.[121] Jaume II es va tranquil·litzar sabent que el papa havia acceptat el seu descàrrec amb cor de pare. Així li ho comunicà Climent V en lletra escrita el 24 d'octubre al Priorat de Grausella, traient importància a l'afer del *Raonament* i prometent-li que, quan arribés a Avinyó, faria llegir la carta reial en públic consistori.[122]

L'afer del *Raonament* allunyà Jaume II de mestre Arnau i aquest buscà refugi en el rei Frederic, que li era més amic i comprensiu, a més d'interessar-li la companyia d'Arnau per als plans que tenia d'organització i reforma de la casa reial i del regne de Sicília. Així, doncs, Arnau retornà a Sicília, acollit molt cordialment pel rei Frederic, que s'acollí devotament a la seva direcció espi-

117. *Diplomatarium*, doc. 213.
118. *Diplomatarium*, doc. 214.
119. *Diplomatarium*, doc. 215.
120. *Diplomatarium*, docs. 216, 217.
121. *Diplomatarium*, doc. 220.
122. *Diplomatarium*, doc. 219.

ritual. D'aquí va néixer la *Informació espiritual* o *Enformament* que envià a Jaume II en carta escrita per mestre Arnau, en nom del rei Frederic de Sicília,[123] i les *Constitutiones sive capitula Regni Siciliae*, promulgades el 15 d'octubre de 1310, una còpia de les quals Frederic envià al seu germà, annexada a una carta escrita a Messina el 25 de novembre.

Els capítols de les *Constitutiones* tracten sobre la fe catòlica i els serfs sarraïns que manifesten voluntat de convertir-se. De no tractar cruelment els serfs després del seu baptisme i de no engrillonar els fugitius. Del senyal que han de portar els sarraïns per ser distingits dels cristians. De no vendre serfs a grecs suspectes. De la conversió a la fe cristiana. De les relacions dels cristians amb el sarraïns i jueus. De la prohibició als metges jueus d'anar a buscar malalts cristians per practicar en ells la medicina. De no fer pràctiques supersticioses i màgiques. De no jugar a daus i altres jocs d'atzar.[124]

Sumit en el disgust per l'afer d'Arnau, Jaume II conegué la dissort i la sofrença major quan el 14 d'octubre morí de part del desè dels seus fills la reina Blanca als trenta anys. Mestre Arnau s'afligí per la mort de la reina, que ell havia cuidat com a metge. Arnau tenia una ombra que el molestava i li cobria el cor patint com patia l'allunyament del seu rei Jaume. Per això, de Messina estant, el 9 de gener de 1311, quan, no sabent-ho, el fil de la vida se li acabava, decidí escriure al seu rei i pacient una lletra per demostrar-li la seva fidelitat i deixar-li clar que ningú no li podia prohibir d'estimar-lo i, com que sabia que el rei estava malalt, li recomanà que es prengués un medicament d'acord amb l'ús i posologia que li incloïa en la lletra. La fòrmula, recepta i preparació havien estat obra de mestre Arnau. També l'informà que havia deixat córrer les negociacions entre Robert de Nàpols i Frederic de Sicília sobre el traspàs del títol de «Rei de Jerusalem», un afer de què el mestre, després que marxà de la Provença, no se'n preocupà més, en part perquè el rei Robert no estava al seu regne i en part també perquè, mentre el nostre metge estava a la Provença no pogué veure en l'afer clars senyals d'èxit. Acabava la carta dient al rei Jaume que no sabia què era el que ell volia que fes. En canvi, mestre Arnau, profetitzant greus esdeveniments imminents, li digué que ell sabia que Déu, sense trigança, obriria al rei d'Aragó les portes de la certesa sobre allò que li calia fer.[125]

En lletra del 10 de gener el rei de Sicília manifesta al seu germà l'alegria amb què ha rebut el *Raonament* i la *Interpretatio de visionibus in somniis* que li ha tramès i li agraeix l'energia amb què havia defensat el seu honor, denigrat greument per Arnau de Vilanova. Tanmateix, li diu que renova la decisió de no abandonar el mestre, que no té res a objectar a les idees arnaldianes expressades al *Raonament*, puix no hi sap veure contradiccions, i que no té necessitat de disculpar-se al papa i a la cort d'Avinyó. Professa públicament que les San-

123. *Diplomatarium*, doc. 218.
124. *Diplomatarium*, doc. 221.
125. *Diplomatarium*, doc. 223.

tes Escriptures són revelades per Déu a tothom, adaptant-se el seu llenguatge als més savis en llatí, i als més rudes i persones laiques en llengua vulgar.[126] També fra Gonçal de Balboa, ministre general dels frares menors, aconsellà al rei Jaume II clemència per a l'autor del *Raonament*, però ja era massa tard, perquè mestre Arnau de Vilanova ja era mort i se'n sabia la notícia.[127]

Enric VII, emperador del Sacre Imperi Romà Germànic, enfrontat a l'expansionisme de França i al papa Climent V, fermà amistat amb el rei Frederic III de Sicília, cosa que despertà els recels del rei Robert de Nàpols. Mestre Arnau viatjà de Sicília a Nàpols per rebaixar les tensions sorgides entre el rei efectiu i el titular. Recordem que Frederic III tenia reconeguda la sobirania personal sobre l'illa, solament mentre fos viu i amb el títol de rei de Trinàcria. Els Anjou mantenien el títol nominal i el dret de successió. Jaume II envià a Robert de Nàpols el seu nunci Guillem Escarrer per ajudar en la resolució del conflicte. El rei d'Aragó, en lletra datada a Calataiud el 4 de febrer de 1312, agraeix a Guillem Escarrer les gestions iniciades entre els reis Robert i Frederic i lamenta el cessament de les negociacions per la mort de mestre Arnau.[128] El 5 de març Jaume II es lamentava en lletra enviada al seu germà Frederic de Sicília de la interrupció forçosa de l'ambaixada de mestre Arnau, per mort d'aquest, al rei Robert.[129]

El 6 de de setembre de 1311, en el curs del viatge que feia cap a Avinyó per atendre el papa que es trobava malalt, Arnau de Vilanova morí davant la costa de Gènova. Consta que en aquesta ciutat existia encara el seu sepulcre en el segle XVII. La seva mort desbaratà els projectes de pau entre els rivals de Sicília, com ho demostren les cartes dirigides a Jaume II pel seu enviat a Nàpols i pel rei Robert. El 9 de novembre, Frederic de Sicília escrivia a Robert de Nàpols recordant-li que la pau pactada i escrita entre ambdós havia estat signada per voluntat de Déu i confirmada per l'Església de Roma i, per tant, no calia fer noves seguretats ni canvis.[130]

El rei Robert de Nàpols en lletra d'1 de desembre a Jaume II li feia saber «... que Maestre Arnau de Vilanova tractava entre amdous reys, la qual era romasa per la mort de maestre Arnau, ne mostrà lo dit senyor Rey de Sicília los capítols et volc que jo ab aquels anàs al Senyor Rey Frideric ab una galera que'm fo armar».[131] Novament es lamenta Jaume II en carta al rei Robert, datada a València el 5 de març de 1312, del fracàs de les negociacions iniciades entre aquest i Frederic de Sicília amb mediació de mestre Arnau per la mort d'aquest.[132]

126. *Diplomatarium*, docs. 224, 225.
127. *Diplomatarium*, doc. 227.
128. *Diplomatarium*, doc. 233.
129. *Diplomatarium*, doc. 236.
130. *Diplomatarium*, doc. 228.
131. *Diplomatarium*, docs. 229, 230.
132. *Diplomatarium*, doc. 237.

4. *Escrits teològics i polèmiques religioses. Relació de mestre Arnau amb els papes Bonifaci VIII, Benet XI i Climent V*

A primers de maig de 1301 Arnau s'instal·là a la cort pontifícia d'Anagni amb la voluntat de defensar-se dels atacs dels teòlegs de París davant el papa Bonifaci VIII.[133] Va haver de suportar la reprensió del pontífex i la recomanació de no escriure teologia, però va poder veure la resolució de l'incident de París. Durant aquest temps tingué cura de la salut de Bonifaci VIII, que patia insidiosament de còlics renals, i sembla que el guarí, guanyant-se la seva estimació i el bon concepte de la ciència teòrica i pràctica que Arnau demostrava. Fou aleshores que, segons Guerau d'Albalat, Bonifaci digué d'Arnau que era «unum catalanum facientem bona».[134]

Durant l'estiu, a la vil·la papal de La Sgurgola va escriure el *Tractatus de mysterio cymbalorum Ecclesiae ad priorem et monachos Scale Dei*, que dedicà, com diu el propi títol, al prior i monjos de la cartoixa de Scala Dei, al Priorat.[135] Va escriure també un llibre de medicina per al papa, que, a parer de Paniagua, podria ser el *Contra calculum*. L'oportunitat ho abona. Lliurà ambdós escrits al pontífex. Durant els mesos de sojorn a Anagni, estiu i tardor, mestre Arnau va escriure tota una sèrie de dotze cartes a Jaume II i a Felip el Bell (aquesta datada a Gènova el 17 de novembre), a diferents bisbes, a comunitats de religiosos (als bisbes de València, Embrun i Auxerre; als bisbes d'Aux i Bordeus; als franciscans i dominics de París; als franciscans i dominics de Montpeller; a l'abat i convent de Sant Víctor de París; als cistercencs de Valmanya), acompanyant-los la tramesa del tractat *De mysterio cymbalorum*.[136]

A l'estiu de 1302 Arnau redactà l'opuscle *Philosophia catholica et divina*, que, des de Niça, envià al papa i als cardenals, amb les corresponents cartes, aquesta vegada carregades d'exhortació vehement, signades el 29 d'agost. L'envià també a Jaume II amb la petició que el fes copiar per bons copistes de lletra rodona i en fes divulgació entre els prelats i els religiosos de la Corona d'Aragó.[137]

El 18 de novembre de 1302 Bonifaci VIII publicà la butlla *Unam sanctam*. El conflicte entre el pontífex i el rei de França arribà al súmmum. A les darreries de l'any 1302 mestre Arnau redactà a Girona *l'Apologia de versutiis et perversitatibus pseudotheologorum et religiosorum*, assabentat que els dominics atacaven des de les trones del bisbat i de la ciutat de Girona la seva concepció escatològica.[138] Presentà al bisbe Bernat de Vilamarí una forta protesta que

133. *Diplomatarium*, doc. 74.
134. Finke, *Aus den Tagen*, LVI.
135. *Diplomatarium*, doc. 73.
136. *Diplomatarium*, docs. 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86.
137. *Diplomatarium*, docs. 96, 97, 98, 99.
138. *Diplomatarium*, doc. 104. Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 135v-160r.

més tard farà pública en l'*Eulogium de notitia verorum et pseudoapostolorum*, escrit a Girona a la fi de 1302 i començaments de 1303.[139]

Se li oposava frontalment fra Bernat de Puigcercós, que presentà al bisbe les raons de l'atac als escrits teològics i a la concepció escatològica d'Arnau. La resposta fou ràpida i virulenta, puix mestre Arnau presentà contra Puigcercós i els dominics gironins tres denúncies.[140] I, quan comparegué davant el tribunal de la cúria episcopal recusà amb molta força la validesa del procés que se li havia obert, promogut pel prior dels dominics de Girona.

A Lleida, davant l'assemblea sinodal presidida per Roderic de Tello, arquebisbe de Tarragona i metropolità, mestre Arnau va exposar quina era la seva concepció teològica sobre l'Església i l'escatologia i llegí la *Confessio Ilerdensis de spurcitiis pseudoreligiosorum*, on especificà els vint-i-un vicis que atribuïa als frares.[141]

Dels fets i condemna de París mestre Arnau apel·là a la Santa Seu i informà de l'afer en requisició i protesta el rei de França.[142] Des del 1299 (o 1300) al 1305 es va encendre entre Arnau i els teòlegs de París la polèmica de l'adveniment de l'Anticrist, del moment i del coneixement previ del temps en què havia de venir i havia d'acabar-se el món (1299/1300). Polèmica encesa també entre el mestre i els frares dominics Bernat de Puigcercós a Girona (1302-1303), Joan Vigorós, a Marsella i a la Provença (1304) i Martí d'Ateca a Barcelona (1304-1305).

Foren aquells anys molt fecunds en producció literària i en dialèctica teològica, en part per la maduresa espiritual d'Arnau i el seu esperit compromès de reforma, en part per l'oposició desfermada en fronts diferents a les doctrines arnaldianes. Responen d'una manera directa o indirecta a la polémica els escrits que segueixen ordenats cronològicament: *Tractatus de tempore adventus Antichristi* (1299-1300); *Tractatus de mysterio cymbalorum Ecclesiae* (estiu de 1301); *Philosophia catholica et divina* (estiu de 1302); *Apologia de versutiis atque perversitatibus pseudotheologorum et religiosorum* (a la fi de 1302); *Eulogium de notitia verorum et pseudoapostolorum* (a finals de 1302 o començaments de 1303); *Confessio Ilerdensis de spurcitiis pseudoreligiosorum* (c. 1303); *Gladius iugulans thomatistas* (febrer de 1304); *Carpinatio poetriae theologi deviantis* (març de 1304); *Allocutio christini de hiis quae conveniunt homini secundum propriam dignitatem creaturae rationalis,* dedicada a Frederic III de Sicília (escrita entre 1304 i 1305,

139. *Diplomatarium*, doc. 105. Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat.3824, ff. 160r-166r.

140. *Diplomatarium*, docs. 107, 107, 108. Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat.3824: *Prima denuntiatio*, ff. 166v-170v; *Secunda denuntiatio*, ff. 170v-172v; *Tertia denuntiatio*, ff. 172v-174v.

141. *Diplomatarium*, doc. 113. Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 175-180.

142. *Diplomatarium*, docs. 66, 67; PERARNAU, *Tractatus de tempore adventus Antichristi*, dins *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO)*, V, 345-356.

De esu carnium (1304?),[143] *Antidotum contra venenum effusum per fratrem Martinum de Atheca, praedicatorem* (entre finals de 1304 i l'estiu de 1305); *Dancia Jacobi II cum commento Arnaldi de Villanova* (c. 1305); i *Confessió de Barcelona* (1305).

L'any 1300 el papa Bonifaci VIII promulgà jubileu universal, el primer any sant romà de l'Església catòlica. Responia així a la necessitat pastoral d'indulgències i perdó que expressaven la munió de pelegrins que estaven acudint a Roma, *ad limina Apostolorum Petri et Pauli*, des de les festes de Nadal de 1299. El 22 de febrer, festa de la Càtedra de sant Pere, Bonifaci VIII, acompanyat dels cardenals, a la basílica vaticana va fer llegir la butlla i la dipositá damunt la tomba de l'apòstol. La butlla començava així: «Antiquorum habet fida relatio quod accedentibus ad honorabilem basilicam Principis apostolorum de Urbe concessae sunt remissiones magnae et indulgentiae peccatorum».[144]

La glòria pontifícia i la pau i serenor de Bonifaci durarien poc. Després de la convocació dels estats generals de França pel rei Felip el Bell a Notre-Dame de París, l'enfrontament del rei amb el papa, la revolta dels Colonna, les acusacions gravíssimes i la voluntat d'empresonar el papa de Nogaret, només faltava passar a l'acció i fer real la catàstrofe amb l'atemptat d'Anagni el dia 7 de setembre. El papa quedà empresonat, abatut enmig d'ofenses i amenaces de mort, veient saquejar la capella papal, l'aixovar litúrgic i els documents de la cúria pontifícia, mentre els enemics debatien si condemnar-lo a mort o emportar-se'l a França i fer-lo jutjar per un concili. Bonifaci no aixecà els ànims, trobant-se entristit, temorós i malalt. Sortí d'Anagni el 13 de setembre i arribà a Roma el 18, allotjant-se al palau del Laterà, d'on, el dia 20, sembla que a precs del cardenal Mateu Rosso, es traslladà al Vaticà. Aquí, l'11 d'octubre, morí víctima d'un atac d'urèmia.

Arnau de Vilanova, que coneixia bé el papa Bonifaci, ens va deixar d'ell aquest retrat gràfic en el memorial presentat al papa Benet XI a Avinyó el 2 d'abril de 1304: «Vigebat in eo intellectualitatis aquilina perspicacia, scientiarum eminens peritia, cunctorum agibilium exquisita prudentia, in aggrediendis arduis audacia leonina, in prosequendis difficilibus stabilis constantia».[145] Mestre Arnau, en aquest memorial, atribuïa la mort de Bonifaci VIII al fet de no haver seguit les seves indicacions mèdiques i urgí el papa Benet a executar amb decisió la reforma de l'Església.

En el conclave convocat per donar successor a Bonifaci, el 22 d'octubre de 1303 fou elegit el cardenal bisbe d'Òstia, Nicola Bocassini, un dels que li foren fidels durant l'atemptat d'Anagni, que s'imposà el nom de Benet XI. El seu pontificat fou molt breu. Va córrer l'espècie d'haver estat enverinat, uns deien que per ordre de Nogaret, d'altres que per partidaris de Bonifaci VIII

143. La data de 1304 és la tradicional, bé que pot variar tenint en compte la hipòtesi de l'anticipació als anys de la polèmica parisenca. Qüestió que resta oberta.

144. *Bullarium romanum*, IV, 156-157.

145. *Diplomatarium*, doc. 132. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 204v-214r; H. Finke, *Aus den Tagen*, CLXXVII-CXCII, doc. 26.

i d'altres pels franciscans espirituals, havent acusat com a executor mestre Arnau de Vilanova. Curiosament, hi ha documentada la crítica a l'elecció de Benet XI, acusat de ser del bàndol dels Colonna i titllat d'heretge per haver tingut relació amb l'escriptor d'heretgies Arnau de Vilanova.[146] Arnau tingué accés a la persona de Benet XI en qualitat de metge, i la confiança que el mestre sentia pel papa li permeté demanar-li un benefici eclesiàstic per a Umbert de Canturio, que Benet XI concedí.[147]

L'expertesa teològica d'Arnau era reconeguda fins al punt que, quan Pere de Manresa oferí a Jaume II un escrit escatològic anònim, li demanà que el fes examinar per mestre Arnau i sotmetre'l al judici dels bisbes, religiosos i doctors de l'Església.[148]

Mentre Arnau va viure a Marsella, foragitat de Montpeller amb la família per una persecució, les causes de la qual ignorem, durant el mes de febrer de 1304 va escriure la denúncia primera contra Joan Vigorós, *Denuntiatio prima facta Massiliae cum Gladio*,[149] l'obra *Gladius veritatis adversus thomatistas*,[150] la segona denúncia, *Denuntiatio secunda facta Massiliae*,[151] la tercera, *Denuntiatio tertia facta Massiliae*, escrita al març,[152] i la *Carpinatio poetriae theologi deviantis*.[153]

Veiem, doncs, que durant el sojorn a Marsella, Arnau, l'any 1304, es va enfrontar altra vegada amb els frares de sant Domènec, contra els quals va redactar l'opuscle polèmic *Gladius iugulans thomatistas*, i va presentar a la cúria episcopal del bisbe de Marsella Durand de Trésémines els tres successius escrits de protesta (11 i 28 de febrer i 10 de març) contra Joan Vigorós.

La cort papal es va traslladar a Perusa i allí va acudir mestre Arnau per cuidar de la salut del papa Benet XI fins al moment de la seva mort, ocorreguda el 7 de juliol, en una epidèmia de disenteria. Per una carta que Arnau envià a fra Bernat Deliciós, on li feia comentari del mal pronòstic de la malaltia que afectava el papa, va caure sobre ell la sospita d'haver estat còmplice, si no el causant, de la mort papal.

La seu romana restà vacant i el col·legi de cardenals es va reunir a Perusa per elegir successor al papa difunt. Les sessions s'allargaren mesos per les intrigues existents entre les faccions dels cardenals i les pressions polítiques del rei de França. Durant el conclave, el 18 de juliol de 1304, Arnau llegí davant el cardenal camarleng la *Protestatio facta Perusii coram domino camerario summi pontificis*, per la retenció dels seus escrits teològics, que havia sotmès al judici

146. *Diplomatarium*, doc. 116. Archives Nationales, París. J 491 B núm. 796; Finke, *Acta Aragonensia*, I, 153, doc. 104.
147. *Diplomatarium*, doc. 128.
148. *Diplomatarium*, doc. 121.
149. *Diplomatarium*, doc. 125. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 180r-181r.
150. *Diplomatarium*, doc. 126. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 181v-192v.
151. *Diplomatarium*, doc. 127. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 192r-193r.
152. *Diplomatarium*, doc. 130. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 202r-204r.
153. *Diplomatarium*, doc. 129. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 193v-202r.

de la Seu Apostòlica.[154] Arnau fou perseguit pels seus adversaris i detingut a la cort pontifícia. Jaume II li va escriure una carta, datada a Saragossa el 23 d'agost de 1304, en què li feia saber que l'havia recomanat a tres cardenals amics urgint-los l'alliberament de la seva persona, fet que, li confessà, haver conegut que s'havia realitzat.[155]

En aquest any 1304 mestre Arnau redactà l'*Antidotum contra venenum effusum per fratrem Martinum de Atheca, predicatorem, adversus denuntiationes finalium temporum ad reverendum patrem episcopum Maioricensem*.[156] Era la resposta a les censures i atacs pronunciats per qui era confessor del rei.

Un cop es va veure alliberat, Arnau, a les primeries d'octubre, marxà a Sicília, on establí fonda amistat amb Frederic III, que compartia de ple els ideals religiosos del mestre i els projectes de reforma de la cristiandat. Entre 1304 i 1305, probablement a Sicília, va escriure, dedicat al monarca, per al seu capteniment privat i l'exercici de la reialesa, l'*Allocutio christini de hiis que conveniunt homini secundum propriam dignitatem creature rationalis ad inclitum dominum tertium Fredericum, Trinacrie regem illustrem*.[157]

El 6 d'abril de 1305, Jaume II cridà mestre Arnau a Barcelona a requeriment del metge reial Ermengol Blasi.[158] El mestre havia posat fi al sojorn de Sicília i estava a Montpeller. Feta la visita a Barcelona, mestre Arnau retornà a Montpeller. Allí va escriure el *Tractatus de esu carnium pro substentatione ordinis Carthusiensis contra Jacobitas*;[159] i un comentari en llatí a un text en llengua provençal de Jaume II dedicat a la Mare de Déu, *Dancia illustris domini regis Aragonum cum commento domestici servi eius*.[160]

En previsió de tornar a la cort papal en defensa dels seus escrits, abans d'abandonar Montpeller, Arnau es prepararà una col·lecció de les obres teològiques per presentar-les al nou pontífex. Després d'onze mesos de seu vacant, el 5 de juny de 1305 els cardenals elegiren per a la seu de sant Pere l'arquebisbe de Bordeus, Bertrand de Got, que s'imposà el nom de Climent V. El nou pontífex era un conegut de mestre Arnau.

En data no precisa, però en tot cas anterior al mes d'agost de 1305, Arnau envià una carta consolatòria a la beguina Bartomeua Montaner.[161]

El 7 d'agost de 1305, Jaume II va escriure al nou papa Climent V recomanant-li la persona i els assumptes que portaven a la cort pontifícia romana a Avinyó l'arquebisbe de Tarragona Roderic Tello i li feia saber que l'arquebisbe li explicaria els plans que el rei d'Aragó tenia formats per a glòria i honor de Déu i del papa i per al creixement de la cristiandat, esperant rebre del

154. *Diplomatarium*, doc. 133. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 214-217.
155. *Diplomatarium*, docs. 134, 135.
156. *Diplomatarium*, doc. 137. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 237v-254v.
157. *Diplomatarium*, doc. 138. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 217v-226r.
158. *Diplomatarium*, doc. 140.
159. *Diplomatarium*, doc. 136. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 226r-230r.
160. *Diplomatarium*, doc. 142. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 235r-237r.
161. *Diplomatarium*, doc. 149. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 233v-234v.

papa la seva opinió. Concretament es tractava de la reconquesta de Granada i Almeria.[162] El 8 d'agost el rei escrivia a mestre Arnau demanant-li que volgués recolzar prop del papa les gestions de l'arquebisbe de Tarragona.[163]

El 24 d'agost, Arnau, mogut per la necessitat de defensar els seus escrits espirituals i, ara també, confiat en la benvolença i comprensió del papa Climent V, que coneixia i amb qui tenia amistat, li presentà, a Bordeus, la protesta formal per la retenció que la cort papal havia fet dels escrits lliurats al seu predecessor Benet XI per sotmetre'ls al seu examen: *Praesentatio facta Burdegaliis coram summo pontifice domino Clemente V*.[164] Li demanà, a més, la seva aprovació. Mestre Arnau rebé del papa una resposta amable, però dilatòria. Encara així, Arnau tenia posada en el nou papa plena confiança, tant més que l'havia acollit com a metge i com a amic. Prova de la confiança fou l'encàrrec d'una gestió a Tolosa de Llenguadoc davant un agent de Jaume II.

En lletra de 14 de setembre de 1305, enviada des de Tolosa de Llenguadoc, Joan de Borgonya informava Jaume II de l'arribada de mestre Arnau a Bordeus, de la notícia que aquest li havia donat sobre la futura estada del papa a Montpeller el 10 d'octubre, de l'ajornament de l'entrevista amb el pontífex i del tractament amb Arnau sobre la data de la coronació del papa, projectada per al 14 de novembre a Lió.[165]

El 14 de novembre, a Lió, fou coronat summe pontífex Climent V, ja pressionat per Felip el Bell, que li exigia la supressió de l'orde del Temple, li insistia sobre el procés a Bonifaci VIII i tenia posat tot el seu afany a mantenir sota tutela i dependència reials el papa dins el territori de França. Climent V, que havia parlat sovint de planejar el seu viatge a Itàlia i del retorn a Roma, estant aleshores la ciutat i els Estats Pontificis en situació turbulenta de lluites intestines, robatoris, saqueigs, assassinats i rebel·lions continuades, es quedà dins el territori del rei francès. En la trobada que els dos van tenir a Lió, guanyà Felip el Bell.

El papa va recórrer diverses poblacions franceses, sojornant-hi un temps, ara a Cluny, després a Nevers, a Bordeus, on passà l'hivern, i a Poitiers. Finalment residirà a Avinyó, que es convertirà per a molts d'anys en la nova Roma, puix hi residirà el papa i s'hi establirà la poderosa cúria papal. Temps a venir, després del parèntesi triennal d'Urbà V, que tornà a Roma, l'any 1378 es produirà el Cisma d'Occident, amb l'Església regida simultàniament per dos papes, l'un a Avinyó i l'altre a Roma, afegint-s'hi un tercer elegit pel concili de Pisa. El cisma durarà fins al 1429, després de la mort de Benet XIII a Peníscola, la renúncia de Climent VIII, el seu successor, i els seus cardenals a l'església

162. *Diplomatarium*, doc. 150.
163. *Diplomatarium*, doc. 151.
164. *Diplomatarium*, doc. 152. BAV, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 254-262.
165. *Diplomatarium*, doc. 153.

arxiprestal de Sant Mateu del Maestrat, i el reconeixement de Martí V com a legítim i vertader papa elegit pel concili de Constança l'any 1417.[166]

La doctrina espiritual d'Arnau, sotmesa a denúncies i acusacions i, en tots els casos, a polèmiques actuades i fomentades pels teòlegs adversaris, era, tanmateix, valorada i fins i tot acceptada com a model de vida cristiana per laics i clergues senzills que estimaven la pobresa i el capteniment evangèlic de la tradició franciscana. El propi mestre fomentava aquest estil de vida amb cartes espirituals, que dirigia a persones piadoses, laiques i religioses, i en escrits entenedors i de lectura fàcil, en què comentava passatges de l'evangeli, com aquells dels quals Jaume II va fer-ne fer cinc còpies per a ús de la casa reial.

El 18 de novembre de 1305 Jaume II presentà queixa a l'inquisidor Nicolau Eimeric contra fra Guillem de Cotlliure, inquisidor a la diòcesi de València, perquè havia excomunicat el domèstic i familiar reial Gombau de Piles només pel fet de posseir llibres d'Arnau. El rei li exigí l'aixecament de l'excomunió, al·legant que no hi tenia dret, puix els escrits arnaldians estaven sotmesos a l'examen del papa i, a més, no considerava que continguessin heretgia, per la qual cosa ell mateix, la reina, els familiars reials, l'arquebisbe i els bisbes, el clergat baix i molts laics dels dominis reials els posseïen i, més encara, els llegien i rellegien.[167]

L'afer arribà al papa, puix en lletra de 18 de desembre, signada a Lió, el cardenal Berenguer Frédol, penitencier papal, i el bisbe Arnau de Poitiers, cambrer apostòlic, declararen que mestre Arnau de Vilanova, el juny de 1305, havia sotmès al judici de la Santa Seu les seves obres teològiques i que el papa Climent V se n'havia reservat l'examen. També digué que el papa havia manat de paraula al cardenal penitencier que facultés el rector de Morvedre per absoldre *ad cautelam* Gombau de Piles.[168]

El rei, entre altres donacions documentades el 28 de desembre de 1305, donà a Gombau de Piles 100 sous barcelonesos per les despeses del seu viatge a la cort papal, enviat per tractar amb el papa i els cardenals l'afer dels escrits espirituals i teològics d'Arnau que ell posseïa i pels quals havia estat excomunicat.[169]

Els darrers temps de l'any 1305, a partir de l'elecció de Climent V, mestre Arnau, sabent-se protegit pel rei d'Aragó i pel papa, conegué un període de calma relativa, que es perllongà fins a l'any 1310, durant el qual van minvar els atacs que tant de temps patia. La calma li va permetre exercir la docència a Montpeller i escriure algunes obres mèdiques importants com el *Regimen sanitatis ad regem Aragonum* (1305-1308) i el *Speculum medicinae* (c. 1308); i d'altres espirituals, *Epistola ad gerentes zonam pelliceam* (entre la tardor de 1307

166. Josep Alanyà i Roig, *El Cisma de Occidente y las vistas de Morella. Historia y documentos. 1378-1429*, 2 vols., Vinaròs, 4 Colors, Morella, 2014.

167. *Diplomatarium*, doc. 155.

168. *Diplomatarium*, doc. 156.

169. *Diplomatarium*, doc. 157.

i abril de 1309), *Lliçó de Narbona* (entre 1305 i 1308), *Epistola ad priorissam de caritate* (entre 1305 i 1308), *De helemosina et sacrificio* (1309-1310), *Per ciò che molti* (*c*. 1310), *Alia informatio beguinorum* (després de la primavera de 1310), *De humilitate et patientia Iesu Christi*. Unes altres obres d'aquest període, com la *Pars operativa*, les deixà inacabades. Paniagua diu que potser també aleshores va escriure els *Aphorismi*, el comentari inacabat a les *Parabolae*, el tractat dels medicaments simples, el dels verins, l'*Antidotarium* i algunes de les monografies clíniques.[170]

La calma li va permetre també viatjar i recórrer les corts europees i, singularment, fer-se present a la cort pontifícia en la condició de metge per cuidar la salut de Climent V i, com a teòleg i espiritual, vetllar per l'acceptació i defensa dels seus escrits.

Abans de l'estiu de 1309 mestre Arnau redactà a Messina la *Interpretatio de visionibus in somniis dominorum Jacobi II, regis Aragonum, et Friderici tertii, regis Sicilie, eius fratris*.[171] Pel mateix temps, el rei Frederic III de Sicília exhortà el seu germà, Jaume II, rei d'Aragó, a viure d'acord amb l'evangeli de Jesucrist i li trameté el programa de vida i la informació que n'havia fet Arnau.[172] Els somnis reials els explicà Frederic a Arnau, preocupat pel sentit que poguessin tenir i les conseqüències que se'n poguessin potser derivar. Arnau interpretà els somnis en el sentit de les seves pròpies idees, això és, que Déu havia elegit Frederic i Jaume II, que hauria tingut somnis semblants, per promoure la reforma de l'Església i la croada contra els sarraïns. En aquelles mateixes dates Frederic va redactar la *Informació espiritual*, tot un programa de reforma religiosa, política i moral de la casa reial i del regne. Arnau de Vilanova va escriure al rei Jaume d'Aragó, a nom de Frederic de Sicília, una carta d'un elevat to espiritual presentant-li la *Informació espiritual* i recomanant-li la seva aplicació a la casa reial d'Aragó.[173] El mestre llegí la *Interpretatio de visionibus* en el consistori de 1309 davant el papa i el col·legi cardenalici.

Quan Arnau passà per Roma, portador de la carta, va obtenir el suport del cardenal Colonna i aconseguí també per als franciscans espirituals la protecció i el favor del rei Carles II de Nàpols.

El gener de 1309, durant el setge d'Almeria, Frederic III de Sicília, en una nova lletra, renovà al seu germà Jaume II d'Aragó l'explicació del seu pla de vida evangèlica i el convidà a emprendre junts la croada per alliberar Terra Santa. La carta, inspirada per mestre Arnau, la portà a mans de Jaume II ell mateix, com es dedueix de la resposta, datada al setge d'Almeria el 17 de

170. Paniagua, *Studia Arnaldiana. Cronología*, 427. Com hem dit *supra*, el títol que l'únic manuscrit conegut, el de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, dona a aquesta obra (o millor dit, el de la part que conté) és *Interpretatio de visionibus in somniis*. Tantmateix el títol genuí de l'obra completa sembla ésser *Collocutio Friderici Regis Siciliae et nostra, lecta et communicata Sedi Apostolicae*.

171. *Diplomatarium*, doc. 173.

172. *Diplomatarium*, doc. 174.

173. *Diplomatarium*, doc. 175.

gener.[174] El rei d'Aragó envià al seu germà Frederic mestre Arnau i el cavaller Sanç d'Ayíbar amb dues cartes que contenien informació sobre l'estat de salut de la seva persona i família, dels esdeveniments polítics i militars de la Corona d'Aragó i la regla de regiment de la casa reial, redactada pel propi Arnau.[175]

A les primeries de juny mestre Arnau arribà a Barcelona. Jaume II va acollir molt favorablement els seus plans, singularment en tot allò que es referia a la croada contra els sarraïns a Espanya. Sabent que el mestre retornava a Sicília, li donà unes lletres per al seu germà Frederic i per al cardenal Colonna.[176] El cardenal acusà rebut de la carta de Jaume II i li comunicà que retindria encara uns dies mestre Arnau a Avinyó en la cort papal.[177]

Jaume II, el 25 d'agost de 1309, estant a Almeria, donà instruccions a mestre Arnau, que seguia a Avinyó, sobre l'assumpte del setge i li encarregà que contés al papa i als cardenals els grans perills i esforços ingents que comportava la croada contra els sarraïns de Granada i els demanés una provisió apostòlica i diners per fer front a les importants despeses militars.[178] El mateix dia, el cardenal Pere Colonna va escriure a Jaume II fent-li saber l'interès seu personal i el de la cort papal en la conquesta de Terra Santa i la corresponent aprovació de l'empresa i de totes les activitats dirigides a fer-la exitosa per al bé de la fe cristiana i de l'Església. El cardenal en parlava amb Arnau i volia que romangués a la cort pontifícia per preparar el camí i col·laborar en l'execució eficaç dels projectes conqueridors del rei d'Aragó a favor de la fe cristiana.[179]

La presència d'Arnau a Avinyó i la seva proximitat al papa, amb qui tenia amistat des de 1301, reconeguda pels franciscans espirituals, foren bona ocasió per obrir-los la porta d'accés al pontífex, amb la recomanació que d'ells va fer-li el propi Arnau. Climent V, havent acollit la proposta d'Arnau, invità els beguins i espirituals narbonesos a enviar missatgers a Avinyó. El 25 d'agost, un grup, presidit per fra Ubertino de Casale, va poder presentar al papa un memorial de greuges, que en gran part coincidia amb les idees arnaldianes.[180]

En el mateix mes, no ens consta el dia, Arnau de Vilanova va escriure a la reina Blanca d'Anjou referint-se a l'amistat entre Robert II de Nàpols, germà seu, i Frederic de Sicília, i tractant sobre la cobejança de tots dos al títol de rei de Jerusalem i al domini de l'illa de Sicília, al·ludint a uns secrets que Robert es guardava, reveladors solament a mestre Arnau, i a l'entrevista que havia tingut amb el papa, a qui presentà una petició de la reina, que no va atendre

174. *Diplomatarium*, doc. 179.
175. *Diplomatarium,* doc. 180.
176. *Diplomatarium*, docs. 184, 185.
177. *Diplomatarium*, doc. 186.
178. *Diplomatarium*, doc. 187.
179. *Diplomatarium*, doc. 189.
180. Josep Maria Pou i Martí, *Visionarios, beguinos y fratricelos catalanes*, Vic, 1930, 55-98.

per l'ocupació i malestar que li donava l'afer del procés contra la memòria de Bonifaci VIII, atiat pel rei de França.[181]

Climent V gaudia de la presència de mestre Arnau a la cort papal d'Avinyó perquè se sentia segur en la salut tenint el metge al costat nit i dia. Per això el premià amb el privilegi de tenir altar portàtil i d'escollir-se confessor, accedint a allò que Arnau li havia demanat.[182] Així mateix, en sengles butlles datades a Avinyó el 8 de setembre de 1309, Climent V, assessorat per mestre Arnau, decretà la forma d'obtenir el doctorat en la facultat de medicina de la universitat de Montpeller i d'elegir canceller.[183] Igualment, amb l'assessorament del mestre, en butlla signada a Avinyó el 8 de setembre de 1309, Climent V decretà la forma d'obtenir la llicència en la facultat de medicina de la universitat de Montpeller.[184]

Quatre dies abans, des d'Almeria, on havia posat setge als sarraïns, Jaume II envià a Arnau una carta per recordar-li que en una lletra anterior l'havia informat de la victòria contra els sarraïns i li havia demanat de tractar personalment amb el papa la millor manera d'armar vaixells i assegurar mitjans materials, estratègics i econòmics per dur a terme l'empresa de la croada. Li deia que enviava fra Pere Marsili, dominic, i Fortuny Martí, cavaller, per acompanyar-lo a la presència del papa.[185]

Pels mateixos dies, primers de setembre, Arnau de Vilanova llegí davant el papa i els cardenals el *Raonament d'Avinyó* sobre el sentit de les visions profètiques en somnis que havien tingut Jaume II i el seu germà Frederic III de Sicília, posant en coneixement públic, segons percepció d'Arnau, la perplexitat en què es trobava la fe d'ambdós reis davant el panorama que presentava la cristiandat.[186] També exposà els plans d'acció immediata que estava preparant d'acord amb els dos reis. Però l'al·locució davant el papa i el consistori, en la qual Arnau havia posat tota la il·lusió, no va ser ben rebuda i hagué de buscar l'aixopluc i la protecció del rei Frederic III de Sicília.

El cardenal Mincio de Murrovalle, en lletra del 26 d'octubre de 1309, s'excusà a Jaume II de no haver-li tramès pels dos ambaixadors reials enviats a Avinyó el *Raonament d'Avinyó* de mestre Arnau i alhora l'informà que mestre Arnau, davant el papa i els cardenals, havia fet unes declaracions imprudents que perjudicaven el propi Jaume II i el seu germà Frederic. Ambdós havien estat difamats de ser crèduls en visions i vacil·lants en la fe. El cardenal li diu que el que va passar ho ha explicat a l'amic comú fra Romeu Ortiç, ministre de la província franciscana d'Aragó, perquè li ho expliqui personalment i vegi

181. *Diplomatarium*, doc. 188.
182. *Diplomatarium*, doc. 190.
183. *Diplomatarium*, docs. 193 i 194.
184. *Diplomatarium*, doc. 195.
185. *Diplomatarium*, doc. 191.
186. *Diplomatarium*, doc. 192.

Jaume II què ha de fer.[187] En efecte, els menorets fra Romeu Ortiç i fra Pere Garcia, custodi de València, van escriure a Jaume II dient-li que mestre Arnau l'havia difamat i que li enviaven una lletra del cardenal bisbe de Porto, Mincio de Murrovalle, on trobarà tota la informació, recomanant-li que la mantingui secreta.[188]

El 8 de juny de 1310 Climent V va trametre al rei Jaume II per mitjà del mateix Arnau de Vilanova el text autèntic del *Raonament*, que guardava el cardenal Berenguer Frédol, bisbe de Frascati.[189] Era la còpia que havia demanat el rei d'Aragó al papa i que havia gestionat davant la cort papal, en nom de mestre Arnau, Jaume de Pla, enviat pel rei a Avinyó.[190]

Les prediccions arnaldianes s'havien anat difonent i causaven entre el poble un espaordiment pels senyals dels astres, llamps i trons, ventades i terratrèmols profetitzats, i les conseqüències de mals i morts que s'anunciaven com un malson imminent.[191]

Arnau de Vilanova, mort el 6 de setembre davant Gènova, estava molt viu en els processos, debats, denúncies, acusacions i persecucions inacabables de les seves doctrines i de les seves obres. El 21 de desembre de 1311, Climent V, a instància de Ramon Conesa, canonge de la seu de València, marmessor de mestre Arnau, manà a fra Miquel, inquisidor d'Aix, que s'abstingués de condemnar les doctrines arnaldianes, i a tots els inquisidors que lliuressin a Bernat Oliver i a Joan de Montull totes les obres teològiques del mestre.[192]

El 15 de març de 1312, Climent V ordenava sota pena d'excomunió a qualsevol que retingués o conegués el lloc on es pogués trobar un llibre molt útil sobre Pràctica de Medicina, que havia escrit el seu metge Arnau de Vilanova, ja difunt, i que en vida li havia promès, que li l'enviés tot seguit pel portador de la carta, Bernat Oliver, o per qualsevol altra persona.[193]

El 8 de novembre de 1316, a Tarragona, una assemblea d'eclesiàstics, canonges de la seu metropolitana, frares dels diversos ordes, doctors en teologia i altres perits, reunits a la sala capitular de la catedral, presidits per Jofre de Cruïlles, prepòsit de la seu i vicari general, estant la seu vacant, condemnaren catorze escrits d'Arnau i ordenaren la destrucció de tretze de les seves obres espirituals.[194] Entre el 17 i el 21 del mateix mes, Ramon Conesa, en la condició de marmessor de mestre Arnau, nomenà un procurador seu amb la missió de comparèixer davant el prepòsit i vicari general de l'arquebisbat de Tarragona, *sede vacante*, o el seu oficial, i davant qualsevol jutge ordinari o delegat, eclesiàstic o secular, per protestar de la sentència condemnatòria de

187. *Diplomatarium*, doc. 198.
188. *Diplomatarium*, doc. 199.
189. *Diplomatarium*, doc. 206.
190. *Diplomatarium*, doc. 205.
191. *Diplomatarium*, doc. 209.
192. *Diplomatarium*, doc. 232.
193. *Diplomatarium*, doc. 238.
194. *Diplomatarium*, doc. 250.

les doctrines i obres arnaldianes.[195] Igualment, en les mateixes dates, protestà Pere de Vilanova, qui nomenà procurador seu Ramon Conesa, fent-li l'encàrrec de protestar per la sentència de Tarragona.[196]

La protesta prengué volada i el 21 de novembre del mateix any Ramon Conesa i mestre Pere de Vilanova, nebot d'Arnau, nomenaren procuradors seus Arnau Esteve, Pere Triller, Salvador Pasqual, prevere, i Jaume Dacs, residents a Mallorca, per defensar els escrits de mestre Arnau i tots els seus posseïdors davant qualssevulla jutges, eclesiàstics o seculars, als quals hauran de presentar les lletres emanades de la cort papal en defensa dels escrits d'Arnau, i els donaren facultat d'apel·lar al papa i a qualsevol altra instància dels greuges o processos promoguts contra els escrits i els seus posseïdors.[197] Realment la condemna fou anticanònica i, per tant, invàlida. Arnau en persona havia sotmès els seus escrits, l'any 1305, al judici de la Santa Seu i cap altra autoritat podia intervenir, com havia estat declarat en la Cort pontifícia arran de la mort del mestre.

En ser publicada a València la condemna de Tarragona, el 26 de novembre, Ramon Conesa protestà davant el bisbe Ramon Gastó, en nom propi i del nebot de mestre Arnau, Pere de Vilanova, contra les predicacions de fra Bernat Durant, dominic, i defensà l'ortodòxia del mestre contra la sentència condemnatòria de Tarragona, titllant-la d'anticanònica perquè les obres arnaldianes estaven reservades al judici de la Seu Apostòlica. Així mateix li demanà d'obligar fra Duran a una retractació pública.[198]

El 15 de desembre Ramon Conesa nomenà procuradors seus Ramon de Sant Johan, beneficiat a la seu de València, el seu cunyat Jaume Desprats i Pere de Ratera, veïns de València, encarregats de defensar les obres d'Arnau davant el bisbe de la diòcesi i de qualssevol jutges, eclesiàstics o seculars, o qualsevol altra persona, presentant-los les lletres de la cort papal en defensa de les obres esmentades. Igualment estaran facultats per interposar apel·lacions dels atacs o processos incoats contra els escrits arnaldians i els seus posseïdors i per obtenir lletres a favor seu del papa i d'altres autoritats.[199]

El 10 de gener de 1318, Ramon Conesa, Pere de Vilanova i Berenguer i Bonanat de Bell-lloch, nebots els tres darrers de mestre Arnau, demanaren la protecció del rei Jaume II, manifestant-li que el dia anterior havien protestat davant el bisbe de València i l'inquisidor fra Arnau Burguet de la recent publicació feta per aquest a la ciutat de València de la sentència condemnatòria de Tarragona, recusant-lo com a jutge competent sobre les obres arnaldianes. Havent ofert a l'inquisidor de sotmetre's al judici del concili provincial de Tarragona, l'amenaçaren, en el cas de no acceptar, amb l'apel·lació a la Seu

195. *Diplomatarium*, doc. 251.
196. *Diplomatarium*, doc. 252.
197. *Diplomatarium*, doc. 253.
198. *Diplomatarium*, doc. 254.
199. *Diplomatarium*, doc. 256.

Apostòlica, i sol·licitaren l'empara del bisbe contra la persecució de l'inquisidor. El rei se'n va inhibir invocant l'autoritat papal sobre l'afer.[200]

El 16 de gener, Ramon Conesa i Berenguer de Bell-lloch, havent-los concedit l'inquisidor Burguet de poder defensar l'ortodòxia de mestre Arnau de Vilanova davant el concili de Tarragona, demanaren al bisbe Gastó d'acceptar en dipòsit les escriptures que posseïen com a prova de l'ortodòxia fins a la celebració del concili provincial. El bisbe de València s'hi negà.[201]

Del 3 de setembre al 8 de desembre de 1319, a Castèlnóu d'Arri (Castelnaaudary), Avinyó i Carcassona es va celebrar el judici contra el franciscà Bernat Deliciós, acusat de desobeir el seu orde com a espiritual, de traïció contra el rei Felip IV el Bell de França, de l'assassinat del papa Benet XI i d'obstrucció a l'acció de la Inquisició. En relació a l'assassinat de Benet XI tres testimonis declararen que Bernat havia afirmat que el seu amic Arnau de Vilanova, metge del papa, aprofitant-se de la seva condició, es faria càrrec de cometre l'assassinat. El frare li va fer arribar un cofre embolicat amb un drap de cera que contenia «preparats, pocions, polsos i cartes escrites de pròpia mà» destinats a l'objectiu criminal. Sempre d'acord amb el que declararen els testimonis, al cap d'uns dies fra Bernat insistí en les seves prediccions d'una mort fulminant del pontífex tenint a mans un llibre «d'una art prohibida», ple de cercles envoltats de caràcters, i s'ajustà molt a la data en què després el papa moriria. Tanmateix, a la fi fra Bernat fou absolt d'aquest càrrec, tot i ser condemnat a presó perpètua per haver obstaculitzat l'acció de la Inquisició i per haver fet traïció al rei.[202]

L'ombra de mestre Arnau de Vilanova teòleg, espiritual i reformador, era allargada i molts anys després de la seva mort la seva figura i els escrits inquietaven tots aquells que eren lluny de la vida de pobresa radical, autènticament evangèlica, i s'oposaven a la reforma de l'Església. Per això, trenta-cinc anys després de la defunció del mestre, per lletra de 30 d'octubre de 1346, signada a Girona i dirigida a l'inquisidor, el diumenge 22 d'octubre, en predicació general a la seu, es va ordenar cremar els escrits d'Arnau que no fossin de medicina. Hi hagué protesta de clergues i laics, perquè la monició era massa genèrica i podria incloure escrits aprovats per l'Església. Hom pregà a l'inquisidor que precisés quines obres eren condemnades i que redactés una lletra, publicadora conjuntament per ell i el bisbe, contra els qui juraven contra Déu i practicaven l'endevinació i tota mena de sortilegis.[203]

El bisbe de Girona Arnau de Montrodó, el 4 de novembre de l'any ara esmentat, va escriure a fra Berenguer de Puig, O. P., informant-lo que havia estat publicada pel bisbe i per l'inquisidor l'ordre de cremar els llibres espiri-

200. *Diplomatarium*, doc. 257.
201. *Diplomatarium*, doc. 258.
202. *Diplomatarium*, doc. 265.
203. *Diplomatarium*, doc. 271.

tuals d'Arnau de Vilanova i s'havia rebut resposta, que el bisbe manà de fer-la publicar davant notari.[204]

El 1376, transcorreguts seixanta-cinc anys de la mort d'Arnau, el dominic Nicolau Eimeric, inquisidor general a la Corona d'Aragó, va publicar el *Directorium Officii Inquisitorum haereticae pravitatis*, on va incloure tretze obres d'Arnau, extretes de la sentència condemnatòria de Tarragona de l'any 1317: «... libros, quos tanquam falsos et erroneos auctoritate apostolica, licet non de expresso mandato domini nostri Papae, frater Ioannes Longerio, ordinis Praedicatorum, inquisitor in partibus antedictis [Cataloniae et Aragoniae], et Gaufridus de Crudillis, vicarius ecclesiae Tarraconensis, sede vacante, sententialiter condemnarunt».[205]

En tots els escrits d'Arnau de Vilanova Nicolau Eimeric trobà fins a quinze «haereses et errores et temeritates et falsitates, condemnatae in praedictis partibus Cataloniae et Aragoniae per inquisitores haereticae pravitatis auctoritate apostolica, licet non de expresso mandato domini nostri Papae».[206]

IV. El testament, l'herència, la marmessoria i l'inventari de béns. La Pia Almoina de la seu de València

El 20 de juliol de 1305 Arnau de Vilanova atorgà testament dels seus béns immobles i mobles, llibres, robes, objectes i atuells, davant el notari de Barcelona Bartomeu March, el mateix que havia fet còpia notarial de la *Confessió de Barcelona*. Deixà els seus béns a la muller, Agnès Blasi, i a la seva filla Maria, monja dominica a València; llegà uns recursos a favor d'un xiquet que el mestre havia rescatat i d'altres per garantir en el futur la continuïtat de la labor espiritual, exegètica i de reforma, que havia iniciat. Els llibres seus els llegà a la cartoixa de Scala Dei, deixant a més una petita fundació dinerària per a l'acolliment del seu nebot Pere, que vivia a la cartoixa, mentre hi visqués, i d'altres parents que hi poguessin anar a viure-hi, hi estudiessin les ciències sagrades o fins i tot hi professessin com a cartoixans.[207] Més endavant, el 10

204. *Diplomatarium*, doc. 272.

205. *Directorium Officii Inquisitorum haereticae pravitatis*. (...) *Iste liber fuit compilatus Avinione per circunspectum et magnae scientiae virum fratrem Nicholaum Eymerici, ordinis fratrum praedicatorum, magistrum in Theologia et capellanum domini nostri Papae, inquisitorem haereticae pravitatis in Aragonia, sub anno Domini millessimo CCC° septuagesimo sexto*. II pars, quaestio XXVIII. *De libris damnatis ab Inquisitoribus Aragoniae*; ACTo, Ms. 212. Pergamí. S. xv.

206. *Directorium*, II pars, quaestio XI; *Francisci* Pegnae, *Sacrae Theologiae Iuris Utriusque et artium liberalium Doctoris, in tres partes Directorii Inquisitorum Nicolai Eymerici Scholiorum seu Adnotationum libri tres*, In secundam partem Directorii, scholion XXVII. Romae, in Aedibus Populi Romani. MDLXXVIII; Jaume Mensa i Valls, *Confrontació de les tesis condemnades en la sentència de Tarragona de 1316 amb les obres espirituals d'Arnau de Vilanova*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 30 (2011-2013), 305-334.

207. *Diplomatarium*, doc. 146. ACV, lligall 6002:4.

de març de 1308, a Marsella, dictarà davant el notari Esteve d'Aurienne el codicil complementari de les seves últimes voluntats. És el document que Ramon Conesa mostra l'any 1318 en retre comptes de la marmessoria. És avui un document perdut.[208]

El 15 d'octubre de 1305, Ramon Conesa, canonge de la seu de València, paborde de l'almoina de la catedral, confessava haver rebut de Poncellà Garriga, ardiaca de Xàtiva i marmessor del bisbe de València Jaspert de Botonac, 3.000 sous, la meitat dels 6.000 sous, valor amb què tots dos van vendre una alqueria situada a Larif, dins el terme de Morvedre, i, per 1.150 sous, un hort en aquesta vila, que era propietat *pro indiviso* de l'Almoina i de l'esmentada marmessoria. La suma total de 4.150 sous els invertí Ramon Conesa, per orde del bisbe de València Ramon Despont, successor de Botonac, en la compra a Jaume de Mollet, cavaller, d'alguns béns que foren de mestre Arnau de Vilanova, amb destinació al patrimoni de l'Almoina.[209]

En document datat a València el 15 de març de 1308 Jaume II renovà l'ordre de pagar a Andreu Ferrandis, un dels marmessors del testament de mestre Arnau, els 190 sous que li havia atorgat.[210]

El 6 de desembre de 1311, el canonge Ramon Conesa, prepòsit de la Pia Almoina de la catedral de València, marmessor i executor del testament d'Arnau de Vilanova, amb els altres marmessors, Pere Jutge, Pere de Montmeló i Jaume de Pla, van fer formar inventari de tots els béns mobles i immobles al notari de València Jaume Martí. El document és molt interessant perquè ens dona notícia fins al detall de tot el que posseïa el mestre, diners, robes, aixovar de casa, estris de cuina, instruments de cirurgia, formularis de medecines i, singularment la rica biblioteca de llibres de medicina, de teologia, de sagrada escriptura i patrística, inclosos els que ell mateix havia escrit o escrivia, encara inacabats.[211]

Cap a la fi de 1312 començà un plet insidiós i durador entre la priora i convent de monges dominiques de Santa Maria Magdalena de València, on havia professat Maria de Vilanova, filla del mestre Arnau, i els marmessors testamentaris del nostre metge i teòleg. El rei Jaume II, en lletra del 6 de novembre, manà als marmessors que retinguessin dels seus béns la quantitat equivalent a la que reclamava sor Maria de Vilanova com a llegítima atorgada pel seu pare a favor del monestir.[212] El 21 de gener de 1314, Jaume II encomanà a Guillem de Jafer, jutge de la cort reial, el plet originat entre el monestir de monges dominiques de València i els marmessors del testament d'Arnau per causa de la donació *inter vivos* feta per mestre Arnau al monestir dels rèdits,

208. *Diplomatarium*, doc. 166.
209. *Diplomatarium*, doc, 154.
210. *Diplomatarium*, doc. 167.
211. *Diplomatarium*, doc. 231.
212. *Diplomatarium*, doc. 240.

censals i drets que ell tenia a la ciutat de València, i també per causa de la llegítima de la seva filla, sor Maria de Vilanova.

Hi hagué també plets entre Ramon Conesa i els parents i amics de mestre Arnau, beneficiaris de l'herència. En el procés de l'herència del mestre, Pere de Vilanova, nebot seu, el 22 de novembre, signà àpoca d'un llegat en mans de Ramon Conesa, paborde de l'Almoina de la seu de València, marmessor del seu oncle.[213] El 22 de febrer de 1313, a València, es publicà la sentència sobre la testamentaria de mestre Arnau, dictada pels jutges nomenats pel bisbe de València Ramon Gastó, Pere de Celma i Pere Calvet, condemnant el marmessor Ramon Conesa a pagar dels béns d'Arnau de Vilanova 50 lliures a Bernat Oliver.[214] El 3 de març es feu avinença entre Ramon Conesa, marmessor, i Bernat Oliver, posseïdor del cens, per raó d'aquest cens que havia estat de mestre Arnau.[215] El 22 de febrer de 1314 s'originà un plet entre Bernat Oliver i Ramon Conesa, marmessor, sobre la testamentaria del metge Arnau per raó de certs censals llegats que Bernat havia heretat.[216]

El 13 de juliol de 1316 Jaume II recomanà al bisbe de València Ramon Gastó el plet entre les monges i el clergue del seu bisbat i canonge de la catedral Ramon Conesa, marmessor testamentari, per raó dels béns que havien estat propietat de mestre Arnau.[217] El 20 d'agost de 1316, el bisbe Gastó va escriure una carta al cardenal Jaume Colonna dient-li que protegirà el clergue Ramon Conesa, atrafegat en l'afer de la marmessoria de mestre Arnau.[218]

El 10 de maig de 1316, Maria Vilanova, filla d'Arnau, va rebre del marmessor del difunt Pere Jutge, ciutadà de Barcelona, 40 sous, que li havien estat llegats per ell en el seu testament.[219]

El 4 de desembre Ramon Conesa compareixia davant els marmessors de Bertran de Valdecols (?), prevere, amb motiu d'una demanda posada per una persona contra Arnau Portell, mercader de València, sobre tres morabatins d'or alfonsins censals carregats sobre unes cases de la parròquia de Sant Andreu de València, els quals foren comprats a aquells per mestre Arnau de Vilanova per 450 sous i, més tard, venuts per Ramon Conesa com a procurador d'Arnau a l'esmentat Portell.[220]

El 9 de febrer de 1318, Ramon Conesa, en nom propi i en el de l'Almoina de la seu de València, com a procurador de Maria, la seva mare, i com a marmessor de mestre Arnau de Vilanova, confirmà la procuració expedida a favor

213. *Diplomatarium*, doc. 241.
214. *Diplomatarium*, docs. 242, 243.
215. *Diplomatarium*, doc. 244.
216. *Diplomatarium*, doc. 246.
217. *Diplomatarium*, doc. 247.
218. *Diplomatarium*, doc. 249.
219. *Diplomatarium*, doc. 248.
220. *Diplomatarium*, doc. 255.

de Ramon de Sant Johan, Jaume Desprats i Pere de Ratera per dur a terme diverses gestions.[221]

El 14 de febrer Pere de Vilanova, nebot del mestre, atorgà testament davant el notari de València Jaume Martí. Llegava els seus béns als pobres i n'encomanava la distribució a Pere de Ratera, veí de València, i a sor Maria de Vilanova, filla de mestre Arnau, deixant a aquesta l'opció de mantenir el llegat en el seu poder durant el temps de la seva vida, tenint, però, clar que els pobres n'eren instituïts hereus universals.[222]

El 3 de març, el bisbe de València encomanà el judici de la testamentaria d'Arnau de Vilanova a Guillem Daviu i Ramon Buccenic, els quals sentenciaren a favor de Ramon Conesa, nomenat marmessor per Arnau, el qual presentà els comptes amb dret a reintegrar-se de certes quantitats pagades amb escreix.[223] Finalment, el 26 de juny, va fer-se la liquidació final dels comptes de la marmessoria de mestre Arnau per part de Ramon Conesa. En el document de liquidació, molt interessant, es consignen els testaments, codicils, inventaris i comptes del mestre, amb una llista llarga i detallada dels llibres que tenia a la seva rica biblioteca.[224]

Continuant amb l'herència familiar del mestre, el 17 d'agost del mateix any, fra Jaume Alemany, prior provincial dels dominics de la província d'Aragó i administrador del monestir de monges dominiques de Santa Magdalena de València, nomenà els frares Berenguer Oliver, Joan de Sant Egidi i Jaume de Pradines procuradors amb poders sobre el llegat atorgat per Agnès Blasi, la muller de mestre Arnau, a sor Maria de Vilanova, la seva filla, monja del monestir.[225]

En data 21 de maig de 1319, sor Maria de Vilanova confessà haver rebut de Ramon Conesa els censos llegats pel seu pare, corresponents als anys 1312-1318.[226] El litigi s'allargarà fins l'any 1322. El 20 de maig d'aquest any, fra Arnau Burguet, O. P., ministre provincial, donà llicència a P. Benrell i a fra Miquel de Fraga, O. P., perquè puguin rebre de Ramon Conesa la llegítima de sor Maria de Vilanova.[227]

El 26 de maig de 1322 hi hagué finalment sentència sobre el litigi de la llegítima de sor Maria de Vilanova. En la causa, el monestir de monges dominiques de Santa Maria Magdalena estava representat per fra Miquel de Fraga, de l'orde de predicadors, procurador del convent i de sor Maria de Vilanova, part agent, essent la part defensant el canonge Ramon Conesa, prepòsit de l'Almoina de la seu de València, marmessor de les últimes voluntats de mestre

221. *Diplomatarium*, doc. 259
222. *Diplomatarium*, doc. 260.
223. *Diplomatarium*, doc. 261.
224. *Diplomatarium*, doc. 262.
225. *Diplomatarium*, doc. 263.
226. *Diplomatarium*, doc. 264.
227. *Diplomatarium*, doc. 268.

Arnau. La sentència, analitzats els inventaris, escoltades les parts i les declaracions dels testimonis, la dictà el jutge nomenat *ad hoc* pel bisbe de València Ramon Gastó, qui, estant molt ocupat en afers diversos, havia delegat la jurisdicció eclesiàstica en el jurisperit Bartomeu de Canet. El 27 de maig, es va fer lliurament a sor Maria de Vilanova de la part de la llegítima dels béns del seu pare i fra Miquel de Fraga declarà acabat i tancat definitivament el plet.[228]

Sor Maria de Vilanova, el 23 d'agost, nomenà procurador seu fra Miquel de Fraga, prior del convent de dominics de València, per tal que pogués reclamar dels hereus o marmessors de Guerau Pere els 100 sous que aquest havia llegat per a ella en el seu testament.[229]

Curiosament, un cop cobrada la llegítima i tot allò que li corresponia dels béns del seu pare, sor Maria de Vilanova, amb una altra monja, s'escapà del convent, trencant la clausura canònica, i marxà cap a Requena. Creiem que la causa de la fuga podria ser alguna discussió greu per divergències suscitades entre sor Maria i la priora i altres monges del convent tocant a l'herència de mestre Arnau. El 13 de novembre de l'any esmentat, l'infant Alfons manà al batlle de Requena que ajudés el prior dels dominics de València en la cerca i captura de sor Maria de Vilanova, que s'havia escapat del monestir amb sor Sança López i totes dues es trobaven a Requena.[230] Les dues monges foren trobades i detingudes i, encomanades al prior dels dominics i procurador del convent, portades novament a la clausura monàstica. Després d'aquest incident, tots els indicis ens porten a pensar que sor Maria va romandre al convent com una bona monja fins a morir-hi en pau.

El 5 d'abril de 1347, l'Almoina de la seu de València, que havia heretat uns censos de mestre Arnau, concedia a Caterina, muller de Jaume Vives, posseïdors de terres a Raiosa, una avinença sobre el seu pagament. Aquesta és la darrera notícia que tenim de l'herència de mestre Arnau de Vilanova.[231]

V. Criteris i normes de transcripció

Aquest *Diplomatarium*, a diferència de la resta de volums dels *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia*, no edita (críticament) obres, sinó documents. Hem hagut, doncs, d'adaptar la *ratio editionis* en el sentit que explicarem més avall en aquest mateix apartat.

La col·lecció documental que conforma el *Diplomatarium Arnaldi de Villanova* consta de 274 unitats, localitzades principalment a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu de la Catedral de València, Arxiu Reial de València, Biblioteca Apostòlica Vaticana, Archives Nationales i Bibliothèque Nationale

228. *Diplomatarium*, docs. 266, 267.
229. *Diplomatarium*, doc. 269.
230. *Diplomatarium*, doc. 270.
231. *Diplomatarium*, doc. 273.

de París. Són tots els documents que hem descobert relatius a la figura, vida i activitats del mestre, metge i teòleg, Arnau de Vilanova. En un exercici honest de prudència, atesa la gran personalitat d'Arnau i la intensa activitat, diversa i important que va desenvolupar, creiem que hem de considerar obert el present *Diplomatarium* a l'espera de nous possibles documents, que ara ignorem i dormen en el silenci i la fosca d'arxius i biblioteques.

Molts dels documents han estat descoberts, transcrits i publicats per historiadors de prestigi que ens han precedit en el temps i en els treballs d'investigació. Els seus noms figuren en cada document entre el regest i el text del document transcrit. Tanmateix, als inicis de la recerca per conformar el *Diplomatarium*, en previsió que existissin documents no coneguts i, per tant, no publicats, ens vàrem imposar la tasca, lenta, entretinguda i llarga, de llegir i rellegir amb tota cura els registres de la Cancelleria reial, els pergamins i les cartes reials de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i els pergamins de l'Arxiu de la Catedral de València. Val a dir que en trobàrem pocs de nous i inèdits. Des del segle XIX, amb Menéndez y Pelayo, Francowitz, Antoni i Pròsper de Bofarull, fins als nostres dies, amb Perarnau, McVaugh i Rodrigo Lizondo, passant pels historiadors Finke, d'Alòs-Moner, P. Martí de Barcelona, Chabàs i Olmos, Carreras Artau i Batllori, que han fet investigació intensa sobre mestre Arnau, són molts els documents publicats que ens han facilitat el treball de recerca. Tanmateix, alhora ens han exigit una labor més gran i acurada de transcripció quan hem descobert diferències, algunes notables, amb els originals que hem tingut a les mans.

Ens vàrem plantejar al principi incloure en el *Diplomatarium* molts altres documents relatius a persones lligades en vida a la persona i activitats del mestre, si no de totes, almenys de les més pròximes, proposta que ens van fer també alguns arnaldistes. Però, veient que s'augmentava molt el nombre de documents i ens desviàvem de l'àmbit precís biogràfic del mestre, ho hem descartat.

Hem publicat els documents sencers, fins i tot aquells que han presentat severes dificultats de lectura, i sense les abundants abreviacions de mots que caracteritzen aquest tipus de documentació medieval. Només en el cas de documents de contingut doctrinal —escrits espirituals—i les cartes, hem decidit transcriure'n una part, la que podem qualificar d'històrica, ometent la part doctrinal. Aquests documents són objecte d'estudi i publicació per part d'altres estudiosos i hem volgut respectar el seu àmbit competencial.

Per a l'ordenació dels documents hem seguit el criteri cronològic de la data d'emissió, advertint, en el seu cas, de la data dubtosa, de la data inexistent i de les opinions diverses dels historiadors sobre dates incertes. En el cas de data o lloc dubtosos ho hem expressat amb un interrogant.

Cada unitat documental va numerada en numeració correlativa, amb la indicació, primerament, de l'any, mes, dia i lloc. A continuació hi ha un breu text de regest que resumeix l'essencial del contingut més ampli del document. Després del regest hem posat la signatura del document indicant-ne

l'arxiu o biblioteca on es guarda, la secció dels fons, la naturalesa del document, el número de registre, pergamí o còdex manuscrit i, quan s'escau, el foli o folis *in recto* i *in verso*. La signatura va acompanyada de la bibliografia, amb indicació dels autors, títol del llibre o revista, número, any, pàgines i número del document. I, finalment, donem la transcripció íntegra del document a partir del seu original, evitant les abreviacions de mots tot el que ens ha estat possible.

El llatí dels documents és, en general, prou correcte, impregnat de clàusules formulàries, singularment els documents notarials, que no dificulten, però, la comprensió del text. Amb la nostra puntuació, hem dividit amb punt i a part el protocol, el cos o text del document, amb la notificació, la part dispositiva i les clàusules, i l'escatocol, amb la data i les signatures finals.

L'ortografia és representativa del llatí documental medieval, amb les variacions accidentals pròpies i distintives de la cancelleria reial, de la cort papal, de l'escrivania eclesiàstica o civil i de les persones particulars que han redactat i signat els documents. Fruit i testimoni de l'evolució fonètica soferta, és habitual la simplificació de les consonants geminades (*literas*, *promito*, etc); és freqüent l'alternança ortogràfica —*ti* / *ci*— seguides de vocal, que ja es pronunciaven ambdues palatalitzades; la consonant muda —*h*—no sempre apareix, o desapareix, d'acord amb l'etimologia del mot. L'hem afegit quan la seva absència pot crear dificultats en la identificació de la paraula.

La llengua romànica, sovint, interfereix en el text llatí, sobretot en els topònims i antropònims, que apareixen amb grafies variades, i així les hem respectat en la transcripció; també, en els inventaris i quan s'expressen objectes d'aixovar domèstic o usos de la vida quotidiana.

En els documents inèdits donem la transcripció nostra, sense referències a altres autors. En els que ja han estat publicats, per un o més autors, donem la transcripció nostra a partir de l'original, indicant amb lletres volades en cada mot, que en la transcripció d'altres no coincideix amb l'original, que existeix una diferència, la qual indiquem a peu de document donant, abreujat, el nom de l'autor o autors que transcriuen el text d'una altra manera.

Per a la transcripció dels documents hem procurat reproduir-los amb la màxima fidelitat a l'original, però adaptant-nos a unes normes que en facilitin la lectura i la comprensió. Hem seguit, doncs, els criteris següents:

– Quan el cos del document és molt llarg, per tal de facilitar-ne la lectura, hem intercalat i regularitzat la puntuació (punt i seguit, punt i a part o punt i coma), hem fet separació de paraules i la utilització de majúscules i minúscules segons els criteris actuals.
– Hem respectat les consonants dobles enmig de paraula, però les hem transcrit per una senzilla quan apareixen com inicials de mot.
– En els documents llatins hem transcrit la *j* com a *i*, feta excepció dels noms de persona i lloc, i la *u* i la *v*, segons el seu valor fonètic; quant a la *c* i la *t*, en general hem adoptat la *c*, majoritària en els documents.

– Les lletres o paraules il·legibles per un estat defectuós del document, però que es poden substituir, venen posades entre claudàtors, donant a la substitució un sentit conjectural; quan no han pogut suplir-se, ho indiquem amb punts suspensius. Quan la paraula, síl·laba o lletra ha estat omesa per un error de l'escrivà o copista, i el sentit del text n'exigeix la presència, l'hem posat entre parèntesis.
– Les notes de cancelleria que figuren al final dels documents en els registres, les hem mantingut al seu lloc.
– Hem reproduït les signatures tal com es presenten en el manuscrit objecte de transcripció (Sig + num).
– En els pergamins de l'Arxiu de la Catedral de València hem deixat constància de les notes existents al revers relatives a la data i al contingut del text del pergamí.

Acompanyem el regest i transcripció dels 274 documents arnaldians dels corresponents índexs antroponímic, toponímic i d'autors, de les fonts d'arxiu consultades, de les publicades i de la bibliografia relativa a mestre Arnau, a les seves activitats i escrits i al contingut dels documents del *Diplomatarium*.

VI. Agraïments

En acabar el present estudi introductori creiem que és de justícia expressar el nostre agraïment cordial al Dr. Josep Perarnau i Espelt, qui, l'any 2002, ens encarregà la formació del *Diplomatarium*, un treball llarg i complex, que ara veu la llum. Agraïment a l'Institut d'Estudis Catalans —gràcies justament als programes de recerca de Secretaria Científica s'ha pogut finançar aquest projecte—, a la Facultat de Teologia de Catalunya i Ateneu Universitari Sant Pacià, i a l'Union Académique Internationale, que han fet real l'edició com a volum II de la *Series A: Scriptores* dels *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO)* dins el *Corpus Scriptorum Cataloniae*.

Agraïment a les institucions i als seus directius i personal facultatiu i de servei, que ens han atès amb generositat i paciència quan hem estat consultant els documents en els arxius respectius: Arxiu de la Corona d'Aragó, amb els directors Carles López i Albert Torra, i Jaume Riera i Sans, arxiver i secretari; Arxiu de la Catedral de València, amb el canonge arxiver Dr. Vicent Pons i Alós; Arxiu de la Catedral de Barcelona, amb el canonge arxiver Dr. Josep Baucells i Reig i el seu successor Dr. Robert Baró; Arxiu del Regne de València, amb el seu director Francesc Torres Faus; Biblioteca Balmes de la Fundació Balmesiana, amb el seu director Dr. Ramon Corts i Blai i la bibliotecària Cecília Vives; i Arxiu Provincial dels Caputxins, amb el seu arxiver fra Valentí Serra de Manresa.

Agraïment que volem estendre a Juan A. Paniagua, Jaume de Puig, Pedro Gil-Sotres, Jon Arrizabalaga, Jaume Mensa, Michael R. McVaugh, Lluís Cifuentes,

Sebastià Giralt i Theo H. M. Falke, tots els quals, des dels inicis del nostre treball en la formació del *Diplomatarium* i fins al dia d'avui ens han ofert suport moral, consells, orientació i col·laboració acadèmica que han servit de gran ajuda en l'elaboració i culminació de l'obra.

DIPLOMATARIUM
ARNALDI DE VILLANOVA

1

1279, gener, 31. València

Bernat d'Entença, tutor dels fills de Domingo Gilabert, difunt, ven unes terres a Argirós per pagar uns censos a Pere Barberà. A Argirós, Arnau de Vilanova compra 12 masmudines per pagar uns censos.

Arxiu de la Catedral de València (ACV), Pergamins, núm. 1355. Original.

Elías Olmos Canalda, *Pergaminos de la Catedral de Valencia*, núm. 567.

Nota escrita al revers del pergamí: «Aquestes són les cartes que pertanyen a la compra que fan de les X maçmodines d'en Pere Barberà en Algirós. Cartes pertanyents a les XII maçmudines comprades per Mestre Arnau de Villanova en terme de Algirós».

Noverint universi quod nos Bernardus de Entença, filius Bernardi, tutor datus per curiam Valencie Mansiliete et Mariete et Bernardono et Pericono et Francisce et Jacobo, filiis quondam Dominici Gilaberti, defuncti, et bonis eorum auctoritate tutelle qua fungor ad solvendum debita et legata et in juria in testamento dicti Dominici Gilaberti, defuncti, contenta, et ad voluntatem suam adimplendam, et etiam ad instanciam et peticionem plurium creditorum et ad solucionem et satisfaccionem eis faciendas de pluribus quantitatibus peccunie, quas dictus Dominicus Gilaberti defunctus eis debebat et debet et quas mandavit eis restitui de bonis suis ut in eius testamento plenius videbitur contineri.

Ideoque auctoritate dicte tutelle qua fungor et auctoritate et decreto Raymundi de Salis, tenentis locum Petri de Libiano, justicie Valencie, cum non invenirem aliqua alia bona mobilia et immobilia dicti defuncti ad presens expedita, ex quibus solvere et satisfacere possem dictas quantitates peccunie, et tantummodo II maçmutinas juciffias censuales, quas dicto defuncto facit et facere tenetur quolibet anno Petrus de Barberano pro quodam trocio terre, quod pro ipso tenet in termino de Algirós.

Que dicte II maç. juç. sunt de illis sex maçmutinis juçiffiis censualibus, quas dictus defunctus habebat et possidebat tempore vite sue super tribus trociis terre, qui sunt in termino de Algirós, feci publice subastari per publicum preconem per civitatem Valencie per XXX dies et amplius continue secundum forum Valencie dictas duas maçmutinas juciffias censuales.

Et, facta legitima subastacione per dictum preconem de predictis duabus maçmutinis, cum non inveniretur aliquis qui tantum precium vellet dare vel offerre in predictis duabus maç. juç. censualibus quantum vos Petrus de Barberano facitis, qui in ipsis datis et offertis dare XVI libras regalium Valencie.

Ideoque auctoritate dicte tutelle qua fungor et auctoritate et decreto Raymundi de Salis, tenentis locum Petri de Libiano, justicie Valencie, tamquam

plus donanti et promitenti in presens vendo vobis dicto Petro de Barberano et vestris perpetuo auctoritate predicta dictas II maç. juç. censuales cum toto dominio, laudimio et fatica et toto alio jure emphiteoticho.

Affrontat dictum trocium terre in quo sunt dicte II maç. ex duabus partibus in hereditate Francisci Mathoses et de tercia parte cum Ferrario Garcia et in via publica.

Jamdictas itaque duas maç. juciffias cum toto dominio, laudimio et fatica et toto alio jure emphiteotico et cum omnibus juribus, locis, vocibus, accionibus, racionibus realibus et personalibus dicto Dominico Gilaberti defuncto et suis pertinentibus et pertinere debentibus in presens jure aliquo, causa vel racione et sicut melius, plenius, sanius hac (*sic*) utilius potest dici, scribi et intelligi ad vestrum et vestrorum commodum et salvamentum, vendo vobis dicto Petro de Barberano et vestris perpetuo auctoritate predicta dictas II maç. juç. censuales precio videlicet sexdecim librarum regalium Valencie. Quas omnes a vobis habui et recepi et ipsas solvi et tradi dictis legatis et creditoribus antedictis. Renunciando omni excepcioni predicte peccunie non habite ac non recepte et non solute ut predicitur et doli et beneficio minoris precii et duplicis decepcionis et illi legi sive juri que subvenit deceptis ultra dimidiam partem justi precii et omni alii juri, foro, legi, racioni, constitucioni et consuetudini, beneficio et auxilio contra hec repugnantibus.

Et si forte hec vendicio predicta amplius modo valet vel valebit in posterum precio supradicto, totum illud quantumcumque sit vobis et vestris auctoritate predicta remito et dono. Et sic vos et vestri habeatis dictam vendicionem, teneatis, possideatis et in pace explotetis ad dandum, vendendum, alienandum, inpignorandum, excommutandum et ad omnes vestras et vestrorumque (*sic*) voluntates cuicumque et quibuscumque volueritis perpetuo faciendas, exceptis militibus atque sanctis. Promitens auctoritate predicta predictam vendicionem cum omni suo melioramento in ea facto et faciendo semper vobis et vestris et quibus volueritis salvare, defendere et facere, habere et tenere, possidere, explotare in pace contra omnes personas ad forum Valencie. Et pro eviccione et guarentia legali cum toto scilicet interesse obligo vobis et vestris ad hec auctoritate predicta omnia bona dicti defuncti mobilia et immobilia, habita et habenda ubique. Quod est actum Valencie II kalendas februarii anno Domini millesimo CC° LXX° IX°.

Sig + num Bernardi de Entença, tutoris predicti, qui predictam vendicionem firmo et concedo.

Sig + num Raymundi de Salis, tenentis locum Petri de Libiano, justicie Valencie, qui huic instrumento auctoritatem suam prestitit et decretum.

Testes sunt huius rei Jacobus Raymundi de Cervaria, Raymundus de Mirambello, Jacobus de Montesono, notarius, et Periconus de Montebruno.

Sig + num Jacobi de Fonte, publici notarii Valencie et Curie eiusdem, pro Guillelmo scriba, qui hec scribi fecit.

2

1281, agost, 18. Lleida

Pere el Gran assigna 2.000 sous barcelonesos anuals a mestre Arnau de Vilanova amb la condició que visqui a la ciutat de Barcelona amb la seva muller.

ACA, C., reg. 44, f. 202r.
Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció de documents relatius a Arnau de Vilanova*, dins «Estudis Universitaris Catalans» (EUC), III (1909), 50, doc. I.
H. Finke, *Acta Aragonensia* (AA), II, 872.
P. Martí de Barcelona, *Regesta de documents arnaldians coneguts*, «Estudis Franciscans» (EF), 47 (1935), 262, doc. 1.

Nos Petrus, Dei gracia Rex Aragonum, propter multa servicia que a vobis, magistro Arnaldo de Villa nova recepimus et spectamus recipere nos in posterum recepturos, damus et concedimus vobis mille solidos barchinonenses, habendos et percipiendos singulis annis vite vestre in redditibus nostris Barchinone donec vobis de hereditate provideremus competenti. Ita quod cum uxore et familia vestra faciatis ibidem residenciam et vestrum domicilium teneatis. Mandantes Mosse Ravaya sive cuilibet alii dictorum redditum perceptori quod de[a] dictis duobus mille solidis vobis vel cui volueritis respondeat per tres tercias partes cuiuslibet anni.
Datum Ilerde, XV kalendas septembris.
Petrus de Sancto Clemente.

Primer document arnaldià de l'ACA conegut i primera donació reial a favor d'Arnau de Vilanova. La condició de residir a Barcelona revela clarament la intenció reial de servir-se de la seva ciència i perícia mèdica. Arnau de Vilanova estava aleshores en el zenit de la seva fama com a metge. Sobre la formació mèdica d'Arnau, cfr. l'estudi de P. Diepgen, *Studien zu Arnald von Vilanova. Der Lebens und Bildungsgang Arnalds von Vilanova*, dins «Archiv für Geschichte der Medizin», III (1909), 115-130.

Arnau de Vilanova es formà a Nàpols, al costat de Joan Calamida, i a la Universitat de Montpeller, on ensenyà llarg temps, diu Climent V. Començà a residir-hi pels volts de 1265, sembla, si hem de refiar-nos de la resposta que donà el mateix Arnau de Vilanova en 1307, quan el papa el consultà respecte a les antigues usances en ordre a conferir el doctorat en Medicina (cfr. doc. 97 de *Regesta*..., 282).

[a] in *AM*

3

1284, agost, 25. Terol

Pere el Gran dóna autorització a Arnau de Vilanova, juntament amb molts d'altres individus que apareixen en el llistat, per deixar els seus dominis reials acompanyat de dos cavalls.

ACA, C., reg. 46, f. 226v.
Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, dins «Dynamis. Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam», 2 (1982), 365, doc. 1a.

... Fuit datum albaranum magistro A. de Villa nova de duobus equis.
Datum Turolii, VIIIº kalendas septembris.

4

1285, abril, 5. Barcelona

Pere el Gran, mentre li busca patrimoni, fa donació provisional del castell d'Ollers (Conca de Barberà) a mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 57, f. 233v.
Ramon d'Alòs-Moner, *Colecció*... EUC, III (1909), 50-51, doc. II.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 262, doc. 2.
Isidoro Carini, *Gli archivi e le biblioteche di Spagna in rapporto alla storia d'Italia in generale e de Sicilia in particolare*, II, 110. Palerm, 1884.

Noverint universi quod nos, Petrus, Dei gracia Aragonum et Sicilie rex, propter multa servicia que recipimus et [recipere] speramus a [vobis] dilecto fisico nostro magistro Arnaldo de Villanova, idcirco per nos et nostros damus et concedimus vobis et vestris, donacione irrevocabili inter vivos, totam partem et totum ius et dominium, quam et quod habemus et nobis competit in castro de Ollers, quod est in Conca de Barbarano, tam racione empcionis facte nomine nostro per karissimum primogenitum nostrum Alfonsum de quadam parte ipsius castri a Bernardo Guasch et Petro Ferrari et eius uxore[a] cum publico instrumento, ut in eo plenius continetur, quam alia racione; salvo tamen et retento nobis et nostris quod vos et vestri teneatis pro nobis et nostris predictam partem ad feudum et ad servicium et fidelitatem nostri et nostrorum, et quod detis nobis et nostris quolibet anno in festo Natalis Domini, pro censu et recognicione dominii, mediam[b] pernam porci. Damus etiam et concedimus vobis quod totam partem quam vobis damus et concedimus

in predicto castro possitis permutare sive excambiare cum fratribus Templi vel cum aliis quibuscumque personis per franchum alodium pro loco equivalenti vel meliori, salvo tamen nobis et nostris, in honoribus quos recipietis in permutacionem et cambium partis quam vobis damus in predicto castro, dominio et censu, quod nobis retinemus in parte quam vobis damus in castro predicto: ita videlicet quod illud dominium, censum et ius habeamus in honoribus pro quibus permutabitis partem predictam predicti castri quam nobis retinemus in predicta parte ut superius continetur.

Hanc autem donationem et concessionem facimus vobis dicto magistro Arnaldo de Villa nova et vestris de predictis omnibus et singulis sicut melius dici potest et intelligi ad vestri vestrorumque salvamentum et bonum intellectum. Mandantes universis vicariis, baiulis, procuratoribus, curiis et universis aliis officialibus, presentibus et futuris, quod dictam donacionem et concessionem nostram firmam habeant et conservent et faciant inviolabiliter observari, et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione.

Datum Barchinone, nonis aprilis anno Domini M° CC° LXX° quinto.

Signum, *et cetera*.

Item scripsimus hominibus dicti castri de Ollers quod de predictis respondeant dicto magistro Arnaldo de Villa nova.

Item scripsimus baiulo Montis Albi quod faciat dictis hominibus respondere de predictis dicto magistro Arnaldo.

[a]exore *AM* [b]quendam *AM*

5

1285, maig, 5. Barcelona

L'infant Alfons confirma la donació del castell d'Ollers, de la Conca de Barberà, a favor d'Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 62, f. 147r.

Publicat per A. Rubió i Lluch, *Documents per la història de la cultura catalana mig-eval*, I, 5-6, doc. III.

Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, III (1909), 51-52, doc. III.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), p. 263, doc. 3.

I. Carini, *Gli archivi...*, II, 179. Palerm, 1884.

Noverint universi quod nos Infans Alfonsus, *et cetera*. Viso instrumento donacionis et concessionis per dictum dominum Petrum Regem, patrem nostrum, facte vobis dilecto phisico domini Regis et nostro magistro Arnaldo de Villanova de tota parte et toto iure ac dominio, quam et quod dominus Rex habet et eidem competit in castro de Ollers, quod est in Concha de Barbera-

no, tam racione empcionis nomine dicti domini Regis per nos facte de quadam parte ipsius castri a Bernardo Guasch et a Petro F[...][a] et eius uxore cum publico instrumento ut in eo continetur quam alia racione.

Idcirco gratis et ex certa sciencia laudamus, concedimus et approbamus vobis dicto magistro Arnaldo et vestris totam dictam donacionem et concessionem et omnia et singula in instrumento predicte donacionis et concessionis contenta[b] ut in eo melius et plenius continentur.

Hanc autem donacionem, concessionem et confirmacionem vobis et vestris facimus, sicut melius dici potest et intelligi, ad vestrum bonum et sanum intellectum. Mandantes universis vicariis, baiulis, procuratoribus, curiis et universis et singulis[c] officialibus dicti domini Regis et nostris, presentibus et futuris, quod hanc concessionem nostram firmam habeant et observent et faciant inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem[d] contravenire[e] permittant aliqua racione, salvis tamen dicto domino Rege[f] et suis in predictis censu, iure et dominio et omnibus aliis condicionibus in dicto instrumento donacionis per dictum dominum Regem appositis ut in eo plenissime noscitur contineri.

Datum Barchinone, III° nonas Mayi.

[a] Alòs-Moner, que publica el document l'any 1909, llegeix *Ferrari*, lectura suposada més probable, però el mal estat actual del suport paper, afectat del treball destructiu de les arnes, només permet llegir una *F* majúscula inicial del mot. Rubió i Lluch, que havia publicat el document un any abans, 1908, no pogué llegir la paraula sencera i, més estricte, va transcriure solament allò que certament es veia. En la transcripció he respectat el criteri més estricte del mestre Rubió i Lluch. [b] contencta *RLL*; *AM* [c] aliquis *RLL*; *AM* [d] aliquod *RLL*; *AM* [e] convenire *RLL* [f] regi *RLL*

En el registre del Batlle General de Catalunya consta la donació efectuada pel rei Pere II el Gran (Barcelona, 5 d'abril de 1285) a Arnau de Vilanova del castell d'Ollers, a la Conca de Barberà: Barcelona, Reial Patrimoni: Batllia General de Catalunya, vol. 559, f. 1r (òlim: Mercès i privilegis, Privilegis i gràcies, Cl. 5ª B, Gratiarum I) (agraeixo al professor Lluís Cifuentes la indicació i transcripció d'aquest document):

Donaciones factas per dominum Petrum, quondam, regem Aragonum et Sicilie. [...] Magistri Arnaldi de Vilanova, fisici. — Item, dictus dominus rex, cum instrumento suo datum Barchinone, nonis aprilis anno Domini 1285, dedit et concessit magistro Arnaldo de Vilanova, fisico, et suis imperpetuum totam partem et ius et dominium quam et quod dictus dominus rex habebat in castro de Ollers, quod est in Concha de Barbarano, tam ratione emptionis per dictum dominum regem facte de quadam parte ipsius castri a Bernardo Guasch et Petro Ferrarii et eius uxore quam alia ratione, salvo tamen quod teneat per dictam partem ad feudum, servicium et fidelitatem et quod teneatur dare in festo Natalis Domini pro censu et recognicionem dominii jurisdiccionalis media pernera porçi.

6

1285, setembre, 2. Barcelona

Pere el Gran mana donar a mestre Arnau de Vilanova 2.000 sous barcelonesos anuals sobre les rendes de la ciutat de Tarragona.

ACA, C., reg. 58, f. 48r.
Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, III (1909), 52-53, doc. IV.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 263, doc. 4.
I. Carini, *Gli archivi...*, p. 119.

Noverint universi quod nos Petrus, *et cetera*, concambiamus et permutamus vobis dilecto phisico nostro Arnaldo de Villa nova duos mille solidos barchinonenses, quos propter multa et grata servicia que a vobis recepimus et speramus nos in posterum recepturos, iam assignaveramus vobis in personale beneficium super nostris redditibus Barchinone ut eos a kalendis mensis Januarii proximi venturi in antea habeatis et percipiatis singulis annis toto tempore vite vestre super redditibus nostris, quos in baiulia Terrachone percepimus et habemus. Mandantes per presentes emptori vel collectori predictorum redditum quod de predictis duobus mille solidis respondeant specialiter vobis vel cuicumque volueritis per tres tercias cuiuslibet anni et quod se obliget vobis et intret infra manus ut ipse vobis satisfaciat de predictis duobus mille solidis per tres tercias consuetas.
Datum Barchinone, quarto nonas septembris.

7

1285, novembre, 2. Vilafranca del Penedès

Arnau de Vilanova signa com a testimoni el codicil del rei Pere el Gran, que es troba moribund a Vilafranca del Penedès.

ACA, C., reg. 55, ff. 20v.-21v.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), p. 263, doc. 5.
Cfr. I. Carini, *Gli archivi e le Biblioteche di Spagna...* II, 204. Palerm, 1884; J. Zurita, *Anales de Aragón*, Saragossa, 1669, I, 298.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno Domini M° CC° LXXX° quinto, quarto nonas Novembris, Illustris dominus Petrus, Dei gratia Rex Aragonum, in presencia mei notarii et testium subscriptorum, juramento per eum prestito ad Sancta Dei Evangelia in manibus guardiani fratrum minorum Ville Franche, confessoris sui, presentibus venerabili patre I., Episcopo Valencie, ac

discretis viris H., preposito Marsiliensi, Poncio, preposito Celsonensi, et Bertrando de Vila Francha, camerario Terracone, stare mandatis Ecclesie in omnibus et per omnia libere et absolute et mandato sibi facto ex parte dicti guardiani, confessoris sui, quod Regnum Sicilie redderet et institueret Ecclesie ac captos quos ubique iniuste detinet absolveret, cuiuscumque condicionis aut status existerent, ac nichilominus Ecclesias omnes et specialiter Cesaraugustanam, Barchinonensem, Tirasonensem et Gerundensem restitueret plene, idem dominus Rex restituit et absolvit ac restitui et absolvi mandavit prefatum Regnum Sicilie Ecclesie Romane et ex nunc restituit ipse regnum predictum quantum in eo est et omnes captivos cuiuscumque condicionis existant liberat et absolvit et liberandos et absolvendos precipit ac Ecclesias[a] predictas restituit et restituendas plene ac libere precipit. Et si que mandata in contrarium fecit, revocat et anullat tam in personis quam rebus eorum. Precipit nichilominus omnes iniurias per eum aliquibus irrogatas tam personis publicis quam privatis et dampna per eum illata restitui et debita solvi ad cognicionem manumissorum seu executorum sui testamenti seu sue ultime voluntatis.

Quibus peractis et perfecte complertis quantum in dicto domino Rege fuit, prefatus guardianus, audita diligenter et fideliter devota confessione peccatorum omnium ipsius domini Regis, eundem, in mortis articulo constitutum, a vinculo excomunicacionum quarumlibet et ab omnibus peccatis suis auctoritate Ecclesie absolvit et sacramentis Ecclesie ac comunioni fidelium restituit.

Post que omnia eidem domino Regi petenti ac cum summa instancia requirenti Corpus Domini sibi ministrari idem guardianus in presencia predictorum et aliorum prelatorum et multorum religiosorum Corpus Domini sibi ministravit et tradidit et ipse dominus Rex Corpus Domini cum multa devocione et reverencia, prout ex signis devocionis manifeste apparuit, recepit. Recognoscentes illud esse verum Corpus Domini nostri Jesuchristi Salvatoris sui et omnia alia que fidelis debet recognoscere christianus.

Anno Domini M° CC° LXXX° quinto, die veneris III nonas Novembris, in Villa Francha, Illustris dominus Petrus, Dei gracia Rex Aragonum, volens aliquid addere in ordinatione seu testamento per eum iam facto, mandavit per me, notarium infrascriptum, in hunc modum fieri codicillos.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Nos Petrus, Dei gracia Rex Aragonum, existentes in nostro pleno sensu et memoria, infirmitate detenti, eligimus sepulturam nostram in monasterio Sanctarum Crucum, cui monasterio dimittimus castra et loca nostra vocata Foreç et Ça Real et Cabra cum hominibus, feminis, redditibus, exitibus et proventibus et omnibus iuribus universis que ibi habemus et habere debemus, volentes quod loca predicta et homines eorumdem sint immunia seu immunes a prestatione cene regalis et exercitu et redempcione exercitus et questie et ab omni exaccione regali. Ita quod etiam racione deffensionis terre vel alia quacumque racione que dici seu excogitari possit successores nostri et officiales eorumdem, quocumque nomine censeantur, non possint a dictis locis et hominibus eorumdem aliquid pete-

re, exigere nec habere ex predictis de causis vel aliqua alia racione. Et quare homines dictorum locorum habent privilegium seu privilegia quod a corona regia seu successoribus nostris non recedant nec in aliam personam alienentur, rogamus sicut possumus homines predictorum locorum quod in presenti nostra ordinacione aliquod obstaculum non opponant, cum a predictis exaccionibus velimus ipsos homines facere liberos et immunes ut melius sint in perpetuum nostre anime obligati et utilius tam in elemosinis quam sacrificiis de predictis locis et hominibus eorumdem valeat pro anima nostra fieri servicium Deo gratum.

Item volumus quod monasterium Populeti habeat castrum et villam vocatam Apiaria sicut dimissum seu legatum fuit ipsi monasterio per dominum Jacobum, inclite recordacionis, Regem Aragonum, patrem nostrum.

Item dimittimus helemosine Sedis Barchinonensis ducentas duplas auri.

Item operi ecclesie Sedis Ilerdensis CC° duplas auri.

Item operi ecclesie Sedis Terrachonensis ducentas duplas.

Item operi ecclesie Sedis Oscensis ducentas duplas.

Item operi ecclesie Sedis Tirasonensis de la Orta ducentas duplas.

Item dimittimus operi ecclesie Sancti Salvatoris Cesarauguste ducentas duplas.

Item dimittimus operi ecclesie Sedis Valentine ducentas duplas.

Item operi ecclesie Sancte Marie de Podio Valencie CC duplas.

Item operi ecclesie Sancte Marie de Sales centum duplas.

Item operi ecclesie Sancte Marie de Monte serrato centum duplas.

Volentes quod predicta legata convertantur in operibus dictarum ecclesiarum in quibus opus fit.

In ecclesiis vero ex predictis in quibus opus non fit convertantur legata in elemosinam ipsarum ecclesiarum.

Item dimittimus ecclesiis que sunt in Gerunda, in totum vel in parte dirute, ducentas duplas, ita quod inter ipsas ecclesias que indigent reffeccione dicte duple dividantur secundum quod quelibet dictarum ecclesiarum in dirucione magis dampnificata apparebit.

Item volumus et mandamus quod illi anuli qui sunt decem in coffris nostris et fuerunt Episcopi de Jahen restituantur Episcopo de Jahen.

Item dimittimus Dominico de Osca, portario nostro, duo mille solidos barchinonenses, pro quibus solvendis mandavimus fieri sibi cartam, et quod reddeat ad domum suam.

Item dimittimus Petro Garcesii d'Arros, scutifero nostro, domos et hereditatem nostram de Camarena, que fuerunt filiorum Egidii Sanccii.

Item supplicamus et clamamus mercedem Infanti Alfonso, karissimo primogenito nostro, quod pro anima nostra faciat elemosinas et quod, iniuriis oblitis, eroget in ea quantitate quam sibi visum fuerit faciendum. Et dimittimus familiam nostram in posse karissimi primogeniti nostri Infantis Alfonsi predicti. Et clamamus sibi mercedem ac eum rogamus ut bonum faciat eis et det unicuique ex eis prout sibi videbitur.

Item clamamus mercedem karissimo filio nostro Infanti Jacobo et ipsum rogamus ut pro anima nostra faciat elemosinas et quod, iniuriis oblitis, eroget in ea quantitate qua sibi videbitur. Et familie nostre simile bonum faciat et mercedem.

Testes sunt magister Arnaldus de Villa nova. Petrus Garcesii d'Arros. Garsias Luppi d'Anzano. Dominicus de Osca et Johannes de Bernuz.

[a] precipit, *titllat*.

8

1286 (Inc. 1285), febrer, 2. València

Alfons II ordena a Ramon Alamany que pagui a Arnau de Vilanova el darrer terç, encara no pagat, de la concessió reial de 2.000 sous barcelonesos, corresponent als anys 1284-1285, atorgada per Pere el Gran sobre les rendes de la ciutat de Barcelona.

ACA, C., reg. 65, f. 34r.
Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, 365, doc. 5a.

Raymundo Alamanni, *et cetera*. Intelleximus per dilectum nostrum magistrum Arnaldum de Villanova, fisicum, quod adhuc est sibi ad satisfaciendum in ultima tercia anni transacti illorum duorum mille solidorum barchinonensium[a] quos habebat et pecipiebat singulis annis in vita sua super redditibus Barchinone racione assignacionis inde sibi facte per dominum Regem, inclite recordacionis, patrem nostrum. Quare vobis mandamus quatenus, visis presentibus, satisfaciatis eidem in tercia supradicta nisi iam inde sibi fuerit satisfactum.

Datum IIII°nonas februarii.

[a] Barch. *McV*

9

1286 (Inc. 1285), febrer, 2. València

Alfons II confirma la permuta feta per Pere II en virtut de la qual el fons de la concessió anual de 2.000 sous barcelonesos a favor d'Arnau de Vilanova havia estat canviat de les rendes reials de Barcelona a les de la batllia de Tarragona a partir del dia 1 de gener de 1286.

ACA, C., reg. 65, f. 34v.

Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, 365-366, doc. 5b.

Noverint universi quod nos Alfonsus, Dei gracia, *et cetera*, viso quodam instrumento illustrissimi domini Petri, inclite recordacionis, Regis Aragonum, patris nostri, suo sigillo pendenti sigillato, in quo concambiabat et permutabat vobis dilecto fisico nostro magistro Arnaldo de Villa nova duos mille solidos barchinonenses, quos vobis assignaverat quolibet anno in tota vita vestra super redditibus suis Barchinone ut eos a kalendis mensis Januarii transacti in antea reciperetis et haberetis singulis annis toto tempore vite vestre super redditibus suis quos in baiulia Terrachone recipiebat et habebat.

Idcirco gratis et ex certa sciencia laudamus, concedimus et confirmamus vobis dicto magistro Arnaldo concambium et permutacionem predictam. Ita quod vos dictos duos mille solidos habeatis et percipiatis quolibet anno toto tempore vite vestre de predictis redditibus nostris Terrachone prout in predicto instrumento dicti domini Regis patris nostri melius et plenius continetur. Mandantes per presentes emptori vel collectori predictorum redditiuum quod de predictis duobus mille solidis respondeat specialiter vobis vel cui volueritis per tres tercias cuiuslibet anni et quod se obliget vobis et intret infra manus ut ipse vobis satisfaciat de predictis duobus milibus solidis per tercias supradictas[a] consuetas ut in dicto instrumento dicti domini Regis patris nostri plenissime continetur.

Datum Valentie, IIII° nonas februarii.

[a] supradictas *titllat*.

10

1286, març, 29. Barcelona

Alfons II es fa càrrec dels deutes de Ferran, abat de Montaragó. Entre els seus creditors apareix mestre Arnau de Vilanova.

ACA, Reial Patrimoni. Mestre Racional, reg. 620, f. 37v.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, O. M. Cap., *Nous documents per a la Biografia d'Arnau de Vilanova*, dins AST, XI (1935), 87, doc. 1.

Cfr. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 264, doc. 6.

Referència publicada per Michael R. McVaugh, *Further documents...* 366, doc. 6.

Nos Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Maioricarum et Valentie ac comes Barchinone. Ad instanciam et supplicacionem venerabilis et dilecti avunculi nostri dompni Ferrandi, abbatis Montis Aragonum, infirmitate

detentus, promittimus et obligamus nos soluturos, si ipsum mori contigerit, vobis magistro Guillelmo de Villa, clerico, Arnaldo Dusay, campsori, Guillelmo de Campbo, candelerio, Petro Judici, apothecario, Ana Bochera, pistrici, Romeo Gerardi, Petro Granoya, sartori, Petro Catalani, macellario, Arnaldo de Bastida, Dino Selvestri (Silvestri?) de Lucha, Guillelmo Castanere, Saltello, iudeo, Raimundo [...] Romei, Arnaldo Alamanni, Raymundo Berdoy,[a] Bartholomeo de Villa francha, Jacobo de Sancto Amero, magistro Arnaldo de Villa nova, magistro Thome, magistro Bernardo, fisicis, Berengario de Montepavone et Petro Vola, creditoribus suis in quantitate nongentarum septuaginta quinque librarum et quinque solidorum et septem denariorum Barchinone, quam dictus Ferrandus confessus est vobis debere cum instrumento publico, ut in eo continetur. Et ad ea solvenda et complenda assignamus redditus et exitus nostros vallis de Alfandech[b] de Mariynen in hunc modum quod medietas dicte quantitatis vobis hoc anno solvatur per tercias et residua medietas eodem modo in anno proxime subsequenti. Mandantes Raymundo de Rivo sicco seu cuilibet collectori dictorum reddituum quod predictam quantitatem solvant[c] vobis vel cui volueritis de redditibus et exitibus supradictis et a vobis instrumentum confessionis[d] recuperent[e] et hanc cartam.

Datum Barchinone, IIII° kalendas aprilis, anno Domini M° CC° LXXX° sexto.

[a] Bardoy *MB* [b] Alfondera *MB* [c] solvat *MB* [d] concessionis *MB* [e] recuperet *MB*

11

1286, març, 26. Barcelona[a]

Alfons II es fa càrrec dels deutes de Ferran, abat de Montaragó. Entre els seus creditors apareix mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 65, f.115v.[b]

ACA, Reial Patrimoni, Mestre racional, reg. 620, f. 37v.

Martí de Barcelona, *Nous documents sobre Arnau de Vilanova*, AST, 3, doc. 1.

Michael McVaugh, *Further documents...* 366, doc. 6.

Nos Alfonsus, *et cetera*. Ad instanciam et supplicacionem venerabilis et dilecti avunculi nostri dompni Ferrandi, abbatis Montis Aragonum, infirmitate detentus, promittimus et obligamus nos soluturos, si ipsum mori contigerit, vobis magistro Guillelmo de Villa, clerico, Arnaldo Dusay, campsori, Guillelmo de Campbo, candelerio, Petro Judici, apothecario, Ana Bochera, pistrici, Romeo Gerardi, Petro Granoya, sartori, Petro Catalani, macellario, Arnaldo de Bastida, Dino Selvestri Olucha, Guillelmo Castanere, Saltello,

judeo, Raymundo Romei, Arnaldo Alamanni, Raymundo Berdoy, Bartholomeo de Villa francha, Jacobo de Sancto Amero, magistro Arnaldo de Villa nova, magistro Thome, magistro Bernardo, fisicis, Berengario de Montepavone et Petro Vola, creditoribus suis in quantitate nongentarum septuaginta quinque librarum et quinque solidorum et septem denariorum Barchinone, quam dictus Ferrandus confessus est vobis debere cum instrumento publico ut in eo continetur. Et ad ea solvenda et complenda assignamus redditus et exitus nostros vallis de Alfandech de Mariynen in hunc modum quod medietas dicte quantitatis vobis hoc anno solvatur per tercias et residua medietas eodem modo in anno proxime subsequenti. Mandantes Raymundo de Rivo sicco seu cuilibet collectori dictorum reddituum quod predictam quantitatem solvant vobis vel cui volueritis de reditibus et exitibus supradictis et a vobis instrumentum confessionis recuperent et habeant.

Datum Barchinone, VII kalendas aprilis.

[a] La data del document que hi ha en el registre 65, f. 115v de la Cancelleria reial, *VII kalendas aprilis*, és distinta de la que figura en el document del registre de Mestre racional, 620, f. 37v, on llegim *IIII° kalendas aprilis*. [b] El document no s'estén més enllà del foli 115v. encara que Michael McVaugh («Further documents...», *Dynamis*, 2 (1982), 366, doc. 6) considera que ocupa també una part del foli 116r quan diu: «The original of this item in the "Regesta", there referred to the registers of the ACA Real Patrimonio, is found in the documents of the Cancilleria: ACA, reg. 65, f. 115v.-116r.»

12

1286, setembre, 20. València

Alfons II canvia la font de la concessió anual de 2.000 sous de les rendes de Tarragona als censals de València.

ACA, C., reg. 64, f. 119 rv.

Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents...* 366, doc. 6a.

Vegi's Rafael Gallofre Guinovart, *Documentos del reinado de Alfonso III de Aragón.* València, 1968, doc. 370, amb altres dos documents que el segueixen en el registre (doc. 371) que complementen aquest.

Noverint universi quod nos Alfonsus, *et cetera*, concambiamus et permutamus vobis dilecto fisico nostro magistro Arnaldo de Villa nova illa duo mille solidos barchinonenses, quos ex assignacione illustrissimi domini Petri, et cetera, et etiam ex confirmatione nostra debetis recipere singulis annis in tota vita vestra super redditibus nostris quos in baiulia Terrachone percipimus et habemus secundum quod in cartis assignacionis vestre et nostre confirmacionis que a vobis recuperavimus continetur; ita quod predictos duos mille solidos de cetero habeatis et percipiatis quolibet anno in tota vita vestra super censuali-

bus nostris quos Valencie[a] percipimus et habemus, scilicet in carniceria centum triginta morabatinos et duas maçemutinas censuales et in piscateria triginta quinque morabatinos censuales et in palleria[b] et peliceria triginta quinque morabatinos et quartam[c] partem morabatini et undecim maçmutinas et mediam et in tabulis cambii que sine operatoriis tenentur pro nobis in Valentia[d] viginti morabatinos. Quod totum censuale ascendit in summa ad ducentos viginti morabatinos et quartam partem morabatini et undecim maçmutinas et mediam qui ascendunt ad racionem novem solidorum pro morabatino et septem solidorum pro maçmutina[e] ad duos mille sexaginta tres solidos minus tribus denariis regalibus.[f] Concedentes vobis quod in tota vita vestra recipiatis per vos vel quos volueritis totum predictum censuale. Mandantes per presentes omnibus et singulis qui nobis faciunt et tenentur prestare dictum censum ut ex nunc vobis et nulli alii vel cui volueritis solvant in terminis constitutis predictum censum singulis annis toto tempore vite vestre; vos autem, retentis vobis predictis duobus mille solidis de residuis sexaginta tribus solidis minus tribus denariis respondeatis et satisfaciatis quolibet anno baiulo nostro Valencie, quicumque pro tempore fuerit. Mandantes insuper predicto baiulo qui nunc est et pro tempore fuerit quod hoc cambium et permutacionem ac concessionem nostram firmam habeant et observent et faciant observari.

Datum Valencie, XVI kalendas octobris.

Fuerunt misse littere baiulo Valencie et Petro Ferrandi, procuratori, quod immittant ipsum in possessionem. Date ut supra.

Fuit missa littera tenentibus dictum censuale quo impendant sibi. Data ut supra.

[a] Valencia *McV* [b] palliria *McV* [c] quartem *McV* [d] Valentia *McV* [e] maçemutine *McV* [f] Valentie *titllat*.

13

1287, gener, 7.ª Mallorca

Alfons II compra per 2.000 sous barcelonesos dos cavalls a Jaume Fiveller, un d'ells per a mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 67, f. 134v.

Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, III (1909), 447, nota 2.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 264, doc. 7.

Justo Pastor Fuster, *Biblioteca Valenciana de los escritores que florecieron hasta nuestros días* (València, 1827), I, 304.

Petro de Libiano. Mandamus vobis quatenus solvatis fideli nostro Jacobo Fivellerii, scriptori nostro portionis, II mille CC solidos barchinonenses quos

sibi debemus racione unius equi de pilo bruno rodato quem ab eo emimus et dedimus magistro Arnaldo de Villa nova, et racione unius equi quem ab eo emimus et dedimus Raymundo Adamani, precentori Maiorice, et, facta solucione, recuperetis presentem albaranum.

Datum Maiorice, VII idus Januarii.

Petrus Marchesii.

[a] El P. Martí de Barcelona data el document el 8 de gener.

14

1287, juliol. Auloron e Santa Maria

Arnau de Vilanova rep un regal del d'Eduard I, rei d'Anglaterra, per la seva participació en la reunió tinguda a Auloron (juliol de 1287), entre els reis d'Anglaterra i de Catalunya-Aragó i representants del príncep Carles d'Anjou.

The National Archives of the United Kingdom, Roll of Gifts, C., 47/3 51/11, List of jewels presented to the household of the king of Aragon.

Benjamin i Catherine Byerly, *Records of the Wardrobe and Household 1286-1289*, Londres, [2]1986, 542, núm. 4394.

Theo H. M. Falke, Michael R. McVaugh, *Arnau de Vilanova at the summit of Oloron (1287): a major inflection point in the life of a medieval physician*, «Journal of Medieval History», 42/5 (2016), 588-602, concretament 589.

Magistro Arnaldo de Villa Nova fisico episcopi Valencie i ciphus ponderis iii marcarum v [d] sterlingorum precii lxvii s. ii d.

15

1287, setembre, 23. València

Venda d'un tros de terra, propietat de mestre Arnau de Vilanova, a Bernat Acenuy.

Justo Pastor Fuster, *Biblioteca Valenciana…*, I, 304.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 264, doc. 8.

«Por otra escritura ante Guillermo Bernet, a 9 de las calendas de octubre de 1287, consta que Arnaldo de Vilanova, médico, vendió a Bernardo Acenuy un pedazo de huerto cerrado junto al que este poseía cerca el Palacio Real del Señor Rey, tenido al dominio mayor y directo de el Obispo de

Valencia, a censo de un besante de plata, pagador en Navidad. Núm. 78, letra C.»

16

1290 (Inc. 1289), gener, 7. Barcelona

Permuta del castell d'Ollers, propietat de mestre Arnau de Vilanova, per uns censals que tenia Pere Marquès a la ciutat de València.

ACA, C., Pergamins d'Alfons II, 279. Original.
Ramon d'ALÒS-MONER, *Col·lecció*... EUC, III (1909), 140-148, doc. V.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 264, doc. 9.
Justo PASTOR FUSTER, *Biblioteca Valenciana*..., 304-305.

Noverint universi quod cum illustris dominus Petrus, clare memorie, Rex Aragonum, dedit et concessit michi magistro Arnaldo de Vilanova, fisico, et meis, perpetuo, castrum de Ollers cum privilegio sigillo suo maiori cereo filo pendenti sigillato, formam huiusmodi continenti:

Noverint universi quod nos Petrus, Dei gratia Aragonum et Sicilie Rex, propter multa servitia que recepimus et recipere speramus a vobis, phisico nostro, magistro Arnaldo de Villanova, idcirco per nos et nostros damus et concedimus vobis et vestris donatione irrevocabili inter vivos totam partem, ius et dominium quam et quod habemus et nobis competit in casto de Ollers, quod est in Conqua de Barberano, tam ratione emptionis facte nomine nostro per karissimum primogenitum infantem Alfonsum de quadam parte ipsius castri a Bernardo Guasch et Petro Ferrarii et eius uxore, cum publico instrumento, ut in eo plenius continetur, quam alia ratione, salvo, tamen, et retento nobis et nostris quolibet anno in festo Natalis Domini pro censu et recognitione dominii mediam pernam porci, damus etiam et concedimus vobis quod totam partem quam vobis damus et concedimus in predicto castro possitis permutare sive excambiare cum fratribus Templi vel cum aliis quibuscumque personis per franchum alodium pro loco equivalenti vel meliori, salvo tamen nobis et nostris in honoribus quos recipietis in permutationem et cambium partis quam vobis damus in predicto castro, dominio et censu quod nobis retinemus in parte quam vobis damus in castro predicto. Ita videlicet quod illud dominium, censum et ius habeamus in honoribus pro quibus permutabitis partem predictam predicti castri quam nobis retinemus in dicta parte, ut superius continetur.

Hanc autem donationem et concessionem facimus vobis dicto magistro Arnaldo de Villanova et vestris de predictis omnibus et singulis sicut melius dici potest et intelligi ad vestri vestrorumque salvamentum et bonum intellectum. Mandantes universis vicariis, baiulis, procuratoribus, curiis et uni-

versis aliis officialibus nostris, presentibus et futuris, quod dictam donationem et concessionem nostram firmam habeant et observent et faciant inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione.

Datum Barchinone, nonis aprilis, anno Domini M° CC° LXXX° quinto.

Sig+num Petri, Dei gratia Aragonum et Sicilie Regis.

Testes sunt: Arnaldus Rogerii, comes Pallariensis, Dalmatius de Castronovo, Gueraldus de Cervilione, Geraldus de Capraria et Raymundus d'Orcau.

Sig+num Petri Marchesii, scriptoris domini Regis predicti, qui mandato eiusdem hec scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis.

Idcirco, auctoritate et potestate michi data a dicto domino Rege permutandi dictum locum, ut superius continetur, non coactus nec seductus nec per errorem aut dolum compulsus nec in aliquo circumventus nec errans in facto neque in iure nec in vi nec dolo nec fraude nec calliditate nec aliquo malo ingenio inductus, sed bono animo meo et spontanea voluntate, scienter per me et omnes meos cum testimonio huius publici instrumenti suo robore valituri, dono et trado ac quasi trado in cambium vobis Petro Marchesii, notario illustris domini Regis, et vestris in perpetuum per vestrum proprium, franchum et liberum alodium et ab omni honore debitorum et alia inquietudine penitus expeditum pro hiis que inferius michi donatis et excambiatis, totum ius et dominium quod habeo vel habere debeo seu consequi possum et titulo dicte donationis in dicto loco seu castro de Oleriis et in terminis ac pertinentiis suis et in hominibus ac feminabus cuiuscumque conditionis sint ibidem habitantibus et habitaturis cum decimis, questiis, cenis, exercitibus, cavalcatis et redemptionibus earumdem et cum censibus, adempriviis, servitiis, caloniis, iustitiis et iurisdictionibus, et cum omni pleno iure et dominio quod habeo vel habere debeo in dicto loco et terminis ac pertinentiis suis et in hominibus et feminabus deinde habitantibus et habitaturis, titulo dicte donationis vel aliqua alia ratione.

Quod quidem locum de Olers confrontatur et terminatur cum serra et cum termino de Augaria et cum termino de Barberano et cum termino de Apiaria et cum Speluncha de Franchulino.

Iamdictum itaque ius et dominium, quod habeo vel habere debeo seu consequi possum in dicto loco seu castro de Oleriis et in terminis ac pertinentiis suis et in hominibus et feminabus cuiuscumque conditionis sint ibidem habitantibus et habitaturis, cum decimis, questiis, cenis, exercitibus, cavalcatis et redemptionibus earumdem et cum censibus, adempriviis, servitiis, caloniis, iustitiis et iurisdictionibus et cum omni pleno iure et dominio quod habeo vel habere debeo in dicto loco et terminis ac pertinentiis suis et in hominibus et feminabus ibidem habitantibus et habitaturis titulo dicte donationis vel aliqua alia ratione, vobis dicto Petro Marchesii et vestris perpetuo dono et trado in cambium pro hiis que inferius michi donatis et excambiatis, renuntians scienter cambi predicti non facti et doli et exceptioni etiam doli et in factum et conditioni sine causa et beneficio etiam minoris precii et duplicis decep-

tionis et illi iuri quod subvenit deceptis ultra dimidiam partem iusti pretii et omni alii cuilibet iuri contra hec venienti. Et si forte ea omnia que superius vobis dono in cambium plus valent vel in posterum[a] valebunt quam ea que a vobis inferius in cambium recipio, totum illud quantumcumque sit vel fuerit vobis et vestris ex mera liberalitate mea et donatione propria et irrevocabili habita inter vivos dono, remito, difinio et absolvo; renuntians quantum ad hec legi dicenti donationem factam inter vivos ex causa ingratitudinis posse revocari et duplici deceptioni et restitutioni in integrum et libelli oblationi et beneficio appellationis et omni proferimento iuris et omni alii cuilibet iuri, legi, rationi, foro et consuetudini, beneficio et auxilio contra hec venienti et legi dicenti dolo futuro renuntiari non posse ne hoc pretextu quod renuntiando causa ingratitudinis comitendo dolo futuro renuntiasse videar et legi etiam dicenti quod propter excessum quingentorum, trecentorum vel ducentorum aureorum vel solidorum nec propter aliquam aliam ullam causam.

Immo volo et vobis concedo quod predicta donatio vim et efficaciam habeat ac perpetuo firmitatem obtineat ac si omnia iura donata, foros, leges ac privilegia minutatim et per particulas essent divissa et quarum nulla excedat seu ascendat, excedere seu ascendere possit summa quingentorum, trecentorum vel ducentorum aureorum vel solidorum et singulariter de unaquaque predictarum particularum esset facta una donatio in hoc instrumento et per contenta in eo.

Ego enim intelligo et volo quod de predictis foris, legibus ac privilegiis sint et intelligantur minute divisiones facte et tot donationes vobis dicto Petro Marchessii et vestris perpetuo et quod nulla eorum excedat seu ascendat, excedere seu ascendere valeat seu possit predictam summam quingentorum, trecentorum vel ducentorum aureorum vel solidorum et in presenti dictas minutas donationes facio et ipsam donationem vel donationes valere volo et faciam habere perpetuo firmitatem ac si facte essent cum sollempni insinuatione et coram iudice ordinario et quod valeat et valeant omni eo iure quo melius potest et possint dici, exprimi et declarari ad utilitatem et comodum vestri dicti Petri Marchessii et vestrorum perpetuo.

Nunch, igitur, predictum ius et dominium quod habeo vel habere debeo seu consequi possum titulo dicte donationis in dicto loco seu castro de Oleriis et in terminis ac pertinentiis suis et in hominibus et feminabus cuiuscumque conditionis sint, ibidem habitantibus et habitaturis, scienter ex omni meo meorumque[b] iure, posse, dominio et tenedone ac corporali possessione ehicio et extraho et in vestrum et vestrorum ius, posse, dominium et tenedonem ac veram, liberam et corporalem possessionem vestro pleno iure ut in rem vestram propriam cum testimonio huius publici instrumenti induco et pono specialiter de presenti. Et incontinenti constituo me dictum ius et dominium quod habeo vel habere debeo seu consequi possum titulo dicte donationis in dicto loco seu castro de Oleriis et terminis ac pertinentiis suis et in hominibus et feminabus cuiuscumque conditionis sint, ibidem habitantibus et habitaturis, vestro nomine possidere et quasi possidere donec de predictis plenam

et liberam aprehenderitis possessionem et quasi possessionem quam liceat vobis aprehendere auctoritate vestra propria, licentia mei vel curie seu alterius iudicis minime expectata seu requisita. Et ex causa dicti cambii, donationis et cessionis dono, trado et cedo vobis totum locum meum et omnia iura, voces, actiones et rationes meas reales et personales, ordinarias et extraordinarias, utiles sive mixtas, que et quas ego habeo vel habere debeo seu consequi possum titulo dicte donationis in dicto loco seu castro de Oleriis et in terminis ac pertinentiis suis et in hominibus et feminabus cuiuscumque conditionis sint, ibidem habitantibus et habitaturis vel pro ipso.

Quibus locis, vocibus, iuribus, actionibus, rationibus, petitionibus realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis possitis vos et vestri uti et experiri in curia et extra curiam aut in iudicio et extra iudicium quemadmodum ego possem facere ante huiusmodi cambium, donationem et cessionem, instituens inde vos ex dicta causa cambii, donationis et cessionis ut in rem vestram propriam auctorem, dominum et potentem ad faciendum de predictis vestram liberam voluntatem, ita quod ex nunc sicut ex tunc habeatis predictum cambium cum omni suo melioramento facto et faciendo, teneatis, possideatis et in pace perpetuo expletetis[c] ad dandum, vendendum, impignorandum, alienandum, obligandum, excommutandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde penitus et perpetuo faciendas ad consuetudinem et usaticum Barchinone sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi et ad comodum salvamentum vestri et vestrorum perpetuo.

Mandans cum testimonio huius publici instrumenti omnibus hominibus et feminabus dicti loci quod vobis et vestris respondeant et satisfaciant de iuribus supradictis et vos in verum dominum habeant et recognoscant quemadmodum michi facere tenebantur et non in aliquo michi vel meis aliqua ratione [...] promittens et bona fide conveniens quod predicta omnia que vobis dono in cambium in totum vel partem non sunt vendita, data, impignorata, alienata, obligata sive submissa alicui vel aliquibus nisi tantummodo vobis, et quod non feci sive dixi neque de cetero faciam, dicam, consentiam aut permittam aliquid propter quod presens cambium minus unquam valeat sive impediri possit, contradici vel in aliquo revocari, immo promitto predicta omnia que vobis dono in cambium cum omni suo melioramento facto et faciendo vobis et vestris perpetuo defendere et salvare et facere habere, tenere et possidere quiete, potenter et in sana pace contra omnes personas conquerentes ad consuetudinem Barchinone.

Et ego et mei etiam succesores erimus inde vobis et successoribus vestris semper legitimi auctores garantes[d] et defensores ante causam et in causa et post causam, in iure et extra ius seu etiam ubique. Et teneor inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali evictione et ab omni dampno ac etiam interesse, ita quod si forte questio aliqua vel demanda in totum vel partem[e] huius cambii quod vobis trado fieret vel moveretur tam per oblationem libelli vel alio quocumque modo vi maiori vel minori, facta michi denuntiatione vel non facta seu expectata denuntiatione, quam denuntiationem ex pacto speciali

vobis remitto et, non obstante foro Valentie dicenti quod si venditio evinceretur emptoribus vel aliis qui aliqua bona in cambium vel permutationem receperant, quod antequam evincatur debeant denuntiare venditoribus vel auctoribus suis ut in dicto foro continetur, incontinenti in quacumque curia et loco duxeritis eligendum meis propriis missionibus et expensis, promitto me ante vos et vestros[f] ponere in iudicio et extra iudicium et pro vobis et vestris respondere et satisfacere et vos et omnia bona vestra et vestrorum perpetuo inde ab omni dampno, gravamine, missione, interesse et expensa penitus custodire, et ipsam littem, questionem, controversiam, libellum et omnem causam in me suscipere et in eadem causa et ipsius rei deffensione me oferre et in causa causis tam principalibus quam appellationum sistere quousque per diffinitivam sententiam a qua ulterius appellari non possit fuerint terminate vel vos, si velitis, per vosmet possitis dictas causas agere vobis et vestris, tamen super hoc electione servata, remittendo vobis et vestris per speciale pactum necessitatem denuntiationis et appellationis. Et si vos dictas causas tractare eligeretis et super evictione pronuntiari contigerit contra vos vel bona vestra et alias missiones seu expensas feceritis et dampna, gravamina ac interesse[g] sustinueritis seu aliquid evictum fuerit sive diminutum de venditione predicta, totum illud, quicquid aut quantum sit vel fuerit, vobis et vestris restituere et emmendare promitto confestim voluntati vestre. Volo etiam et expressim concedo quod non possim dicere vobis dicto Petro Marchessii quod facta fuerit iniuria si dicta venditio aliqua eius pars evinceretur a vobis aut quod vestri vel vestrorum culpa seu negligentia[h] sit evictum vel per iudicis imperitiam.

Immo, si contra vos vel bona vestra super evictione lata fuerit sententia postquam[i] michi fuerit denuntiatum vel etiam non expectata denuntiatione, quam vobis remitto, ut superius dictum est, totum illud vobis et vestris ad integrum, quicquid evictum fuerit sive diminutum de venditione predicta, restituam et solvam[j] cum dampnis et interesse. Et hoc ex pacto speciali in hoc contractu apposito[k] vobis duxi[l] promittendum. Et credatur inde vestro solo sacramento quod ex nunc sicut ex tunc vobis deffero et pro delato habetur sine testibus et alia probatione.

Et pro hiis omnibus et singulis sic complendis et firmiter attendendis obligo scienter ad hec vobis et vestris omnia bona mea mobilia et immobilia ubique habita et habenda et etiam sub repetitione dicte obligationis promitto vobis et bona fide convenio quod faciam dictam mediam pernam porci domino regi predicto perpetuo in compensatione cambii quod vobis trado super illo cambio quod a vobis inferius recipere debeo.

Si que vero huic presenti pagine desunt que aliquo tempore vobis vel vestris prodesse possent, semper intelligantur esse apposita ad commodum et utilitatem vestram ac si hic specialiter essent scripta. Et si qua apposita sunt que per cavillationem alicuius vel nimiam iuris subtilitatem vobis vel vestris obesse possent,[m] tamquam pro non appositis habeantur; obscura vero vel ambigua, si qua sunt hic apposita,[n] vestro vestrorumque libero interpretationis arbitrio commitantur.

Denique, ego, Agnes, uxor dicti magistri Arnaldi de Villanova, adveniens et superveniens et audiens et intelligens omnia supradicta, certificata a iure meo penitus et instructa per subscriptum tabellionem, libenti[o] animo et gratuita voluntate laudo, aprobo in omnibus et confirmo omnia et singula supradicta a prima linea usque ad ultimam prout superius apposita, scripta et declarata sunt, promittens et bona fide conveniens quod nunquam in dicto cambio tradito et deliberato ac concesso vobis dicto Petro Marchessii predicto viro meo[p] pro hiis que inferius sibi datis et excambiatis questionem aliquam vel demandam faciam nec fieri faciam aut valeam palam vel occulte aliqua ratione dotis et sponsalitii mei vel donationis propter nuptias vel bonorum parafernalium que dictus vir meus a me habuerit vel receperit, vel alterius ypotheca seu obligationis, immo quicquid iuris vel rationis ego habeo vel habere debeo seu consequi possum rationibus premissis, totum illud, quantumcumque sit vel fuerit, vobis et vestris ex mera liberalitate mea et donatione propria et irrevocabili habita inter vivos dono, remitto, diffinio et[q] absolvo faciens inde vobis et vestris finem et pactum tam reale quam personale[r] de perpetuo aliquid non petendo sive de non agendo in iure vel extra ius seu etiam ubique, imponendo[s] inde michi et meis super predictis omnibus et singulis silentium[t] sempiternum sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad commodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo, renuntians quantum ad hec omni legitimo et muliebri auxilio et legi Juli de fundo dotali que prohibet alienationem fieri de bonis et rebus dotalibus et illi autentice si qua mulieri et omni auxilio contento in eodem autentico et omni alii iuri circa hec venienti et pro me in aliquo adiuvanti. Et ad maiorem firmitatem iuro per Deum et eius sancta quattuor evangelia manibus meis corporaliter tacta predicta omnia rata et firma habere et perpetuo observare et in aliquo non frangere seu revocatione revocari consentienter, palam vel occulte, aliqua ratione. Tamen protestor et protestando notifico quod in predictis non obligo nec intelligatur obligavisse bona mea tacite vel expresse aliqua ratione.

Tersa vice ego dictus Petrus Marchessii, notarius dicti domini regis, non coactus nec seductus nec per errorem aut dolum compulsus nec in aliquo circumventus nec errans in facto neque in iure, nec vi nec dolo nec fraude nec calliditate nec aliquo alio malo ingenio inductus sed bono animo meo et spontanea voluntate per me et omnes meos cum testimonio huius publici instrumenti suo robore perpetuo valituro dono, trado et quasi trado in cambium vobis dicto magistro Arnaldo de Villanova, fisico, et vestris in perpetuum pro hiis que superius michi donatis et excambiatis ducentos et viginti solidos monete regalium Valentie censuales cum laudimio, faticha et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsos, quos habeo et habere seu recipere debeo semper et annuatim censualiter in Rayosa et in Rambla titulo emptionis quam in hunc presentem diem feci ab Astruga, uxore quondam Jucef Ravaya, cum publico instrumento quod vobis trado de presenti ut in ipso continetur et de quibus[u] fuerint pro terra Rayose decem[v] mancuças in quolibet festo Sancti

Michaelis mensis septembris et facit ex ipsis Jacobus Marcheti duas mancuças et duas tertias unius mancuçe ratione quattuor fanecatarum terre.

Item, Segarria mulier facit et facere tenetur duas tertias mancuçe ratione cuiusdam fanechate terre.

Item, Maria Buada facit et facere tenetur unam mancuçam et tertiam partem unius mancuçe ratione duarum fanecatarum terre.

Item, Petrus Geraldi facit et tenetur facere unam mancuçam et mediam tertiam unius mancuçe ratione duarum fanecatarum minus uno quarterio terre.

Item, Maria, uxor quondam Petri Dolivella, facit et facere tenetur unam mancuçam ratione unius fanechate terre.

Item, Guillelmus Catalanis facit et facere tenetur duas mancuças ratione trium fanecatarum terre.

Item, Guillelmus de Palacio facit et facere tenetur unam mancuçam et mediam ratione unius fanecate[x] terre, que terra tota de Rayosa contiguatur et confrontatur cum terra Berengarii Colomerii et cum via publica.

Et centum et quinquaginta solidos facit et facere tenetur Mosse Abraham, iudeus,[y] ratione cuiusdam orti siti in Rambla Valentie, qui confrontatur cum via publica et cum Reallo Bartholomei Renoverii et cum via publica, cequia mediante.

Et sic est summa dictorum ducentorum et viginti solidorum iam dictorum.[z] Ita quod ducentos et viginti solidos monete regalium Valentie censuales cum laudimio, fatica et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsos vobis dicto magistro Arnaldo de Villanova, fisico, et vestris perpetuo dono et trado in cambium pro hiis que superius michi donatis et excambiatis renuntians scienter cambio[aa] predicto[ab] non facto[ac] et doli et exceptioni[ad] etiam doli et in factum et conditioni sine causa et beneficio etiam minoris pretii et duplicis deceptionis et illi iuri quod subvenit deceptis ultra dimidiam partem iusti pretii et omni alii cuilibet iuri contra hec venienti.

Et si forte ea omnia que superius vobis dono in cambium plus valent vel quam in cambium recipio, totum illud, quantumcumque sit vel fuerit, vobis et vestris, ex mera liberalitate mea et donatione propria et irrevocabili habita inter vivos, dono, remitto, absolvo et diffinio renuntians quantum ad hec legi dicenti donationem factam inter vivos ex causa ingratitudinis posse revocari et libelli oblationi et beneficio appellationis et omni proferimento iuris et legi dicenti dolo futuro renuntiari non posse, ne hoc pretextu quod renuntiando causa ingratitudinis, committendo dolo futuro renuntiasse videar et omni alii cuilibet iuri, legi, rationi, foro et consuetudini, beneficio et auxilio contra hec venienti et etiam legi dicenti quod propter excessum quingentorum trecentorum vel ducentorum aureorum vel solidorum nec propter aliquam aliam ullam causam.

Immo[ae] volo et vobis concedo quod predicta donatio vim et efficaciam habeat ac perpetuo firmitatem obtineat ac si omnia iura donata, foros, leges ac privilegia minutatim et per particulas essent divisa et quarum nulla exce-

dat[af] seu ascendat, excedere seu ascendere possit summam quingentorum trecentorum seu ducentorum aureorum vel solidorum et singulariter de unaquaque predictarum particularum esse facta una donatio in hoc instrumento et precontenta[ag] in eo.

Ego enim intelligo et volo quod de predictis foris et legibus ac privilegiis sint et intelligantur minute divissiones facte inter donationes vobis dicto magistro Arnaldo de Villanova, fisico, et vestris perpetuo, et quod nulla earum[ah] excedat seu ascendat, excedere seu ascendere[ai] valeat seu possit predictam summam quingentorum trecentorum vel ducentorum aureorum vel solidorum et in presenti dictas minutas donationes facio et ipsam donationem vel donationes valere volo et faciam habere perpetuo firmitatem ac si facte essent cum solempni insinuatione et coram iudice ordinario et quod valeat et valeant omni eo iure quo melius potest et possunt[aj] dici, exprimi et declarari ad utilitatem et commodum vestri dicti magistri Arnaldi de Villanova et vestrorum perpetuo.

Nunc, igitur, predictos ducentos et viginti solidos monete regalium Valentie censuales cum laudimio, faticha et alio iure emphiteotico seu iure, posse, dominio et tenedone ac corporali possessione ehicio et extraho et in vestrum et vestrorum ius, posse, dominium et tenedonem ac veram, liberam et corporalem possessionem vestro plano (pleno?) ut in rem vestram propriam cum testimonio huius publici instrumenti induco et pono specialiter de presenti; et incontinenti constituo me dictos ducentos et viginti solidos monete regalium Valentie censuales cum laudimio, fatica et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsos iura, proprietates et servitutes eorundem vestro nomine possidere et quasi possidere donec de predictis plenam et liberam aprehenderitis possessionem et quasi possessionem, quam liceat vobis aprehendere auctoritate vestra propria, licentia mei vel curie seu alterius iudicis minime expectata seu requisita. Et ex causa dicti cambii donationis et cessionis dono, trado et cedo vobis totum locum meum et omnia iura, voces, actiones et rationes meas reales et personales, ordinarias et extraordinarias, utiles sive mixtas, que et quas habeo vel habere debeo seu consequi possum in predictis ducentis et viginti solidis monete regalium Valentie censualibus vel pro ipsis quibus locis, vocibus, iuribus, actionibus, rationibus, petitionibus realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis, possitis vos et vestri uti et experiri in curia et extra curiam ac[ak] in iudicio et extra iudicium quemadmodum ego possem facere ante huiusmodi cambium, donationem et cessionem. Instituentes inde vos ex dicta causa cambii, donationis et cessionis ut in rem vestram propriam auctoritatem, auctorem, dominum et potentem ad faciendum de predictis vestram libere voluntatem, ita quod ex nunc sicut ex tunc habeatis predictum cambium cum omni suo melioramento facto et faciendo teneatis, possideatis et in pace perpetuo expletetis ad dandum, vendendum, impignorandum, alienandum, obligandum, excommutandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde penitus et perpetuo faciendas, exceptis militibus atque sanctis, sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et

intelligi ad commodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo. Tamen est sciendum quod predictum censuale cum laudimio et fatica et alio iure emphiteotico teneatis ad feudum medie perne porci semper et annuatim solvende domino regi et suis in quolibet festo nativitatis Domini in compensatione dicte medie perne quam pro predicto cambio, quod michi tradidistis, facere tenebatis.

Promittens et bona fide conveniens quod predictum censuale in totum vel partem non est venditum, datum, impignoratum, alienatum, obligatum sive submissum alicui vel aliquibus nisi tantummodo vobis et quod non feci sive dixi neque de cetero[al] faciam, dicam, consentiam aut permittam seu etiam emachinabor aliquid propter quod presens cambium minus unquam valeat sive impediri possit, contradici vel in aliquo revocari. Immo, promitto predictum censuale cum omni suo melioramento, facto et faciendo, vobis et vestris perpetuo defendere et salvare et facere habere, tenere et possidere quiete, potenter et in sana pace contra omnes personas conquerentes ad forum Valentie et ego et mei etiam successores erimus inde vobis et successoribus vestris semper legitimi auctores, garentes et defensores ante causam et in causa et post causam in iure et extra ius, sed etiam ubique. Et tenere inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali evictione et ab omni dampno ac etiam interesse ita quod, si forte questio aliqua vel demanda in totum vel partem huius cambii, quod vobis trado, fieret vel moveretur tam per oblationem libelli vel alio quocumque modo, vi maiori vel minori, facta michi denuntiatione vel non facta seu expectata denuntiatione, quam denuntiationem ex pacto speciali vobis remitto et non obstante foro Valentie dicenti quod si venditio evinceretur emptoribus vel illis qui aliqua bona in cambium vel permutationem receperint, quod antequam evincatur debeant denuntiare venditoribus et auctoribus suis ut in dicto foro continetur, incontinenti in quacumque curia et loco duxeritis eligendum, meis propriis missionibus et expensis promitto me ante vos et vestros ponere et satisfacere et vos et omnia bona vestra et vestrorum perpetuo inde ab omni dampno, gravamine, missione, interesse et expensa penitus custodire et ipsam littem, questionem, controversiam, libellum et omnem causam in me suscipere et in eadem causa et ipsius rei[am] defensione me oferre et in causa vel causis, tam principalibus quam appellationum, sistere quousque per diffinitivam sententiam, a qua ulterius appellari non possit, fuerint terminate, vel vos, si velitis per vosmet, possitis dictas causas agere vobis et vestris, tamen, super hoc, electione servata remittendi[an] vobis et vestris per specialem pactum necessitatem denuntiationis et apellationis.

Et si vos dictas causas tractare eligeritis et super evictione pronuntiari contigerit contra vos vel bona vestra et aliquas missiones seu expensas feceritis et dampna, gravamina ac interesse sustinueritis seu aliquid a vobis vel vestris evictum fuerit sive diminutum de venditione predicta, totum illud, quicquid aut quantum sit vel fuerit, vobis et vestris restituere et emmendare promitto confestim[ao] voluntati vestre.

Volo[ap] etiam et expressim concedo quod non possim dicere vobis dicto magistro Arnaldo quod facta fuerit iniuria si dicta venditio sive cambium aut aliqua eius pars evinceretur a vobis aut quod vestri vel vestrorum culpa seu neglicentia sit evictum vel per iudicis imperitiam fuerit lata[aq] sententia, postquam michi fuerit denuntiatum vel etiam non expectata denuntiatione, quam vobis remitto, ut superius dictum est, totum illud vobis et vestris ad integrum, quicquid evictum fuerit sive diminutum de venditione predicta, restituam et solvam cum dampnis et interesse, et hoc ex pacto speciali in hoc contractu appossito vobis ducxi promittendum, et credatur inde vestro solo sacramento quod ex nunc sicut ex tunc vobis deffero et pro delato habeatur sine testibus et alia[ar] probatione. Et pro hiis omnibus et singulis[as] sic complendis et firmiter attendendis obligo scienter ad hec vobis et vestris omnia bona mea mobilia et immobilia ubique habita et habenda. Si qua vero huic presenti pagine desunt que aliquo tempore vobis vel vestris prodesse possent, semper intelligantur esse appossita ad commodum et utilitatem vestram ac si hic specialiter essent scripta, et si qua appossita sunt que per cavillationem alicuius vel nimiam iuris subtilitatem vobis vel vestris obesse possent, tamquam pro non appossitis habeantur; obscura vel ambigua, si qua sunt hic appossita, vestro vestrorumque libero interpretationis arbitrio committantur.

Denique, ego, sepedictus Arnaldus de Villanova, ad maiorem firmitatem cum in me receperim dictum censualem, confiteor dictum censualem cum iuribus suis tenere ad feudum dicte medie perne pro domino rege in compensatione servitutis seu obligationis quam dictus dominus rex habebat in cambio quod superius tradidi vobis dicto Petro Marchessii, ut est dictum, obligando scienter ad hec domino regi et notario infrascripto nomine domini regis a me legitime stipulanti et recipienti et suis dictum censuale cum iuribus, proprietatibus et pertinentiis suis.

Quod est actum Valentie, septimo idus Januarii, anno Domini M° CC° L° XXX° octavo.

Sig+num Magistri Arnaldi de Villanova. Sig+num Agnetis,[at] eius uxor. Sig+num Petri Marchesii, predictorum, qui hec concedimus et firmamus.

Testes fuerunt huic instrumento vocati et rogati Raymundus Scorne, Guillelmus Colrat et Sanccius Loarre. Testes sunt firmamenti dicte Agnetis, que firmavit die et anno quo supra, Pedrolus Pictor et Bertrandus de Podio Rubeo.

Sig+num Januarii Rabacie, notarii publici Valentie, qui hoc scribi fecit et cum litteris rasis et emmendatis.

[a] imposterum *AM* [b] in eorumque *AM* [c] expeletis *AM* [d] garentes *AM* [e] parte *AM* [f] vestro *AM* [g] interessem *AM* [h] neglicencia *AM* [i] posquam *AM* [j] salvam *AM* [k] apossito *AM* [l] ducxi *AM* [m] possen *AM* [n] apossita *AM* [o] libente *AM* [p] predictum virum meum *AM* [q] el *AM* [r] personate *AM* [s] inponendo *AM* [t] scilencium *AM* [u] cuibus *AM* [v] ducem *AM* [x] fanecato *AM* [y] judex *AM* [z] dictos *AM* [aa] cambii *AM* [ab] predicti *AM* [ac] facti *AM* [ad] excepcione *AM* [ae] Immo *AM* [af] excedit *AM* [ag] per contenta *AM* [ah] eorum *AM* [ai] excedere *AM* [aj] possint *AM* [ak] an *AM* [al] decetero *AM* [am] res *AM* [an] remitendo

AM [ao] confestum *AM* [ap] solo *AM* [aq] late *AM* [ar] dia *AM* [as] Alòs-Moner en la transcripció repeteix *singulis*. [at] Agnesii *AM*

17

1289, gener, 26. València

Astruga, vídua de Jucef Ravaya, ven un cens a mestre Arnau de Vilanova.

ACV, Pergamins, núm. 5020. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 265, doc. 10.
Elías Olmos data el document l'any 1288.
Elías Olmos, *Pergaminos*..., núm. 695.

Sit omnibus notum quod ego Astruga, uxor quondam Jucef Ravaya, iudea, non coacta, nec seducta, nec per errorem aut dolum compulsa, nec in aliquo ab aliquo circumventa nec extans in facto neque in iure, nec vi nec dolo vel fraude nec calliditate, nec aliquo alio malo ingenio per aliquem vel aliquos inducta, set bono animo et spontanea voluntate et a toto iure meo certificata, scienter per me et omnes meos tam presentes quam futuros robore presentis publici instrumenti in perpetuum valituri et in aliquo non violaturi seu revocaturi vendo, concedo, trado et quasi trado vobis magistro Arnaldo de Vilanova, fisico, civi Valencie, presenti et recipienti, et vestris in perpetuum per vestrum proprium franchum et liberum alodium et ab omni honere debitorum nulla inquietudine penitus expeditas decem et octo maçmutinas et duas partes unius maçmutine juciffie boni auri, fini rectique ponderis et septem denarios Regalium Valencie et triginta solidos Regalium Valencie censuales cum toto eorundem et earundem dominio, fatica, iure et laudimio et alio iure emphiteotico et alio iure percipiendi ipsos et ipsas, quas et quos recipio et recipere debeo semper et annuatim censualiter in quolibet festo Sti. Michaelis mensis Septembris racione hereditatum que pro me tenentur in emphiteotesim et de quibus facit et facere tenetur Petrus de Olivella tres maçmutinas minus octava parte unius maçmutine racione quinque fanechatarum minus medio quartono terre.

Item Petrus Ledoni facit et facere tenetur duas maçmutinas racione trium fanecatarum terre.

Item Petrus de Altellono facit et facere tenetur tres maçmutinas et terciam partem unius maçmutine racione quinque fanecatarum terre. Que terra confrontatur cum orto Guillermi Maleti et cum terra den Alcover et cum terra Marie Poncie et cum censuali vestri dicti emptoris et cum terra Guillermi Malet.

Item Nicholaus [Rubei?] facit et facere tenetur duas maçmutinas et sextam partem unius maçmutine racione trium fanecatarum et quarte terre.

Item Ferrarius de Prato facit et facere tenetur unam maçmutinam et terciam partem unius maçmutine racione duarum fanecatarum terre.

Item Arnaldus Aemarii facit et facere tenetur unam maçmutinam racione unius fanecate et medie terre.

Item en Vilalonga facit et facere tenetur duas maçmutinas racione trium fanecatarum. Que fane[cate confrontantur cum via] publica et cum censuali Petri Marçen et cum terra Guillelmi Arnaldi et cum alia via publica, cequia mediante, et cum terra Guillelmi Batalla.

Item Guillelmus Batalla facit et facere tenetur triginta solidos racione trium fanecatarum terre que confrontantur cum censuali fratrum Sancte Marie Podii Valencie et cum censuali vestri dicti emptoris, que terra tota est sciendum quod est in Rayosa termino Valencie.

Item Petrus Rapas facit et facere tenetur [...][a] Johannis mensis Junii quatuor maçmutinas racione quatuor domorum et unius orti siti in Russafa sicut confrontantur dicte domus cum via publica et cum censuali Petri Remires et ortus confrontatur cum via publica et cum terra Bertrandi de Caynellis et cum domibus Arnaldi Durandi.

Jam dictas itaque decem et octo maçmutinas et duas tercias maçmutine juciffie et septem denarios Regalium Valencie et triginta solidos regalium Valencie censuales cum toto eorundem et earundem dominio, laudimio, fatica et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsos vel ipsas vobis et vestris perpetuo vendo, concedo, trado et quasi trado pro francho et libero alodio precio videlicet duorum mille quadringentorum quinquaginta et sex solidorum et trium denariorum monete regalium Valencie, quos omnes a vobis penitus numerando habui et recepi et ad totam meam voluntatem inde bene vestri paccata sum. Renuncians scienter peccunie predicte non numerate sive precii predicti non habiti et non recepti et doli et excepcioni eciam doli et in factum et condicioni sine causa et beneficio eciam minoris precii et duplicis decepcionis et illi iuri quod subvenit deceptis ultra dimidiam partem iusti precii et omni alii cuilibet iuri legi, racioni, foro et consuetudini, beneficio et auxilio, propter que ego vel successores mei contra hanc vendicionem venire possemus vel eam in totum vel partem in irritum revocetur.

Et si forte hec venditio predicta amplius modo valet vel valebit parum vel plurimum in futurum, totum illud, quantumcumque sit vel fuerit, vobis et vestris ex mera liberalitate mea et donacione propria et irrevocabili habita inter vivos dono, remito, absolvo et difinio, renuncians quantum ad hec legi dicenti donacionem factam inter vivos ex causa ingratitudinis posse revocari et libelli oblacioni et beneficio apellacionis et omni proferimento iuris et eciam renuncio legi dicenti quod propter excessum quingentorum vel trecentorum vel ducentorum solidorum vel aureorum nec propter aliquam aliam sollempnitatem obmissam in premissis nec propter aliquam aliam ullam causam.

Immo volo et vobis concedo quod predicta venditio, donatio et cessio vim et efficaciam habeat ac perpetuo firmitatem obtineat ac si omnia iura donata,

foros, leges ac privilegia minutatim et per particulas essent divisa et quarum nulla excedat seu ascendat excedere seu excedere possit summam quingentorum, trecentorum vel ducentorum aureorum vel solidorum et singulariter de unaquaque predictarum particularum esset facta una donatio in hoc instrumento et per contenta in eo. Ego enim intelligo et volo quod de predictis foris, legibus ac privilegiis sint et intelligantur minute divissiones facte et tot donaciones vobis dicto emptori et vestris perpetuo et quod nulla earum excedat seu ascendat excedere seu ascendere valeat seu possit predictam sumam quingentorum, trecentorum vel ducentorum aureorum vel solidorum et in presenti dictas minutas donaciones facio et ipsam donacionem vel donaciones valere valere (*sic*)[b] volo et faciam habere perpetuo firmitatem ac si facta sive facte essent sum sollempni insinuacione vestri et coram iudice ecclesiastico vel seculari valeat et valeant omni eo iure quo melius potest et possint dici, exprimi et declarari ad utilitatem et comodum vestri dicti emptoris et vestrorum perpetuo.

Nunc igitur predictas decem et octo maçmutinas et duas tercias maçmutine juciffias et medietatem denariorum regalium Valencie et triginta solidorum regalium Valencie censuales cum toto eorundem et earundem dominio, laudimio, fatica et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsos vel ipsas scienter in meo meorumque iure, posse, dominio et tenedone ac corporali possessione ehicio et extraho et in vestrum et vestrorum ius, posse, dominium et tenedonem ac veram, liberam et corporalem possessionem vestro plano iure ut in rem vestram propriam cum testimonio huius publici instrumenti induco et pono specialiter de presenti. Et incontinenti constituo me dictas decem et octo maçmutinas et duas tercias maçmutine juciffias et dictos septem denarios regalium Valencie et triginta solidos regalium Valencie censuales cum toto eorundem et earundem dominio, laudimio, fatica et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsos vel ipsas vestro nomine possidere et quasi possidere donec de predictis plenam et liberam aprehenderitis possessionem et quasi possessionem quam liceat vobis aprehendere auctoritate vestra propia licencia mei vel curie seu alterius iudicis minime impetrata seu requisita.

Et ex causa huius vendicionis dono, trado et cedo vobis totum locum meum et omnia iura, voces, acciones et raciones meas reales et personales, ordinarias et extraordinarias, utiles sive mixtas que et quas ego habeo vel habere debeo seu consequi possum in predictis decem et octo maçmutinis et duabus partibus maçmutine juciffiis et septem denariis regalium Valencie et triginta solidis regalium Valencie censualibus cum toto eorundem et earundem dominio, laudimio, fatica et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas vel in dictis fanecatis terre pro ipsis. Quibus locis, vocibus, iuribus, accionibus, racionibus, peticionibus realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis, possitis vos et vestri uti et experiri in curia et experiri in curia (*sic*)[c] et extra curiam aut in iudicio et extra iudicium quemadmodum ego possem possem (*sic*)[d] facere ante huiusmodi vendicionem, donacionem et cessionem, ins-

tituens inde vos ex dicta causa vendicionis, donaciones et cessiones ut in rem vestram propriam auctorem, dominum et potentem ad faciendum de predictis vestram libere voluntatem. Ita quod ex nunc sicut ex tunc habeatis predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo teneatis, possideatis et in pace perpetuo expletetis ad dandum, vendendum, impignorandum, alienandum, excomutandum, obligandum et ad omnes vestras vestrorumque voluntates inde penitus et perpetuo faciendas, exceptis militibus atque sanctis. Sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo.

Promitens et bona fide conveniens quod dictum censuale in totum vel partem non est venditum, datum, inpignoratum, alienatum, obligatum sive submissum alicui vel aliquibus nisi tantummodo vobis et quod non feci sive dixi neque de cetero faciam, dicam, consentiam aut permitam seu etiam emachinabor aliquid, propter quod presens vendicio seu eciam presens carta minus unquam valeat sive inpediri possit, contradici vel in aliquo revocari.

Rogans et mandans dictis emphiteoticis licet absentibus tanquam presentibus cum testimonio huius publici instrumenti vicem epistole continentis quod de dicto censuali vobis et vestris perpetuo respondeant et satisfaciant et vos in verum dominum habeant, recipiant, obediant et cognoscant perpetuo et non in aliquo michi vel meis respondeant aliqua racione. Promitens eciam vobis predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo vobis et vestris perpetuo pro francho et libero alodio defendere et salvare et facere habere, tenere et possidere quiete, potenter et in sana pace contra omnes personas conquerentes ad forum Valencie.

Et ego et mei eciam successores erimus inde vobis et successoribus vestris semper legitimi auctores, garentes et defensores ante causam et in causa et post causam in iure et extra ius seu eciam ubique. Et tenemur inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali eviccione et ab omni dampno ac eciam interesse. Ita quod si forte questio aliqua vel demanda in totum vel partem huius vendicionis vobis vel vestris ab aliquo sive ab aliquibus aliquo tempore fieret vel moveretur tam per oblacionem libelli vel alio quocumque modo in maiori vel minori vel racione eciam defectus instrumentorum, incontinenti, facta michi denunciacione vel non facta seu expectata denunciacione, quam denunciacionem ex pacto speciali et expresso vobis remito et non obstante foro Valencie dicenti quod si vendicio evinceretur emptoribus quod ante quam evincatur debeant denunciare venditoribus ut in dicto foro continetur in quacumque curia et loco duxeritis eligendum meis propriis missionibus et expenssis promito me ante vos et vestros ponere in iudicio et extra iudicium et pro vobis et vestris respondere et satisfacere et omnia bona vestra et vestrorum perpetuo inde ab omni dampno, gravamine, missione, interesse et expensa penitus custodire et ipsam litem, questionem, controversiam, libellum et omnem causam in me suscipere et in eadem causa et ipsius rei defensione me oferre et in causa, causis tam principalibus quam appelacionum sistere quousque per difinitivam sentenciam, a qua ulterius apellari non possit fuerint ter-

minate vel vos, si velitis, per vosmet possitis dictas causas agere vobis et vestris tamen, super hoc eleccione servata, remitendo vobis et vestris per speciale pactum necessitatem denunciacionis et apellacionis.

Et si vos dictas causas tractare eligeritis et super eviccione pronunciari contigerit contra vos vel bona vestra et aliquas missiones seu expenssas feceritis et dampna, gravamina ac interesse sustinueritis seu aliquid evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta, totum illud, quicquid aut quantum sit vel fuerit, vobis et vestris restituere et emendare promito confestim voluntati vestre volo eciam et expressim concedo quod non possim dicere vobis dicto emptori quod facta fuerit iniuria si dicta vendicio aut aliqua eius pars evinceretur a vobis aut quod vestri vel vestrorum culpa seu necligencia sit evictum vel per iudicis impericiam.

Immo si contra vos vel bona vestra super eviccione fuerit lata sentencia postquam michi fuerit denunciatum, defero et pro delato habeatur sine testibus et alia probacione. Et pro hiis omnibus et singulis sic complendis et firmiter atendendis, salvandis et defendendis obligo scienter ad hec vobis et vestris omnia bona mea mobilia et inmobilia ubique habita et habenda.

Si qua vero huic presenti pagine desunt, que aliquo tempore vobis vel vestris prodesse possent, semper intelligantur esse aposita ad comodum et utilitatem vestram ac si hic specialiter essent scripta. Et si qua aposita sunt que per cavillacionem alicuius vel nimiam iuris subtilitatem vobis vel vestris obesse possent, tanquam pro non apositis penitus habeantur. Obscura vero vel ambigua, si qua sunt hic aposita, vestro vestrorumque libero interpretacionis arbitrio comitantur. Renuncians quantum ad hec beneficio Senatus consulti velleyani et omni legitimo et muliebri auxilio pro me in hoc facienti et contra predicta venienti.

Quod est actum Valencie septimo kalendas febroarii anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo octavo.

Sig + num Astruge, uxoris quondam Jucef Raviya, judee predicte, que hec concedo et firmo.

Testes fuerunt huic instrumento vocati et rogati Bartholomeus Bayes, Guillelmus Dulci et Juces Avenyahar, judeus.

Sig + num Januarii Rabacie, notarii publici Valencie, qui hoc scribi fecit et cum litteris rasis et emmendatis in duodecima linea, ubi dicitur ergo, clausit die et anno prefixis.

En el dors del pergamí hi ha aquesta nota, escrita d'altra mà: Carta de compra feyta per mestre A. de Vila nova de XVIII maç. e II parts de una e de XXX sous e uns orts, solar e diverses possessions en València e sos térmens de na Astruga, muller q°. den Juceff Ravaya juheu. Fo feyta en València VII° kals. febroarii anno Domini M° CC° LXXX° octavo, closa per Janer rabaça, not.

[a] Falta el text per pèrdua del suport pergamí. [b] El mot *valere* apareix repetit en el document. [c] *experiri in curia* apareix repetit en el pergamí. [d] *possem* apareix repetit en el pergamí.

18

1290 (Inc.1289),ª març, 3. Lleida

Alfons II dóna la seva aprovació reial a la permuta del castell d'Ollers per uns censals efectuada entre Arnau de Vilanova i Pere Marquès.

ACA, C., Pergamins d'Alfons II, 279. Original.

Ramon d'ALÒS-MONER, *Col·lecció*... EUC, III (1909), 331-332, doc. VI. Transcriu el document del pergamí 279 d'Alfons II.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 265, doc. 11.

Nota. Ateses les diferències textuals, encara que accidentals, del pergamí 279 d'Alfons II i del registre 78, fol. 45 v. de la Cancelleria Reial, he decidit de publicar la transcripció d'ambdós documents.

Noverint universi quod nos Alfonsus, Dei gratia Rex Aragonum, Maioricarum et Valentie ac comes Barchinone, viso quodam instrumento illustrissimi domini Petri, inclite memorie, Regis Aragonum, patris nostri, in quo dabat et concedebat magistro Arnaldo de Villa nova, fisico, totam partem et ius et dominium quod habebat in castro de Ollers, salvo et retento sibi quod illud teneret ad feudum et fidelitatem sui et suorum et quod daret sibi pro censu et recognitione dominii mediam pernam porci, in quo etiam instrumento concedebat eidem quod ipsam partem et ius et dominium quod sibi concedebat in predicto castro posset permutare seu excambiare cum fratribus Templi vel cum aliis quibuscumque personis per franchum alodium pro loco equivalenti vel meliori, salvo tamen sibi, in honoribus quos reciperet in permutationem et cambium, dominio et censu quod sibi retinuerat in ipso iure et dominio dicti castri prout in instrumento predicto plenius continetur, quam quidem donationem et concessionem nos confirmavimus cum instrumento nostro tempore quo nominabamur infans.

Attendentes quod dictus magister Arnaldus de Villanova fecit permutationem sive cambium cum vobis dilecto notario nostro Petro Marchesii per franchum alodium de tota parte, iure et dominio que idem magister Arnaldus habebat in dicto castro de Ollers, cum quodam censuali quod vos sibi dedistis in civitate Valentie et eius termino in permutationem et cambium partis et iuris sive dominii sui dicti castri, quod quidem censuale dictus magister Arnaldus tenet per nos ad feudum ad censum predictum medie perne porci, prout dictam partem et ius ac dominium dicti castri de Ollers pro nobis tenebat ut instrumentis hinc inde factis continetur.

Idcirco, attendentes nobis fore utilius habere dictum dominium et censum in dicto censuali quam in parte predicta castri de Ollers predicti, laudamus, concedimus et confirmamus per nos et nostros vobis dicto Petro Marchesii et vestris perpetuo per franchum et liberum alodium permutationem predictam quam dictus magister Arnaldus fecit vobiscum de parte

sua, dominio et iure dicti castri, cum dicto censuali quod vos sibi dedistis in permutationem.

Dantes et concedentes vobis quod vos et vestri habeatis, teneatis et possideatis perpetuo per proprium, liberum et franchum alodium totam partem et ius ac dominium et quicquid aliud dictus magister Arnaldus habebat in dicto castro, quam ius et dominium quod nos similiter habebamus ibidem possitis vendere, dare, excommutare et facere inde vestras voluntates per liberum et franchum alodium cuicumque vel quibuscumque personis volueritis absque obstaculo et contradictione nostri et nostrorum et cuiuslibet alterius persone. Hanc autem laudationem et concessionem vobis et vestris facimus, sicut melius dici et intelligi potest, ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum intellectum.

Mandantes vicariis, baiulis et universis aliis officialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, quod predictam concessionem et confirmationem nostram firmam habeant et observent et faciant ab omnibus inviolabiliter observari et non contraveniant nec[b] aliquem contravenire[c] permittant aliqua ratione.

Datum Ilerde, quinto nonas Marcii, anno Domini millessimo ducentessimo octuagessimo octavo.

Sig + num Alfonsi, dei gratia Regis Aragonum, Maioricarum et Valentie et comitis Barchionone.

Testes sunt: Berengarius de Podio Viridi, Raymundus de Montechatano, Raymundus de Angularia, Artaldus de Alagone, Sanccius de Antilione.

Sig + num Jacobi de Cabaneis, scriptoris dicti domini Regis, qui de mandato ipsius scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis.

[a] Per error, a *Col·lecció*… EUC, III (1909), 331, figura l'any 1283. [b] nee *AM* [c] contraveneri *AM*

19

ACA, C., reg. 78, f. 45v.

Noverint universi quod nos Alfonsus, *et cetera*, viso quodam instrumento illustrissimi domini Petri, inclite memorie, Regis Aragonum, patris nostri, in quo dabat et concedebat magistro Arnaldo de Villa nova, fisico, totam partem et ius et dominium quod habebat in castro de Ollers, salvo et retento sibi quod illud teneret ad feudum et fidelitatem sui et suorum et quod daret sibi pro censu et recognitione dominii mediam pernam porci, in quo etiam instrumento concedebat eidem quod ipsam partem et ius et dominium quod sibi concedebat in predicto castro posset permutare seu excambiare cum fratribus Templi vel cum aliis quibuscumque personis per franchum alodium pro loco equivalenti vel meliori, salvo tamen sibi, in honoribus quos reciperet

in permutationem et cambium, dominio et censu quod sibi retinuerat in ipso iure et dominio dicti castri prout in instrumento predicto plenius continetur, quam quidem donationem et concessionem nos confirmavimus cum instrumento nostro tempore quo nominabamur infans.

Attendentes quod dictus magister Arnaldus de Villanova fecit permutationem sive cambium cum vobis dilecto notario nostro Petro Marchesii per franchum alodium de tota parte, iure et dominio que idem magister Arnaldus habebat in dicto castro de Ollers, cum quodam censuali quod vos sibi dedistis in civitate Valentie et eius termino in permutationem et cambium partis et iuris sive dominii sui dicti castri, quod quidem censuale dictus magister Arnaldus tenet per nos ad feudum ad censum predictum medie perne porci, prout dictam partem et ius ac dominium dicti castri de Ollers pro nobis tenebat ut in[a] instrumentis hinc inde factis continetur.

Idcirco, attendentes nobis fore utilius habere dictum dominium et censum in dicto censuali quam in parte predicta castri de Ollers predicti, laudamus, concedimus et confirmamus per nos et nostros vobis dicto Petro Marchesii et vestris perpetuo per franchum et liberum alodium permutationem predictam quam dictus magister Arnaldus fecit vobiscum de parte sua, dominio et iure dicti castri, cum dicto censuali quod vos sibi dedistis in permutationem.

Dantes et concedentes vobis quod vos et vestri habeatis, teneatis et possideatis perpetuo per liberum, proprium et franchum alodium totam partem et ius ac dominium et quicquid aliud dictus magister Arnaldus habebat in dicto castro de Ollers et totum ius ac dominium quod nos ibi habebamus aliqua ratione sine retentione aliqua quam ibi non facimus.

Concedentes etiam vobis quod tam totam partem, dominium et ius quod dictus magister Arnaldus habebat in dicto castro quam ius et dominium quod nos similiter habebamus ibidem possitis vendere, dare, excommutare et facere inde vestras voluntates per liberum et franchum alodium cuicumque vel quibuscumque personis volueritis absque obstaculo et contradictione nostri et nostrorum et cuiuslibet persone. Hanc concesionem vobis et vestris facimus sicut melius dici potest *et cetera*. Mandantes vicariis, baiulis et universis aliis, *et cetera*.

Datum Ilerde, V° nonas Marcii.

Fuit clausum. + Jacobus. Guillelmus de Cabanis.

[a] La preposició *in* que apareix en el text del document del registre 78, f. 45 v. no és en el text del pergamí 279 d'Alfons II.

20

1291, octubre, 14. València

Bernat Planell, ciutadà de València, reconeix a mestre Arnau de Vilanova que en favor d'ell i dels seus i amb diner del metge ha comprat a Guillem del Bosch, cadirer,

i a la seva muller, per preu de 1.210 sous reials de València, onze maçmodines jucifies de cens, que ells rebien cada any per Tots Sants sobre un tros de terra que per ells tenien Berenguer de Roda, Joan Peris de Sant Vicenç i el hereus de Garcia Peris a l'Alcúdia de València.

ACV, Pergamins, núm. 6793. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 265, doc. 12.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 756.

Noverint universi quod ego Bernardus Planelli, civis et campsor Valencie, scienter per me et meos cum hoc presenti publico instrumento plenarie valituro confiteor et in veritate recognosco vobis Magistro Arnaldo de Villa nova, fisico, presenti et recipienti, et vestris quod pro vobis et ad opus vestri et etiam de vestra propia peccunia emi a Guillelmo de Boscho, sellerio, et uxore eius Maria precio scilicet mille ducentorum et decem solidorum regalium Valencie undecim manças minus octava parte unius mançe juciffias censuales, quas dicti conjuges accipiebant et accipere debebant singulis annis in festo Omnium Sanctorum super quodam trocio terre quod pro ipsis tenebant Berengarius de Roda, Johannes Petri de Sancto Vincencio et heredes Garcie Petri in Alcudia Valencie prout hec omnia per instrumentum dicte empcionis meo nomine factum in manu et posse Guillelmi de Verneto, publici notarii Valencie manifeste possunt comprobari.

Unde cum magis valeat illud quod in veritate agitur quam illud quod concipitur simulate et sic veritas huius negocii sit quod ego pro vobis et vestro nomine et de vestris propriis denariis ac etiam vobis absente et in remocioribus existendo emi dictas manças ut jam est superius tactum ac (*sic*) de causa volo et vobis et vestris modis omnibus perpetuo concedo quod omnes dictas manças cum omni earundem jure, dominio, laudimio et faticha ac alio quolibet jure emphiteotico habeatis, teneatis, possideatis et in pace expletetis ad dandum, vendendum, impignorandum, alienandum, obligandum, excomutandum et ad omnes vestras vestrorumque voluntates inde cui et quibus volueritis perpetuo faciendas exceptis militibus atque sanctis.

Et ex causis superius tactis cedo et dono vobis de presenti totum locum meum, iura, voces et acciones reales et personales utiles sive mixtas quas habeo et habere debeo circa venditores jamdictos et bona eorum nec non et circa fideiussorem ab ipsis michi prestitum et datum tam racione eviccionis dicte vendicionis quam aliqua alia racione. Quibus juribus meis, vocibus et accionibus realibus et personalibus utilibus et mixtis possitis vos et vestri uti et experiri suo loco et tempore adversus quascumque personas quemadmodum ego [inveni?] ante huiusmodi instrumenti confeccionem. Instituens inde vos dominum et potentem ut in rem vestram propriam ad faciendum de predictis vestram in omnibus voluntatem prout melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum. De eviccione tamen dictarum mançarum bona

mea non intendo vel tacite vel expresse in aliquo obligare. Immo expresse retineo michi quod non videatur nec intelligatur seu videri vel intelligi possit aliqua racione bona mea vobis fore obligata pro eviccione dictarum mançarum, set eas a posse et dominio meo penitus abstraho et eyicio et eas in vestrum et vestrorum mito et trado cum omnibus iuribus meis ut superius melius declaratur.

Quod est actum Valencie pridie idus octobris anno Domini M° CC° nonagesimo primo.

Sig + num Bernardi Planelli predicti qui hec concedo et firmo.

Testes huius rei sunt Andreas de Turri. Bernardus de Berga, civis Valencie, et Bernardonus de Berga, filius suus.

Sig + num Guillelmi de Verneto, notarii publici Valencie, qui hec scribi fecit et clausit.

21

1291, novembre, 20.ª València

Arnau de Vilanova ha aconseguit una certa quantitat de diners del monestir de Santa Maria Magdalena de València per comprar un cens per a les despeses de la festa de Santa Marta i Maria Magdalena fins que cessi l'entredit de la terra o després de la seva mort. Ara es retorna el dipòsit al monestir de monges dominiques de València, on hi té la seva filla i una neboda monges, i entrega una certa quantitat per a la mestra de la seva filla Maria i de la seva neboda.

ACV, Pergamins, núm. 1381. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 265, doc. 13.
El P. Martí de Barcelona data el document el 21 de novembre.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 757.

Noverint universi quod cum ego Magister Arnaldus de Villanova fisicus assignaverim quondam monasterio dominarum Sancte Marie Macdalene Valencie quandam sumam peccunie ad emendum centum viginti solidos regalium Valencie censuales ad distribuendum et expendendum per priorem et priorissam eiusdem monasterii annuatim in festo beate Marte et gloriose sororis eius beate Marie Macdalene et dictam peccuniam deposuisse penes Bernardum Planelli, civem et campsorem Valencie sub tali condicione quod quandocumque generale terre interdictum relevaretur a summo pontifice seu Romana ecclesia, quod procuratores mei, qui pro tempore essent vel post obitum meum manumissores, si forsitam interim me contingerit decessisse, emerent de supranominata peccunia censualia supradicta nomine et vice mei et monasterii supradicti. Nunc autem atendens quod predicta peccunia in predicto existens deposito jampluribus annis fuerit ociosa et nullum ex inde

comodum aut subsidium provenerit monasterio supradicto, considerans nunc et atendens inopiam quam patitur dictum monasterium et metuens ne forte nimis tardaretur relaxacio interdicti.

Idcirco cum consensu et voluntate fratris Ferrarii de Ripullo de ordine predicatorum, prioris eiusdem loci, et domine Alaudis de Romanino, priorisse eiusdem monasterii, et domine Alamande et domine Guillelme et domine Dulcie et domine Clare et domine Raymunde et tocius conventus predicti loci recupero depositum predicte peccunie ad faciendum meam in omnibus voluntatem et in recompensacione assignacionis predicte peccunie assigno eidem monasterio centum et tres solidos monete regalium Valencie censuales quos ego habeo in civitate Valencie per alodium franchum et liberum titulo empcionis quam inde feci a manumissoribus Arnaldi de Jacca quondam defuncti. Salvo tamen in omnibus et per omnia honere quod pertinet juxta forum Valencie, videlicet ad realencum. Asigno autem predictum censuale eidem monasterio sub tali pacto et condicione quod annuatim in festo beate Marthe priorissa predicti monasterii expendat triginta solidos in procuracione tocius conventus et monialium et prior qui pro tempore fuerit eiusdem monasterii de aliis triginta solidis procuret eadem die conventum fratrum predicatorum Valencie. Ita tamen quod de predicto conventu fratrum predicatorum octo fratres veniant in mane ob honorem beate Marte ad celebrandum misse oficium tempore licito vel tempore interdicti ad predicandum ibidem monialibus et quibuscumque etiam illuch concurrentibus ob reverenciam festi. Et si forsitan venire nollent, nolo quod dentur eis plusquam quinque solidi. Tempore vero interdicti sit licitum priorisse eiusdem loci numerum predictorum fratrum diminuere sicut sibi videbitur expedire.

Iterum volo et ordino quod quadraginta et tres solidos residuos recipiat annuatim in tota vita sua domina Alamanda, magistra filie mee Marie et neptis mee Saurine, quod si contingeret eam decedere antequam filia mea, volo quod eosdem quadraginta et tres solidos percipiat dicta filia mea in tota vita sua, quamdiu scilicet ordo concesserit eis habere proprium. Post obitum autem predictarum volo quod tantum expendantur in subsidio infirmarum predicti monasterii non habencium proprium vel magis indigencium.

Iterum promito vobis priori et priorisse et conventui supradictis quod infra biennium de bonis meis emero decem et septem solidos monete regalium Valencie censuales ad complementum viginti solidorum censualium, de qua summa completa volo et ordino quod decem solidi deputentur annuatim ad emendum cereos pro sollempnitate festi beate Marie Macdalene et beate Marte, quos quidem cereos faciant fieri prior et priorissa eiusdem monasterii juxta eorum arbitrium. Septem autem solidi volo quod jungantur predictis quadraginta et tribus solidis ad complementum quinquaginta solidorum quos percipiat annuatim domina Alamanda et postmodum filia mea et post eam infirme magis indigentes sicut supra est expressum et sub istis modis et

condicionibus supradictis et expressis volo et concedo predictam assignacionem de centum et tribus solidis censualibus esse ratam et firmam et cum presenti instrumento perpetuo valituram.

Promitens et bona fide conveniens firma ac sollempni stipulacione quod de hac assignacione nullam aliam voluntatem permutabo nec permutari faciam verbo vel scripto nec in ultima voluntate mea. Immo renuncio scienter quantum ad hec duplici decepcioni et restitucioni in integrum et metui et vi et legi dicenti donacionem factam inter vivos ex causa ingratitudinis posse revocari et legi eciam dicenti dolo futuro renunciari non posse ne hoc pretextu quam renunciando causa ingratitudinis comitendo dolo futuro renunciasse videar et libelli oblacioni et beneficio appellacionis et omni proferimento iuris et omni beneficio ac privilegio canonico et civili, comuni et singulari, generali et speciali, publico et privato, scripto et non scripto, statuto vel statuendo et omni alii cuylibet iuri, legi, racioni, foro, constitucioni et consuetudini, beneficio et auxilio contra hec repugnantibus.

Et nos dictus prior et dicta priorissa et conventus predictus recipimus a vobis dicto Magistro Arnaldo de Villanova, fisico, predictam asignacionem et obligacionem vestram dicti tocius censualis sub modis et condicionibus supradictis. Renunciantes ex certa sciencia et cum plena deliberacione prime asignacioni de peccunia quondam deposita apud Bernardum Planelli, civem et campsorem Valencie pro emendis centum viginti solidis regalium Valencie censualibus.

Et cum hoc publico instrumento perpetuo valituro absolvimus et difinimus et omnino nunc et in perpetuum remitimus, indulgemus ac donamus donacione perpetua et irrevocabili habita inter vivos vobis dicto Magistro Arnaldo presenti et recipienti et vestris perpetuo quicquid iuris vel racionis nos habemus vel habere seu consequi poteramus aliqua racione per vestram asignacionem in peccunia supradicta. Et facimus inde vobis et vestris perpetuo bonum et irrevocabilem finem et firmum pactum de non petendo sive de non reconveniendo in iudicio vel extra iudicium aliqua racione.

Promitentes et bona fide convenientes per nos et successores dicti monasterii quod racione prime asignacionis de peccunia quondam deposita apud Bernardum Planelli predictum, ut predicitur, nunquam vobis vel vestris nec in bonis vestris questionem aliquam vel demandam faciamus nec fieri faciamus aut valeamus in judicio vel extra judicium aliqua racione. Imponentes nobis et successoribus dicti monasterii super prima asignacione predicte peccunie silencium sempiternum sicut melius, plenius, sanius ac utilius dici, scribi et intelligi sive excogitari potest ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo.

Renunciantes scienter super hiis legi dicenti donacionem factam inter vivos ex causa ingratitudinis posse revocari et legi eciam dicenti dolo futuro renunciari non posse ne hoc pretextu quod renunciando causa ingratitudinis comitendo dolo futuro renunciasse videar et beneficio senatus consulti Velleyani et

omni alii legitimo et muliebri auxilio et libelli oblacioni et beneficio appellacionis et omni proferimento iuris et omni beneficio ac privilegio canonico et civili, comuni et singulari, generali et speciali, publico et privato, scripto et non scripto, statuto vel statuendo et omni alii cuilibet iuri, legi, racioni, foro et constitucioni ac consuetudini, beneficio et auxilio contra hec repugnantibus.

Quod est actum Valencie duodecimo kalendas decembris anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo.

Sig + num Magistri Arnaldi de Villanova, fisici predicti, qui hec firmo et concedo et laudo.

Sig + num fratris Ferrarii de Ripullo de ordine predicatorum, prioris monasterii dominarum Sancte Marie Macdalene Valencie predicti, qui hec firmo et assensum meum presto.

Sig + num domine Aleudis de Romanino, priorisse eiusdem monasterii.

Sig + num domine Alamande.

Sig + num domine Guillelme.

Sig + num domine Dulcie.

Sig + num domine Clare.

Sig + num domine Raymunde, monialium dicti monasterii predictarum, que per nos et totum conventum dicti monasterii hec firmamus et assensum nostrum in omnibus prestamus.

Testes fuerunt huic instrumento vocati et rogati frater Dominicus de Villanova, de ordine Sancte Trinitatis, frater Bernardus Calderarii, de ordine Predicatorum, et Bernardus de Senahuy, civis Valencie.

Sig + num Jacobi Perpiniani, notarii publici Valencie, qui omnia predicta ex voluntate utriusque partis hec scribi fecit et clausit manu propria loco, die et anno prefixis.

[a] El P. Martí de Barcelona data el document, erròniament, el 21 de novembre.

22

Circa 1292

Arnau de Vilanova redacta l'obra teològica Introductio in librum Joachim de semine scripturarum seu de prophetis dormientibus. *Incipit: «In effectibus divini secreti adeo mirabile sapientie rete contexitur quod, si quis attento animo considerare non desinat.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 1r-12v.

Graz, Univ. Bibl. 1226, ff. 26va-32vb; Kues, Col. 42, ff. 194a-201b; Oxford, Can. Lat. Misc. 370, ff. 1-17.

Josep PERARNAU, *Introductio in librum de semini scripturarum*, AVOThO, III, pp. 83-138

23

1292, juliol, Castell de Raimond de Meüillon (Gap, Dofinat)

Arnau de Vilanova redacta l'obra Allocutio super significatione nominis Tetragrammaton. *Incipit: «Pluries affectavi, karissime pater, ut semen illud hebraice lingue, quod zelus religionis fratris R. Martini seminavit.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 13ra-28vb. Original.
Vat. lat. 5732, ff. 75v-81v; Oxford, Can. lat. Misc. 370, ff. 17-36; Avinyó, B. P. Calvet, 233, ff. 68r-103v; Kues, Cod. 42, ff. 201a-210b.
Existeix la versió grega *'Omilía epí te semasía tou tetragrammatou*. Incipit: «Pleonaxis epethumeta». Ms. Leningrad, Publichnaja Bibliotheka, CXIII, ff. 185r-222r.

24

1293, abril, 8. Barcelona

El rei Jaume II sol·licita la presència d'Arnau de Vilanova, qui aleshores era a Montpeller.

ACA, C., reg. 98, f. 21r.
Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...* AST, XI (1935), 87, doc. 1.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 265, doc. 14.
Cfr. Heinrich Finke, *Aus den Tagen Bonifaz VIII*, CXXIX. Tetragrammaton. Manuscrit Vaticanus Latinus 3824, ff. 23-28.
Cartulaire de l'Université de Montpellier, II, 61-62 i 857.

Magistro Arnaldo de Villanova, *et cetera*. Cum nos pro quibusdam negociis vos necessarium habeamus, mandamus et dicimus vobis quatenus, receptis presentibus, ad nos, ubicumque fuerimus, venire curetis omnino et hoc non differatis aliqua ratione.
Datum ut supra (Barchinone VI° idus aprilis).

25

1293. Barcelona

Notícia del compte d'Arnau de Vilanova sobre la gabella de la sal de Borriana.

ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 774, f. 82r.

Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 88, doc. 3.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 266, doc. 15.

Cfr. Ramon d'ALÒS-MONER, *Col·lecció...* EUC, III (1909), 532-533, doc. XIII.

Trobam en .I. quaernet dels comptes d'en Bastida que deu retre compte maestre Arnau de Vilanova d'aytant com val més la gabella de la sal de Borriana de .II. millia solidos que n'ha de violari.

26

1295, octubre, 30. València

Arnau de Vilanova compra uns censos a Montpeller.

ACV, Pergamins, núm. 6083. Original.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 266, doc. 16.

R. CHABÁS, *¿A. de V. valenciano?*, dins «Revista Valenciana de Ciencias médicas», III, (1901), núm. 25, 2-9.

E. OLMOS, *Pergaminos*..., núm. 809.

[...][a] domino Philipo Rege francorum regnante. Nos Raymundus Ausini et Guillelmus et Petrus Ausini, fratres de Marselanicis et [...] de Magalonensis diocesis [...] unanimi voluntate [...] habentes et nos habere scientes et asserentes revera in franco et libero atque absoluto alodio per terras, possessiones et predia infra confrontatas, designatas et designata. Vendimus et ex causa et titulo [...] non simulate neque irrevocabilis vendicionis cedimus, concedimus ex nunc in perpetuum derelinquimus vobis Magistro Arnaldo de Villa nova, phisico, et vestris et in vos et vestros transtulimus et transferimus pleno iure videlicet totum directum dominium, consilium et laudimium et censum sive forum seu canonem quadraginta sester civate huius terre bone, pulcre, mundate et adyurate novelle sine omni mixtura alterius grani seu rei vobis et vestris solvendorum et aportandorum a nobis et a nostris successoribus annis singulis in festo Sancti Egidii nostro sumptu in Montepesulo in domo nostra et nostrorum et alibi ubicumque nobis et nostris placuerit in villa Montispesuli ad mensuram mercadalem Montispesuli.

Utile vero dominium dictarum terrarum, possessionum seu prediorum nobis et nostris cum modo retinencie a vobis et vestris tenendum in emphiteosim tamquam ab habente directum dominium et censum predictum in terris, rebus, prediis et posessionibus inferius confrontatis et designatis quod directum dominium in vos et vestros transtulimus et transferimus pleno iure. Et asserimus et recognoscimus vobis dicto magistro Arnaldo quod nos a vobis

habuimus et recepimus numerando nomine iusti et legalis ac veri precii predictorum directi, dominii, consilii et laudimii et dictorum .XL. sester civate censualium quadraginta libras .XXXX. Et in eis renunciamus excepcioni non habite et non numerate peccunie et precii non soluti dantes, solventes et remitentes vobis dicto magistro Arnaldo et vestris in perpetuum donacione pura et simplici inter vivos quidquid et quantumcumque dictum directum dominium, consilium et laudimium dicta .XL. sester civate censualia nunc plus valent aut valebunt in posterum pretio supradicto.

Et ex causa hujus vendicionis damus, cedimus et mandamus vobis dicto magistro Arnaldo et vestris omnia omnino iura omnesque acciones, petitiones, prosequtiones, deffensiones etiam et exceptiones reales, personales, mixtas, ordinarias et extraordinarias, utiles et directas, civiles et peremptorias et rei persecutorias et alias quaslibet que nobis in rebus ipsis et intuitu earum rerum venditarum competierunt, competunt aut competere possunt aut in futurum possent competere ullo modo adversus quascumque res et personas facientes [?] [...] vos dictum magistrum Arnaldum et vestros statim ut in rem vestram propriam dominum atque procuratorem. Et de predictis directo dominio, consilio et laudimio et .XL. sester civate censualibus in et super predictis bonis, rebus, fundis predictis et possessionibus vobis venditis per nos et [...] investimus totaliter vos dictum magistrum Arnaldum et vestros nulla civili vel naturali questione in dictis [...] penes nos vel nostros aliquatenus remanente nisi solum dominio utili ut est dictum.

Volentes nichilominus et concedentes vobis dicto magistro Arnaldo quod vos auctoritate nostra propria ipsas [...] et cuicumque volueritis corporalem possessionem vel quasi corporalem dictorum venditorum adipisci nostri scientia vel licentia seu iudicis alicuius minime requisita seu etiam expectata adeo hec volumus vos posse facere per vos vel alium cui benevisum possedisse et quasi possedisse dictum directum dominium et censum [...] per vos vel quemcumque a vobis missum pro vobis presentibus vel absentibus, cercioratis vel non cercioratis, insciis et absentibus sine cuiusque eorum licentia possitis nobis de fructibus predictorum ipsorum sive adhuc ipsi fructus in ipsis prediis vel alibi ubicumque auctoritate nostra propria [...] predictorum expensis quas feceritis in eundo et mitendo nuntios pediter vel equiter ad predia et aportando et reducendo satisfactionem vestri census ad domum nostram vel alibi ubicumque nobis placuerit in Montepesulo, de quibus omnibus satisfactione census et expensis et dampnis [...] vel pati que vobis reddere promittimus, credemus et credere promissimus solo verbo nostro simplici et nostrorum atque etiam cuiuscumque nostri nuntii vel ministri absque testibus et juramento et alia quacumque probatione.

Et amplius volumus quod si cessatum esset a vobis vel vestris in solutione dicti census [...] protinus predia ipsa vobis sint commissa et in commissionem deducta ex culpa nostri sive tarditate nostra cum cessaverimus in solutione census predicti pertinentium ut est dictum. Et hanc commisionem volumus fieri etiam si particularem census [...] medio tempore [...] iterata [?]

ilatione vobis dicto magistro Arnaldo promitentes quod nihil diximus nec fecimus neque aliquid dicemus vel faciemus quominus suprascripta omnia et singula et sequentia suum effectum obtineant inconcussum.

Promitentes et comitentes vobis dicto magistro Arnaldo stipulanti et recipienti quod dictum directum, dominium, consilium et laudimium et usaticum faciemus vos et vestros et quos volueritis semper habere et in pace tenere et possidere et quasi possidere et ab omni contradicente persona defendemus nostris sumptibus propriis in iudicio et extra iudicium vos et vestros.

Et pro hiis et singulis et pro evictione si inde fieri vel apparere contigerit ullo tempore ad plenum restituenda obligamus vobis dito magistro Arnaldo et vestris nos et omnia bona nostra presentia et futura et specialiter et expressim dictum utile dominium quod nobis in predictis terris, rebus, prediis et possessionibus retinuimus et etiam retinemus.

Promitimus etiam et convenimus vobis dicto magistro Arnaldo quod dictum usaticum sive censum vobis et vestris solvemus et portabimus nostro sumptu proprio ubi vos et vestri volueritis in villa Montispesuli in vestra domo seu etiam aliena annis singulis in festo Sancti Egidii scilicet quadraginta sester civate bone et pulcre, novelle huius terre, mercadalis et adayrate cum suis iuribus et cum suis vestisonibus.

Et in predicta fecerimus et compleverimus ob moram solutionis dicti census sive usatici dampnum vel gravamen, interesse vel expensas feceritis aut sustinueritis eundo, redeundo, litigando, nuntium vel nuntios mitendo vel alias ullo modo totum vobis dicto magistro Arnaldo quantumcumque sit vel fuerit et vestris reddere et restituere promitimus.

Credendo interim vobis et vestris solo simplici verbo nostro sine testibus et juramento et omni alio probationis genere. Obligantes inde vobis et vestris nos et omnia bona nostra presentia et spetialiter et expressim dictum utile dominium quod nobis et nostris in predictis terris, rebus, prediis et possessionibus retinuimus et etiam retinemus.

Et nolumus quod generalis obligatio perjudicet in aliquo spetiali nec spetialis in generali, set altera per alteram solidentur, predictum vero dominium, consilium et laudimium et usaticum, censum seu canonem que vobis predicto magistro Arnaldo in predictis terris, rebus, prediis seu possessionibus que vobis vendidimus in hiis terris et terrarum petiis que secuntur et vos et vestri in perpetuum habebitis et percipietis ut superius est expressum, dicte autem res, predia et possessiones et terrarum petie hee sunt. Scilicet quedam petia campi nostra continens novem sestertiatas seminat[ure?] que sunt in decimaria Sancti Saturnini de Armasanicis in loco vocato Ala Plancha que confrontant cum via publica qua itur de Marsselanicis versus Amarsanicas ex una parte et ex alia cum honore Raymundi Bachonis et Bernardi, fratrum de Marsselanicis, et ex alia cum honore Petri Ortolani de Marsselanicis.

Item quoddam hospitium nostrum cum omnibus suis pertinentiis et cum orto eidem hospitio contiguo et parrane continente unam quarteriatam con-

tigua orto et hospitio antedictis et quod hospitium confrontatur ex una parte cum carreria publica ville de Marsselanicis qua itur versus rivum de Vidorle, et ex alia cum orto et hospitio Raymundi Vassadelli, et ex alia cum honore uxoris Stephani Rebolli, et ex alia cum honore Petri Torres.

Renuntiantes divi Adriani epistole, novis constitutionibus de principali reo prius conveniendo et omni alii iuris rationi et consuetudini quibus possemus contravenire. Et quare moris est et consuetudinis in terra et iurisdictione Lunelli quod predia propter non solutum censum non comituntur set sunt directo domini prediorum ipsorum contenti pena in dicta consuetudine contenta, ex certa scientia illi consuetudini et toti eius beneficio renuntiamus per nos et nostros et pacto stare volumus supradicto. Set si cessaverimus in solutione dicti census per triennium continuum, quod predia illa de quibus et super quibus vobis supra vendidimus dictum directum dominium et censum vobis et vestris expressissime comitantur nulla exceptione a nobis vel nostris ex tunc ullatenus opponenda et per iudicem audienda.

Suprascriptam venditionem et omnia et singula suprascripta veram et vera esse et eam et ea semper servare, tenere et contra in aliquo non venire promitimus vobis predicto magistro Arnaldo stipulanti et recipienti pro vobis et vestris sollempniter iuramus super sancta Dei evangelia a nobis corporaliter tracistacta.

Et insuper nos Raymundus, Guillelmus et Petrus Ausini supradicti fratres asserimus et recognoscimus vobis predicto magistro Arnaldo vos et vestros a nobis et nostris tenere et possidere res, terras, possessiones et predia prout sunt superius designata et que vobis, vestro et vestrorum dominio, consilio et laudimio et usatico annuali dictorum .XL. sester civate talis qualis superius continetur, quod usaticum promitimus vobis et vestris solvere annuatim in dicto festo Sancti Egidii eo modo et forma quibus superius est expressum et sub pactis et conventionibus suprascriptis sub obligatione utilis dominii predictorum prediorum et rerum expressarum.

Et pro hiis omnibus et singulis supradictis attendendis, complendis et inviolabiliter observandis nec non pro evictione universali vel particulari si que pro dictis rebus venditis fieri contigeret vel pro dicto magistro Arnaldo et vestris restituenda et pro dicto usatico annuatim vobis et vestris suprascripto termino persolvendo nec non etiam pro omni dampno et gravamine, expensis et interesse si qua vos facere seu pati contigerit occasione premissorum vobis et vestris restituendis, nos Stephanus Cabassa major diebus sive senior et Raymundus Bachonis ejusdem loci de Marsselanicis, fideiussores et principales pacatores sub obligatione bonorum nostrorum et cuiuslibet in solidum nos constrennimus et sic attendere et complere et contra in aliquo non venire promitimus et iuramus super sancta Dei evangelia a nobis et a quolibet nostrum corporaliter tracistacta.

Renuntiantes divi Adriani epistole et novis constitutionibus de principali reo prius conveniendo et omni alii iuris rationi quibus possemus contravenire.

Horum sunt testes magister Petrus Bugarrelli, Andreas Escalerus, Bernardus Andree, Petrus Galfredi et Ego Arnaldus de Conflento, Montispesuli notarius, qui hec scripsi.

Et fuit actum et expresse in pactum deductum validum et sollempne inter dictas partes quod presens instrumentum possit iterato dictari et reffici iterato semel, bis, ter et pluries et totiens quotiens predicto magistro Arnaldo vel suis fore in debitorium faciendum ad dictamen cuiuslibet sapientis et ad utilitatem predicti magistri Arnaldi et suorum totiens quotiens predicto magistro Arnaldo vel suis fore in debitorium faciendum quantumcumque causa in aliqua earum productum, extinctum vel hostensum nulla productione seu extinctione ipsius instrumenti facta in aliquo resistente.

Horum sunt testes magister Petrus Bugarrelli, Andreas Escalerus, Bernardus Andree, Petrus Galfredi et Ego Arnaldus de Conflento supradictus notarius qui hec scripsi.

Et post hec anno quo supra scilicet tertiodecimo kalendas decembris Bonafassia, uxor dicti Guillelmi Ausini, et Raymunda, uxor dicti Petri Ausini, certificate de predicta venditione facta per dictos earum viros et eorum fratrem de dictis rebus earundem venditionem et res venditas laudaverunt et confirmaverunt mihi Arnaldo de Conflento, publico Montispesuli notario, ut publice persone stipulanti et recipienti nomine predicti magistri Arnaldi de Villa Nova et suorum et per me eidem magistro Arnaldo et suis.

Et totum ius quod eisdem seu alteri eorundem competit et competere potest aut debet in predictis rebus venditis occasione seu nomine suarum dotium vel ypothecarum seu alia quavis causa mihi dicto Arnaldo de Conflento ut publice persone nomine quo supra recipienti dederunt, cesserunt ac etiam remiserunt. Predicta siquidem sic servare, attendere et complere et contra in aliquo non venire promiserunt et juraverunt super sancta Dei evangelia ab ipsis et a qualibet earum corporaliter tracistacta.

Huius laudimii sunt testes Raymundus Ausini, Raymundus Bachonis, Petrus Gaufridi et predictus Arnaldus de Conflento, publicus Montispesuli notarius, qui scripsi et rasi, rescripsi et emendavi supra ubi dicitur Egidii et per me dicto magistro Arnaldo et suis.

+ Ego magister Arnaldus de Villa Nova [...][b] domino Philippo Rege francorum regnante.

Maria, uxor predicti Raymundi Ausini, certificata de predicta venditione facta per dictum virum suum et eius fratres de predictis dominio, consilio et laudimio et usatico quadraginta sester civate superius contente [...] laudavit et confirmavit suprascriptam venditionem et omnia et singula suprascripta mihi Arnaldo de Conflento, publico Montispesuli notario, ut publice persone stipulanti et recipienti nomine magistri Arnaldi de Villa Nova et per me eidem magistro omnia et singula servare et contra in aliquo non venire promisit et juravit super sancta Dei evangelia ab ipsa corporaliter tracistacta, renuntians omni iuri et rationi quibus posset contravenire.

Horum sunt testes Jacobus Lenieyra Albini, Raymundus Lenieyras et Ego Arnaldus de Conflento, publicus Montispesuli notarius qui hec scripsi et rasi et emendavi supra in proxima linea ubi dicit Lenieyra et cetera apponi signum meum. +

[a] Els primers mots de la primera i segona línies del pergamí són il·legibles a causa d'una taca de tinta correguda que s'estén per tot un terç del text. [b] Text il·legible per una gran taca que afecta les signatures del document.

27

Entre 1295 i 1297

Arnau de Vilanova redacta l'obra teològica Dyalogus de elementis catholice fidei, seu Alphabetum catholicorum ad inclitum dominum regem Aragonie pro filiis erudiendis in elementis fidei catholice. *Incipit: «Es tu fidelis? Sum, domine. Quare dicis te esse fidelem? Quare habeo rectam fidem. Que est recta fides?».*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 29-43.
Vat. lat. 5732, ff. 83-89; Graz, Univ. Bibl. 1226, ff. 21ra-26rb; Vat. Borgh. 205, ff. 9r-20r; Oxford, Can. Lat. Misc., 370, ff. 36v-52r; Kues, Cod. 42, ff. 210b-217b; Saint-Omer, B. M., 292.

Hi ha versió castellana amb l'incipit: «Eres tu fiel christiano? Sy, por [gracia de Dios?] he derecha fe». Ms. Roma, Biblioteca Casanatense, 1022, ff. 115a-132a.
Hi ha versió grega *Diálogos didaskalikós epí tois stoixeíois tes katholikés písteos*. Incipit: «Yparcheis sú peistós; Yparcho». Ms. St. Petersburg, Publichnaja Bibliotheka, CXIII, ff. 81v-107r.

28

1296, novembre, 7. València

Joan d'Olesa ven uns censos a mestre Arnau de Vilanova per mitjà del seu procurador.

ACV, Pergamins, núm. 3514. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 266, doc. 17.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 824.

Sit omnibus notum quod ego Johannes de Oulesia, civis Valencie, non coactus nec seductus nec in aliquo ab aliquo circumventus ne (*sic*) errans in facto sive in iure nec vi nec dolo, fraude, caliditate seu aliquo alio malo inge-

nio per aliquem vel aliquos inductus set bono animo meo et spontanea voluntate et a toto iure meo certificatus penitus et instructus per subscriptum tabellionem de omnibus intromissionibus, obligacione, renunciacionibus et aliis solempnitatibus iuris et fori in hoc instrumento contentis per me et meos cum testimonio huius publici instrumenti suo robore valituri vendo, concedo, trado et quasi trado vobis Magistro Arnaldo de Vila nova, fisiquo, licet absenti tanquam presenti et Bernardo de Sanauy, procuratori vestro, vicino Valencie, presenti et nomine procuratorio pro vobis stipulanti et recipienti a vestris in perpetuum per vestrum proprium franchum el liberum alodium et ab omni honere debitorum seu obligacionum ac alia inquietudine penitus expeditas quatuor maçmudinas jucifias censuales cum toto earundem iure, dominio, laudimio et fatiqua ac alio pleno iure emphiteotico et iure eciam recipiendi ipsas quas mihi facit et facere tenetur Berengarius de Solerio, vicinus Valencie, super quodam trocio vinee, quod pro me ad dictum censum tenet in termino de Çinqueros, orta Valencie, et ipsas facit et facere tenetur semper et annuatim sensualiter (*sic*) in quolibet festo Pasche ressurreccionis Domini prout in instrumento sue adquisicionis continetur. Sicut confrontatur trocium vinee predictum cum terra Bernardi de Vaildaura et Dominici de Malonda, et de secunda parte cum alia terra den Vailldaura, senda in medio, et de tercia et ultima parte cum vinea Dominici de Arenys. Jamdictas itaque .III^{or}. maçmudinas jussifias censuales, cum toto earundem iure, dominio, laudimio et fatica ac alio pleno iure emphiteotiquo, iure eciam percipiendi ipsas vobis et vestris perpetuo vendo, concedo, trado et quasi trado pro franco et libero et alio, ut supra dictum est, precio videlicet viginti et octo librarum regalium Valencie. Quas omnes a vobis numerando habui et recepi et ad totam nostram voluntatem inde bene vestri paccatus sum.

Renunciando omni excepcioni peccunie predicte non numerate sive precii predicti non habiti et non recepti et doli et beneficio minoris precii et duplicis decepcionis et legi que deceptis subvenit ultra dimidiam partem iusti precii et omni alii cuilibet iuri, legi, racioni et foro, propter quod seu quem circa predictam vendicionem venire possem aut in totum vel in partem in irritum revocare.

Dando et concedendo vobis et vestris perpetuo quidquid presens vendicio amplius modo valet aut in posterum valebit precio supradicto. Nunc igitur pro dictis .III^{or}. maçmudinis cum omnibus juribus, proprietatibus, integritatibus et pertinenciis earundem, ut predicitur, scienter ex omni meo meorumque iure, dominio, posse et tenedone ac corporali possessione eicio et extraho de presenti et ipsum in vestrum et vestrorum jus, posse, dominium et tenedonem ac veram, liberam et corporalem possessionem vestro pleno iure ut in rem vestram propriam, francham et liberam cum testimonio huius publici instrumenti induco et pono specialiter de presenti.

Et in continente constituo me, predictum censuale et iura, proprietates et servitutes eiusdem vestro nomine possidere et quasi possidere donec de ipso plenam et liberam aprehenderiis possessionem et quasi possessionem quam

liceat vobis aprehendere per vos vel procuratorem vestrum auctoritate vestra propia licencia mei seu Curie vel alterius persone, minime expectata seu requisita, et aprehensam retinere quandocumque et quocienscumque volueritis ad vestrum utile intellectum.

Mandans nichilominus cum testimonio huius publici instrumenti censalerio supradicto quod de predictis maçmudinis vobis et vestris vel cui vos volueritis respondeat et satisfaciat perpetuo et vos in verum dominum dicti censualis habeat, obediat et recognoscat perpetuo quemadmodum michi et meis facere tenebatur ante confeccionem huiusmodi instrumenti. Et ex causa huius vendicionis cedo vobis totum locum meum et omnia iura mea, voces, acciones et raciones meas reales et personales ordinarias et extraordinarias, utiles et directas et mixtas quecumque et quascumque ego habeo et habere debeo seu consequi possum in predicto censuali vel pro ipso iure aliquo, causa vel racione, quibus locis, vocibus, iuribus, accionibus et racionibus realibus et personalibus, utilibus et directis, varis (*sic*) atque mixtis, possitis vos et vestri uti et experiri in Curia et extra Curiam, in iudicio et extra iudicium et eciam ubique quemadmodum ego possem ante huiusmodi vendicionem, alienacionem et cessionem, instituens inde vos et vestros ex dicta causa vendicionis, alienacionis, donacionis et cessionis ut in rem vestram propriam francham et liberam auctorem, dominum et potentem ad faciendum inde vestras libere voluntates. Ita quod ex tunc sicut ex nunc et ex nunc sicut ex tunc vos et vestri predictam vendicionem, alienacionem, donacionem et cessionem cum omni suo melioramento facto et faciendo habeatis, teneatis, possideatis et in pace perpetuo expletetis ad dandum, vendendum, impignorandum, alienandum, obligandum, excomutandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates perpetuo faciendas, exceptis militibus atque sanctis. Prout melius, plenius, sanius ac utilius dici, scribi et intelligi potest ad vestrum vestrorumque comodum et salvamentum ac sincerum intellectum. Et absque aliquo retentu mei et meorum et spe revocacionis, que ibi non facio nec facere intendo ullo modo per me vel per aliquam aliam interpositam personam aut subintellectam.

Imo promito totam predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo semper vobis et vestris salvare et defendere et facere habere, tenere quiete, potenter et in sana pace contra omnes personas possidere ad forum Valencie. Et ego et mei eciam successores erimus inde vobis et vestris successoribus legitimi auctores, garentes et defensores contra omnes personas ante causam et in causa et post causam, in iure et extra ius et etiam ubique. Et tenemur inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali eviccione et ab omni dampno ac etiam interesse, ita quod si fore (*sic*) questio aliqua vel demanda in totum vel in partem huius vendicionis, donacionis et cessionis et alienacionis vobis vel vestris ab aliquo vel ab aliquibus aliquo tempore fieret vel movereur tam per oblacionem libelli quam aliquo alio quocumque modo vi maiori vel minori, in continenti, facta mihi denunciacione vel non facta seu expectata denunciacione, quam denunciacionem vobis et vestris ex pacto speciali et

expresso in hoc contractu aposito et remito non obstante foro Valencie dicenti quod si vendicio evinceretur emptoribus quod antequam evincatur debeant denunciare venditoribus ut in dicto foro continetur.

Promito me ante vos et vestros ponere et pro vobis et vestris respondere et satisfacere in iudicio et extra iudicium et vos et vestros et omnia bona vestra et vestrorum inde penitus et perpetuo ab omni dampno, gravamine, missione, interesse et expense (*sic*) penitus custodire et ipsam litem, questionem, controversiam et libellum et totam causam in me suscipere et [in] eadem causam (*sic*) et ipsius rei deffensioni me offerre et in causa seu causis tam principalibus quam appelacionum sistere quousque per diffinitivam sentenciam, a qua ulterius appellari non possit, fuerint terminate vel vos, si velitis, per vos met possitis dictas causas agere, ducere et tractare vobis et vestris tamen super hoc eleccione probata.

Remitens vobis et vestris per speciale pactum necessitatem denunciacionis et appellacionis et si vos dictas causas ducere seu tractare eligeritis et super eviccione pronunciari contigerit contra vos vel vestros et aliquas missiones seu expensas inde feceritis vel dampna, gravamina aut interesse sustinueritis seu aliquid evictum fuerit sive diminutum ad vendicionem predictam, totum illud, quidquid vel quantumcumque sit vel fuerit, vobis et vestris restituere et emmendare promito voluntati vestre. Super quibus credamini vestro solo sacramento quod ex nunc sicut ex tunc vobis deffero et pro delato habeatur sine testibus et alio genere probacionis. Et pro hiis omnibus sic complendis et firmiter attendendis, salvandis et deffendendis obligo scienter et caute vobis et vestris ad hec me et omnia bona mea mobilia et inmobilia ubique habita et habenda.

Et ad cautelam dono vobis fidanciam salvitatis Simonem de Podio ermenal, civem Valencie, presentem per totam predictam vendicionem cum omni melioramento facto nobiscum et sine nobis vobis salvare et deffendere teneatur ad forum Valencie. Quam fidejussionem ego Simon de Puig ermenal predictus facio et concedo vobis dicto emptori et vestris sub obligacionem (*sic*) omnium bonorum meorum mobilium et inmobilium ubique habitorum et habendorum.

Quod est actum Valencie VII° idus novembris anno Domini M^{o} CC^{o} CX^{o} sexto.

Sig + num Johannis de Oulesia.

Sig + num Simonis de Podio ermenal, fidancie, predictorum, qui hec concedimus et firmamus.

Testes fuerunt vocati et rogati Petrus Falquers et Petrus Cornell, barquerius, vicini Valencie. Testes firmamenti fidancie Petrus d'Orcau et Matheus Francesch, cives Valencie.

Sig + num Petri Sancii d'Albareda, publici notarii Valencie, qui hec scribi fecit et cum superposito in XVII^{a} linea, ubi dicitur tates et cum raso et emmendato in XXI^{a} linea, ubi dicitur mihi et cum superposito in XXIII^{a} linea, ubi dicitur appellari, propria manu clausit loco, die et anno prefixis.

Al dors, hi ha aquesta nota, escrita d'altra mà que el document: Carta de compra feyta per mestra A. de Vilanova de III maçmudinas en Cinqueras den Johan de Eulesa fo feyta en Valencia VII° idus novembris anno Dni. M° CC° CX VI° closa per en P. Sanç de Albareda.

29

1296, novembre, 24. València

Carta de pagament dels censos comprats per Arnau de Vilanova a Joan d'Olesa.

ACV, Pergamins, núm 4701. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 266, doc. 18.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 825.

Sit omnibus notum quod ego Johannes Daulessa, civis Valencie, scienter per me et meos confiteor et in veritate recognosco vobis Bernardo de Senauy, procuratori magistri Arnaldi de Vilanova, fisici, presenti et vestris quod vos nomine procuratorio predicto solvistis et dedistis michi et ego a vobis numerando habui et recepi omnes illas viginti et octo libras regalium Valencie, quas mihi debebatis racione et precio illarum .IIII^or^. maçmutinarum juciffiarum censualium cum toto eorumdem iure et dominio, laudimio et faticha, quas a me emistis nomine procuratorio predicto cum instrumento publico facto per notarium infrascriptum ut in ipso continetur.

Renunciando omni excepcioni peccunie predicte non numerate sive solucionis predicte non habite et non recepte et doli.

Ideoque ex certa sciencia absolvo vos et dictum magistrum Arnaldum et bona sua de predictis denariis. Et facio inde vobis et vestris perpetuo bonum et irrevocabilem finem et pactum de non petendo et de non conveniendo in iudicio vel extra iudicium, imponendo michi et meis super predictis silencium sempiternum prout melius, sanius ac utilius potest dici, scribi ac intelligi ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo.

Quod est actum Valencie VIII° kalendas decembris anno Domini M° CC° XC° sexto. Sig + num Johannis Daulessa predicti, qui hec firmo et concedo.

Testes huius rei sunt Guillelmus Michel et Raymundus Costa, cives Valencie.

Sig + num Petri Sancii Dalbareda, publici notarii Valencie, qui hec scribi fecit et clausit.

30

1297 (Inc. 1296), març, 1. Roma

Jaume II nomena Arnau de Vilanova metge de la seva muller Blanca de Nàpols que es troba en estat de bona esperança.

ACA, C., reg. 321, f. 42r.
Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 89, doc. 4.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 266, doc. 19.
Cfr. Zurita, *Anales de la Corona de Aragón*, I, 298.
Cfr. Carini, *Gli archivi e le biblioteche di Spagna*, II, 204.

Jacobus, *et cetera*. Prudenti viro magistro Arnaldo de Villanova, *et cetera*. Cum vos[a] ad nostram[b] et illustris domine Blanche, regine Aragonum, karissime consortis nostre servicia fructuosum et utilem reputemus, vos, de cuius[c] fide et sufficiencia plene confidimus, attente requirimus et rogamus quatenus, receptis presentibus, omni excusacione remota, mora postposita, ad eandem dominam reginam vos personaliter conferatis in hospicio suo de cetero moraturus, sibi, ut experta et probata discretio vestra novit, diligenter et fideliter serviturus; nos, attamen,[d] in partibus illis esse in brevi disponimus, Altissimo permitente, et tunc super facto vestro curabimus providere secundum quod nostram[e] excellenciam deceat et nos delectet cura vestra[f] et sua servitia fideliter laborasse.
Datum ut supra {Rome, kalendis martii, M° CC°XC° sexto}.
Guillelmus de Solanis.

[a] vos, omès en la transcripció del P. Martí de Barcelona [b] nostra *MB* [c] certa *MB* [d] autem *MB* [e] vestram *MB* [f] nostra *MB*

31

Abans de 1297

Arnau de Vilanova escriu el Tractatus de prudentia catholicorum scholarium. *Incipit: «Qui indiget sapientia postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter et non improperat. Beatus Jacobus, tanquam constitutus a Deo doctor.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 43v-50r.
Vat. lat. 5732, ff. 89va-92rb; Vat. Borgh. 205, ff. 20v-25v; Oxford, Can. Misc. Lat., 370, ff. 52v-60v; Graz, Univ. Bibli., 1226, ff. 18rb-21ra; Kues, Cod. 42, ff. 218a-219c.

Josep PERARNAU – Marcel COROMINES, *De prudentia catholicorum scholarium*, AVOThO, IV, pp. 205-253.

32

1297, maig, 17. València

Joan d'Olesa ven nous censos a mestre Arnau de Vilanova i al seu procurador Bernat d'Assenuy.

ACV, Pergamins, núm. 3515. Original.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47, 266, doc. 20. El P. Martí de Barcelona erra el número del pergamí. Posa 3315 i és el 3515.
E. OLMOS, *Pergaminos*..., núm. 842.

Notum sit universis quod ego Johannes de Oulesia, civis Valencie, non coactus nec seductus nec vi metus ve[l] inductus aut per errorem vel dolum compulsus, sed gratis et ex certa sciencia et a toto iure meo plenarie certificatus atque instructus per me et omnes successores meos presentes atque futuros cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro et in aliquo non violaturo seu revocaturo, titulo pure et perfecte ac irrevocabilis vendicionis vendo et concedo ac trado seu quasi trado vobis magistro Arnaldo de Villanova, fisico, licet absenti tanquam presenti, et Bernardo de Assenuy, civi Valencie, procuratori vestro, presenti, et nomine procuratorio vestro recipienti et vestris imperpetuum per alodium vestrum proprium franchum et liberum, expeditum et immunem ab omni honere debitorum et alterius cuiuslibet obligacionis decem et novem maçmutinas et terciam partem alterius maçmutine juciffias auri boni, fini rectique ponderis censuales cum toto earundem iure, dominio, laudimio, fatica ac alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas, quas accipio et accipere debeo singulis annis in festis inferius scriptis in vineis et super vineis sitis et positis in Cinqueros, termino Civitatis Valencie, et de quibus facit et facere tenetur Raymundus Ebereu tres maçmutinas singulis annis in festo sancte Marie mensis Marcii pro novem fanecatis vinee.

Item facit et facere tenetur singulis annis in eodem festo filius Guillelmi Catalani alias tres maçmutinas pro novem fanecatis vinee.

Item facit et facere tenetur singulis annis in dicto festo Guillelmus Serra tres maçmutinas et terciam partem alterius maçmutine pro decem fanecatis vinee. Que omnes vinee supradicte contiguantur ad invicem et affrontantur omnes simul cum censuali dicti Bernardi de Assenuy et cum vinea Raymundi Cataudi et cum censuali Guillelmi de Solanis, cequia mediante, et cum vinea Esquerdi de Villanova.

Item de dicto censuali facit et facere tenetur Philipus de Casellerio duas maçmutinas singulis annis in festo Pasce Domini Resurreccionis pro sex fane-

catis vinee, que confrontantur cum vinea Guillelmi Oliverii, semita mediante, et cum vinea Petri Forment et cum vinea Dominici Darenys et cum vinea de na Sampona.

Item facit et facere tenetur Bernardus de Arenys duas maçmutinas singulis annis in dicto festo Pasce pro aliis sex fanecatis vinee, que confrontantur cum vinea Arnaldi Oliverii, semita mediante, et cum vinea Petri Forment et cum vinea Dominici de Arenys.

Item facit et facere tenetur Dominicus de Arenys duas maçmutinas singulis annis in eodem festo Pasce pro aliis sex fanecatis vinee, que confrontantur cum vinea Petri Forment et cum vinea Guillelmi Oliverii, semita mediante, et cum vinea Berengarii den Orts.

Item facit et facere tenetur Johannes de Magalone unam maçmutinam singulis annis in festo Purificacionis beate Marie pro quatuor fanecatis vinee, que confrontantur cum vinea Jacobi Alarich et cum vinea Petri Amat et cum vinea Arnaldi de Peralada.

Item facit et facere tenetur Jacobus Alarich unam maçmutinam singulis annis in eodem festo Purificacionis pro quatuor fanecatis, que confrontantur cum vinea Johannis de Magalo et cum vinea Petri Amat et cum vinea Petri Boffill.

Item facit et facere tenetur Dominicus de Malonda duas maçmutinas singulis annis in festo Pentecostes pro quodam trocio terre sito et posito in dicto termino de Cinqueros, qui confrontatur cum vinea Bernardi de Valldaura et cum terra Jacobi de Bagis, semita mediante, et cum vinea Berengarii den Orts. Jam dictas itaque decem et novem maçmutinas et terciam partem unius maçmutine cum toto earundem iure, dominio, laudimio, fatica ac alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas, et etiam cum omnibus iuribus meis, locis, vocibus, accionibus, racionibus, peticionibus, realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis, mihi meisque in predicto censuali vel in dictis possessionibus pro ipso competentibus et competituris quo quo modo vobis et vestris perpetuo pro francho et libero alodio vendo et concedo ac trado seu quasi trado precio videlicet duorum millium et nongentorum solidorum regalium Valencie, que omnia numeracione continua in pura et approbata peccunia mihi pro vobis et loco vestri dedit et solvit sepedictus Bernardus de Assenuy procurator vester. Et quare hec est rei veritas et ad totam meam voluntatem bene vestri paccatus sum, renuncio scienter omni excepcioni peccunie predicte non numerate et non recepti sive non habiti precii supradicti et doli et excepcioni etiam doli et accioni in futurum et condicioni sine causa. Et beneficio etiam minoris precii et duplicis decepcionis et illi iuri quod subvenit deceptis ultra dimidiam partem iusti precii et omni alii cuilibet iuri contra hec venienti. Dando et concedendo vobis et vestris perpetuo quicquid hec vendicio supradicta amplius modo valet vel imposterum valebit precio ante dicto. Et in continenti constituo me predictum censualem pro vobis et vestro nomine possidere et quasi donech de eodem plenam et liberam aprehenderitis possessionem et quasi, quam liceat vobis aprehende-

re auctoritate nostra propria, licencia mei vel curie seu alterius iudicis minime expectata seu requisita.

Nunc igitur predictum censuale, iura, proprietates et servitutes eiusdem a meo meorumque posse, iure et dominio ehicio et extraho et eum in vestrum et vestrorum ius, posse, dominium et tenedonem mito et transfero irrevocabiliter. Et cum hoc presenti publico instrumento perpetim valituri (*sic*) mito et induo vos in vestram liberam ac corporalem possessionem pleno iure de dicto censuali ut in rem vestram propriam ad habendum, tenendum, possidendum, expletandum et etiam ad dandum, vendendum, impignorandum, alienandum, obligandum, excomutandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde cui et quibus volueritis perpetuo faciendas, exceptis militibus et sanctis. Sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi, ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo.

Et ex causa huius vendicionis et alienacionis cedo et dono vobis de presenti totum locum meum, iura, voces, acciones et raciones meas reales et personales seu mixtas, que et quas ego habeo et habere debeo aut mihi pertinent seu pertinere debent in predicto censuali vel in dictis possessionibus pro ipso. Quibus iuribus meis, locis, vocibus, accionibus, racionibus, peticionibus realibus et personalibus seu mixtis possitis vos et vestri uti et experiri adversus quascumque personas quemadmodum ego poteram ante huiusmodi vendicionem, donacionem et cessionem.

Instituens inde vos ex dicta causa vendicionis, donacionis et cessionis ut in rem vestram propriam auctorem, dominum et potentem ad faciendum de predicto censuali vestras libere voluntates. Promitens vobis bona fide predictam vendicionem, omni suo melioramento facto et faciendo et pro francho et libero alodio vobis et vestris perpetuo deffendere et salvare et facere, habere, tenere et possidere quiete, potenter et in sana pace contra omnes personas conquerentes vel aliquid perturbantes ad forum Valencie. Et tenore inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali eviccione et ab omni dampno et etiam interesse.

Ita quod si forte questio aliqua vel demanda in totum vel partem huius vendicionis contra vos vel bona vestra ab aliquo sive aliquibus aliquo tempore fieret vel moveretur, tam per ablacionem libelli vel alio quocumque modo in continenti, facta mihi denunciacione vel non facta seu expectata denunciacione, quam denunciacionem ex pacto speciali et expresso in hoc contractu apposito vobis remito meis propriis missionibus et expensis in quacumque curia et loco duxeritis eligendum.

Promito me ante vos et vestros ponere in iudicio et extra iudicium et pro vobis et vestris respondere et satisfacere et vos et omnia bona vestra et vestrorum perpetuo inde ab omni dampno, gravamine, missione, interesse et expensa penitus custodire. Et ipsam litem, questionem, controversiam, libellum et omnem causam in me suscipere et eandem causam et ipsius rei deffensionem me offerre et in causa causis tam principalibus quam appellacionum sistere usquequo per diffinitivam sentenciam, a qua non potest ulte-

rius appellari vel supplicari, fuerit terminata, vel vos, si velitis, per vosmet, possitis dictas causas agere vobis et vestris tamen super hoc eleccione servata. Remitens vobis et vestris per speciale pactum necessitatem denunciacionis et appellacionis.

Et si vos dictas causas tractare eligeritis et super eviccione pronunciari contigerit contra vos vel bona vestra et aliquas missiones seu expensas feceritis, dampna, gravamina ac interesse sustinueritis seu aliquid evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta, totum illud quantumcumque sit vel fuerit, vobis et vestris restituere et emmendare promito voluntati mee.

Volo etiam et expressim concedo ut non possim dicere vel allegare vobis dicto emptori vel vestris quod facta fuerit mihi iniuria si tota dicta vendicio aut aliqua eius pars evinceretur a nobis aut quod nostri vel nostrorum culpa seu negligencia sit evictum vel per iudicis impericiam. Immo si contra vos vel bona vestra super eviccione fuerit lata sentencia, postquam mihi fuerit denunciatum seu etiam non expectata denunciacione, quam vobis remito, ut serius est jam dictum, totum illud quicquid vel quantum evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta restituam et solvam cum dampnis et interesse. Et hoc ex pacto speciali et expresso in hoc contractu apposito vobis duco promitendum. Et credatur inde nobis nostro solo sacramento quod ex nunc sicut ex tunc vobis defero et pro delato habeatur sine testibus et alia probacione.

Obligando scienter ad hec vobis et dicto Bernardo de Assenuy, presenti et procuratorio nomine nostro recipienti et nostris, me et omnia bona mea mobilia et immobilia ubique habita et habenda. Et ad maiorem securitatem seu firmitatem inde habendam presto sive dono vobis fidanciam salutarem scilicet Jacobum de Romanino, fratrem meum, qui dictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo et pro francho et libero alodio vobis et vestris perpetuo deffendere et salvare ad forum Valencie teneatur. Quam fidanciam ego dictus Jacobus de Romanino in me suscipio et eam libenter facio et concedo vobis dicto emptori et vestris super omnibus bonis meis mobilibus et immobilibus habitis et habendis ubicumque, que ad hec scienter et caute fideiussorio nomine ad forum Valencie obligo de presenti.

Quod est actum Valencie XVI° kalendas Junii anno Domini M° CC° nonagesimo septimo.

Sig + num Johannis de Oulesia. Sig + num Jacobi de Romanino, fidancie predictorum, qui hec concedimus et firmamus.

Testes fuerunt huic instrumento vocati et rogati Petrus Pholqués, Bertrandus de Vilalta, Guillelmus Merles et Berengarius Salvany. Testes sunt firmamenti, qui firmavit IX° kalendas junii et anno quo supra. Galcerandus de Rivosicco et Nichola de Lavania.

Sig + num Petri Ferrarii, notarii publici Valencie, qui hec scripsit et clausit loco, die et anno prefixis cum superposito in linea IX^a^, ubi dicitur *cum vinea*, et cum litteris rasis et emmendatis in linea X^a^, ubi dicitur *in*, *Puri*, *Arnaldi de*.

33

1297, maig, 20. València

Acta de la venda dels censos de Joan d'Olesa a mestre Arnau de Vilanova, en presència del seu procurador Bernat Acenuy, cunyat d'Arnau.

ACV, Pergamins, núm. 3107. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 266, doc. 21.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 843.

Noverint universi quod ego Johannes de Oulesia, civis Valencie, non coactus nec seductus nec vi metus ve inductus aut per errorem vel dolum compulsus, set gratis et ex certa sciencia, bono animo meo et spontanea voluntate et a toto iure meo plenarie certificatus atque instructus, per me et omnes meos successores presentes atque futuros, cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro et in aliquo non violaturo seu revocaturo, titulo pure et perfecte vendicionis, irrevocabiliter vendo et concedo et trado seu quasi trado vobis magistro Arnaldo de Villanova, fisico, licet absenti tanquam presenti, et Bernardo de Assenuy, procuratori vestro presenti et procuratorio nomine vestro recipienti ex nostris in perpetuum per alodium nostrum proprium franchum et liberum, expeditum et immunem ab omni genere debitorum et alterius cuiuslibet obligacionis, sex maçmudinas jucifias auri boni, fini rectique ponderis censuales cum toto earundem iure, dominio, laudimio et fatica ac alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas, quas accipio et accipere debeo singulis annis in vineis et super vineis, quas per me et sub meo dominio tenent et possident emphiteote in finem scripti in Cinqueros termino civitatis Valencie, et de quibus facit et facere (*sic*) Jacobus Pellicerii duas maçmudinas singulis annis in festo sante Marie mensis augusti pro novem fanecatis vinee.

Item facit et facere tenetur [...][a] fornerius, duas maçmudinas singulis annis in festo santi Mathie apostoli pro aliis novem fanechatis vinee.

Item faciunt et facere tenentur Guillelmus de Villa et Francischus de Villa fratres duas maçmudinas singulis annis in festo santi Vincencii martiris pro aliis novem fanechatis vinee.

Que omnes vinee supradicte, pro quibus fit dictus census, contiguantur ad invicem et affrontantur omnes simul cum litore maris et cum vinea Raymundi Cataudi et cum censuali Raymundi Scorn et cum vinea Johannis Mulnerii. Jam dictas itaque sex maçmudinas jucifias auri boni, fini rectique ponderis censuales cum toto earundem iure, dominio, laudimio, fatica ac alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas et eciam cum omnibus juribus meis, locis, vocibus, accionibus, racionibus, peticionibus realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis, mihi meisque in predictis sex maçmudinis censualibus vel in dictis possessionibus pro ipsis competentibus et competituris quoquomodo vobis et vestris perpetuo vendo et concedo ac trado seu

quasi trado pro francho et libero alodio precio videlicet septingentorum et octuaginta solidorum regalium Valencie ad racionem videlicet sex librarum et medie pro unaquaque maçmudina, quos omnes pro vobis et vestro nomine dedit et solvit in numeracione continua Bernardus de Assenuy, procurator vester jam dictus.

Et quare hec est rei veritas et ad totam nostram voluntatem inde bene vestri paccatus sum, renuncio scienter omni excepcioni peccunie predicte non numerate et non recepte sive a vobis non habiti precii supradicti et doli et excepcioni eciam doli et accioni in factum et condicioni sine causa. Et beneficio eciam minoris precii et duplicis decepcionis et illi iuri quod subvenit deceptis ultra dimidiam partem iusti precii et omni alii cuilibet iuri contra hec venienti. Dando et concedendo vobis et vestris perpetuo quicquid hec vendicio supradicta amplius modo valet vel imposterum est valitura precio memorato. Et in continenti constituo me predictum censuale, iura, proprietates et servitutes eiusdem pro vobis et vestro nomine possidere et quasi donech de ipso plenam et liberam aprehenderitis corporalem possessionem et quasi, quam liceat vobis aprehendere auctoritate vestra propria licencia mei vel curie seu alterius iudicis, minime expectata seu eciam requisita.

Nunc igitur predictum censuale a meo meorumque iure, posse, dominio et tenedone ac corporali possessione ehicio et extraho et eum in vestrum et vestrorum ius, posse, dominium et tenedonem mito et transfero irrevocabiliter. Et cum hoc presenti publico instrumento perpetim suo robore valituri (*sic*) mito et induco vos de predicto censuali in veram, liberam ac corporalem possessionem pleno iure ut in rem vestram propriam ad habendum, tenendum, possidendum, expletandum et eciam ad dandum, vendendum, inpignorandum, alienandum, obligandum, excommutandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde cui et quibus volueritis perpetuo faciendas, exceptis militibus atque sanctis. Sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo.

Et ex causa huius vendicionis et alienacionis dono et cedo vobis de presenti totum locum meum, iura, voces et acciones, raciones meas reales et personales seu mixtas, que et quas ego habeo vel habere debeo aut mihi pertinent vel pertinere debent in predicto censuali vel in possessionibus antedictis pro ipso. Quibus iuribus meis, locis, vocibus, accionibus, racionibus, peticionibus realibus et personalibus seu mixtis possitis vos et vestri uti et experiri adversus quascumque personas quemadmodum ego poteram ante huiusmodi vendicionem, donacionem et cessionem.

Instituens inde vos ex dicta causa vendicionis, donacionis et cessionis ut in rem vestram propriam auctorem, dominum et potentem ad faciendum de predictis vestras libere voluntates, promitens per me et omnes meos supradictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo et pro francho et libero alodio vobis et vestris perpetuo deffendere et salvare et facere habere, tenere et possidere quiete, potenter et sana pace contra omnes personas conquerentes vel aliquid perturbantes ad forum Valencie.

Et tenore inde vobis et vestris perpetuo de firma eviccione et ab omni dampno ac eciam interesse. Ita quod si forte in totum vel partem huius vendicionis contra vos vel bona vestra ab aliquo sive ab aliquibus aliquo tempore fieret questio aliqua vel demanda tam per ablacionem libelli vel alio quocumque modo, in continenti, facta mihi denunciacione vel non facta seu expectata denunciacione, quam denunciacionem, ex pacto speciali et expresso in hoc contractu apposito vobis remito meis propriis sumptibus et expensis in quacumque curia et loco duxeritis eligendum, promito me ante vos et vestros ponere in iudicio et extra iudicium et pro vobis et vestris respondere et satisfacere et vos et omnia bona vestra et vestrorum perpetuo inde ab omni dampno, gravamine, missione, interesse et expensa penitus custodire. Et ipsam litem, questionem, controversiam, libellum et omnem causam in me suscipere et eandem causam et ipsius rei deffensionem me offerre et in causa causis tam principalibus quam appelacionum sistere quousque per diffinitivam sentenciam, a qua potest ulterius appellari vel supplicari, fuerit terminata, vel vos, si velitis, per vosmet possitis dictas causas agere vobis et vestris tamen super hoc eleccione servata. Remitendo vobis et vestris per speciale pactum necessitatem denunciacionis et appellacionis.

Et si vos dictas causas tractare eligeritis et super eviccione pronunciari contigerit contra vos vel bona vestra et aliquas missiones seu expensas feceritis, dampna, gravamina ac interesse sustinueritis seu aliquid evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta, totum illud quantumcumque sit vel fuerit vobis et vestris restituere et emmendare promito voluntati vestre.

Volo etiam et expressim concedo vobis dicto emptori et vestris ut non possim dicere vel modo aliquo allegare quod facta fuerit iniuria si tota dicta vendicio aut aliqua eius pars evinceretur a nobis aut quod nostri vel nostrorum culpa seu negligencia sit evictum vel per iudicis impericiam, immo si contra vos vel bona vestra super eviccione fuerit lata sentencia postquam mihi fuerit denunciatum seu etiam non expectata denunciacione, quam vobis remito ut serius est jam dictum, totum illud vobis et vestris ad integrum quicquid vel quantum evictum fuerit seu diminutum de vendicione predicta restituam et solvam cum dampnis et interesse. Et hoc ex pacto speciali et expresso in hoc contractu vobis duco promitendum. Et credatur inde vobis meo solo sacramento quod ex nunc sicut ex tunc vobis deffero et pro delato habeatur sine testibus et alia probacione.

Et pro hiis omnibus et singulis sic complendis et firmiter atendendis, salvandis et defendendis, obligo vobis et dicto Bernardo de Assenuy presenti et procuratorio nomine vestro recipienti et vestris me et omnia bona mea mobilia et immobilia ubique habita et habenda. Et ad maiorem firmitatem inde habendam dono vobis fideiussionem salvitatis videlicet Jacobum de Romanino, fratrem meum, qui dictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo et pro francho et libero alodio vobis et vestris perpetuo deffendere et salvare teneatur ad forum Valencie.

Quam fideiussionem ego dictus Jacobus de Romanino in me suscipio et eam libenter facio et concedo vobis dicto emptori et vestris super omnibus bonis meis mobilibus et immobilibus habitis et habendis ubicumque, que ad hec scienter et caute fideiussorio nomine obligo de presenti.

Quod est actum Valencie XIII° kalendas junii Anno Domini M° CC° nonogesimo septimo.

Sig + num Johannis de Oulesia.

Sig + num Jacobi de Romanino, fidejussoris predictorum, qui hec concedimus et firmamus.

Testes fuerunt huic instrumento vocati et rogati Raymundus de Sto. Licerio junior, Petrus Phalqués et Bertrandus de Vilalta, cursores, testes sunt firmamenti dicti fidejussoris, qui firmavit IX° kalendas junii et anno quo supra. Galcerandus de Rivosicco et Nichola de Lavanja.

Sig + num Petri Ferrarii, notarii publici Valencie, qui hoc scripsit et clausit loco, die et anno prefixis cum superposito in linea X[a] ubi dicitur *mihi*.

Al dors del pergamí hi ha aquesta nota, escrita d'altra mà: Carta de compra feyta per mestra A. de Vila nova de VI maçmudinas jucifias den Johan de Oulesa fo feyta en Valencia XIII° kls. Junii anno Domini M° CC° XC° VII° closa per en P. Farrer not.

[a] Text en blanc.

34

1297, maig, 25. València

Carta de pagament de la venda de censos, lliurada per Bernat Acenuy a Joan d'Olesa.

ACV, Pergamins, núm. 4702. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47, 267, doc. 22.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 844.

Sit omnibus notum quod Ego Johannes de Oulesia, civis Valencie, scienter per me et omnes meos confiteor et in veritate recognosco vobis magistro Arnaldo de Villanova, fisico, licet absenti tanquam presenti, et notario infrascripto loco vestri a me legitime stipulanti et recipienti tanquam publice persone et vestris quod dedistis et solvistis mihi voluntati mee tria millia sexcentos et octuaginta solidos regalium Valencie, pro quibus vobis vendidi et alienavi ad imperpetuum viginti et quinque maças et terciam partem alterius maçe censuales cum publicis instrumentis factis auctoritate subscripti notarii ut in eis continetur. Et ipsa mihi pro vobis et loco vestri dedit et solvit numeracione continua Bernardus de Assenuy, procurator vester, in tabula Bernardi

de Lemena, civis et campsoris Valencie. Et sic quare hec est rei veritas et ex dictis tribus millibus sexcentis et octuaginta solidis a vobis bene paccatus sum et contentus, renuncio scienter omni excepcioni peccunie predicte non numerate et non recepte et doli.

Quapropter absolvo inde vos et vestros et omnia bona vestra presencia et futura ab omni accione, questione, peticione et demanda dictorum trium millium sexcentorum et octuaginta solidorum. Et facio inde vobis et vestris perpetuo bonum et irrevocabilem finem et pactum de non petendo sive de non reconveniendo in iudicio vel extra iudicium aliqua racione. Imponendo inde mihi et meis super predictis tribus millibus DC et LXXX solidis silencium sempiternum, sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo.

Quod est actum Valencie octavo kalendas Junii anno Domini M° CC° XC° septimo.

Sig + num Joannis de Oulesia predicti, qui hec confirmo et signo.

Testes huius rei sunt Raymundus de Berga et Nichola de Lavania.

Sig + num Petri Ferrarii, notarii publici Valencie, qui hoc scripsit et clausit.

35

1297, octubre, 5.ª Terol

Jaume II renya Berenguer de Mas per no haver pagat encara els 1.000 sous que devia a mestre Arnau de Vilanova, el qual sortia de viatge fora de Catalunya.

ACA, C., reg. 264, f. 99v.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, AST, 11.1 (1935), *Nous documents...*, 89-90, doc. 5.

Cfr. Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, III (1909), 447-448. Documents d'11 i 28 d'octubre de 1297 que lliguen amb aquest document, signats pel rei a Terol. El monarca demana a Arnau de Vilanova, el 29 d'octubre, que li indiqui un metge per acompanyar-lo a la guerra contra Sicília.

Jacobus, Dei gratia, *et cetera*. Fideli suo Berengario de Manso, de domo nostra, salutem, *et cetera*. Cogimur de vobis non modicum aggravari nam nuper, si bene recolitis, apud Ilerdam iniunximus[b] vobis oretenus quod daretis et solveretis dilecto phisico et familiari nostro magistro Arnaldo de Villa nova[c] de peccunia bovatici seu alia quacumque peccunia curie nostre penes vos existente mille solidos jaccenses quos ei gratiose duxeramus concedendos. Et cum vos nondum predictos mille solidos eidem, ut tunc nobis concessistis, exsolveritis nec etiam exsolvere curaveritis, volentes penitus eidem magistro Arnaldo

satisfieri de predictis mille solidis[d] more predicto, dicimus et mandamus vobis firmiter et expresse sub pena gratie nostre firmiter iniungentes quatenus statim, receptis presentibus, omni mora et excusatione sublatis, dictos mille solidos jaccenses apud Valentiam mitatis ipsosque[e] in tabula Bernardi Planella, civis et campsoris Valentie, deponi et per eundem Bernardum tradi, tribui et exsolvi predicto magistro Arnaldo vel cui voluerit loco sui penitus faciatis, sic quod idem magister Arnaldus, qui de partibus dominii nostri est recessurus ad presens, predictos mille solidos penitus ante recessum suum possit recipere et habere, sciturus quod, si[f] secus fieret, essemus ex inde multipliciter aggravati et propterea contra vos adeo provocati quod sentiretis quod grave vobis[g] ocurrat[h] mandata nostra iuxta votum nostrum per officiales nostros non exequi et compleri.

Datum Turolii, III° nonas octobris.

[a] El P. Martí el data el 4 d'octubre. [b] injuncximus *MB* [c] Villanova *MB* [d] solidos *MB* [e] ipsique *MB* [f] si, omès en la transcripció del P. Martí de Barcelona. [g] nobis *MB* [h] occurrit *MB*

36

1297, octubre, 8. Terol

Jaume II confirma la permuta de les rendes de Tarragona per les de València com a fons per a la concessió anual a favor de mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 264, f. 101rv.
Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, 367, doc. 23a.

Noverint universi quod presentata et ostensa coram nobis Jacobo, Dei gratia rege Aragonum, Maioricarum, Valentie et Murcie comiteque[a] Barchinone ac Sancte Romane Ecclesie vexillario, ammirato et capitaneo generali, per discretum virum magistrum Arnaldum de Villa nova, dilectum fisicum, familiarem et fidelem nostrum, quadam carta pergamenea illustris et karissimi fratris nostri domini Alfonsi bone memorie regis Aragonum eius sigillo apendicio sigillata tenoris infra scripti: Noverint universi quod nos Alfonsus, Dei gratia rex Aragonum, Maiorice et Valentie ac comes Barchinone, concambiamus et permutamus vobis dilecto fisico nostro magistro Arnaldo de Villa nova illa[b] duo[c] mille solidos Barchinone, quos ex assignatione illustrissimi domini Petri, inclite recordationis, regis Aragonum, patris nostri, et etiam ex confirmatione nostra debetis recipere singulis annis in tota vita vestra super redditibus nostris quos in baiulia Terrachone percipimus et habemus secundum quod in cartis assignationis vestre et nostre confirmationis que[d] a vobis recuperavimus continetur.

Ita quod predictos duos mille solidos de cetero habeatis et percipiatis quolibet anno in tota vita vestra super censualibus nostris quos Valentie[e] percipimus et habemus, scilicet, in carniceria centum triginta morabatinos et duas maçemutinas censuales et in piscateria triginta quinque morabatinos censuales et in pelliria et peliceria triginta quinque morabatinos et quartam partem morabatini et undecim maçemutinas et mediam et in tabulis cambii que sine operatoriis tenentur pro nobis in Valentia viginti morabatinos.

Quod totum censuale ascendit in summa ad ducentos viginti morabatinos et quartam partem morabatini et undecim maçemutinas et mediam qui ascendunt ad rationem novem solidorum pro morabatino et septem solidos pro maçemutina ad duos mille sexaginta tres solidos minus tribus denariis regalibus. Concedentes vobis quod in tota vita vestra recipiatis per vos vel quos volueritis totum predictum censuale.

Mandantes per presentes omnibus et singulis qui nobis faciunt et tenentur prestare dictum censum ut ex nunc vobis et nulli alii vel cui volueritis solvant in terminis constitutis predictum censum singulis annis toto tempore vite vestre.

Vos autem, retentis vobis predictis duobus mille solidis de residuis sexaginta tribus solidis minus tribus denariis, respondeatis et satisfaciatis quolibet anno baiulo nostro Valentie, quicumque pro tempore fuerit. Mandantes insuper baiulo qui nunc est et pro tempore fuerit quod hoc concambium et permutationem et concessionem nostram firmam habeant et observent et faciant observari.

Datum Valentie, XII kalendas octobris, anno Domini millessimo CC° LXXX° sexto.

Et ipsius carte tenoris[f] diligenter attento,[g] quare[h] nobis innotuit quod prefatus magister Arnaldus temporibus illustrium dominorum regis Petri et regis Alfonsi, patris et fratris nostrorum predictorum, percepit et habuit dicta duo millia solida[i] in predicta carta contentorum[j] ex redditibus seu iuribus ac censualibus super quibus fuerant eidem per prefatos reges assignata. Ideoque considerantes quod debitum honestatis atque iustitie nos amenet et inducit dictum magistrum Arnaldum non privare concessa sibi gratia per reges prefatos seu eundem ampliori, si vellet, gratia prosequi et favore, precipue propter impensa per eum dictis patri et fratris[k] nostris satis grata et accepta servitia et que nobis exhibuit et que etiam esperamus nobis per eum exhiberi in antea gratiora, eidem concessam gratiam per predictos reges gratis et liberaliter confirmamus, verumtamen quare[l] censualia sive redditus super quibus dicta duo millia solida per predictum regem Alfonsum fuerant assignata percipiuntur[m] ad presens per alios ex asignatione inde eis facta, a quorum manibus comode subtrahi non possent, commutantes propterea asignationem predictam sibi in predictis censualibus sive redditibus factam, concedimus et asignamus ei dicta duo millia solida monete predicte habenda et percipienda annis singulis[n] toto tempore vite sue super gabella salis Borriane,[o] non obstantibus aliquibus asignationibus super gabella ipsa, fac-

tis vel in posterum faciendis, ita quod emptor seu emptores ipsius gabelle, quicumque fuerint, in principio cuiuslibet anni obligent se et intrent infra manus eidem magistro Arnaldo vel eius procuratori quod sibi vel cui voluerit solvant predicta duo millia solida de pecunia seu pretio gabelle predicte per terminos consuetos.

Nos enim per presentem cartam nostram mandamus emptori seu emptoribus ipsis, quicumque sint, quod prefato magistro Arnaldo seu eius procuratori ipsius gabelle eidem magistro Arnaldo seu procuratori suo aut illi vel illis quibus ipse voluerit de predictis duobus millibus solidis annis singulis in tota vita ipsius magistri Arnaldi per statutos terminos, non obstantibus aliquibus factis vel faciendis, ut premittitur,[p] asignationibus, integre satisfiat.

Datum Turolii, VIII° idus octobris, [anno][q] Domini M° CC° XC° VII°.

Guillelmus de Solanis, de mandato domini regis.

[a] comesque, *corregit*. [b] per concordança gramatical hauria de dir *illos*. [c] per concordança gramatical hauria de dir *duos*. [d] hauria de dir *quas*. [e] Valentia *McV*. McVaugh hauria d'haver transcrit *Valentie* puix es tracta d'un locatiu. [f] hauria de dir *tenore*, en ablatiu, com li correspon a una oració llatina resolta en ablatiu absolut. [g] at... co *McV* [h] quia, *McV* [i] hauria de dir *dictos duos mille solidos*. [j] hauria de dir, en bona concordança, *contentos*. [k] hauria de dir, en bona concordança, *fratri*. [l] quia *McV* [m] parcipatitur *McV* [n] tempore, titllat. [o] Berriane *McV* [p] promititur *McV* [q] omès en el document original.

37

1297, octubre, 11. Terol

El rei Jaume II faculta mestre Arnau de Vilanova per a endur-se cap a Montpeller un cavall.

ACA, C., reg. 106, f. 19r.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 267, doc. 24.
Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, III (1909), 447-448, doc. VII.

Universis officialibus suis ad quos presentes pervenerint, *et cetera*. Cum magister Arnaldus de Villanova, dilectus et familiaris noster, de licentia nostra extrahat de terra nostra quendam equum, mandamus et dicimus vobis et cuilibet vestrum quatenus eidem magistro Arnaldo super extractione[a] dicti equi nullum impedimentum faciatis seu ab aliquo fieri permitatis, presentes tamen in exitio regni nostri per vos volumus retineri.

Datum Turolii, V° idus octobris, anno predicto.

Guillelmus de Solanis, mandato regio.[b]

[a] extraccionem *AM* [b] regis *AM*

38

1297, octubre, 28. Terol

Jaume II concedeix guiatge o salconduit reial a mestre Arnau de Vilanova en el viatge que va a fer a Montpeller.

ACA, C., reg. 106, f. 52r.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 267, doc. 25.
Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, III (1909), 448, doc. VIII.

Universis et singulis fidelibus, amicis et devotis suis ad quos presentes pervenerint, *et cetera*. Cum providus et discretus magister Arnaldus de Villanova, noster familiaris, fidelis fisicus, presentium exhibitor, ad partes Montispesulani accedat ad presens, et velimus ipsum absque omni[a] dispendio proficisci, a nostris fidelibus et amicis ac devotis amicabiliter recipi, tractari et secure conduci, vobis, fidelibus, mandamus et vos, amicos et devotos, requirimus et rogamus attente quatenus predictum magistrum Arnaldum benigne recipientes pariter et tractantes, nulla sibi, familie, equitaturis vel rebus suis in eundo ad partes Montispesulani predicte, stando et ad nos sibi (*sic*) voluerit redeundo, impedimentum itineris nec iniurias, gravamina seu molestias inferatis nec permitatis ab aliis irrogari, prout nobis cupitis complacere, immo,[b] si locus affuerit[c] et vos inde requisierit, provideatis eidem nostri amoris et honoris intuitu de securo transitu et ducatu.

Datum Turolii, ut supra. [V° Kalendas novembris M° CC° nonagesimo septimo]

G. de Solanis, mandato regio.[d]

[a] omnii *AM* [b] inmo *AM* [c] afuerit *AM* [d] Alós-Moner, en la transcripció que fa del document, omet la signatura.

39

1297, novembre, 29. València

Jaume II demana a mestre Arnau de Vilanova que li indiqui un metge per acompanyar-lo a la guerra contra Sicília.

ACA, C., reg. 106, ff. 107v-108r.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 267, doc. 26.
Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, III (1909), 448-449.

Jacobus, *et cetera*. Discreto magistro Arnaldo de Villa nova, dilecto familiari et fideli fisico suo *et cetera*. Bene recolitis qualiter de procurando nobis

bonum et fidelem medicum et corpore rebustum qui nos continue possit sequi,[a] vos rogavimus in recessu; verum cum nos omnino voluimus et indigeamus talem medicum habere nobiscum, specialiter propter viaticum quod in vere proximo facturi sumus, attente vos rogamus quatenus, visis presentibus et omni mora sublata, circa inveniendum et habendum ad opus nostri bonum et fidelem medicum et[b] corpore rebustum qui nos continue possit sequi, detis operam cum effectu ipsum ad nos protinus[c] destinandum, certificantes eum digna a nobis retributionum premia habiturum. De negotio autem quod scitis, curetis vos quam citius expedire.

Datum Valencie, III° kalendas decembris, anno predicto.

Raimundus[d] Caprarii.

[a] segui *AM* [b] a *AM* [c] protimus *AM* [d] Bernardus *AM*

40

Entre 1297 i 1300.

Arnau de Vilanova redacta almenys tres elaboracions successives del Tractatus de tempore adventus Antichristi et fine mundi. *Incipit: «Constitui super vos speculatores. Audite vocem tube. Je. VI°. Deus, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertat et vivat quemadmodum clamat per Eze.».*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 50v-78v: Primera redacció, ff. 50v-68r. Segona redacció, ff. 68v-77v. Addició, ff. 77v-78v.

Vat. Borgh., 205, ff. 26r-48r; Oxford, Can. Lat. Misc. 370, ff. 60v-91r; Kues, Cod. 42, ff. 219c-238a; Londres, B. M. Cotton Vitell. E. II; Roma, Archivio dei Carmelitani, A. O. IIII, 556.A, ff. 1°-12d.

41

1298, maig, 21. Barcelona

Jaume II dóna l'ordre de pagar a mestre Arnau de Vilanova 2.000 sous barcelonesos de la gabella de la sal de Borriana, quantitat corresponent a l'any 1297.

ACA, C., reg. 264, f. 345v.

Publicat per Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, III (1909), 531, doc. X.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 267, doc. 27.

Jacobus, *et cetera*. Fideli suo Bernardo de Spelluncis, baiulo regni Valencie generali, salutem et gratiam. Cum nos concesserimus et assignaverimus dilec-

to phisico nostro magistro Arnaldo de Villa nova[a] duo millia[b] solidorum regalium [Valencie, habenda] et persipienda annis singulis toto tempore vite sue super gabella salis Burriane, non obstantibus aliquibus assignationibus super gabella ipsa factis vel in posterum faciendis cum carta nostra, ut in ea latius continetur, ideo dicimus et mandamus vobis quatenus inducentes vel induci facientes dictum magistrum Arnaldum vel eius procuratorem in possessione percipiendi dicta duo millia solidorum ei vel dicto suo procuratori de ipsis duobus milibus solidorum iuxta consecionem[c] nostram[d] predictam[e] a tempore consecionis[f] ipsius et deinceps responderi et satisfieri integre facietis.

Datum Barchinone, XII° kalendas iunii, anno *et cetera*.

[a] Villanova *AM* [b] milia, a l'original i en la transcripció d'*AM* [c] hauria de dir concessionem. consecione, *AM* [d] nostra *AM*; el terme apareix parcialment esborrat per una taca en el suport paper. [e] predicta *AM* [f] hauria de dir concessionis; consecionis *AM*

42

1298, maig, 27. Barcelona

La construcció d'una finca o pobla d'Arnau de Vilanova a la ciutat de València ocasiona un plet amb els veïns i Jaume II dóna l'ordre de solucionar-lo.

ACA, C., reg. 111, f. 285v.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 91, doc. 6.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 268, doc. 28.

Cfr. Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, III (1909), p. 50.

Cfr. Finke, AA, II, 878. La primera donació de 2.000 sous a favor d'Arnau de Vilanova, Lleida 18 agost, 1281, imposava com a condició la seva residència a Barcelona.

Iusticie et iuratis Civitatis Valencie. Cum intellexerimus[a] quod in quadam populacione dilecti et familiaris nostri magistri Arnaldi de Villanova, quam noviter construi facit circa domum fratrum de Penitencia vel saccorum, quidam vicini eiusdem se[b] contra forum et iusticiam opponentes impediant illius populacionis hedificacionem pro eo quare[c] cursus aquarum tam pluvialium quam aliarum versus eorum carrerias dirigi non permittant, vobis dicimus et mandamus quatenus, visis et diligenter inspectis locis, hinc inde faciatis assignari et determinari predicte populacioni cursus aquarum congruos prout forus et iuris equitas limitabunt et contradicentibus[d] quibuscumque super hoc, mediante iusticie rigore, silencium imponatis et hoc sine mora et dilacione fieri volumus. Notificantes vobis quod, cum nos laboremus dictum magistrum Arnaldum graciis atrahere seu allicere ut in nostris partibus resi-

dere velit, non modicum gravaremur si aliquis ipsum a nostro desiderio per iniurias elongaret quecumque ipsius iura vel negocia perturbando.

Datum Barchinone, VII° kalendas junii, anno Domini M° CC° XC° VIII°.

Raimundus Caprarii.

[a] intellexeramus *MB* [b] super et *MB* [c] quod *MB* [d] condicionibus *MB*

43

1298, juny, 8. València

Ramon de Sanllàcer i altres marmessors de Pere de Muntanyola venen a subhasta pública uns censos de mestre Arnau de Vilanova.

ACV, Pergamins, núm. 5021. Original.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 863.

Noverint universi quod nos Raymundus de Sancto Lacerio, miles, Thomasius Fabre et Bartholomeus Cirioll, manumissores et exsecutores ultimi testamenti Petri de Muntaynola, civis Valencie quondam, auctoritate officii dicte manumissorie qua fungimur in hac parte et ad complendum testamentum et ultimam voluntatem dicti deffuncti prout ipse voluit et mandavit in eodem ac habentes plenum posse vendendi et alienandi omnia bona sua sine auctoritate curie vel iudicis prout in dicto testamento plenius continetur.

Ideoque ex potestate nobis data a dicto testatore in absencia Petri Gomir, canonici valentini, manumissoris nostri, qui est in remotis partibus extra Civitatem et Regnum Valencie, exposuimus venales et per vocem Jacobi, bucinatoris cursoris, publice fecimus subastari et preconitzari quadraginta et quinque maçemutinas minus quarta juciffias censuales auri boni et recti ponderis cum toto earundem iure, dominio, laudimio et fatica et iure percipiendi ipsas, quas dictus deffunctus accipiebat et accipere debebat singulis annis in terris et ortis qui pro ipso et sub eius dominio tenebantur ad dictum censum in Algerocio orta Valencie et de quibus facit Jacobus de Pratis, filius Petri de Pratis, novem maçemutinas singulis annis in festo Omnium Sanctorum pro quodam trocio terre et orti sito et posito in dicto termino.

Item facit Petrus de Pratis quatuor maçemutinas et quartam singulis annis in festo jamdicto pro alio trocio terre et orti sito et posito in termino supradicto.

Item facit Petrus Martini, filius Berengarii Martini, sex maçemutinas singulis annis in festo jamdicto pro alio trocio terre et orti sito in dicto termino.

Item facit Berengarius Martini, filius Petri Martini, tres maçemutinas singulis annis in festo jamdicto pro alio trocio terre et orti sito in dicto termino.

Item facit Romeus Çabaterii quinque maçemutinas singulis annis in festo iamdicto pro alio trocio terre et orti sito in termino supradicto.

Item facit Michel Poncii sex maçemutinas et mediam singulis annis in festo iamdicto pro alio trocio terre et orti sito et posito in termino supradicto.

Item facit Petrus Martini, filius domina Martina, (*sic*) tres maçemutinas singulis annis in festo iamdicto pro alio trocio terre et orti sito et posito in termino supradicto.

Item facit na Rigaua, mulier, duas maçemutinas et mediam singulis annis in festo iamdicto pro alio trocio terre et orti sito et posito in termino supradicto.

Item facit Dominicus de Pratis duas maçemutinas minus quarta singulis annis in festo iamdicto pro alio trocio terre et orti sito et posito in termino supradicto.

Item facit Guillelmus Maçana quatuor maçemutinas et quartam singulis annis in festo iamdicto pro alio trocio terre et orti sito et posito in dicto termino.

Qui dicti trocii terre et orti omnes simul contiguantur ad invicem et afrontantur cum camino quo itur ad mare et cum terra Jacobi Corrit et cum censuali Januarii Rabacie et cum censuali Guillelmi de Solanis et cum cequia de Algerocio.

Et facta de predictis maçemutinis legitima subastacione et preconitzacione, cum non inveniretur aliquis alius qui in dictis maçemutinis tantum vellet dare vel oferre quam vos Bernardus de Açenuy, procurator magistri Arnaldi de Villa nova, fisici, facitis, qui in ipsis emendis ad opus dicti magistri Arnaldi et de sua propria peccunia datis et offertis dare sex mille septingentos decem et septem solidos et medium regalium Valencie.

Ideoque tanquam plus danti et promitenti vendimus et concedimus dicto magistro Arnaldo absenti tanquam presenti et vobis Bernardo de Açenuy, procuratori suo, pro ipso et eius nomine recipienti et suis in perpetuum per alodium franchum et liberum predictas quadraginta quinque maçemutinas minus quarta censuales que dicto deffuncto pertinebant singulis annis super posessionibus antedictis. Iamdictas itaque quadraginta quinque maçemutinas minus quarta censuales cum toto earundem iure, dominio, laudimio et fatica et omni alio iure emphiteotico seu iure percipiendi eas et cum omnibus aliis iuribus, locis, vocibus, accionibus, racionibus realibus et personalibus, utilibus et directis variis sive mixtis dicto deffuncto et nobis pro ipso in predictis quadraginta quinque maçemutinis minus quarta censualibus vel pro ipsis competentibus vel competituris quoquo modo et sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad comodum salvamentum dicti magistri Arnaldi et suorum perpetuo.

Sic dicto magistro Arnaldo et vobis dicto procuratori suo predictas quadraginta quinque maçemutinas minus quarta censuales perpetuo franche et libere vendimus et concedimus precio solius sex milium septingentorum decem et septem solidorum et medii regalium Valencie, que a vobis dicto procuratore de pecunia dicti magistri Arnaldi numerando habuimus et recepimus et ad totam nostram voluntatem bone (*sic*) vestri paccati sumus.

Renunciantes scienter omni excepcioni pecunie predicte non numerate sive precii predicti a vobis non habiti et non recepti, ut predicitur, et doli. Et specialiter renunciamus legi et foro quibus iuvantur illi qui ultrra dimidiam sunt decepti et omni alii iuri, foro, legi, racioni constitucioni et consuetudini contra hec venienti.

Et si forte hec vendicio nunc plus valet precio antedicto, quod tamen non credimus, totum illud quod plus valet dicto magistro Arnaldo et vobis dicto procuratori suo eius nomine damus et concedimus ex gracia speciali.

Renunciantes legi ille et foro qui dicunt donacionem posse ex causa ingratitudinis revocari. Cedentes dicto magistro Arnaldo et vobis dicto procuratori suo omnia iura omnesque acciones tam reales quam personales seu mixtas que dicto deffuncto et nobis nomine officii dicte manumissorie competebant et competunt seu competere possunt nunc vel in posterum contra omnes personas racione predictarum maçemutinarum censualium et iurium et pertinenciarum earundem.

Constituentes dictum magistrum Arnaldum et vos procuratorem suum eius nomine dominum et procuratorem in dicto censuali quod dicto magistro Arnaldo et vobis dicto procuratori suo vendimus tanquam in rem vestram propriam. Promittentes bona fide quod nos vel dictus deffunctus nichil fecimus vel diximus neque de cetero faciemus, propter quod hec presens vendicio nunc vel imposterum dicto magistro Arnaldo vel vobis dicto procuratori suo minus valeat seu valere vel infringi possit aut etiam revocari.

Promittimus inquod (*sic*) dicto magistro Arnaldo et vobis dicto procuratori suo nomine ipsius supradictam vendicionem cum omnibus melioramentis factis et de cetero faciendis salvare et deffendere et facere, habere, possidere et expletare quiete et in pace contra omnes personas. Et tenebimur semper dicto magistro Arnaldo et vobis pocuratori suo de omni eviccione dicte vendicionis ad forum Valencie. Ita quod si dicto magistro Arnaldo aliqua eviccio apparuerit super predicto censuali, quod sibi vendimus, promittimus eidem magistro Arnaldo et vobis dicto procuratori suo recipienti eius nomine quod in predicta causa eviccionis seu eviccionum, que vobis vel ipsi aparebunt super predictis vel aliqua predictorum, nos deffendemus ipsum in omni curia et in omni loco et coram quocumque iudice agitentur expensis propriis dicti deffuncti et bonorum eiusdem et predictam litem seu lites eviccionis seu eviccionum in nos suscipiemus et tamdiu expensis propriis dicti deffuncti et bonorum eiusdem

ipsas ducemus donec per diffinitivam sentenciam fuerint terminate, a qua ulterius appellari non possit. Remittentes dicto magistro Arnaldo et vobis dicto procuratori suo pro ipso omnem necessitatem denunciandi nobis eviccionem seu evicciones que dicto magistro Arnaldo vel vobis dicto procuratori suo aparebunt super predictis, verum si ipse magister Arnaldus vel vos dictus procurator nomine ipsius predictas causas eviccionum ducere volueritis et deffendere, sit semper vobis et ipsi super hoc electio reservata ac remissa etiam per vos omnis necessitas denunciandi nobis easdem causas eviccionis.

Et quoscumque sumptus, missiones et expensas, dampna et gravamina et interesse, vos dictus procurator vel dictus magister Arnaldus feceritis seu sustinueritis pro predictis causis ducendis dando scilicet salarium advocatis, iudicibus, scriptoribus, procuratoribus, sagionibus vel aliis quibuscumque modis, promittimus omnia supradita de bonis dicti deffuncti dicto magistro Arnaldo vel vobis dicto procuratori suo reddere et restituere sine omni contradiccione ad voluntatem vestram et suam. De quibus omnibus credatur dicto magistro Arnaldo et vobis dicto procuratori suo solo suo et nostro sacramento, quod ex nunc sicut ex tunc vobis ducimus defferendum.

Et incontinenti constituimus nos ex officio nostre manumisorie predictum censuale cum omnibus iuribus suis nomine dicti magistri Arnaldi et vestri dicti procuratoris possidere et quasi possidere donec de ipso plenam et corporalem adeptus fueritis possessionem. Quam quidem possessionem et quasi possessionem nostra licencia et permissu, quam de presenti ex certa sciencia dicto magistro Arnaldo et vobis dicto procuratori suo damus, nulla alia alicuius iudicis seu alterius persone licencia expectata, possitis aprehendere et quasi aprehendere et aprehensam et quasi retinere.

Pro quibus omnibus supradictis et singulis complendis, attendendis et etiam observandis ex officio nostre manumissorie, obligamus specialiter et expressim dicto magistro Arnaldo et dicto procuratori suo eius nomine omnia bona quecumque sunt et fuerunt dicti deffuncti et ubicumque valeant reperiri. Cum nos, qui manumissores sumus et negocium gerimus alienum, in hiis bona nostra minime intendimus obligare.

Quod est actum Valencie sexto idus Junii anno Domini millesimo CC° nonagesimo octavo.

Sig + num Raymundi de Sancto Lacerio, militis.

Sig + num Thomasii Fabre.

Sig + num Bartholomei Cirioll, manumissorum predictorum qui hec concedimus et firmamus.

Testes huius rei sunt Apparicius de Pedros, Berengarius Abelloni, cursores possessionum, et Guillelmus Thomasii.

Sig + num Guillelmi de Verneto, notarii publici Valencie et alterius terre et dominacionis Illustrissimi Domini Regis Aragonum auctoritate Regia qui hec scribi fecit et clausit cum raso et emendato in XXV^a^ linea ubi dicitur et negocium gerimus.

44

1298, juliol, 31. València

Pere Nicolau reb el preu de la venda d'unes vinyes situades a la partida de la Rambla, que vengué a Pere Rovira i que tenia a cens mestre Arnau de Vilanova.

ACV, Pergamins, núm.1150. Original.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 869.

Sit omnibus notum quod nos Petrus Nicholay, habitator in Exerea Valencie, et Gueralda, uxor eius, simul unusquisque nostrum in solidum ex certa sciencia per nos et nostros vendimus, tradimus et concedimus vobis Petro Rovira, cirurgico, presenti et recipienti, et vestris in perpetuum novem fanecatas vinee, quas habemus et habere debemus in termino de Rambla orta Valencie, et tenemus pro Magistro Arnaldo de Villa nova ad censum trium maçmudinarum juçifium boni auri et iusti ponderis dandarum et solvendarum eidem et suis semper et annuatim in quolibet festo Sancte Marie mensis marcii ut in instrumento adquisicionis continetur. Sicut afrontatur cum vinea Guillelmi Martini et cum vinea Raymundi Obreu et cum vinea Squerdi de Villa nova brasallo medio et in via publica.

Iamdictas itaque novem fanecatas vinee cum aquis, cequiis ad rigandum, arboribus, introitibus, exitibus, afrontacionibus et melioramentis cunctisque suis aliis spectantibus et pertinenciis suis universis et singulis per omnia loca et cum omnibus iuribus, locis, vocibus, accionibus et racionibus realibus et personalibus, utilibus et directis variis sive mixtis nobis nostrisque in predictis fanecatis vinee vel pro ipsis competentibus vel competituris quoquomodo sic vobis dicto emptori et vestris in perpetuum vendimus, tradimus et concedimus precio videlicet trescentorum solidorum regalium Valencie, quos omnes a vobis numerando habuimus et recepimus et inde ad totam nostram voluntatem bene vestri paccati sum{us} renunciando excepcioni peccunie sive precii predicti a vobis non habiti et non recepti et excepcioni doli et beneficio minoris precii et duplicis decepcionis et illi legi que subvenit de ceptis ultra dimidiam partem iusti precii. Dando et concedendo donacione propria inter vivos quidquid hec vendicio predicta amplius modo valet vel in posterum est valitura precio antedicto. Ita quod amodo vos et vestri habeatis dictam vendicionem, teneatis, posideatis et in sana pace perpetuo expletetis ad dandum, vendendum, impignorandum, obligandum, alienandum, excomutandum et ad omnes vestras vestrorumque voluntates inde cui vel quibus volueritis perpetuo faciendas exceptis militibus atque sanctis.

Salvo tamen dicto Magistro Arnaldo de Villa nova et suis in perpetuum dicto censu, iure, dominio, laudimio et faticha ut in instrumento adquisicionis continetur. Promitentes nomine nostro et nostrorum unusquisque nostrum in solidum vobis dicto emptori stipulanti et recipienti nomine vestro

et vestrorum nos dictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo semper vobis et vestris salvare et defendere et vos et vestros facere habere, tenere, posidere et expletare quiete et pontenter (*sic*) in sana pace contra omnes personas ad forum Valencie. Et tenemur inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali eviccione ab omni dampno ac etiam interesse et pro predictis omnibus et singulis sic complendis et firmiter attendendis obligamus vobis et vestris quantum ad hec unusquisque nostrum in solidum nos et omnia bona nostra mobilia et in mobilia (*sic*) ubique habita et habenda.

Renunciando quantum ad hec beneficio dividende accionis ac nove et veteris constitucionis et epistole divi Adriani et legi De principali prius conveniendo et nove constitucionis De duobus reys (*sic*) debendi et omni cuylibet iuri contra hoc venienti.

Et ad cautelam ego dicta Gueralda iuro in Deum, tactis a me corporaliter sacrosanctis IIII^{or} eius evangeliis, predictam vendicionem et omnia alia supradicta semper rata et firma habere atque tenere et in aliquo non contrafacere vel venire. Immo ex certa excerta (*sic*) renuncio quantum ad hec omni iuri dotis et sponsalicii mei et iuri hypothecarum mearum.

In super (*sic*) damus vobis et vestris fidanciam salvitatis Guillelmum Amill, lapicidam, qui vobis et vestris dictam vendicionem salvare et defendere teneatur ad forum Valencie. Quam fidanciam ego dictus Guillelmus Amill in me suscipio et eam libenter facio et concedo vobis dicto emptori et vestris sub obligacione omnium bonorum meorum mobilium et in mobilium (*sic*) usque habitorum et habendorum, que ad hec vobis et vestris obligo de presenti.

Quod est actum Valencie II° kalendas anno domini M^{o} CC^{o} XC^{o} VIII°.

Sig + num Petri Nicholay.

Sig + num Gueralde, uxoris eius, jurantis.

Sig + num Guillelmi Amill, fidancie predictorum, qui hec concedimus et firmamus.

Sig + num Bernardi de Çanuy, procuratoris dicti Magistri Arnaldi de Villa nova, qui, recepto inde laudimio, hanc vendicionem laudo, approbo, ratifico et confirmo, salvo in omnibus iure dicti Magistri Arnaldi de Villa nova et suorum, ut in instrumento adquisionis continetur.

Testes huius rey (*sic*) sunt Guillelmus Dareyns et Arnaldus de Tapioles, Bartholomeus Isarni et Jacobus de Folgueris, sartor.

Sig + num Mathei Colonge, notarii publici Valencie, qui hec scribi fecit et clausit.

45

1298, novembre, 26. València

Bernat d'Esplugues ven a mestre Arnau de Vilanova i en nom d'ells als seus procuradors Bernat de Clapers i Bernat d'Alçanauy uns censos sobre terres de Patraix, a València.

ACV, pergamí núm. 5572. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 268, doc. 29.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 877.

Noverint universi quod ego Bernardus de Spelluncis, civis Valencie, scienter per me et omnes meos presentes atque futuros cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro et in aliquo non violaturo neque revocaturo vendo, concedo, trado et quasi trado vobis Magistro Arnaldo de Villanova, fisico, licet absenti tamquam presenti, et Bernardo de Claperiis et Bernardo de Alçanauy, civibus Valencie, procuratoribus vestris presentibus et nomine procuratorio pro vobis et ad opus vestri recipientibus et notario infrascripto vestri una cum dictis procuratoribus a me legitime stipulanti et recipienti et vestris perpetuo per vestrum proprium franchum et liberum alodium et ab omni honere debitorum et alia inquietudine, vinculo et obligacione penitus expeditas et liberatas sexaginta et unam maçemutinas juciffias censuales boni auri, fini rectique ponderis cum laudimio, faticha et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas quas habeo et habere seu percipere debeo semper et annuatim censualiter videlicet medietatem in quolibet festo Nativitatis Domini et aliam consimilem medietatem in quolibet festo Sancti Johannis mensis Junii super quinquaginta et novem fanecatis terre et vinee cum domibus et palumbario que in ipsis sunt sitas et positas infra terminis Civitatis Valencie in loco vocato Patray titulo empcionis quam inde feci a Poncio Alaria, cive Valencie, cum instrumento ut in ipso continetur.

Et de quibus macemotinis est sciendum quod facit et facere tenetur Theresia, uxor quondam Eximini Albatre, tresdecim maçemutinas pro quibusdam domibus et duodecim fanecatis terre et vinee.

Item Blaschus Albatre ortelanus facit et facere tenetur annuatim decem et novem maçemutinas pro quibusdam domibus cum palumbario et decem et octo fanecatis terre et vinee.

Item Jacobus Merçerii facit et facere tenetur annuatim perpetuo novem maçmutinas pro novem fanecatis terre et vinee.

Item Salom Ligator facit et facere tenetur annuatim perpetuo viginti maçemutinas pro viginti fanecatis terre et vinee. Et sic est summa dictarum sexsaginta et unius maçemotinarum.

Confrontantur dicte vero quinquaginta et novem fanecate cum duabus viis publicis et cum censuali Capituli Sedis Valencie et cum censuali heredum Raimundi de Rivosicco et cum via vicinali. Iamdictas itaque sexsaginta et unam maçemotinas jucifias censuales boni auri, fini rectique ponderis cum laudimio, faticha et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas vobis et vestris et dictis procuratoribus vestris pro vobis et ad opus vestri recipientis vendo, concedo, trado et quasi trado pro francho et libero alodio precio videlicet septem mille sexcentorum viginti et quinque solidorum regalium Valencie ad racionem centum viginti et quinque solidorum unaquaque maçemotina, quod quidem precium connumeracione continua voluntati mee a dictis

procuratoribus vestris pro vobis habui et recepi et ad totam meam voluntatem inde bene vestri paccatus sum et contentus.

Renuncians scienter precii predicti non habiti et non recepti et doli et excepcioni etiam doli et accioni in factum et condicioni sive causa et beneficio etiam minoris precii et duplicis decepcionis et iuri illi quod subvenit deceptis ultra dimidiam partem iusti precii et omni alii cuilibet iuri contra predicta venienti. Et si forte hec vendicio predicta amplius modo valet vel in posterum valebit precio antedicto, totum illud quantumcumque sit vel fuerit vobis et vestris ex mera liberalitate mea et donacione propia et irrevocabili habita inter vivos dono et remito.

Renuncians quantum ad hec legi dicenti donacionem factam inter vivos ex causa ingratitudinis posse revocari et libelli oblacioni et benefficio appellacionis et omni proferimento iuris et omni alii cuilibet iuri, legi, racioni, foro et consuetudini, benefficio et auxilio contra hec venienti.

Et si forte dicta donacio excederet summam centum morabetinorum vel solidorum, donacionem divido per singulas quantitates in tot partes quousque quelibet donacio veniat ad summam centum morabetinorum vel solidorum et non amplius ut sic nulla egeat insinuacione et proinde sint et valeant ac si de universa quantitate vel de singulis quantitatibus esset facta insinuacio et coram iudice ordinario. Nunch igitur predictas sexsaginta et unam maçemotinas juciffias censuales cum laudimia, faticha et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas scienter ex omni meo meorumque iure, posse, dominio, tenedone ac corporali possessione ehicio et extraho et ipsas in vestrum et vestrorum ius, posse, dominium, tenedonem ac veram, liberam et corporalem possessionem vestro pleno iure ut in rem vestram propriam cum testimonio huius publici instrumenti induco et pono specialiter de presenti. Et incontinenti constituo me predictas sexsaginta et unam maçemotinas censuales

46

1298, novembre, 26. València

Bernat de Lomena dóna fe de la venda de censos de Bernat d'Esplugues als procuradors de mestre Arnau de Vilanova.

ACV, pergamí núm. 3917. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 268, doc. 30.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 876.

Sit omnibus notum quod ego Bernardus de Lemona, civis et campsor Valencie, sciens et recognoscens quod Bernardus de Spelluncis, civis Valencie, vendidit, tradidit et quasi tradidit Magistro Arnaldo de Villanova, fisico, et vestris perpetuo per franchum et liberum alodium sexsaginta et una maçmu-

dinas juciffias censuales cum laudimio, faticha et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas super domibus, columbario et hereditate sitis in Patraix, termino civitatis Valencie, precio videlicet septem mille sexcentorum viginti et quinque solidorum regalium Valencie et pro vobis in absencia vestra Bernardo de Claperiis et Bernardo de Alçanauy, procuratoribus vestris presentibus et nomine procuratorio pro vobis recipientibus prout in instrumeno vestre empcionis et instrumento absolucionis inde confectis lacius continetur.

Idcirco ex certa sciencia et consulte per me et omnes meos cum testimonio huis publici instrumenti suo robore valituri promito et convenio bona fide, firma ac sollempni stipulacione vobis dicto Magistro Arnaldo de Villanova licet absenti tanquam presenti et dictis Bernardo de Claperiis et Bernardo de Alsanauy, procuratoribus vestris presentibus et nomine procuratorio pro vobis recipientibus et nomine infrascripto loco vestri una cum dictis procuratoribus vestris a me legitime stipulanti et recipienti et vestris quod a die confeccionis huius instrumenti usque ad duos annos proxime venturos et continue completos volueritis retinere seu vobis vel dictis procuratoribus vestris vel alteri ipsorum non placuerit empcionem quam dicti procuratores vestri pro vobis et ad opus vestri fecerunt de dictis maçmotinis a dicto Bernardo de Spelluncis, quod infra unum mensem continue numeratum post dictos duos annos postquam a vobis dicto Magistro Arnaldo vel a dictis procuratoribus vestris fuero amonitus et requisitus, reddam et restituam vobis vel dictis procuratoribus vestris vel alteri ipsorum aut cui volueritis sine litis contestacione dictos septem mille sexcentos viginti et quinque solidos regalium Valencie vestre voluntati vos renunciando empcioni quam fecistis vos vel dicti procuratores vestri pro vobis et ad opus vestri de dictis maçmotinis et facien[do] tunc instrumentum vendicionis et alienacionis de dictis maçemotinis cum omni iure percipiendi ipsas dicto Bernardo de Spelluncis et tradendo sibi instrumentum vestre empcionis et omnia alia instrumenta pertinencia dictis maçemotinis que vos vel dicti procuratores vestri habuistis et recepistis a Bernardo de Spelluncis pre[dict]o pro predicta empcione, hoc tamen vobis retento et concesso quod in vendicione quam inde facietis de dictis maçemotinis non teneamini obligare bona vestra pro eviccione et legitima guarentia dicte vendicionis tacite vel expresse aliqua racione realiter vel personaliter nisi tantum quod teneamini dicto Bernardo de Sp[ell]u[ncis] cedere vices vestras. Et cum predicta adimpleveritis de predicta solucione vobis facienda dictorum septem mille sexcentorum viginti et quinque solidorum, non met extraham nec extrahi faciam aut valeam tacite vel expresse aliqua racione. Immo in dictis septem mille sexcentis viginti et quinque solidis vobis solven[dis] i[n] casu predicto me principalem debitorem et paccatorem constituo. Et si forte pro predictis a me complendis dampnum aliquod vel gravamen seu interesse vobis contigerit aut missionem vel missiones vos facere oportuerit, totum illud vobis et vestris restituere et emendare promito confestim voluntati vestre.

Et credatur inde vobis vestro solo sacramento quod ex nunc sicut ex tunc vobis deffero et pro delato habeatur sine testibus et alia probacione. Obli-

gando scienter ad hec vobis dicto Magistro Arnaldo de Villanova licet absenti tanquam presenti et dictis procuratoribus vestris presentibus recipientibus nomine procuratorio pro vobis et notario infrascripto loco vestri una cum dictis procuratoribus vestris a me legitime stipulanti et recipienti et vestris omnia bona mobilia et inmobilia ubique habita et habenda, volens et vobis concedens quod ad predicta complenda possitis me compellere et convenire, ut campsor compelli potest et debet secundum forum Valencie, ad complendum soluciones et obligaciones, promisiones ac pacciones, quas facit seu promitit sic quod non possim me deffendere vel excusare nec allegare ad presentandum vobis principalem.

Renuncians quantum ad hec triginta diebus datis a foro Valencie ad presentandum principalem seu autorem et beneficio dividende accionis et novissime ac veteris constitucionis et cedendarum accionum et epistole divi Adriani et nove constitucioni de duobus reis debendi (*sic*) et foro et legi dicentibus de principali prius conveniendo et libelli oblacioni et benefficio apellacionis et omni proferimento iuris et omni alii cuilibet iuri, legi, racioni, foro et consuetudini, benefficio et auxilio contra predicta in aliquo venienti.

Quod est actum Valencie sexto kalendas decembris anno Domini M° ducentessimo nonogessimo octavo.

Sig + num Bernardi de Lemona predicti, qui hec concedo et firmo.

Testes fuerunt huic instrumento vocati et rogati Arnaldus de Pallariis, Paschasius Ferdinandi.

Sig + num Januarii Rabacie, notarii publici Valencie, qui hec scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis.

Al dors del pergamí hi aquesta nota, escrita d'altra mà que el document: Cartes pertanyents a [...] de mestre A. de Vilanova.

47

1298, novembre, 26. València

Carta de pagament de la venda de censos de Bernat d'Esplugues, en què aquest reconeix als procuradors de mestre Arnau de Vilanova el pagament del preu dels censos.

ACV, pergamí núm. 1263. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 268, doc. 31.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 875.

Sit omnibus notum quod ego Bernardus de Spelluncis, civis Valencie, per me et meos confiteor et in veritate recognosco vobis Bernardo de Claperiis et Bernardo de Alçanauy, civibus Valencie, procuratoribus Magistri Arnaldi de Villanova, fisici, presentibus et nomine procuratorio predicto recipientibus, et

dicto Magistro Arnaldo de Villanova, licet absenti tamquam presenti, et notario infrascripto loco ipsius una vobiscum in simul a me legitime stipulanti et recipienti suis quod solvistis mihi voluntati mee numerando omnia illa septem millia sexcentos viginti et quinque solidos regalium Valencie, pro quibus vendidi et alienavi dicto Magistro Arnaldo de Villanova et vobis pro ipso et suis ad imperpetuum sexaginta et una maçmudinas jucifias censuales super quinquaginta et novem fanecatis terre et vinee cum domibus et columbario que in ipsis sunt in termino de Patraix cum instrumento ut in ipso continetur, et quia ex ipsis a vobis bene paccatus sum et contentus, renuncio scienter peccunie predicte non numerate et non recepte et doli et excepcioni etiam doli et accioni in factum et contradiccioni sine causa.

Ideoque per me et meos in posse et manu notarii infrascripti loco dicti Magistri Arnaldi et in eius absencia a me legitime stipulanti et recipienti absolvo inde vos et vestros et omnia bona vestra et dictum Magistrum Arnaldum et bona sua presencia et futura ab omni accione, questione, peticione et demanda dictorum septem millia sexcentorum et viginti et quinque solidorum, faciens inde vobis et vestris et dicto Magistro Arnaldo de Villanova et bonis suis finem et pactum tam reale quam personale de perpetuo aliquid non petendo sive de non agendo in iure vel extra ius seu etiam ubique imponendo inde mihi et meis super predictis septem mille sexcentis viginti quinque solidis scilencium sempiternum sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum et dicti Magistri A[rnaldi] de Villanova et suorum perpetuo.

Quod est actum Valencie sexto kalendas decembris anno Domini M° CC° XC° octavo.

Sig + num Bernardi de Spelluncis predicti qui hec concedo et firmo.

Testes fuerunt huic instrumento vocati et rogati X. de Pallariis, Paschasius Ferdinandi et Johannes Cerdani.

Sig + num Januarii Rabacie, notarii publici Valencie, qui hoc scribi fecit et clausit.

48

1298, novembre, 26. València

Bernat d'Esplugues, ciutadà de València, ven a mestre Arnau de Vilanova i, en el seu nom, als seus procuradors Bernat de Clapers i Bernat de Alçanauy seixanta-una maçmutines jucifies censals, que té i reb cada any, la meitat en la festa en la festa de Nadal i l'altra meitat en la festa de sant Joan de juny, sobre cinquanta-nou fanecades de terra i vinya, amb les cases i el colomer que hi ha, situades dins el terme de València i lloc de Patraix.

ACV, pergamí núm. 5572. Original.

Noverint universi quod ego Bernardus de Spelluncis, civis Valencie, scienter per me et omnes meos, presentes atque futuros, cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro et in aliquo non violaturo neque revocaturo vendo, concedo, trado et quasi trado vobis Magistro Arnaldo de Villanova, fisico, lizet absenti tamquam presenti, et Bernardo de Claperiis et Bernardo de Alçanauy, civibus Valencie, procuratoribus vestris presentibus et nomine procuratorio pro vobis et ad opus vestri recipientibus et notario infrascripto vestri una cum dictis procuratoribus a me legitime stipulanti et recipienti et nostris perpetuo per vestrum proprium, franchum et liberum alodium et ab omni honere (*sic*) debitorum et alia inquietudine, vinculo et obligacione penitus expeditas et liberatas sexsaginta et unam maçemotinas juciffias censuales boni auri, fini rectique ponderis cum laudimio, faticha et alio jure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas, quas habeo et habere seu percipere debeo semper et annuatim censualiter, videlicet medietatem in quolibet festo Nativitatis Domini et aliam consimilem medietatem in quolibet festo sancti Johannis mensis Junii, super quinquaginta et novem fanecatis terre et vinee cum domibus et palumbario, que in ipsis sunt, sitas et positas infra terminos Civitatis Valencie in loco vocato Patrayx, titulo empcionis, quam inde feci a Poncio Alarici, cive Valencie, cum instrumento ut in ipso continetur. Et de quibus macemotinis est sciendum quod facit et facere tenetur Theresia, uxor quondam Eximini Albatre tresdecim macemotinas pro quibusdam domibus et duodecim fanechatis terre et vinee.

Item Blaschus Albatre, ortolanus, facit et facere tenetur annuatim decem et novem maçemotinas pro quibusdam domibus cum palumbario et decem et octo fanecatis terre et vinee.

Item Jacobus Arrocerii facit et facere tenetur annuatim perpetuo novem maçemotinas pro novem fanecatis terre et vinee.

Item Salem Ligator facit et facere tenetur annuatim perpetuo viginti maçemutinas pro viginti fanecatis terre et vinee. Et sic est summa dictarum sexsaginta et unius maçemotinarum.

Confrontantur vero dicte quinquaginta et novem fanecate cum duabus viis publicis et cum censuali Capituli Sedis Valencie et cum censuali heredum Raimundi de Rivosicco et cum via vicinali. Iamdictas itaque sexsaginta et unam maçemotinas juciffias censuales boni auri, fini rectique ponderis cum laudimio, faticha et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas vobis et vestris et dictis procuratoribus vestris pro vobis et ad opus vestri recipientis vendo, concedo, trado et quasi trado pro francho et libero alodio precio videlicet septem mille sexcentorum viginti et quinque solidorum regalium Valencie ad racionem centum viginti et quinque solidorum unaquaque maçemotina, quod quidem precium connumeracione continua voluntati mee a dictis procuratoribus vestris pro vobis habui et recepi et ad totam meam voluntatem bene vestri pacatus sum et contentus. Renuncians scienter precii predicti non habiti et non recepti et doli et excepcioni eciam doli et accioni in factum et condicioni sine causa. Et benefficio eciam minoris precii et duplicis decep-

cionis et iuri illi quod subvenit deceptis ultra dimidiam partem justi precii et omni alii cuilibet iuri contra predicta venienti. Et si forte hec vendicio predicta amplius modo valet vel in posterum valebit precio antedicto, totum illud quantumcumque sit vel fuerit vobis et vestris ex mera liberalitate mea et donacione propria et irrevocabili habita inter vivos dono et remito. Renuncians quantum ad hec legi dicenti donacionem factam inter vivos ex causa ingratitudinis posse revocari et libelli oblacioni et benefficio appelacionis et omni proferimento iuris et omni alii cuilibet iuri, legi, racioni, foro et consuetudini, benefficio et auxilio contra hec venienti. Et si forte dicta donacio excederet summam centum morabetinorum vel solidorum, donacionem divido per singulas quantitates in tot partes quousque quelibet donacio veniat ad sumam centum morabetinorum vel solidorum et non amplius ut sic nulla egeat insinuacione et proinde sint et valeant ac si de universa quantitate vel de singulis quantitatibus esset facta insinuacio et coram iudice ordinario. Nunc igitur predictas sexsaginta et unam maçemotinas juciffias censuales cum laudimio, faticha et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas, iura, proprietates et servitutes earumdem vestro nomine possidere et quasi donec de predictis plenam aprehenderitis possessionem et quasi possessionem, quam liceat vobis aprehendere auctoritate vestra propria, licencia mei vel curie seu alterius persone minime expectata seu eciam requisita.

Et ex causa huius vendicionis et alienacionis dono, trado, cedo atque mando vobis totum plenum locum meum et omnia iura, voces, acciones, raciones, peticiones reales ac eciam personales ordinarias et extraordinarias, utiles sive mixtas, que et quas ego habeo et habere debeo in predictis sexsaginta et unius maçemotinarum censualibus cum laudimio, fatica et alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas vel pro ipsis aliqua racione. Quibus locis, vocibus, racionibus, peticionibus et accionibus realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis possitis vos et vestri uti et experiri in curia vel extra curiam aut in judicio vel extra judicium quemadmodum ego facere possem ante huiusmodi vendicionem, donacionem et cessionem.

Instituens inde vos ex dicta causa vendicionis, donacionis et cessionis ut in rem vestram propriam auctorem, dominum et potentem ad faciendum de predictis vestram libere voluntatem, ita quod ex nunc sicut ex tunc et ex tunc sicut ex nunc habeatis predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo teneatis, possideatis et in pace perpetuo expletetis ad dandum, vendendum, impignorandum, alienandum, obligandum, excomutandum et ad omnes vestras vestrorumque voluntates inde cum quibus volueritis perpetuo faciendis, exceptis militibus atque sanctis. Sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo.

Promitens et bona fide conveniens quod predicte maçemotine et iura eiusdem in totum vel partem non sunt vendite, date, impignorate, alienate, obligate, excommutate sive submisse alicui vel aliquibus nisi tantum modo vobis. Et quod non feci sive dixi neque de cetero faciam, dicam, consenciam

aut permitam aliquid propter quod hec presens vendicio seu eciam presens carta minus unquam valeat sive impediri possit seu modo aliquo revocari, immo promito et bona fide convenio predictam vendicionem cum omnibus suis meliormentis factis et faciendis vobis et vestris perpetuo pro francho et libero alodio deffendere et salvare et facere, habere, tenere, possidere quiete, potenter in sana pace contra omnes personas conquerentes vel aliquid perturbantes ad forum Valencie. Et tenore inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali eviccione et ab omni damno ac eciam interesse, ita quod si forte questio aliqua vel demanda in totum vel partem huius vendicionis vobis vel vestris aliquo tempore fieret vel moveretur tam per oblacionem libelli quam alio quocumque modo, incontinenti, facta michi denunciacione vel non facta seu eciam non expectata denunciacione, quam denunciacionem ex pacto speciali et expresso in hoc contractu aposito vobis remito.

Et non obstante foro Valencie dicenti quod si vendicio evinceretur emptoribus quod antequam evincatur debeant denunciare emptoribus ut in dicto foro continetur nostris propriis missionibus et expensis in quacumque curia et loco duxeritis eligendum promito me ante vos et vestros ponere in iudicio vel extra iudicium et pro vobis et vestris respondere et satisfacere et vos et omnia bona vestra et vestrorum perpetuo inde ab omni dampno, gravamine, missione, interesse et expensa penitus custodire et ipsam litem, questionem, controversiam, libellum et omnem causam in me suscipere et in eadem causa et ipsius rei deffensioni me offerre et in causa, causis tam principalibus quam appellacionum sistere quousque per diffinitivam sentenciam, a qua ulterius appellari non possit, fuerit terminata vel vos sine litteris per vosmet possitis dictas causas agere vobis et vestris tamen super hoc eleccione servata. Remitendo vobis et vestris per speciale pactum necessitatem denunciacionis et appellacionis et si vos dictas causas tractare eligeritis et super evicione pronunciari contigerit contra vos vel bona vestra et aliquas missiones vel expensas feceritis, dampna, gravamina, missiones ac interesse sustinueritis seu aliquid vobis vel vestris evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta, restituemus et solvemus cum dampnis et interesse.

Volo et expressim concedo etiam vobis dicto emptori et vestris quod non possim dicere vel modo aliquo allegare quod facta fuerit vobis iniuria si tota dicta vendicio vel aliqua eius pars evinceretur aut quod vestri vel vestrorum culpa seu necligencia sit evictum aut per iudicis impericiam. Immo si contra vos vel bona vestra lata fuerit sentencia postquam nunc fuerit denunciatum, quam denunciacionem vobis remito ut serius dictum est totum illud quantum quicquid vobis vel vestris evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta restituere et emmendare confestim voluntati vestre. Et hoc ex pacto speciali et expresso in hoc contractu aposito vobis duxerim promitendum.

Et credatur inde vobis vestro solo sacramento quod ex nunc sicut ex tunc vobis deffero et pro delato habeatur sine testibus et alia probacione. Et pro hiis omnibus et singulis sic complendis et firmiter attendendis, salvandis et deffendendis obligo scienter ad hec vobis dicto Magistro Arnaldo de Villanova licet

absenti tamquam presenti et dictis procuratoribus vestris presentibus et nomine procuratorio pro vobis recipientibus et notario infrascripto loco vestri una cum dictis procuratoribus a me legitime stipulanti et recipienti et vestris omnia bona mea mobilia et inmobilia ubique habita et habenda. Et ad maiorem vestri et vestrorum securitatem dono inde vobis et vestris fideiussorem salvitatis Bartholomeum Mathoses, civem Valencie, qui mecum et sine me predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo vobis et vestris perpetuo deffendere et salvare teneatur fideiussorio nomine et obligetur ad forum Valencie.

Quam fideiussionem ego dictus Bartholomeus Mathoses ad instancias dicti venditoris in me suscipio et libenter facio et concedo vobis dicto emptori et vestris super omnibus bonis meis mobilibus et inmobilibus ubique habitis et habendis que ad hec scienter et cauto fideiussorio nomine ad forum Valencie obligo de presenti.

Quod est actum Valencie sexto kalendas decembris anno Domini millessimo ducentessimo nonagessimo octavo.

Sig + num Bernardi de Spelluncis.

Sig + num Bartholomei Mathoses, fideiussoris predictorum qui hoc concedimus et firmamus.

Testes fuerunt huic instrumento vocati et rogati Arnaldus de Pallariis, Paschasius Ferdinandi, Ferrarius Ade junior et Johannes Cerdani, qui firmavit tercio kalendas decembris et anno quo supra in presencia dicti Bernardi de Alçanauy, testes sunt firmamenti dicti Bartholomei Matoses, Petrus Pauli, notarius Valencie, Guillelmus Sanxovardi et Johannes Cerdani.

Sig + num Januarii Rabacie, notarii publici Valencie, qui hec scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis et cum litteris rasis et emendatis in tercia linea ubi dicitur et positas.

49

[1299], maig, 11. València

Bernat d'Acenuy, ciutadà de València, en nom de Bernat des Clapers, procurador de mestre Arnau de Vilanova, reconeix haver rebut de Ramon Colrat, batlle de Borriana, mil sous valencians, part dels dos mil sous anuals assignats pel rei Jaume II a mestre Arnau sobre la gabella de la sal d'aquesta vila.

Arxiu Reial de València (ARV), Protocols, Notal de Jaume Martí, 2811, f. 38rv. Original.

Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 256, doc. 1.

Sobre Bernat des Clapers i la seva relació amb mestre Arnau de Vilanova, Agustín Rubio Vela, «Una fundación burguesa en la Valencia medieval: el hospital de En Clapers (1311)», *Dynamis* I (1981), 17-49.

Quinto idus madii, die lune.

Bernardus de Acenuy, civis Valencie, scienter, per me et omnes meos, confiteor et in veritate recognosco vobis, Raimundo Colrrati, baiulo Burriane, presenti et recipienti, et vestris quod loco, nomine et vice et de voluntate et mandato Bernardi de Claperiis, civis Valencie ac procuratoris magistri Arnaldi de Villanova, phisici, dedistis et solvistis michi et ego a vobis numerando habui et recepi illos mille solidos regalium Valencie, quos Bernardus de Spelluncis,[a] baiulus generalis regni Valencie, vobis cum littera sua, ut in ipsa continetur, per vos precepit dari dicto Bernardo de Claperiis tanquam procuratori dicti magistri Arnaldi racione illorum duorum milium solidorum, que dominus rex assignavit et dedit dicto magistro Arnaldo, percipiendos annuatim super gabella salis Burriane, et qui mille solidi sunt de illis duobus milibus solidis, que dictus magister Arnaldus recipere debebat ex dicta assignacione anno transacto, qui fuit finitus in mense[b] ianuarii proxime transacto. Et quia de predictis mille solidis, *etc*., renuncio, *etc*.

Unde, ex parte dicti Bernardi de Claperiis, procuratoris dicti magistri Arnaldi de Villanova, et loco et nomine eiusdem et auctoritate procuracionis sue, absolvo vos et vestros et omnia bona vestra presencia et futura, et bona etiam dicti domini regis, ab omni[c] accione, *etc*., dictorum millium solidorum tantum, finem, *etc*., silencium *etc*., sicut melius, *etc*.

Et ego dictus Bernardus de Claperiis, procurator dicti magistri Arnaldi de Villanova, auctoritate dicte procuracionis, confiteor vobis, dicto Raymundo Colrrati, presenti et recipienti, et vestris, dictum Bernardum de Acenuy recepisse a vobis dictos mille solidos loco, nomine et vice mei et de voluntate et mandato mei, ut superius est iam dictum, {et} predicta omnia laudo, concedo et firmo, promitens quod contra predicta nunquam veniam, immo rata, *etc*.

Testes Raimundus Conesa, clericus, et Iohannes Rovira, scriptor.

Testes sunt firmamenti dicti Bernardi de Claperiis, qui firmavit. {…I} idus madii anno predicto, Guillelmus Viveti, notarius Valencie, et Petrus Raig.

[a] Spelleucis *RL* (Rodrigo Lizondo). [b] menssem *RL* [c] omnia *RL*

50

1299, octubre, 18. Calataiud

Jaume II en lletra a Felip el Bell, rei de França, li recomana l'afer de l'infant Ferran de Castella i li anuncia el nomenament del seus delegats per a l'examen del contenciós de la Vall d'Aran i la invasió del comtat de Pallars i d'Aigües mortes.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 1965r. Original.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 92, doc. 7.

Illustrissimo et magnifico principi Philipo, Dei gracia regi Franchorum, consanguineo nostro karissimo. Jacobus, per eandem, Rex, *et cetera*, prosperorum ubertatem successuum[a] cum salute. Mentem vestram responsalis littere vestre per quam manifestius nobis innotuit regalem magnificenciam communes consanguineos illustres Alfonsum, Regem Castelle, et inclitum infantem Ferdinandum, fratres, ultra etiam naturalis mentis instinctus, interna dileccione complecti, et quod eis cordis affeccione compatitur eosdemque intendit graciosa prosequi dextera et efficacis exhibicione juvaminis confovere, continencia multipliciter exultavit. Credimus etiam firmiter ac tenemus quod sicut hoc tanti principis benivolencia largiflue pollicetur, ita pollicitum habundancius per effectum operis explicabit. Nos autem, ut hucusque negocia dictroum fratrum promovimus, eo modo precipue et efficacius usque ad consumacionem, Deo propicio, obtinendam proponimus promovere.

Ceterum quia tam ex eiusdem responsive tenore quam ex notificacione potissimum literatorie nobis facta per magistrum Arnaldum de Villanova, dilectum phisicum, consiliarium et familiarem nostrum, nuper per nos ad presenciam regiam destinatum, percepimus vos, benigne suscepta legacione super articulis vallis de Aran et invasionis comitatus Pallariensis et nove oppressionis que fit in Aquis mortuis hominibus terre nostre, comississe venerabilibus et discretis viris episcopis Tolosano et Suexionensi et archidiacono Algie ut, ad partes Aquarum mortuarum et Tolosani personaliter accedentes, intendant circa hec fine debito terminandum.[b]

Ecce quod nos a simili ad eandem venerabilem patrem in Christo Petrum, divina providencia Tirasonensem Episcopum, et discretum Johannem de Turrefacta, sacristam Illerdensem, ad partes predictas continuo progressuros providimus deputandos.

Placeat igitur ut sicut in premissis et aliis nos et vos contingentibus, ut postulat affinitatis nexus et alia plura subsidia, que personas et regna ac terras utriusque copulant et coniungunt, velitis et jubeatis procedi quod vere dileccionis sinceritas ad invicem augeat, et illesa perpetuo conservetur. Datum.

[a] successum *MB* [b] terminande *MB*

51

1299, octubre 18. Calataiud

Jaume II fa saber a Arnau de Vilanova, llegat seu davant el rei de França, els comissionats reials que ha nomenat perquè, amb els nomenats pel rei de França, examinin sobre el terreny les reclamacions relatives a la vall d'Aran, el comtat de Pallars i Aigües mortes.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 1965v. Original.
Cfr. CR 4601. C., CR. Jaume II, sèrie general, 4601b.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 93, doc. 8.

Jacobus *et cetera*. Magistro Arnaldo de Villanova, dilecto phisico, consiliario[a] et familiari nostro, salutem et dileccionem.

Percepimus[b] ex continencia litterarum nobis per vos missarum quod illustris princeps Philipus, Rex Francorum, exposita per vos prelibato regi legacione vobis commissa, idem rex benigne acceptans sibi per vos exposita super articulo vallis de Aran et super articulo invasionis comitatus Pallariensis et super articulo nove oppressionis que fit in Aquis mortuis hominibus terre nostre, comisit venerabilibus et discretis viris Episcopis Tolosano et Suexionensi ac archidiacono Algie ut personaliter accedant ad Aquas mortuas et partes Tolosani circa dicta negocia processuris et intenturis.

Ideo significamus vobis, nos sollicitati a vobis ut viros notabiles auctoritate et prudencia atque pericia iuris et facti eligeremus mitendos ad predictas partes racionibus supradictis, Venerabilem in Christo Patrem Petrum, divina providencia Tirassonensem Episcopum, ac Iohannem de Turrefacta, sacristam Illerdensem, et Guillelmum de Castroveteri, militem, versus dictas partes continuo progressuros ad predicta tractanda, facienda et ordinanda providimus deputandos.

Propter quod vos atente rogamus in agendis et pro faciendis negociis huiusmodi, una cum predictis nunciis nostris, velitis personaliter accedere et sic circa ea sollicite et cura exacta, ut de vestra discrecione plene confidimus, intendere quod ius nostrum illibatum servetur.

Datum Calataiubi[c] XV° kalendas novembris.

[a] cancellario, consiliario? *MB* [b] Percepto *MB* [c] Calatayud *MB*

52

1300 (Inc. 1299), gener, 28. Barcelona

Jaume II ordena pagar 544 sous barcelonesos a mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 266, f. 86v.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 94, doc. 9.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 268, doc. 32.

Cfr. Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, III (1909), 532, doc. XII.

Jacobus *et cetera*. Dilecto consiliario suo Bernardo de Serriano *et cetera*.

Cum venerabili et dilecto magistro Arnaldo de Villanova debeantur per curiam nostram pro quitacione sua de tempore quo nobiscum fuit usque per

totum presentem mensem ianuarii quingentos quadraginta quatuor solidos barchinonenses, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus, visis presentibus, solvatis dicto magistro Arnaldo dictos denarios vel cui voluerit loco sui, presentes loco apoche retenturus.

Datum Barchinone V° kalendas februarii anno predicto.

Petrus Marci, mandato regio.

53

1300 (Inc. 1299), febrer, 20. Barcelona

Jaume II ordena pagar a mestre Arnau de Vilanova 1.000 sous barcelonesos pro expensis sive quitatione sua.

ACA, C., reg. 266, f. 110v.

Publicat per Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, III (1909), 532, doc. XII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 268, doc. 33.

Bernardo de Serriano.

Dicimus et mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos tribuatis et exsolvatis dilecto phisico nostro magistro Arnaldo de Villa nova[a] mille solidos Barchinone, quos pro expenssis sive quitacione sua ei providimus exhiberi. Et, facta solucione, recuperetis ab eo presentem litteram penes vos loco apoche retinendam.

Datum Barchinone, X° kalendas marcii, anno Domini M° CC° XC° nono.

Guillelmus de Solanis, mandato regio sibi facto per Gon. Garcie.

[a] Villanova *AM*

54

1300 (Inc. 1299), febrer, 24. Barcelona

Jaume II mana que siguin pagats a mestre Arnau de Vilanova els set anys que se li deuen de la gabella de la sal de Borriana i li atorga l'administració de la mateixa.

ACA, C., reg. 266, f. 123rv.

Publicat per Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, III (1909), pp. 532-533, doc. XIII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 268, doc. 34.

Nos Jacobus, *et cetera*.

Attendentes quod olim in concambium et permutationem duorum milium solidorum Barchinone, qui dudum per illustrissimum dominum regem Petrum, clare memorie, patrem nostrum, dati et assignati fuerunt vobis discreto viro magistro Arnaldo de Villa nova,[a] dilecto phisico, familiari et fideli nostro, super redditibus Terrachone, ac postmodum permutati et confirmati per illustrissimum dominum regem Alfonsum, bone memorie, fratrem nostrum, super certis censualibus civitatis Valencie, concessimus et assignavimus vobis dicto magistro Arnaldo dicta duo milia solidorum habenda et percipienda singulis annis toto tempore vite vestre super gabella salis Burriane, non obstantibus aliquibus assignacionibus super ipsa gabella factis vel imposterum faciendis, ita quod emptor seu emptores ipsius gabelle, quicumque essent, in principio cuiuslibet anni se obligarent et intrarent infra manus vobis vel procuratori vestro quod vobis vel cui velletis[b] solverent predicta duo milia solidorum de peccunia seu pretio gabelle predicte per terminos consuetos.

Nunc autem, cum percepimus ex assercione vestri, magistri Arnaldi, quod dicta concessio nostra vobis non extitit observata, de quo plurimum admiramur, ideo, volentes impedimento consimili futuris temporibus obviare, de novo committimus sive comendamus vobis, dicto magistro Arnaldo, gabellam predictam, tenendam et procurandam per vos ad credenciam vel substitutum a vobis idoneum et suficientem sub tali condicione quod, retentis ad opus vestri annis singulis de ipsius gabelle iuribus et proventibus[c] predictis duobus milibus solidorum vobis in eadem gabella, ut predicitur, assignatis, totum residuum iurium et proventuum[d] dicte gabelle habeatis er recipiatis vos in solutum usque ad integram satisfactionem quatuordecim milium solidorum regalium Valencie vobis debitorum et restantium ad solvendum de septem annis preteritis, quibus, ut percepimus ex verbo vestro, cui fidem dedimus, non habuistis assignacionem vobis factam[e] per predictos regem Petrum et regem Alfonsum propter subtraccionem de dictis redditibus et censualibus vobis factam.

Postquam vero de dictis quatuordecim milibus solidorum vobis satisfactum fuerit, teneatis et procuretis dictam gabellam in hunc modum et sub ista conditione, quod, satisfacto vobis et penes vos retentis annis singulis predictis duobus milibus solidorum per nos vobis, ut prefertur, ratione premissa assignatis in gabella predicta, totum residuum iurium et proventuum[f] gabelle predicte, qui ad manus vestras vel dicti substituti vestri proveniet,[g] deductis expensis necessariis et moderatis faciendis in dicta gabella, tradatis et solvatis quolibet anno, reddito computo per vos seu dictum substitutum vestrum baiulo nostro regni Valencie generali vel illi quem ad hoc duxerimus deputandum, eidem baiulo nostro vel cui voluerimus et mandaverimus loco nostri.

Datum Barchinone, VI° kalendas martii, anno predicto.

Guillemus de Solanis, mandato regio.

[a] Villanova *AM* [b] volueritis *AM* [c] perventibus *AM* [d] perventuum *AM* [e] factan *AM* [f] perventuum *AM* [g] provenient *AM*

55

1300, febrer, 24. Barcelona

Jaume II informa el batlle de València de la donació a mestre Arnau de Vilanova dels set anys que se li devien de la gabella de la sal de Borriana i de l'administració d'aquesta i li diu que, en cas d'haver estat ja confiada a algú per a l'any 1300 l'administració esmentada, li la reservi per a després i li pagui els 2.000 sous corresponents a aquest any.

ACA, C., reg. 266, f. 123v.

Publicat per Ramon d'ALÒS-MONER, *Col·lecció*... EUC, III (1909), 532-533, doc. XIII.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 268-269, doc. 35.

Jaobus, *et cetera*. Fideli suo Bernardo de Libiano, baiulo regni Valentie generali, *et cetera*.

Cum nos confidentes de fide et legalitate discreti viri magistri Arnaldi de Villanova, dilecti fisici, familiaris et fidelis nostri, comisserimus[a] sive comendaverimus ei cum carta nostra gabellam salis Burriane tenendam et procurandam per eum vel substitutum ab eo idoneum et sufficientem sub certis conditionibus in carta dicte concessionis nostre contentis et velimus eidem integre satisfieri de quantitate peccunie que de anno preterito sibi remanet ad solvendum ex illis duobus mille solidis[b] regalium, quos ex concessione nostra annis singulis percipit et percipere debet in gabella predicta.

Ideo vobis dicimus et mandamus quatenus, viso tenore carte concessionis nostre predicte et observantes eandem iuxta sui continentiam et tenorem, ei satisfieri faciatis de eo quod inveneritis et vobis constiterit sibi de predictis duobus mille solidis restare de anno preterito ad solvendum.

Verumtamen[c] si ratione venditionis per vos facte de gabella predicta pro anno presenti non posset ad presens dicto magistro Arnaldo tradi de gabella predicta, volumus ac vobis mandamus quod de pretio, pro quo gabella ipsa vendita extitit, per emptorem seu emptores ipsius prefato magistro responderi integre faciatis percipiendum per eum iuxta carte concessionis nostre predicte continentiam et tenorem predictos. Predicto vero[d] anno transacto, gabellam ipsam per dictum magistrum Arnaldum vel substitutum ab eo teneri et procurari sine impedimento aliquo permittatis prout sibi per nos commissa est in carta concessionis nostre pretacte[e] videbitis contineri.

Datum ut supra.

Guillelmus de Solanis, mandato regio.

[a] comiserimus *AM* [b] solidorum *AM* [c] verum *AM* [d] verumtamen *AM* [e] precati *AM*

56

1300, abril, 19. València

Sobre el plet originat entre Arnau de Vilanova i Berenguer Mercer per raó de les aigües pluvials de la pobla d'Arnau que el mestre ha fet construir dins la parròquia de Sant Joan del Mercat de València, i l'escorriment de les aigües vers l'era dels Pellicers.

ACA, C., Pergamins de Jaume II, carp. 156, 1360. Original.

Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 94-95, doc. 10.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 269, doc. 36.

Enric GUINOT RODRÍGUEZ, *Pergamins, processos i cartes reials*, Universitat de València, 2010, doc. 142, p. 275-276.

Sapien tots que dimarts que hom comtava e dehia .XIIIº. kalendas madii anno Domini millesimo trecentesimo en presència de mi en Pere Ferrer, públich notari de València, e dels testimonis dejús scrits, comparech en G. Pelegrí, saig de la Cort de València, davant en Ramon de Junqueres, mostassaf de la dita ciutat, e dix e proposà denant aquell que, com los Jurats de la ciutat de València aguessen ordenat, ahut acort de bons hòmens consellers de la dita ciutat, que les aygues pluyals les quals cahien en la pobla la quall maestre Arnau de Villanova ha e posseeix en la parròquia de sant Johan del Mercat de València s'escorregués vers la era dels Pellicers segons que fer se devia.

Emperçò lo dit en Guillem Pelegrí, de part de Gil de Lihori, lochtinent de procurador en lo regne de València, establie lo dit en Ramon de Junqueres personalment en la dita pobla e en presència de molts manà al dit Ramon de Junqueres que ell menàs o que faés menar la ordenació que·ls Jurats feita avien sobre·l descorriment de les dites aygues a execució. Lo qual en Ramon de Junqueres. mostassaf, ahut lo dit special manament del dit saig de part del dit lochtinent de procurador, en continent, faent menar la dita ordenació a execució e faent cavar a dos bons hòmens terra que era lo cap de dita pobla, en Berenguer Mercer ensemps ab d'altres ab mà armada e ab espases treytes esvairen la pobla del dit maestre Arnau e, entrant e passant per aquella, present lo dit maestre Arnau, lo dit mostassaf e lo dit saig vengueren contra los dits bons hòmens qui cavaven la dita terra e acassaren aquells així que, si amagats no·s fossen, que·ls agueren ferits o mort. E ell dit notari ensemps ab lo dit maestre Arnau e ab lo dit mostassaf e ab lo dit saig e ab los altres que aquí eren agueren a fogir e a departir-se'n d'aquèn.

De les quals totes coses e sengles lo dit maestre Arnau de Vilanova demanà ésser feyta carta pública a conservació de son dret e a perdurable memoria. Les quals totes coses foren feytes en València, en la dita pobla, en lo dia e an en la primera rengla escrits.

Presents testimonis en Jacme de Albalat, sagristà de la Seu de València; maestre Berenguer des Far, físich; en Bernat Planell, cambiador; en Bernat de Asenuy; en Johan Desclapés e molts altres.

Sig + num Petri Ferrarii, notarii publici Valencie auctoritate regia, qui hiis omnibus et singulis una cum prenominatis testibus presens fuit et predicta, rogatus a dicto magistro Arnaldo de Villanova, scripsit et in formam publicam redegit, fecit et clausit loco, die et anno prefixis.

57

1300, abril, 19. València

Sobre el plet entre Arnau de Vilanova i Berenguer Mercer.

ACA, C., Pergamins de Jaume II, carp. 156, 1361. Original.

Publicat pel P. Martí de Barcelona (en forma abreujada), *Nous documents*..., AST, XI (1935), 95-96, doc. 11.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 269, doc. 37.

Enric Guinot Rodríguez, *Pergamins, processos i cartes reials*, Universitat de València, 2010, doc. 143, p. 276-277.

Sapien tots que dimarts que hom deia e comptava .XIII.º kalendas madii anno Domini .Mº CCC.º en presència de mi en Pere Ferrer, notari públich de València, e dels testimonis dejús scrits, comparech maestre Arnau de Vilanova, físich, davant la presencia d'en Gil de Lihori, lochtinent de procurador en lo regne de València. E com sia cert e manifest que lo dit lochtinent de procurador manàs a'n Guillem Pelegrí, saig de la Cort de València, que feés manament a'n Ramon de Jonqueres, mostassaf de la dita ciutat, la dita ordenació a execució. E lo dit mostassaf de la dita ciutat feés cavar e levar terra del cap de la dita pobla, la quall lo dit maestre Arnau de Villanova ha e posseeix en la parròquia de sant Johan del Mercat de València, no degudament… en Berenguer Mercer ab d'altres ab mà armada e ab espases treytes esvairen la pobla del dit maestre Arnau e, entrant e passant per aquella, present lo dit maestre Arnau, lo dit mostassaf e lo dit saig vengueren contra los dits bons hòmens qui cavaven la dita terra e acassaren aquells així que, si amagats no·s fossen, que·ls agueren ferits o mort.

Em per amor d'açò lo dit maestre Arnau denuncià totes les damunt dites coses e sengles al dit lochtinent de procurador e axí que dix e protestà que ell no denunciava les dites coses ni les entenia a denunciar perseguent sa injúria, mas denunciava aquelles en aytant com tocaren e·s faeren en perjudici del senyor Rey e en dan e en menyspreu de aquell e dels dits mostassaf e saig qui hi eren per lo senyor Rey, com ell la dita sua injúria reservà así en son loch e en son temps.

Les quals totes coses foren feytes en València en lo dia e an en la primera rengla scrits. Presents testimonis maestre Berenguer dez Far, fisich; en Bernat Planell; en Bernat d'Assenuy e en Jacme Ramon de Cervera e molts d'altres.

Sig + num Petri Ferrarii, notarii publici Valencie auctoritate regia, qui hiis omnibus et singulis una cum prenominatis testibus presens fuit et predicta rogatus a dicto magistro Arnaldo scripsit et in publicam formam redegit et clausit loco, die et anno prefixis.

58

1300, abril, 20. València

Protesta d'Arnau de Vilanova contra Berenguer Mercer.

ACA, C., Pergamins de Jaume II, carp. 156, 1362. Original.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *La cultura catalana durant el regnat de Jaume II*, EF (1991), Reedició de l'obra de 1936 a cura del P. Valentí Serra, 260, doc. 41.

P. Martí de Barcelona, *Regesta de documents arnaldians coneguts*, EF, 47 (1935), 261-300.

Enric Guinot Rodríguez, *Pergamins, processos i cartes reials*, Universitat de València, 2010, doc. 144, p. 278-279.

Duodecimo kalendas madii videlicet[a] die mercurii anno Domini[b] millesimo trecentesimo in presencia mei notarii et testium infrascriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum in palacio Reverendi Patris Domini Raymundi, Dei gracia Episcopi Valencie, venerabilis et discretus vir magister Arnaldus de Villanova fecit legi et publicari et presentari venerabilibus viris Raymundo de Populeto, justicie,[c] Petro Maçoni et Guillelmo[d] de Boscho, juratis Valencie, protestacionem et denunciacionem sequentem et peciit inde sibi fieri per me publicum instrumentum:

Davant vos, senyors e[e] prohòmens, justicia e[f] jurats de la ciutat de València proposa e diu maestre Arnau de Villanova que com ell aga denunciat a la justícia .I. gran excés que·n Berenguer Mercer ab sos valedors féu en la obra que·l mostaçaf, per dita dels jurats e per manament del lochtinent del Procurador feya fer en la pobla del dit maestre Arnau, lo qual excés és manifest per evidència pública segons que apar per .I.[a] carta pública feyta per mà de·n Pere Ferrer, notari de València, e sobre la denunciació damunt dita resposés lo damunt dit justícia al dit maestre Arnau que li donàs per escrit la denunciació e que hi enantaria[g] per fur e per dret axí com degués, e lo dit maestre Arnau resposés que no ho denunciava entenent[h] moure plet contra nengú ne persegüent sa injúria, mas denunciant[i] simplement axí com feel domèstich del senyor Rey lo prejudici e·l vituperi e la lesió de la reyal magestat e·l

menyspreu de la sua senyoria, a les quals coses a esquivar quant en si era, deja ésser tengut per feeltat, e crehia que axí mateix ne fos tengut per son offici lo damunt dit justícia.

Encara altra vegada denuncia aquell mateix[j] excés a vos, justícia damunt dita, davant vos, senyors jurats, e a vos, senyors jurats, davant vos, justicia, dient[k] e proposant[l] que jasia açò que·l damunt dit excés torn en prejudici[m] de maestre Arnau e a manifesta injúria en aytant com damunt dit Berenguer Mercer[n] li encalça[o] ab espaes treytes sa companya tant en tro que s'agueren a encloure en les cases dels vehyns per esquivar lur perill, e jasia açò que·l damunt dit excés torn en prejudici dels jurats e de la universitat de València en tant com fo feyta envasió e violència al mostaçaf e al missatge de la cort qui exequia l'ordonament e la dita dels jurats axí com mà pública d'ells e de tota la ciutat.

Emperò ne la sua injúria ne aquella[p] de la universitat, en tant com és part de aquella universitat, entén a prosseguir[q] per aquesta denunciació, mas com lo damunt dit excés torn a prejudici e a lesió e a vituperi de la reyal magestat e a menyspreu de la sua senyoria, en tant com lo damunt dit Berenguer Mercer feés violència e invasió pública ab armes al mostaçaf e al missatge de la cort, los quals abdós prosseguien[r] lo manament del Procurador del senyor Rey, diu e protesta lo damunt dir maestre Arnau que, car ell creu que vosaltres, senyors justícia e jurats, per vostre sagrament siats tenguts de mantenir e deffendre lo dret e la auctoritat e la honor de la reyal magestat e de la senyoria sua e d'esquivar lo contrari, e, car sap[s] que si als missatges de la cort o dels officials del senyor Rey, los quals prossegueixen[t] lo[u] enantament[v] de la cort o dels officials, és feta injúria ne violència ne invasió, deu ésser clamada e prosseguida[x] tant solament per la[y] cort o per los officials del senyor Rey.

Per aquesta rahó lo damunt dit maestre diu e protesta que per ço car és domèstich del senyor Rey e tengut per feeltat e per sagrament d'esquivar aytant com son poder ne son saber se entén los prejudicis de la sua magestat axí com damunt ha[z] dit, per tal que no puga ésser blasmat ne reprès de necgligència per lo senyor Rey ne tengut per menys feel, denuncia de part del senyor Rey a vosaltres, senyors damunt dits, axí com a officials seus lo damunt dit excés per tal que vos hi façats per vostre offici ço que pertayn a deffensió e manteniment de la reyal magestat e auctoritat. E a perdurable memòria requer a mi notari que tota la damunt dita protestació meta en forma pública e que li·n faça carta.

Quod esta actum Valencie, loco, die et anno in prima linea contentis, presentibus Reverendo in Christo Patre Domino Raymundo, Dei gracia Episcopo, Petro Gomir, precentore Valencie, fratre Poncio de Oltzeda, de ordine predicatorum, et Andrea Mathiani, jurisperito et assessore justicie Valencie.

Sig + num Petri Januarii, notarii publici auctoritate regia per totam terram et dominacionem domini Regis Aragonum, qui predictis presens fui et predictam protestacionem et denunciacionem[aa] ad requisicionem venerabi-

lis et discreti viri domini magistri Arnaldi de Villanova predicti scripsi et in publicam formam redegi et clausi.

[a] videlicer *MB* [b] Domino *MB* [c] justice *MB* [d] Guillermo *MB* [e] et *MB* [f] et *MB* [g] enenteria *MB* [h] entenen *MB* [i] denuncian *MB* [j] matex *MB* [k] dien *MB* [l] proposan *MB* [m] perjudici *MB* [n] Marcer *MB* [o] enclaça *MB* [p] aquela *MB* [q] proseguir *MB* [r] proseguien *MB* [s] sab *MB* [t] prosegueixen *MB* [u] los *MB* [v] inantament *MB* [x] proseguida *MB* [y] los *MB* [z] a *MB* [aa] denuncionem *MB*

59

1300, maig, 10. Lleida

Sobre el plet entre Arnau de Vilanova i Berenguer Mercer.

ACA, C., Pergamins de Jaume II, carp. 156, 1358. Original.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 96-97, doc. 12.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 269, doc. 38.

Hoc est translatum fideliter factum .V.º idus madii anno Domini millesimo trescentesimo, sumptum a quodam instrumento cuius tenor talis est.

Noverint universi quod cum magister Arnaldus de Villanova, fisicus, requisivisset multociens juratis civitatis Valencie quod darent cursum aquis stillicidiis sue popule, quam habet in parrochia Sancti Johannis de Buatella Valencie secundum usum et consuetudinem et antiquam observanciam civitatis Valencie et prout continebatur in quadam littera illustris domini regis, Petrus Maçoni, Bernardus Columbi et Guillelmus de Bosco, jurati dicte civitatis, absente Petro de Guardia, simul jurato eiusdem civitatis, personaliter acceserunt ad dictam populam die lune que[a] dicebatur .XIIII.º kalendas madii anno Domini millesimo trescentesimo. Et predicti Petrus Maçoni et Bernardus Columbi et Guillemus de Bosco, tam nomine ipsorum quam nomine dicti Petri de Guardia absentis, habito super hoc consilio et plena deliberacione cum justicia et cum consiliariis et probis hominibus dicte civitatis, in presencia mei notarii et testium infrascriptorum et plurium aliorum, dixerunt et pronunciaverunt quod omnes aque decurrentes, tam de canalibus quam de terratis de confrontacione carrarie que vadit *a les adoberies* Bernardi de Berga quondam defuncti, veniant et decurrant per dictam carrariam; et omnes alie aque dicte popule, tam de terratis quam de canalibus, vadant et decurrant versus aliam partem, scilicet versus populam Berengarii Mercerii; aque vero de Albellonis vadant et decurrant prout antiquitus consueverunt decurri et prout inventum fuerit quod antiquitus decurrebant.

Et incontinenti jurati supradicti dixerunt et mandaverunt Raymundo de Jonqueriis, mostassafio dicte civitatis, quod dicta ipsorum juratorum mandaret execucioni.

De qua quidem pronunciacione predictus magister Arnaldus peciit sibi fieri per me, dictum notarium, publicum instrumentum.

Et incontinenti Bernardus Mercerii nomine Berengarii Mercerii, fratris sui, absentis, et tamquam coniuncta persona ipsius Berengarii protestatus fuit quod si dictum vel pronunciacio dictorum juratorum verteretur in perjudicium dicti Berengarii, non intendebat dictis ipsorum juratorum consentire.

Quod est actum Valencie quartodecimo kalendas madii anno Domini millesimo trescentesimo.

Sig + num Petri Maçoni.

Sig + num Bernardi Columbi.

Sig + num Guillelmi de Bosco, juratorum predictorum, qui hanc pronunciacionem tulimus.

Testes huius rei sunt Bernardus Planelli, campsor. Jacobus de Teus. Laurencius Canals et Berengarius de Farfanya.

Sig + num Ferrarii Pellicerii, publici notarii Valencie, qui hec scribi fecit et clausit.

Ego Jacobus de Pulcrovicino, notarius publicus Ilerdensis, ut testis subscribo. Ego Natalis Ferrarii, publicus Ilerdensis notarius, ut testis subscribo.

Ego Aparicius de Sancto Martino, notarius publicus Ilerde, hoc transcribi feci et clausi et hic sig + num feci.

[a] qua *MB*

60

1300, maig, 12. Lleida

Jaume II dóna l'ordre de pagar 14.000 sous a mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., Pergamins de Jaume II, carp. 156, 1379. Original.
Publicat pel P. Martí de Barcelona, *La cultura catalana*..., 263, doc.44.

Nos Jacobus, dei gracia rex Aragonum, Valencie et Murcie ac comes Barchinone.

Attendentes quod de illis duobus mille solidis barchinonensibus, quos[a] vos discretus vir magister Arnaldus de Villanova, phisicus, familiaris et fidelis noster, habere et recipere debebatis annis singulis super redditibus et certis censualibus civitatis Valencie ex concessione illustris domini regis Petri, clare memorie, patris nostri, et confirmacione domini regis Alfonsi, clare memorie, fratris nostri, restent et remaneant vobis ad solvendum quatuordecim mille solidos barchinonenses de dictis septem annis preteritis, quibus, ut percepimus ex verbo vestro cui fidem dedimus, non habuistis assignacionem vobis factam per reges predictos propter subtraccionem de redditibus et censualibus vobis factam.

Ideo predicti quatuordecim mille solidos barchinonenses assignamus vobis de assensu et voluntate illustris domine Blanche, regine Aragonum karissime consortis nostre, cui tributum aliame iudeorum barchinonensium est pro sua camera assignatum, habendos et percipiendos super tributo aliame iudeorum barchinonensium predicto, quod annis singulis nobis tenentur solvere sive dare in festo beati Johannis Babtiste mensis junii in hunc videlicet modum, quod vos de dicto tributo percipiatis annuatim mille solidos barchinonenses in festo predicto ultra illos duos mille solidos barchinonenses, quos in eodem tributo ad vitam vestram anno quolibet providimus assignandos cum alia carta nostra, ut in ea lacius dinoscitur contineri, donec de dictis quautordecim mille solidis barchinonensibus vobis fuerit integre satisfactum.

Mandantes per presentes aliame iudeorum predicte quod annis singulis in dicto festo tribuant et solvant vobis dicto magistro Arnaldo vel cui[b] volueritis loco vestri de dicto tributo mille solidos supradictos quousque[c] de dictis quatuordecim mille solidis barchinonensibus vobis fuerit integre satisfactum. Et recipiant a vobis apocham[d] sive apochas de soluto de hiis que racione predicta vobis duxerint persolvenda. Et facta vobis integra satisfaccione de dictis quatuordecim mille solidis, recuperent a vobis presentem litteram cum apocha de soluto.

Datum Ilerde IIII° idus madii anno Domini millesimo trescentesimo.

[a] quod *MB* [b] qui *MB* [c] quosuque *MB* [d] apochas *MB*

61

1300, maig, 20. Lleida

Sobre el plet de les aigües pluvials de la finca en construcció d'Arnau de Vilanova a València entre ell i els seus veïns.

ACA, C., reg. 117, f. 95v.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 98-99, doc. 13.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 269, doc. 39.

Justicie Valencie vel eius locumtenenti, *et cetera*.

Cum discretus vir Arnaldus de Villanova, fisicus, familiaris et fidelis noster hostenderit nobis quoddam publicum instrumentum confectum[a] per manum Ferrarii Pellicerii, notarii[b] Valencie, in quo continebatur quod cum,[c] ad requisicionem dicti magistri, iurati Valencie, scilicet, Petrus Maçoni, Bernardus Columbi et Guillelmus de Boscho personaliter accessissent ad quandam populam dicti magistri et, habito consilio et plena deliberacione vobiscum et cum consiliariis ac probis hominibus dicte civitatis, pronunciassent et pronuncian-

do determinassent quod omnes aque decurrentes tam de canalibus quam de terratis, de confrontacione carrarie que vadit versus populam Berengarii Mercerii, decurrerent versus populam Berengarii supradicti, et mandaverint Raymundo de Junqueriis, mostaçafo dicte civitatis, quod dictam[d] pronunciacionem[e] eorum exsequcioni mandaret, et ipse mostaçafus, volens pronunciacionem exsequi supradictam, fuerit per prefatum Berengarium Mercerii impeditus, dignaremus de opportuno remedio providere.

Nos, ipsa supplicacione admissa, vobis dicimus et mandamus firmiter et expresse quatenus pronunciacionem predictam in vestri presencia per dictum mostaçafum mandetis et faciatis exsequi et compleri omni appellacione remota, scituri pro certo quod si super faciendo exsequi dictum mandatum nostrum negligentes[f] fueritis vel remissi,[g] contra vos et bona vestra, mediante iusticia, absque remedio aliquo procedemus.

Datum Ilerde, XIII° kalendas junii, anno predicto.

Petrus Martini, mandato regio[h] facto per Guillelmum de Solanis.

Fuit scriptum sub forma precedentis mandati Bernardo de Libiano, baiulo regni Valencie generali, et post datam addita clausula hec: Verumtamen si prefatus Justicia non curaverit dictum mandatum nostrum exsequi et complere seu facere exsequi et compleri, volumus et vobis dicimus ac mandamus firmiter et expresse quatenus mandatum ipsum per eundem Justitiam faciatis incontinenti exsequtioni mandari iuxta litterarum nostrarum prenotarum[i] sibi directarum continentiam et tenorem. Et quicquid super hoc feceritis seu factum fuerit nobis incontinenti illud significare curetis.

Datum ut supra.

Idem.[j]

Nota. El P. Martí de Barcelona pogué llegir encara bé el text sencer del document. Avui es poden llegir amb molta dificultat, i només amb l'ajut de làmpada, les tretze línies primeres de les vint-i-sis que té el document. Una gran part del document ha esdevingut una gran taca fosca.

[a] confactum *MB* [b] notarius *MB* [c] cum, omès per *MB* [d] dictum *MB* [e] pronunciacionis *MB* [f] negligens *MB* [g] remissus *MB* [h] regis *MB* [i] predictarum *MB* [j] Idem, omèsr *MB*

62

1300, juliol (?). Barcelona

Capítols o instruccions donades per Jaume II a mestre Arnau de Vilanova en enviarlo en ambaixada al rei de França. L'ambaixada ha estat encomanada pel rei a mestre Arnau de Vilanova per discutir amb el rei Felip el Bell de Franca, donades certes imprecisions de frontera, l'afer de la restitució de la Vall d'Aran. La lletra tracta de la restitució de la Vall d'Aran al rei d'Aragó; de la invasió i ocupació a mà armada

del territori del rei d'Aragó per part d'alguns nobles contra la pau i seguretat donada al rei d'Aragó pel rei Carles de Sicília en nom i de part del rei de França; i de la injúria feta als mercaders catalans que van a Montpeller.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general 4601b.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 269, doc. 40.
Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, IV (1910), 110-111, doc. XV.
Publicat per Heinrich Finke, AA, I, 452-453, doc. 302.
T. H. M. Falke, *The medieval scholar-physician Arnau de Vilanova embattled diplomat under fire (1300-1305)*, inèdit.

Hec sunt capitula que portavit magister Arnaldus de Villanova.

Inprimis exponent dicti nuncii predicto regi Francie quomodo vallis de Aran tenetur in sequestra per dominum Jacobum, regem Maioricensem, nomine sancte Romane ecclesie, ita quod tenetur eam restituere regi Aragonum cum certum fuerit ipsum fuisse occupatum post motam guerram Sicilie.

Unde, cum hoc sit notorium in partibus illis, petent dicti nuncii quod dictus dominus rex Francie restituat seu restitui faciat dictam vallem predicto domino regi Aragonum, vel si super hoc ingereret rex Francie vel eius consilium difficultatem, petant dicti nuncii quod dominus rex Francie committat domino regi Maioricarum quod inquirat super hoc veritatem. Et si invenerit dictam vallem post dictam guerram motam occupatam fuisse, restituat eam regi Aragonum supradicto. Et hoc videtur consonum racioni cum dictus rex possit se super de facili informare et sit avunculus utriusque et sic persona utriusque communis existat.

Item dicant dicti nuncii predicto domino regi Francie quod post treugam datam predicto domino regi Aragonum per illustrem dominum Karolum, regem Sicilie, nomine et pro parte illustris regis Francie ad hoc mandatum ab ipso rege Francie habentem et post securitatem per iam dictum dominum regem Sicilie datam eidem domino regi Aragonum nomine et pro parte dicti regis Francie et regis Maioricarum et aliorum confederatorum ipsius regis Francie et pro baronibus et subiectis eiusdem, in quantum ad ipsum pertinebat, pro hiis scilicet que barones et subiecti ipsi tenent a rege Francie, et quod ipsi rex Francie et confederati et barones et subiecti ipsius prenominato regi Aragonum, confederatis, baronibus, terris et subditis suis guerram non facerent usque ad certum tempus in litteris inde confectis contentum.

Nobiles Rogerius Bernardi, comes Fuxensis, A[rnaldus] de Yspania et Rogerius de Comenge, eiusdem Arnaldi filius, manu armata et cum militibus et hominibus, quos habebant et habent sub dominio et iurisdiccione domini regis Francie, infra tempus treuge et securitatis predicte intraverunt terram subiectam domino regi Aragonum invadendo et capiendo castra et loca, que per dictum dominum regem Aragonum tenebantur et adhuc detinent occupata et multa dampna dederunt in terra dicti domini regis Aragonum, propter

que predictum dominum regem Aragonum oportuit magnas subire expensas et dampna gravia sustinere. Quare petant dicti nuncii quod dictus dominus rex Francie faciat predicto regi Aragonum occupata restitui et dampna data cum expensis factis per dictum regem Aragonum restituat et emendet vel restitui et emendari faciat, ut tenetur.

Item dicant predicti nuncii[a] iamdicto domino regi Francie de iniuria que fit mercatoribus de Catalonia, qui vadunt per mare cum mercimoniis suis ad Montempessullanum in gradu de Latis et de dampnis datis eisdem occasione predicta, sicut in articulis a mercatoribus datis plenius continetur.

[a] nunci, *HF*

63

1300, juliol, 8. Terol

Jaume II informa Jaume II de Mallorca que Arnau de Vilanova ha estat enviat al rei de França amb l'abat de Foix per tractar la devolució de la Vall d'Aran.

ACA, C., reg. 117, f. 284rv.

Nota. L'estat de conservació del registre és dolent. Hi ha folis cremats, amb pèrdua de text i fragmentació de foli i atacs d'arna generalitzats. Concretament, aquest foli està en molt mal estat i el text del document és sovint impossible de llegir i de reproduir. Vegi's la *Regesta* del P. Martí de Barcelona, 270, n. 9.

Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, 367-368, doc. 39a.

T. H. M. Falke, *The Parisian censure of Arnau de Vilanova (August 1300)*, dins *IV Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova, Barcelona, 5-7 octubre i 3-4 novembre 2021*.

Illustri et magnifico principi Jacobo, Dei gracia regi Maioricarum, comiti Rossilionis et Ceritanie ac domino Montispessuli,[a] patruo suo karissimo, Jacobus, *et cetera*.

A magnificencia vestra litteras noviter nobis missas recepimus, receptas legimus et, eis lectis, que ipsarum series continebat pleno collegimus intellectu, ad quarum significata vobis taliter respondemus. Iam antequam ad nos vestre predicte littere pervenissent, nos tamquam ...[b] cui de facto vallis de Aran manifestissima iniuria irrogatur, cupientes vallem predictam nostro dominio integre restit... et nostrum ... pro hoc dilectum consiliarium[c] et familiarem Gaufridum, abbatem Fuxiensem ad pedes ... ... et magistrum Arnaldum de Villanova, dilectum fisicum et familiarem nostrum ad ... ... Philipum, regem Francorum, providimus destinandos, per quos de illata nobis et

que... ... facto vallis predicte iniuria speramus restitutionem debitam obtinere. Iugiter omni ... collecte, quam dicitis homines terrarum vestrarum in Cathalonia solvere vobis intimandum curan... quod nos in redditu viagii Sicilie mole debitorum plurimum honerati mandavimus quatenus dando honeri[d] remedium ... cathalanis generalem curiam in qua extitit ordinatum quod omnes homines in ... contravenientes collectam solvere supradictam et quam nos ut regnorum et terrarum nostrarum ... ... princeps et dominus poteramus tam ex causa racionabili imponere nedum in ea voluntate et consilio generalis curie concedunt. Quare rogamus ut ex eo quia ordinacionem dicte curie retractare commode non possumus, vestra circumspecta serenitas ... ... nos... ... ... domum. Quia peciistis de status nostri[e] continencia informari,[f] vobis significamus nos in presenciarum, actrice Dei clemencia, sanitatem corpoream obtinere una cum coniuge et liberis nostris karissimis precantes attente ut de statu vestro, quem obtamus prosperum, velitis nos sepe et sepius cum se facultas obtulerit informare.

Datum Turolii, VIIIº idus julii.

Bernardus de Aversone, mandato regio.

[a] Montispessulani *McV* [b] Aquí hi ha una paraula de difícil lectura pel mal estat del paper; sembla, però, que hi ha escrita la paraula *ille*. [c] consiliarem *McV* [d] honori *McV* [e] nostro *McV* [f] infirmari *McV*

64

1300, juliol, 23. Calataiud

Jaume II ordena a mestre Arnau de Vilanova que es vegi amb l'infant Ferran de Castella i que doni suport a la seva gestió davant el rei de França.

ACA, C., reg. 252, f. 230v.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 269, doc. 41.
Finke, AA, I, 450, doc. 300.
Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, IV (1910), 115, doc. XVII.

Jacobus, *et cetera*. Magistro Arnaldo de Villanova, dilecto phisico, consiliario et familiari suo, *et cetera*.

Cum nos intendentes cura pervigili erga ea tractanda et agenda, per que negocium illustris Alfonsi, regis Castelle, cari consanguinei nostro,[a] posset feliciter consumari, illustrem et magnificum principem Philippum, regem Francie, qui dicto regi Alfonso proximo gradu consanguinitatis annectitur, per specialem litteram nostram rogamus quod animadvertendo, ut tanti principis congruit dignitati, circa ea que regali provisione dicto negocio possit salubriter provideri, taliter agere placeat quod prelibatus rex, suis et nostris

sufultus auxiliis, possit id, quod sibi de iure debitum est, consequi[b] et habere.

Ideo fidelitati et discrecioni vestre precipiendo mandamus quatenus una cum inclito infante Ferdinando, fratre[c] regis predicti, qui versus Franciam suos maturavit accessus, vel sine eo, nisi fuerit in curia regis Francie supradicti, de materia huiusmodi cum prelibato rege Francie personaliter conferatis tractando et ordinando cum eodem in suo consilio, prout vestre discrecioni melius videbitur expedire, ea, per que, actrice[d] Dei potencia, huius negocii finis optatus possit haberi. Quoniam firmiter credimus et tenemus quod, si memoratus rex Francie circa graciam[e] huiusmodi sui auxilii brachium duxerit prorogandum, cum nostrum ad hoc semper iuvamen prestitimus[f] et intendamus usque ad consummatum negocium exhibere, quod hactenus, operante maligni spiritus astucia, imperfectum[g] remansit, Deo propicio, expedicionem concipiet quam obtamus.[h] Taliter in hiis vos habentes, ut nos de vobis confidimus, quod possitis in conspectu nostro comendabiles apparere.

Datum ut supra.[i]

Idem.[j]

[a] Hauria de dir nostri per concordança gramatical. Alòs-Moner transcriu nostri tot corregint el text original. [b] consegui *AM* [c] fatre *AM* [d] accita *HF*; *AM* [e] Finke substitueix aquest terme per punts suspensius. Sembla que ho fa, estranyament, perquè no encerta a llegir aquesta paraula. [f] prestiterimus, *HF*; *AM* [g] inperfectum, *HF*; *AM* [h] Finke omet la part final del document, des de Taliter fins a apparere. [i] Datum Calataiubi decimo kalendas augusti anno Domini M° CCC°. [j] Bernardus de Aversone, mandato domini Regis.

65

1300, juliol, 23. Calataiud

Jaume II envia mestre Arnau de Vilanova a França encarregant-li que en persona, sol o amb l'infant Ferran de Castella, tracti amb Felip, rei de França, de l'afer del candidat al tron castellà, Alfonso de la Cerda, deliberant ell i el rei de França —«prout vestre discrecioni melius videbitur expedire», diu Jaume II— per intentar de guanyar per a l'infant de Castella la causa dels drets que li corresponen. Li anuncia també el nomenament dels seus delegats per tractar l'afer de la vall d'Aran.

ACA, C., reg. 252, f. 230r.
Publicat per FINKE, AA, I, 450, doc. 300.

Serenissimo et magnifico principi Philippo, Dei gracia regi Francorum illustri, Jacobus, per eandem rex Aragonum, *et cetera*,[a] salutem et prosperis successibus habundare.

Circa felicem expedicionem negocii illustris Alfonsi, regis Castelle, qui vobis et nobis proximo gradu annectitur, diebus singulis mens nostra versa-

tur plerumque nichilominus meminimus nobis, pertransimus insompnes vias et modos processus exquirendo per quos posset id, quod sibi de iure debitum est, consequi habere. Ad hec, etenim, nos amovent et inducunt consangunitatis vinculum ac ius quod habet ad regnum predictum, de quo ipse maximam sustinet iniuriam et contra vos et nos et alios qui nos iuvare tenentur gentes quamplurimum alloquntur. Credunt enim communiter in hiis partibus, et nos ita tenemus, quod si vos dictum regem iuvare velletis cum adiutorio, quod nos faceremus idem, regnum et terras de iure ei debitas infra breve tempus haberet eisque in possessione eorum gauderet, quod, quia non facit, non ei sed vobis et nobis potissime imputatur.

Quare regiam celsitudinem affectuose rogamus quatenus prefato regi, ut predictum regnum et terras assequatur viis et modis quibus vobis videbitur, adiutorium prebeatis ut sic, sufultus vestri et nostro auxilio, tutrice potencia, regna et terras predictas posset adipisci. In presenti autem tempore bene convenit memorato regi nostri iuvaminis brachium exhiberi, precipue negociis guerrarum partium nostrarum feliciter consummatis.

Datum Calataiubi, decimo kalendas augusti, anno Domini M° CCC°.

Bernardus de Aversone, mandato domini regis.

[a] et *HF*

66

1300, octubre, 12. París

Document d'apel·lació de mestre Arnau de Vilanova a la Seu Apostòlica contra el procés del bisbe i mestres de la facultat de Teologia de París.

París, Biblioteca Nacional, Fons llatí, lat. 17534, ff. 105r -106r; París, Biblioteca Nacional, Lat. 15033, ff. 241r-242r. Original.

Publicat per M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos españoles*, III, LXXIX-LXXXII.

Denifle-Chatelain, *Chartularium Universitatis Parisiensis*, II, 87-90, doc. 616.

Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, IV (1910), 116-119, doc. XVIII. D'Alòs data el document a Montpeller.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 270, doc. 45.

Publicat per Josep Perarnau, *Sobre la primera crisi entorn el* De adventu Antichristi *d'Arnau de Vilanova: París 1299-1300*, dins «ATCA», 20 (2001), 377-382.

In nomine Domini, amen. Anno a nativitate eiusdem[a] millesimo trecentesimo, indictione XIII, in presencia mei notarii et testium infrascriptorum vir

providus et discretus magister A. dictus de Nova Villa, habitator Montispesullani, ad sedem apostolicam protestatus fuit, provocavit et appellavit et alia infrascripta fecit ac appellacioni ab eo facte, prout continetur in alio instrumento publico scripto manu mei notarii infrascripti, adhesit et eam renovavit de presenti et copia predictorum fieri voluit et mandavit per manum tabellionis quibuscumque sub hac forma verborum: Licet sim vermis et non homo et obprobrium hominum, tamen consciencie et testimonium insitum habeo, nec possum excutere vel abiicere murmur eius[b] quo frequenter obiurgor, et ideo, testibus Deo et consciencia mea, notifico vobis reverendo collegio theologorum Parisius quod nuper, videlicet in die et hora qua me traxistis ad presenciam reverendi patris episcopi Parisiensis, timor et tremor venerunt super me et contexerunt me tenebre stupefactum terroris consideratis et comparatis preteritis ad ea que tunc presencialiter agebantur. Recolens enim quod licet ego ad quamlibet vocacionem domini cancellarii venissem celeriter, letanter et reverenter, ut ipse vel in capella Sancti Dyonisii de Passu retulit inde presente, nichilominus vos, domini, nescio quo zelo aut quibus verbis, propter actus pure scolasticos, adivistis officialem Parisiensem, qui prodicionaliter inde vocavit, dolose retinuit et in domo perniciosa mihi propter passibilitatem et calamitates corporis mei rusticaliter et impie carceravit, et iterum recolens quod cum in capella predicta in vestri gracia[c] inregulariter ad privatum colloquium recepistis, concesseram vobis quod articulos quos mihi fecistis legi scripseram non secundum intellectum quo sonabant extracti per vos ab opere meo sed secundum intellectum quo sonabant jacentis in serie scripture et quare[d] vos, domini, dicebatis ese temerarie scriptos, concessi vobis me ad reverenciam fore paratum ad temperandum juxta vestrum judicium et retinuistis vel tempus ad deliberandum super modo congruo temperandi.[e]

Tandem vero die prefixa ad mihi notificandum formam temperamenti per vos excogitati et ordinati, aparuit mihi quod in ordinacione per vos dictata et scripta in quadam cedula mittebatur expresse temperare et revocare, cum tamen sint actus specie differentes diversis objectis correspondentes ut temerariis[f] unus et erroneus alius, vidi etiam quod dictum episcopum supradictum ad promissi temperamenti publicacionem adduceratis, cum tamen absque ipso paratus essem temerarie dicta modo rationabili temperare, considerabam quod, licet instanter peterem raciones[g] in scriptis quibus impugnandi quolibet modo videbantur predicti articuli, ut meam conscienciam[h] informarem et solidarem nec quicquam facerem, ea fluctuante vel murmurante, noluistis michi concedere, cum tamen vobis incumbat consciencias[i] hominum solidare ac preservare a lapsu vel ruina.

Iterum, presentibus et coassistentibus mihi domino Almarico, vicecomite Narbonensi, et domino C. de Nogareto, milite domini regis Francie, et domino Alphino de Narma,[j] clerico eiusdem[k] regis,[l] et magistro Gerardo de Nova Villa, cantore de Tyarno, et magistro C. de Poilaco, canonico Vivariensi, et domino Symone de Marcay, milite domini regis, audiebam a reverendo patre domino archiepiscopo Narbonensi[m] et a discreto viro archidiacono Algye,

qui de vobis ad me vicissim intercurrebant et referentes hinc inde proposita et tractantes concordiam et offerentes pro me quod immediate paratus eram iter arripere ad summum pontificem et iudicio eius stare, quod vos, domini, ordinaveritis me per episcopum supradictum retineri et incarcerari, si vestre voluissem condescendere voluntati.

Percipiebam insuper ab eisdem quod ille magistrorum, qui vexillum gerebat humilitatis, videlicet cordam angeli Dei et signaculi Dei salvatoris, scilicet beati Francisci, ad me submergendum ceteris acrius seviebat, quod postmodum nichilominus experimento cogitavi cum et ipse signanti[n] et quidam alii moventes capita irridendo dixissent obliviose et callumpniose: vos sedetis super speculam, vos estis propheta; obliviose quidem, quia recordati non sunt quod spiritus ubi vult spirat et dominus non abiicit parvulos sed sapienciam prestat eis; callumpniose vero, quare[o] in opusculo meo non continetur quod ego sederem vel sedeam super speculam sed quod speculatores ecclesie Christi debent adversariis interrogantibus taliter respondere.

Cum omnibus igitur supradictis cognoverim probabili coniectura quod parata michi erat retencio[p] capcionis, coram vobis doctoribus et magistris collegii theologorum Parisiensium et cunctis presentibus, ego magister A. dictus de Villa Nova, habitator Montispessulani, cum presenti scripto protestor et protestando dico sive pronuncio quod quicquid nuper coram domino episcopo dixi, legendo cedulam ordinacionis vestre, quam dominus cancellarius posuit in manibus meis instans ut legerem, omni dilacione postposita, non dixi nec pronunciavi legendo vel aliter, nisi concussus timore perniciose domus in qua timebam incarcerari propter predicta, et ideo, cum processus per vos factus et dominum episcopum supradictum sit ipso iure irritus et inanis ac nullus, cum caruerit fundamento, nec ego iuraverim eundem servare, pro tanto ex nunc opus meum de Adventu Antichristi committo examini et iudicio apostolice sedis et me ipsum protectioni ejus, paratus cum adiutorio Christi respondere ibidem racionibus quorumcunque volencium[q] dictum opusculum impugnare, et quoscunque volentes invehi vel procedere palam et publice contra ipsum, cuiuscunque gradus vel dignitatis aut status fuerint, provoco ex nunc ad presenciam et audienciam summi pontificis in quo fluenta scienciarum[r] vigent et assigno eis terminum quartam hebdomadam post Pascha primo venturam.

Preter hoc autem humili supplicacione recquiro vos omnes magistros collegii supradicti quod in similibus negociis amodo modestia vestra sive maturitas nota sit omnibus hominibus, taliter ut id quod recquirit deliberacionem unius anni et ut strepitu publice disputacionis cribretur et scrutinio studiose determinacionis limetur nolitis unius mensis celeritate cum impetu suffocare, precipue ubi vertitur probabile scandalum proximorum, dicentes in imitacione Christi parvulos allicere et fovere non prosequi, cum sit Deo et hominibus detestabile, adversus hominem advenam nec origine nec habitacione nec scolarum frequentacione nec delicti perpetracione Parisiensi non infamem et communem omnibus Dei servis atque nuncium sollempnem pro negociis arduis sereni principis ad serenissimum appetitu vel motu rabido concitari,

non requisicio[s] et omnino postposita regalis excellencie magestate. Insuper autem requiro vos dominum cancellarium ex parte domini regis Francie, qui me, ut nuncium ad se missum, debet ad illum qui me misit remittere salvum et securum cum omnibus rebus meis, non spoliatum aut depredatum ab aliquo regni sui, quod restituatis mihi scripturam meam quam fidei vestre commisi et concessi liberaliter ad exemplar, ut faciatis mihi emendam plenam de violenta retencione, quam contra voluntatem meam retinuistis a die qua per socium meum magistrum Raimundum de Pictavia pecii mihi restitui. Similiter vero, ut nuncius, requiro vos totum collegium ut faciatis mihi plenam emendam pro eo quod me, non iniuriosum vobis nec blasphemum Dei nec inimicum fidei, absque ulla racione traxistis ad presenciam domini episcopi et coegistis me legere cedulam per vos dictatam et ordinatam.

Et vos magistrum Gaufridum de Carnoto requiro ex parte domini regis et apostolice sedis ut omnia supra dicta[t] et lecta et responsiones quas isti domini facient ad requestas premissas in formam publicam redigatis, ut in iudicio[u] clareat an sit magis temerarius qui dicitur temeraria scribere vel qui facit temeraritates, et innocens valeat exclamare coram angelis Dei: «Confundantur superbi quare[v] iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis. Convertantur mihi timentes me,[x] Domine, et qui noverunt testimonia tua.»[y] Et quare[z] nuper in tempore statuto a iure[aa] ad appellandum non potui habere presenciam domini episcopi, ideo ad cautelam de voluntate superioris ad sedem apostolicam in scriptis appellavi ab iniquo et iniusto[ab] iudicio[ac] processum domini episcopi et accessorum suorum in aula sua. Et illi appellacioni adhereo et eam renovo de presenti et volo inde fieri copiam quibuscunque per manum tabellionis et etiam de protestacione[ad] presenti.

Actum Parisius in manerio domini episcopi Parisiensis predicti, IIII° ydus octobris, coram venerabilibus viris archydiacono Parisiensi,[ae] cancellario Parisiensis ecclesie,[af] et magistro P. de Allvernia, magistris theologie, audientibus agenda aliis magistris in theologica facultate, dominis Radulpho de Roseto, penitenciario Parisiensi, et officiali Parisiensi, canonicis in ecclesia Parisiensi predicta pro parte dicti episcopi vocatis et presentibus et testibus infrascriptis, reverendo patre domino archiepiscopo Narbonensi, nobilissimo comite Atrebatensi, nobili domino Almarico, vicecomite Narbonensi, venerabilibus viris magistris Nicholao de Cathan archidyacono in ecclesia Remensi, legum professore, magistro Thierico thesaurario comitis Atrebatensis et pluribus aliis ad premissa vocatis et rogatis eisdem anno, indictione, loco et die.

Venerabilis vir cancellarius Parisiensis requisitus, ut supra dicitur, ut restitueret dicto magistro A. scripturam suam seu opusculum quod fidei sue commiserat et concesserat liberaliter ad exemplar, ut dicebat, predictus cancellarius respondit quod ipsum tradiderat aliis magistris in facultate predicta, et quod de hoc loqueretur eisdem. Actum presentibus qui supra proximo continentur.

Et ego Gaufridus, dictus Ligator, Carnotensis, auctoritate sancte Romane ecclesie publicus notarius, premissis interfui et ea scripsi et publicavi rogatus meoque signo signavi prout decet competenter.

[a] ejusdem *AM* [b] ejus *AM* [c] gratia *AM* [d] quia *AM* [e] temporandi *AM* [f] temerariis, creiem que hauria de dir temerarius. [g] rationes *AM* [h] conscientiam *AM* [i] consciencias *AM* [j] Narnia *AM* [k] ejusdem *AM* [l] et jurisperito *AM* [m] Aegidio Aycelino [n] hauria de dir signans. A l'original va repetit el mot signanti. [o] quia *AM* [p] retentio *AM* [q] volentium *AM* [r] scientiarum *AM* [s] requisita *AM* [t] supradicta *AM* [u] judicio *AM* [v] quia *AM* [x] te *AM* [y] Salm 118,79. [z] quia *AM* [aa] jure *AM* [ab] injusto *AM* [ac] judicio *AM* [ad] protestatione *AM* [ae] Philippo [af] Petro de S. Audomaro

67

1300, octubre, post 12.[a]

Notificació, protestació i requisició de mestre Arnau de Vilanova davant el rei de França contra la seva detenció ordenada per l'oficial del bisbe de París.

París, Biblioteca Nacional, lat. 17534, ff. 103v-104v. Original.

H. Denifle – E. Chatelain, *Chartularium Universitatis Parisiensis*, II, París, 1881, pp. 86-87, doc. 615. En el regest que Denifle i Chatelain fan del document en el *Chartularium* cometen l'error d'afirmar que la protesta anava dirigida al rei Jaume II.

Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, IV (1910), 111-115, doc. XVI.

Menéndez y Pelayo, M., *Historia de los heterodoxos españoles*, III, LXXIV-LXXVIII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 270, doc. 44.

Publicat per Josep Perarnau, *Sobre la primera crisi entorn el* De adventu Antichristi *d'Arnau de Vilanova: París 1299-1300*, dins ATCA, 20 (2001), 382-388.

Coram vobis serenissimo principum orbis terre domino rege Francorum ego magister A[rnaldus]. dictus de Nova villa, non ut Arnaldus sed ut nuncius incliti principis et illustris consanguinei vestri regis Aragonie propono atque notifico quod postquam a vobis licenciam redeundi ad eum recepissem in Betausel et die sabati mane post festum beati Thome disposuissem iter meum arripere versus episcopum Tholosanum cum littera vestri mandati ad ipsum propter commissionem eidem in parte factam super negociis pertinentibus ad meam legacionem, die precedenti in sero Parisiensis officialis prodicionaliter me fecit vocari quare[b] per clericum suum afferentem non mandatum presidis ymo preces cum genu flexo quod irem ad ipsum quoniam me indigebat; et cum ivissem ad reverenciam et ex honestate meque blandis et sophisticis verbis detinuisset usque ad involutum noctis, postmodum me, reclamantem quod nuncius ad vos eram et non fugitivus, retinuit cum equitaturis meis, non obstantibus recquisitione et testimonio reverendissimi patris archiepiscopi Narbonensis, factis eadem factis eadem nocte *(sic)* per nuncium ejus nec sequenti die voluit me nullatenus relaxare nisi prestita fide iussoria

caucione sub gravi pena trium millium librarum, presentibus et pro me fide iubentibus domino Amalrico, vicecomite Narbonensi, et domino C. de Nogareto et domino Alphino de Narma[c] et pluribus aliis, nullamque causam mee capcionis atque detencionis pretendit nisi quare[d] quia III[or] aut V[que e] magistri in theologia, ut asserebat, denunciaverant ei quod ego in quodam libello de Adventu Antichristi scripseram quedam contra fidem et quedam contra evangelium, in cuius cause assignacione veritas probat ipsum fuisse mendacem eventibus subsecutis et infallibili judicio racionis: eventibus quidem, quare[f] postmodum omnes et singuli de collegio magistrorum, eo presente ac multis aliis, illud dixisse taliter negaverunt non solum verbo sed etiam facto, nam presentibus reverendo patre archiepiscopo Narbonensi et discreto viro archidiacono Algie et nobilibus viris domino Almalrico,[g] vicecomite Narbonensi, et domino C. de Nogareto et domino Symone de Marcay, militibus vestris et domino Alphino de Narma,[h] clerico vestro, et ipso officiali Parisiensi et pluribus aliis, totum collegium supradictum concorditer fecit legi notulos quos in opere meo notaverat impugnandos coram episcopo Parisiensi et per eundem episcopum fecit pronunciari fecit pronunciari *(sic)* dampnandos, non ut erroneos, sed ut temerarie assertos, de quibus exstat publicum instrumentum, cum igitur magistri collegii supradicti palam asseruerint et[i] cum sollempni processu quod dicta et contenta in opere supradicto non sunt erronea, patet officialem esse mendacem qui asserit clam denunciasse quod in eo contenta erant contra fidem aut evangelium, quare[j] quicquid est contra fidem et evangelicam veritatem est omnino erroneum.

Claret etiam judicio racionis quod officialis fuerit mendax et fictus in assercione predicta, nam reales ac veri in theologia magistri sicut radii splendidi Jesu Christi ceteris[k] fidelibus superlucent sanctitate, iure et sublimitate sciencie, quorum neutrum fuisse constat in illis, quod[l] officialis predictus fingit sibi denunciasse mendacia supradicta, nam qui ceteris eminent sanctitate vite, scandalum non ponunt nec suscitant adversus filium matris sue, nec murmure latebroso mendacia seminant contra fratrem nec sedent in insidiis cum ditibus et occultis ut interficiant innocentem.

Qui vero sciencie fulgore superant alios non clam impugnant vel mordent aliqua dicta sed gladio racionis expresse conscribentes judicium silere cogunt imperite loquentem. In proposito vero nondum apparuit aliquis inchoans vel attemptans rationibus scriptis palam vel publique dictum opusculum impugnare. Patet igitur ex predictis quod illi denunciatores contra me quos fingit officialis non fuerunt in theologia magistri sed ypocrite[m] procul dubio, tristes de gracia quam mihi Dei benignitas[n] impertitur, et[o] successores phariseorum qui Christum impura livoris invidia malicia prosequebantur ut nequissimi draconis membra pestiffera.

Unde cum evidens veritas ipsum officialem ostendit esse mendacem in suo dicto et convincat eundem me supradicto[p] modo cepisse et incarcerasse ex odio vel cupiditate rerum mearum et non ex aliqua causa racionabili sive iusta, constat ipsum esse nimis culpabilem non solum quantum ad iniuriam mihi

factam atque quantum ad maculam quam ingessit honori nostro, sed insuper quantum ad vituperium quod regi Aragonie intulit et quantum ad dispendium et dampnum quod dedit eidem impediendo legacionis ad eius negocia pertinentis prosecussionem acomodam et festinam.

Iterum vestre magestati notifico quod cancellarius Parisiensis, cui ad preces suas quoddam quaternum meum concesseram ad exemplar, requisitus ex parte mea per socium meum in die qua fui detentus per supradictum officialem ut redderet, reddere denegavit nec adhuc reddidit, cum tamen ut nuncius ad vos missus requisiverim ex parte vestra quod mihi redderet atque plenam faceret restitucionem et emendam pro tanti[q] temporis violenta retencione, protestando quod cum sim nuncius et adhuc in actu legacionis existens non pateretur fides vestre proteccionis me depredari vel spoliari per aliquem regni vestri: de quibus vobis faciam fidem protinus publico instrumento.

Iterum notifico regie magestati quod, post predictam capcionem sive detencionem, collegium magistrorum in theologia Parisius[r] impedivit execussionem mee legacionis citando me per officialem predictum ad sui presenciam et postmodum trahendo ad presenciam Parisiensis episcopi et cogendo terroribus atque minis me legere cedulam mendosam et abusivam per eos ordinatam et inique atque dolose confectam me non vocato nec consensu mee deliberacionis[s] ullatenus[t] recquisito ad ordinacionem et scripcionem illius, ymo cum eam in manu mea cancellarius posuisset, repentino preceperunt[u] clamare quod legerem et lectis adhiberem consensum: cuius rei veritatem supradicti testes, quare[v] fuerunt, expriment, saltem iuramento astricti.

Nec possunt predicti magistri ostendere rationem qua iuste potuerint predictum processum contra me facere, nam si dicant, ut tunc dixerunt, quod in opusculo meo de adventu Antichristi asserenti[x] aliqua temere, posito quod sic esset, tamen cum assertio temeraria non vergeret in blasphemiam Dei nec in periudicium[y] vel iniuriam proximi nec in ruinam fidei, non ad presenciam iudicis[z] causarum trahendus eram, set pocius scolarum, cum ea que sunt pure scolastica debeant pure scolastice pertractari.

Unde cum propter actus pure scolasticos adiverunt[aa] officialem et episcopum Parisiensem ad quos[ab] justicie titulus vel alicuius honestatis urgebat eos, videtur quod immundo spiritu vexarentur et quod utres eorum vacui forent peculo caritatis et maxime cum asserant falsum. Nam id proprie dicitur asseri falsum quod absque ullo[ac] genere probacionis affirmatur pertinentis, sed in predicto opusculo nihil asseritur, ut intuentibus patet nisi probabiliter iuxta[ad] sanum intellectum sacrorum eloquiorum, nec quicquid falsum continet, ut ipsi vel quidam ipsorum dolose finxerunt in cedula sua, nec iuramento districti auderent asserere quod aliquod falsum vel erroneum in ipso contineatur.

Patet igitur quod ignarus est atque irrisor vel dolosus qui temerarie dicit asseri que scribuntur, ibidem, quod ex hoc maxime declaratur quod nullus

audiret contrarium eorum que scribuntur[ae] ibidem asserere nec posset probare, sed dicens oppositum iudicaretur temerarius absolute.

Sicut per vos theologos in judicio clare fiet nec obstat si dicant quod novitates in opusculo continentur, quoniam novitas racione suffulta et utilis non est horrenda sed pocius amplectanda, presertim cum ea que probantur vel asseruntur ibidem non sunt nova in sua radice, cum ex auctoribus sacri voluminis extrahantur, ei si dicantur auctoritates ille noviter exponi secum quam exposuerint[af] precedentes expositores, scire debent quod talis novitas non est inconveniens caritati et fidei non repugnat, ymo testibus sacris expositoribus a Spiritu Sancto, nec est inconveniens aliter nunc exponi quam exposuerunt nostri patres, cum ipsa scriptura sacra, supra cuius eloquia predictum opusculum est fundatum, expresse testetur illud, dicendo per Danyelem: clausi sunt signati quia sermones pertransibunt plurimi et multiplex erit sciencia nec omnes intelligent sed docti tantum[ag] cum igitur scriptura predixerit quod multi expositores transirent per eam expliciter exponendo, tamen docti a Spiritu Sancto solum intelligent veritatem et nisi sit in dicione vel potestate hominis prohibere Spiritum Sanctum, quin spiret ubi voluerit, patet quod expresse contradicat Spiritui Sancto qui asserit esse inconveniens quod eloquia sacre scripture possint in veritate secus exponi quam exposuerint patres nostri, et de numero sunt illorum de quibus veritas dicit: ve vobis legisperitis qui accepistis clavem sciencie, quia nec intratis, scilicet ad noticiam veritatis, nec permititis alios ingredi,[ah] nec est mirum si vinum novum veteres rumpunt utres[ai] et tandem[aj] fundatur, cum ipsa veritas hoc testetur, que simplicibus et ydiotis humilibus apperit sensum scripturarum et claudit tumidis et elatis doctoribus vel magistris. Que omnia vobis, serenissimo principum, proposui ut clarius cognoscatis quam[ak] irracionabiliter et iniuste supradictum collegium impediverit execussionem legacionis mihi commisse, irrequisita et omnino postposita vestre excellencie magestate. Propter hec igitur omnia supradicta magestatem vestram cum presentis scripti testimonio ac protestacione recquiro ex parte regis Aragonie, et ut nuncius eius actu quod faciatis emendari plenarie vituperium eidem illatum in iniusta mei detencione ac rerum mearum ablacione er reparari dispendia atque dampna data per supradictos eiusdem legacioni, protestans, ut nuncius, quod rex Aragonie supradicta vituperia ferret molestius quod si per guerram hostilem amitteret partem regni.

Iterum protestando, ut supra, recquiro ne vos atque vestrum consilium consensisse videamini[al] vituperiis vel molestiis[am] supradictis quod iam rei veritatem per sollempnes[an] proprias[ao] non tardetis arguere et condigne punire. Dico etiam ex parte regis Aragonie et protestor quod cum predicti dederint eidem regi occasionem non parvam commocionis adversus dominum nostrum, et gravia, plus quam exprimi possit[ap] vel liceat, fomenta pepercisse vel incendisse noscantur contra bonum tranquillitatis et pacis, nullis subditorum vestrorum nullo iure divino sed vel humano seu privilegio deffensionis remedia poterunt optinere.

Dico etiam et protestor, ut supra, quod si forte dyocesanus, cui temerarii supradicti subsunt[aq] immediate, foret delirus atque carens sensu discrecionis vel statualis et hebes atque vertibilis ad impulsum cuiuslibet aure levis, non vos excusaret deffectus eius atque sterilitas mentis sue, cum liceat in universitate fidelium apud omnium gemma pontificum papa noster qui suffragiis mendicatis alieni sensus non indiget, cum non solum eminencia dignitatis prebet uberem auctoritatem sed racionis pervietas[ar] et plenitudo scienciarum in ipso[as] propriam mentem ornant, qui nobis indubitanter faciet iusticie complementum, maxime cum supradicte temeritates fuerint attemptate[at] in periculum boni communis et publici. Dico etiam quod est hic casus novus et nimis arduus et quod non est auditum a seculo quod in regno Francie, nedum in domo eius, nuncius regis fuerit per illos de regno et domo regni captus, detentus, incarceratus, spoliatus irracionabiliter et iniuste,[au] paratus sive ad informacionem totius magistratus regni vel domus Francie facere copiam notificacionis, protestacionis ac requisicionis presentis : et ne rex Aragonie possit inde inculpare de neglicencia custodiendi honorem ipsius, cum sit princeps tante prudencie quod eligit mittere sapientem ad sapientem et stultos ad stultos et misit inde ad vos, supplicando requiro quod detis mihi tabellionem qui hec omnia supradicta in publicam formam redigat scripturam qua possum[av] ei facere fidem de diligencia mea vel saltem quod faciatis sigillo autentiquo, et insuper parte ipsius requiro quod personam meam et eorum qui mecum sunt et res[ax] meas faciatis a violencia custodiri, cum sim paratus iter statim arripere et finem imponere legacioni.

[a] Francesco Santi afirma que la *Protestatio facta coram domino rege Francorum* fou redactada a París en el primer semestre de l'any 1300 (F. Santi, *Arnau de Vilanova. L'obra espiritual*, 253). [b] quia *AM* [c] Narnia *AM* [d] quia *AM* [e] quatuor aut quinque *AM* [f] quia *AM* [g] Amalrico *AM* [h] Narnia *AM* [i] et *omès per AM* [j] quia *AM* [k] ceteri *AM* [l] quos *AM* [m] ypote *AM* [n] a l'original, begninitas. [o] *AM* omet la conjunció et. [p] suppradicto *AM* [q] sancti *AM* [r] Parisiis *AM* [s] deliberationis *AM* [t] nullatenus *AM* [u] proceperunt *AM* [v] quia *AM* [x] asserui *AM* [y] preiudicium *AM* [z] indicis *AM* [aa] adeunt *AM* [ab] quod *AM* [ac] nullo *AM* [ad] iuxta, a l'original [ae] Alòs Moner omet una part del text: quod ex hoc maxime declaratur quod nullus audiret contrarium eorum que scribuntur. [af] exposiverint, *AM* [ag] Dan 12, 9-10. [ah] Lc 11, 52. [ai] Mt 9, 17. [aj] tandam *AM* [ak] quan *AM* [al] videmini *AM* [am] Alòs Moner omet molestiis. [an] sollemnes *AM* [ao] Alòs Moner omet proprias. [ap] posset *AM* [aq] subsint *AM* [ar] Alòs Moner omet pervietas. [as] ipse *AM* [at] actemptate *AM* [au] inuiste *AM* [av] millor hauria de dir possim. [ax] rex *AM*

68

1300, octubre, 18. Calataiud

Jaume II recomana al rei de França, Felip el Bell, l'afer de l'infant Ferran de Castella i li anuncia el nomenament dels seus delegats per a tractar l'afer de la Vall d'Aran. Un dels delegats és mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 1965. Original.

CR, caixa 5, 1187. El P. Martí de Barcelona hi veié dues cartes reials, una dirigida als tres comissionats per Jaume II; l'altra, adreçada a Torrefeta i al bisbe de Tarassona, que constituïren, sembla, la comissió definitiva. S'hi al·ludeix explícitament l'ambaixada d'Arnau de Vilanova a París.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 92, doc. 7.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 269-270, doc. 42.

Illustrissimo et magnifico principi Philipo, Dei gracia regi Franchorum, consanguineo nostro karissimo. Jacobus, per eandem, rex *et cetera*. prosperorum ubertatem successuum cum salute.

Mentem vestram responsalis littere vestre per quam manifestius nobis innotuit regalem magnificenciam communes consanguineos illustres Alfonsum, regem Castelle, et inclitum infantem Ferdinandum, fratres, ultra eciam naturalis mentis instinctus, interna dileccione complecti, et quod eis cordis affeccione compatitur eosdemque intendit graciosa prosequi dextera et efficacis exhibicione juvaminis confovere, continencia multipliciter exultavit.

Credimus eciam firmiter ac tenemus quod sicut hoc tanti principis benivolencia largiflue pollicetur, ita pollicitum habundancius per effectum operis explicabit. Nos autem et hucusque negocia dictorum fratrum promovimus eo modo precipue et efficacius usque ad consumacionem, Deo propicio, obtinendam proponimus promovere. Ceterum quia tam ex eiusdem responsive tenore quam ex notificacione potissimum literatorie nobis facta per magistrum Arnaldum de Villanova, dilectum phisicum, consiliarium et familiarem nostrum, nuper per nos ad presenciam regiam destinatum, percepimus vos, benigne suscepta legacione super articulis vallis de Aran et invasionis comitatus Pallariensis et nove oppressionis que fit in Aquis Mortuis hominibus terre nostre, commisisse venerabilibus et discretis viris episcopis Tolosano et Suexionensi et archidiacono Algie ut ad partes Aquarum Mortuarum et Tolosani personaliter accedentes intendant circa hec fine debito terminandum.[a]

Ecce quod nos a simili ad eandem venerabilem patrem in Christo Petrum, divina providencia Tirasonensem episcopum, et discretum Johannem de Turrefacta, sacristam Illerdensem, ad partes predictas continuo progressuros [...] deputandos. Placeat igitur ut sicut in premissis et aliis nos et vos contingentibus, ut postulat affinitatis nexus et alia plura subsidia que personas et regna ac terras utriusque copulant et coniungunt, velitis et jubeatis procedi quod vere dileccionis sinceritas ad invicem augeat et illesa perpetuo conservetur. Datum.

[a] terminande *MB*

69

1300, octubre, 18. Calataiud

Minuta reial en què Jaume II dóna a conèixer a mestre Arnau de Vilanova els vocals reials que, juntament amb els nomenats pel rei de França, han d'examinar sobre el terreny les reclamacions de què és portador Arnau de Vilanova de part del monarca d'Aragó.

ACA, CRD, Jaume II, sèrie general, 1965. Original.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 93-94, doc. 8.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 270, doc. 43.

Cfr. Finke, AA, I, 452.

Cfr. Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, IV (1910), p. 110, doc. XV. Capítols o instruccions que Arnau de Vilanova rebé del rei *ad hoc*. Document en mal estat.

Jacobus *et cetera*. Magistro Arnaldo de Villanova, dilecto phisico, consiliario et familiari nostro, salutem et dileccionem.

Percepto ex continencia litterarum nobis per vos missarum quod illustris princeps Philipus, rex Francorum, exposita per vos prelibato regi legacione vobis commissa, idem rex benigne acceptans sibi per vos exposita super articulo vallis de Aran et super articulo invasionis comitatus Pallariensis et super articulo nove oppressionis que fit in Aquis Mortuis hominibus terre nostre, commisit venerabilibus et discretis viris Episcopis Tolosano et Suexionensi ac archidiacono Algie ut personaliter accedant ad Aquas Mortuas et partes Tolosani circa dicta negocia processuris et intenturis.

Ideo significamus vobis nos, sollicitati a vobis ut viros notabiles auctoritate et prudencia atque pericia iuris et facti eligeremus mittendos ad predictas partes racionibus supradictis, Venerabilem in Christo Patrem, divina Providencia Tirassonensem episcopum, ac Johannem de Turrefacta, sacristam Illerdensem, et Guillelmum de Castroveteri, militem, versus dictas partes continuo progressuros ad predicta tractanda, facienda et ordinanda providimus deputandos. Propter quod vos attente rogamus in agendis et pro faciendis negociis huiusmodi, una cum predictis nunciis nostris, velitis personaliter accedere et sic circa ea sollicite et cura exacta, ut de vestra discrecione plene confidimus, intendere quod ius nostrum illibatum servetur.

Datum Calatayud .XV.º kal. novembris.

70

1301, gener, 2. Múrcia

Jaume II autoritza Marc Renard, procurador de mestre Arnau de Vilanova, per a retornar a València i tenir cura dels afers d'aquest. El rei, per tal que pogués complir la comanda, l'afranqueix del servei militar. Així ho comunica el monarca al seu justícia i altres oficials reials de Borriana en aquest document.

ACA, C., reg. 293, f. 33r.
Publicat per Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, IV (1910), 496, doc. XIX.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 271, doc. 46.

Jacobus, *et cetera*. Fidelibus suis iusticie de Burriana et universis aliis officialibus nostris ad quos presentes pervenerint, salutem *et cetera*.
Cum nos contemplacione dilecti fisici et consiliarii nostri magistri Arnaldi de Villanova, Marcho Renardi, vicino Burriane, procuratori in dicto loco ad negocia dicti magistri Arnaldi, licenciam ut possit redire ad propria de presenti exercitu regni Murcie graciose duxerimus concedendam,[a] vobis dicimus et mandamus quatenus dicto Marcho vel bonis suis racione dicti reditus sibi[b] nullum impedimentum vel contrarium faciatis.
Datum Murcie, IIII° nonas ianuarii, anno predicto.
Bernardus de Aversone, mandato regio.[c]

[a] concedenda *AM* [b] sui *AM* [c] regis *AM*

71

1301, juny, 10. València

Bernat de Valeriola i la seva muller Benvinguda venen uns censos a mestre Arnau de Vilanova.

ACV, Pergamins, núm. 4115. Original.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 923.

Noverint universi quod nos Bernardus de Valleriola, civis Valencie, et uxor eius Benvenguda, ambo simul et in solidum per nos et omnes nostros vendimus et concedimus vobis Magistro Arnaldo de Villa nova, fisico, licet absenti tanquam presenti, et Bernardo de Asenuy, civi Valencie, procuratori vestro, presenti et nomine procuratorio vestro recipienti et vestris in perpetuum duodecim maçmodinas juciffias censuales auri boni, fini rectique ponderis cum

toto eorundem iure, dominio, laudimio et faticha ac alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas, quas accipimus et habere et accipere debemus singulis annis in festo Omnium Sanctorum super quodam trocio orti sito et posito in termino de Algerocio Orta Valencie, quem pro nobis et sub nostro dominio tenet et possidet ad dictum censum Bernardus Corberani. Qui quidem trocius orti confrontatur cum via publica et cum terra Bartholomei Barberani, cequia in medio, et cum terra Petri Ollerii et cum terra Jacobi Prats et cum censuali Jacobi Cortit. Jam dictas itaque duodecim maçmodinas juciffias censuales auri boni, fini rectique ponderis cum toto eorundem (*sic*) iure, dominio, laudimio et faticha ac alio iure emphiteotico seu iure percipiendi ipsas et etiam cum omnibus juribus nostris, locis, vocibus, accionibus, racionibus, peticionibus, realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis, nobis nostrisque in predictis duodecim maçmodinis vel pro ipsis competentibus et competituris quoquomodo nobis et vestris perpetuo vendimus et concedimus ipsas scilicet mille octingentorum solidos regalium Valencie, quos omnes a vobis numerando habuimus et recepimus et ad totam nostram voluntatem inde bene vestri paccatus (*sic*) sumus.

Renunciantes scienter omni excepcioni peccunie predicte non numerate sive precii supradicti a vobis non habiti et non recepti et doli, et benefficio etiam minoris precii et duplicis decepcionis et illi iuri quod subvenit deceptis ultra dimidiam iusti precii et omni alii cuilibet iuri contra hec venienti. Dantes et concedentes vobis et vestris perpetuo quidquid hec vendicio supradicta amplius modo valet vel in posterum est valitura precio memorato.

Et de presenti constituimus nos dictum censuale pro vobis et vestro nomine tenere et possidere donech de ipso plenam et liberam aprehenderitis corporalem possessionem et quasi, quam liceat vobis aprehendere auctoritate vestra propia licencia nostri vel curie seu alterius iudicis minime expectata seu etiam requisita. Nunc igitur predictum censuale, iura, proprietates et servitutes eiusdem scienter ex nostro nostrorumque iure, posse, dominio et tenedone ac corporali possessione ehicimus et extrahimus et ipsum in vestrum et vestrorum ius, posse, dominium et tenedonem ac veram, liberam et corporalem possessionem vestro plano (*sic*) iure ut in rem vestram propriam mitimus et transfferimus irrevocabiliter de presenti ad habendum, tenendum, possidendum, expletandum et etiam ad dandum, vendendum, inpignorandum, alienandum, obligandum, excomutandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde cui et quibus volueritis perpetuo faciendas, exceptis militibus et sanctis, sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo.

Promitentes per nos et omnes nostros predictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo vobis et vestris perpetuo deffendere et salvare et facere, habere, tenere et possidere quiete, potenter et in sana pace contra omnes personas conquerentes vel aliquid perturbantes ad forum Valencie. Et tenemur inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali eviccione et ab omni dampno ac etiam interesse. Ita quod si forte questio aliqua vel demanda

in totum vel partem huius vendicionis ab aliquo sive ab aliquibus aliquo tempore contra vos vel bona vestra fieret vel moveretur tam per oblacionem libelli vel aliquo quocumque modo, in continenti, facta nobis denunciacione vel non facta seu expectata denunciacione, quam denunciacionem ex pacto speciali et expresso in hoc contractu apposito vobis remitimus nostris propriis sumptibus et expensis in quacumque curia et loco duxerimus eligendum, promitimus nos ante vos et vestros ponere in iudicio et extra iudicium et pro vobis et vestris respondere et satisfacere et vos et omnia bona vestra et vestrorum perpetuo inde ab omni dampno, gravamine, missione, interesse et expensa penitus custodire. Et ipsam litem, questionem, libellum et omnem causam in nos suscipere et in eadem causa et ipsius rei deffensioni nos offerre et in causa et causis tam principalibus quam apellacionum sistere quousque per diffinitivam sentenciam, a qua non potest ulterius apellari vel suplicari, fuerit terminata, vel vos, si velitis, per vos met possitis dictas causas agere, vobis et vestris tamen super hoc eleccione servata. Remitentes vobis et vestris per speciale pactum necessitatem denunciacionis et apellacionis.

Et si vos dictas causas tractare eligeritis et super eviccione pronunciari contigerit contra vos vel bona vestra et aliquas missiones seu expensas feceritis, dampna aliqua seu gravamina sustinueritis aut aliquid evictum fuerit sive diminutum de vendicione predicta, totum illud, quantum sit vel fuerit, vobis et vestris restituere et emendare promitimus in solidum voluntati vestre. Et hoc ex pacto speciali et expresso in hoc contractu aposito vobis duximus promitendum. De quibus omnibus supradictis credamini vestro plano et simplici verbo sine testibus et juramento. Obligantes scienter ad hec vobis et vestris in solidum nos et omnia bona nostra mobilia et inmobilia ubique habita et habenda. Renunciantes quantum ad hec specialiter et expresse beneficio nove constitucionis et dividende accionis.

Et ad maiorem firmitatem damus vobis fidanciam salvitatis secundum forum Valencie Bernardum de Cani, civem et campsorem Valencie, qui dictam vendicionem cum omni suo melioramento facto et faciendo vobis et vestris perpetuo deffendere et salvare ad forum Valencie teneatur.

Quam fidanciam ego dictus Bernardus de Cani in me sucipio (*sic*) et eam libenter facio et concedo super omnibus bonis meis mobilibus et inmobilibus habitis et habendis ubique, que ad hec scienter et caute obligo de presenti.

Insuper ego Benvenguda iuro in Dominum, tactis a me sacrosanctis evangeliis et cruce Domini, predicta omnia atendere et complere et in aliquo contra facere vel venire. Renuncians quantum ad hec doti mee et sponsalicio et benefficio Velleyani et iuri ypotecarum mearum.

Quod est actum Valencie quarto idus Junii anno Domini M° CCC° primo.

Sig + num Bernardi de Valleriola.

Sig + num Benvengude, eius uxoris.

Sig + num Bernardi de Cani, fidancie, predictorum, qui hec concedimus et firmamus.

Testes huius rei sunt Petrus Folquers et Bertrandus de Vilalta.

Sig + num Petri Ferrarii, notarii publici Valencie, qui hoc scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis cum litteris rasis et emmendatis in lineis secunda, tercia et quinta in diccione qua dicitur duodecim.

Al dors, en lletra d'altra mà que la del document hi ha aquesta nota: Carta de compra feyta per mestre A. de Vilanova de XII maçmodines en Algeros de B. de Valleriola. Fo feyta en Valencia III° idus Junii anno Dni. M° CCC° primo e closa per en P. Farrer notari.

72

1301, juny, 20. València

Bernat de Valeriola acusa rebut del preu d'uns censos venuts al procurador de mestre Arnau de Vilanova, Bernat Acenuy.

ACV, Pergamins, núm. 1835. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 271, doc. 47.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 925.

Sit omnibus notum quod ego Bernardus de Valeriola, civis Valencie, scienter per me et omnes meos confiteor et in veritate recognoso vobis Bernardo de Assenuy, civi Valencie, presenti et recipienti et vestris quod loco, nomine et racione magistri Arnaldi de Villanova, fisici, et pro ipso dedistis et solvistis mihi voluntati mee numerando illos mille octingentos solidos regalium Valencie pro quibus eidem Magistro Arnaldo absenti et vobis procuratorio nomine seu pro ipso presenti et suis ad imperpetuum.

Ego et uxor mea Benvenguda in solidum vendidimus et alienavimus duodecim maçmudinas juciffias censuales cum publico instrumento auctoritate subscripti notarii facto ut in eo continetur. Renuncians scienter omni excepcioni peccunie predicte non numerate et non recepte et debite. Unde absolvimus, difinimus, remittimus et constituhimus eciam vos pro ipso et bona vestra presencia et futura ab omni accione, questione, peticione et demanda dictorum mille octingentorum solidorum. Et facimus dictis Magistro Arnaldo et vobis pro ipso et suis perpetuo bonum et irrevocabilem finem et pactum de non petendo sive de non renunciando in iudicio vel extra iudicium aliqua racione, imponendo inde mihi et meis super predictis mille octingentis solidis silencium sempiternum, sicut melius, plenius, sanius et utilius potest dici, scribi et intelligi ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum et dicti Magistri Arnaldi de Villanova et suorum perpetuo.

Quod est actum Valencie XII° kalendas Julii anno Domini M° CCC° primo.

Sig + num Bernardi de Valeriola predicti qui hec concedo et firmo.

Testes huius rei sunt Jacobus de Solanis et Jacobus de Pomaro, guanterius.

Sig + num Petri Ferrarii, notarii publici Valencie, qui hec scribi fecit et clausit cum litteris rasis et emmendatis in linea quarta in diccione que dicitur duodecim.

73

Estiu de 1301. La Sgurgola

Arnau de Vilanova redacta el Tractatus de mysterio cymbalorum, *dedicat al prior i monjos de la cartoixa de Scala Dei, al Priorat. Incipit: «Qui interrogant, interrogent in Abela et sic proficient».*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 78v-98r.

Vat. Borgh. 205, ff. 48v-63r; Oxford, Bodleian Library, Can. Misc. Lat. 370, ff. 217ss; París, B. N., Lat. 15033, ff. 200r-240v; Kues, Cod. 42, ff. 238a-249b; Roma, Archiv. Carmel., A.O.III. 556.A, ff. 13°-20d; Viena, B. N., 545, ff. 108r-111r; Zagreb, Univ. Cod. lat. 154, ff. 73r-81v.

74

1301, setembre, 14. Anagni

Guerau d'Albalat envia al rei Jaume II un missatge en què li fa saber que mestre Arnau de Vilanova era a la cort pontifícia des dels primers dies del mes de maig.

ACA, C., CR, Jaume II, extra sèries. Pendent. Original.

Publicat per H. Finke, *Aus den Tagen Bonifaz VIII*, XXVI-XXXVII.

H. Finke, AA, I, 100-106.

Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, IV (1910), 496-498, doc. XX.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 271, doc. 48.

Victorioso ac magnifico principi domino Jacobo, Dei gracia regi Aragonum illustrissimo. Geraldus de Albalato, servus eius in curia Romana, terram ante suam presenciam humiliter osculari.

Licet excellencie regie nuper per Bernardum Symonis, nuncium meum, multa curaverim intimare. Tamen, quia post illius recessum in curia sunt plurima innovata, ea magestati regie presencium serie indicare curavi. Noverit itaque regia celsitudo quod illustris rex Karulus venit Anagniam die sabbati post festum assumpcionis beate Marie et peciit a papa subsidium et finaliter post multa verba aspera, virulenta ac convitosa sibi dicta per papam concessa

et data fuit ei decima tocius Ytalie, Serdinie, Corçegue, Veneciarum, Grecie, quantum tenet Ecclesia, et cuiusdam partis Alamannie, ubi locuntur Gallicum, libera ad III annos. Post aliquos vero dies venit dux eius filius de obcidione Regii in Calabria, ubi fuerat per XIIII dies cum suo exercitu (…).

Die sabbati IIII nonas Septembris intravit Anagniam Karulus, frater regis Francie, qui cum magno aplausu et leticia est receptus per papam. Multis autem tractatibus habitis inter papam et dictum Karulum, mediantibus et presentibus dominis Matheo Rubei et Joanne Monachi, cardinalibus, die martis sequenti nonas Septembris, papa in publico consistorio, presentibus omnibus cardinalibus ad hoc tantum vocatis ut testibus et dicto Karulo, predicavit multa ad eius comendacionem proponens et fecit eum paciarium Tucie, item rectorem Romaniole et Marchie Anchonitane et ducatus Spoletani et tocius terre Ecclesie, excepta Bononia, capitaneum generalem.

Die mercurii vero sequenti rex Karulus recessit de curia cum febre ingenti et pessimo colore versus Neapolim. Dux tamen, de speciali mandato pape, ut serviret de cupa, post vesperos cum dicto paciario, vigilia nativitatis beate Marie ad pompam, remansit usque ad diem iovis et, facto per eum servicio supradicto, statim post vesperos recessit.

Ceterum sciatis, inclite domine, quod cum in mense Julii pape multa sinistra sue contraria voluntati de facto Sicilie nunciata fuissent, ex hoc vultum tristissimum ostendens magister Arnaldus de Villanova dixit: pater, dicunt medici nostri quod iste haeree tempestates multum nocent animo et corpori, et voco haereas tempestates accidencia et exteriora pericula, set tu, pater, qui olim Frederico aperuistis viam caritatis quare non perseveras in eis? Non, inquit papa, plus possum, quare iam misi episcopum Sabinensem ad eum et nunquam potuit sibi loqui ad partem. Dominus tamen tuus rex Aragonum me decepit in duobus, primum est quare potuisset Fredericum induxisse ad pacem et reduxisse, si voluisset; secundum est quare potuisset, si voluisset, cepisse eundem. (…)

Denique de facto magistri Arnaldi de Villanova regie magestati significo quod .X. die intrante julio de Anagnia recessit ad quoddam castrum pape La Scorcola nomine et ibi in solitudine taliter se locavit quod aliquis ad eum non poterat habere accessum et ibi quendam libellum de regimine sanitatis ad opus pape composuit. Quem, cum papa vidisset et legisset, coram quibusdam cardinalibus exclamavit: iste homo maior clericus mundi est et hoc fatemur et adhuc per nos non cognoscitur, dixerunt michi predicta etiam aliqui cardinales, cum revelarentur michi predicta, quod papa etiam dixit eis quod magister Arnaldus modo, mense julii preterito, dum sol esset in signo leonis, fecit quendam denarium et quoddam bracale pape, que, cum portaret, malum lapidis amodo non sentiret.

De quo dicti cardinales valde mirati fuerunt, tam de magistro, qui se talibus immiscebat, et de papa, quomodo poterat talia publicare vel etiam sustinere. Et dixerunt isti cardinales: magister Arnaldus utinam non venisset. Fama enim est hic, et est verum, quod iam papa fuisset sepultus nisi magister,

et quod maledicciones dicuntur propterea, scribere non valerem. Papa enim non curat nisi de tribus et circa hoc totalis sua versatur intencio, ut diu vivat et ut adquirat pecuniam, tercium ut suos ditet, magnificet et exaltet. De aliqua autem spiritualitate non curat. (…)

(...) Sciatis, inclite domine, quod alia die duxi Berengarium de Monte Alacri ad locum ubi magister Arnaldus de Villanova patitur dolorem magnum in capite propter solem qui mense julii caput et eius cerebrum perforavit ac etiam penetravit. Et cum sibi de factis vestris quomodo se habebant redderem racionem et dolerem de modico favore, quem habetis in curia, respondit magister in presencia dicti Berengarii: Non sitis tristis propter aliqua que videatis vel audiatis, quare pro certo constet vobis quod status Ecclesie cito mutabitur et cicius quam credatis. Et cavete de nimia diligencia in factis domini regis Aragonum adhibenda, quare sitis certus quod rex noster habebit in curia romana maiorem potenciam et favorem quam aliquis princeps habuerit, de quo hominum existat memoria. Nec desperetis, quare videbitis mirabilia in brevi. Et illi, quos modo rogatis, vobis suplicabunt pro certo. Et taliter, domine, ista affirmat quod, cum audio eum loquentem et sic fortiter affirmantem predicta, videtur michi quod omnia die crastina debeant evenire. Et moveor ad predicta, quare nuper dixit refferendario: vos diligitis me, ut cognosco, et sic, quare similiter diligo vos volo dicere aliqua utilia: primum est quod habeatis curam de vobis, secundum est ut queratis locum vobis et ubi possitis esse tutus et securus, quare nescitis ubi tenetis pedes. Refferendarius autem fuit totus stupefactus et de verbis predictis magnas magistro graciarum retulit acciones. (...)

(...) Nuper dixit papa regi Karulo: invenisti unquam catalanum benefacientem et qui bona operaretur? Respondit rex: Pater, multi catalani sunt boni. Dixit papa: immo, est magnum miraculum quod aliquis catalanus faciat bonum et ego non inveni unquam qui faceret nisi modo inveni enim unum catalanum facientem bona, scilicet magistrum Arnaldum de Villanova qui fecit michi sigilla aurea et quoddam bracale que deffero et servant me a dolore lapidis et multis aliis doloribus et facit me vivere. Ista fuerunt nunciata per refferendarium secrete magistro et in crastinum fui ad eum et dixit michi (...)

(...) Datum Anagni XVIII kalendas octobris.

75

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet al rei Jaume II el tractat De mysterio *i li recomana que en faci treure còpia per a la universitat de Lleida.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, f. 110rv.

P. Josep Mª Pou i Martí, *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes*, 48, nota 2.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 271, doc. 49.
És prevista l'edició d'aquestes lletres dins AVOThO, 6.2.

Inclito Domino Regi Aragonum.

Quia didici pro constanti quod divine sapientie pabula vos delectant, idcirco regali serenitati vestre deliberavi remittere quoddam opus divino spuans aromate, quod in sacro pontificis summi palacio, non est diu, modo mirabili pullulavit. Ex serie cuius tam pontificis animus quam certorum intelligentium admiratur non modicum propter stilum et claritatem probandi quasdam assertiones de ultimis temporibus seculi, quas gigantes parisienses nefariis ac subdolis motibus extinguere sunt conati. Ad quorum nequiciam detegendam celestis veritas, clarificans quod est suum, produxit in lucem predictum opus. De quo, cum ingrossatum fuerit et correctum, ut decet regiam maiestatem de vestri magnificentia et caritatis intuitu, poni facietis exemplar in statione novi ac generalis studii videlicet Ylerdensis. Archana vero que non licet homini loqui usque ad infinitum dignum est ut quiescant in mentis armario donec tempora consignata fuerint opportuna. Expliciunt epistole. Deo gratias.

76

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio *als franciscans de París.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, f. 101v.
P. Josep Mª Pou i Martí, *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes*, 48, nota 4.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 272, doc. 50.

Fratribus minoribus Parisius.

Deus qui pluviam serotinam ab antiquo promisit mittere servis suis, promissi non immemor, disposuit adimplere temporibus opportunis beneficium sponsionis. Et ideo tam misericorditer quam prudenter apperiens anno primo quartidecimi centenarii a Christi nativitate fenestras celi et quasdam sue veritatis necessarias guttas arentibus vineis patenter fecit in montis cacumine iam stillare, pro tanto videlicet ut ad infima promptius decurrentes electis altissimi plantulis rectis meatibus et clivosis foemnta celerius prebeant vitalis humiditatis, ut atamen id vobis apertius innotescat debetis scire quod noviter emanavit a sacro pontificis summi palatio quoddam opus in quo vicinitas ultimorum huius seculi temporum catholice declaratur in tantum quod insuperabilis veritas suos persecutores nitentes eam subdolis occultare versutiis tradidit contemptum in sempiterno. Cuius operis ad exemplar copiam mitto vobis ut cari-

tas vestra sit particeps consolationis in munere summi patris. Et multiplicatis carminibus servidiori animo lingua sonans, laudum preconia reddat ei. Michi, quod per vos accrescant spiritualium suffragiorum munera largiora.

77

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio *als dominics de París.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, f. 98r-100v.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 272, doc. 51.

Fratribus ordinis predicatorum qui sunt Parisius. Salus et pax vobis et abundantia caritatis a Domino Jesu Christo.

Innatam quasi devotionem, qua puerilibus annis cor meum incalescebat ac spiritualiter ferebataur ad obsequium ordinis et amplexum, credo indubitanter fuisse scintillam supracelestis ignis, que quodam radio gratuiti luminis precurrebat in mente mea plenitudinem future noticie de ordinis veritate, cum etas discretionis a sui primordio postmodum continua successione iuxta mensuram augmenti eius, a supremo distributore concessa, ostenderit mihi quod ordo ipse tanquam effigies a sigillo impressa ceree puritati celestis agni representet ymaginem et in cetu fidelium splendeat velut Christi expressa similitudo. *Et cetera*.

78

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio *als franciscans de Montpeller.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, f. 101 v.-102 v.
P. Josep Mª Pou i Martí, *Visionarios*... 48-50.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 272, doc. 52.

Fratribus minoribus Montispesuli.

Quamvis rerum opifex ad ymaginem sui formaverit hominem ut altitudinis eterne caractere insignitus ymaginis veritatem ostenderet, attamen spiritualis essentie dignitatem sic deprimit [h]ebetudo lutee mixtionis quod visus humane mentis obtunditur et ad terrenas glebas velut massa limi tendens in sinum matris, ut plurimum incurvatur. *Et cetera*.

79

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio *als dominics de Montpeller.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, ff. 100v-101v.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 272, doc. 53.

Fratribus predicatoribus Montispessulani.
Artificis eterni magnalia tanto periculosius humana subticet creatura quanto sublimius in eadem vis rationis atollitur ad veritatis noticiam et ad sui conditoris intuitum clarius ipsam cunctis mortalibus erigit lux innata. *Et cetera*.

80

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio *a l'abat i convent de Sant Víctor de París.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, ff. 102v-104v.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 272, doc. 53.

Splendor immaculate religionis, qui nunquam in vestro collegio appropinquavit occasui, meridiam fulgoris excellentiam vendicans, virtuosissimis radiis exemplorum illuminat domum Christi, tanto quod clarius emicat in eodem jubar sapientie christiane quanto diutius ab origine sua continua virtutum serenitas ibi viguit et indesinenter spirat odorem suavissimum agni Dei. *Et cetera*.

81

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio *als monjos cistercencs de Valmanya.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, ff. 104v-105r.

Fratribus Vallis Magne.

Cum in thesauris Altissimi gemmarum acervos innumerabiles constet esse, quamdiu tamen peregrinantes electi sui nequeunt ipsorum oculi totius multitudinis varia conspectione letari donec itineris vite huius consummato labore suscipiantur in aula eterne iocunditatis, quia tamen in viatoribus multipliciter et ex multis causis obtunditur acies oculorum et visus hebetatur acumen, idcirco summe largitatis clemens prudentia, que nec superfluis utitur, nec in necessariis deficit, sic providentie sue gubernacula variat, que juxta curricula temporum diversorum ipsis itinerantibus ad fomentum visus aliquas de thesauro gemmulas impertitur. *Et cetera*.

82

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio *als bisbes d'Aux i de Bordeus.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, ff. 105r-107v.

Dominis Auxitano et Burdegalensi.

Quamvis in orbe toto religionis christiane sydera prelatorum que in firmamento ecclesie manent fixa tam vite sinceritate quam fidei fundamento, multiformibus radiis fidelium animos illuminent et informent, vestra tam concolor et conformis vicinitas notabili splendoris augmento ceteris luminaribus antefertur, dum cunctis cernentibus pateat in ipsa dualitate gemmarum clara et efficax imitatio veri solis. *Et cetera*.

83

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio *al bisbe de València.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, ff. 107v-108r.

Angelo ecclesie Valentine. Licet raptus apostoli proponatur cunctis fidelibus in exemplum, attamen specialiter ad apostolorum vicarios misterium eius divine artis peritia voluit retorqueri. Nam cum eisdem sepe conveniat laboribus actionum involvi, delectat interdum et expedit postponere actionem ad contemplandum eterne semitas veritatis. *Et cetera*.

84

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio *al bisbe d'Embrun*.

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, f. 108rv.

Angelo Ebredunensis ecclesie.
Crebra suavitatis aromata, que longe diffusa recreant spiritus amatorum celestis agni, puritatis vestre noticiam adeo percipientibus imprimunt quod non solum profunda viscerum incalescunt ad vestri dilectionem, set quadam ipsius Christi dulcedine, pergustata in pomo suo, gustantium animus rapitur in amplexum vestre paternitatis et ad devotionis obsequia promptum efficit odor fame. *Et cetera*.

85

1301, novembre. Anagni

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio al *bisbe d'Auxerre.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, ff. 108v-109r.

Angelo Altisidorensis ecclesie.
Celestis providentie lux eterna, que de mortalibus efficit angelos, et ut flammee caritatis ardore succensos ad ministerium suum eligit imprimendo signaculum veritatis, propterea mihi dedit indubitanter paternitatis vestre noticiam ut spiritualium aromatum suavitate perfunderet et velut ex pomo suo, dulcedine puritatis assumpta, mihi vite sinceritas et mentis jocunditas prebeantur. *Et cetera*.

86

1301, novembre. 17. Gènova

Arnau de Vilanova tramet còpia del tractat De mysterio al *rei de França.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, ff. 109r-110r.

Inclito domino Regi Francorum.
Cum ad locum unde flumina exeunt, juxta sacre scripture testimonium, revertantur, nil magis conveniens quam ut flumen regni Francorum seu vestri

dominii revertatur ad fontem eterne manationis, a quo derivatum esse nullus catholicus ambigit. *Et cetera*.

87

1301, desembre, 20. València

Jaume II, davant la malaltia de la reina Blanca, demana la presència d'Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 120, ff. 178v-179r.
Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 99, doc. 14.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 272, doc. 54.

Viro provido magistro Arnaldo de Villanova, dilecto consiliario et fisico nostro, *et cetera*.

Ad aures nostras pervenisse saltem fama refferente pensamus qualiter Illustris domina Blancha, regina Aragonum, karissima consors nostra, gravi infirmitate extitit lacessita, de qua, licet tribuente divine potentie gratia, convalescentie aliqualem specialem fuerit assecuta, nondum tamen ad sanitatem pristinam perfecte reductam. Cuius rei potissimum causa et quare etiam pro conservatione corporis nostri vestri presentia carebamus, mens nostra immensam sumpsit letitiam cum audivimus vos de Romana curia advenisse. Ea propter discretionem vestram, ea qua possumus maiori affectione requirimus et rogamus ac etiam dicimus et mandamus quatenus, visis presentibus, quibuslibet aliis postpositis negotiis, ad presentiam nostram, ubicumque fuerimus pro causa urgenti necessitate nostra, sicut gratiam nostram caram geritis et sicut eventus nostros optatis prosperos, personaliter veniatis nullam moram in hoc aliquatenus commissurus.

Datum Valentie, XIII kalendas januarii, anno predicto.

Bernardus de Aversone, mandato regio facto per Gondisalbum Garcie.

88

1302 (Inc.1301), gener, 27. València

Jaume II, veient que s'agreujava la salut de la reina Blanca, escriu a mestre Arnau de Vilanova insistint-li novament que vingui per assistir-la en els darrers mesos de gestació i en el ja immediat part.

ACA, C., reg. 120, f. 231r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 100-101, doc. 15.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 272, doc. 55.

Discreto viro magistro Arnaldo de Villa nova,[a] dilecto consiliario et fisico nostro, salutem et dilectionem.

Jam nuper vobis per aliam litteram nostram scripsimus per hec verba: Jacobus, Dei gratia Rex Aragonum *et cetera*. Viro provido magistro Arnaldo de Villa nova,[b] dilecto consiliario et fisico nostro, *et cetera*.

Ad aures vestras pervenisse saltem fama referente pensamus qualiter illustris domina Blancha, Regina Aragonum, karissima consors nostra, gravi infirmitate extitit lascessita, de qua, licet tribuente divine potentie gracia, convalescentie *et cetera*, ut supra in kalendario ianuarii, quam quidem litteram vobis per duos cursores nostre curie ad partes Francie destinatos duximus dirigendam. Et quare[c] nondum rumores audivimus de accessu vestro ad nostram curiam, proinde admirationem suscepimus vehementem, sed ab ea retrahimur arbitrando litteram predictam vobis non fuisse actenus presentatam, verumtamen[d] cum pro expressis in supranotata[e] littera rationibus et ex nova etiam supervenienti causa que hec est quare[f] dicta consors nostra a[g] partu quem gestat in utero sperat in proximo expediri, ex qua causa, precipue occasione valide infirmitatis quam passa est nec adhuc ex ea plenissime liberata, anelat et desiderat ac expectat ab hiis vestre artis et scientie auxilio sublevari, vos in partibus istis presentem esse volumus.

Idcirco nos intima ac cordiali affectione rogamus vobis et, prout expressius possumus, precipimus et mandamus quatenus tot et tantarum causarum necessitate, sollicita et provida meditatione pensata, velitis, visis presentibus, quibuslibet aliis occasionibus et negotiis postpositis, venire ad curiam dicte Regine ubicumque fuerit, accelerare[h] accessum[i] ut regina ipsa, ex obtato adventus vestri desiderio, remedium assequatur. Sic igitur circa hec vos habere[j] velitis si nobis ullo unquam tempore servire desideratis ne quod petimus per[k] repulse fastidium expellatur, sciturus quod in hoc nobis et prelibate regine, consorti nostre, summum et gratissimum servitium facietis.

Datum Valentie, VI° kalendas febroarii, anno quo supra.

[a] Villanova *MB* [b] Villanova *MB* [c] quia *MB* [d] Unde *MB* [e] supra notata *MB* [f] quia *MB* [g] in *MB* [h] accelerato *MB* [i] accessu *MB* [j] hanc *MB* [k] pro *MB*

89

1302 (Inc.1301), març, 11. Montfalcó Murallat

Jaume II insisteix novament que mestre Arnau de Vilanova vingui a atendre la reina Blanca.

ACA, C., reg. 123, f. 41 r.
Publicat per Ramon d'ALÒS-MONER, *Col·lecció*... EUC, IV, 1910, 498, doc. XXI.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 272, doc. 56.

Discreto et dilecto consiliario et fisico nostro magistro Arnaldo de Villa nova, salutem et dilectionem.

Licet pluries vobis per litteras nostras affectuose scripserimus quod, cum vos ad quedam negotia et servitia nostra multum necessarium habeamus, personaliter veniretis, quia tamen vos ad dicta negotia et servitia nostra presentem hic velimus et necessarium plurimum reputamus, iterato vos attente rogamus ac vobis expresse mandamus quatenus ad curiam nostram pro predictis quam citius procuretis pre ceteris[a] si nobis placere cupitis et servire.[b] Et cum super hiis quedam comisserimus discreto Petro de Valle senisiis,[c] archipresbitero Cesarauguste, consiliario nostro, vobis pro parte nostra oretenus refferenda, rogamus et dicimus vobis quatenus dicto archipresbitero de hiis que vobis pro parte nostra verbotenus retulerit, indubitanter credatis ut nobis eaque curetis omnino effectui[d] mancipare.

Datum in obsidione castri de Monte Falchone,[e] quinto idus martii, anno quo supra.

Bernardus de Aversone, mandato regio[f] facto per Bernardum Boneti.

[a] Alòs-Moner omet en la transcripció l'expressió *pre ceteris* potser per una certa dificultat en la lectura del text. El cas és que en la transcripció no posa cap indicació de l'omissió, la qual cosa sembla deixar entendre que l'expressió va passar-li per alt. [b] Alòs-Moner transcriu posant una coma, quan hi ha d'haver un punt i seguit per tal que la transcripció tingui el sentit correcte. [c] Vallesenis *AM* [d] efectui *AM* [e] Falchono *AM* [f] regis *AM*

90

1302, març, 18. Roma

Guerau d'Albalat parla al rei Jaume II dels preparatius del viatge d'Arnau de Vilanova a Catalunya.

ACA, C., CRD, Jaume II, sense data. Pendent. Original.
Cfr. Ramon d'ALÒS-MONER, *Col·lecció*... EUC, VI, 1912, 98, doc. XXII.
H. FINKE, *Aus den Tagen*..., L-LVIII, doc. 11.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 273, doc. 57.

Excellentissimo principi domino Jacobo, Dei gracia Rex Aragonum illustrissimo. Gueraldus de Albalato, eius parvus in curia Romana terram ante eius presenciam humiliter osculari. (...)

Hec sunt ad presens nova curie. Multa tamen latius scriberem et a quibus procedunt que scribo; set in Tuscia omnes cursores quasi spoliantur et eis littere auferuntur. Item rex Carolus mittit nuntios suos sollempnes ad Januenses. Ad hec sciat regia celsitudo quod magnus rumor est in curia de verbis magistri Arnaldi de Villanova etiam apud maiores. Dicunt enim quod ipsius prenuntiationes iam incipiunt verificari et timent quod verba ipsius veniant ad effectum. Et quia idem magister michi alia die scripsit quod versus regiam magestatem visitandam suum intendebat iter arripere, de statu curie plura non scribo ad presens quia sum certus quod ipse magnificencie regie omnia latissime reserabit. Cum alia fient de novo, statim intimare curabo. (…)

Preterea clemencie regali humiliter supplico ut erga me occulos dignetur convertere pietatis ut saltim illud, pro quo sum hic penes procuratores audiencia obligatus, pro littera comitis Fuxensis exsolvi iubeat cum effectu. Jam enim in festo beati Michaelis sub pena excommunicacionis illud tenebar solvere. Set aliqui cardinales amici vestri me usque nunc fecerunt elongari, ut scit magister Arnaldus de Villanova. Et dicunt quod, si vos non solvitis, ipsi de suo solvent.

Placeat vobis, clementissime princeps, ut pluries scripsi, honorem regium respicere in hac parte. Ego enim honori regio fideliter supra possibilitatem meam servivi, servio et serviam quamdiu fuerint vita et vires. (…) Item dixerunt quidam canes de curia quod Rogerius de Loria iam erat suspectus inter eos et specialiter Gallicos… (…) Sciatis, inclite domine, quod aliqui ex eis et maior pars ita eviscerant se coram me in multis, ut scit magister Arnaldus de Villanova, quod, ego doleo, novit Deus. (…) Datum Rome XV° kalendas Aprilis.

91

1302, abril, 8. Lleida

Jaume II autoritza mestre Arnau de Vilanova que, pel temps de quatre anys, pugui vendre a qui vulgui el violari de la gabella de la sal de Borriana, concedit a ell pel monarca.

ACA, C., reg.199, f. 69v.
Publicat per Rubió i Lluch, A., *Documents...*, vol. I, 28-29, doc. XXIV.
Cfr. Menéndez y Pelayo, M., *Arnaldo de Vilanova...*, 203.
Ídem, *Historia de los Heterodoxos...*, III, CXVI.
Cfr. Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, VI, 1912, 98-99, doc. XXIII.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 273, doc. 59.

Nos Jacobus, *et cetera*.

Attendentes plura, grata et accepta servitia per vos dilectum nostrum magistrum Arnaldum de Villanova gratanter exhibita et que exhibere cotidie non cessatis, idcirco, ipsorum gratuitorum servitiorum intuitu, vobis licentiam ac plenum posse concedimus atque damus quod possitis auctoritate propria domos, censualia, honores aliasque possessiones quas habetis et possidetis in civitate et territorio Valencie donare seu in ultima voluntate dimittere seu legare ecclesiis et locis religiosis ad divinum cultum, hoc vobis de speciali gratia indulgentes. Mandantes per presentem cartam nostram procuratori nostro regni Valencie, justicie et baiulo civitatis Valencie necnon universis et singulis officialibus eiusdem regni et civitatis quod predictam gratiam et concessionem nostram firmam habeant et observent et faciant inviolabiliter observari[a] et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione.

Datum Ilerde, VI° idus aprilis, anno Domini M° CCC° secundo.

Matheus Botella, mandato domini episcopi.

[a] observare *RLl*

92

1302, abril, 8. Lleida

Jaume II, en atenció als serveis que li ha prestat Arnau de Vilanova com a físic reial, li concedeix la facultat de disposar en testament dels béns que posseeix a la ciutat i territori de València en favor de l'Església, dels llocs de culte i de causes pies.

ACA, C., reg. 199, f. 69v.

Publicat per Rubió i Lluch, A., *Documents...*, vol. I, 27-28. Doc. XXIII.

Cfr. Menéndez y Pelayo, M., *Arnaldo de Vilanova, médico catalán del siglo XIII*, 202.

Ídem, *Historia de los heterodoxos españoles*, III, CXV.

Cfr. Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, VI, 1912, 98-99, doc. XXIII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF. 47 (1935), 273, doc. 58.

Nos Jacobus, *et cetera*.

Concedimus et licentiam plenam damus vobis venerabili et dilecto consiliario nostro magistro Arnaldo de Villanova quod illud violarium gabelle salis de Burriana, quod ex donatione et concessione nostra habetis et recipitis ac etiam ministratis, possitis per vos vel per procuratorem vestrum vendere ad IIII°[a] annos continue sequentes cuicumque seu quibuscumque volueritis et quocumque pretio. Nos enim quamcumque venditionem de premisso violario feceritis ad predictum tempus IIII° annorum, ex nunc ut ex tunc et ex tunc ut ex nunc, emptori seu emptoribus eiusdem violarii, quicumque fuerint, lau-

damus, approbamus ac etiam confirmamus, promittentes ipsam venditionem ratam habere et in aliquo non contravenire aliqua ratione.

Datum Ilerde, VI° idus aprilis, anno predicto.

Idem.

[a] IIII *RLl*

93

1302, abril, 8. Lleida

A demanda de mestre Arnau de Vilanova Jaume II afranqueix de per vida Pere Jutge, apotecari de Barcelona, d'exèrcit i cavalcada.

ACA, C., reg. 199, f. 70v.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 101-102, doc. 16.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 273, doc. 60.

Nos Jacobus, *et cetera*.

De spetiali gratia, ad preces et instantiam dilecti consiliarii nostri magistri Arnaldi de Villa nova,[a] enfranquimus ac franchum et immunem facimus vos Petrum Judicis, apothecarium[b] Barchinone, ab omni exercitu et cavalcata regali quamdiu vobis fuerit vita comes. Mandantes per presentem cartam vicario et baiulo Barchinone et universis aliis et singulis officialibus nostris, presentibus et futuris, quod predictam gratiam sive enfranquimentum predictum vobis in tota vita vestra observent et faciant inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. Volumus enim quod si communiter et non aliter dictus exercitus redimeretur vobis certa quantitate, quod[c] in illa teneamini solvere partem vestram.

Datum Ilerde, sexto idus aprilis, anno Domini M° CCC° secundo.

Matheus Botella.

[a] Villanova *RLl* [b] apothecarius *RLl* [c] quam *RLl*

94

1302, abril, 28. Saragossa

Jaume II dóna permís a Arnau de Vilanova per treure un cavall del territori de domini reial per anar amb ell d'Aragó a Roma.

ACA, C., reg. 123, f. 111r.

Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, 368-369, doc. 60a.

Jacobus, *et cetera*. Dilecto et fidelibus suis vicario Gerunde et baiulo de Figueriis et universis aliis officialibus et subditis nostris ad quos presentes pervenerint, salutem *et cetera*.

Noveritis nos de speciali gratia concessisse magistro Arnaldo de Villa nova, dilecto consiliario, familiari et phisico nostro, quod possit extrahere de terra nostra et ad partes Curie Romane ducere unum equum. Quare vobis dicimus et mandamus quatenus nullum eidem magistro Arnaldo super extrahendo equo predicto de terra nostra impedimentum vel contrarium faciatis nec fieri seu inferri ab aliquibus consentiatis seu etiam permitatis, immo provideatis eidem, si necesse fuerit et ab eo inde fueritis requisiti, de securo transitu et conductu.

Datum Cesarauguste, IIII° kalendas madii, anno predicto.

Dominus Episcopus.

95

1302, juliol, 27. Osca

Jaume II, entre altres regals que fa a la seva muller, la reina Blanca d'Anjou, als infants i a diverses persones de la casa reial, fa l'ofrena d'una copa d'argent daurat a mestre Arnau de Vilanova, el seu metge.

ACA, C., reg. 269, ff. 88v-90v; CR, Jaume II, sèrie general, 549.

Publicat per Ramon d'Alòs-Moner, EUC, VI, 1912, 99-100, doc. XXV.

Heinrich Finke, AA, II, 912.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 273, doc. 61.

Nos Jacobus, *et cetera*.

Tenore presentis albarani fatemur et recognoscimus vos fidelem et familiarem Arnaldum Messeguerii,[a] de camera nostra, dedisse et tradidisse de voluntate et mandato nostro personis infrascriptis de rebus et iocalibus penes vos existentibus per nos vel aliquem nomine et mandato nostro in camera vobis traditis et commissis, res et iocalia prout inferius declarantur.

Primo, videlicet, altari Sancti Mathei de Salerno quandam petiam de panno de cirico livido cum pinyes de filo auri et quandam aliam petiam de panno de cirico viridi pahonato cum operibus fili auri de Xipre.

Item, illustri Roberto, duci Calabrie, quatuor paria de calcaribus cum corrigiis de auro frisio et cum scutis de signo regali.

Item, nobili Petro Cornelii, quondam, unum par cirothecarum de cervo.

Item, filio maiori illustris regis Maioricarum quendam cultellum cum manico de argento esmaltat cum scutis regalibus et cum vagina de argento cum aliquibus operibus et cum corda de cirico viridi cum duobus botonis de perulis.

Item, Raymundo de Villanova quendam bordonum pro viatico cum brachio et pomo de lautone et cum vagina crocea.

Item, nobili Sanccio, fratri nostro, duos cultelletos sive ganivets cum vagina et manicis eburneis et forficis franciscis cum cordone viridi de cirico.

Item, filio minori dicti regis Maioricarum quendam carneretum cum operibus de filo aureo et de cirico nigro et rubeo cum vuylletis de filo argenti, forratum de sindone rubea, cum cordone de filo argenti et de cirico rubeo.

Item, filio maiori prefati regis Maioricarum quendam alium carneretum aureum cohopertum de filo auri de Cypro, cum tribus corrigiis de filo argenti, forratum de sindone crocea.

Item, illustri domine Blanche, regine Aragonum, karissime consorti nostre, quandam corrigiam que erat in inferiori parte de cirico violato cum tribus listis de cirico rubeo, et in parte superiori facta ad trocium ad signum regale cum filo auri et cum esmalts et scutis signi regalis et illustris Frederici et in mosqueta cum capite leonis, quod tenebat in ore quendam florem.

Item, predicto nobili Petro Cornelii quandam corrigiam et quoddam marsupium de cirico quasi crocei coloris cum floribus de cirico livido et cum avibus viridis et rubeis, quod etiam marsupium erat forratum de corio corrigiaque erat sine guarniment.

Item, dicte domine regine, consorti nostre, quoddam marsupium de opere de laç de filo auri et argenti de cirico cum duabus bursetis eiusdem operis in tancatoribus ipius.

Item, nobili Jacobo Petri, fratri nostro, quandam cintam operis de filo auri et argenti et de cirico, cum signis cayres de quartone et aquilis, que erat guarnita de argento deaurato cum quibusdam lapidibus seu gemmis rubeis et lividis, cum quodam marsupio eiusdem operis.

Item, nobili Beatrici, sorori nostre, quandam aliam cintam operis de Ungaria de filo auri et de cirico cum perulis et guarnimento argenti.

Item quandam tovaylolam de cirico livido cum listis de filo auri quam habuimus pro involvenda in ea quadam imagine quam posuimus in capite lecti nostri.

Item, dicte domine consorti nostre quendam brialem de sindone rubea cum opere de laç de filo auri et cum vetis de filo argenti cum trena de filo aureo et opere perularum in orla cabecii et manicarum.

Item, eidem consorti nostre quandam camisiam sutam ad punctum de Ungaria cum filo auri et argenti et de cirico cum trena nigra et opere perularum in orla cabecii et manicarum.

Item, eidem consorti nostre duas cruces de jaspi que erant in quadam bustia lignea depicta cum quibusdam aliis rebus cum joyis subscriptis.

Item, nobili Sancio de Antilione duo paria texellorum de perulis qui erant in dicta bustia.

Item, predicte domine consorti nostre quendam ganivetum cum manico vitreo, qui erat similiter in dicta bustia.

Item, illustri Alfonso, regi Castelle, consanguineo nostro, unum par texellorum de perulis, qui erant in eadem bustia.

Item, inclito infanti Jacobo, primogenito nostro, quendam pendonem operis de laç, de filo auri et argenti et de auro, cum scutis regalibus et aquilis nigris.

Item, nobili dompne Beatrici de Angularia quandam bannam de sagnar operatam de filo auri et de cirico cum litteris.

Item, quendam simpolonem usque ad unam canam de pano de cirico et de auro ad signum regale, quem tradi mandavimus fratri Petro Alegre, de ordine cisterciensi ad opus capelle nostre.

Item, predicte domine regine, consorti nostre, quandam coronam auream, in qua erant LXXXVII lapides sive gemme rubee ad modum de rubiz et cum totidem lapidibus viridis ad modum de maracdes et nonaginta sex perule.

Item, eidem consorti nostre quandam corrigiam de cirico cum operibus de filo auri et argenti et cum sex malgranis de ambre.

Item, tres capellos de sole sive galeros de colore cineris sine omni guarnimento que fuerunt guarnits et traditi divisim cavallericio nostro.

Item, predicto regi Castelle quandam vanovam nostram de opere plano ad undas.

Item, quandam petiam variam de cohopertorio que posita fuit in quodam cohopertorio de panno morat, quem dedimus inclito Alfonso, filio nostro.

Item, prelibate consorti nostre unum capellum de sole sive galerum album forratum de opere perularum et de filo auri et de cirico.

Item, quandam petiam de panno livido Oldoani, quam habuimus et exinde fieri fecimus vestes ad opus nostri.

Item, eidem consorti nostre quendam coffrum rubeum.

Item, unum picrale de cascaveylls, quem tradi mandavimus per vos cavallericio nostro.

Item, quoddam texillum de sindone ad signum regale Guillelmo Scribe et Berengario Mayolli apud Neapolim ad opus tabule in qua fiebant solutiones hominibus armate nostre quam duxeramus ad partes ipsas.

Item, sepedicte domine consorti nostre unum pannum de ambre guarnitum de argento cum lapidibus viridis et rubeis et perulis et cum quodam cordone de cirico livido.

Item, eidem consorti nostre unum batut de panno de cirico viridi cum operibus perularum.

Item, predicto infanti Jacobo, primogenito nostro, unam corrigiam de cirico de opere Nigripontis cum modico argenti.

Item, predicto duci Calabrie et illustri Philippo, principi tarentino, fratri eius, tres cultellos de Pampilona.

Item, quoddam psalterium cum cohoperta suta de cirico ad signum regale et aquilarum, quod tradi mandavimus predicto fratri Petro Alegre.

Item dicto cavallericio nostro quinque paria de calcaribus franciscis, videlicet tria paria cum corrigiis regalibus de cirico et duo paria cum corrigiis de cirico viridi.

Item, nobili Sancio, fratri nostro, duos coffros virides cum scutis regalibus.

Item, nobili comiti Impuriarum predictam cupam argenteam deauratam cum copone ad signum de Baboins et cum uno esmalt in cupa et copone ipsius.

Item, quendam ciphum argenteum deauratum intus cum uno esmalt in medio, cuius pes erat de sex cayris predicte consorti nostre.

Item. eidem consorti nostre quandam cupam vitream fractam, que erat guarnita cum gernetis et capitibus leonum de argento deauratis.

Item, illustri domine Constancie, matri nostre, memorie recolende, quandam aliam cupam argenteam cum copone argenti deaurato de opere plano de Baboins, in quibus cupa et copone erant XX esmalts.

Item, reverendo in Christo Landulfo, Sancti Angeli diacono cardinali, predictam aliam cupam argenteam cum copone deauratam cum esmalts et aliis operibus embotides ad imagines milicie equitantium, que cupa et cupo ipsius erant gravati intus et intus cupam erat quidam esmalt et in medio ipsius esmalt quedam figura hominis equitantis et in copone similiter et in copone etiam erant merces necnon quedam petia panni.

Item, predicte consorti nostre quandam aliam cupam parvam cum copone plani argenti deauratam intus et erat in quodam traç unus esmalt et similiter in copone.

Item, Arberto de Mediona quandam cellam de palafredo cum arçonibus et coriis ipsius cohopertis de opere de filo auri et argenti et de cirico, cum scutis regalibus in pitrali et cum freno eiusdem operis.

Item, quandam aliam cellam cum arçonibus et coriis ipsius cohopertis de opere suto in panno lini et de filo auri et de cirico cum scutis regalibus flocatum de cirico violato in pitrali et freno eiusdem operis predicto infanti Jacobo, primogenito nostro.

Item, predicto regi Castelle, quoddam cohopertorium de panno auri sarraceno et cum orla de panno de cirico quasi albo cum listis auri per orlam forratum cum sindone ad signum regale.

Item, predicto infanti Alfonso, filio nostro, quendam exalonem viridem cum listis diversorum colorum.

Item, predicte domine consorti nostre quandam cellam ad signum regis Karoli et Ungarie cum barris argenteis.

Item, nobili Contesine, domicelle dicte consortis nostre, quendam galerum sive capellum de sole operis de cirico et de filo auri et argenti cum scaquis regalibus et aquilis nigris.

Item, eidem Contesine, quendam alium capellum de sole cohopertum de sindone rubea cum operibus auri et argenti batut cum scutis de quartone scuti

regalis et aquilarum, forratum de sindone nigra flocatumque per orlam ad signum regale.

Item, nobili Theresie Artaldi, domicelle predicte consortis nostre, quendam alium galerum de sindone rubea cum trenis de filo auri, forratum de sindone regali.

Item, sepedicte consorti nostre quendam coffrum rubeum.

Item, Artaldo de Azlor quandam corrigiam de cirico rubeo cum capite et mosqueta argenti deaurati et esmaltat cum barris deauratis.

Item, dicte consorti nostre quandam aliam corrigiam de cirico viridi cum filo auri et cum esmalts et opere argenti et perularum, in cuius capite erant sex esmalts et etiam quedam manus in capite et in eius mosqueta similiter sex esmalts et in capite ipsius mosquete quoddam caput de leone, quod tenebat in ore unam magnetam.

Item, predicto filio minori regis Maioricarum quendam cultellum cum manico de fuste deaurato, cum operibus argenti cum cordone de colore ignis et duobus botonibus de perulis et cum vagina argenti es[...]at.

Item, predicte domine consorti nostre quoddam marsupium sutum de filo auri et de cirico quod habebat in tancatoribus duas bursetas parvas et ipsius peniador et tancatores erant de cirico de colore ignis.

Item, tres cannas de panno de cirico viridi piloso, de quo facte fuerunt quedam coracie ad opus nostri.

Item, nobili Beatrici, sorori nostre, quandam bursam de cirico de opere de laç, que habebat in tancatoribus duos marsupios parvos.

Item, prefate domine consorti nostre quandam corrigiam de cirico viridi cum prato de cirico de colore ignis et cum perulis in capite et mosquetam argenti deaurati.

Item, eidem consorti nostre unum tauler de benuç et de vori cum scaquis de vori et de benuç.

Item, predicto principi tarentino quendam cultellum de opere de Godalfaiara.

Item, predicte consorti nostre tres pannos de cirico virides.

Item, inclite domine Isabeli, filie predicti regis Maioricarum quandam corrigiam de cathena argenti cum barris argenteis deauratis et cum esmalts et similiter cum esmalts in capite et mosqueta ipsius.

Item, inclitis infantibus filiis nostris duo pulvinaria sive coxins cum cohopertis de corio ad signum de Vilariacuto.

Item, sepedicte consorti nostre quandam naviculam argenteam ad opus de ensenç.

Item, eidem consorti nostre quendam sinpolonem de panno de cirico de colore ignis.

Item, eidem consorti nostre medium linteamen cabat de cirico pro lavando capite.

Item, ipsi consorti nostre unum ternessium de fluxello cohopertum de sindone viridi et rubea cum aliquibus operibus.

Item, eidem consorti nostre undecim canones argenti esmaltats, qui erant enfilats in quodam cordoneto de cirico rubeo.

Item, eidem consorti nostre quendam estoig de corio in quo erat quedam scutella viridis.

Item, predicto primogenito nostro quoddam cohopertorium de purpure cum opere de sindone.

Item, inclite infantisse Marie, filie nostre, quoddam aliud cohopertorium de panno aurei cum orla de sindone rubea.

Item, predicto infanti Alfonso, filio nostro, quoddam aliud cohopertorium de panno auri cum orla de sindone crocea.

Item, dedimus vobis quandam almexiam de pano lini albo.

Item, predicte consorti nostre quandam benam de panno lini sutam cum perulis veris.

Item, eidem consorti nostre quoddam marsupium de panno de cirico cum operibus violatis.

Item, eidem consorti nostre quandam zonam sive corrigiam que tota erat de filo argenti.

Item, nobili Sibilie de Cardona duos ganivets in una vagina, quorum alter erat cum manico de fuste nigro et alter de osse albo.

Item, memorate consorti nostre quandam cordam de capello de cirico livido.

Item, eidem consorti nostre quendam librum cum postis osseis.

Item, eidem predicte alium librum qui incipit Tots homens.

Item, eidem quendam alium librum qui incipit Domine, ne in furore tuo.

Item, quoddam marsupium sutum cum cirico in quo erat quidam liber quem accepimus ad opus nostri dictumque librum postea dedimus dicte consorti nostre.

Item, predicto nobili Sancio de Antilione quoddam cohopertorium de presseto rubeo cum penna varia et per orlam ipsius penne erat signum de quartone regali et aquilarum factarum de penna ipsa.

Item, predicto regi Castelle unum par linteaminum.

Item, predicto domino regi unum matelaç de lecto et quandam cortinam de lecto et [...] de panno de cirico [...] ad signum regale.

Item, memorate consorti nostre unum tapit de Romania.

Item, Jacobo Figuerola, capellano capelle Vallis de Aura unum camís de lino de permudar.

Item, dicte consorti nostre unam moçarabam de lautone pro tenenda aygeros.

Item, quandam casulam de panno de cirico et quandam stolam de panno de cirico et unum camís cum listis de auro quem similiter dari mandavimus capelle predicte Vallis de Aura.

Item, predicto regi Castelle quandam petiam de sanuceyl croceo, de quo fuit cohopertus quidam ternessius.

Item, nobili dompne Yolant unam cupam deauratam intus et extra.

Item, pretacte consorti nostre quandam taciam auri cum quodam scuto esmaltat.

Item, magistro Arnaldo de Villanova, fisico, quandam cupam auri cum copone argenti, deauratam, que erat ponderis quatuor marcharum et quatuor unciarum.

Item, predicte consorti nostre duos veluts de cirico vermilio.

Item, quendam samit rubeum, de quo facta fuit quedam cota ad opus nostri.

Item, simili modo, quendam samit viridem, de quo facta fuit alia cota cum capucio ad opus nostri.

Item, dicte consorti nostre quendam samit croceum.

Item, eidem quendam samit lividum celesti.

Item, quoddam evangelister cum tabulis argenti et quibusdam lapidibus sive gemmis in circuitu, quod mandavimus tradere predicto fratri Petro Alegre ad opus capelle nostre.

Item, Contesine predicte, tempori nupciarum suarum quendam s[...]m [..]m.

Item, prefate consorti nostre duos anulos auri.

Item, predicte Marie, filie nostri, unum pannum de cirico viridi.

Item, Romeu Geraldi unum briale de Cipro.

Item, sepedicte consorti nostre quandam corrigiam de cirico guarnitam de argento et quoddam psalterium parvum quod erat in quadam bursa de panno auri.

Item, duas petias de camellots que fuerunt filiorum nostrorum, de quibus facte fuerunt gremasia, cota et tunica ad opus nostri.

Item, predicto infanti Alfonso, filio nostro, quandam corrigiam de cirico textam cum auro, guarnitam de argento.

Item, nobili Sancio, fratri nostro, quandam zonam sive corrigiam guarnitam de argento.

Item, dicte consorti nostre quendam librum qui incipit Lacrime de Dieu.

Item, eidem quendam alium librum qui incipit Flos virginum.

Item, eidem quatuor nostas de auro.

Item, in monasterio Sancti Joannis de Pinna quendam pannum de auro, unde quare de traditione rerum et jocalium predictarum a vobis bene paccati et contenti sumus, facimus vobis dicto Arnaldo Messeguerii et vestris de eisdem bonum et proprium finem et pactum de non petendo sicut melius dici et intelligi potest ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum ac sincerum intellectum. Mandantes per presentes magistro rationali curie nostre seu cuicumque alii nomine nostro a vobis compotum audienti seu recipienti quod predicta omnia, ut particulariter sunt superius expressata, in vestro recipiant compoto et admittant. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram vobis fieri iussimus nostro sigillo appendicio roboratam.

Datum Osce, X° kalendas augusti, anno Domini M° CCC° secundo.

Petrus de Letone, mandato regio.

[a] de Reposito *AM*

96

1302. Estiu. Niça

Arnau de Vilanova escriu Philosophia catholica et divina tradens artem adnichilandi versutias maximi Antichristi et omnium membrorum eius, *obra dirigida* ad sacrum collegium Romanorum. *Incipit: «Homines pestilentes dissipant civitatem»*.

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 110v-135r.
Vat. lat. 9968, ff. 16ss; Vat. Borgh., 205, ff. 75r-96v; Cheltenham, B. Philipps, 3119, Londres, B. L., V. E.II ; Oxford, Ca. Lat. Misc., 370, ff. 91r-118r; Roma, Arch. Carmel., A.O. III, 556.A, ff. 34d-46c.
Hi ha versió grega *He philosophia he katholiké kai theía he diduusa technen tou sydenosai tas panourchias tou meyistou Antichristou*. Incipit: «Anthropoi loimoi diaxusi polin». Ms. Leningrad, B. P. CXIII, ff. 113r-173r.

97

1302, agost, 29. Niça

Mestre Arnau de Vilanova tramet a Bonifaci VIII el seu tractat Philosophia catholica et divina.

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, f. 230v.-231v.
Publicat per Heinrich Finke, *Aus den Tagen Bonifaz VIII*, CLX.
Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, VI, 1912, 101-102, doc. XXVIII.
Rubió i Lluch, A., *Documents...*, I, 29-31, doc. 25.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*, EF, 47 (1935), 275, doc. 68.
Josep Perarnau, *L'"Ars catholicae philosophiae"*, ATCA, 10 (1991) 197-198.

Domino Bonifacio summo pontifici.
Sanctissimo patri domino Bonifacio Dei gratia summo pontifici, Arnaldus de Villanova dictus magister in medicina, Christi servus inutilis atque suus et, quamvis indignus, fidelissimus tamen ipsius medicus, devotissima pedum oscula cum salute. Licet hactenus excellentia tue sublimitatis me pavidum fecerit ad tuam paternitatem epistolis visitandam, nunc tamen amor et spiritus alti consilii vel precepti compellunt quedam salubria et in parte mira tue sanc-

titatis auribus cedule presentis officio familiariter et fideliter intimare. Protestans utique coram Deo non credere quod cuiquam mortalium carior sis quam michi, sum etenim certissimus quod ad gloriam Christi pro tua salute, videlicet tam in statu quam in persona, nec vincula pati respuerem nec sanguinis fusionem et iam in zelo tui sum passus et patior a pluribus magnatibus odiosa. Tue sanctitatis igitur prudentia mundo clara benigne suscipiat quae scribuntur. Attente legat vel audiat, diligenter intelligat et provide hiis utatur. *Et cetera*.

98

1302, agost, 29. Niça

Arnau de Vilanova tramet el tractat Philosophia Catholica *al col·legi de cardenals*.

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vaticà lat. 3824, ff. 231v-232v.
Publicat per Heinrich FINKE, *Aus den Tagen Bonifaz VIII*, CLXII.
Ramon d'ALÒS-MONER, *Col·lecció*... EUC, VI, 1912, 103, doc. XXIX.
RUBIÓ I LLUCH, A., *Documents*..., I, p. 3-321, doc. XXVI.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*, EF, 47 (1935), 275, doc. 69.
Josep PERARNAU, *L'"Ars catholicae philosophiae"*, ATCA, 10 (1991) 199-200.

Collegio dominorum cardinalium. Sublimis reverentie patribus atque sacro dominorum cardinalium cetui Arnaldus de Villanova dictus magister in medicina, Jhesu Christi servus inutilis et eorum subiectionis tam debite quam devote reverentiam cum salute. Opus noviter editum, quod ab ullo mortalium non accepi, connexum presentibus mitto solicitudini vestre paternitatis, eo stimulo perurgente, quem caritas domini nostri summi pontificis, cui pagina fidelissima gesta notifico, vobis edisseret, sicut spero. *Et cetera*.

99

1302, després del 29 d'agost

Arnau de Vilanova tramet al rei J{aume II} de Catalunya-Aragó un tractat seu {«Philosophia catholica et divina»}, que també ha enviat al papa i al col·legi cardenalici, amb la petició que el faci copiar per bons copistes i el divulgui entre els prelats i els religiosos del seu regne.

Jaume MENSA, *Observacions crítiques sobre la* Confessio Ilerdensis *d'Arnau de Vilanova i transcripció d'una lletra seva desconeguda adreçada al rei Jaume II*, Revista Catalana de Teologia (RCaT), 38/2 (2013), 1161-1193.

Transcripció de la lletra (RCaT), 38/2 (2013), 1193.

[Epistola nuncupatoria tractatus Philosophia catholica et divina ad Iacobum, Aragonum regem].

Oxford, Bodleian Library, Lat. Misc. C 75, f. 124rv.

Eiusdem magistri Arnaldi epistola ad regem Arragonie transmissa.

Sereno et in Cristo principi domino J. regi Arragone etc.

Magister Arnaldus de Villa Noua, servus Ihesu Christi et suus deuocionis obsequia cum salute. Si uestra serenitas cupit audire de me seruo, per quos euentus deduxerit et deducat qui omnia moderatur, lator presentis, quem specialiter vobis mitto, diffusius explicabit, qui non ignorat que extrinseca sunt. De hiis vero que circa Deum solum mihi patent, hoc tantum notifico, scilicet quod postquam in Provincia fui, minima et maxima, que non licet cartis committere nec eciam sine cartis, limitibus propalare solita dulcedine Cristus mihi ostendit, cuius et lumine uix credibili claritate composui tractatum.

Quem vobis mitto ad nutum Domini mei Iesu Cristi vt vos faciatis eum multiplicari atque distribueri cunctis prelatis ac religiosis de terra vestra. Vult enim Cristus quod sue principalis necessarie veritatis sitis minister ad totum clerum ut discant erubescentes humiliari pro salute ipsorum et populi et si diligitis nosmetipsum istud nullo modo negligatis. Et scripturam quam debueritis mittere diligenter examinari et corrigi faciatis ne vicio scriptoris adulteretur. Et ad correctionem inter ceteros eligantur qui sint intellectu clariores et prestanciores affectu vel effectu. Constet enim vobis quod Sathanas, contra quem Deus illam scripturam mittit, conabitur totis viribus deprauare, maxime quia iam mihi per Cristum innotuit quod natus est ille contra quem principaliter scriptura predicta de celo mittitur ad electos.

Ego iam summo pontifici et collegio cardinalium misi eam.

100

1302, setembre, 19. Barcelona

El rei Jaume II compra un mul per a mestre Arnau de Vilanova. El tresorer reial Pere Boïl lliura 300 sous barcelonesos a Ramon Rayner, anomenat també R. Gibos o Gabos, a compte dels 600 que costà el mul.

ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 265, f. 77r.

Nota. Registre en mal estat de conservació.

González Hurtebise, E., *Libros de Tesorería de la Casa Real de Aragón*, Barcelona, 1911, I, 82, núm. 335.

Cfr. Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció...* EUC, VI, 1912, 100, doc. XXVI.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 274, doc. 63.

[XVIIII die dicti mensis septembris]... Item done an Ramon Rayner, qui en altra manera és appellat en Ramon Gibbos, sobrecoch de madona la Regina, a compliment de paga de DC solidos barchinonenses, los quals lo dit senyor rey li mana dar per mi ab carta sua data a Cesarauguste idus madii anno presenti per preu d'un mul seu de pèl negre que comprà e·l donà a maestre Arnau de Vilanova segons que en la dita carta se conté e dels quals li havia ja pagats CCC solidos el mes de setembre proppassat, qui són el compte que he retut, és a saber, per tot lo dit mes de setembre los romanents... tres cents solidos Barchinone. Avem cobrada la dita carta ab àpocha de CCC solidos.

101

1302, setembre, 28. Girona

El tresorer reial Pere Boïl, per ordre de Jaume II, dóna 60 sous barcelonesos a Bernat Oliver, escuder de mestre Arnau de Vilanova.

ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 265. Registre en mal estat de conservació.
GONZÁLEZ HURTEBISE, E., *Libros de Tesorería de la Casa Real de Aragón,* I, 86, núm. 355.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 273-274, doc. 62.

XXVIII die dicti mensis [septembris], en Gerona, done 60 s. barcelonesos a Bernat Oliver, escuder de maestre Arnau de Vilanova, los quals lo senyor Rey li mana donar, cor lo dit maestre l'avia tramès a ell sobre alguns fets secrets ab letres sues.

102

1302, novembre, 24. Barcelona

Ordre que hom pagui a Ramon Colrat allò que el rei Jaume II li deu, pagament que s'ha de fer dels rèdits de la sal de Borriana un cop satisfets els 3.000 sous a mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 269, f. 111r.
Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 103-104.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 274, doc. 64.

Bernardo de Libiano, baiulo regni Valentie generali, *et cetera*.

Cum Raymundo Colrrati, civi Valentie, debeatur per curiam nostram aliqua peccunie quantitas cum carta nostro sigillo apendicio sigillata, que fuit data Valentie VII° idus ianuarii, anno Domini M° CC° XC° VII°, et etiam cum quadam sententia Petri de la Costa, fidelis iudicis curie nostre, de qua quantitate sibi fuerunt facte diverse solutiones ut in dorso dicte carte nostre plenius continetur.

Et licet quantitates[a] in dicta carta nostra et sententia supradicta contente fuissent ei assignate super redditibus baiuli[b] Burriane et gabelle salis eiusdem, quia tamen sicut nobis tunc fuit relatum quod redditus memorati erant pluribus assignati et non sufficiebant assignationi per nos in ipsis dicto Raymundo facte de eo quod sibi ad solvendum restabat, transtulimus et commutavimus eandem cum carta nostra super cabiçagio sive auxilio nobis in generali curia Valentie concesso collectoribus ipsius cabiçagii directa, que nunc in cancellaria nostra restituta fuit et pro cautela curie lacerata.

Ideo, cum de auxilio dicti regni bono modo ipsi Raymundo satisfieri[c] non possit de eo quod sibi, ut dictum est, remanet ad solvendum propter quamplures[d] assignationes ibi factas, et propterea supplicaverit[e] nobis ut sibi super hoc dignaremur providere benigne, nos, ipsius Raymundi attenta inopia, sicut nobis fuit expositum et relatum quod, soluta assignatione sive annua pensione .III. mille solidorum regalium Valentie magistri Arnaldi de Villanova, dilecti phisici nostri, quam habet super redditibus gabelle salis predicte, superest aliqua peccunie quantitas, ex qua poterit ipsi Raymundo satisfieri de predictis que sibi remanent, ut dicitur, ad solvendum, supplicatione eiusdem benigne admissa, volumus et vobis dicimus et mandamus quatenus, recepto per nos compoto a baiulo sive amministratore reddituum salis gabelle predicte pro dicto magistro Arnaldo, si ultra penssionem [12] predicti magistri aliqua superest vel supererit, deinceps de illo residuo satisffaciatis seu satisfieri faciatis prefato Raymundo Colrat de eo quod inveneritis sibi deberi seu ad solvendum restare de quantitate contenta in carta nostra et sententia supradictis, deductis solutionibus in dorso ipsius carte appositis et contentis. Et, facta solutione sive satisfactione predicta, recuperetis ab eo cartam et sententiam predictas et presentem litteram cum apocha de soluto.

Datum Barchinone, VIII° kalendas decembris, anno predicto.

Petrus Marci, ex petitione provisa.

[a] quantitas *MB* [b] baulie *MB* [c] satisffieri *MB* [d] perplures *MB* [e] supplicavit *MB* [f] pensione *MB*

103

1302, desembre, 1. Barcelona

El tresorer Pere Boïl paga a Ramon Rayner àlias Ramon Gibbos els altres 300 sous barcelonesos que se li devien pel mul regalat a Arnau de Vilanova.

ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 266.
González Hurtebise, E., *Libros de Tesorería de la Casa Real de Aragón*, I, 129-130, núm. 528.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 274, doc. 65.

[Prima die dicti mensis decembris] Item done 300 sous barcelonesos an Ramon Rayner, qui en altra manera és appellat en Ramon Gibos, sobrecoch de madona la Reyna, a compliment de paga de 600 sous barcelonesos, los quals lo dit Senyor Rey li mana dar per mi, ab carta sua, data Cesarauguste, idus madii, anno presenti, per preu d'un mul seu, de pèl negre, que·n comprà e·l donà a maestre Arnau de Vilanova, segons que en la dita carta se conten, e dels quals li avia ja pagats yo 300 sous barcelonesos el mes de setembre prop passat, que són el compte que he retut, és assaber per tot lo dit mes de setembre.

104

Darreries de 1302. Girona

*Arnau de Vilanova redacta l'*Apologia de versutiis et perversitatibus pseudotheologorum et religiosorum, *dedicat* ad magistrum Jacobum Albi, canonicum Dignensem. *Incipit:* «*Ad ea, que per vestras litteras intimastis, vestre karitati rescribo quantum occupationes quotidiane permittunt*».

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 135v-160r.
Vat. Borgh. 205, ff. 97r-116r; Roma, Arch. Carmel., A.O.III.556.A., ff. 20d-32b; Oxford, Can. Lat. Misc., 370, ff. 118v-149r; Cheltenham, B. Philipps, 3119, ff. 122r-124r; Londres, B. M. Cotton. Vitell. E. II.

105

Finals de 1302 a començaments de 1303. Girona

Arnau de Vilanova escriu l'obra Eulogium de noticia verorum et pseudoapostolorum. *Incipit:* «*Casus eulogii subsequentis. Ad introductionem legendorum audiat tota presens ac venerabilis multitudo casum, a quo legenda sumpserunt ortum.*»

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 160r-166r.
Oxford, Can. Lat. Misc. 370, ff. 149r-155r; Roma, Archi. Carmel., A.O.III.556.A., ff. 32b-34d.

Hi ha versió grega *Arché tou eulogiou perí gnorísmatos alethinon kai pseudopropheton*. Incipit: «Epeideper o apóstolos pros Thesalonikous». Ms. St. Petersburg, B. P., CXIII, ff. 173v-184r.

106

1302-1303. Girona

Arnau de Vilanova dirigeix al bisbe de Girona, Bernat de Vilamarí, la primera denunciació contra el dominic fra Bernat de Puigcercós. Incipit denuntiatio Gerundensis contra fratrem B. de Podiocercoso, predicatorem. *Incipit: «Coram vobis, reverendo patre ac domino episcopo Gerundensi, propono ego magister Arnaldus de Villanova me audivisse per fidedignos*.»

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 166v-170v.

107

1302-1303. Girona

Arnau de Vilanova dirigeix al bisbe de Girona, Bernat de Vilamarí, la segona denunciació contra el dominic fra Bernat de Puigcercós. Incipit denuntiatio secunda contra eundem fratrem B. de Podiocercoso, predicatorem. *Incipit: «Coram vobis, reverendo patre ac domino B. Dei gratia Gerundensi episcopo propono ego magister Arnaldus de Villanova michi fore notificatum non solum per seculares personas, sed etiam regulares*.»

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 170v-172v.

108

1302-1303. Girona

Arnau de Vilanova dirigeix a Guillem Ramon de Flacià, lloctinent de l'oficial i vicari general del bisbe de Girona, la tercera denunciació contra els frares predicadors del convent de Girona. Incipit: «Coram vobis reverendo viro domino Guillelmo Raymundi de Flaciano, locum tenente officialis Gerundensis, protestor et protestando propo-

no ego magister Arnaldus de Villanova quoad querimoniam contra me propositam per fratres predicatores conventus Gerundensis coram domino episcopo Gerundensi.»

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 172v-174v. Original.

109

1303 (Inc. 1302), febrer, 5. Tortosa

A precs d'Arnau de Vilanova el rei Jaume II deslliura Marc Renard, fill de Ponç Renard, de Borriana, de l'obligació del servei militar durant tot el temps de vida del seu pare.

ACA, C., reg. 200, f. 178v.
Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, 369, doc. 66a.

Nos Jacobus, *et cetera*.
Ob graciam et preces dilecti nostri magistri Arnaldi de Villanova concedimus tibi Marcho Renardi, filio Poncii Renardi de Burriana, quod, dum vixerit dictus pater tuus, non tenearis ire in exercitum vel cavalcatam nec mittere aliquem alium loco tui. Immo sis in vita dicti patris tui ab exercitu et cavalcata franchus, quitius et immunis: Mandantes per presentem cartam nostram procuratoribus, justiciis, baiulis et universis aliis officialibus nostris, presentibus et futuris, quod presentem concessionem nostram firmam habeant et observent.
Datum Dertuse,[a] nonis[b] februarii, anno predicto.
Bernardus de Aversone, mandato regio.

En altra carta reial emesa dos anys abans, Marc Renard queda exempt temporalment del servei militar a Múrcia; aquest nou document ara ja inclou aquesta exempció. Cfr. P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, 271, doc. 46.

[a] Dertusie *McV* [b] nonas *McV*

110

1303, febrer, 9. Tortosa

Arnau de Vilanova bestreu 1.000 sous anuals que li pertoquen de Borrriana a Ramon Colrat i el rei Jaume II li promet de restituir-los.

ACA, C., reg. 269, f. 142v.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*, AST, XI (1935), 104, doc. 18.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 274, doc. 66.

Nos Jacobus *et cetera*.

Confitemur et recognoscimus vobis venerabili et dilecto nostro magistro Arnaldo de Villanova quod cum Raymundus Colrati, vicinus Burriane, emisset redditus gabelle salis Burriane et de precio ipsius teneretur vobis solvere mille solidos regalium racione provisionis per nos vobis assignate super redditibus dicti salis, vos consensuistis et voluistis quod dictus Raymundus. Colrati reciperet et retineret sibi dictos mille solidos in solutum usque ad concurrentem quantitatem quarundam peccunie quantitatum quas nos sibi debebamus. Unde promittimus vobis solvere dictos mille solidos vel cui volueritis loco vestri. In cuius rei testimonum presentes sigillo nostro jussimus sigillari.

Datum Dertuse V° idus februarii anno predicto.

Petrus Lupeti mandato regio facto per Romeum Geraldi.

111

1303, maig, 15. València

Jaume II aprova la venda de la gabella de la sal de Borriana feta per Arnau de Vilanova a Bernat Acenuy i a Marc Renard, procuradors seus.

ACA, C., reg. 200, f. 223r.

Publicat per Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció*... EUC, VI, 1912, 100-101, doc. XXVII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 274, doc. 67.

Nos Jacobus, *et cetera*.

Viso quodam instrumento publico confecto auctoritate Michaelis[a] Boter, notarii publici Terracone, per quod venerabilis et dilectus consiliarius noster magister A[rnaldus]. de Villanova ex concessione per nos inde ei facta vendidit Bernardo de Çanuy, civi Valencie,[b] et Marcho Renardi, habitatori de Burriana, totam gabellam salis loci de Burriana, que per nos ad violarium eidem magistro est concessa et assignata a kalendis videlicet mensis ianuarii proxime transactis usque ad IIII^or^[c] annos continue venturos ad rationem scilicet trium mille solidorum[d] Barchinone pro quolibet anno.

Idcirco venditionem gabelle dicte[e] salis confirmamus et approbamus et etiam observabimus et observari faciemus predictis Bernardo de Çanuy et Marcho Renardi sub forma et conditionibus contentis in instrumento predicto.

Mandantes itaque per presentes baiulo regni Valencie[f] generali et aliis quibuscumque officialibus et subditis nostris quod venditionem predictam firmam[g] habeant et faciant per totum dictum tempus dictorum IIII[or h] annorum inviolabiliter[i] observari.

Datum Valencie,[j] idus madii, anno predicto.

Bernardus de Aversone, mandato B. Bo., cui dixit Jacobus de Plano, scriptor Domine Regine.

[a] Michelis *AM* [b] Valentie *AM* [c] IIII *AM* [d] solidos *AM* [e] dicti *AM* [f] Valentie *AM* [g] AM omet firmam en la seva transcripció. [h] IIII *AM* [i] invilabititer *AM* [j] Valentie *AM*

112

1303, octubre, 6. Lleida

A precs d'Arnau de Vilanova, Jaume II assigna 6 sous diaris a Bernat d'Agramunt, que viu en la pobresa i sotmès a necessitat, i, en cas de defunció d'aquest, als seus fills durant sis anys.

ACA, C., reg. 201, f. 45r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*, AST, XI (1935), 105, doc. 19.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 275, doc. 71.

Nos Jacobus *et cetera*.

Attendentes inopiam et paupertatem quam Bernardus de Acrimonte, de Valencia, patitur, ideo eius inopie compacientes, ad preces discreti magistri A[rnaldi]. de Villanova, dilecti familiaris nostri, concedimus et assignamus dicto Bernardo de Acrimonte .VI. denarios regales Valencie percipiendos qualibet die pro sustentacione vite sue super redditibus tabule pensi civitatis Valencie hinc ad .VI. annos a die confeccionis presentis carte in antea numerandos; et dicto Bernardo de Acrimonte deficiente seu decendente, concedimus et volumus quod filiis suis donetur qualibet die .VI. denarios per tempus dictorum .VI. annorum.

Mandantes per presentem cartam nostram bajulo regni Valencie generali presenti et qui pro tempore fuerit quod de redditibus tabule dicti pensi solvat qualibet die dicto Bernardo provisionem dictorum .VI. denariorum per tempus superius nominatum; et dicto Bernardo deficiente, mandamus quod filiis suis dictos .VI. denarios solvat singulis diebus infra tempus predictorum .VI. annorum. Et de hiis que eis solverit, idem recipiat apocham seu apochas de soluto; transactis vero dictis .VI. annis, presens concessio et assignacio sit inrita et inanis et nullam obtineat roboris firmitatem.

Datum Ilerde, .II. nonas octobris anno predicto.

113

1303. Lleida

Arnau de Vilanova redacta la Confessio Ilerdensis de spurcitiis pseudo religiosorum. *Incipit: «Quoniam scriptura sacra testatur quod virtuosum est.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 175r-180r.
Oxford, Can. lat. Misc. 370, ff. 155r-160r; Cheltenham, B. Philipps, 3119, ff. 125r-129r; Praga, Univ. Knihov., III G 25 (abans nº 550).
Jaume Mensa, «La *Confessio Ilerdensis de spurcitiis pseudoreligiosorum* d'Arnau de Vilanova», Presentació i edició, *Faventia*, 38 (2016), 63-84.

114

1303, octubre, 12. Lleida

Jaume II, a instància de mestre Arnau de Vilanova, rep i posa sota la seva protecció i guiatge especial Pere Bernat de Montagut i Arnau de Montagut, fill d'aquest, mercaders de Montreal.

ACA, C., reg. 201, f. 48r.
Referència publicada per Michael R. McVaugh, *Further documents*..., 369-370, doc. 71a.

Noverint universi quod Nos Jacobus *et cetera*.
Recipimus et constituimus sub nostra proteccione et comanda et guidatico speciali vos Petrum Bernardum de Monte acuto et Arnaldum de Monteacuto, filium vestrum, mercatores de Monte regali, cum omnibus bonis et mercibus vestris, quos vobiscum detuleritis et alii de vobis et altero vestrum portabunt seu tenebunt per omnia et singula loca terre et dominacionis nostre in eundo, stando ac etiam redeundo tam per terram quam per mare, stagnum et aliam quamlibet aquam dulcem. Ita quod nullus de nostri confidens graciam vel amorem audeat vel presumat vos, merces aut bona vestra perdere in aliquo loco terre aut dominacionis nostre invadere, capere, detinere, marchare seu etiam pignorare culpa, crimine vel debitis alienis vel aliis modis factis et faciendis, nisi vos in ipsis fueritis debitorio vel fideiussorio nomine obligati, nec etiam in hiis casibus nisi prius in vobis vel de vobis fatica inventa fuerit de directo.
Mandantes per presentem cartam nostram procuratoribus, vicariis, justiciis, bajulis et juratis ac universis aliis officialibus et subditis nostris qui pro tempore fuerint quod presens guidaticum et proteccionem et comandam nostram vobis et bonis vestris obervent et observari faciant ut superius contine-

tur et non contraveniant nec in aliquo contravenire permittant, vobis tamen facientibus querelantibus de vobis justicie complementum et solventibus lezdas et pedagia et iura alia assueta. Retinemus tamen per presens, guidaticum possimus quando nobis placuerit revocare. Ita tamen quod nichilominus idem guidaticum valeat et vobis observetur donec nobis seu nunciis nostris qui fuerint in partibus istis fecerimus previus sciri per duos menses notifficando revocacionem guidatici supradicti, infra quos duos menses, qui a die notifficacionis facte de revocacione presentis guidatici computentur, possitis exire cum omnibus bonis vestris de terra et dominacione nostra salve pariter et secure. Si quis autem contra presens guidaticum et proteccionem nostram ausu temerario ductus venire temptaverit graciam et indignacionem nostram et penam quingentorum morabatinorum auri nostro erario aplicandorum se noverit incursurum, dampno illato primitus ac plenarie restituto.

Datum Ilerde IIII° idus octobris anno predicto.

Bernardus de Aversone, mandato regio facto ad instanciam magistri Arnaldi de Villanova.

115

1303, octubre, 24. Tortosa

El tresorer reial Pere Boïl, entre moltes altres quantitats pagades a diferents persones del fons dinerari de la cort reial dins el mes d'octubre de 1303, dona a mestre Arnau de Vilanova 95 sous de moneda barcelonesa per preu d'una ploma blanca i d'una altra genovesa, donades per manament de Jaume II.

ACA, C., reg. 294, ff. 152v-153r.

Hi ha anotació del pagament, datada a Tortosa el 24 d'octubre de 1303 a Reial Patrimoni, Mestre Racional.

Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents*..., 369, doc. 70.

Jacobus *et cetera*.

Quia vos fidelis thesaurarius noster Petrus Boyl dedistis et solvistis de peccunia curie nostre quantitates subscriptas infra presentem mensem octobris, videlicet apud Ilerdam Bernardo Barxoler, Raymundo Barxoler et Pericono Barxoler, joculatoribus nobilis Comitisse Urgelli, quas eis dari mandavimus graciose quando venerat ad curiam nostram apud Ilerdam pro solacio faciendo in .LX. coronensibus argenti computatis ad racionem de octo denariis minus media pugesia pro quolibet coronense .XXXIX. solidis et .V. denariis jaccensibus. Item ibidem Bernardo de Spelluncis, thesaurario domine Regine consortis nostre, ad opus expensarum hospicii nostri et domine Regine predicte mille solidos jaccenses.

Item Bernardo Percaseri, joculatori nostro pro duobus kafficiis tritici et duobus kafficiis ordei et duobus avene, que sibi dari mandavimus graciose et que per vos empta fuerunt in platea Ilerde, videlicet ad racionem de .XX. IIII^{or}. solidis pro kafficio tritici et de .XII. solidis pro kafficio ordei et avena, que ad dictam racionem fuerunt .XC.VI. solidi jaccenses.

Item nobili Galcerando de Angularia, que sibi dari mandavimus in acurrimentum eorum que per curiam nostram sibi debentur .II. mille solidos barchinoneses.

Item Jacobo de Podio, de domo nostra, quas sibi dari mandavimus pro expensis legacionis in quam mitebamus eundem videlicet ad partes Neapolis in .DCC.XX curunensibus argenti ad racionem de .VIII. denariis minus media pugesia .CCC.LXX.XI solidos .VI. denarios jaccenses, et pro vestibus ad opus sui et cuiusdam sui servitoris .CCC. solidos barcinonenses.

Item quos eidem Jacobo graciose dari mandavimus pro una equitatura .CCCC. solidos barchinonenses, que quantitates dicto Jacobo tradite, computatis dictis jaccensibus cum barchinonensibus, ad racionem de doblens summam faciunt mille sexcentorum quadraginta quinque solidorum barchinonensium.

Item in civitate Dertuse fratri Egidio de Cost de ordine fratrum predicatorum, quos sibi dari mandavimus pro expensis sui et eius socii quare pro nostris negociis mitebamus eundem ad partes Aragonum .XC.I. solidos jaccenses.

Item decem genetis de Granata, qui ad nostrum servicium venerant de partibus Granate, quos eis graciose dari mandavimus pro expensis eorum de Dertusa usque ad civitatem Valencie, ad quam ipsos ire mandavimus, sexaginta solidos barchinonenses.

Idcirco quantitates premissas in computo nostro recipientes easdem per magistrum racionale nostre curie seu alium quemcumque nostri compoti receptorem in nostro computo recipi et admiti mandamus vobis tamen hostedente et tradente eidem apochas seu albarana per que constet vos personis predictis seu aliis eorum loco quantitates dedisse predictas, solucione tamen excepta per vos facta, ut predicitur, .X. genetis de Granata, ipsorum enim quantitatem in nostro computo volumus recipi, non obstante, quare de solucione ipsius apocham non recepisti.

Item quare infra predictum mensem dedistis et solvistis de peccunia nostre curie in precio trium pennarum variarum ad opus vestium nostrarum sexcentos sexaginta quinque solidos barchinonenses et in precio cuiusdam penne albe ad opus nostri sexaginta quinque solidos barchinonenses.

Item in precio quinque alnarum de presedo vermilio ad opus vestium nostrarum ad racionem videlicet de .XX.II. solidis jaccensibus pro qualibet alna ad mensuram civitatis Ilerde, in qua dictus pannus fuit emptus, centum decem solidos jaccenses.

Item in uno bando penne varie ad opus nostri .XXX.VIII. solidos barchinonenses, que omnia dedistis in camera nostra Arnaldo Messeguerii de ipsa nostra camera ut constet nobis per quoddam papireum albaranum eorum inde nobis factum, quon in cancellaria nostra restitutum et lacratum est.

Quare etiam dedistis in precio unius penne albe et alterius genovesie, quas dari mandavimus magistro Arnaldo de Villanova .XC.V. solidos barchinonenses.

Supranominatas itaque quantitates per vos solutas in precio rerum predictarum in nostro computo volumus per dictum magistrum racionalem aut alium vobis recipi et admiti.

Datum Dertuse II° kalendas novembris anno predicto.

Petrus Luppeti mandato regio facto per Petrum de March.

116

1303 (post), octubre, 22

Crítica de l'elecció del papa Benet XI, del bàndol dels Colonna, pontífex titllat d'heretge en la crítica que hom li fa per haver afavorit i haver tingut relació amb l'escritor d'heretgies Arnau de Vilanova.

Archives Nationales, París. J 491 B núm. 796. Original.

Publicat per Heinrich Finke, AA, I, 153, doc. 104.

Finke transcriu fragmentàriament el text, un text molt llarg ple d'abreviacions i citacions de les paraules inicials de diferents cànons jurídics eclesiàstics, els uns continguts i reunits en el Decret de Gracià, d'altres en les Decretals i d'altres en les Extravagants. Són citats també alguns textos bíblics amb la indicació abreujada del títol del llibre, el capítol i les paraules inicials del text.

Les abreviacions que hi trobem i el mot complet que els correspon són aquestes: C. *capitulo*, capítol, en els textos bíblics; C. *canone*, cànon, en els textos jurídics; q., *questione*, qüestió, en els textos jurídics; L., *libro*, llibre; di., *disputatione*, disputació. Amb punts suspensius indiquem la impossible lectura d'un o més mots o d'una part d'un mot per l'absència de claredat i defecte de la grafia en el pergamí.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Attendendum quod illegitime fuit electus ad cap. I et IV in canonica Petri prima Justum autem arbitror *et cetera*, ad Hebreos VI Et alii quidem sancti sunt, Exodus XXVIII, Leviticus VIII et IX et Leviticus XVI et XXI, Christus pontifex et sacerdos maximus accepit panes aszimos de Jacob, Lia et Rachel Incipit omnes qui de hoc seculo *et cetera* per Jeronimum super Ezechiele super illo verbo non venerunt nec interfuerunt prime cene per Johannem apostolum super allegoria et anagogia civitatis descripte per Ezechielem, cuius nomen Dominus ibidem per hesitium et adamantem super X Levitici C. Item hic locus *et cetera*. Et in capitulo autem de sacerdotum veteris testamenti potestate Incipit vetus sacerdotum. Et in allegoria matrimonii tollit per angelum

Rafaelem per solepnem disputacionem fratris Thome et per alia multa prosequitur plenius ut in opere.

Attendendum curabitur quod quicquid fit ab necessariis et viciose electis et non iusto ordine et canonice ordinatis totum omnino cassatur, ut vero. .XIX. dicitur C.[anone] pape tocius .XII. q[uestione] .II. Canone Atentaciones ecclesie de cismate C. .I. quod a predecessore *et cetera* .VII. q[uestione] .I. C. Factus est Cornelius episcopus .XXV. q[uestione] .II. C. Omne de consecracione. C. .I.I. C. Hic ergo ibi ab episcopo regulariter ordinato *et cetera*. F. de rebus que subsunt cure sue et que neque tutores et hoc expressissime decretatur per dominum Hostiensem, per dominum Innocencium, per dominum Petrum de Aurone, per dominum Gofredum super C[anone] .I. De consuetudine et per dominum Linguem .IX. q[uestione] .I. C. .I. Et C. Ordinaciones sicut in eisdem.

Attendendum quod non legitimus pontifex romane ecclesie nichil axit, nil agit excomunicando vel absolvendo extra mortis articulum sicut alii simplices sacerdotes, et hoc quoad usum clavium; nil eciam agit iudicando, nil agit ordinando et omnis huiusmodi illegitimi excomunicacio, omnis iudicacio et omnis ordinacio rata non est et absque effectu gracie in execucione nec effectum gracie seu executorium habere potest, sed omnino irrita est .IX. q[uestione] .II. C. nullus .I. C. nullus. Cura hec attendendum, utrum plus expediat persequi viam illegitimitatis quam heresis ad irritandum actus et ordinaciones pape defuncti, XXX quod ali ibi videtur.

Attendendum est eciam in causa B. deffuncti quod habita noticia communicacionis et favoris facta per papam hereticum illegitimum tam cito recedendum fuit ab ipso, quanto magis sibi faventes fautores dicendi sunt. Sic multo forcius a B. deffuncto heretico clerici romane ecclesie et alii recedere debuerant post favorem impensum magistro Arnaldo de Nova villa in libro ab ipso confecto, sapiente heresim, damnato per magistros et universitatem Parisiensem et per ipsum eundem B. in consistorio canone ex canonibus XIX disputacionis S. Anastasius. Et cura hunc articulum attendendum quod non est recedendum a papa ante sentenciam, quod esset contra canonem VIII questione IIII scilicet Nonne directa sint verba canonum Summe Sanctitati de hinc et reverenter recedere nam mandando in factum damnatum tamen ipsos et fautores eius se ipsum sentencia damnacionis involuit, XXIIII questione I C. Achacius et C. Achacius, ubi etiam dicitur et declaratur quod huiusmodi dampnacione dampnatur alios dampnare nec excomunicare excomunicacione vel iudicare poterit. Et quod hic est casus in quo papa in dampnacione et canone late sentencie incidit, hoc expresse notatur per Linguem et per glosatorem eiusdem XIX disputacione S. Anastasius. Et textus eius S. Anastasius hoc habetur.

Attendendum quod ipsa approbacio libri desuper dampnati facta in clauculo non solum favorem heresis probat immo arguit ipsum hereticum fore. Et de heresi in doctrina presumpcione suspectum esse ut ecclesie bene sive dimanantis a se C. ut in num. De of. et item Iudex delegatus C. consuluit F. de

iure fisci L. trafidei de Adam tunc L. non existimo, XVIII questione II, C. per necessariam, F. de venturo missi L. et c. de inspiciendo.

Attendendum est autem quoad hanc viam favoris multi possunt excludi tamquam fautores hereseos et sic in sentenciam et alias perinde incidentes et excomunicati et eis omnino nichiles tam actis quam passis ad omnem eleccionis actum. Et curabitur attendendum quod si per aliquos replicaretur se ignorasse, hec replicacio nichilatur tum per solempnem assumpcionem, denunciacionem et acusacionem de iure supradicti per sentenciam tum etiam per publicacionem dicte assumpcionis factam in romana curia si et ipsi ignoranciam allegantes, ipsam in hoc casu probare tenentur IX, questione I C. ordinaciones, IX de postulacione C. I, et de clerico ibi, C. bone memorie I.

Attendendum est autem quod idem B. presumpcione iuris notorie convinctus fuit de crimine et confessus ex eo quod criminaliter fuit obiectus in accusacione huiusmodi hereseos et amplius sentencie iuste peticione et deliberacione concilii generalis quod in hoc casu suus erat iudex Lancinius II. questione VII. C. Dicitur in quid IX questione III C. estne et C. si cuncti LXIII di. C. Solermitane LXXIX dicitur C. Si duo quando scilicet videntes et scientes ipsum convictum et confessum ignorancia allegabunt, ipse B. statim debuit dare solitam operam sentencie sue expurgacionis et sic agregari futuri concilii generalis ubi expurgandus erat. Ipse autem non solum, ut tenebatur, non dedit ad hoc efficacem operam sed ut manifeste videtur et constat non cum ficta contumacia sed omnino non obstante presumpcionis ausu disputato processu ad sentencias finales et temporales contra omnes quacumque ecclesiastica vel seculari fulgerint omni cuiusque tenoris sublato privilegio. Id etiam revocandum quod congregacioni concilii futuri super hoc dedissent operam vel in futurum providebitur dare ei. Immo protexit etiam contra ipsos legitimos acusatores suos in acusacione contenta se legitime probare offerentes ut de iure tenebantur et paces. Ex quo manifeste probatur quod reddidit se vere contumacem et de ipsa heresi de qua acusatur ei ac legitime convictum notorie atque confessum. F. de re vidi L. contumaciam C. de IIII calumpnia L. II. de veritate accusacionis L. de etate si qui tacuit excusatur de dolo et contumacia C. omni dilecti excusatur velint non contestare C. cum finientur ibi dum dicit si contumax apparuerit ipseque autem fuerit digerens L. V. questione I, C. quidam I. questione I, C. constat et ibidem de hoc ratio.

Attendendum est quod in casu nostro hoc omnino est expresse indubitatum quod accusatus de heresi, quod coram sue accusacionis iudice legitimo comparere non vult et se de heresi sibi imposita et de qua accusatus et denunciatus est se legitime ut tenetur et aflictuose expurgare non vult, debet haberi pro convicto et pro confesso et pro condempnato omnino de ipsa heresi ut decernitur per glosatorem iurium ordinarium, per dominum Hostiensem, per dominum Innocencium, per dominum Petrum de Aurone, per dominum Gofredum. C. super detentis C. ad abolendam. Et plenius in capitulo excomunicacionis et ibidem dictis. Si vero ex eis IIII amonitis religionem obstinacione dampnabili respuentes minare forte voluerint, ex hoc ipso tanquam

heretici reputantur super quo verbo hoc apertissime decretatur et eis stat irrefragabiliter quod B. deffunctus renuens se expurgari in concilio, immo afirmacione dampnabili ipsam impediens et, quod plus est, contra convenientes in ipso vel excomunicacioni future faventes temerario ausu procedens pro condempnato de heresi habendus fuit et hereticus notorie reputandus ut III consciencia C. et excomunicacio de vita cat. C. vult et C. inter III autem ut littera IIII et III ex litteris C. si autem in fine coll. IX. Et quod in hoc casu sit habendus pro convicto et confesso de heresi et hereticus habendus et reputandus est omnino clare atque expresse decretatum per decretalem extravagantem domini Alexandri ti. de IIII cat. que incipit requisisti ibi dum dicit integriter Ab ipso et a se iussus respondere eisdem posicionibus in iudicio contradicere non curavit et contumacem recusavit et ibi putabat ipsum haberi super hiis posicionibus pro confesso *et cetera* et in fine haberi debere de hiis de quibus interrogatus in eisdem posicionibus extitit pro confesso si quem *et cetera* propter presumptam contumaciam, videlicet quod citatus in prefixo termino non comparuit *et cetera*. Et ibi secus autem si se contumacem confiteretur vel alias de sua contumacia constet quare forte dixerit at quod in iudicio minime compareret *et cetera*.

Attendendum est quod sicut certitudinaliter audivi deffunctus hereticus multum hoc timebat, sed per consiliarium suum fuit responsum quod hoc non poterat habere locum, nam generale concilium sine ipso non poterat congregari ut XVIII dicitur Benedictus ille qui deprehendit astutos in astucia sua, cecidit hic equus et absconsor eius *et cetera*. Nam hoc generaliter verum est quod congregandorum generalium et aliorum auctoritas penes sanctam sedem sit ut dicta XVIII. Si tamen in casu fidei hoc specialissimum est, maxime cum Romano Pontifici de heresi vel ydolatria fit accusacio et ipsi prelati Dei Ecclesie possunt et debent sine eius auctoritate convenire et dicte nepharie rei disquirere veritatem et procedere prout iustum fuerit sicut factum esse constat, Marcellum papam dicitur XXI di. C. sicut ante sic factum esse constat Liberium papam damnatum de heresi ut cronici et registri ecclesie attestantur, nam per temporales et spirituales penas quilibet princeps et iudex ecclesiasticus et secularis catholicus assistere contra hereticos tenetur, Extravagans de hereticis C. ad abolendam et C. excomunicans, unde ex subterfugio hoc et impedimento congregacionis concilii et processu contra convenientes reddidit se notorie hereticum et etiam ex processu contra serenissimum dominum Regem Francorum propter concilium generale ad accusacionem hereseos ad extandam deliberacionem et assistenciam personalem prout firmamentum fidei et calumpnia more progenitorum suorum spopondit contra quem ore maledicto prorrumpedito quid ad eum et maledicus maledicebitur fatuus fatua loquens. Hoc enim manifestisimum est quod in hoc casu ad conservacionem fidei et confusionem hereseos Reges catholici debent, possunt immo tenentur assistere qualiter in exemplo Maximi Constantini ut LXXXXVI dicitur C. nos ubi ad fidem conservandam, ubi enim tractatur de fide que universalis est que omni comunis terre, que non solum ad clericos sed ad omnes omnino

pertinet christianos catholici reges et principes possunt et debent assistere ut XCVI C. vos non legistis et hoc es commissum et officium regum custodia et observancia dive legis et ad hoc misit eos principaliter Petri Sentenciarum c. XVII et ad eiciendum scismaticum pontificem Romanum potissime evocandi sunt reges et principes convocandi potentes XXIII dicitur in nomine Domini cura fratrem sicut sub certo Benedictus papa scismaticus depositus fuit, ita papa Johannes Sabinensis episcopus per synodam depositus fuit qui vocatur et fuit Silvester et restitutus fuit Benedictus. Et iterum eiectus est Benedictus et factus est papa Johannes Archipresbiter ante Portam Latinam et vocatur Gregorius. Et ipse iterum depositus ab emerito et in Galliam translatus et hoc totum in uno anno factum est sub quinto. Et propter hoc ipsi emerito datum est privilegium, de quo facit mencionem canon XXIII dicitur C. in nomine Domini. Sic per quid et per id procedere debent Reges christiani contra hereticos et scismaticos. Nam et hoc hic attendendum est quod suspecto vel accusato vel denunciato non est concitandum ante decretum concilii et ante sentenciam excomunicacionis concilii decreto statutam L. di. C. de eo. Sed ad hoc hic attendendum quod infamatus de simonia tenetur in sinodo se purgare excomunicacioni de purga tociens quociens, quanto magis is cui imponitur, immo qui denunciatur et accusatur non solum de simplici simonia et de defensione simonie et predicacione hereseos, quod simonia in Romano pontifice non est peccatum, quod est contra vetus testamentum Regum IIII c. V et contra novum testamentum Actuum VIII c. et contra declaracionem sanctorum et sacrorum patrum questione I c. Judicem, c. Petrus, c. fertur, c. eos, et contra omnia c. et declaraciones ceterorum ubi dicitur quos symoniaci sicut heretici iudicantur I questione I, coram ecclesiastica auctoritate se legitime defendere et expurgare tenetur, et non faciens sit pro confesso et convicto habendus et hereticus reputandus. Certe sine dubio multo omnino forcius quam pro omnibus aliis deficientibus licet sola plura super ipso iure indubio irrefragabiliter fundata sufficienter ad intentum ut memoria eius ut heretici iudicanda sit et dampnanda. Ex eo etiam quod solo quod voluit ecclesiastica sacramenta in morte recipere iudicandus est hereticus, eius est dampnanda memoria, et sepultura ecclesiastica omnino carere, ex causa de penitencia et remissione c. omnis utriusque, ibi sepultura careat christiana.

Item attendendum est quod Benedictus hereticus, mortis ipsius facti evidencia, fuit in heresi deprehensus ex predicacione hereseos qui dogmatizabat errores multos et inter alia predicabat simoniam in Romano pontifice non esse peccatum. Et in plenitudine potestatis impungere contrarium assencientes.

Item attendendum est quod fuit deprehensus in heresi ex ipsa abprobacione heretici libri et sapientis heresim dogmati etiam et combusti tam Parisius quam etiam per se ipsum in consistorio quando in hoc casu planum est quod Optimus excomunicacione de heresi C. Ad abolendam dum dicit quorumque manifeste fuerit deprehensus *et cetera* et in eodem C. ad abolendum hereticos pro contumacia post deprehensionem erroris debet ad catholice fidei unitatem reddere et errorem suum ad libitum sui iudicis publice abiurare et satisfaccio-

nem veram exhibere quando constat aperte quod hec non agens immo agere recusans est hereticus reputandus.

Item attendendum quod iste articulus est aptissime decretatus per constituciones et canones fidei et officii inquisitorum quibus inquisitores in officio de mandato Sedis Apostolice utuntur quad omnem obieccionem tollendam. Dicunt quod ab omni suspeccione hereseos fuit exemptus per confessionem quam fecit generaliter recognoscendo fidem. Cui respondeo hec repplicacio tollitur multipliciter. Primo quare huiusmodi suum factum non potest derogare accusacioni proposite, non enim accusatus seipsum ab accusacione potest eximere per id quare omne actum quod ei comparetur necessarie habet et accusatoribus respondere, sin autem contumacia eum reddit confessum ut superius probatum est. Secundo hec expurgacio non est sufficiens nisi expresse et distincte confiteatur eo in quo deliquerit, per verbum enim vel per scriptum proprium tenetur confiteri errorem in quo deliquerit et offerre satisfaccioni et ostendere penitentem. Excomunicacio Marcelli ut ante. Inferiores enim [episcopi][a] pontifices coram iudice suo et coram Romano Pontifice. Romanus autem Pontifex coram iudice suo in hac causa hereseos et in causa militari cuiusmodi est generale concilium ut in C. sic inquit hoc agere et se expurgare debet ut habetur aperte I questione VII C. si quis voluerit et C. quociens se conferatur ac II, C. Ego asserens quidquid et in hoc casu abiuracionis hereseos in cartis evangelicis unanimiter compelluntur XI, questione I, nec honore nec legibus alias incipit misserator et expresse notatur in dicto C. quociens, nam pro fide et pro obediencia et pro unitate iuramentum prestandum est. Excomunicacio de eleccione et segrastu. Cercius non est sufficiens hic modus purgacionis nisi omnia et singula capitula maxime hereseos confiteantur in quibus deliquerit. Constat enim quod ubi plura crimina obiciuntur singulorum abolicio peti debet. F. ad capitulum LI Et si plura cum calibet questio esto quod singulariter recognovisse hec recognicio sui erroris non valet nisi fiat coram iudice accusacionis hereseos et coram concilio generali ut de sentencia constat inter iudicantem et iudicatum, expurgatum et eum coram quo debet fieri expurgacio. Et ut actus iste iudicialis se habeat ad alium quia in seipsum exequi non potest, nemo enim imperat sibi ipsi, sed in dominicalibus imperatur, hic modus prima potestate caret. Et ut expurgacio hec fiat coram illo qui in expurgacione vim habeat coactivam et imperativam convicti, ne quis in sua causa iudicetur vel iudex sui dicatur. Et Apostolus dicit nec me ipsum iudico, et hoc expresse est decretatum quod expurgacio fiat coram iudice cui auctoritas insit et iurisdiccio. Formam expurgacionis sufficientem vel insufficientem, iudicatam aptam vel ineptam, congruam vel maximam excluditur de prima causa et vult ibi fidelium expurgacionis formam reprobavitur ut patet indiscretam, temerariam et ineptam. Judice enim auctore non partis voluntate dictatur absolucio et ab accusacione receditur sed ad capitulum LI Su[...] Quod confitetur nil ut casu revertitur autem hic sumitur V ibi si necglecti fuerint mandatum Domini ... *et cetera* ad quod deliquerint ... *et cetera* quod huiusmodi probacio et expurgacio in iudicio fieri debent et habe-

tur sentenciandum VIII C. XXX in heresi et ydolatria dum dicit in eis solicite et diligenter rei veritatem: Prospice et si inveneris certum esse quod dicitur in libro Absolucionum hanc opere perpetravi et F.et c. XVII dum dicit et hoc tibi fuerit nunciatum audiens quare inquisiens veritatem diligenter et reum esse repereris et abhominacio facta est michi *et cetera*, quod lapsum loquiur in ydolatria et C. XIX stabunt quorum causa fuerit coram Domino in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint in diebus illis omnique presencia ipsius diligentissime inveniretur *et cetera*. Et nunciatur et vult donec stet in conspectu iudicandus et causa illius iudicetur. Et quod expurgacio debet fieri coram iudice expressum est in lege dicta decretatum XXI, quod manifeste in expurgacione [...] V. C. quod sic loquitur in expurgacione. Et clare manifestissimum est II, questione IIII, et Extravagantibus de priore causa in pluribus capitulis eiusdem tituli a quovis.

Item huiusmodi purgacio locum non habet nisi facta confessione obiectorum ad penitenciam ostendendam et veniam impetrandam et ad denunciandum Ecclesie se nolle persitere in contumacia erroris et in pertinacia heresis sic non habet locum nisi negante scilicet nisi confitente quod constitucio facta vim purgacionis habere non potuit, que non fit nisi a confitente per viam aliam per conscienciam illam revelari non potuit quia non potuit semetipsum ab accusacione eximere ut superius probatum est. Quod autem contumax non compensaret suspicionem et sic se removens reponendus sit habetur XXX di. C. ultimo et si quis presbiter *et cetera*. [...]

Attendendum igitur quod eleccio viciosa est... et iudicanda notorie nulla quia ad eam processum est in lapsu X dierum et sic contra formam concilii generalis «Ubi maius» [...] Attendendum etiam quod eleccio facta fuit a necgligentibus expresse faventibus eidem B. heretico et sic excomunicatis, Extra. de hereticis, C. excomunicamus, et fautoribus publice denunciatis ipsius heretici persistentis in pertinacia et contumacia non expurgandi[b] se de heresi excomunicamus et in obstinacione dampnabili no solum solicite laborandi[c] concilium convocari, quod in hac causa suus erat iudex notorius, ut tenebatur sentenciare in pertinacia et contumacia ut in C. convenisti Alexandri ad subterfugiendum probacionem criminum obiectorum hereseos maxime impedientis totis conatibus convocacioni et convencioni concilii supradicti, ex quo notorie fit hereticus reputandus, Extra. de hereticis excomunicamus, et sic ab excomunicatis et in quibuslibet tam active quam passive per se probatum est superius et in Extra. excomunicamus.

Item attendendum est quod eleccio facta fuit veris cardinalibus non vocatis secundum constitucionem generalis concilii «ubi maius» non expectatis per X dies, immo venire volentibus non admissis, sed omnino repulsis. Ex hoc probatur notorius contemptus Extra. de eleccione, capitulo bone memorie, C. «cum nobis olim», etiam per principalem fautorem heretici mortui nomine suo et complicium a domino Rege Sicilie, qui cum magna militum et peditum comitiva presens tunc erat in urbe, quod non permitteret eos in urbem ingredi ad eleccionem venientes, propter quod idem Rex, a diver-

sis etiam Romane ecclesie cardinalibus et a nunciis etiam serenissimi domini Regis Francie illustris cum instancia requisitus quod permitteret eos urbem ingredi et ad eligendum venire quare legitime et canonice sine eis procedere non valebat, eos ubem ingredi non permisit, immo ipsius ingressum denegavit expresse protestans[d] quod si venirent, cum tota sua exforcia insurgeret contra eos. Hoc probat contemptum et viciat eleccionem in C. bone memorie ibi Et si eisdem quem ipsi metuebant *et cetera*.

Item attendendum est quod scienter electus fuit ab heretico ordinatus, sic ineligibilis fuit ut superius et sic non recipiens graciam I questione I conventum et a scientibus ipsum ab heretico ordinatum, unde sic scienter eligentes indignum privati sunt de potestate eligendi, Extra. de eleccione, C. per inquisicionem.

Item attendendum est quod contempti prosequentes contemptum eleccionem legitime annullari petere possunt, Extra. de eleccione, C. sicut in eleccionem non ipso iure nullam ut in C. auditis nisi pro bono pacis contemptum suum dixerint, remittendi, ut in C. quare sicut. Item attendendum quod eleccione nulla existente et interveniente contemptu post eleccionem notorie nullam et sine aliqua cassacione, que propter nullitatem notoriam necessaria non est, contempti ad aliam eleccionem secundam legitime et canonice procedere possunt, Extra. de eleccione, C. auditis *et cetera*, et C. cum vinconiensis. Et eleccio per contemptos facta valida et canonica erit.

Super hoc attendendum quod si eleccio nulla est solum racione forme vel quare excomunicati vel inhabiles admissi fuerunt, hoc ipsam formam tangit, in C. Quapropter qui admitti non debuerant. Nichilominus a contemptis citandi sunt primi veri et inhabiles electores quare si peccaverunt in forma, non tamen fuerunt privati iure eligendi eligendo inhabilem vel indignum. Ut in C. auditis et C. per inquisicionem, si autem eleccio nulla est racione forme et primi electores scienter elegerunt inhabilem et indignum, ut puta ordinatum ab heretico, quamquam notorie accusato et denunciato notorie pertinace et contumace, et nolente in iudicio se purgare et sic notorie pro convicto et confesso heretico habito et sic privati sunt iure eligendi scienter eligentes inhabilem et indignum, Extra. de eleccione, cum in cunctis *et cetera*, sicut in huiusmodi, tunc eleccio per contemptos facta canonica, legitima et valida est ut in C. quod sicut, C. auditis, C. bone memorie et C. consideravimus. Asserunt tamen quidam quod in casu citandi sunt primi electores quare ad quid citarentur ex quo erunt eligendi potestate privati.

Item attendendum est quod ius eleccionis recidit in unum propter contemptum, Extra. de post, C. Gratiani, F. cuius universa iura eorum et ab uno solo eleccio facta canonica est in C. Gratiani, C. auditis, C. quod sicut, C. consideravimus, C. bone memorie, et in casu ubi primi electores etsi peccantes in forma, non tamen scienter eligentes indignum et sic eligendi potestate non privati, si citati per contemptum vel contemptos noluerint ad eligendum venire, eleccio est sine ipsis facta, per contemptum vel contemptos canonica est et valida ut in C. Gratiani, C. quod sicut, C. bone memorie.

Item attendendum quod si dicatur eleccio valet, saltem ut a veris cardinalibus facta, hoc ex multis repellitur, maxime ex multis supradictis. Sed hoc notorium est quod esto quod potuissent soli cum adiunctis, non potuerunt voluntate ac potestate adversantibus invicem...

[a] El mot *episcopi* ve sobreposat en l'espai interlineal damunt el mot *pontifices.* [b] expurgantis *HF* [c] laborantis *HF* [d] prestans *HF*

117

1303, octubre, 27. Tortosa

El batlle de Berà reté uns llibres de mestre Arnau de Vilanova, que duia una barca, la qual naufragà en aquella platja. El rei Jaume II ordena al veguer de Vilafranca del Penedès que el castigui i li faci retornar els llibres al seu propietari.

ACA, C., reg. 130, f. 162v.
Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*, AST, XI (1935), 105-106, doc. 20.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*, EF, 47 (1935), 275-276, doc. 72.

Fideli suo vicario Ville franche penitensis[a] vel eius locum tenenti, *et cetera*.

Non nullis[b] refferentibus[c] percepimus quod baiulus loci de Berano libros dilecti consiliarii, phisici et familiaris nostri magistri Arnaldi de Villa nova,[d] submersos in mari propter naufragium quod barcha in qua portabantur iuxta locum predictum passa extitit, occupare contra ius et iustitiam attemptaverat[e] nec requisitus restituere voluerat sed tamdiu retinuit quod propter madefactionem detrimentum non modicum receperunt; hocque fecit pretextu cuiusdam consuetudinis, que dici debet potius corruptela que a iure etiam reprobatur.

Nos autem volentes ne huiusmodi maleficium remaneat impunitum et corruptelam prefatam omnino tollere, cum sit utentium periculum animarum, vobis propterea, auctoritate presentium, dicimus et mandamus quatenus contra dictum baiulum super excessu huiusmodi procedatis sic quod si rem inveneritis ita esse, eundem inde taliter castigetis quod ipse nec alius audeant talia attemptare, immo pena per vos ei imposita sit aliis ad correctionem.[f] Et ne ignoretur a nobis processus quem in hoc feceritis et ut videamus qualiter presens mandatum nostrum fueritis exsequtus, iubemus ut de eo quod circa hec processeritis nos idem quam citius informetis.

Datum Dertuse, VI° kalendas novembris anno predicto.

Bernardus de Aversone, mandato domini Episcopi.

Et fuit hic superadditum de mandato domini Regis.

[a]Penitencium *MB* [b]nonnullis *MB* [c]referentibus *MB* [d]Villanova *MB* [e]attemptavit *MB* [f]correptionem *MB*

118

1303, octubre, 30. Tortosa

El tresorer reial Pere Boïl, per manament graciós de Jaume II, dóna 95 sous barcelonesos a mestre Arnau de Vilanova en preu de dues porcions de pell per a folradura d'un mantell i per a un vestit llarg.

ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 268.
Publicat per GONZÁLEZ HURTEBISE, E., *Libros de Tesorería de la Casa Real de Aragón*, I, 336, núms. 1478 i 1479.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 275, doc. 70.

[XXX die dicti mensis octobris]... Item done 65 sous barcelonesos a maestre Arnau de Vilanova, en preu d'una pena blancha, la qual lo Senyor Rey li mana dar de gràcia a obs d'un mantell.
Item done 30 sous barcelonesos en preu d'una altra pena blanca a obs d'un pellot al dit maestre Arnau.

119

1303, octubre, 31. Tortosa

Credencial reial a favor de mestre Arnau de Vilanova adreçada a Ferrer de Lillet, veguer de Vilafranca.

ACA, C., reg. 130, f. 168v.
Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents*, AST, XI (1935), 106, doc. 21.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 276, doc. 73.

Fideli suo Ferrario de Lilleto, vicario Ville franche,[a] *et cetera*.
Cum nos dilecto phisico et consiliario nostro magistro Arnaldo de Villa nova[b] quedam commisserimus vobis pro parte nostra oretenus exponenda, vobis dicimus et mandamus quatenus dicto magistro Arnaldo credatis de hiis vobis pro parte nostra duxerit referenda.
Datum Dertuse II° kalendas novembris, anno predicto.
Bernardus de Aversone, mandato regio.[c]

[a]Villefranche *MB* [b]Villanova *MB* [c]regis *MB*

120

1303, desembre, 1. Alzira

Jaume II reconeix que el seu cambrer A. Messeguer ha satisfet 400 sous barcelonesos a Arnau de Vilanova sense haver-ne àpoca.

ACA, C., reg. 258, f. 29v.
Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 107, doc. 22.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 276, doc. 74.

Nos Jacobus, *et cetera*.
Recognoscimus vobis fideli nostro Arnaldo Messeguerii, de camera nostra, quod ad mandatum nostrum oretenus vobis factum solvistis magistro Arnaldo de Villanova quadringentos solidos barchinonenses, a quo nullam apocham potuistis habere. Ideo per presentes mandamus magistro Rationalis [a] curie nostre vel alii cuicumque a vobis compotum recipienti quod dictos quadringentos solidos in computo a vobis recipiat et admittat.
Datum Algezire, kalendis decembris, anno predicto.
Petrus Martini, mandato regio.

[a] racionali *MB*

121

1303?, darreries de l'any. Barcelona?

Pere de Manresa ofereix al rei Jaume II un escrit escatològic anònim i li prega que el faci examinar per mestre Arnau de Vilanova. L'escrit conté set senyals o punts que Pere de Manresa demana al rei que els vulgui entendre i que el contingut de l'escrit sigui proposat també als bisbes, religiosos i doctors de l'Església perquè l'examinin i el jutgin.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general. Pendent. Original. Cfr. etiam ACA, C., reg. 49, f. 202r; reg. 57, f. 233v.; reg. 62, f. 147r.
Publicat per Heinrich FINKE, AA, II, 871-872, doc. 549.
Ramon d'ALÒS-MONER, *Col·lecció*... EUC, III, 1909, 531-532, doc. XI.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 276, doc. 75.

Sopplica humilment a Déu e a vós, molt alt e poderós Seynnor en Jacme, per la gràcia de nostre Seynnor Deus Jhesu Christ rey d'Aragó, … un escolà humil hom e serv vostre besa vostres peus e vostres mans e tra-

met a vós, Seynnor, esta present confessió. E yo Pere de Manresa, humil hom e serv vostre, suplich humilment a Déu e a vós, Seynnor, besant vostres peus e vostres mans, e present a vós, seynnor, la dita confessió e oblich me de respondre per lo dit escolà, axí com en la dita confessió és contengut.

La qual confessió és, Seynnor, de VII senyals, los quals són estats demostrats al dit escolà per gràcia e per mercè de nostre Seynnor Déus Jhesu Christ. Lo primer senyal és del sant sacrifici. Lo segon és dels senyals del sol e de la luna. Lo ters és d'Antichrist. Lo quart és de la fuyta dels munts e de les yles, ço seran alguns prelats e alguns religiosos e alguns doctors de la sancta esgleya. Lo quint és de la des[h]abitació de la casanova, ço serán religiosos. Lo VI^en^ és del temple antich, con Antichrist serà adorat. Lo VII^en^ de la pressura de les gents, qui será per la confusió del so de la mar. Los quals senyals alguns ne seran complits en fort breu temps. Per la qual dita confessió, seynnor, lo dit escolà sopplica e clama mercè a vós, seynnor, axí com a cathòlic príncep mantenidor de la sancta esgleya e de la sancta fe cathòlica, que us plàcia enclinar a hoyr e entendre la dita confessió e, entesa aquella per vós, si a vós, seynnor, plaurà, que encontinent sia proposada als prelats e als religiosos e als doctors de la sancta esgleya. Yo dit presentador son apparellat de respondre per lo dit escolà, axí com en la confessió és contengut. Yo, si a vós, seynnor, plaurà manar per carta vostra e trametra la dita confessió al molt excellent e devot maestre Arnau de Villanova per examinar e per jutjar la dita confessió, yo dit presentador son appareylat d'anar e de trebaylar axí com a Déus plaurà e vós, seynnor, manaretz.

122

1304, gener, 1. València

Jaume II escriu a mestre Arnau de Vilanova, com ho fa també a altres disset personatges de la confiança reial, demanant-los que donin ajuda i consell com cal als ambaixadors enviats al papa, Bernat Peregrí, prior dels dominics a Aragó, Vidal de Vilanova i Guillem de Laceria.

ACA, C., reg. 334, f. 184rv.
Document inèdit.
Referència publicada per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, 370, doc. 75a.

Nobili et prudenti viro Petro de Victo, alme urbis prefecto, dilecto amico nostro, Jacobus, *et cetera*, salutem et dilectionis affectum.

Considerantes affectionem sinceram, quam ad nos et domum nostram gessistis et geritis, ac scientes animum nostrum revocari ad gaudium quotiens

de nobis letos auditis rumores, vobis propterea ad gaudium intimamus quod, tribuente divina clementia, corporea sospitate potimur. Ceterum, quare venerabilem et religiosum virum fratrem Bernardum Peregrini,[a] priorem provincialem ordinis predicatorum in provincia Aragonum ac dilectos et familiares nostros Vitalem de Villa nova, militem, et Guillelmum de Laceria, civem Barchinone, presentiarum exhibitores, pro quibusdam arduis negotiis nostris ad sacram presentiam domini Summi Pontificis destinemus ad presens, dilectionem et devotionem vestram attente rogamus quatenus circa hec dictis nuntiis nostris vestrum favorem, auxilium et consilium impendatis in hiis quibus vos duxerint requirendos, credituros autem dictis nostris nuntiis de hiis que pro parte nostra vobis duxerint referenda. Advenient autem hec nostris affectibus valde grate.

Datum ut supra.

Idem.

Similes.

Venerabili in Christo patri Petro, episcopo Lecturensi, illustris principis regis Jerusalem et Sicilie cancellario.

Prudenti viro Bartholomeo de Capua, logothece et prothonotario regni Sicilie.

Discreto viro Johanni Papini.

Discreto viro Gorgio Segenolf, cambellano et regie magescallie magistro.

Nobili et dilecto viro [...] Comiti camerario.

Discreto viro Bartholomeo Segenolf, magistro cambellano regio.

Discreto dilecto suo Didaco de Larat.

Venerabili in Christo patri [...] electo Salernistano, incliti ducis Calabrie cancellario.

Prudenti viro, dilecto devoto suo, Cristiano Spinule.

Prudenti viro, dilecto devoto suo, Francisco Scarçaficum.

Venerabili et dilecto suo Fulchoni, decano legionensi.

Facta etiam mentione qualiter nuper bene receperint Vitalem de Villanova, quod gratum habuit rex.

Nobili viro et dilecto Rogerio de Lauria, ammirato nostro *et cetera*.

Inclito fratri suo karissimo Philippo, principi Tarentino.

Inclito fratri suo karissimo Roberto Berengarii, illustris regis Jerusalem et Sicilie filio.

Prudenti viro magistro Arnaldo de Villa nova, dilecto phisico et consiliario nostro.

Poncello de Filiis urci.

[a] prov, titllat.

123

1304 (1303 Inc.), gener, 3. Barcelona

Ermengol Blasi, metge reial, anuncia a Jaume II que ha arribat a Barcelona amb tota la seva familia, el felicita per la bona salut de la casa reial, li augura triomfs sobre les nacions bàrbares i li fa saber que mestre Arnau de Vilanova ja ha desembarcat a Marsella.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 891, sense data. Original.
Heinrich FINKE, *Aus den Tagen Bonifaz* VIII, 209, nota 2.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 278, doc. 83.
Nota. El P. Miquel Batllori data la carta l'any 1304; el P. Martí de Barcelona, el març de 1305. Tots dos, però, posen en interrogant l'any.

Jacobo, Regi Aragonum felicissimo, [...] Armengaudus Blasii, minimus sibi famulancium [...]
Vestre pateat presentibus maiestati me undecimo die ante festum nativitatis Domini, post multam pestem scandalorum, apud Barchinonam cum tota domo mea et familia pervenisse, letus nichilominus existens quia audivi vos dominamque reginam cum vestris felicibus liberis sanitate continua iocumdari, et quia connicio quod felicem effectum vestre vestrorumque future dominacionis iam presentiunt barbare naciones, necnon eciam quia venerandus pater noster magister Arnaldus de Villanova iam apulit apud Marsiliam cum solito augmento[a] aromatum fame sue. Nec scio quid plus dicere [...].
Actum Barchinone, sabbato post circumcisionem Domini.

[a] augmento *HF*; argumento *MB*

124

1304, gener, 11. Tortosa

Pere de Boïl, tresorer reial, dóna a mestre Arnau de Vilanova 5 alnes d'Exaló per una gramalla.

ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 268.
Publicat per E. GONZÁLEZ HURTEBISE, *Libros de Tesorería de la Casa Real de Aragón*, I, 366, núm. 1639.

[XI die dicti mensis Januarii]...Item done a n'Arnau de Vilanova per una gramaya que·l Senyor Rey li mana dar 5 alnes de Exaló a raó de 12 sous l'alna, qui munta 60 sous barcelonesos.

125

1304, febrer, 10. Marsella

Arnau de Vilanova escriu la denunciació primera contra J. Vigorós, provincial de l'orde de Predicadors, Denuntiatio prima facta Massilie cum Gladio. *Incipit: «In nomine domini nostri Jhesu Christi. Amen. Anno incarnationis eiusdem M° CCC° III° decima die mensis febroarii hora vespertina.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 180r-181r; Arles, B. M. nº 96/97.

126

1304, febrer. Marsella

Arnau de Vilanova escriu l'obra Gladius veritatis adversus thomatistas, *dirigida* ad magistrum Jacobum Albi, canonicum Dignensem. *Incipit: «Quia scripsistis michi, carissime, quod, post recessum meum de partibus quas novistis, quidam exercitus bicolor, cuius tyrones vocatis proprie thomatistas.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 181v-192v; Oxford, Can. Lat. Misc. 370, ff. 160b-177b.

127

1304, febrer, 28. Marsella

Arnau de Vilanova escriu la segona denunciació, Denuntiatio secunda facta Massilie cum Carpinatione. *Incipit: «In nomine domini nostri Jhesu Christi. Amen. Anno incarnationis eiusdem millesimo trecentesimo tercio XXVIII die febroarii hora matutina. Noverint universi, presentes pariter et futuri, quod venerabilis vir magister Arnaldus de Villanova coram reverendo patre ac domino Durando, Dei gratia episcopo Massiliensi, presente me notario et ceteris testibus infrascriptis, legit quandam cedulam continentem omnia infrascripta.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 192r-193r; Arles, B. M. 96/97.

128

1304, febrer, 28. Roma

El papa Benet XI, a precs de mestre Arnau de Vilanova, atorga un benifet a Umbert de Canturio.

Arxiu Apostòlic Vaticà, Benet XI, reg. 51, f. 138v.
Charles GRANDJEAN, *Les registres de Benoît XI*, París, 1883, núm. 727.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 276, doc. 76.

Umberto de Canturio, plebano plebis de Tricesimo Aquelegensis diocesis.

Probitatis tue laudabilia merita, super quibus fidedignorum testimonia te comendant ac dilecti filii magistri Arnoldi, medici et familiaris nostri, cuius frater existis, consideratio nos inducunt ut ad personam tuam apostolice munificentie dexteram extendamus. Hinc est quod nos volentes tibi gratiam facere spetialem et beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura, etiamsi dignitas vel patronatus existat, nulli alii de iure debitum ad cuiuscumque vel quorumcumque collationem, electionem, presentationem vel aliam quamvis dispositionem pertinens si quod in civitate vel diocesi Salzeburgensi vacat ad presens vel cum vacaverit, quod tu vel procurator tuus ad hoc legitime constitutus infra unius mensis spatium prius quam tibi vel ei huius vacatio innotuerit, duxeris acceptandum, cuius proventus quinquaginta marcharum argenti sine extimatione decime de illis hactenus persolute valorem annuum non excedant conferendum tibi dominationi apostolice reservamus. Inhibentes illi vel illis ad quem vel ad quos huius beneficii collatio, electio, presentatio seu quelibet alia dispositio pertinet, ne de illo nec huius nostram inhibitionem et reservationem disponere quoquomodo presumant ac decernentes irritum et inane si secus super hec a quoquam contigerit attemptari.

Non obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus contrariis ecclesie, in qua huius beneficium fuerit iuramento et constitucione sedis apostolice vel quacumque firmitate alia roboratis seu si alicui super provisione sibi facienda de paratibus dignitatis aliisque beneficiis ecclesiasticis in illis partibus dicte sedis quibus per hoc nullum volumus periudicium generari vel legatorum eius litteras impetrarunt seu si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum quoad receptionem vel provisionem alicuius minime teneantur et ad id compelli non possint aut quod de huiusmodi beneficiis ad eorum collationem, electionem, presentationem vel aliam dispositionem spectantibus nulli valeat provideri per litteras apostolicas non facta plene et executa ac de verbo ad verbum de indulti huius mentione et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat, per quam pro rebus non executa vel totaliter non inserta, effectus huius nostre gratie impertiri valeat quomodolibet vel differri et de quacumque toto tenore de verbo ad verbum debeat in nostris litteris fieri mentio specialis aut quod plebanatum plebis de Tricesimo Aquelegensis diocesis nosceritis obtinere. Nulli questio *et cetera* nostre collationis, provisionis, reservationis, inhibitionis et reservationis *et cetera*.

Datum Laterano II kalendas martii anno predicto. In e. m. venerabilibus F. Paduanensi et Bambergensi Episcopis ac dilecto filio Altegrado, Electo Vicentino, notario nostro. Laudabilia *et cetera* ut summam in proxima vestri us. mu. usque obtinere.

Quocirca mandamus quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel per alium seu alios dictum beneficium per nos, ut premittitur, reservatum, si quod tempore huius nostre reservationis vacabat seu postea vacavit ibidem vel quamprimum illud vacare contigerit, cum iuribus et pertinentiis suis dicto vestro vel dicto procuratori pro eo conferre et assignare curetis, inducentes ipsum vel eundem procuratorem pro ipso in illius corporalem possessionem et defendentes inductum ac facientes eum vel procuratorem predictum pro eo ad huius beneficium in ecclesia in qua illud fuerit, ut est moris, admitti, sic quod de ipsius fructibus, redditibus, proventibus et iuribus ac obventibus universis integre responderi. Non obstantibus omnibus supradictis seu si aliquibus ab eadem sit sede indultum, quod executari, suspendi vel mittere non possint per litteras apostolicas, non facta plene et executa ac de verbo ad verbum de indulti huius mentione. Contra *et cetera*. Datum ut supra.

129

1304, primera meitat de març. Marsella

Arnau de Vilanova escriu la Carpinatio poetrie theologi deviantis, *dedicada* ad dominum Marcellum, canonicum Cardonensem. *Incipit: «Letificavit spiritum meum, karissime, dominus G. Raynaudi, quem ad me direxit vestra sinceritas tam suavitate celestis agni, quam in eo gustavi, quam etiam presentatione scripture, quam edidit quidam ex principibus sacerdotum, ut fertur, contra tractatum meum De misterio cimbalorum, que scriptura nullo titulo signabatur.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 193v-202r.
Oxford, Bodleian Library, Canon. Misc. 370, ff. 173r-184r.

130

1304, març, 14. Marsella

Arnau de Vilanova escriu la tercera denunciació de Marsella, Denuntiatio tertia facta Massilie. *Incipit: «In nomine Domini. Amen. Anno incarnationis eiusdem M° CCC° tercio, quartadecima die mensis martii, hora diei circa mediam terciam. Noverint universi quod magister Arnaldus de Villanova in presentia mei notarii infrascripti et Jacobi Robini, iurisperiti de Manuasca, et Petri de Ansoissio, clerici, et magistri Jacobi Albi, canonici Dignensis, et magistri Guillemi Broce, phisici, existens in domo Montis rivi, in qua consuetus est inhabitare, tradidit mihi quandam cedulam papiream scriptam et requisivit me quod, cum lecta esset in audientia reverendi patris domini episcopi Massiliensis, eam redigerem in formam publicam.*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 202r-204r. Original.
Arles, Bibliothèque Municipale, 96/97.

131

1304, març, 17. València

Jaume de Mollet ven a l'Almoina de la Seu de València uns censos que foren de mestre Arnau de Vilanova sobre terres situades al terme de Godella dins l'horta de València.

ACV, Pergamins, núm. 7417. Original.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 993.
Al revers del pergamí hi aquestes anotacions: 1) Compra de censos per obs de la almoyna. 2530. 2) Carta de compra, que feu en R. Conesa, paborde de la almoyna den Jac. de Mollet, cavaller, de XIII kafissades al terme de Godela. Aquest censal fo cambiat ab Micer Berenguer Mercader per lo censal qui prop lo molí de Na Rauela.

In Dei nomine et eius gratia.
Ego Jacobus de Molleto, miles, attendens et considerans quod licitum est militibus per forum Valencie sua bona et hereditates suas vendere clericis et personis religiosis. Idcirco cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro et in aliquo non violando seu revocando, titulo pure et perfecte vendicionis irrevocabiliter ad honorem Dei omnipotentis et gloriose beate Marie matris eius, vendo et concedo, trado seu quasi trado vobis Raymundo Conesie, Preposito Helemosine Sedis Valencie, et per vos dicte Helemosine ac notario infrascripto a me legitime stipulanti et recipienti tamquam publice persone nomine, loco et vice dicte Helemosine et suis in perpetuum per suum proprium franchum et liberum alodium et ab omni honere et vinculo debitorum et alia inquietudine expeditum tresdecim maçmutinas minus viginti denarios juciffias auri boni et justi ponderis censuales cum omni iure, dominio, laudimio et faticha et alio iure emphiteotico et iure recipiendi eas, quas ego habeo et habere debeo singulis annis in certis terminis super terris et possessionibus sitis et positis in termino de Godella, orte Valencie, ab emphiteotis infrascriptis, qui easdem tenent in emphiteosim pro me et sub dominio meo titulo empcionis videlicet quam de ipsis feci a vobis nomine procuratorio Magistri Arnaldi de Villanova et predictus Magister Arnaldus de Villanova fecit de ipsis empcionem a Petro Roderici de Corella et uxore eius Peyrona, Castellana Roderici, uxore quondam Luppi de Albero, et Eximino Petri de Monte Tornesio et uxore eius Raymunda Roderici. Et de quibus facit et facere tenetur Natali de Rubione in festo Sancti Johannis Junii unam maçmutinam pro quodam trocio terre qui affrontatur cum via publica et cum terra

Bertrandi de Berbegal et cum Cequia de Tormos et cum Campo heredum den Camporreylls.

Item faciunt et facere tenentur heredes den Camporrells in festo sancti Johannis Junii duas maçmutinas pro quodam trocio terre qui affronatur cum via publica et cum terra Natalis de Rubione et cum Cequia de Tormos et cum vinea Petri Fangar.

Item facit et facere tenetur Petrus Fangar unam maçmutinam in festo Natalis Domini pro quodam trocio terre qui affrontatur cum Cequia de Montechateno et cum terra den Sent Çaloni et cum terra Petri de Fraga et cum via publica.

Item facit et facere tenetur Dominicus Verdú unam maçmutinam pro quodam trocio terre in festo Natalis Domini, qui affrontatur cum terra Vitalis Ermengaudi et cum Cequia de Tormos et cum via publica et cum semita vicinali.

Item facit Natalis de Rubione unam maçmutinam in festo Sancti Johannis Junii pro quadam Cafficiata terre prout confrontatur cum Cequia de Montecateno et cum terra Valence, uxoris quondam Raymundi de Rivosico, militis, duabus partibus et cum terra heredum den Camporells predicta, que est de censuali quod vobis vendo.

Item heredes den Camporrells unam maçmutinam in festo Sancti Johannis Junii pro quadam Cafficiata terre, que affrontatur cum terra dicte domine Valence duabus partibus et cum terra dicti Natalis de Rubione et cum terra Dominici Petri, que est de dicto censuali.

Item Dominicus Petri predictus facit et facere tenetur unam maçmutinam in festo predicto Sancti Johannis Junii pro quadam Cafficiata terre que affrontatur cum terra dicte domine Valence duabus partibus et cum terra heredum den Camporrells et cum terra Guillelmi Dardevol, que est de dicto censuali.

Item Guillelmus Dardevol unam maçmutinam in festo predicto Sancti Johannis pro quadam Cafficiata terre que affrontatur cum terra dicte domine Valence duabus partibus et cum terra dicta dicti Dominici Petri et cum terra Jacobi Fàbrega, que est de dicto censuali.

Item Jacobus Fàbrega facit et facere tenetur unam maçmutinam pro quadam Cafficiata terre in festo predicto Sancti Johannis prout affrontatur cum terra de Na Valença, uxore quondam dicti Raymundi de Rivo sicco duabus partibus et cum terra dicti Guillelmi Dardevol et cum terra Dominici Baronis, que est de dicto censuali.

Item Dominicus Baronis facit et facere tenetur in festo Sancti Johannis Junii unam maçmutinam minus sexta parte unius maçmutine pro quinque fanechatis terre que affrontantur cum terra dicte domine Valence duabus partibus et cum terra Jacobi Fàbrega et cum terra Ferrarii Russi, que est de dicto censuali.

Item Ferrarius Russi facit in festo predicto Sancti Johannis Junii duas maçmutinas pro duabus Cafficiatis terre que affrontantur cum terra dicte Valence, uxoris quondam Raymundi de Rivo sicco duabus partibus et cum terra Dominici Baronis et cum semita.

Item ego dictus Jacobus de Molleto vendo et concedo, trado seu quasi trado vobis dicto Raymundo Conesie nomine supradicto et vestris perpetuo per vestrum proprium, franchum el liberum alodium undecim maçmutinas minus una octava juciffias boni auri et recti ponderis cum omni iure, dominio, laudimio et faticha et alio pleno iure emphiteotico et iure recipiendi eas, quas ego dictus Jacobus de Molleto habeo et accipio et habere et accipere debeo super quodam trocio terre, quem in Alcudia, orta Valencie, tenent Raymundus de Roda et Paschasius Bernabé et heredes Garcie Petri sub dominio et alodio mei dicti Jacobi in emphiteosim ad dictum censum michi et meis perpetuo et annuatim dandum et solvendum per dictos emphiteotas equis partibus et terciarum medietatem in festo Omnium Sanctorum et alteram medietatem in festo Sancti Johannis Junii, prout affrontatur cum via publica duabus partibus et cum orto Monasterii Descarp et cum terra que fuit Guillelmi Gilaberti, quod censuale fuit Dominici Luppi de Pomario et den Drogo, militis.

Item ego dictus Jacobus de Molleto, miles, vendo et concedo, trado seu quasi trado vobis Raymundo Conesie nomine supradicto et vestris perpetuo per vestrum proprium franchum et liberum alodium duodecim maçmutinas juciffias censuales auri boni et justi ponderis cum omni iure, dominio, laudimio et faticha et alio iure emphiteotico et iure recipiendi eas, quas ego habeo et accipio et habere et accipere debeo semper et annuatim in festo Omnium Sanctorum. Et eas facit Arnaldus Ferrarii de Pratis super quodam orto sito in termino de Algerocio, orte Valencie, et qui ortus fuit Guillelmi de Aquilone, militis, prout affrontatur cum via publica et cum terra Bartholomei Barberani, cequia in medio, et cum terra Petri Ollerii et cum terra que fuit Jacobi de Pratis, et cum censuali Jacobi Cortit.

Item ego dictus Jacobus de Molleto vendo, conedo, trado seu quasi trado vobis Raymundo Conesie nomine supradicto et vestris perpetuo per vestrum proprium franchum et liberum alodium triginta maçmutinas juciffias censuales auri boni, fini rectique ponderis cum omni iure, dominio, laudimio et faticha et alio iure emphiteotico et iure recipiendi eas. Quas habeo et accipio et habere et accipere debeo singulis annis in festo Omnium Sanctorum super terris et vineis sitis in termino Ruçaffe, orte Valencie. Et de quibus facit et facere tenetur singulis annis Guillelmus de Plano duas maçmutinas pro tribus fanechatis terre.

Item heredes Berengarii dez Grau unam maçmutinam pro tribus fanechatis terre.

Item Guillelmonus de Plano quatuor maçmutinas minus quarta pro septem fanechatis et media terre.

Item Arnaldus Buades quatuor maçmutinas minus quarta parte unius maçmutine pro septem fanechatis et media terre.

Item facit Petrus de Pulcro vicino tres maçmutinas pro una cafficiata terre.

Item facit Berengarius dez Grau quinque maçmutinas pro duabus cafficiatis terre et vinee.

Item facit Petrus de Sancto Martino quinque maçmutinas pro octo fanechatis et media terre et vinee.

Item facit Ferraria, uxor quondam Arnaldi de Albesa duas maçmutinas pro tribus fanechatis terre.

Item Bonanatus de Barbastre unam maçmutinam pro duabus fanechatis terre.

Item facit Na Amera, uxor quondam Guillelmi de Amer, tres maçmutinas pro quatuor fanechatis et media terre.

Item Petrus de Sancto Martino, cerdo, mediam maçmutinam pro una fanechata terre.

Que quidem omnes possessiones predicte sunt contigue et tenent se in uno tenenti et ad invicem et affrontantur cum censuali Raymundi de Rivosicco quondam et cum censuali hospitalis Sancti Johannis Jherusalem et cum censuali quod fuit Bertrandi de villa Caulium et cum censuali fratrum Beate Marie de Podio Valencie.

Et dicta bona pro quibus dicta censualia fiunt fuerunt ex donacione regia Guillelmi de Sancto Minato et Raymundi de Sancto Minato, militum.

Item ego dictus Jacobus de Molleto vendo et concedo, trado seu quasi trado vobis dicto Raymundo Conesie nomine supradicto et vestris perpetuo viginti et sex maçmutinas et terciam censuales auri boni et justi ponderis cum omni iure, dominio, laudimio et fatica et alio iure emphiteotico et iure recipiendi eas. Quas ego habeo et accipio et habere et accipere debeo semper et annuatim in terminis infra scriptis super possessionibus infrascriptis, sitis et positis in termino de Cincheros, orte Valencie, ab emphiteotis infrascriptis. De quibus facit Berengarius de Solerio quatuor maçmutinas in festo Pasche Resurreccionis Domini pro quodam trocio vinee, quod tenet sub dominio meo in dicto termino de Cincheros in emphiteosim prout dictus trocius vinee affrontatur cum terra heredum Bernardi de Valle Daura et cum vinea Dominici de Malonda et cum alia terra dictorum heredum Bernardi de Valle Daura, semita in medio, et cum vinea Dominici Darenys.

Item de ipsis facit Dominicus Laborator duas maçmutinas in festo Sancte Marie mensis Augusti pro quodam trocio vinee.

Item Petrus de Solerio unam maçmutinam pro alio trocio vinee in festo Sancti Mathie apostoli. Que possessiones, quas tenent dicti Dominicus Laborator et Petrus de Solerio sunt contigue et affrontantur cum vinea Raymundi Cataudi et cum litore maris et cum censuali heredum Raymundi Escorne et cum vinea Johannis Mulnerii.

Item de ipsis facit Raymundus Alreu tres maçmutinas singulis annis in festo Sancte Marie mensis Marcii pro novem fanechatis vinee.

Item facit Petrus ça Rovira, Cirurgicus, tres maçmutinas pro novem fanechatis vinee.

Item Guillelmus Serra tres maçmutinas et terciam partem alterius maçmutine pro decem fanechatis vinee. Que vinee supradicte, quas tenent Raymundus Alreu, Petrus ça Rovira et Guillelmus Serra sunt contigue ad invicem

et affrontantur omnes simul cum censuali Bernardi de Acenuy et cum vinea Raymundi Cataudi et cum censuali quod fuit Guillelmi de Solanis, cequia in medio, et cum vinea heredum Esquerdi de Villanova.

Item de dicto censuali facit et facere tenetur Philipa, uxor quondam Philippi de Castellario, duas maçmutinas singulis annis in festo Pasche Resurreccionis Domini pro sex fanechatis vinee, que affrontantur cum vinea Guillelmi Oliverii, semita in medio, et cum vinea Dominici Darenys et cum vinea Petri Forment et cum vinea Sampsone.

Item de dicto censuali dictarum viginti et sex maçmutinarum et tercie facit et facere tenetur Bernardus Darenys in festo Pasche Resurreccionis Domini duas maçmutinas pro aliis sex fanechatis vinee, que affrontantur cum vinea Arnaldi Oliverii, semita in medio, et cum vinea Petri Forment et cum vinea Dominici Darenys.

Item facit et facere tenetur Dominicus Darenys duas maçmutinas singulis annis in eodem festo Pasche Resurreccionis Domini pro aliis sex fanechatis vinee, que affrontantur cum vinea Petri Forment et cum vinea Guillelmi Oliverii, semita mediante, et cum vinea Berengarii den Orts.

Item Johannes de Magallo unam maçmutinam singulis annis in festo Purificacionis Beate Marie pro quatuor fanechatis vinee, que confrontantur cum vinea Jacobi Alarici et cum vinea Petri Amati et cum vinea Arnaldi de Peralada.

Item facit et facere tenetur Jacobus Alarici unam maçmutinam singulis annis in festo Pasche Resurreccionis Domini pro quatuor fanechatis vinee, que affrontantur cum vinea Johannis de Magallo et cum vinea Petri Amati et cum vinea Petri Bonfill.

Item facit Dominicus de Malonda duas maçmutinas singulis annis in festo Pentecostes pro quodam trocio terre sito in termino de Cincheros, qui confrontatur cum vinea heredum Bernardi de Valle Daura, semita mediante, et cum vinea Berengarii dez Ortz. Et dicta bona, pro quibus dicte viginti sex maçmutine et tercia pars unius maçmutine fiunt, fuerunt Bernardi de Solario, cui ipsa bona Serenissimus dominus Jacobus, Dei gracia Rex Aragonum, felicis recordacionis, laudavit, concessit et firmavit sibi dicta bona et quod ea haberet ad omnes suas voluntates faciendas. Non obstante quod predicta a dicto domino Rege prohibita essent alienari militibus, clericis atque sanctis.

Item ego dictus Jacobus vendo et concedo, trado seu quasi trado vobis dicto Raymundo nomine supradicto et vestris perpetuo unam maçmutinam juciffiam censualem auri boni et justi ponderis cum omni iure, dominio, laudimio et fatica et alio iure emphiteotico et iure recipiendi eam. Quam ego habeo accipio et habere et accipere debeo singulis annis in festo Omnium Sanctorum super quibusdam domibus, quas tenent Guillelmus Mularis et Bernardus Martini parrochia Sancti Salvatoris Valencie prout affrontantur cum domibus Natalis Cerdani et cum domibus Bernardi Marti et cum açucacho.

Item vendo et concedo vobis dicto Raymundo nomine supradicto et vestris perpetuo per vestrum proprium franchum et liberum alodium duas maç-

mutinas juciffias auri boni et justi ponderis cum omni iure, dominio, laudimio et fatica et alio iure emphiteotico et iure recipiendi eas, quas ego habeo et accipio et habere et accipere debeo super quibusdam domibus, quas Jacobus Redulf et Benardus Martini tenent in emphiteosim sub dominio meo in ipsa parrochia, que affrontantur cum domibus Natalis Cerdani et cum domibus Jacobi Tapiatoris et cum domibus Bernardi de Sancto Ypolito et in açucacho. Et dicte domus fuerunt Blasii Petri Nepotis dominique Eximini Petri de Arenosio et dompne Eve, uxoris eius.

Item ego dictus Jacobus vendo et concedo, trado seu quasi trado vobis dicto Raymundo nomine supradicto et vestris perpetuo quadraginta et quinque maçmutinas minus quarta parte unius maçmutine juciffias auri boni rectique ponderis censuales cum toto earum iure, dominio, laudimio et fatica et alio iure emphiteotico et iure recipiendi eas, quas ego habeo et accipio et habere et accipere debeo singulis annis super terris et ortis que seu qui pro me et sub dominio meo tenentur in emphiteosim ad dictum censum in termino de Algerocio orte Valencie. Et de quibus facit Jacobus de Pratis, filius Petri de Pratis, novem maçmutinas singulis annis in festo Omnium Sanctorum pro quodam trocio terre et orti sito in dicto termino de Algerocio.

Item Petrus de Pratis quatuor maçmutinas et quartam facit singulis annis in festo jamdicto pro quodam trocio terre et orti sito in dicto termino.

Item Petrus Martini, filius Berengarii Martini, sex maçmutinas pro eadem racione.

Item facit Berengarius Martini, filius Petri Martini, tres maçmutinas singulis annis in dicto festo Omnium Sanctorum pro alio trocio terre et orti sito in eodem termino de Algerocio.

Item facit Romeus Çabaterii quinque maçmutinas singulis annis in festo jamdicto pro alio trocio terre et orti sito in eodem termino.

Item facit Michael Poncii sex maçmutinas et mediam pro alio trocio terre et orti sito in eodem termino singulis annis in dicto festo.

Item Petrus Martini, filius Dominici Martini, tres maçmutinas pro alio trocio terre et orti sito in eodem termino.

Item facit de ipsis Na Rigaua mulier duas maçmutinas et mediam pro alio trocio terre et orti sito in eodem termino de Algerocio.

Item facit Dominicus de Pratis duas maçmutinas minus quarta parte unius maçmutine singulis annis in festo predicto Omnium Sanctorum pro alio trocio terre et orti sito in eodem termino de Algerocio.

Item facit Guillelmus Maçana quatuor maçmutinas et quartam pro alio trocio terre et orti sito in eodem termino de Algerocio. Qui quidem trocii terre et ortorum omnes insimul sunt contigui ad invicem et in mea tenencia et confrontantur cum itinere quo itur ad mare et cum terra Jacobi Cortit et cum censuali Januarii Rabatie et cum censuali quod fuit Guillelmi de Solanis et cum cequia de Algerocio. Et qui trocii terre et orti fuerunt Guillelmi de Aquilone, militis, ex donacione regia.

Jamdicta itaque censualia, que sunt in summa centum quadraginta maçmutinarum minus viginti tribus denariis et obolo, cum omnibus iuribus, dominiis, laudimiis et faticis et aliis juribus emphiteoticis et iuribus recipiendi singulis annis in dictis terminis ab emphiteotis superius nominatis et super dictis possessionibus ut superius annotatur et cum omnibus aliis juribus meis, locis, vocibus, racionibus et accionibus, realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis, michi et meis supradictis censualibus et possessionibus, super quibus fiunt et pro ipsis comparentibus et comparituris quoquomodo et sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi ad commodum et salvamentum dicte helemosine et suorum et vestri et vestrorum nomine ad in perpetuum.

Sic dicte helemosine et suis et vobis et vestris pro ipsa perpetuo franche et libere vendo et concedo, trado seu quasi trado precio videlicet viginti milium solidorum Regalium Valencie, que omnia a vobis numerando habui et recepi et ad totam meam voluntatem inde et bene paccatus sum. Renuncians scienter omni excepcioni peccunie predicte non numerate sive precii predicti a vobis non habiti et non recepti et dolo et beneficio minoris precii et duplicis decepcionis et iuri illi quod subvenit deceptis ultra dimidiam partem justi precii et omni alii cuilibet iuri, foro, legi, racioni, constitucioni, consuetudini, beneficio et auxilio contra hec venientibus.

Dando et concedendo dicte helemosine et suis et vobis pro ipsa perpetuo pura et irrevocabili donacione que dicitur inter vivos et absolucione anime mee quidquid hec vendicio predicta amplius modo valet et imposterum valebit precio antedicto. Renuncians etiam legi, iuri seu foro dicentibus donacionem factam inter vivos ex causa ingratitudinis posse revocari et legi seu iuri dicentibus donacionem excedentem summam quingentorum aureorum sive solidorum sine insinuacione iudicis factam non valere. Et si forte dicta donacio excederet summam quingentorum aureorum, donacionem illam divido in tres partes per singulas quantitates quousque quelibet donacio veniat ad summam quingentorum aureorum cum sic nulla egeat insinuacione ac perinde sic si erat facta coram iudice ordinario et eius insinuacione.

Et de presenti constituo me, omnia dicta censualia cum omnibus iuribus et integritatibus suis pro vobis et vestro nomine, nomine dicte helemosine, possidere vel quasi possidere donec de eisdem plenam et liberam ac corporalem possesssionem apprehenderitis quam liceat vobis apprehendere et vobis retinere quandocumque et quomodocumque vobis visum fuerit, licencia mei vel Curie seu alterius cuiuslibet persone minime requisita seu etiam expectata.

Et cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro predicta censualia cum omnibus iuribus et proprietatibus suis extraho et eyicio de iure, dominio, tenedone, possessione vel quasi possessione mei et meorum et ipsam in posse, ius, dominium, tenedonem, possessionem vel quasi possessionem dicte helemosine et suorum ac etiam vestri et vestrorum nomine eiusdem mitto et transfero de presenti ut in rem suam et vestram propriam. Et sic dicta helemosina et sui et vos et vestri pro ipsa helemosina dictam vendicio-

nem cum omni suo melioramento facto et faciendo habeatis, teneatis, possideatis et in pace perpetuo expletetis. Ad concedendum, dandum, alienandum, obligandum, impignorandum, excomutandum et ad omnes dicte helemosine et suorum ac vestri et vestrorum nomine eiusdem inde cui vel quibus volueritis voluntates perpetuo faciendas tamquam rem suam et vestram propriam et ut melius ego possem ante huiusmodi instrumentum.

Et ex causa huius vendicionis cedo et dono dicte helemosine et suis et vobis nomine eiusdem totum locum meum, iura, voces, raciones et acciones reales et personales, utiles et directas, varias sive mixtas, que et quas habeo et habere debeo et que vobis pertinent et pertinere debent in predictis censualibus et possessionibus vel pro ipsis aliqua racione. Quibus iuribus, vocibus, racionibus ac accionibus realibus et personalibus, utilibus et directis, variis sive mixtis, possitis uti et experiri in iudicio et extra contra cunctas personas. Instituens dictam helemosinam et suos et vos et vestros nomine eiusdem ex dicta causa donacionis et cessionis actores, procuratores, dominos et potentes ut in rem suam et vestram propriam ad faciendum de predictis suam et vestram in omnibus voluntatem.

Promittens dicte helemosine et suis et vobis et vestris pro ipsa quod predicta que vobis vendo non sunt data, vendita, submissa vel modo aliquo alienata alicui vel aliquibus nisi tantum dicte helemosine et suis et vobis et vestris pro ipsa. Et quod nichil feci, dixi seu congessi, nec de cetero faciam, dicam seu congeram aliquid, propter quod hec presens vendicio umquam minus valeat vel impediri possit vel modo aliquo revocari seu anullari.

Promitto et confiteor tamen quod in presenti vendicione dicte helemosine et suis nec vobis vel vestris pro ipsa, bona mea in aliquo non intendo obligare nisi quod cedo dicte helemosine et suis et vobis et vestris nomine eiusdem omnes vices meas in predictis omnibus et singulis ut superius est expressum.

Et ego, Katerina, uxor dicti Jacobi de Molleto, ex certa sciencia per me et omnes meos bono animo meo et spontanea voluntate et de toto iure meo plenarie cum texto huius publici instrumenti cerciorata, laudo, approbo, ratiffico et confirmo vobis dicto Raymundo Conesie, preposito helemosine prefate, et per vos dicte helemosine et suis imperpetuum vendicionem supradictam omnium censualium supradictorum cum omnibus iuribus suis supradictis. Promittentes vobis bona fide pro racione alicuius dotis, sponsalicii vel ypothece seu alterius obligacionis nunch competencium in bonis dicti mariti mei in predictis censualibus vel pro ipsis numquam questionem aliquam vel demandam contra dictam helemosinam vel suos neque contra vos vel vestros faciam vel fieri faciam. Immo ipsam totam supradictam vendicionem ratam et firmam habere promitto et inviolabiliter observare. Et iuro per Deum et eius sancta quatuor evangelia manibus meis corporaliter tacta predicta omnia attendere et complere et rata et firma habere et in aliquo contra ea non venire nec ipsa frangere vel revocare de iure vel de facto aliqua racione. Renuncians super hiis doti mee et sponsalicio et beneficio senatus consulti velleyani et iuri ypothecarum mearum et omni alii muliebri auxilio.

Quod est actum Valencie sexto decimo kalendas Aprilis anno Domini M° CCC° quarto.

Sig + num Jacobi de Molleto, militis. Sig + num Katerine, uxoris eius, iurantis predictorum, qui hec concedimus et firmamus.

Testes huius rey sunt Guillelmus Galcerandi, notarius Valencie. Guillelmus Dalmacii, succentor Sedis Valencie et Raymundus Gueraldi, civis Valencie.

Testes sunt fimamenti dicte Katerine, que firmavit apud Algeziram in manu et posse Bernardi Martorelli, notarii Valencie et substituti iurati Jacobi Martini, notarii eiusdem civitatis, qui auctoritae regia per substitutum suum iuratum instrumenta publica recipi facere potest octavo kalendas Aprilis anno predicto. Garcias Michaelis de Exea, miles. Dominicus Sala, presbiter et beneficiatus in ecclesia Algezire. Johannes Blasii, justicia de Muntinyen et Andreas de Gaver, vicinus Algezire.

Sig + num Jacobi Martini, notarii publici Valencie et tocius alterius terre et dominacionis domini Regis Aragonum eius auctoritate. Qui hec scribi fecit et cum raso et emmendato in XVIII^a linea ubi dicitur macimutinas, et cum supposito in XXVIII^a linea ubi dicitur Domini, et cum raso et emmendato in XLVI^a linea ubi dicitur helemosina, clausit.

132

1304, juny, 2. Avinyó

Arnau de Vilanova llegeix el seu tractat Protestatio, praesentatio ac supplicatio Benedicto XI, *sobre la mort del papa Bonifaci VIII, dedicat al papa Benet XI.*^a

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Vat. lat. 3824, ff. 204v-214r.

Publicat per Heinrich Finke, *Aus den Tagen*..., CLXXVII-CXCII. doc. 26. Transcripció incompleta.

P. Josep Mª Pou i Martí, *Visionarios*..., 62-66. Fragments.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 277, doc. 77.

Josep Perarnau, *L'"Ars catholicae philosophiae"*, ATCA, 10 (1991) 201-214.

Reverendissime patrum mortalium. Tua paternitas non ignorat neque tuorum fratrum sacrum collegium qualiter, antecessore tuo sedente in cathedra piscatoris et te presente, annunciavi huic ecclesie velut capiti catholice multitudinis quod persecutio maximi Antichristi fervere debet in hoc centenario, quod est quartum decimum a Christi nativitate; preterea cuncta motiva, que me ad denunciandum induxerant vel compulerant, fideliter et seriatim explicui, partim scripto, partim prolatione iuxta seriem eventuum transactorum. Recolit etiam tua paternitas qualiter interrogatus a pontifice quid peterem, dixi me petere, quod negare non posset nisi vellet se fore Christum seu Chris-

ti vicarium abnegare. Quoniam principaliter non petebam nisi quod ecclesia Romana cognosceret de annunciatione, quam presentabam, et de veritate fundamentorum eius. Adieci quoque quod spontaneus veneram ut pedibus eius assisterem quousque de veritate annunciationis plenarie discusisset. Idcirco petebam ut arctaret theologos, tam persecutores meos quam alios, ad ferendum vel ad mittendum in scriptis quicquid obicere vellent contra dicta mearum [editio][b] assertionum. Protinus autem tuus antecessor confessus est quod non poterat denegare michi petitionem. Sed immediate adiecit minas et terroris sagittas, ut bene recolis. Et taliter processit, partim tacente senatu, partim consentiente, partim etiam stimulante, quod festinavit ad ridiculum celebrandum et subvertendum quatuor angulos huius domus, tam iudicio iumentorum quam hominum: hoc est imperitorum et sapientum. Stupebant enim omnes turbe dicentes quod maculam impresserat notabilem vultui sponse Christi. *Et cetera*.

D'aquest temps data la lletra de fra Bernat Deliciós a Arnau de Vilanova, el qual era a la cort romana, demanant-li la seva protecció. En la resposta, fins avui perduda, el metge li devia donar noves poc falagueres de la salut del papa Benet XI. Fra Bernat, amb l'ajut del *Papalarius*, profetitzà aleshores que el papa moriria abans del primer de juliol (morí el 7 de juliol). En aquesta coincidència hi veié la Inquisició de Carcassona un malefici de fra Deliciós en conxorxa amb Arnau de Vilanova (Cfr. M. de Dmitremsky, *Fr. B. Deliciéux, O.F.M.: sa lutte contre l'Inquisition de Carcassone et d'Albi; son procès 1297-1319*, dins «Arch. Franc. Hist.», XVII-XVIII, 1924-1925).

[a]Niccolò Boccasini (1240-1304), nat a Treviso, general de l'orde de Predicadors (1296), cardenal Ostiense (1298), papa (1303-1304). Fidel a Bonifaci VIII quan tingué lloc l'atemptat d'Anagni, perdonà el rei Felip IV el Bell, però excomunicà Guillem Nogaret. Fou beatificat per Climent XII el 1736. [b]El mot entre claudàtors va titllat de línea vermella.

133

1304, juliol, 18. Perusa

Protesta, Protestatio facta Perusii coram domino camerario summi pontificis, *feta a Perusa per Arnau de Vilanova, «Sede Apostolica vacante», davant el cardenal camerleng en defensa i contra la retenció de les seves obres teològiques i espirituals que havia prestat a Benet XI per a l'examen, de les quals dona els «incipit». Aquesta protesta li costà al mestre uns dies d'arrest*.

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Vaticanus latinus 3824, ff. 214v-217v.

Publicat per Heinrich Finke, *Aus den Tagen*..., CXCII-CXCVII, doc. 27.

Publicat per Rubió i Lluch, A., *Documents*..., vol. I, 33-37, doc. XXVIII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 277, doc. 78.

Incipit protestatio facta Perusii coram domino Camerario Summi Pontificis. In nomine Domini amen. Anno Nativitatis eiusdem M°CCC°IIII°, indicione secunda, die XVIII mensis Julii, Apostolica Sede vacante et reverendis patribus dominis cardinalibus in papali palatio inclusis pro electione summi pontificis celebranda, discretus vir magister Arnaldus de Villanova, medicus, constitutus in presentia venerabilis patris domini Johannis Dei gratia electi Spoletani, Sedis Apostolice camerarii, meique notarii et testium subscriptorum, quandam protestationem legit et fecit in scriptis in hec verba: coram vobis reverendo patre domino Johanne Dei gratia electo Spoletano et Sedis Apostolice camerario, propono ego magister Arnaldus de Villanova quod, cum olim, sedente domino Bonifacio in ecclesia Romana, presentaverim theologis Parisiensibus quoddam opus, quod fuerat per me scriptum super tempore adventus Antichristi secundum testimonia catholica scripturarum canonicarum et, opere presentato atque multis diebus ab eis retento, tandem, priusquam mecum super contentis ibidem habuissent ullam elationem, me fecerunt proditionaliter et dolose capi et incarcerari per officialem Parisiensem, propter quem excessum potmodum dominus rex Francie dictum officialem privavit in sempiternum omnibus temporalibus bonis tam paternis quam acquisitis per eum. Dictique theologi festinaverunt, cum detinerer, compellere me ad revocandum opus predictum. Quorum jussioni cum metu carceris annuissem, fecerunt opus reprobari et condempnari ut temeraria continens.

Deinde postmodum, recuperata libertate et obtenta securitate per dominum Regem, protestatus fuero Parisius in aula episcopali, sicut apparet per duo instrumenta facta per magistrum Gaufridum de Carnoto dictum Ligatoris, clericum domini Regis et notarium publicum auctoritate apostolica, quod, quicquid ad requisitionem dictorum theologorum dixeram aut facerem super revocatione predicti operis, feceram ut detentus et metu pestiferi carceris, denuntians ibidem revocationem illam ipso iure fuisse nullam, [tum quare vi metusve causa fuisset extorta],[a] tum quia processus eorum fuit omnino iniquus et a justitie cultu penitus alienus, cum prius a captione et a carcere et a minis cepissent, quam a scrutinio legitime rationis.

Proinde ad iudicium et examen sancte matris ecclesie et Romane confugiens, opus predictum memorato pontifici scilicet domino Bonifacio presentare satagens, cum ad eius presentiam devenissem, priusquam opus recepisset de manu mea et antequam super contentis in eo fuisset mecum aliqua discussio habita, fecit me capi et incarcerari sequens vestigia predictorum et minis ac terroribus. Dum ab eo detinerer, coegit me in secreto consistorio abnegare et abiurare predictum opus. In publico tamen solum pronuntiavit quod tamquam presumptuosum aut temerarium fuisset a Parisiensibus reprobatum et quod eorum reprobationem ratificabat, nec tamen dictum opus anathematizavit, sed potius in fine sue pronuntiationis testatus est alta voce quod ego in nullo fefelleram nisi quia prius eidem non presentaveram dictum opus.

Unde cum abnegatio et abiuratio atque reprobatio et ratificatio supradicte nulle fuerint ipso iure propter causas superius expressas et me nullatenus obli-

gaverint, dico et protestor quod quicumque aliquam predictarum revocationum aut reprobationum michi obiecerit, potius ad diffamationem id faciet sive detractionem quam ad veritatis ostensionem, nec erit cultor justitie, cum secundum faciem iudicet et non justum judicium. Dico etiam quod quicumque propter resumptam materiam prelibati operis dixerit me relapsum, vel non intelligit semet ipsum vel querit malivolo spiritu calumpnias fabricare, nam qui lapsus non fuit non potuit relabi. Unde cum in tractando materiam operis supradicti nullo modo fuerim lapsus a sinceritate catholice fidei, constat secundum iura quod in resumendo prefatam materiam vere non sum [lapsus][b] relapsus.

Hec igitur omnia supradicta sana ratione considerans et attendens zelumque salutis Ecclesie Romane omniumque fidelium in corde gerens ad gloriam Salvatoris, idcirco ego predictus magister Arnaldus pie credens quod reverendissimus olim pater dominus Benedictus memorati Bonifacii successor immediatus in Romana Ecclesia foret iusticie cultor et veritatis amator, ad eum iterato confugiens properabam humiliter supplicare quod exaudiret meam petitionem in favorem iusticie et evangelice veritatis. Verumptamen ipse nolens deserere vestigia predictorum filio zelanti pro gloria matris sue prius cepit penam infligere quam culpam elucidaret iusta discussione, priusque detestatus est audienda quam eis audientiam prebuisset.

Ego autem protestor et dico me nichil aliud petere voluisse vel petere de presenti nisi quod sancta mater Ecclesia et Romana det operam diligenter et iuste examinandi tam opus memoratum superius quam alia multa que postmodum edidi super evangelica veritate, zelando pro gloria domini Jhesu Christi et edificatione fidelium ac Ecclesiae sanctitate.

Quorum operum tituli distinguuntur secundum materiam et formam et finem cuiuslibet tali modo quod primum scilicet ordine temporis intitulatur *Dyalogus de elementis catholice fidei* et incipit «es tu fidelis». Secundus tractatus intitulatur *De prudentia catholicorum scolarium*, et incipit «qui indiget sapientia, postulet a Deo». Tertius intitulatur *De tempore adventus Antichristi*, et incipit «Constitui super vos». Quartus intitulatur *De misterio cimbalorum*, et incipit «Qui interrogant». Quintus intitulatur *Philosophia catholica* et incipit «Homines pestilentes». Sextus intitulatur *Apologia de pseudotheologis et pseudoreligiosis* et incipit «ad ea, que per vestras litteras». Septimus intitulatur *Eulogium de notitia verorum et pseudoapostolorum* et incipit «Quoniam apostolus ad Thessa.» Octavus intitulatur *Denunciatio Gerundensis contra Ber. de Podio Cercoso predicatorem* et incipit «Coram vobis» etc. Nonus intitulatur *Confessio Ilerdenesis de spurcitiis pseudoreligiosorum* et incipit «Quoniam sciptura sacra testatur». Decimus intitulatur *Gladius iugulans Thomatistas* et incipit «Quia scripsisitis michi carissime». Undecimus intitulatur *Carpinatio poetrie theologi deviantis* et incipit «Letificavit spiritum meum».

Post hos vero tractatus sequuntur tres denunciationes publice facte Massilie coram diocesano contra quosdam predicatores adulterantes et pervertentes doctrinam evangelice veritatis, sicut ibidem per sacras et canonicas scripturas ostenditur, que omnia memoratus pater scilicet dominus Benedictus ad manum suam accepit in die qua fecit me detineri et custodiri per

vos dominum camerarium supradictum. In quibus etiam scripturis connumeratis denunciationibus regulariter hoc servatur scilicet quod per posteriores tolluntur obiectiones et ambiguitates quecumque occurrunt in precedentibus. Inter quas etiam scripturas est ultima, que nondum fuerat publicata et incipit «Reverendissime patrum mortalium» *et cetera* que solum ad totum corpus Ecclesie Romane dirigitur. Peto etiam supplicando quod predictas omnes editiones sive scripturas faciat examinari per doctores habentes tantummodo zelum catholice puritatis, quorum emulatio michi nullatenus adversetur. Et si quid in eis corrigendum fuerit, corrigat, si quid declarandum, declaret, si quid supplendum, suppleat, si quid reprobandum et annullandum, reprobet et annullet. Ego enim, sicut apparet per instrumenta superius memorata, iam subieci et iterum de presenti subicio totaliter omnia prelibata examini et ordinationi predicte matris, nichil in illis volens tenere sive sentire nisi quod ipsa decreverit tenendum et sentiendum. Matri namque predicte incorporari et indissolubiliter adherere volens atque detestabiliter horrens ab eius unitate discedere, cuncta opera mea super evangelica veritate devotione catholica presento et offero scrutinio sue lucis.

Protestor etiam et dico quod altercari vel disputare non intendo cum Romana Ecclesia, nec ad hoc veni, sed sicut puer offert matri sue denariu vel talentum ei collatum ipsaque iudicat de precio denarii vel talenti decernens an sit de plumbo vel ere vel argento vel auro et filii garrulitatem suscipit corde pio, sic ego lucernas scripturarum sacrarum, per quas evangelica veritas promovetur, non solum quantum ad amplexum virtutum sed etiam quantum ad detestationem evangelicam viciorum in catholicis statibus et previsionem periculorum in christiana religione sancte matris Ecclesie et Romane sicut filius tam zelo quam sacramento festinavi humiliter presentare pro tanto ut ipsa, cuius est tota auctoritas universalis regiminis et custodie cunctorum fidelium iudicet de lucernis et usui applicet prout viderit expedire. Dico tamen quod, cum ipsa mater plenitudinem sue lucis per ministerium filiorum tanquam per proprios oculos consequatur, si percipere vel sentire voluerit super hiis que scripsi, presentans ei quales contemptus habuerim aut qualiter illa intelligam, sum paratus, quandocumque michi tradiderit in scriptis articulos, scripto similiter pandere mentem meam et suum iudicium cum devotione ac reverentia suscipere et tenere. Et ad perpetuam huius protestationis et supplicationis sive petitionis memoriam requiro vos, magistrum Johannem dictum Richum de Garcino, sacrosancte Romane Ecclesie notarium publicum, quod hec omnia, sicut legi et in presenti cedula continentur, in formam publicam redigatis omni petenti copiam faciendo.

Qua protestatione facta et lecta per magistrum Arnaldum predictum, dictus dominus camerarius respondit et dixit quod libentius voluisset quod dicta protestatio facta fuisset coram collegio reverendorum patrum dominorum sancte Romane Ecclesie cardinalium, et quod ipse non admittebat eandem nisi quatenus de iure esset admittenda et quantum placeret dominis cardina-

libus supradictis. Nec intendebat propter hoc eorundem dominorum cardinalium iurisdictioni, correctioni et beneplacito in aliquo derogare.

Actum Perusii, in palacio ipsius domini camerarii, presentibus venerabili [viro][c] et religioso viro domino Andrea abbate monasterii Agerensis, Urgellensis diocesis, ac venerabilibus viris dominis Nicholao, priore Sancte Columbe Appamiarum diocesis, domini pape capellano, Ermengaudo Oliba, archidicacono Confluentis in ecclesia Elnensi, A. de Lauerdenx, canonico Auxitano, Condiçalbo de Castro, canonico Terrachone, testibus ad hoc vocatis spetialiter et rogatis.

Et ego Johannes dictus Richus de Garcino, sacrosancte Romane Ecclesie et imperiali publicus auctoritate notarius, lectioni et factioni predicte protestationis presens interfui, scripsi et publicavi meoque consueto signo signavi rogatus. Explicit protestatio facta Perusii. Deo gratias.

[a] El text entre claudàtors va escrit al marge de la caixa d'escriptura. [b] El mot entre claudàtors va titllat de línia horitzontal vermella. [c] El mot entre claudàtors va titllat de línia vermella horitzontal.

134

1304, agost, 23. Saragossa

Jaume II escriu a Arnau de Vilanova, que havia estat detingut a la cort romana, fent-li saber que el recomana a diversos cardenals. El rei s'assabenta que mestre Arnau ja és lliure.

ACA, C., reg. 335, f. 312r.
Publicat per Rubió i Lluch, A., *Documents...*, vol. I, 37-38, doc. XXIX.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 277, doc. 79.

Jacobus *et cetera*. Magistro Arnaldo de Villanova, familiari, domestico, consiliario et phisico nostro dilecto, salutem, *et cetera*.

Ignorare vos nolumus qualiter, audita detencione vestra in Romana Curia, ordinavimus ydoneum nuncium ad dictam Curiam hac racione continuo transmitendum, sed certo super liberacione vestra adveniente rumore, distitimus super eo. Verum quare[a] pro quibusdam negociis nostris Reverendis patribus dominis Cardinalibus literas dirigimus, scribimus dominis Landulfo Neapoliono, Magistro Petro Yspano et Matheo Rubei, cardinalibus, ut vos habeant comendatum ac vobis prestent auxilium et favorem nostri honoris intuitu ac nostrorum precaminum interventu.

Datum Cesarauguste X° kalendas septembris anno Domini M°CCC°IIII°. Bernardus de Aversone mandato regio.

[a] quia *RLl*

135

1304, agost, 23. Saragossa

Jaume II recomana al cardenal Mateu Rossi el seu metge Arnau de Vilanova, abans pres i més tard deslliurat de la cúria romana.

ACA, C., reg. 335, f. 312r.
Publicat per Rubió i Lluch, A., *Documents*..., vol. I, 38, doc. XXX.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 277, doc. 80.

Reverendo in Christo patri, intimo amico nostro, domino Matheo, divina providencia Sancte Marie in Porticu diachono Cardinali, Jacobus *et cetera*. Reverenciam ac honorem debitum cum salute.

Paternitatem vestram ignorare non credimus qualiter vir discretus magister Arnaldus de Villanova, de nostris partibus oriundus, a longis citra temporibus familiaris, domesticus, consiliarius ac phisicus noster existit exhibuitque nobis servicia multipliciter placida atque grata, ob quod nos sibi reputamus annexos. Cumque ad nostrum pervenerit[a] auditum memoratum magistrum Arnaldum ex aliquo casu in Romana Curia fuisse detentum, sed posmodum liberatum, rogamus propterea paternitatem vestram quatenus dictum magistrum Arnaldum teneatis in vestri gracia commendatum et in hiis quibus pecierit aut indiguerit,[b] in quantum honestas accesserit, vestrum auxilium, consilium et favorem exhibeatis eidem, honoris nostri intuitu ac horum precaminum interventu. Adveniet autem hoc nostris affectibus valde gratum.

Datum ut supra.

Similes fuerunt misse infrascriptis Cardinalibus Landulfo Sancti Angeli diachono Cardinali, Neapoliono Sancti Adriani diachono Cardinali, Petro Episcopo Sabinensi.

[a] pervenit *RL*/ [b] indiquaverit *RL*/

136

Any 1304. Data tradicional, bé que pot variar si hom té en compte la hipòtesi de l'anticipació als anys de la polémica parisenca.

Arnau de Vilanova redacta el Tractatus de esu carnium pro substentatione ordinis Cartusiensis contra Jacobitas. *Incipit: «Adversum me loquebantur qui sedebant in porta, et in me psallebant qui bibebant vinum.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 226r-230r.

Vat. lat. 5223, ff. 127r-135r; Vat., Pal. lat. 568; Metz, B. M. nº 173; París, B. N. Lat. Nouv. Acq. 1076; Parma, Palatina, nº 12, ff. 147r-149r; Roma, Biblioteca Angelica, 151, ff. 404rb-va; Viena, B. N., 4259; Viena, B. N., 5108; Salamanca, Bibl. Univ., 1878, ff. 1r-4v.

137

1304, darreries

Arnau de Vilanova escriu l'obra Antidotum contra venenum effusum per fratrem Martinum de Atheca, predicatorem, adversus denuntiationes finalium temporum ad reverendum patrem episcopum Maioricenseme. *Incipit:* «*Credo, karissime pater, quod a vestra memoria non efluxerit cum quanta diligentia Perusii dedissetis operam quod mihi fieret copia de tractatu, quem frater Martinus de Atheca contra denunciationes meas ediderat*.»

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 237v-254v.

138

1304-1305. Sicília, probablement

*Arnau de Vilanova redacta l'*Allocutio christini de hiis que conveniunt homini secundum propriam dignitatem creature rationalis ad inclitum dominum tercium Fredericum, Trinacrie regem illustrem. *Incipit:* «*Volens Deus propter immensitatem sue bonitatis comunicare suam beatitudinem rationali creature, insignivit eam illis potentiis quibus posset acquirere qualitatem per quam disponeretur ad consequendum eam*.»

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 217v-226r.
Oxford, Can. Lat. Misc. 370, ff. 184r-217r; Metz, B. M., 173.

139

1305, febrer, 2. Calataiud

El rei Jaume II paga 200 sous barcelonesos per a vestits a Bernat Oliver, clergue, escuder de mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 204, part segona, f. 266r.

Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents*, AST, XI (1935), p. 107, doc. 23.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), p. 278, doc. 82.

... Cuidam clerico, scutiffero magistri Arnaldi de Villanova, pro vestibus, quas ipsi concessimus graciose 270 solidos barchinonenses.

En la quantitat de 270 sous barcelonesos pagadora van inclosos uns vestits per a un joglar de Roger de Lòria.

140

1305, abril, 6. Barcelona

El rei Jaume II demana a Arnau de Vilanova que es presenti a la cort reial i s'alegra de saber que hi vindrà puix el necesita, ja que el metge reial Ermengol Blasi no vol actuar sobre la salut del monarca ni receptar-li res si mestre Arnau no hi és present.

ACA, C., reg. 235, f. 206r.

Publicat per Heinrich FINKE, AA, II, 872-873, doc. 50.

Cfr. *etiam* FINKE, *Aus den Tagen*... 225. CR, Jaume II, extra sèries, pendent. (Perusii, pridie nonas octobris, 1304). Cfr. ACA. C., reg. 335, f. 312.

Venerabili et prudenti viro magistro Arnaldo de Villanova, consiliario, familiari et phisico nostro dilecto, *et cetera*.

Multum placuit affectibus nostris animusque noster letitiam affluenter assumpsit quando scivimus reditum vestrum ad partes istas desideravimusque[a] ferventius presentiam vestram nobiscum adesse. Igitur, tam ex hiis quam etiam quare[b] vos pro cura et conservatione salutis nostre sentimus necessarium et utilem expectamus cum dilectus phisicus et familiaris noster magister Ermengaudus Blasini,[c] qui ad presens dicit se nolle absque vobis procedere[d] ad ea que conditiones et modos dicte cure et conservationis nostre salutis possunt respicere et servare, propterea providentiam vestram ex corde precamur et precando requirimus quatenus ad que prediximus vestrum, ea, qua convenit, consideratione, habendo respectum, presentian nostram velitis appetere ad nosque continuo, visis presentibus, aliis postpositis negotiis cuiuslibet more reiecto dispendio, personaliter veniatis. Hoc autem non mutetis neque aliquatenus differatis sicuti votis nostris sicut actenus bene satisfecistis, desideratis satisfacere[e] et nobis placere et eo presertim vestrum protinus maturetis accessum quare[f] mora periculum, quod Deus avertat, de facili afferre posset.

Datum Barchinone, VIII° idus aprilis, anno predicto.

Bernardus de Aversone, mandato regio.

Sobre el metge Ermengol Blasi, Cfr. ACA, C., reg. 202, f. 167r; reg. 203, f. 64r i 195r; reg. 205, f. 147v.; reg. 258, f. 162r i 167r; reg. 270, f. 57r i 156v.; reg. 294, f. 20v., 195v. i 224v.; reg. 295, f. 25v. i 56r. Cfr. P. Miquel Batllori, *Arnau de Vilanova i l'arnaldisme*, *Obra Completa, III* (Tres i Quatre, València, 1995), 38-73.

[a]desideramusque *HF* [b]quia *HF* [c]Finke llegeix correctament *Blasini* en el text del document, però el corregeix en la transcripció amb la forma *Blasii*. [d]titllat *absque* i *neque posse procedere*. [e]satis facere *HF* [f]quia *HF*

141

1305, maig, 19. Barcelona

El document concedeix l'escrivania de Vilafranca del Penedès a Guerau Pérez i una de les provisions és atorgada a instància de mestre Arnau de Vilanova, alliberant-lo de l'obligació d'haver d'exercir l'ofici personalment.

ACA, C., reg. 203, ff. 14 v.-15 r.
Referència publicada per Michael R. McVaugh, *Further documents*..., 370, doc. 85a.

Noverint universi quod nos Jacobus, Dei gracia rex Aragonum *et cetera*.
Visa quadam carta Illustrissimi domini Jacobi, felicis recordacionis, Regis Aragonum, avi nostri, suo sigillo majori cereo pendente munita, in qua laudavit, concessit et confirmavit ad censum unius aurei quolibet anno solvendi Geraldo Petri, habitatori Ville franche, et suis in vita sua scribaniam baiulie Ville franche et vicarie Penitensis, ita quod ipse poneret et mitteret in dicta scribania quem vellet scriptorem officio dicte scribanie sufficientem, qui scriberet litteras, acta, testes, sentencias et alias scripturas et quelibet alia que pertineant ad officia dicte baiulie et vicarie predicte addito per dictum dominum Regem, avum nostrum, et de novo tunc dato et concesso dicto Geraldo Petri quod post obitum suum posset dare et dimittere dictam scribaniam uni ex filiis suis dum vita sibi comes existeret tenendam per illum vel subrogatum ab eo ad censum viginti solidorum barchinonensium de terno quolibet anno solvendorum et quod nullus esset ausus aliquid de predicto scribere vel scribi facere et si faceret quod non valeret prout hec largius in dicto instrumento continetur. Et cum Geraldus Petri, filius dicti Geraldi Petri quodam pretextu concessionis dicti domini regis Jacobi, avi nostri, tenueris et adhuc teneas scribaniam predictam, quam quidem scribaniam tibi de presenti laudamus et confirmamus habendam et possidendam ac tenendam in omni vita tua prout melius et plenius in predicta concessione dicti domini Regis Jacobi, avi nostri, continetur, et prout melius etiam et plenius dictam scribaniam seu officium propterea hactenus habuisti et exercuisti cum universis scripturis, tam illis videlicet scripturis quas exequisti annis quibus nos reximus et rege-

re debuimus Curiam Ville franche quan aliis, visa etiam quadam alia carta per nos concessa, sigillata sigillo nostro minori pendenti, de qua quidem carta avi nostri preinserta mencio habetur, in qua etiam nos ad supplicacionem nobilis viri Geraldi de Cervilione, volentes tibi dicto Geraldo Petri facere graciam specialem dedimus et concessimus tunc dictam scribaniam baiulie Ville franche et vicarie Penitensis prout melius et plenius dictus pater tuus et tu ipsam habuisti et exercuisti uni ex filiis tuis natis vel nascituris, quem tu ad dictum officium et scribaniam duxeris eligendum tenendam et exercendam post obitum tuum per eundem filium tuum vel per substitutum cum subrogatu ab eo toto tempore vite ipsius filii tui ad censum viginti solidorum prout melius et plenius in dicta carta nostra continetur, et nos ad honorem Dei nec non et beati Francisci, de cuius tercio ordine tu dictus Geraldus Petri existis et ad supplicacionem etiam discreti viri magistri Arnaldi de Villanova velimus tibi favorem specialem in tuis devotionibus et peregrinationibus ad quas intendis exhibere, damus et concedimus tibi de presenti ex certa sciencia quod dum tu teneas subrogatum sufficientem in dicto officio juxta concessionem predictam dicti domini Regis Jacobi, avi nostri, non tenearis in propria persona dictum officium exercere et quod immo possis peregre proficisci de voluntate et beneplacito nostro ubicumque velis et semper quandocumque velis, volumus etiam et tibi damus et concedimus de presenti dictam scribaniam seu officium antedictum et omnium dictarum scripturarum confectionem ad omnem voluntatem tuam efficiendam per quinque annos tunc post obitum tuum continue subsequentes et omne emolumentum dicte scribanie seu officii antedicti non obstante in aliquo concessione per nos facta post obitum tuum de dicta scribania uni ex filiis tuis, natis vel nascituris, ut dictum est. Ita tamen quod tu vel manumissores tui vel illi quos tu deputaveris ibi ponant idoneum regentem dictam scribaniam seu officium antedictum et omnium scripturarum predictarum confeccionem, dantes tibi potestatem plenariam obligandi per dictos quinque annos dictam scribaniam et officium et omne emolumentum ipsorum cuicumque velis dum tamen dictam scribaniam regat seu regi faciat bene et legaliter.

Nos enim de presenti ratam et firmam habemus omnem obligacionem quam tu facies per dictos quinque annos de predicta scribania seu emolumento ipsius, dum tamen ipsa scribania bene et legaliter serviatur. Volumus enim quod post obitum tuum et post dictos quinque annos post obitum tuum continue sequentes dictus filius tuus quem elegeris juxta prescriptam concessionem nostram habeat et possideat in omni vita sua dictam scribaniam et omnes dictas scripturas ac officium prout melius et plenius in dicta nostra concessione constituitur et prout melius et plenius tu dictus Geraldus Petri habuisti et exercuisti dictam scribaniam hactenus cum omnibus supradictis. Mandamus igitur per presentem cartam nostram procuratoribus, vicariis, baiulis et universis aliis officialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, quod predicta omnia et singula firma habeant et observent et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione. In testimonium autem omnium

premissorum huic carte nostre sigillum nostrum appendissium jussimus aponendum.

Datum Barchinone, XIIIIº kalendas junii anno Domini Mº CCCº quinto.

Bernardus de Aversone mandato regio.

142

1305, juny, 5. Montpeller

Arnau de Vilanova conclou Dancia illustris domini regis Aragonum cum commento domestici servi eius. *Incipit: «Mayre de Déu e fylha, verge humil e bela: nostra nau vos apela que l'aydetz, quar perylha. Commentum. Omnes catholici presides, sive presint in temporalibus aut in spiritualibus vel utrisque.»*

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vat. lat. 3824, ff. 235r-237r.

C. DE LOLLIS, *Arnau de Vilanova "Dancia illustris domini regis Aragonum cum commento"*, «Revue des langues romanes», 31 (1887), 289-295.

Escatocol. Benedictum sit nomen Domini nostri Jhesu Christi. Benedictaque et venerabilis sit virgo Dei genitrix Maria. Et omnis militia celestis in Domino collaudetur. Amen.

Scriptum, correctum ac completum fuit hoc volumen in Montepessulano in vigilia Pentecostes. Anno Domini Mº CCCº quinto.

143

1305, juny, 24. Barcelona

Jaume II mana pagar 190 sous barcelonesos a Andreu Ferrandis, familiar de mestre Arnau de Vilanova, per un rocí que l'any anterior se li va morir en anar a veure el monarca a Saragossa de part del metge.

ACA, C., reg. 295, f. 10r.

Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 108, doc. 24.

Fideli thesaurario suo Petro Boyl, *et cetera*.

Mandamus vobis quatenus de peccunia curie nostre, que est vel erit penes vos, detis et solvatis Andree Ferdinandi, familiari venerabilis magistri Arnaldi de Villanova, consiliarii et dilecti phisici nostri, centum nonaginta solidos Barchinone, quos ei damus pro emenda unius roncini, quem anno preterito, quando idem magister ipsum Andream ad nos misit pro quibusdam negotiis

nostris, amisit apud Cesaraugustam. Et, facta sibi solutione vel cui voluerit loco sui, recuperetis ab eo presentem litteram cum apocha de soluto.

Datum Barchinone, VIII° kalendas julii, anno predicto.

Bernardus de Aversone, mandato regio[a] facto per Jacobum de Plano.

Andreu Ferrandis, clergue de Perpinyà, familiar d'Arnau de Vilanova, apareix aquí per primera vegada. En el Testament, apareix en companyia de Pere Vilanova, nebot de mestre Arnau, i Bernat Oliver com a únics beneficiaris del lot d'obres arnaldianes de la cartoixa de Scala Dei. Segons la liquidació final de la Marmessoria, feta en 1318 (Cfr. Ramon d'ALÓS-MONER, *De la marmessoria d'Arnau de Vilanova*, a «Miscel·lània Prat de la Riba, I, Barcelona, 1923, 289-306) el metge Arnau li llegà 100 turonesos d'argent. Pere de Montmeló, barceloní, marmessor d'Arnau de Vilanova, delegà Ferrandis per a signar la liquidació feta pel principal marmessor, Ramon Conesa, i des d'Avinyó, el 24 d'abril, aprovà, fent ús dels seus poders, la distribució feta per aquest.

[a] regis *MB*

144

1305, juliol, 11. Barcelona

Arnau de Vilanova llegeix davant el rei Jaume II la Confessió de Barcelona super facto Antichristi.[a] *Incipit: «Davant vos, molt alt e clar senyor en Jachme, per la gràcia de nostre senyor Jesuchrist rey d'Aragó, propós yo, mestre Arnau.»*

Arxiu Històric Eclesiàstic de Morella (AHEM), Sermonari I, Miscel·lani d'escrits franciscans. S. XV, núm. 37, 57ss. Avui perdut.

ARNAU DE VILANOVA, *Confessió de Barcelona*, publicada per Ramon d'Alòs-Moner, a partir d'una transcripció feta a Morella per mossèn Manuel Betí, donada a Ramon d'Alòs l'any 1914 i millorada per aquest. Opuscle 47, Annex de *Quaderns d'estudi* (abril-juny 1921), vol. XIII, Consell de Pedagogia de la Mancomunitat de Catalunya, Barcelona, 1921.

Manuel BETÍ, *Notícies de dos manuscrits de l'Arxiu Arxiprestal de Morella*, «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya» (BBC), 4, 47-67.

Miquel BATLLORI (a cura de), *Arnau de Vilanova. Obres catalanes. Volum I. Escrits religiosos, Confessió de Barcelona*, 101-139, Editorial Barcino, Barcelona, 1947.

Miquel BATLLORI, *Arnau de Vilanova i l'arnaldisme*, *Obra completa*, III, 153-157; 171; 173.

Protocol: Noverint universi quod die dominica mane ante horam tercie, que fuit ·V·° idus iulii anno Domini M° CCC° quinto, coram illustrissimo domino Jacobo, Dei gracia Rege Aragonum, ipso stante pro tribunal intra palacium suum in civitate Barchinone, et coram testibus infrascriptis et pluribus aliis

ibidem existentibus, et coram me, Bartholomeo Marcha, notario Barchinone ad hoc specialiter per infrascriptum magistrum Arnaldum vocato et rogato, venerabilis et discretus magister Arnaldus de Villanova presencialiter ac personaliter legit de verbo ad verbum omnia et singula infracsripta, ordinata, contenta, scripta in quodam libro papireo, quem michi tradidit coram dicto domino Rege et coram infrascriptis testibus et omnibus aliis qui ibi presentes erant, series cuius libri talis est: «Davant vos…» [...]

Escatocol: Cui lecture et presentacioni facte per dictum magistrum Arnaldum coram dicto domino Rege, ut predicitur, presentes fuerunt nobiles Ferdinandus, filius illustris Regis Maioricarum; nobilis Guillermus de Montechateno; venerabilis prior Montis de Casano; Albertus de Mediona; Artaldus de Aslor; nobilis Petrus de Queraltó; Bernardus de Fenollario, Bernardus de Sarriano, Petrus de Monellis, Bernardus de Aversone,[b] Petrus Lupeti, scriptores domini Regis; magister Ermengaudus, magister Bernardus Martini, fisici domini Regis; Bertrandus Arberti, iurisperiti; Gaucerandus de Noguera, Guillermus Alomari, cives Barchinone; Michael de Anticha, notarius huius civitatis, et quamplurimi alii qui ibidem presentes erant.

Sig + num mei Bartholomei Marche, publici Barchinone notarii, qui, ad instantiam et requisicionem dicti venerabilis et discreti magistri Arnaldi de Villanova, predicte proposicioni, denunciacioni et confessioni facte per ipsum magistrum Arnaldum coram dicto illustrissimo domino Rege Aragonum interfui, et tam in mandato dicti domini Regis, quam dicti discreti magistri Arnaldi, omnia supradicta in formam publicam redigi[c] in presentis[d] duobus pergamenis. Tenor ipsorum duorum pergamenorum, scilicet, primi, incipit «Noverint universi» et finit «tribuant»; et tenor contentus in secundo pergameno incipit et finit «erant»; et tandem omnia et singula scribi feci et clausi cum litteris appossitis in tercia linea primi pergameni in loco ubi dicitur «denunciu» et in ·XXIII· eiusdem pergameni in loco ubi scribitur «enemich», et rasis et emendatis in ·XXXII· linea eiusdem pergameni ubi dicitur «doctors». Die et anno et locho declaratis et contentis in prima linea primi pergameni.

[a] És Ramon d'Alòs-Moner qui, inspirat en la *Confessio Ilerdensis*, bateja amb aquet títol el primer escrit català de caire espiritual d'Arnau de Vilanova, conservat a Santa Maria de Morella i avui perdut. [b] A l'original, *Adversere*, segons transcripció de Betí i Alòs. [c] hauria de dir *redegi*. [d] hauria de dir *presentibus*.

145

1305, juliol, 17. Barcelona

Jaume II, a instància d'Arnau de Vilanova, atorga a Ramon Cellerer, ciutadà de Barcelona, el dret a tenir a la seva disposició una bèstia de càrrega i un home que la

cuidi per portar a moldre tota mena de cereals al molí que té a la riera de Ripollet dins el terme de Montcada.

ACA, C., reg. 203, f. 48v.
Publicada per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, 370, doc. 89a.

Nos Jacobus, *et cetera*.
Ad instantiam et preces venerabilis et discreti viri magistri Arnaldi de Villa nova concedimus tibi Raymundo Cellerarii, civi Barchinone, de gratia speciali quod in tota vita tua teneas et possis tenere continue vel quantumque[a] volueris in molendino tuo quod habes in termino de Montecatheno, in riaria vocata Ripolet,[b] pro afferendo blada molenda ad ipsum molendinum, unam bestiam cum quodam homine qui ipsam bestiam ducat. Mandantes per presentes baiulo Barchinone, presenti et qui pro tempore fuerit, et universis aliis officialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, quod hanc concessionem nostram firmam habeant et observent toto tempore vite tue, et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant[d] aliqua ratione.
Datum Barchinone, XVI° kalendas augusti, anno predicto.
Petrus Lupeti, mandato regio facto[c] per Raimundum[e] de Montanyana. Facta fuit conscientia domino regi per Bernardum[f] de Aversone.

[a] quandocumque *McV* [b] Ripolleto *McV* [c] permitant *McV* [d] facta *McV* [e] Raimundo *McV* [f] Bernardo *McV*

146

1305, juliol, 20. Barcelona

Testament de mestre Arnau de Vilanova.

ACV. Arxiu de la Catedral de València, lligall 6002:4.
Notari del testament original, Bartomeu March.
Trasllat del testament, data 1 de febrer de 1335, dels notaris Joan Cerdà i Ferrer d'Espinavell.
Cfr. Olmos Canalda, Elías, *Inventario de los documentos escritos en pergamino del Archivo de la Catedral de Valencia*, núm. 1956 a.
Publicat per Roque Chabás, *El Testamento de Arnaldo de Vilanova*, dins «Boletín de la Real Academia de la Historia», XXVIII (1896), 87-90.
Cfr. P. Fidel Fita, «Boletín de la Real Academia de la Historia», XXVIII (1896), 91-92; Morel-Fatio, «Romania», XXV (1896), 479-480; L. Délisle, «Journal des savants», 1896, 342-355.

Pergamí, verso: «Testament de mre. Arnau de Vilanova q° metge. Num. 17.

Hoc est translatum bene et fideliter factum decimo klns. Februarii anno Dni. M° CCC° tricessimo Quinto, sumptum a quodam alio translato autentico cuius tenor talis est. Hoc est translatum bene et fideliter factum undecimo klns. Januarii anno Dni. Millesimo CCC° vicesimo primo sumptum a quodam testamento per Alphabetum diviso, cuius tenor talis est.

In nomine domini nostri Jesu Christi Ego Magister Arnaldus de Vilanova timens irrideri per fallaciam seculi presentis propter vite huius brevissimam durationem et incertitudinem sui termini, dum compos existo per Dei misericordiam mentis mee ordino testamentum meum et constituo executores ipsius dominum Petrum de Monte molonis, dnum. Petrum Judicis, dnum. Jacobum de Plano, cives Barchinone, et dnum. Raymundum Conesie, prepositum Elemosine Episcopalis Valencie, quos volo esse executores simul et singulariter. Ita quod si omnes aut aliqui concurrere non possent ad exequendum, unus eorum sine aliis possit ordinacionem meam execucioni mandare.

Quos humiliter precor et ex parte Dni. Jesu Christi requiro quod si contingeret me decedere priusquam aliud conderem testamentum, omnia bona mea distribuant sicut inferius invenitur ordinatum sine decremento ipsorum volendo et ordinando atque consentiendo quod dicti manumissores mei possint plenarie sibimet satisfacere de bonis meis secundum quod eis videbitur faciendum super labore quem sustinebunt pro honere huius manumissorie ac presentis ordinacionis mee exequende et complende.

Quibus eciam manumissoribus et cuilibet ipsorum confero plenariam potestatem statim post obitum meum propria auctoritate sua apprehendendi, exigiendi, excipiendi et deffendendi in iure et extra ius omnia bona et iura mea quecumque sint et ubicumque et ea, exceptis quibusdam per me inferius assignatis et legatis, vendendi et alienandi et precium distribuendi prout a me inferius ordinatur.

Atque omnia et singula facienda et complenda dono et cedo dictis manumissoribus meis et cuilibet eorum omnia mea iura, loca et acciones ac liberam et generalem administracionem.

Et inprimis eligo sepulturam meam in quacumque parochia contingerit me obire, volens et ordinans quod de funeralibus plenissime satisfiat illis qui mee sepulture tam obsequia fecerint quam necessaria ministraverint.

Secundo volo quod ante omnia restituant ad plenum iniurie si forte legitimis documentis alicubi apparuerint.

Item volo et ordino quod omnia bona mea tam inmobilia quam mobilia que habeo in Montepesulano teneat et possideat dna. Agnes, uxor mea in tota vita sua et in morte possit ad sui arbitrium ordinare de illis pro anima utriusque. Si tamen ipsa non ordinaret, volo quod distribuantur in Montepesulano per viduas et orfanos et pupillos et alias personas miserabiles honeste viventes et inopes.

De domibus tamen meis quas comodavi repentitis novis iuxta predicatores, volo et ordino quod dicte repentite prout actenus teneant eas titulo comodati solvendo censum quem ego debeo solvere annuatim heredibus de Cruso-

lis. Tamen si repentite deficerent aut domos predictas dessererent, volo quod vendantur et precium distribuatur ibidem per subscriptas personas.

Item volo et ordino quod omnes libri mei in theologia ponantur in deposito in monasterio Scala Dei ordinis Carthusie in Catalonia, et quod Bernardus Oliverii et Andreas Ferrandi et Petrus de Villanova nepos meus possint eis uti in vita sua sic scilicet quod in monasterio resideant sub quoque habitu honestatis et studio sacre scripture vaccent ac divino oficio et ut monasterium possit portare honera expensarum in necessariis eorumdem volo quod pro uniquoque dentur dicto monasterio de aliis bonis meis centum libre et si quis eorum nollet residere, dentur ei quinquaginta libre tantum. Et sic vadat cum Dei benediccione quocumque voluerit. Et eis decedentibus aut omnino recedentibus, volo quod in dicto monasterio sint perpetuo libri predicti tam in consolacione fratrum quam in remedium anime mee.

Item volo et ordino quod puer ille quem Michael Minga notarius Barchinone afranquivit contemplacione mei cum pervenerit ad etatem disciplinabilem erudiatur [gramati]calibus et moralibus et divinis per Petrum de Villanova supradictum vel, eo defficiente, per alium, ex tunch donech compleverit quatuordecim annos volo quod annuatim pro suis necessariis dentur ei decem libre de bonis meis, ultra vero quartum decimum annum etatis sue, si voluerit in supradicto monasterio perpetuo residere sub exercicio supradicto, volo quod pro eo similiter dentur dicto monasterio centum libre de bonis meis.

Item volo et ordino quod quamdiu vixerit Maria filia mea provideatur ei de necessariis suis ad plenum de proventibus censualium mortuorum que habeo in civitate vel in termino Valencie et in eo quod in presenti ordinacione filie mee dimito et in aliis bonis que eidem filie mee sive monasterio dominarum Sancte Marie Magdalene Valencie quod intravit pro ea et nomine suo de bonis meis dedi et obtuli instituo ipsam filiam meam nunch heredem.

Residuum vero predictorum proventuum distribuatur per moniales illas quas premet inopia vel egestas in monasterio ubi fuerit dicta filia mea, post cuius obitum volo et ordino quod censualia predicta vendantur per dictos manumissores meos vel per aliquem eorum ut predicitur. Et precium distribuatur per personas misserabiles descriptas superius cum certis bonis residuis, quorum tamen quarta pars volo quod ponatur in captivis redimendis. Ita quod sic dominus Jesus Christus omnia michi dedit, ita volo et instituo quod heres sit meus. Et quod ad singularia hereditas predicto modo administretur.

Et hanc volo esse ultimam voluntatem meam, cassando de presenti et irritando omnes alias ordinaciones ubique et qualitercumque fecerim eas. Et istam volo valere iure cuiuscumque ultime voluntatis et volo eciam quod in vita mea fiat inde copia cuilibet meorum exsecutorum.

Volo etiam et ordino quod tam in vita mea quam post mortem subscriptus notarius ad requisicionem dictorum exequtorum meorum vel cuiuslibet ipsorum possit ac sit ei licitum conficere de hac mea ordinacione per alphabetum tot originalia quot placuerit dictis manumissoribus meis et cuilibet eorum.

Actum est hoc tercio decimo kalendas Augusti anno Domini M° CCC° quinto.

Sig + num magistri Arnaldi de Villanova testatoris predicti qui hoc meum testamentum quod est ultima voluntas mea laudo, concedo et firmo.

Testes specialiter vocati et rogati huius ordinacionis, cum de privilegio civitatis Barchinone duo vel tres testes adhibiti firmamentis testamentorum sufficiant, sunt Petrus Judicis, apothecarius manumissor predictus. Magister Bernardus de Lemona, fisicus, et Bartholomeus March junior cives Barchinone.

Sig + num Bartholomei March, publici Barchinone notarii, qui hec scribi fecit et clausit cum litteris rasis et emendatis in linea XV in qua dicitur quartum decimum die et anno quo supra.

Sig + num Francisci de Jaffero, Justiciae Valencie in civilibus, qui, viso originali testamento, huic translato auctoritatem suam prestitit et decretum.

Sig + num Petri de Acrimonte, notarii publici Valencie et curie eiusdem pro Guillermo Scribe, qui auctoritatem dicti Justicie eius jussu in hoc translato apposuit et scripsit.

Sig + num mei Johanis Cerdani auctoritate Illustrissimi domini Regis Aragonum publici notarii per totam terram et dominacionem suam qui hec fecit fideliter translatari die et anno in prima linea contentis cum litteris rasis et emendatis in VII linea ubi legitur manumissoribus meis et cuilibet eorum et in XVII linea ubi dicitur dicto.

Ego Jacobus de Bullfarins Rector de Massamagrello, officialis Valencie, viso dicto autentico transsumpto manu propria subscribo auctoritatemque interpono pariter et decretum cum supra posito hac linea ubi dicitur officialis Valencie.

147

1305, juliol, 19. Barcelona

El rei Jaume II aprova tots els comptes de la gabella de la sal de Borriana atorgada a mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 203, f. 44r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 109, doc. 25.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 279, doc. 87.

Nos Jacobus, *et cetera*.

Recognoscimus vobis discreto viro magistro Arnaldo de Villanova, dilecto familiari nostro, quod de redditibus gabelle salis de Burriana tradidistis nobis de anno primo quo ipsa gabella ad manus vestras pervenit bonum compotum

et legale sicut scriptum invenimus in quodam quaterno redditionis compoti supradicti sic quod, deductis expensis gabelle predicte et dampno dato per diluvium aquarum in gabella predicta[a] salis, habuimus nos inde duo mille septingentos .IIII°. solidos et tres obolos regales Valentie. Et quare[b] de redditione dicti compoti nos reputamus contentos a vobis, facimus vobis finem de ulterius non pettendo[c] sic quod per nos aut nostros super predictis nulla contra vos vel vestros petitio possit fieri vel demanda,[d] immo sitis inde totaliter absoluti. In cuius rei testimonium presentem cartam vobis inde fieri et nostro sigillo assueto iussimus sigillari.

Datum Barchinone, XIIII° kalendas augusti, anno predicto.

Petrus Marci, mandato regio[e] facto per thesaurarium.

Nota. El P. Martí de Barcelona data erròniament el document el 25 de juliol en haver llegit «VIII° kalendas augusti» en comptes del «XIIII° kalendas augusti» del document de Cancelleria.

[a] predicte *MB* [b] quia *MB* [c] peciendo *MB* [d] demandare *MB* [e] regis *MB*

148

1305, juliol, 21. Barcelona

Jaume II faculta mestre Arnau de Vilanova per vendre per al temps de quatre anys els violaris de la gabella de la sal de Borriana.

ACA, C., reg. 203, f. 44r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 110, doc. 26.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), p. 279, doc.89.

Nos Jacobus, Dei gratia rex Aragonum, *et cetera*.

Concedimus et licentiam plenam damus vobis venerabili et dilecto consiliario nostro magistro Arnaldo de Villa nova[a] quod illud violarium gabelle salis de Burriana, quod ex donatione et concessione nostra habetis,[b] recipitis ac etiam administratis, possitis per vos vel procuratorem vestrum[c] a[d] kalendis mensis ianuarii primo venturi ad quatuor annos continue numerandos vendere cuicumque seu quibuscumque volueritis et quocumque pretio. Nos enim quamcumque venditionem de premisso violario feceritis ad predictum tempus quatuor annorum, ex nunc ut ex tunc et ex tunc ut ex nunc, emptori seu emptoribus eiusdem violarii, quicumque fuerint, laudamus, approbamus ac etiam confirmamus, promittentes ipsam venditionem ratam habere et in aliquo non contravenire aliqua ratione.

Datum Barchinone, XII°kalendas augusti, anno Domini M° CCC° quinto.

Titllat: Petrus Martini, mandato regio facto per thesaurarium.

Bernardus de Aversone, mandato regio[e] facto per Jacobum de Plano, scriptorem domine regine.

Cfr. en relació amb aquest document, ultra el document següent, el publicat per Ramon d'Alòs-Moner a «Estudis Universitaris Catalans», III, 1909, pp. 531-532, doc. XI, pp. 533-534, doc. XIV, i, sobretot, ibidem, VI, 1912, pp. 99 i 100-101, docs. XXIV i XXVII.

[a] Villanova *MB* [b] habitualiter *MB* [c] vestrum, omès pel P. Martí de Barcelona. [d] in *MB* [e] regis *MB*

149

1305, abans d'agost. Barcelona

Carta consolatòria de mestre Arnau de Vilanova a Bartomeua Muntaner, beguina.

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vatic. lat. 3824, ff. 233v-234v.

Vat. Borgh. 205, ff. 72r-73r. Kues, Cod. 54, f. 90rv.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 279, doc. 90.

Cfr. Paul Diepgen, *Arnald von Villanova, als Politiker und Laientheologe von 1299 bis Herbst 1308*, Berlín, 1909, Ap. I, 100-102.

Joaquim Carreras Artau, *L'epistolari d'Arnau de Vilanova*, Barcelona, 1960, 26-27.

Bartolomee Montaneri.

Litteras vestre caritatis accepi. Sed michi non fuit hactenus opportunum rescribere. Nunc autem per amicum communem vobis et michi, scilicet, magistrum Franciscum, latorem presentium, poteritis de statu meo certificari plenius quam scribere possem vobis. Quia tamen per vestras litteras intellexi quod narratio popularis que sinistra de me seminabat, aliquando molestias intulit cordi vestro, volui presenti cedule ad vestram instructionem in Domino committere pauca verba. Inter que primo vos intelligere cupio quod esto quod vos sciretis me pati adversitates aliquas temporales, potius debetis ex hoc letari quam pati molestias. *Et cetera*.

150

1305, agost, 7. Barcelona

Jaume II escriu al papa Climent V recomanant-li la persona i els afers que porten a la cort pontifícia l'arquebisbe de Tarragona, Roderic Tello, i li fa saber que aquest

li explicarà els plans que el monarca té formats per a glòria i honor de Déu i del papa i per a creixement de la cristiandat, esperant del papa la seva opinió. Es tracta de la futura reconquesta de Granada i Almeria. A la present carta es refereix Jaume II en la carta següent, adreçada a mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 236, f. 16v.

Sanctissimo ac reverendissimo in Christo patri et domino divina providentia sacrosancte Romane et universalis Ecclesie Summo Pontifici. Jacobus, *et cetera*, eius filius humilis et devotus pedum oscula beatorum.

Quia Reverendus in Christo pater Rodericus, archiepiscopus Terraconensis, dilectus consiliarius noster, vestre sanctitatis et summe sedis archiepiscopus, percepcione audita, ad vestre paternitatis accedit presentiam, cui ex metropolitana sede sibi commissa in ditione nostra situate dioceses spiritualiter sunt subiecte, ideo supplices deprecamur ut eum eiusque negotia in speciali recomendata habeat[a] vestra paternitas honoranda. Et quare quedam[b] que ad Dei cedunt et vestri, ut speramus, gloriam et honorem et totius christianitatis augmentum vestre beatitudini oretenus explicanda dicto commissimus archiepiscopo, vestra dignetur sanctitas ipsius archiepiscopi relatibus prebere auditum ut circa ea providere valeat vestra sanctitas veneranda prout expediens fuerit si viderit profuturum. Ad ipsa quidem negotia et affectionem habemus et devotam gerimus voluntatem sicut per dictum archiepiscopum vestra paternitas poterit latius informari.

Datum Barchinone, VII idus augusti, anno predicto.

Guillelmus Augustini, mandato regio facto per Petrum de Monello.

[a] *honoranda*, titllat. [b] *quidam*, corregit; *quidam bonus homo {?} probate vobis quedam personaliter explicavit*, titllat.

151

1305, agost, 8. Barcelona

Jaume II mana a mestre Arnau de Vilanova que recolzi prop del papa Climent V, al qual va a veure, les gestions de Roderic Tello, arquebisbe de Tarragona.[a]

ACA, C., reg. 236, f. 16v.[b]
Cfr. Paul Diepgen, *Arnald von Villanova...*, 102.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 279, doc. 91.

Venerabili et prudenti viro magistro Arnaldo de Villa nova, dilecto consiliario et fisico nostro, salutem, *et cetera*.

Noveritis nos scribere sanctissimo in Christo patri domino Summo Pontifici per nostram litteram sub hac forma: Sanctissime, *et cetera*. Jacobus, *et cetera*. Inserto toto tenore ipsius littere ut supra in proxima precedenti et post datam additam que sequitur: Cumque similiter memoratum Archiepiscopum informaverimus ut de predictis alloquatur vobiscum, vos propterea rogamus ac vobis dicimus quatenus credendo Archiepiscopi predicti relatibus, super istis detis ad promovendum negotium auxilium et favoremn ut, eis mediantibus, ad felicem exitum perducantur. Speramus etenim ipsum negotium ad laudem et gloriam divini numinis et christiane religionis augmentum feliciter redundare.

Datum Barchinone, VIII idus augusti, anno predicto.

Simul fuit missa Episcopo Valentino sub data VI idus augusti, anno predicto.

[a] Roderic Tello, arquebisbe de Tarragona (1288-1308), de l'orde dels franciscans, abans bisbe de Segòvia (1279-1288), convocà concili provincial el 1292 sobre disciplina eclesiàstica i contra les pretensions de l'aquebisbe de Toledo sobre la seu primacial, el de 1293 sobre la contribució dels delmes, el de 1294 sobre les penes als usurpadors dels béns eclesiàstics i el de 1306 sobre l'obediència deguda dels bisbes de la Província Tarraconense al seu metropolità. Creà vuit priorats i dues comensalies a la catedral primada i, el 1299, la plebania de Santa Maria de Montblanc. [b] El P. Martí de Barcelona posa erròniament el document dins el registre 336.

152

1305, agost, 24. Bordeus

Presentació i protesta d'Arnau de Vilanova davant Climent V, recentment elegit papa, per la retenció de les obres que havia lliurat a Benet XI, el seu predecessor, per sotmetre-les a examen.

Biblioteca Apostòlica Vaticana, Ms. Vatic. lat. 3824, ff. 254v-262.

Graz, Universitätsbibliothek, 1226, ff. 32va-vb.

Publicat per Heinrich Finke, *Aus den Tagen*..., CCII-CCXI, doc. 30.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 280, doc. 92.

F. Ehrle, *Historia Bibliothecae Romanorum Pontificum*, I, 10-11.

Josep Perarnau i Espelt, *Hipotètica atribució de tractats alquímics*, Actes de la «II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova», Barcelona, 2005, 175-178.

Jaume Mensa i Valls, *Arnaldi de Vilanova Antidotum contra venenum effusum per fratrem Martinum de Atheca, praedicatorem. Praesentatio facta Burdegaliae*, «AVThO», XII, Barcelona, 2023, 55-58; 63-71, en preparació.

In nomine Domini nostri. Amen. Universis per presens publicum instrumentum pateat manifeste quod anno eiusdem M° CCC° quinto, indictio-

ne tercia, pontificatus sanctissimi domini patris et domini domini Clementis, divina providentia pape quinti anno primo mensis Augusti die XXIIII[a], in presentia predicti domini Clementis, summi pontificis, et ipso sedente pro tribunali ad audientiam publicam celebrandam in aula palacii archiepiscopalis Burdegalis, et mei notarii ac testium subscriptorum, personaliter constitutus magister Arnaldus de Villanova protestatus est et legit quandam scripturam cuius tenor sequitur in hec verba:

Coram vobis, sanctissimo patre, domino Clemente quinto, Dei provisione summo pontifice, propono et confiteor ego magister Arnaldus de Villanova me scripsisse multa opuscula super evangelica veritate secundum lumen michi concessum a domino Jhesu Christo. Quorum opusculorum pars maior fuit per dominum Benedictum, olim papam et immediatum antecessorem vestrum, in camera Sedis Apostolice collocata, licet per modum prede silenter occupasset omnes scripturas, quas ego spontaneus ad presentandum eidem portaveram.

Deinde, post obitum eius, per dominos cardinales, scilicet, dominum Theodoricum Urbevetanum et dominum Robertum cisterciensem et dominum Jacobum Guayethani, constitutos per collegium ad recognoscendum et consignandum bona papalis camere simul cum camerario Sedis Apostolice domino Johanne de Penestra, electo Spoletano, fuerunt predicta opuscula consignata.

Postmodum vero, ex abundanti cautela, coram eodem camerario ego ipse, cum attestatione publica, distinxi predicta opera vel tractatus, non solum titulis, sed iniciis omnium rememorando et explicando zelum meum et diligentem sollicitudinem presentandi et subiciendi omnia dicta [mea][a] opera vel tractatus examini et judicio apostolice sedis prout apparet per publicum instrumentum inde confectum per manum Johannis de Carcino, dicti Rici, publici auctoritate Sedis Apostolice notarii.

Nunc autem, quare, divina largiente clementia, sedes apostolica rutilat claritate pontificis et ea clarius elucescunt, quorum scribam plenior lux informat, idcirco, sub plenitudine vestre lucis ac temporis vestri serenitate, volo sollicitudinem meam atque devotionem ad sedem apostolicam super opusculis prelibatis, reiteratis protestatione, presentatione ac supplicatione, ad Christi gloriam renovare. Dico igitur quod, inter tractatus meos consignatos in camera Sedis Apostolice, primus intitulatur *Dyalogus de elementis catholice fidei*. Et incipit *Es tu fidelis*.

Secundus intitulatur *De prudentia catholicorum scolarium*, quoniam informat scolares catholicos ad prudenter studendum in scientiis, tam secularibus quam divinis, et incipit *Qui indiget sapientia postulet a Deo*.

Tercius intitulatur *De tempore adventus Antichristi* et incipit *Constitui super vos speculatores*. Et est ille tractatus, cuius medietatem primam, in qua principia probationis continebantur, theologi parisienses amputaverunt, et reliquam, in qua tantum exprimebantur conclusiones, presentaverunt domino Bonifacio, quondam pape VIII°, quam medietatem dictus Bonifacius satis digne comburi fecit, magis ad ignominiam presentantium quam contumeliam editoris.

Quartus tractatus intitulatur *De misterio cymbalorum ecclesie*. In quo, sub alio stilo, probantur eedem conclusiones evidentibus documentis, et fuit editus in aula summi pontificis sub Bonifacio supradicto. Quem ipse, non solum acceptavit, sed eximie comendavit. Et incipit *Qui interrogant interrogent in abela*.

Quintus tractatus intitulatur *Philosophia catholica*, quoniam in eo, per textum veteris testamenti, aptissime demonstratur Jhesum nazarenum fuisse verum messiam patribus promissum, et panduntur ibidem versutie maximi Antichristi suorumque cursorum, et traditur ars infallibilis ad cognoscendum et dissipandum eas et precursores illius. Ubi etiam ecclesie tempora certis differentiis explicantur iuxta testimonium scripturarum. Et incipit *Homines pestilentes dissipant civitatem*.

Sextus tractatus intitulatur *Apologia de pseudo theologis et pseudo religiosis*, quoniam ibidem, per scripturas sacras, infallibilis datur noticia predictorum, ac dissipantur obiectiones eorum contra denunciationem finalium temporum per me factam. Et incipit *Ad ea, que per vestras literas intimastis*.

Septimus tractatus intitulatur *Eulogium de noticia verorum et pseudo apostolorum*, quoniam, per testimonium sacri textus, docentur indubitanter cognosci veri precones evangelice veritatis, et pseudo, qui, scilicet, sunt falsarii veritatis eiusdem. Et incipit *Quoniam Apostolus ad Thesalonicenses*.

Octavus tractatus intitulatur *Denunciatio Gerundensis contra fratrem Bernardum de Podio* [...][b] ... lectibus et erroneis atque catholicarum mentium infectivis et corruptivis, quemadmodum lucidissime panditur in tractatu, quem publicavi nuper, ut dixi, pro tanto impressi dicto tractatui titulum *Tyriacalis antidoti*. Et incipit *Credo, karissime pater, quod a vestra memoria non efluxerit*. Quem tractatum, cum ceteris supradictis, vobis et per vos in perpetuum apostolice sedi presento sub forma que continetur in protestatione facta per me coram domino Johanne de Penestra, Sedis Apostolice camerario.

Quam protestationem, ad pleniorem fidem, vestre sanctitati offero de presenti et lego ad evidentiam clariorem. Cum predictis etiam scripturis et sub eadem protestatione similiter offero et presento tres alias scripturas, quarum duas, diu est, edidi. Primo, scilicet, tractatum qui est *De interpretatione nominis Tetragrammaton*, tam in lingua hebraica quam latina.

Secundo, tractatum qui intitulatur *De prophetis dormientibus*. Et est expositio enigmatum libri *De semine scripturarum*.

Tercio, *Tractatum XII epistolarum.* Quibus libellus *De misterio cymbalorum* missus fuit ad reges catholicos et prelatos et theologorum collegia, sicut patet per seriem ac titulos earundem. *Et cetera*.

Nota. Suplim i completem la informació perduda per la desaparició del foli 256rv de ms. Vat. lat. 3824 amb la que ens dona l'*Abbreviatio praesentationis facte Burdegaliae*:

... 8[us]. *Denunciatio Gerundensis contra Fratrem Bernardum de Podio cercoso predicatorem*, et incipit: *Coram vobis, reverendo patre, domino Bernardo, Dei gra-*

tia Gerundensi episcopo. 9us. *Confessio Yllerdensis*, et incipit: *Quoniam Scriptura Sacra testatur*. Decimus. *Gladius iugulans thomatistas*, et incipit: *Quia scripsistis mihi, karissime*. Undecimus. *Carpinatio poetrie theologi deviantis*, et incipit: *Letificavit spiritum meum karissime*. Duodecimus caret titulo, sed dirigitur per modum epistole ad totum corpus apostolice sedis, et pervenit ad manus Benedicti pape, et incipit: *Reverendissime pater mortalium*. Decimus tertius. *Antidotum contra venenum effusum per fratrem Martinum de Atheca, predicatorem*, et incipit: *Credo, karissime pater, quod a vestra memoria non effuxit*.

[a] *mea*, titllat amb línia vermella. [b] En el ms. Vat. lat. 3824 falta, per arrencament, el foli 256rv. Al final d'aquest document completem el que falta amb la información que ens dona l'*Abbreviatio praesentationis facta Burdegaliae*, ms. 1226, conservat a la Universitätsbibliothek de Graz.

153

1305, setembre, 14. Tolosa

Joan de Borgonya escriu a Jaume II informant-lo de l'arribada de mestre Arnau de Vilanova a Bordeus, de la nova que aquest li ha donat sobre l'estada de Climent V a Montpeller el 10 d'octubre, de l'ajornament de l'entrevista amb Climent V i del tractament amb mestre Arnau sobre la data de la coronació del nou papa, projectada per al dia 15 de novembre a Lió.

ACA, C., CR. Jaume II, extra sèries, 175. Original.
Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 873-874, doc. 551.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 280-281, doc. 93.

[...] Heri [...] Tolose, magister Arnaldus de Villanova intravit Tolosam ... que dicenda fuerant dixi. Ipse autem dixit quod, cum ipse debuit recedere a papa, qui, ut dicit, mittit eum, papa dixit ei quod, sicut ipse sciebat, idem papa remanserat in H[...] cum nunciis vestris, quod dictus magister Arnaldus vobis significaret, cum esset Tolose, quando intendebat esse dominus papa in Montepessulano. Et tunc, ut dixit dictus magister Arnaldus, computatis inter se dietis, papa dixit quod in tricesima secunda die post festum nativitatis beate Marie proxime preteritum intendebat ibi esse, et quod ita significaret vobis. Et ego dixi dicto magistro Arnaldo: Si dominus papa tam diu differebat venire ad Montempessulanum, qualiter posset esse Vienne in festo Omnium sanctorum? Et ipse respondit quod diem coronationis sue prorrogaverat usque ad quintam decimam diem post dictum festum Omnium sanctorum, et ita bene possset tunc ibi esse. Istud, serenissime princeps, vobis significare curavi ut interim deliberare possitis quid agere debeatis. Et ego vado ad dominum papam, quem, ut credo, inveniam in Agen vel ibi prope. Altissimus vos conservet.

Datum Tolose in festo exaltacionis sancte crucis, in media tercia.

154

[1305], octubre, 15. València

Ramon Conesa, paborde de l'Almoina de la catedral de València, confessa haver rebut de Poncellà Garriga, ardiaca de Xàtiva i marmessor del bisbe de València Jaspert de Botonach, 3.000 sous,[a] *la meitat dels 6.000 sous,*[b] *valor amb què tots dos van vendre una alqueria situada a Larif, dins el terme de Morvedre, i un hort en aquesta vila, propietat pro indiviso de l'Almoina i de l'esmentada marmessoria. Aquests 4.150 sous els invertí Ramon Conesa, per ordre del bisbe actual, Ramon Despont, en la compra a Jaume de Mollet, cavaller, d'alguns béns que foren de mestre Arnau de Vilanova, amb destinació al patrimoni de l'Almoina.*

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 4177, f. 28 r.v. Original.

Regest publicat per Mateu RODRIGO LIZONDO, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 256-257, doc. 2. No transcriu el document.

Raymundus Conesie, prepositus helemosine Sedis Valencie, ex certa sciencia et cum quodam instrumento recepcionis nomine dicte helemosine et auctoritate qua fungor de hac parte confiteor et in veritate recognosco vobis Pontiliano Garrigie, archidiacono Xative, manumissori domini Jasperti, bone memorie, quondam episcopi Valencie, et procuratori aliorum dominiorum suorum vestrorumque presenti et recipienti de bonis que ego nomine dicte helemosine habui et recepi numerando a vobis seu vos mihi deliberastis seu deliberari fecistis mandato Reverendi patris domini Raymundi Dei gracia episcopi Valencie tria milia solida regalium Valencie de illis sex milibus solidis prefate monete, pro quibus vos et ego vendidimus ad in perpetuum Bernardo Vives de Canamaro, vicino Muriveteris, quandam alchaream seu hereditatem, quam dicta helemosina et vos nomine dicte manumissorie habebatis in La Riff, termini Muriveteris, que dicta tria milia solidi prefate monete dicta manumissoria et vos tamquam manumissor predictus habebatis seu etiam habetis in dictis sex milibus solidis pro dimidia parte, quam pro indiviso nomine predicto habebatis in dicta hereditate seu alcharea.

Ipsorum habui et recepi a vobis numerando et vos mandato predicto mihi deliberastis seu deliberari fecistis mille centum quinquaginta solida prefate monete de illis duobus milibus et trescentis solidis eiusdem monete quibus vendidimus vos et ego Bernardo de Canomaro, militi, quendam ortum, quem dicte helemosina et manumissoria pro indiviso et certo *et cetera* habebant in dicta villa Muriveteris et qui fuit Petri Çapata, dalsario.

Et sic sunt in summam quatuor milia et centum quinquaginta solida que ego a decreto dicti domini episcopi et de voluntate vestri dicti domini archi-

diaconi pro certa operacione sua misi et converti in empcionem quam ego feci de Jacobo de Molleto, milite, de aliquibus bonis que fuerunt magistri Arnaldi de Villa nova ad opus dicte helemosine, que quidem quatuor milia centum et quinquaginta solida nomine dicte helemosine vobis recipienti [...] vel recepturo in computo tuo de redditibus quos pro ipso recepistis vel vobis solvit et restituit de bonis dicte helemosine dicta quatuor milia C L solida nostra libera voluntate et cum sagramento cum a nobis vel nostris fueris requisitus.

Et hec omnia vobis et vestris dare et complere promito bona fide atque convenio sine omni dilacione totum in exercendis, attendendis et complendis dampnum et restitucionem. Et cedere *et cetera*, quod ex nunc *et cetera* obligando ad hec vobis et vestris auctoritate et nomine dicte helemosine omnia bona dicte helemosine mobilia *et cetera*.

Testes Johannes de Monte albano et Guillelmus Avinaudi, sartor, vicini Valencie.

[a] Rodríguez Lizondo transcriu 4.150 sous. [b] Rodríguez Lizondo transcriu 8.300.

155

1305, novembre, 18. Barcelona

Jaume II, en queixa adreçada a l'inquisidor Eimeric, desaprova a l'inquisidor fra Guillem de Cotlliure l'excomunicació que aquest ha llançat contra Gombau de Pilis pel fet de tenir diversos escrits de mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 335, f. 318rv.

Publicat per M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, CXVII-CXVIII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 281, doc. 94.

Jacobus *et cetera*. Venerabili patri in Christo fratri Eymerico, magistro ordinis fratrum predicatorum, salutem et dileccionem.

Ad audienciam nostram de presenti diferimus quod frater Guillelmus[a] de Cauco libero, de ordine vestro, fungens inquisicionis officio in diocesi Valentina, pretextu inquisicionis excomunicavit Gombaldum de Pilis, domesticum et familiarem nostrum, exhibitorem presencium occasione scripturarum editarum a venerabili et dilecto Consiliario, familiari et fisico nostro magistro Arnaldo de Villa nova, ac si heresis aliquid continerent, cum tamen easdem scripturas nos et Illustris domina Regina, consors nostra karissima, et familiares nostri et Archiepiscopus,[b] Episcopi et inferior clerus et multi alii nostre diccionis teneamus et perlegamus frequenter.

Tulit etiam predictam excomunionis sentenciam tam inique et imprudenter, ut audivimus et pensamus, quod non solum in offensam nostram promulgavit eandem, sed in irreverenciam et contemptum dicte Regine, que affuit interdum ejeccioni predicti Gombaldi ab ecclesia, occasione late sentencie contra eum pro eo quod supradictas scripturas tenebat et publicabat. Unde cum ex hiis videatur quod processus illius non tantum injustus fuerit sed iniquus fueritque per nos requisitus idem frater Guillelmus quod causam nobis exprimeret propter quam excomunicaverat dictum Gombaldum, ad hoc ut dominum Summum Pontificem certificantes, remedium super hoc canonicum per eundem adhiberetur, dictusque frater ad pleniorem sue iniquitatis manifestacionem denegaverit[c] nobis exprimere dictam causam, sitque nobis molestum ac perniciosum exemplo[d] quod domesticos nostros videamus absque causa de tam nefando crimine increpari, idcirco paternitatem vestram affectuose rogamus quatenus faciatis cum effectu quod dictus frater cum sufficientibus scriptis nobis mitendis revocet sentenciam antedictam, aliter non miremini si tam ille frater quam alii fratres vestri ordinis senserint nos amodo durescere versus eos. Hanc autem litteram mittimus vobis per predictum domesticum nostrum quoniam plenius alio sciet vos informare de processibus[e] dicti fratris.

Datum Barchinone XIIII kalendas decembris anno Domini M CCC quinto.

Predicta littera fuit expedita absque signo domini Cancellarii vel sui locum tenentis de expresso mandato domini Regis, qui presencialiter et manualiter eam tradidit Bernardo de Aversone isto modo sigillandam.

[a]Guillermus *MP* [b]archiepiscopi *MP* [c]degeneravit *MP* [d]exemplum *MP* [e]procesibus *MP*

156

1305, desembre, 18. Lió

El cardenal Berenguer Frèdol, penitencier papal, i el bisbe Arnau de Poitiers, cambrer apostòlic, declaren que mestre Arnau de Vilanova, el mes de juny de 1305, ha sotmès al judici de la Santa Seu les seves obres teològiques i que el papa Climent V se n'havia reservat l'examen. També asseguren que el papa havia manat de paraula al seu penitencier que facultés el rector de Morvedre per absoldre ad cautelam *Gombau de Pilis, excomunicat per la tenència d'escrits arnaldians.*

Document perdut. Esmentat en la defensa de l'ortodòxia d'Arnau de Vilanova que Ramon Conesa féu l'any 1318.

Cfr. R. Chabás, *Arnaldo de Vilanova y sus yerros teológicos*, dins «Homenaje a Menéndez y Pelayo. Estudios de erudición española», II, 367-382.

157

1305, desembre, 28. Saragossa

Jaume II, entre altres donacions que fa, dóna 100 sous barcelonesos a Gombau de Pilis per les despeses del seu viatge a la cort papal quan el monarca l'hi envià per tractar amb el papa i els cardenals l'afer dels escrits espirituals i teològics de mestre Arnau de Vilanova, algunes obres del qual Pilis posseïa.

ACA, C., reg. 295, f. 35rv.

Referència a P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 281, nota al doc. 94.

Nos Jacobus, Dei gratia rex Aragonum, *et cetera*.

Quia vos fidelis thesaurarius noster Petrus Boyl ad mandatum nostrum oretenus vobis factum solvistis et exhibuistis de peccunia curie nostre quantitates peccuniarias infrascriptas infra proxime preteritum mensem novembris, videlicet inclito Ferdinando, filio illustris regis Maioricarum, quos nos sibi dari mandavimus in auxilium expensarum suarum et pro te Guillelmo de Vilagut, suo maioridomo, tres mille solidos barchinonenses.

Item, Gombaldo de Pilis, quos nos sibi dari mandavimus pro expensis itineris quando accessit ad presentiam Summi Pontificis pro quibusdam negotiis magistri Arnaldi de Villanova, centum solidos barchinonenses.

Item, Petro de Focibus, de domo nostra, pro duabus campanis, quas fieri fecit de mandato nostro ad opus capelle palatii nostri Barchinone, quingentos quinquaginta novem solidos et unum denarium barchinonenses.

Item, Petro Salvatoris, guardiano Ripparie Barchinone, qui sibi debebamus pro suo salario quadrigentorum nonaginta dierum preteritorum, pro qualibet die duodecim denarios, quadringentos nonaginta solidos barchinonenses.

Item, duobus magistris campanarum de Montepesulo qui fecerunt campanas predictas ad opus capelle palatii nostri Barchinone predicti, pro salario eorum et pro eis Petro Januarii, trescentos solidos barchinonenses.

Item, Petro de Monteacuto in solutum eorum que sibi per nostram curiam debentur pro rata quantitatis, ducentos solidos barchinonenses.

Item, Gondissalbo Roderici de Farizia et pro eo Ferrario de Manrresia in solutum eorum que nos sibi debemus usque ad concurrentem quantitatem, centum solidos jaccenses.

Item, Egidio Roderici de La Hori in extenuationem debitorii que sibi debentur per curiam pro rata quantitatis, mille solidos barchinonenses.

Idcirco quantitates premissas in nostro compoto acceptamus et per magistrum rationalem curie nostre aut alium pro parte nostra vestrum computum auditurum quantitates ipsas in redditione vestri compoti acceptari manda-

mus, vobis tamen restituente presentem et apochas per quas constet quod vos solvistis quantitates supradictas.

Item, quare infra dictum mensem ad mandatum nostrum oretenus vobis factum solvistis et exhibuistis de peccunia dicte nostre curie quantitates peccunie infrascriptas, videlicet, fratri Arnaldo de Materone, elemosinario nostro, pro facienda elemosina die qua fecimus aniversarium pro anima domini regis Petri, recolende memorie, patris nostri, centum solidos barchinonenses.

Item, pro pretio cuiusdam panni aurei, quem dari mandavimus die predicta sedi barchinonensi, ubi fecimus dictum aniversarium, centum et decem solidos barchinonenses.

Item, fratribus minoribus Barchinone pro uno panno aureo, quem eis dari mandavimus iam in mense junii proxime transacto, quando fieri fecimus aniversarium in eorum ecclesia pro anima domini regis Alfonsi, fratris nostri, septuaginta solidos barchinonenses.

Item, in pretio cuiusdam penne de alfanets, quam emistis ad opus nostri et tradidistis Arnaldo Messeguerii, de camera nostra, octuaginta solidos barchinonenses.

Item, in pretio duarum pennarum albarum, quas similiter ad opus nostri emistis et tradidistis dicto Arnaldo, centum quinquaginta quatuor solidos et octo denarios barchinonenses.

Item, pro pretio quatuor mathalasiorum et unius travesserii et unius carapice et duorum auricularium quos emi mandavimus ad opus predicti infantis Ferdinandi, trescentos triginta solidos barchinonenses.

Idcirco, quantitates premissas in nostro compoto acceptamus et per magistrum rationalem curie nostre predictum aut alium pro parte nostra vestrum compotum auditurum, quantitates ipsas in redditione vestri compoti acceptari mandamus, non obstante quod de solutione ipsarum quantitatum nullas recipiatis apocas vel cautelas.

Datum Cesarauguste, quinto kalendas ianuarii, anno Domini Millesimo CCC° quinto.

Bernardus de Aversone, mandato regio facto per Petrum Martí, asserentem dominum regem predictas quantitates singulariter audivisse.

158

1306 (Inc. 1305), febrer, 11. Saragossa

Jaume II fa saber a Arnau de Vilanova que per mitjà de Pere de Montmeló ha rebut la seva lletra relativa a allò que ell, el rei d'Aragó, havia encomanat de dir al bisbe de Durham, Antoni de Beck, manifestant la voluntat més ferma de servir a l'Església i defensar la fe cristiana, tot exigint que s'hi involucri més el bisbe esmentat, que es manifesta una mica fred en l'afer. Per això, Jaume II, fent-li saber el seu projecte d'anar

contra Granada, invita Arnau de Vilanova a fer comprometre el bisbe de Durham en la promoció i defensa de la fe i de l'Església de Jesucrist.

ACA, C., reg. 334, f. 135r.
Publicat per Heinrich FINKE, AA, II, 874-875, doc. 552.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 281-282, doc. 96.

Jacobus, *et cetera*. Venerabili magistro Arnaldo de Villanova, phisico, consiliario et familiari nostro[a] dilecto, salutem *et cetera*.

Litteram vestram[b] recepimus transmissam per fidelem nostrum Petrum de Montemolono, mercatorem et civem Barchinone,[c] super hiis, inter alia, que dilecto consiliario nostro Gondisalbo Garcie, venerabili in Christo patri Antonio, Dunolmensi[d] episcopo, commissimus refferenda et ipsius littere tenore[e] ac que retulit dictus Petrus plenarie ad hec vestre discretioni taliter respondemus quod perpetuum finibili, firmum infirmo utpote celeste temporalibus preponentes zelantesque pro negotio salvatoris,[f] quo vivimus et regnamus, ac volentes pro[g] exaltatione[h] sanctissime crucis in confusionem barbarice nationis in Dei servitio expendere dies nostros, verba propter hec dicto Gondisalbo, prefato episcopo, cuius novimus voluntatem in isto cum nostra concurrere, commisimus refferenda.

Et licet episcopus ipse nunc nobis rescripserit ipsum sine nobis nequivisse fecisse, nichilominus eidem respondendo[i] significavimus quod nos quandocumque Sedem Apostolicam, matrem nostram, vel episcopum ipsum eiusdem provisionis viam negotio dare contigerit, ad id feliciter prosequendum in quantum favente crucifixi gratia poterimus, efficaciter intendemus. Sicque discretionem vestram attente prechamur[j] quatenus episcopum memoratum opportunis viis ac obsequiis inducatis ad huiusmodi negotium utiliter promovendum prout melius ad Dei servitium et nostri status ac honoris augmentum discretioni vestre videritis[k] expedire. Novistis etenim quod ferventi affectu inducimur super isto.

Datum ut supra. (Cesarauguste, III° Idus Februarii anno Domini M° CCC° quinto).

Bernardus de Aversone, mandato regio.

Aquesta carta és la resposta a una carta d'Arnau de Vilanova, avui perduda, que el metge degué trametre des d'Avinyó els darrers dies de 1305 per mà de Pere de Montmeló. El rei demana a mestre Arnau que procuri d'atreure a la causa el bisbe de Durham, qui el 26 de febrer fou promogut a la dignitat de Patriarca de Jerusalem.

[a] nostro, omès en la transcripció de Finke. [b] noviter, titllat. [c] Barchinonensem *HF* [d] Dunelmensi *HF* [e] tenent *HF* [f] *in*, preposició que Heinrich Finke troba a faltar i afegeix entre claudàtors a la transcripció. Tanmateix és clar que, a l'original, no hi és ni hi fa falta per tant com el pronom relatiu *quo* té sentit causal i no pas local. [g] Finke transcriu *ad* tot corregint el que creu que és un *quod*, pronom relatiu o conjunció. [h] exaltacionem *HF* [i] respondendum *HF* [j] Finke no llegeix la paraula i deixa en blanc en aquest punt la transcripció. [k] videbitur *HF*

159

1306, abril, 10. València

Jaume II confirma i aprova a Arnau de Vilanova la venda de la gabella de la sal de Borriana a Bernat Sanuy i Marc Renard.

ACA, C., reg. 203, f. 149 v.
Publicat per Michael R. McVaugh, *Further documents...*, 371, doc. 96a.

Nos Jacobus, *et cetera*.
Viso quodam instrumento publico confecto auctoritate Guillemi de Verneto, notarii publici Valentie, per quod Bernardus Oliverii, clericus, procurator venerabilis et dilecti consiliarii et phisici nostri magistri Arnaldi de Villanova, ex concessione per nos inde ei facta, vendidit Bernardo Sanuy, civi Valentie, et Marcho Renardi, habitatori de Burriana, totam gabellam salis loci de Burriana, que per nos ad violarium eidem magistro est concessa et obligata a kalendis videlicet mensis Januarii proxime[a] transactis usque ad quatuor annos continue venturos ad rationem scilicet trium milium solidorum Barchinone pro quolibet anno.
Idcirco, venditionem gabelle dicti salis confirmamus et approbamus et etiam observabimus et observari faciemus predictis Bernardo de Sanuy et Marcho Renardi sub forma et conditionibus contentis in instrumento venditionis predicte. Mandamus itaque per presentes baiulo regni Valentie generali et aliis quibuscumque officialibus et subditis nostris quod venditionem predictam firmam habeant et faciant per totum tempus dictorum IIII° annorum inviolabiliter observari.
Datum Valentie, IIII° idus aprilis, anno predicto.
Bernardus de Aversone, mandato regio.

[a] proximi *McV*

160

1307 (1308), gener, 5. Saragossa

Credencial de Jaume II a favor de Pere de Montmeló, familiar de mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 238, fol. 7 de la foliació preliminar, ara fol. 8r).
Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 111, doc. 27.

Consiliario suo, magistro Arnaldo de Villanova, *et cetera*.

Vidimus fidelem nostrum Petrum de Montemolone, qui pro parte vestra [...] verbotenus expressit, quibus intentis, responsionem fecimus et eundem de intencione nostra informavimus. Rogantes vos eidem Petro credatis de hiis que super [...] vobis pro parte nostra verbo retulerit vel vobis per suas litteras intimabit et [...]

Datum Cesarauguste ut supra. (Nonis Januarii anno M[a] CCC[a] octavo).

[Bernardus] de Abbate.[a]

L'existència d'aquesta credencial, bastant malmesa, fou coneguda per Finke (*Acta Aragonensia*, II, 876), però no la publicà.

[b] Els punts entre claudàtors indiquen que el text és il·legible per falta del suport paper, atacat per lepismes bibliòfags.

161

1307, gener, 8. València

El rei Jaume II escriu a mestre Arnau de Vilanova, a l'abat de Santes Creus, al de la Valldigna i al prior de la cartoixa de Scala Dei sobre els crims atribuïts a l'orde del Temple, fets que, si són vertaders, segons el parer reial, assenyalen la proximitat de l'Anticrist. El monarca suplica que es facin per arreu pregàries perquè la veritat dels fets surti a la llum.

ACA, C., reg. 335, f. 327r.

Publicat per H. Finke, *Papsttum und untergang des Templerordens*, II, 81-83, doc. 56.

Jacobus *et cetera*. Venerabilibus et Religiosis viris fratri Petro abbati, capellano maiori suo, et Conventui monasterii Sanctarum Crucum, salutem et dilectionem.

Perplexus animus noster interius nimia turbacione sepe concutitur, nimia concussione mentali turbatur, dum immense religionis ordinis, qua Templariorum milicia multifarie multisque modis actenus mirificis actibus apud Deum et homines claruerat, recordamur dumque[a] nunc, nephandorum criminum pravitatem mesta meditatione pensamus, quibus prescriptus ordo denigratus diciur et prolapsus. Quorum acerbitate ob pudorem referre desinimus, cum iam hec, portante fama et per processum contra dictos Templarios hic et alibi factum, ad vestram audientiam pervenisse credamus. Stupentes autem animadvertimus, cuius astucia demonis, queve malignorum spirituum antiqua sagacitas tot et tantos inter tante Religionis viros errores induxerit, quos nedum animalia racionabilia verum etiam bruta verentur.[b] Set demum resumentes nos in nos si sic est, vere putamus ut Antichristi adventus, perdicio-

nis filii finalia tempora plurimum appropinquant iuxta verbum dominicum Redemptoris et salvatoris nostri Jhesus, qui in mundo existens et inter homines conversatus profutura ese dictis temporibus multa prodigia evangelice predicavit.

Affectantes igitur rem hanc ad lucem claritatis et veritatis perduci, ad vos quorum prorsus circa celestia quam terrena versatur intentus quibusque iusta desideria facilius a Domino meritorum exigencia conceduntur, in casu perplexitatis huiusmodi providimus recurrendum, eo maxime cum in vobis vestrique Cisterciensis ordinis suffragiis apud Deum speremus confidencius in nostris postulacionibus specialiter adiuvari.

Itaque vos in Domino, quanta maiori possumus intima cordis affeccione obsecrando rogamus quatenus, ut Deus dominus misericors atque pius tantam pestem a medio sui christiani populi dignetur eripere et veritatem rei huius tam sanctissimo domino Summo Pontifici, tam mundi principibus quam dicto suo populo universo aperiat et hostendat, sacrificiis, oracionibus, ieiuniis et aliis spiritualibus operibus insistatis ut sic Templarii, si noxii nec reverti voluerint sincero corde ad sancte Catholice fidei unionem, condignam penam, quam merentur, recipiant, et si insontes fuerint, fama, immo infamia, qua, sicut audistis, tantis erroribus aspersi sunt, corruat et tanquam in adversitatibus comprobati, abjecto[c] tam orribili scandalo, ad exibitionem divinorum cultuum fideliter revertantur.

Ceterum[d] quare, cum ex hoc quam aliis eventibus contrariis continue supervenientibus orbi terre, aperte cognoscitur mundum hunc pluribus adversitatibus fluctuantem vos tanquam illos quos inter alios in sanctis ordinibus dedicatos speciali afeccione diligimus et in quorum oracionibus specialius spem et cor nostrum dirigimus eo expressiori modo quo possumus, exorando ac consulendo rogamus quatenus sic, more solito, circa divina misteria exercenda tam prompte, tam sollicite et tam ferventibus actibus insistatis ut opera vestra bona apud Deum et homines relucescant vosque de observatione laudabili vestri ordinis possitis apud omnes indubitabiliter comendari nosque insuper et illustrem dominam reginam et liberos nostros karissimos habeatis in vestris bonis operibus perpensius comendatos. Premissa autem omnia vobis sub secreti custodia comendamus.

Datum Valentie VI° kalendas Febroarii[e] anno Domini Millesimo CCC° septimo.

Bernardus de Aversone, mandato regio. Correcte littera hec et alie consimiles fuerunt per dominum Regem.

Similes. Fratri Johanni, abbati, et conventui Vallis digne. Fratri … Priori ac conventui Monasterii Cartusiensis. Venerabili magistro Arnaldo de Villanova, consiliario et familiari domini Regis, verbis competenter mutatis, absque clausa Cancellarii *et cetera*.

Certum est quod predicte IIII[or] littere fuerunt expedite absque signo Cancellarii et Vicecancellarii, quare[f] dominus Rex sic mandavit oretenus dicto Bernardo de Aversone, cui etiam idem dominus Rex manu sua propria dictas litteras tradidit hoc modo expediendas.[g]

[a] duraque *HF* [b] vererentur *HF* [c] abiecto *HF* [d] Finke omet la transcripció de la lletra des d'aquest punt fins a *comendamus*, al final del paràgraf. [e] Februarii *HF* [f] quia *HF* [g] L'abat de Santes Creus respon a la lletra del rei amb altra lletra que sembla datada el 31 de gener, conservada a l'ACA, Templers, 63. La publica Finke dins *Vorrreformationsgeschichtlige Forschungen, V. Papsttum und Untergang des Templerordens*. II Band: Quellen, pp. 82-83, nota adjunta al doc. 56.

162

1307, novembre, 18. Terol

Jaume II comunica a Arnau de Vilanova que ha rebut la seva lletra per mans de Pere de Montmeló i, llegida la carta i escoltat el missatger, el monarca li expressa la complaença que sent per l'afer a què es refereix la carta indicant-li alhora que aquest afer afecta molt l'interés del rei de Castella, per la qual cosa havien d'haver celebrat una entrevista tots dos reis, el d'Aragó i el de Castella, el proppassat dia de Tots Sants, però l'entrevista, que s'ajornà fins a mitja quaresma de 1308, no es pogué tenir en impedir-la el procés de la discòrdia sorgida entre el rei castellà i el noble Juan Núñez que es trobava assetjat per les tropes reials.

ACA, C., reg. 140, f. 75v.
Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 875-876, doc. 553.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 282, doc. 98.

Jacobus, *et cetera*. Magistro Arnaldo de Villanova, consiliario et phisico nostro dilecto, salutem *et cetera*.

Vidimus[a] litteram quandam[b] quam nobis misistis per fidelem nostrum Petrum de Montemolone, civem Barchinone,[c] et diligenter intellectis hiis que retulit dictus Petrus nobis ex parte vestra ex credentia sibi comissa ac etiam inspectis capitulis que atulit nobis idem Petrus id gratum habuimus, notificantes nobis quod, licet nos plenam affectionem geramus circa exposita nobis per dictum Petrum, tamen quare[d] negotium huiusmodi Illustrem Regem Castelle non modicum tangere dinoscitur et sperantes vistam cum eo habere in proximo preterito festo Omnium Sanctorum, ut inter ipsum et nos ordinatum fuerat et condictum, in huius presentia providimus ipsum cum eo fore utilius et efficacius pertractandum et dirigendum.

Sed quia impendiente[e] quodam processu discordie habite inter ipsum Regem Castelle et nobilem Johannem Nunii de Castella, qui per ipsum Regem tenetur obsessus, non potuit ad dictas vistas venire termino comprehenso neque potuimus comode operam dare in negotio memorato, dictus dominus Rex a nobis petiit per nuntios suos ut a veniendo ad dictam vistam eum excusatum habere et ipsam vistam per aliquod tempus prorrogare vellemus quo ipse et nos possemus ad invicem nos videre. Sicque, expeditis per ipsum Regem dictis negotiis, quod in brevi esse credimus, saltem usque

ad medium quadragesime instantis cum contingerit vistam fieri supradictam, quare dictum Petrum nobiscum esse mandavimus, sic, concedente Altissimo, erga premissa tractare et procurare ac providere intendimus, quod ad Altissimi Domini nostri Jesu Christi gloriam et honorem et exaltationem christiane fidei atque nostri[f] et fidelium et devotorum suorum beneplacitum redundabit.

Datum Turolii, XIIII° kalendas decembris, anno Domini M° CCC° septimo.

Idem. [Bernardus de Abbate misit expediendam]

Jaume II acusa rebut d'una carta anterior d'Arnau de Vilanova, avui perduda. Era intenció del rei de retenir Pere de Montmeló fins a l'esmentada entrevsita, però canvià de parer a principis de 1308. Hi hagué entre mestre Arnau i Pere de Montmeló una gran privadesa. El P. Martí de Barcelona es dol, i amb ell també nosaltres, que s'hagin perdut els dos volums de correspondència creuada entre ambdós personatges, correspondència que apareix en l'inventari de 1311 sota els núms. 182 i 192.

[a]videmus *HF* [b]Finke omet *quandam*. [c]Barchinonensem *HF* [d]quia *HF* [e]impediente *HF* [f]vestri *HF*

163

1308, febrer, 18. Marsella

Carles II de Sicília escriu al rei Jaume II d'Aragó manifestant-li que quan camina s'accentuen els seus mals i dolors per la malaltia que pateix de la sarna als peus, malaltia que sol agreujar-se-li en temps d'hivern i que, seguint els consells de mestre Arnau de Vilanova, ha d'anar a prendre banys d'aigües termals al balneari de Puzzoli, on té intenció d'arribar la pròxima primavera.

ACA, C., Pergamins de Jaume II, carp. 199, extra inventari, 41. Original.

Publicat per Heinrich Finke, AA. *Quellen zur deutschen, italienischen, französischen, spanischen, zur Kirchen- und Kulturgeschichte aus der diplomatischen Korrespondenz Jaymes II (1291-1327)*, III, 176-177, doc. 78.

Magnifico et illustri principi domino Jacobo, illustri Regi Aragonum, consanguineo suo karissimo. Karolus secundus Dei gracia Rex Jerusalem et Sicilie, ducatus Apulie et principatus Capue, Provincie et Forcalquerii comes continuam sospitatem. Quoniam, sicut alias vobis scripsisse meminimus, cuiusdam passionis molestia detinetur, que cite curationis remediis indiget etsi nunc leviter nos infestet, et proinde necesse nobis est ex ordinacione magistri Arnaldi pro Putheolanorum beneficiis balneorum partes regni cum festinacione repetere, sic quod possimus intra vernale tempus proximum ibi

esse, filiacionem vestram sicut sepius sic affectiosius deprecamur quatenus, si fixistis, ut credimus et optamus pro firmo, propositum visitandi nos ante nostrum recessum illorsum, sic placeat vobis prorsus efficere quod in instanti festo resurrectionis dominice Massilie valeamus invicem mutuali visione gaudere…

Datum Massilie die XVIII februarii VI indictionis.

164

1308, abans del 19 de febrer

Mestre Arnau de Vilanova envia a Jaume II una còpia de la carta adreçada al papa després de les respostes al rei de França. En aquesta carta recorda al papa l'obligació que té d'exterminar radicalment del poble cristià tot allò que repugna a la veritat evangèlica perquè així ho exigeix la funció apostòlica del summe pontífex d'acord amb la missió que li ha estat encomanada per Jesucrist i aquesta és la voluntat explícita de Déu, que ha de castigar els negligents i els responsables de la corrupció de l'Església.

ACA, C., CR. Jaume II, Templers, 56.

Publicat per Heinrich FINKE, *Papsttum und untergang des Templerordens*, II, 92-94, doc. 64.

Transumptum littere directe ad Summum Pontificem post responsiones ad Regem Francie.

Scio quod Christi vicario convenit principaliter ut in zelo Moysi et Finees, tam vigilanter quam constanter, exterminet quicquid in populo christiano palam repugnat euuangelice[a] veritati. Nam proprium ipsius officium est stare super speculam Domini et perspicaciter intueri quid in statibus aut quibuscumque collegiis et illorum precipue, qui ductores sunt aliorum, vexillo religionis aut prelationis auctoritate seu verbo preconii vel doctrine, discedit a tramite salvatoris, cuius efigiem vicarius suo ministerio debet semper exprimere certosque lapsus[b] maxime notorios cum tanto fervore corrigere quod universi cognoscant eum non solum fore custodem auctoritate set amatorem intemeratum apostolice sanctitatis, circa quod, si negligens fuerit, indubitanter est ficulnea sterilis et radicitus abscindetur. Que vero pependerint in eadem non solum deicientur ad terram, quemadmodum maledicta ficus a Domino aruit, in momento sic admirantibus populis et Deum laudantibus velut sompnium evanescent. Et qui videt suo tempore sterilem ficulneam iam abscindi et sublimem[c] de culmine ruere, pro certo est dementatus si, cum in apice steterit, ex causis similibus ruere non formidat. Si tamen uti voluerit prudencia, quam exemplo docuit Magister fidelium quando, suos fideles interrogans, ait primo: Quem me dicunt esse homines? deinde secundo: Vos autem quem

me esse dicitis? caute scrutabitur cum devotis, quorum sinceritatem adulatio non corrumpit, quale sir commune iudicium, qualis etiam communiter motus sit animorum tam erga ficulneam quam erga pendentia in eadem, taliter quod, nisi lippus extiterit, prospiciet absque nube quid expedit utrorumque saluti. Simulque intelliget verbum spiritus exortantis, cum dicit: Qui habet aures audiendi, audiat. Cognoscet insuper quod facit mulierem castissimam de scorto fallaci et impudicissimo. Procul dubio divine laudi celebre tribuit incrementum, et si de medio populorum mures ac lupi et colubri et scinifes et scrabones pellantur in sempiternum, perpetue consolationis gaudium in viventibus generatur. Que scribere cogor idcirco quare[d] negligentem et ea spernentem qui habitat in celis irridebit velociter et Dominus subsanabit eum repentino iudicio. Quapropter profundis opto suspiriis ut ille, qui dixit se nichil aliud velle scire nisi Jhesum Nazarenum, et hunc crucifixum, iterum alloquatur mortales et suam scienciam imprimat universis.

[a] ewangelice *HF* [b] labssus *HF* [c] sublimen? *HF* [d] quia *HF*

165

1308, febrer, 19. Marsella

Arnau de Vilanova escriu a Jaume II manifestant-li que ha rebut la seva carta i una altra de semblant del rei Felip el Bell de França, i li recorda, com ho ha fet al rei de França, quin és l'exemple i la vertadera doctrina de Jesucrist, ben contraris al capteniment de molts cristians que van darrere els honors, les riqueses i els plaers del món i esdevenen així, en l'apostasia de la fe, pedra d'escàndol i canelobre de perversitat. I planteja quina ha de ser la conducta dels reis d'acord amb l'Evangeli de Jesucrist, proposant-los de ser exemples de vida cristiana per a tot el poble sobre el qual regnen, perquè si fan el contrari, Déu els ho tindrà en compte. De fet, mestre Arnau féu saber al rei de França que des del mes de setembre darrer havia començat a comptar el temps de la reforma del poble de Déu tot demanant-li, com ho fa també a Jaume II, la seva cooperació exemplar a la renovació de l'Església. Lletra autógrafa.

ACA, Col·leccions Autògrafs II. A-3. Original.

Publicat per Heinrich FINKE, *Papsttum und untergang des Templerordens*, II, 94-98, doc. 65.

Illustri domino Regi Aragonum.

Domino suo karissimo servus inutilis tam creatori quam creaturis manuum oscula cum salute. Quare[a] consanguineus vester, illustris rex Francie, nuper scripssit michi stilo simili quo scripsisitis, rescribo vobis similiter et multo apertius. Scripsi enim quod, licet id, quod emerserat apud eum, videretur ei valde stupendum, tamen, si vellet recto et pleno juditio[b] contemplari cristianorum statum universalem, incomparabiliter sensibus eius occurreret major[c]

stupor, precipue si titulum cristianitatis vellet ad suam[d] originem retorquere, videlicet Ihesum Christum. Nam si velit attente meditari quid ipse docuit verbo, quid et monstravit exemplo, qualia quoque beneficia et quanta fuerit operatus ad imprimendam veritatem doctrine sue, congnoscet indubitanter quod cristiani per singulos status palam vita et moribus et afectibus Christum abnegaverunt,[e] cum per vias ei contrarias in conspectu cunctorum incedant, delicias et divicias et honores istius mundi cum altitudine cordis et fervore [animi] querentes et amplectentes non minus quam barbari vel pagani.

Et in omni platea et statu candelabrum huiusmodi perversitatis est positum, ita quod in toto corpore christiani collegii, a planta pedis usque ad verticem, non solum vivit, set regnat et imperat talis apostasia. Ut autem de ceteris levius judicetur[f] et[g] placeat de regibus contemplari, si que[r]unt ea vel promovent, que sunt Christi, scilicet ut ad honorem eius et sue religionis promocionem studeant populum eis subditum exemplo edificare, sic scilicet ut a se et suis domesticis omnem superfluitatem abscindant et quicquid vanitati solum deservit, [a]biciant, si liberos suos faciunt informari ad Christi vestigia querenda et amp[lect]enda ut ad humilitatem et contemptum omnis elationis mundane, si zelo justicie[h] contra persequtores et oppressores pauperum et debilium excandescunt, ita quod illis inimicari specialiter se ostendant et quod propriis sumptibus et laboribus miserabilium personarum injurias[i] propulsare non tardent si vicinis et peregrinis et cunctis ingredientibus et egredientibus servant fidem catholice fraternitatis, ut indempnes in perssonis et rebus et iuribus[j] eos servent. Nam si reges fecerint hiis contraria, certum est quod illa non agunt ut christiani, set ut de facto negantes Christum et eius religionem. Que abnegatio, cum sit publica vel notoria, procul dubio magis est abominabilis in se ipsa quam ea que fit occulte, nec est minus stupenda quam illa, nisi pro eo quare[k] magis est assueta communi noticie.

Supradicte vero apostasie christianorum notorie tanto sunt magis abominabiles quanto majorem[l] blasfemiam et illusionem construunt adversus Filium virginis, quoniam qui predictis modis abnegant veritatem et sanctitatem sue religionis eficatius movent infideles ad blasfemandum eum et ad respuendum quecumque de ipso dicuntur et predicantur, rationaliter[m] arguentes vel argumentantes quod, si talis et tantus esset Jhesus Nazarenus, qualem predicant christiani, non facerent ultra[n] et palam quecumque illi contrariantur. Ymo de facto predicant christiani quod ipse, qui docuit omnia terrena despicere, fuerit mendax vel indiscretus aut fatuus. Illudunt vero turpiter, quare[o] missas audiunt et sermones et in festis multiplicant sonitus campanarum et rasiones capitis et barbarum et induunt splendida vestimenta, set quicquid missis et sermonibus et sollemnitatibus festorum in moribus et afectibus est contrarium, cotidianis operibus publice sollemnizant. Que blasfemia necnon illusio semper est in superioribus magis pestifera, quare[p] trahyt[q] ad corrupcionem multipliciter subditos, inter quos ydiotas vel ignaros ad infidelitatem propellit. Sicut legitur de quodam principe publico[r] adultero, qui cotidie missas audiebat sollemnes et crebro confitebatur, quod plebs communiter

asserebat adulterium non esse peccatum mortale, cum eorum princeps, qui sepe confitebatur et [m]agnus eclesiasticus erat, non cessaret publice fornicari. Similiter in aliis [subditi]s est exemplum superiorum nimis pestiferum. Cum igitur abnegatio[s] Christi, que fit oculte, constituat minorem eius blasfemiam et minorem universitatis corrupcionem, constat quod minus est damnabilis apud Deum, set quare[t] minus nota vel asueta, magis mirabilis et stupenda. De tempore vero isto interrogatus quid forte sentirem, respondi quod in Septembri proximo preterito cepit illud tempus, in quo Deus disposuit propter sue bonitatis abissum et lacrimas quarundam personarum adherencium ei reformare veritatem euuangelicam[u] in populo denominato ab ipso.

Set quare[v] veritas reformari non posset nisi extirparetur mendacium, propter hoc inciperet a deiectione[x] illius et post a manifestatione oculti, ut hiis, qui manifeste contempnunt eum, sit simul ad terrorem et ad monitionem[y] festine correctionis, cum experiantur eius potenciam facere judicia[z] repentina [d]e latenti apostasia, deinde ponet manum in illusoribus manifestis, ita quod quanto sublimiores[aa] tanto depressius incurvabunt.

Et sic in omni statu deiciet falsarios euuangelice[ab] veritatis, ad cuius custodiam et promotionem[ac] constituet homines despectissimos et quasi mortuos huyc seculo. Per quos tanta et talia faciet quod nullo modo possent credere huius seculi amatores et vix ii[ad] qui diligunt veritatem. Nec amodo cessabit Deus e vicino facere magna quousque veritas documentorum et exemplorum Christi luceat generaliter in populo christiano, sic scilicet quod, si magnum fuit tronituum, quod audivistis in percussione Templariorum, maius incomparabiliter audietur in proximo. Deinde multa alia valde magna.

Nec miremini si a multis contempnitur id quod denuncio, quare denunciacione[s][ae] divine veritatis non fiunt nisi propter electos, qui respectu aliorum sunt valde pauci.

Set si recolitis, narravi quandoque vobis quod Sedi Apostolice dixeram me scire indubitanter quod omnes illi, qui denunciacionibus per me factis hactenus directe se opponerent, temporaliter a Deo confunderentur; et si perseverarent, et eternaliter. Et jam[af] festinanter accedit tempus, in quo illi qui spernunt eas tanquam fantasticas[ag] cognoscent[ah] se vere fuisse fantasticos [...][ai] Et non sunt multi dies misi domino Pape sagitas karitatis[aj] acerbissime perforantes cor eius, si tamen habeat senssum, ut cupio, quare,[ak] si non habuerit,[al] renovabitur et augebitur michi dolor. Vos autem celestis agnus custodiat et in corde vestro fervere faciat sue passionis memoriam et splendere in oper[ibus et] exemplis.

Datum Massilie XII kalendas marcii.

[a] quia *HF* [b] iuditio *HF* [c] maior *HF* [d] suum *HF* [e] abnegarunt *HF* [f] iudicetur *HF* [g] et, omès per Finke. [h] iusticie *HF* [i] iniurias *HF* [j] iuribus *HF* [k] quia *HF* [l] maiorem *HF* [m] rationabiliter *HF* [n] universaliter *HF* [o] quia *HF* [p] quia *HF* [q] trahit *HF* [r] publice *HF* [s] abnegacio *HF* [t] quia *HF* [u] ewangelicam *HF* [v] quia *HF* [x] deieccione *HF* [y] monicionem *HF* [a] iudicia *HF* [aa] solimiores *HF* [ab] ewangelice *HF* [ac] promocionem *HF* [ad] et *HF* [ae] denunciacio est *HF* [af] iam *HF* [ag] *fastanticas* a l'original. [ah] connoscent *HF* [ai] Mot il·legible per falta del suport paper. [aj] Mot omès per Finke [ak] quia *HF* [al] habuit *HF*

166

1308, març, 10. Marsella

Arnau de Vilanova dicta davant el notari Esteve d'Aurienne el codicil al seu testament de 1305. És el codicil que mostrà Ramon Conesa l'any 1318 en retre comptes de la marmessoria.

Document perdut.

Cfr. R. d'ALÒS-MONER, *De la marmessoria d'Arnau de Vilanova*, dins «Miscel·lània Prat de la Riba», I, 289-306.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 282, doc. 100.

167

1308 (Inc. 1307), març, 15. València

Jaume II renova l'ordre de pagar a Andreu Ferrandis, un dels marmessors del testament d'Arnau de Vilanova, els 190 sous que li atorgà.

ACA, C., reg. 296, f. 166r.

Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 112-113.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 283, doc. 101.

Fideli thesaurario suo Petro Marci, *et cetera*. Nuper dilecto nostro Petro Boyl, tunc thesaurario nostro, scripsimus sub hac forma. Jacobus, Dei gratia *et cetera*. Fideli thesaurario suo Petro Boyl, *et cetera*.

Mandamus et dicimus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos detis et solvatis Andree Ferrandi, familiaris venerabilis magistri Arnaldi de Villa nova, consiliarii et dilecti phisici nostri, centum nonaginta solidos barchinonenses, quos ei damus pro emenda unius roncini quem anno preterito, quando idem magister ipsum Andream ad nos misit pro quibusdam negotiis nostris amisit apud Cesaraugustam. Et, facta sibi solutione vel cui voluerit loco sui, recuperetis ab eo presentem litteram cum apocha de soluto.

Datum Barchinone, VIII° kalendas julii, anno Domini M° CCC° quinto.ª

Verum, cum dictus Petrus Boyl non solverit dicto Andree Ferrandi dictos centum nonaginta solidos, ut constat per resignationem dicte littere, que fuit nunc in cancellaria nostra restituta et pro cautela curie lacerata, idcirco mandamus et dicimus vobis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes vos, solvatis dicto Andree vel cui voluerit centum nonaginta soli-

dos supradictos. Et, facta solutione, recuperetis ab eo presentem litteram cum apocha de soluto.

Datum Valentie, idus[b] martii, anno Domini M° CCC° septimo.

Petrus Luppeti, mandato regio[c] facto per Bartholomeum Medici.

[a] El P. Martí de Barcelona omet la transcripció d'una part del text del document —des de «Fideli thesaurario Petro Boyl...» fins a «... M° CCC° quinto»— per no repetir el text del document ja transcrit a *Nous documents*..., p. 108, doc. 24, al qual remet, encara que amb l'error d'assignar-li el núm. 20. [b] idibus *MB* [c] regis *MB*

168

1308, juny, 28. València

Jaume II posa sota la seva protecció i salvaguarda els monestirs del Mont Athos.

ACA, C., reg. 205, f. 174v.

Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 271, f. 37r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *La cultura catalana*..., 160-161, doc. 162.

Cfr. P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 283, doc. 102.

Jacobus, *et cetera*. Bernardo de Rochaforti, militi, et universis aliis tam militibus quam peditibus dilectis, fidelibus et subditis suis ac naturalibus, necnon devotis et amicis nostris in partibus Romanie, tam in terra quam in mari degentibus, ad quos presentes pervenerint, *et cetera*.

Cum Monasterium Sancti Athanasii, quod fundatum est in Monte sancto de habitationibus Romanie cum aliis adjacentibus sibi Monasteriis ab Ecclesia Romana, ut pro certo didiscimus quod privilegiatum existat et, prout audivimus, ipsi Monasterio et aliis adjacentibus suis, et Monachis in eis existentibus dampna et molestie per aliquos inferantur. Idcirco vobis, dilectis fidelibus, subditis a naturalibus nostris, dicimus et mandamus vosque amicos et devotos nostros rogamus attente quatenus Monasterio predicto seu adjacentibus suis, Monachis, familiis et aliis bonis suis nullum malum, dampnum seu molestiam inferatis, quod nostri contemplacione predictum Monasterium cum adjacentibus sibi, cum Monachis, familiis et aliis bonis suis velitis sub proteccione nostra suscipere commendatum. Hoc quippe occurret nostris affectibus valde gratum. Si quid[a] autem contrarium eis illatum fuerit per quoscumque, id ingratum habebimus et molestum. Deffensores vero dictorum Monasterii, Monachorum et aliorum bonorum suorum speciali proinde benivolencia prosequemur.

Datum Valencie .III°. kalendas julii anno Domini M° CCC° octavo.

Bernardus de Aversone mandato regio.

Al cas apunta el P. Martí de Barcelona que en el registre 271, f. 37r de Reial Patrimoni, on figuren els comptes corresponents al mes de juny de 1308, apareix anotat un donatiu de 40 sous fet a fra Cornell, eremita grec, en qui el P. Martí sembla veure el portador de la instància de mestre Arnau de Vilanova, datada a Marsella, d'acord amb la qual el rei hauria dictat la lletra aquí damunt transcrita.

[a] quod *MB*

169

1308, juliol, 1. València

Jaume II manifesta a Arnau de Vilanova que, a precs seus, ha recomanat als seus oficials i soldats i a les gents de la companyia catalana d'almogàvers destacats a Grècia que no molestin ni infereixin danys als monjos del monestir de Sant Atanasi i dels altres monestirs del Mont Athos. Li demana així mateix que li envïi aviat la seva nova obra Speculum Medicinae *per mitjà del seu missatger prometent-li que no donarà a conèixer el contingut del llibre a ningú sense el permís previ i explícit de l'autor si no és a Martí de Caliga rubea (Calça roja), metge reial, en benefici de la pròpia salut del monarca.*

ACA, C., reg. 140, f. 119r.
Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 876-877, doc. 554.
Publicat per Rubió i Lluch, A., *Cartes literàries del segle* XIV, a «Revista dels Estudis Universitaris Catalans», gener-febrer 1907, I, 40.
Rubió i Lluch, A., *Documents...*, I, 45-46, doc. XXXVI.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 283, doc. 102.

Venerabili et prudenti viro magistro Arnaldo de Vilanova, phisico, consiliario et familiari suo dilecto, salutem et dilectionem.

Litteram vestram recepimus iuxta quam quare[a] credentia vestra est quod esset Altissimo[b] gratum si gentes nostras in partibus Romanie agentes, ne monachis Monasterii Sancti Anthanasii[c] in Monte Sancto de habitationibus[d] Romanie inferrent molestias, compesceremus, comparente in presentia nostra altero ex illis duobus monachis monasterii supradicti in littera vestra contentis, rescriptum nostrum ei concessimus per quod expresse mandamus militibus et peditibus naturalibus nostris in partibus Romanie degentibus necnon devotos et amicos nostros rogamus ne monasterio supradicto seu adiacentibus suis, monachis, familiis aut aliis bonis suis dampnum inferant, molestiam seu gravamen. Immo, tam Dei intuitu quam nostri contemplatione illos sub protectione sua recipiant comendatos.

Ceterum recolimus nuper vobis precando scripsisse per litteras quas vobis dilectus consiliarius et magister rationalis curie nostre Petrus Boyl debuit

presentare ut ad nos novellum opus per vos conditum Medicine Speculum nuncupatum, pro conservatione salutis nostre[e] mittere deberetis.[f] Sane quare[g] ignoratur a nobis utrum dicte littere ad vos pervenerint, prudentiam vestram iterato precamur quatenus opus predictum seu Speculum Medicine ad nos pro conservatione nostre salutis, quam, ut tenemus certissime, tenere cupitis, per fidum vestrum nuntium, sublato more dispendio, transmittatis, scituri nos opus ipsum nemini[h] comunicaturos nisi, previo consensu vestro, magistro Martino de Caliga Rubea, nostro phisico, id pandamus, qui de salute et sanitate corporis nostri sollicitam curam gerit. Rescribatis igitur nobis super hiis vestre continuo voluntatis intentum.

Datum Valentie, kalendis[i] julii, anno Domini M° CCC° octavo.

Bernardus de Aversone, mandato regio facto per magistrum Martinum de Caliga Rubea.

La instància de mestre Arnau, avui perduda, fou portada al monarca per dos monjos del Mont Athos. Els monjos s'endugueren l'ordre reial, a la qual fa referència el document. Pensa el P. Martí de Barcelona que d'aquesta entrevista dels monjos amb mestre Arnau, potser tinguda a Marsella, se n'originà la versió grega dels seus opuscles polèmics que ha identificat Joaquim Carreras i Artau en un manuscrit de Leningrad (AST, VIII (1932), 127-134). Cfr. P. Batllori i Joan Nadal i Cañellas, *Arnaldi de Villanova Tractatus octo in graecum sermonem versi*.

[a] quia *RLl*. Finke omet, perquè no l'hauria pogut llegir bé, el fragment *credentia vestra est quod esset*. [b] Finke altera en la transcripció la posició que les paraules tenen dins el document: posa *altissimo esset gratum* en comptes de *esset altissimo gratum*, que és l'ordre en què apareixen. [c] hauria de dir *Athanasii*. [d] hauria de dir *habitantibus*. [e] nostre salutis *RLl* [f] deberitis *HF* [g] quia *HF* [h] nemine *RLl* [i] kalendas *RLl*

170

1308, agost, 15. València

Jaume II ordena a Arnau de Vilanova que, havent consumit la medecina que li havia donat per a la seva salut, li recepti un nou electuari i li n'envïi aquella quantitat que cregui necessària explicant-li la manera de confeccionar-lo. Li demana també novament que li faci arribar la seva obra Speculum Medicinae.

ACA, C., reg. 140, f. 145 v.
Publicat per Rubió i Lluch, A., *Documents...*, I, 49, doc. XXXVIII.
Heinrich Finke, AA, II, 877-878, doc. 555.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 283, doc. 103.

Venerabili, provido et discreto magistro Arnaldo de Villanova, dilecto consiliario et familiari suo, *et cetera*.

Memi[nimus et a mem]oria vestra non credimus discessisse vos dudum ad conservationem sanitais persone nostre electuarium seu confectionem quandam preciosissimam fecisse fieri que nos usi sumus huc usque et sentimus eam nobis [....] Et quare[a] electuarium seu confectio ipsa expensa est seu consumata preter modicam quantitatem que propter vetustatem caret viribus, idcirco dilectionem vestram attente precamur quatenus de electuario seu confectione ipsa confi[ciatis] nobis in ea quantitate qua vobis visum fuerit expedire et eam nobis mittatis per cursorem nostrum presentium latorem.[b] Preterea, si discretioni vestre videretur[c] faciendum, placeret nobis et etiam vobis multum regratiar[emur si nobis] in scriptis mitteretis ex quibus et quo modo dictum electuarium seu confectio fit et exprimeretis etiam re[ceptam? se]cretam[d] quam exprimere noluistis, aliis expressis, quando confectionem ipsam fecistis. Nos enim hec sec[rete tenebi]mus[e] quamdiu procederet de vestre beneplacito voluntatis. Et nichilominus rogamus vos cum maxima in[stan]tia,[f] sicuti iam per alias nostras litteras vos rogavimus ut mittatis nobis Speculum medicine c[um][g] ipsum habere affectemus. Pollicemur etenim vobis quod nulli persone illud ostendemus nisi tamen[h] cui volueritis et nobis duxeritis[i] intimandum.

Datum Valentie, XVIII° kalendas septembris, anno D[omini M°] CCC° octavo.

Petrus Lupeti, mandato regio.

[a] quia *RLl*, *HF* [b] [porti]orem *RLl*; latorem *HF* [c] videtur *RLl*; videretur *HF* [d] ...cretam *RLl*; ...crenta *HF* [e] sec... mus *RLl*; tenemus *HF* [f] maxim[a]... *RLl*; instantia *HF* [g] c[um] *RLl*; cum *HF* [h] eum *RLl*; tamen *HF* [i] ordinandum, titllat.

171

1308, setembre, 4. Gènova

Cristià Spínola escriu al rei Jaume II comunicant-li que per fra Ramon Lugin, qui va a trobar-se amb el monarca, li ha estat demanat d'anar a la Cort papal per pregar al papa i als cardenals que assumeixin la croada que els reis d'Aragó i Castella menen contra els sarraïns d'Espanya en terres de Granada, però que, no podent-hi anar ell en persona pel mal estat en qué es troba la terra d'Aragó, va a Marsella a trobar-se amb mestre Arnau de Vilanova perquè sigui aquest qui vagi a la Cort papal per tractar l'afer de la guerra contra Granada.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general 12484. Original.
Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 878-879, doc. 556.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 283, doc. 104.

Per dominum fratrem Ramondum Lugin ipsa [nova] meis apicibus pridie destinavi, qui ad maiestatem vestram [dirigit] iter suum, qui etiam me pri-

die requisivit ut ire deberem ad curiam summi pontificis cum certis hominibus terre nostre, quos requisiverat velut me ad requirendum et deprecandum ipsum summum pontificem quod honore et bono fidei christiane faceret gentes assumere crucem sanctam super terram Sarracenorum Yspanie in terra regis Granate. [...] Propter malum statum, in quo permanet terra nostra, in his attendere non valens. Unde prefatus dominus Ramondus, videns quod de civitate non possumus separare, ad presens vadit ad Marxiliam ad magistrum Arnaldum de Villanova, ob eundum ad curiam summi pontificis causa tractandi et ordinandi si poterit ut predicta crux a gentibus assumatur, et etiam quod vestra serenitas fore debeat huius rei capitaneus, dominus atque caput. (...).

Datum Janue, IIII° septembris.

172

1308, octubre, 18. Miravet

Berenguer de Sant Just, comanador templer de Miravet, escriu a Jaume II recordant-li la cooperació lleial donada pels templers als reis Pere i Alfons i a ell mateix en tota mena de treballs i perills i agraint-li l'oferiment dels serveis del físic reial mestre Arnau de Vilanova, a consell del qual ell i els frares del castell de Miravet estan a dieta prevenint així la malaltia, puix no tenen aliments frescos ni aigua de bon beure, ans de safareig. Per això demana al rei que ordeni al veguer de Tortosa, que els assetja, que els faciliti de disposar de carns, de vi i de verdura fresca.

ACA, C., CR. Jaume II, Templers, 29. Original.

Publicat per Heinrich FINKE, *Papsttum und untergang des Templerordens*, II, 172-173, doc. 96.

Al molt alt et molt poderós senyor en Christ en Iachme, per la gràcia de Déu rey d'Aragó [...] Frare Berenguer de Sent Iust, comanador de Miravet et de Torres, besament de mans e si metex ab tanta quanta pot reverència et honor. Suplicam, senyor, a la vostra senyuria axí com a pare et a senyor que siats remembrat, senyor, dels trebayls et dels perils, que nos havem soferts per lo senyor rey en Pere et per lo senyor rey N'Anfós, et del trebayl que havem sofert per vos. E us remembre, si us plau, com vos, senyor, nos digués si nos havíem mester mestre Arnau de Vilanova et nos, senyor, vos diguem que estàvem a dieta en son consel. Et prech a la vostra senyuria, senyor, que vos li diríets que pensàs bé de nos, on nos, senyor, som el castel de Miravet et no podem haver vianda fresqua, que a nos sia bona tant quant mester nos seria, et aygua de çafarey, que no és a nos sana. Perquè, senyor, suplicam et clamam mercè a la vostra senyuria que manàssets al veguer de Tortosa o a aquel que seria en son loch a Miravet que·ns en lexàs pendre et haver

tant quant n'hauríem mester a nostra persona de carn, o de galines et de vi et de cuynat vert. Et si més, senyor, nos en donaven, més vos hauríem que grayr tots. [...] Et nos, senyor, som tot vostre [...] et serem mentre vivam. Et nos, senyor, per amor, que us membre de nos, trametem vos per lo portador de les letres II anels d'or et son les peres de safir, e la hu es enquastat en branques et és tot redon. Et fem lo ja fer cientment per donar a vos et I poma d'ambre et és guarnida d'argent ab perles et va tot en I capça. El present, senyor, és poch et noy gosam nomenar madona la regina, quey hagués part. Senyor, si us plau, ajau pietat de nos. Cor ço que hom nos met sus és gran falsia, et podets hy haver consciencia perque·ns podets mils aydar. Cor nos e·l castel som tots temps a vostre servey. Escrita lo dia de sent Luch a Miravet.

173

1308, desembre. Messina

Interpretatio facta per magistrum Arnaldum de Villanova de visionibus in somniis dominorum Jacobi II, regis Aragonum, et Friderici tertii, regis Sicilie, eius fratris.

ACA, Col·leccions, Manuscrits, Casa reial, 1, ff. 1r-14r. Original.

Publicat per Mathias Flacius Illyricus (Matthias Francowitz), *Arnoldus de Nova Villa*, dins *Catalogus testium veritatis, qui ante nostram aetatem reclamarunt Papae*, apèndixs, 1-14.

Publicat per M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, XLIX-LXVIII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 284, doc. 106.

174

1308, desembre. Messina

El rei Frederic III de Sicília exhorta el seu germà Jaume II, rei d'Aragó, a viure d'acord amb l'Evangeli de N. S. Jesucrist i li tramet el programa de vida i la informació que n'ha fet Arnau de Vilanova.

ACA, C., CR, Jaume II, extra sèries, 171. Original.

Publicada per M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, CXVI-CXVII.

Matthias Flacius Illyricus (Matthias Francowitz), *Arnoldus de Nova Villa*, dins *Catalogus testium veritatis, qui ante nostram aetatem reclamarunt Papae*, Basileae, per Ioannem Oporinum, 1556, 799-801.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 284, doc. 107.

Fraternitati vestre notificamus quod, inter cetera beneficia pietatais divine, hoc percepimus ese notabile, quod interdum, privata meditacione ac multum attenta, cor nostrum morose applicuimus ad contemplandam distantiam vel differentiam temporalis hominum durationis ad eternam. Etenim de illo statu qui fine caret nullam habemus experientiam, sed id quod nobis innotuit sola fide suscipimus et temus, cogebamur diutius convertere animum ad experta, scilicet ad contemplandum circumstancias temporalis vite sive durationis. Et cum in animo quoatidiana experientia colligeremus absque ulla dubietate cognovimus quod nulla stultitia potest esse maior in homine, maxime christiano, quam sollicitari pro iis exequendis et adquirendis, que ad vitam solam conveniunt temporalem, magis quam pro iis que ad vivendum eternaliter spectant. *Et cetera*.

175

Segons Martí de Barcelona, Messina, desembre, 1308. Segons Batllori, Messina?, estiu de 1310. Segons Carreras Artau, abans del 15 d'octubre de 1310.

Informació espiritual. Carta escrita per mestre Arnau de Vilanova, a nom del rei Frederic de Sicília, per a Jaume II d'Aragó, presentant-li tot un programa de reforma de la seva casa i del regne.

ACA, Col·leccions, Manuscrits, Casa reial, 1, ff. 15r-26v. Original.

Publicat per M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, pp. LXXXIII-XCII.

M. Fl. Illyricus, *Arnoldus de Nova Villa*, dins *Catalogus testium veritatis, qui ante nostram aetatem reclamarunt Papae,* 799-801

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 284, doc. 107.

Miquel Batllori (ed.), «Informació espiritual al rei Frederic de Sicília, Messina (?), estiu de 1310», dins *Arnau de Vilanova. Obres catalanes, Volum I. Escrits religiosos* (Editorial Barcino, Barcelona, 1947), 223-243.

176

1308, desembre, 14. Èpila

La reina Blanca d'Anjou atorga al seu escrivà, Jaume de Pla, 400 sous reials de València de la quantitat que el mestre Arnau de Vilanova rebia de les rendes i drets de la gabella de la sal de Borriana.

ACA, C., reg. 290, f. 65r.

Publicat per Rubió i Lluch, A., *Documents...*, I, 50, doc. XXXIX.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 283, doc. 105.

Nos Blancha, *et cetera*.

Attendentes grata et accepta servitia per vos fidelem scriptorem nostrum Jacobum de Plano nobis exhibita, concedimus vobis de assensu et voluntate illustrissimi domini nostri regis Aragonum, viri nostri karissimi, quod de illa quantitate quam magister Arnaldus de Villanova, dilectus phisicus et consiliarius noster, ex concessione inde sibi facta per dictum dominum regem habebat et percipiebat ad violarium super redditibus et iuribus gabelle salis Burriane, cui violario idem magister Arnaldus seu procurator eius pro eo renuntiavit et restituit, habeatis et percipiatis anno quolibet toto tempore vite vestre super dictis redditibus et iuribus gabelle salis predicte de Burriana quadringentos solidos regalium Valencie. Mandantes per presentem cartam nostram baiulo nostro generali regni Valencie, presenti[a] et qui pro tempore fuerit, quod dictos CCCC solidos regalium det et solvat vobis vel cui volueritis loco vestri vel dari et solvi faciat de predictis redditibus et iuribus quolibet anno, toto tempore vite vestre, ut superius continetur.

Datum in Epila, XIX° kalendas januarii, anno quo supra.

[a] presenti, omès en la transcripció de Rubió i Lluch.

177

1309 (Inc. 1308), gener, 3. Saragossa

Havent-se venut mestre Arnau de Vilanova el violari atorgat sobre la sal de Borriana, el rei Jaume II confirma la donació de 400 sous anuals feta per la seva muller, la reina Blanca, al seu escrivà Jaume de Pla.

ACA, C., reg. 205, f. 225v.
Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 112-113, doc. 29.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 284, doc. 108.

Jacobus, Dei gracia Rex Aragonum, *et cetera*.

Attendentes illustrissimam Reginam Blancham, consortem nostram, [...] concesisse vobis Jacobo de Plano, scriptori eiusdem domine Regine, quandringentos[a] solidos regales habendos et percipiendos quolibet anno, toto tempore vite vestre, super redditibus et iuribus gabelle salis de Burriana ex illa, scilicet, quantitate quam magister Arnaldus de Villanova, dilectus physicus el consiliarius noster, ex concessione nostra habebat et percipiebat ad violarium super redditibus et iuribus gabelle predicte, cum etiam violario idem magis-

ter Arnaldus seu procurator eius pro eo renunciavit ac ipsum restituit, prout in carta donacionis et concessionis per[b] dictam dominam Reginam vobis facte plenius continetur.

Ideo, consencientes dicte donacioni per dictam dominam Reginam vobis dicto Jacobo facte eamque gratam et ratam habentes, eosdem quadringentos solidos regalium vobis cum presenti carta nostra damus ac etiam concedimus vobis habendos et percipiendos singulis annis, toto tempore vite vestre, in predictis redditibus et iuribus gabelle salis predicte, ex quantitate, scilicet, quam dictus magister Arnaldus habebat, ut predicitur, et recipiebat in eis. Mandantes per presentem cartam nostram baiulis generalibus regni Valencie, quicumque pro tempore fuerint, necnon emptori seu emptoribus ac receptoribus seu collectoribus reddituum et iurium gabelle predicte quod vobis vel cui volueritis solvant quolibet anno, in tota vita vestra, quadringentos solidos creditos, ut superius continetur.

Datum Cesarauguste, III° nonas Januarii anno Domini M° CCC° octavo.

[a]quadrigentos *MB* [b]per omès per *MB*

178

1309, març, 25. Barcelona

Ordre de la reina Blanca d'Anjou al seu tresorer, Romeu Guerau, de pagar 400 sous a Jaume de Pla, del violari d'Arnau de Vilanova atorgat sobre la gabella de la sal de Borriana.

ACA, C., reg. 290, f. 73v.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 113, doc. 30.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 284, doc. 109.

Blancha,[a] *et cetera*. Fideli thesaurario suo Romeo Geraldi, salutem et gratiam.

Cum nos, de assensu et voluntate domini regis, concesserimus fideli scriptori nostro Jacobo de Plano quod de illa quantitate, quam magister Arnaldus de Villanova, dilectus phisicus et consiliarius noster ex concessione regia habebat et percipiebat ad violarium super redditibus et iuribus gabelle salis de Burriana, cui violario idem magister Arnaldus seu procurator eius pro eo renuntiavit et restituit, haberet et perciperet anno quolibet, toto tempore vite sue, quadringentos solidos regalium Valentie; et postmodum, quare[b] nos non habebamus in promptum[c] peccuniam de qua possemus satisfacere dicto magistro Arnaldo de Villanova in quinque mille solidis[d] que ei debebantur ratione dicti violarii pro tempore transacto, de quibus, tempore dicte renuntiationis, debebat habere solutionem, fuit procuratori eiusdem provisum quod posset penes se retine-

re gabellam dicti[e] salis per annum presentem et quod pro anno proxime venturo posset eam vendere pro solutione dictorum quinque mille solidorum. Verum cum dictus scriptor noster supplicaverit nobis quod ex quo ipse non poterat habere et recipere dictum violarium infra tempus dictorum duorum annorum de redditibus seu iuribus dicte gabelle, ut ex alia parte sibi in eo satisfieri faceremus; nos, vero, nolentes ipsum carere gratia antedicta, supplicatione ipsius admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus solvatis eidem scriptori nostro vel cui voluerit loco sui dictos quadringentos solidos pro anno presenti.

Similiter mandamus vobis quatenus pro anno proxime venturo satisfaciatis eidem in quadringentis solidis antedictis. Et, facta sibi solutione, recuperetis ab eo presentem litteram in ultima solutione, cum apocha in unoquoque anno de soluto.

Datum Barchinone, VIII° kalendas aprilis, anno predicto.

[a] Blanca *MB* [b] quia *MB* [c] promptu *MB* [d] solidos *MB* [e] dicte *MB*

179

1309, gener? Setge d'Almeria

Frederic III de Sicília renova al seu germà Jaume II d'Aragó l'explicació del seu pla de vida evangèlica i el convida a emprendre junts la croada per alliberar Terra Santa. D'aquesta carta, inspirada per Arnau de Vilanova, en fou portador ell mateix com es pot deduir de la resposta.

ACA, C., reg. 335, f. 337rv. Document, al qual falta el final.

Publicat per M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, p. LXIX-LXXI. Segons el P. Martí de Barcelona aquesta lletra fou treta per Menéndez y Pelayo de l'obra citada de Flacius Illyricus. El P. Martí diu que l'original d'aquesta carta és introbable, però que el text que dóna Fl. Illíric és autoritzat, puix la resposta reial que publica aquest autor concorda amb un fragment que fou trobat pel P. Martí a ACA, C., reg. 335, f. 337v.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 285, doc. 112.

El P. Martí de Barcelona dóna per a aquesta lletra la data de l'abril de 1309 perquè en fou portador mestre Arnau de Vilanova, el qual, el 13 de maig, es trobava a Roma, de camí cap a Catalunya. Tanmateix, per una altra carta relativa a mestre Arnau de Vilanova, datada *in obsidione Civitatis Almarie* el 17 de gener de 1309, creiem que pot ser datada en el mateix lloc i en la mateixa o en una data pròxima.

Illustri et magnifico principi Regi Frederico tercio, karissimo fratri nostro. Jacobus, Dei gracia Rex Aragonum, *et cetera*. Fraterne intimeque dilectionis plenitudinem cum salute.

Laudamus Dominum de celis et benedicimus nomini sancto eius, et quos digne non possumus, cum creatura non habeat quid pro meritis equaliter tendeat creatori, in humilitate Altissimo gratiarum esxolvimus actiones quare in nobis et vobis, nostris temporibus, operari materiam et aperte mentis oculos, expulsa caligine, est dignum. Suscepimus autem, karissime frater, eximie prudentie virum et vite probate magistrum Arnaldum de Villanova, quibus novistis gratiis spiritualibus insignitum de vobis ad nos ab illis partibus venientem.

Qui etiam nobis vestras litteras obtulit ac ex vestra parte scripta per vos non humana provisione, sed divino instinctu condita presentavit, nosque etiam de singulis que comisistis eidem per seriem informavit, quibus lectis et perlectis et memorie intellectualiter commendatis, nos, tanti et tam laudabilis ac utilis operis ordinacionis stupentes, divina bonitatis clementia sublevavit corque nostrum firmavit ut horum omnium intelligenciam caperemus. Ex quibus, post stuporem, leticiam cordis ac gaudii immensitatem sumpsimus, conspicientes hoc velle ad hocque ferventi desiderio aspirare Spiritus Sancti flamine inspirantis.

Quod, postpositis huius sensibilis et fallibilis terrene vite deliciis, que digne debent dolores et amaritudines appellari, deliberastis ex animo vite vestre vasalium et obsequium expendere Jhesu Christi, creatoris humani generis et mirifici redemptoris, et ea agere per ipsum in nomine eius, quod super omne nomen describitur, laudatur a gentibus sequentibus vias suas, et quod exterminentur populi illius virtutem sanctissimi nominis blasfemantes.

Ad que etiam tam nos specialiter quam alios christianos ·X^{m}·^{a} colentes huiusmodi doctrina mirifica in dictis scriptis vestris tradita comendabiliter invitatis formamque traditis divinum servitium ac acquisitionem celestis glorie inducentem vestram, ita quod firmitatem nolumus ignorare, quod, visis dicte doctrine vestre capitulis et audito antefato magistro, tam ea quam nostrum firmum et laudabile propositum exponente, tanto fuimus in divinis obsequiis animoque excitati quanto manifestius vidimus hec a Deo, non ab homine, procesisse.

Nosque et vos ac alii ambulantes per hec profecto pro meritis eterna gaudia feliciter recepturi. Sicque, frater, vestris requisitionibus, rogationibus et monitionibus, animosa voluntate, faventes esse proposuimus in unione vobiscum animo et viribus universis pro prosequtione operis et negotii predictorum, non solum etiam ut pars altera, sed ut pater et artifex ac procurator prout nobis, sicut ferventer appetimus, prestiterit ipse Deus.

Ita quod ex nunc in perpetuum, ad gloriam Dei et promocionem evangelice veritatis, ad quam vos celestis inspiratio consignavit, nichil proprium, sed etiam vobiscum habere intendimus ut unitas voluntatis et spiritus in ambobus fratribus representet in cunctis nostris successibus vestigia Salvatoris, et id quod, orando pro suis, effudit ad Patrem dicens «Ut sint unum sicut et nos», semper in nobis luceat coram omnibus ad laudem ipsius. Jam quare, karissime frater, in quibusdam capitulis promissi operis quasdam declaraciones seu addiciones fecimus, prout videre poteritis, sicuti nobis Altissimus

ministravit, in ipso firmam spem et indubitabilem fiduciam obtinentes quod quare tam nobilem Jacobum proavum[...][b]

[a] Decalogum. [b] Document inacabat.

180

1309, gener, 17. Setge d'Almeria

Jaume II, durant el setge d'Almeria, envia al seu germà Frederic de Sicília mestre Arnau de Vilanova i el cavaller Sanç d'Ayíbar, que li lliuraran dues cartes amb informació sobre l'estat de salut de la seva persona i família i de les esdeveniments polítics i militars del regne d'Aragó i la regla de regiment de la casa reial, redactada pel propi mestre Arnau.

ACA, C., reg. 335, f. 338r.

Inclito et magnifico principi, karissimo fratri suo, Regi Frederico Illustri. Jacobus, Dei gracia, Rex Aragonum, *et cetera*. Fraterne dileccionis plenitudinem cum salute.

Serenitati vestre, presentatis leccionibus, deferimus ad vestram presentiam in obsidione Civitatis Almarie, quam in confusione gentis Barbarie tenemus obsessam, virum venerabilem vestrum familiarem magistrum Arnaldum de Villanova, sapientia vite et laudabilis conversationis pollentem, ac discretum Sancium de Ayivar, militem, qui litteras duas ex parte nostra in manibus vestris libenter pervenissent. Litteris autem hiis seriose perlectis, pro datis earum ordine plene suscepimus {...} ut per nostras litteras statum persone nostre et prosperitatem successuum concernentes vobis vehementer scire desiderabamus verbotenus verisimilem transmisistis et per alios qui prudenter et provide ad illam quam vobis post adventum dicti magistri ad vos de partibus sint. Super que scitis de negociis dictorum, agradabiliter respondistis. Sane, karissime frater, duarum litterarum nostrarum continenciis plene collatis, primo ad primam fraternitati vestre utiliter tradimus quod, presente eo, a quo omne donum et bonum et omne donum perfectum desursum conceditur, vos, una cum coniuge vestra karissima, dictum verbum, ac si Regula, letamur feliciter votiva presidia sanitatis operatu nostro, quem in prescripta obsidione tenemus graciam Dei nostri, perspiciente nostra mente. Exultamus autem, dilectissime frater, quare istius littere series vos sospitare vigere apertius declaravit quod audire sepius et videre potius internis afectibus postulamus ad servicium vere serenitatis vestre. Sic respondendo rescribimus quod ad quodlibet negociorum predictorum requiritur conditio ut etiam eorundem promocionem et futuram ac felicem, Deo propicio, expedicionem fortius et utilius ad vestram magnificentiam perducamus. Visum est regio associacionis examini, remisso, presentibus milite memorato antefa-

tum magistrum Arnaldum electum per dierum aliquod spacium necnon requirere, quem ad presentiam vestram in certiori negociorum predictorum significatione infra brevis temporis spatium infallibiliter literas mittemus.

Datum in obsidione Civitatis Almarie XVI° kalendas februarii anno Domini M° CCC° nono.

Bernardus de Aversone mandato regio et fuit lata sibi et eidem magistro Arnaldo per eundem Bernardum.

181

1309, abril, 22. Barcelona

Jaume II faculta Arnau de Vilanova que per un altre any pugui vendre la gabella de la sal de Borriana i percebre del comprador la quantitat assignada.

ACA, C., reg. 206, f. 29r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 114, doc. 31.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 284, doc. 110.

Nos Jacobus, *et cetera*.

Per presentes concedimus de gracia et damus licenciam vobis, dilecto phisico et consiliario nostro, Magistro Arnaldo de Villanova, quod, ultra illos quatuor annos per quos jam vobis consimilem graciam fecimus de subscriptis, possitis per unum annum vendere seu vendi facere et obligare cuicumque vel quibuscumque volueritis illam peccunie quantitatem, quam ex concessione nostra recipiebatis anno quolibet in redditibus nostris gabelle salis Burriane.[a] Ita quod ille seu illi, cui vel quibus dictam quantitatem seu percepcionem eius vendideritis seu obligaveritis, habeat et recipiat eam per unum annum post dictos quatuor annos inmediate sequentem. Nos enim quamcumque vendicionem seu obligacionem feceritis de predictis firmam ese volumus eamque teneri et observari auctoritate presencium precipimus et mandamus, ut superius continetur.

Datum Barchinone X° kalendas Madii anno Domini M° CCC° IX°.

Guillelmus Augustini, mandato regio[b] facto per Petrum Marchi.

El 21 de juliol de 1305 Jaume II atorgava a mestre Arnau de Vilanova que, a partir de gener de 1306, pogués vendre per quatre anys el violari de la gabella de la sal de Borriana (ACA, C., reg. 268, f. 29v). Ara el rei li prorroga per un any aquesta gràcia. Fou la darrera vegada que el rei concedia a mestre Arnau de Vilanova aquesta gràcia, puix mestre Arnau moria a Gènova el 6 de setembre de 1311. (Cfr. Villanueva, *Viage literario*..., VIII, p. 232).

[a] Burriane, escrit en la interlínia, substituint Paniscole, topònim titllat. [b] regis, *MB*

182

1309, abril, 30. Barcelona

La reina Blanca d'Anjou mana donar a Guillem Jordà, apotecari seu, 200 sous a compte dels 1.000 que li assignà per al matrimoni d'una germana seva, i dels quals, 800 sous li foren bestrets per mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 290, f. 76v.
Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 115, doc. 32.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 284, doc. 111.

Blancha, *et cetera*. Fideli thesaurario suo Romeo Geraldi, salutem et graciam.

Sciatis quod nos Bernardo de Speluncis, tunc thesaurario nostro, mandavimus per litteram nostram datam Dertuse tercio kalendas novembris, anno Domini M° CCC° tercio, quod solveret fideli apothecario nostro Guillelmo Jordani mille solidos Barchinone, quos sibi in auxilium maritagii cuiusdam sororis sue concessimus graciose, de quibus venerabilis et dilectus consiliarius noster Magister Arnaldus de Villanova pro nobis solvit eidem Guillelmo Jordani octingentos solidos et sic restant ei ad solvendum ·CC· solidos ad complementum mille solidorum predictorum. Quapropter mandamus vobis quatenus dictos ducentos solidos solvatis eidem Guillelmo vel cui voluerit loco sui. Et facta sibi solucione, recuperetis ab eo presentem litteram cum apocha de soluto. Nos enim predictam litteram directam dicto Bernardo de Speluncis super solucione dictorum mille solidorum recuperari fecimus ab eo in cancellaria nostra, et pro cautela curie lacerari.

Datum Barchinone, pridie kalendas madii, anno quo supra (Datum Barchinone tercio kalendas Madii anno M° CCC° IX°).

Bernat d'Esplugues, tresorer de la reina, havia venut pel novembre de 1298 uns censals que tenia a València als procuradors de mestre Arnau de Vilanova. (Arxiu de la Catedral de València, pergamins 875-877). Sobre Guillem Jordà, apotecari de la reina, Cfr. ACA, C., reg. 162, f. 64v; reg. 163, f. 36v.

183

1309, maig, 13. Roma

El cardenal Jaume Colonna, en una carta a Jaume II, de la qual fou portador mestre Arnau de Vilanova, fa lloança de les òptimes disposicions del rei Frederic de Sicília i exhorta el seu germà Jaume II d'Aragó a secundar els seus plans.

ACA, C., CR. Jaume II. Pendent. Original.

Hi ha transcripció incompleta a H. FINKE, *Aus den Tagen Bonifaz VIII*, 225-226, nota 6.

Josep Mª POU I MARTÍ, *Visionarios*..., 85, nota 3.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 285, doc. 113.

Gavisi fuimus valde in adventu viri Dei magistri Arnaldi, Christum Jhesum, dominum nostrum, ardenter querentis et diligentis. Sed per amplius consolatione spirituali repletum fuit cor nostrum, audientes ab eodem veritatis precone immutationem sanctam factam per spiritum Dei vivi in excellenti principe domino Frederico, rege illustri, fratre vestro, cuius humilitatis et bone voluntatis fervens propositum vestre magnificentie plenius explicabit predictus magister et fervidus divine voluntatis amator. Cum igitur prefatus dominus germanus vester Fredericus ex Deo motus in omnibus, sed precipue in hiis, que sunt ad divinum cultum et reformationem bonorum morum et imitationem celestis christiane vite pariter et doctrine, vestrum querat et diligat consilium, auxilium, regimen et ducatum, ut gubernaculo regiminis vestre sapientie et prudentie directus et favoris auxilio roboratus firmetur in bonis unanimiter vobiscum [...] presentes litteras visum fuit, in quibus vestrum animum ad spirituale hoc bonum, quantum possumus, suscitamus et inflammamus.

Datum Rome die tercio decimo Maii, VII indictione.

184

1309, juny, 11. Barcelona

Jaume II s'adhereix al programa i actitud de Frederic de Sicília i li fa saber que surt tot d'una en campanya contra el rei de Granada i li diu que mestre Arnau de Vilanova l'informarà de tot quan arribi a la cort siciliana.

ACA, C., reg. 335, f. 337v. i 295r.

Nota. Per defecte de plegament dels folis i de l'enquadernació del registre 335, la continuació del document, que comença al foli 337 v., segueix actualment al foli 295 r.

Publicat per M. MENÉNDEZ Y PELAYO, *Historia de los heterodoxos...*, III, LXXI-LXXIV. Menéndez y Pelayo treu aquesta lletra del *Cathalogus testium veritatis* de Mat. Flacius Illyricus (M. Francowitz). El polígraf de Santander acaba la publicació del text documental amb una nota a peu de pàgina que diu així: «Estas cartas se leen al fin de la *Interpretación de los sueños* en la edición de Francowitz, pero no (en) el manuscrito del Archivo de la Corona de Aragón, donde se halla en su lugar la epístola catalana que trasladaremos luego.» Aquesta nota revela que Menéndez y Pelayo no va conèixer el text original del

registre 335 de la Cancelleria Reial, la qual cosa ve confirmada així mateix per la transcripció que en publica, totalment deutora a la transcripció de Francowitz, en molts punts diferent de l'original.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 285, doc. 114.

Illustri et[a] magnifico principi regi Frederico[b] tertio, karissimo[c] fratri nostro. Jacobus, Dei gratia rex Aragonum,[d] *et cetera*. fraterne[e] intimeque dilectionis plenitudinem cum salute.

Laudamus Dominum de celis et benedicimus nomini sancto eius et quas digne non possumus cum creatura non habeat quid[f] pro meritis equaliter[g] respondeat creatori, in humilitate Altissimo gratiarum exsolvimus actiones quare[h] in vobis et nobis, nostris temporibus, operari misericordiam et aperire mentis oculos, propulsa caligine, est dignatus.[i]

Suscepimus autem, karissime[j] frater, eximie[k] prudentie[l] virum et vite[m] probate[n] magistrum Arnaldum[o] de Villanova,[p] quibus[q] novistis gratiis[r] spiritualibus insignitum, de vobis ad nos ab illis partibus venientem, qui etiam[s] nobis vestras litteras[t] obtulit ac ex vestra parte scripta per vos non divina provisione sed divino instinctu condita presentavit[u] nosque etiam de singulis que commisistis eidem per seriem informavit.

Quibus lectis et perlectis ac memorie[v] intellectualiter commendatis, nos, tanti et tam laudabilis ac utilis operis ordinationes[x] sturpentes,[y] divine bonitatis clementia sublevavit corque nostrum firmavit ut horum omnium intelligentiam caperemus. Ex quibus, post stuporem,[z] letitiam[aa] cordis ac gaudii immensitatem sumpsimus, conspicientes vos hoc[ab] velle ad hocque ferventi desiderio aspirare, Spiritus Sancti flamine inspiratum, quod, postpositis huius[ac] finebilis[ad] et fallibilis[ae] terrene[af] vite[ag] deliciis, que digne debent[ah] dolores et amaritudines appellari, deliberastis ex nunc[ai] vite vestre[aj] residuum in obsequium expendere Jesu Christi, creatoris humani generis et mirifici redemptoris, et ea agere per que[ak] nomen eius, quod supra omne nomen describitur, laudetur a gentibus sequentibus vias suas, et quod exterminentur populi illius virtutem sanctissimi nominis blasfemantes, ad que[al] etiam tam nos quam alios christianos, Christum colentes dominum, doctrina mirifica in dictis scriptis[am] vestris[an] tradita,[ao] comendabiliter invitatis formamque traditis, divinum servitium ac[ap] acquisitionem celestis glorie[aq] inducentem.

Vestram[ar] itaque fraternitatem nolumus[as] ignorare quod, visis dicte doctrine nostre capitulis et nobis antefato magistro[at] tam ea quam vestrum firmum[au] et laudabile propositum exponente, tanto fuimus in divinis obsequiis animosius excitati quanto manifestius vidimus hoc a Deo non ab homine processisse. Nosque et vos ac[av] alii ambulantes per hoc profecto sumus pro meritis[ax] eterna[ay] gaudia feliciter recepturi. Sicque, frater, vestris requisitionibus, rogationibus et monitionibus animosa voluntate faventes, esse proposuimus[az] in unione vobiscum[ba] animo et viribus universis pro[bb] executione operis et negotii predictorum, non solum etiam ut pars altera sed ut pater et artifex ac promotor prout nobis, sicut ferventer[bc] appetimus, prestiterit[bd] ipse Deus.

[Jamque etiam quasdam declarationes et additiones quibusdam ex capitulis fecimus sicuti nobis Altissimus ministravit.

Reverende, itaque, pater, amicitiam vestram][be] nobis, sicut ferventer appetimus, prestiterit ipse Deus.[bf] Ita quod[bg] ex[bh] nunc[bi] in perpetuum ad gloriam Dei et promotionem evangelice veritatis, ad quam nos[bj] celestis inspiratio consignavit, nichil proprium sed comune vobiscum habere intendimus ut unitas voluntatis et spiritus in ambobus fratribus representet in cunctis nostris successibus[bk] vestigia Salvatoris et id quod orando pro suis effudit ad patrem, dicens ut sint unum sicut et nos, semper in nobis luceat coram omnibus[bl] ad laudem ipsius.

Jamque,[bm] karissime frater, in quibusdam capitulis premissi operis quasdam declarationes[bn] seu additiones fecimus, prout videre poteritis, sicuti nobis Altissimus ministravit, in ipso[bo] firmam spem ac indubitabilem fiduciam obtinentes, quod, quare[bp] tam nobile iam promovit principium, prosequetur id felicius et fine feliciori concludet.

Scitote autem quod iam circa hec cepit Rex regnantium[bq] mirabiliter operari, etenim tempore quo vos Dominus[br] ad premissa sua pietate vocavit ac celitus aspiravit,[bs] nos assimili ad suum servitium qui sub mundanis sollicitudinibus dormitabamus, ad exaltationem catholice sue sancte fidei[bt] et depressionem secte mahometice eodem tempore excitavit. Adeo quod ad depressionem et erradicationem[bu] sarracenorum[bv] fetide[bx] nationis in citerioris Ispanie[by] partibus existentis, una cum magnifico principe rege Castelle, communi consanguineo, votis suis et nostris unanimiter concordatis, iam actu extendimus vices nostras.

Super premissis autem omnibus et singulis prescriptus[bz] magister[ca] Arnaldus[cb] viva voce aut[cc] scriptis suis de intentione et[cd] nostro proposito fraternitatem vestram[ce] clarius informabit. Vos, preterea, karissime frater, vestrum huiusmodi sanctum susceptum propositum[cf] virtute perseverantie[cg] prosequamini continuis actibus ac viriliter[ch] confirmetis verbum evangelicum metuentes,[ci] quod Salvator noster sic protulit: Nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro aptus est regno Dei. Sane expeditis, agente illo cuius negotium agitur depressionis et erradicationis[cj] prescripte fetide[ck] gentis negotiis, quorum exitum cum Dei gratia felicem expectamus et proximum confidentes in illo qui cuncta bona opera promovet,[cl] prosequitur et finis prosperitate concludit, tenemus firmiter quod idem taliter ordinabit quod nos et vos, convenientes[cm] in unum, receptis mutue visionis gaudiis, ad effectum prescripti sancti operis effectualiter procedemus.

Scituri nos viam[cn] novam in nostris cogitationibus invenisse, quam credimus ad promotionem,[co] prosperitatem et securitatem domus vestre et nostri huiusmodi laudabilis desiderii profuturam plurimum[cp] fructuosam, quam[cq] nulli viventi preterquam dicto magistro expressimus, ob quam causam eundem in hiis[cr] partibus aliquandiu deliberavimus retinendum. Qui, ex quo[cs] excogitate[ct] prescripte[cu] vie negotium in certo tenebimus, in cuius tractatu personas quasdam in curia romana vel circiter existentes, utiles et necessarias expectamus, vestram adibit[cv] presentiam et omnia vestris sensibus clarius et perfectius intimabit.

Denique de statu vestro, quem Dominus iugiter prosperum faciat, affectantes plurimum informari, fraternitatem vestram[cx] mentali affectione deposcimus quatenus inde nos nunc et sepius informetis. Nostrum autem vobis felicem esse ac prosperum, actrice divina misericordia, presentibus nuntiamus.

Datum Barchinone, III° idus junii, anno Domini M° CCC° nono.

Bernardus de Aversone, mandato regio, audita per curiam.

[a] ac, MP seguint la transcripció de M. Francowitz (F). [b] Friderico Francowitz *i MP* [c] clarissimo *F*, *MP* [d] Valentiae, Sardinae et Corsicae Sardinae, comesque Barchinonae ac S. Romanae Ecclesiae vexillarius Amiraldus ac Capitaneus generalis *F*. i *MP* [e] fraternae *F* i *MP* [f] quod *F* i *MP* [g] aequaliter *F* i *MP* [h] quia *F* i *MP* [i] dignatus est *F* i *MP* [j] clarissime *F* i *MP* [k] eximiae *F* i *MP* [l] prudenciae *F* i *MP* [m] vitae *F* i *MP* [n] probatae *F* i *MP* [o] Arnoldum *F* i *MP* [p] Villa nova *F* i *MP* [q] quem *F* i *MP* [r] gratiis, titllat per repetit. [s] et *F* i *MP* [t] literas vestras *F* i *MP* [u] pretentavit *F* i *MP* [v] memoriae *F* i *MP* [x] ordinatione *F* i *MP* [y] stupentes *F* i *MP* [z] et *F* i *MP* [aa] laeticiam *F* i *MP* [ab] hoc vos *F* i *MP* [ac] huiusmodi *F* i *MP* [ad] finibilis *F* i *MP* [ae] fallabilis *F* i *MP* [af] terrenae *F* i *MP* [ag] vitae, *F* i *MP* [ah] deberent, *F* i *MP* [ai] Francowitz i, seguint-lo, també Menéndez y Pelayo confonen l'expressió ex nunc de l'original amb l'adjectiu eximiae. El primer fa una mala lectura de l'original, que segueix a ulls clucs Menéndez y Pelayo en no haver contrastat la transcripció de Francowitz amb el text original del registre. [aj] vitae vestrae *F* i *MP* [ak] quae *F* i *MP* [al] quae *F* i *MP* [am] scripta *F* i *MP* [an] in dictis vestris scripta *F* i *MP* [ao] tradita, terme omès en la transcripció de Francowitz i Menéndez y Pelayo. [ap] et *F* i *MP* [aq] coelestis gloriae *F* i *MP* [ar] Charissimam *F* i *MP* [as] vestram *F* i *MP* Vestram no està en el text original del registre de Cancelleria. [at] Arnoldo *F* i *MP* El nom popi del mestre no apareix en el text original. És, per tant, un afegit de Francowitz, que també adopta Menéndez y Pelayo. [au] finem *F* i *MP* [au] et *F* i *MP* [ax] promeritis *F* i *MP* [ay] aeterna *F* i *MP* [az] proposuimus esse *F* i *MP* [ba] et *F* i *MP* [bb] per *F* i *MP* [bc] ferventes *F* i *MP* [be] praestiterit *F* i *MP* [bd] El text entre claudàtors apareix titllat en el document original i, per això, ni Francowitz ni Menéndez y Pelayo el transcriuen. [bf] nobis... Deus fragment de text repetit en el document original. [bg] itaque *F* i *MP* [bh] et *F* i *MP* [bi] et *F* i *MP* [bj] nos terme omès per *F* i *MP* [bk] successoribus *F* i *MP* [bl] hominibus *F* i *MP* [bm] Namque *F* i *MP* [bn] declamationes *F* i *MP* [bo] Christo *F* i *MP* [bp] quia *F* i *MP* [bq] Rex regnantium coepit *F* i *MP* mul, titllat. [br] Deus *F* i *MP* [bs] inspiravit *F* i *MP* [bt] suae sanctae catholicae fidei *F* i *MP* [bu] eradicationem *F* i *MP* [bv] Sarrazenorum *F* i *MP* [bx] foedite *F* i *MP* [by] Hispanie *F* i *MP* [bx] prescriptis *F* i *MP* [ca] M., *F* i *MP* [cb] Arnoldus *F* i *MP* [cc] ac *F* i *MP* [cd] ac *F* i *MP* [ce] frater vester *F* i *MP*. Menéndez y Pelayo s'estranya de l'expressió *frater vester* i, per això, hi afegeix immediatament un «(*sic*)», la qual cosa descobreix l'evidència que l'ilustre polígraf només va fiar-se de la transcripció de Francowitz i no va contrastar-la amb l'original del registre 335 de la Cancelleria Reial, on es llegeix ben clarament *fraternitatem vestram*. [cf] Francowitz i Menéndez y Pelayo ometen *sanctum susceptum*. [cg] constantiae *F* i *MP* [ch] Francowitz i Menéndez y Pelayo afegeixen *et perseveranter*, mots que no apareixen escrits en el text original del registre de Cancelleria. [ci] intuentes *F* i *MP* [cj] eradicationis *F* i *MP* [ck] foeditae *F* i *MP* [cl] Francowitz i Menéndez y Pelayo afegeixen *ac*, conjunció que no existeix en l'original, en lloc de la coma que s'hi pot veure. [cm] conveniemus *F* i *MP* [cn] Francowitz i Menéndez y Pelayo, aquest seguint el primer, transcriuen viam per omnia en una lectura deficient del primer i en un seguiment confiat de la transcripció per part del segon. Un cop més veiem que Menéndez y Pelayo, fiant-se massa de Francowitz, no contrasta les seves transcripcions amb el text original tot i que també aquí, com en altres casos, s'estranya del terme transcrit i hi adjunta un sic entre parèntesis. [co] et *F* i *MP* [cp] et multum *F* i *MP* [cq] quod *F* i *MP* [cr] his *F* i *MP* [cs] exquo *MP* [ct] predictae *F* i *MP* [cu] *prescripte* omès per *F* i *MP* [cv] adibis *F* i *MP* [cx] vestram fraternitatem *F* i *MP*

185

1309, juny, 11. Barcelona

Resposta del rei Jaume II al cardenal Colonna, de la qual és portador mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., reg. 335, f. 295rv.
Publicat per H. Finke, AA, II, 880-882, doc. 559.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 285, doc. 115.

Reverendo in Christo patri domino Jacobo de Columpna, divina providentia Sancte Romane ecclesie diachono cardinali, speciali amico nostro. Jacobus, Dei gratia rex Aragonum, *et cetera,* salutem et debitam reverentiam cum honore.

Litteram a paternitate vestra allatam nobis per eximie providentie virum magistrum Arnaldum de Villanova noviter recepimus inter cetera continentem cor vestrum peramplius fuisse consolatione spirituali repletum audientes a dicto magistro, veritatis precone, immutationem sanctam factam per spiritum Dei vivi in excellenti principe rege Frederico, illustri karissimo fratre nostro, cuius humilitatis et bone voluntatis fervens propositum nobis dictus magister plenius explicaret. In qua vestra littera, reverende pater, inter cetera taliter conclusistis ut in hiis, que dictus rex Fredericus postulat, nostrum placeret animum inclinare ob divine laudis intuitum et multorum salutem.

Cuius littere in hiis ac aliis tenore plene collecto, paternitati vestre respondendo presentibus intimamus prescriptum magistrum Arnaldum litteras a prefato rege Frederico in nostris manibus presentasse et dicti regis mutationem laudabilem atque sanctam seriosius explicasse ac etiam ostendisse plura capitula per regem eundem non humana provisione sed divino instinctu condita, divinum servitium et adquisitionem celestis glorie productura, quibus lectis et perlectis ac memorie intellectualiter comendatis, nos tante et tam laudabilis ac utilis operis ordinatione stupentes divine bonitatis clementia sublevavit corque nostrum firmavit ut horum omnium intelligentiam caperemus, ex quibus post stuporem letitiam cordis ac gaudii immensitatem sumpsimus, conspicientes prescriptum regem et hoc velle ad hocque ferventi desiderio conspirare, spiritus sancti flamma inspiratum, quod, postpositis huius finibilis et fallibilis terrene vite deliciis, que digne debent dolores et amaritudines appellari, deliberavit ex tunc vite sue residuum in obsequium expendere Jesu Christi et ea agere, per que nomen eius, quod super omne nomen describitur, laudetur a gentibus sequentibus vias suas et quod exterminentur populi illius virtute sanctissimi nominis blasfemantes.

Per hec autem tanto fuimus in divinis obsequiis animosius excitati quanto manifestius vidimus hoc a Deo, non ab homine, processisse. Sicque rescrip-

simus dicto regi nostri esse propositi existere in unione secum animo et viribus universis[a] pro executione operis et negotii predictorum, non solum utpote [...] ut pars altera, sed ut pater et artifex ac promotor, prout nobis, sicut ferventer appetimus, prestiterit ipse Deus. Iamque etiam quasdam declarationes et additiones quibusdam ex capitulis fecimus sicut nobis Altissimus ministravit.

Reverende itaque pater, amicitiam vestram, quam intimam gerimus in visceribus cordis nostri, certam facimus quod in premissis sic celestibus, in quantum poterimus, partes nostre sollicitudinis apponere disposuimus et dicto regi, fratri nostro, assistemus consilio, auxilio et regimine super eis. Unum autem paternitati vestre scribere non vidimus obmittendum, sed id vobis presentibus intimamus: cepisse iam regem regnantium circa hec mirabiliter operari, quia cum tempore quo Dominus prelibatum regem Fredericum ad premissa sua pietate vocavit ac celitus aspiravit, nos assimili ad suum servitium, qui sub mundanis sollicitudinibus dormitabamus, eodem tempore ad exaltationem catholice fidei et depressionem secte Mahometice excitavit, adeo quod ad depressionem et eradicationem sarracenorum fetide nationis in citerioris Ispanie partibus existentes una cum magnifico principe rege Castelle, votis suis et nostris in hoc unanimiter concordatis, iam actu extendimus vires nostras.

Denique, scientes quam mundam quamque sanctam vitam ducit vestra reverenda paternitas vestigiis domini et salvatoris nostri Jesu Christi mirabiliter inherendo, nos et nostram[b] domum nostraque negotia vestris sanctis operibus et orationibus comendantes, rogamus assidue et pro munere poscimus speciali ut nos et predictam domum et nostra negotia habere placeat in predictis sanctis vestris operibus comendatos, sperantes ex hoc firmiter et temporaliter et spiritualiter adiuvari. Si qua in regnis et terris nostris placida vobis occurrerint, fiducialiter requiratis, presto etenim sumus servire liberaliter votis vestris.

Datum Barchinone, III° idus junii, anno Domini CCCIX.

Certum est quod ad mandatum regis Bernardo de Aversone oretenus factum prescripte proxime registrate due littere fuerunt expedite absque signo cancellarii et vicecancellarii. Dominus enim rex ipsas duas litteras tradidit manualiter dicto Bernardo sic sigillandas et expediendas.

[a] universsis *F* [b] nostrum *F*

186

1309, agost, 25. Avinyó

El cardenal Colonna acusa rebut de la carta reial de Jaume II i diu al monarca que retindrà encara uns dies mestre Arnau de Vilanova a la cort pontifícia.

ACA, C., CR, Jaume II, extra sèries, 167.
Publicat per Heinrich FINKE, AA, II, 883-884, doc. 560.

Copiosum munus gracie salvacionis, que vos non solum temporalibus fastigiis excellenter extulit, set quod multo plus est, immo quod solum vere et utiliter est ad eternam salutem, spirituali lumine ad eius dirigenda et reformanda vestigia in vobis et in aliis secundum a domino nostro Jhesu Christo, rege regum, doctrinam traditam illustravit et ad recuperandam Terram illam sanctam, quam idem Deus noster, dominus Jhesus, sua sacra conversatione et preciosi sanguinis sui irrigatione saciavit, cor vestrum animoso fervore accendit, sicut nobis retulit prudens et sapiens et spiritu Dei fervens magister Arnaldus, magnificencie regie zelator precipuus et vir luminis et virtutis. Et licet ad omnia que respicerent promotionem excellencie regie nos senserimus iam dudum ex interna amicitia promptos, ad hec autem, que eterni regis conquisitionem respiciunt et ex nostri status condicionibus nos contingunt, sic nos offerimus prompto corde, ut nil ex contingentibus intendamus omittere quin toto posse per nos fiat quicquid ad tam sanctum prosequendum propositum fieri poterit auxilii et favoris.

Et de hoc bene predicto Magistro Arnaldo tamquam amico nostro karissimo ex bonitate, quam in ipso credimus, nostram aperuimus voluntatem. Accrescit autem multum gaudio cordis nostri de conformi voluntate sublimis principis domini Frederici tercii, Dei gracia regis illustris fratris vestri, amici nostri karissimi, ad eadem vota eodem spiritu concitati.

Ex hoc concludentes letanter quod divini muneris et effectus prosperi est indicium, quando eadem gracia ad Christi Dei nostri reprimendas iniurias armat et animat tam strenuissimos pugiles, quos eadem natura mundanos principes generavit illustres. Et idcirco, concludendo, ortamur regalem serenitatem vestram et amicitiam caram quatenus sanctum conceptum sic fomentis debitis nutriatis quod ad paratum perfecti operis Dei munere salubriter deducatur. Et placeat equanimiter ferre, si predictus magister Arnaldus aliqumdiu in Curia commoratur, quia vere iudicio nostro expedit ipsum hic esse pro parando viam ipsis vestris conceptibus adimplendis.

Datum Avinione die XXV[a] Augusti.

187

1309, agost, 25. Almeria

Jaume II dóna instruccions a mestre Arnau de Vilanova sobre l'afer del setge d'Almeria i li encarrega que conti al papa i als cardenals els grans perills i esforços que comporta la croada contra els sarraïns de Granada i els demani una provisió apostòlica i diners per fer front a les despeses militars.

ACA, C., reg. 344, f. 28rv.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 115-116, doc. 33.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 286-287, doc. 118.

Jacobus. Sub forma predicta. Rumores prelii continente, fuit scriptum magistro Arnaldo de Villanova, consiliario domini Regis. Et ante datam fuit aditum quod sequitur.

Sane, licet vos ita liquido, sicut et quilibet alius, satis noveritis et noscatis quanta dampna, jacturas, incommoda et dolores Dei ecclesia et cultores eius, christiane fidei amatores, sustinuerunt usque hactenus a perfidis sarracenis in partibus Ispanie, in dominii regis Granate habitantibus, tam in necibus, captivitatibus, virginum defloracionibus et aliarum mulierum christianarum illusionibus et aliis modis innumerabilibus. Tamen hec[a] vobis in compendio refferentes et notifficantes quare[b] negocium adquisicionis regni Granate, quod rex eius in christianorum vituperium obtinuit citra mare, in felici ex tunc expedicione habetur, dum tamen quod per illustrem regem Castelle et per nos inceptum est, continuis operibus perseveret, et specialiter in tenendis in[c] stricto mari decem galeis et quinque lembis armatis, que nos ibi tenemus ne ultramarini sarraceni in partes Ispanie transire valeant in subsidium perfidorum.

Ideo vos requirimus et rogamus ex parte Dei et nostra, in universe christianitatis utilitatem, quatenus vos qui in hiis summis insudatis vigiliis hec velitis omnia domino Summo Pontifici et dominis Cardinalibus explicare et obtinere cum ipso domino Summo Pontifice, modis quibus providencie vestre utilius videbitur expedire.

Quare[d] ad hec expedienda et specialiter ut dicta vasa marina in ipso stricto mari continue teneri possint usque ad totius negocii adquisitionem et expedicionem provisionem apostolicam adhibeat et de sumptibus provideat taliter ne deffectu expensarum aut missionum tam utile et tam honorabile toti christianitati negocium deseratur. Quoniam, sicut prediximus, illud tenemus totaliter expeditum, si compleri poterunt que sunt dicta.

Si vero vos ad presens in Romana curia non essetis, visum nobis est multum expediens ut tam pro necessario casu[e] ad curiam ipsam, licet vobis nimius labor incumbat, personaliter accedatis circa premissa omnem prorsus daturus operam et diligenciam effectivam. Non enim credimus quod possitis quovis tempore pro tam utili negocio Deo et toti christianitati utilius desservire. Sicque vestra probata discrecio laborare proinde aliquatenus non vaci, et rescripturus nobis de eo quod[f] processeritis[g] in premissis.

Datum in obsidione Civitatis Almarie VIII° kalendas septembris anno Domini M° CCC° nono.

[a] hoc *MB* [b] quod *MB* [c] *in*, omès pel P. Martí de Barcelona. [d] quod *MB* [e] cause *MB* [f] quid *MB* [g] processistis *MB*

188

1309, agost. Avinyó

Arnau de Vilanova escriu a la reina Blanca d'Anjou referint-se a l'amistat entre Robert II, rei de Nàpols, germà de la reina, i Frederic de Sicília, i tractant sobre la cobejança de tots dos del títol de rei de Jerusalem i al domini de l'illa de Sicília, al·ludint a uns secrets que Robert es guardà, reveladors solament a mestre Arnau, i a l'entrevista que tingué amb el papa a qui presentà una petició de la reina, que no atengué per l'ocupació que li donava l'afer del procés contra la memòria del papa Bonifaci VIII, atiat per Felip el Bell de França.

Academia de la Historia. Madrid. Papeles de Salazar, Manuscrit, A.2, f. 42. Lletra autògrafa de mestre Arnau. Original.

Publicat per Heinrich FINKE, AA, II, 692-693, i per Miquel Batllori, *Arnau de Vilanova. Obres catalanes*, I, 245-247.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 286, doc. 116.

Inclite domine regine Aragonum.

Domine sue, karissime semper in Filio Virginis, servus inutilis universso manu[um] oscula cum salute.

Faç vos saber, madona, que sobre lo negoci, per lo qual nos tramesés al rey vostre frare, havem parlat en Jacme deç Pla e yo, e lo dit Jacme vos porte en escrit la resposta que·l rey vostre frare a espressada sobre los articles que de part vos li presentam. Mas alguns secrets s'a retenguts, per los quals, segons que vigare li és, venrà ço que·l seynor rey e vos desigats e tractats a prosperitat, los quals secrets diu que no descubriria sinó a mi solament. E aço [dix] al partir-se'n de Proença, per tal que sobte me'n vage en Sicília e que tracte ço que ell me dirà. De tot açò no·us pux res espressar entrò que ell m'age certificat.

Entretant, madona, prec-vos e amonest de part nostre seynor Jhesu Christ que no desemparets lo negoci, e que més siats curosa de procurar pau e amor, si fer-o podets, en tots crestians, que en altre temps; quar sapiats per cert que les disposicions del món que ara corren molt sont pyors que hom no·u poria espressar, e Déus farà en breu pus terribles jois que hom no poria penssar ni aesmar.

Encara·us prec que ligats diligentment la letra que yo tramet al seynor rey, e que·m certifiquets de ço que conexerets que yo desiga saber, quar a vos ne creuré.

La primera vegada que parlé ab lo papa sens presència dels cardenals, li presenté la vostra petitió, e ell sobte respòs-me que no li parlàs sinó de la veritat evangèlica; e yo respús-li que per ço·n parlava, quar la una d'aqueles pressones per qui vos pregàvets yo coneg e sé que a bon esperit. E ell replicà lavores e dix: Lo negoci del papa Bonifaci nos dona tant a fer, que ni en aquexs negós ni en los nostres no podem entendre. Per què conseyl que, quar yo m'ic é a par-

tir, quan lo rey vostre frare s'ic partirà, que vos comanets lo negoci d'aqueles peticions a cells qui de part vos o del seynor rey yc romanran; quar, pus que entroduït és, si·u tenen ací en sa saó, [ho] obtendran.

Lo Fyl de la Verge vos age en sa garda.

189

1309, agost, 25. Avinyó

El cardenal Pere Colonna escriu a Jaume II fent-li saber l'interès personal i de la Cort papal en la conquesta de Terra Santa i la corresponent aprovació de l'empresa i de totes les activitats dirigides a fer-la exitosa pel bé de la fe i de l'Església. El cardenal parla d'això amb mestre Arnau de Vilanova i vol que aquest romangui a la Cort papal per preparar el camí i col·laborar amb l'execució eficaç dels projectes conqueridors del rei d'Aragó a favor de la fe cristiana.

ACA, C., CR, Jaume II, extra sèries, 167r-168r. Original.
Publicada per Heinrich Finke, AA, II, 883, doc. 560.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 286, doc. 117.

Serenissimo et magnifico Principi domino Jacobo, Dei gratia Aragonum Regi Illustri, amico karissimo. Petrus, misseratione divina Sancte Romane ecclesie diaconus Cardinalis. Salutem et paratam ad beneplacita voluntatem.

Copiosum munus gracie salvacionis, quo vos non solum temporalibus fastigiis excellenter extulit, sed quod multo plus est, immo quod solum vere et utiliter est ad eternam salutem, spirituali lumine ad eius dirigenda et reformanda vestigia in vobis et in aliis secundum a domino nostro Jhesu Christo, Rege Regum, doctrinam traditam illustravit, et ad recuperandam terram illam sanctam, quam idem Deus noster dominus Jhesus sua sacra conversacione et pretiosi sanguinis sui irrigatione sacravit, cor vestrum animoso fervore accendit: sicut nobis retulit prudens et sapiens et spiritu Dei fervens Magister[a] Arnaldus, magnificentie regie zelator precipuus et vir luminis et virtutis, quanto nos congratulationis letificaverit gaudio si omnino reticere nolimus litteris, tamen valde parum est quod exprimitur comparatione desiderii nostri intuitu quod vota vestra et vestri similium, de quorum numero nos sentimus.

Deus ex alto perspiciens, per ipsius celeste adiutorium, effectu operis, compleantur.[b] Et, licet ad omnia, que respicerent promocionem excellentie regie, nos senserimus iam dudum ex interna amicicia promptos, ad hec autem que eterni Regni[c] conquisitionem respiciunt et ex nostri status condictionibus[d] nos contingunt, sic nos offerimus prompo corde ut nil ex contingentibus intendamus omittere, quin toto posse per nos fiat quicquid ad tam sanctum prosequendum propositum fieri poterit auxilii et favoris.

Et de hoc bene predicto Magistro[e] Arnaldo tamquam amico nostro karissimo, ex bonitate, quam in ipso credimus, nostram aperuimus voluntatem. Accrescit autem multum gaudio cordis nostri de conformi voluntate Sublimis Principis domini Frederici Tertii, Dei gratia Regis illustris, fratris vestri, amici nostri karissimi, ad eadem vota eodem spiritu concitati. Ex hoc concludentes letanter quod divini muneris et effectus prosperi est indicium, quando eadem gratia ad Christi Dei nostri reprimendas iniurias armat et animat tam strenuissimos pugilles,[f] quos eadem natura mundanos Principes[g] generavit illustres.

Et idcirco concludendo ortamur Regalem Serenitatem[f] vestram et amiciciam caram, quatenus sanctum conceptum sic fomentis debitis nutriatis quod ad paratum perfecti operis Dei munere salubriter deducatur. Et placeat equanimiter ferre, si predictus Magister[i] Arnaldus aliquamdiu in curia commoratur, quare[j] vere iudicio nostro expedit ipsum hic esse pro parando viam ipsis vestris conceptibus adimplendis.

Datum Avinione die XXV Augusti.

[a] magister *HF* [b] Finke omet la transcripció del text des de *quanto nos* fins a *compleantur*. [c] Regis *HF* [d] conditionibus *HF* [e] magistro *HF* [f] pugiles *HF* [g] principes *HF* [h] regalem serenitatem *HF* [i] magister, *HF* [j] quia, *HF*

190

1309, agost, 30. Avinyó

Climent V atorga a mestre Arnau de Vilanova els privilegis d'altar portàtil i d'escollir-se confessor, que havia demanat.

Arxiu Apostòlic Vaticà, *Regestum Vaticanum Clementis Papae V*, any 4t., lletres: 677, f. 139b; 677b, f. 139b.

Regestum Clementis Papae V. Annus IV. Regestorum vol. LVI, dins *Regestum Clementis Papae V, ex Vaticanis archetypis, Sanctissimi Domini nostri Papae Leonis XIII, Pontificis Maximi iussu et munificentia nunc primum editum cura et studio Monachorum Ordinis S. Benedicti. Romae. Ex Typographia Vaticana. Anno MDCCCLXXXVI.*

Denifle-Chatelain, *Chartularium Universitatis Parisiensis*, II (1891), 155, nota 2 al document 695.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 287, doc. 119.

Regestum Clementis Papae V. Lletra 677, f. 139b:

4417. Avenione, 30 augusti 1309. Indulget Arnaldo ut, quotiens opportunum extiterit, aliquem discretum presbyterum liceat sibi in confessarium eligere, qui ipsius et eius familiarium usque ad numerum duodenarium cum

ipso morantium, confessione audita, eisdem salutarem poenitentiam pro commissis iniungat ac absolutionis beneficium impendat, nisi forte talia fuerint, propter quae sedes apostolica sit merito consulenda.

Dilecto filio magistro Arnaldo de Villanova, medico Valentinae dioecesis. Desideriis tuis libenter annuimus. Datum Avinioni III° kalendas septembris anno quarto.

Regestum Clementis Papae V. Lletra 677b, f. 139b:

4418. Avenione, 30 augusti 1309. Concedit eidem facultatem habendi altare portatile ac faciendi super eo per proprium capellanum seu alium idoneum presbyterum, in locis congruis et honestis, celebrari divina officia absque iuris praeiudicio alieni.

Dilecto filio magistro Arnaldo de Villanova, medico Valentinae dioecesis. Pium arbitramur et congruum. Datum ut supra.

Chartularium Universitatis Parisiensis, II, p. 155, nota 2 al document 695:

Obiter notamus Arnaldum de Villanova, medicum, anno 1309, Augusti 30, a Clemente V facultatem recepisse eligendi confessarium et habendi altare portatile.

191

1309, setembre, 4. Almeria

Jaume II escriu a Arnau de Vilanova recordant-li que en una lletra anterior l'havia informat de la victòria contra els sarraïns i li havia demanat de tractar personalment amb el papa la manera d'armar vaixells i assegurar mitjans materials, econòmics i estratègics per dur a terme l'empresa de la croada, per a la qual cosa, diu el rei a mestre Arnau, envia fra Pere Marsili, dominic, i Fortuny Martí, cavaller, perquè vagin amb ell a la presència del papa.

ACA, C., reg. 344, f. 37.ª

Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 884, doc. 561.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 287, doc. 121.

Venerabili et provido viro magistro Arnaldo de Villanova, dilecto consiliario et familiari nostro, salutem *et cetera*.

Iam nuper per aliam litteram nostram vobis scripsimus notificando vobis victoriam, quam in virtute Dei obtinuimus de perfidis Sarracenis et requirendo ac rogando vos ex parte Dei et nostra in universe christianitatis utilitatem, ut obtinere deberetis cum domino summo pontifice modis, quibus providencie vestre utilius videretur, quod ad expedicionem negocii huius, quod agimus, et specialiter, ut vasa marina in strictu maris continue teneri possent,

usque ad tocius negocii acquisicionem et expedicionem, provisionem apostolicam adhiberet et de sumptibus provideret, quodque, si vos in Curia non essetis, ad eandem personaliter accederetis, prout largius hec et singula vobis significavimus per litteram supradictam. Unde licet firmiter citaremus vos ob dicta servicia et christianitatis bonum circa premissa sollicito studio interventurum.[b]

Nichilominus vobis presentibus intimamus quod pro premissis et aliis negociis tangentibus supradictum mittimus de presenti ad dicti domini pape presentiam religiosum virum fratrem Petrum Marsilii de ordine Predicatorum et Fortunium Martini militem, de intencione nostra plenarie informatos.

Cumque plurimum expediat quod vos hac racione et ut commune bonum irrefragabilem possit ad effectum perduci, ad domini pape presenciam personaliter accedatis, dum inibi fuerint nostri nuncii supradicti. Item, iterato ex parte Dei et nostra et ob tocius christianitatis utilitatem, providenciam vestram requirimus et rogamus quatinus, nisi iam existatis in curia papali, ad eandem, visis presentibus, licet vobis nimius labor incumbat, personaliter accedatis.

Datum in obsidione Almerie II° nonas Septembris anno quo supra (1309).

Idem. (Bernardus de Aversone mandato regio).

[a] Finke posa erròniament el foli 27v. [b] Finke omet la transcripció del text des d'*Unde* fins a *interventurum*.

192

1309, primeries de setembre. Avinyó

Rahonament d'Arnau de Vilanova davant el papa Climent V.

«Rahonament fet per maestre Arnau de Vilanova en Avinyó denant lo papa e cardenals de les visions dels Reys Jaume d'Aragó e Ffrederich, rey de Sicília, son frare.»

«De isto quaterno, ad mandatum domini Regis, fuit missum translatum domino Regi Frederico et fuit probatum.»

ACA, Col·leccions, Manuscrits, Casa reial, 1. Ff. 1r-14r. Manuscrit únic de l'Arxiu Reial de Barcelona. Original.

Matthias Francowitz (Matthias Flacius Illyricus), *Collocutio Friderici regis et Arnoldi de Villanova*, dins *Catalogus testium veritatis*, Estrasburg, 1562. En l'edició de 1608, impresa per Jacob Stoer i Jacob Chouët, cols. 1732-1752.

Menéndez y Pelayo, M., *Arnaldo de Vilanova, médico catalán del siglo XIII*, Madrid, 1879, 150-201. El polígraf se serveix d'una còpia del manuscrit original feta per l'arxiver Manuel de Bofarull i Sartorio.

Menéndez y Pelayo, M., *Historia de los heterodoxos españoles*, Madrid, 1880, I, 753-770; *Historia de los heterodoxos españoles*, reedició feta per Bonilla y San Martín, Apèndixs, III, CII-CXV; edició del Consejo de Investigaciones Científicas, Santander, 1947, VII, 280-306.

Faraudo de Saint-Germain, Lluís, ed., *Rahonament fet per mestre Arnau de Vilanova en Avinyó*, dins *Recull de textes catalans antichs*, XI, Barcelona, L'Avenç, 1909.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 287, doc. 120.

Pou i Martí, José M., *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes*, 68-84.

Batllori, Miquel, *Arnau de Vilanova. Obres catalanes. Volum I: Escrits religiosos*, pp. 167-221.

Jaume Mensa Valls, *Interpretatio de visionibus in somniis dominorum Iacobi secundi, regis Aragonum, et Friderici tertii, regis Siciliae, eius fratris*, *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO)*, XIV (2019).

Rahonament d'Avinyó. Almeria, 17-25 de gener de 1310.

Quant fuy en Avinyon, en casa del papa, ell e·ls cardenals sovén me demanaren què avia feyt estan en Sicília e anan al rey d'Aragon. E yo tota hora responia que avia vist e maneyat les maraveylles que Déus començà a fer en aquests temps en los crestians. Les quals són de tan gran novitat e de tan gran alegria a tots los amics de Déus, que necessari és a la Esgleya de Roma no tan solament que les oya, mas que ab gran diligència se'n vuyla certificar. E, car toquen e pertanyen generalment a tots crestians, no ho poria recitar en breus paraules; mas donats-me ·I· dia audiència, e largament yo·us ho diré. *Et cetera*.

193

1309, setembre, 8. Avinyó

Climent V, assessorat per mestre Arnau de Vilanova, decreta la forma d'obtenir el doctorat en la facultat de Medicina de la Universitat de Montpeller.

Cartulaire de l'Université de Montpellier, I, 219-221.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 282, doc. 97.

Bulla domini Clementis pape super modo procedendi ad promocionem baccallariorum ad licenciam cum statutis observandis in cursibus.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, universis magistris Facultatis Medicine in Montepessulano, Magalonensis diocesis, commorantibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad pascendas oves dominicas, cure nostre divina dispositione commissas, in sana prudentia et doctrina, montes excelsos pinguis et virentis pascue perscrutamur, ut, ipsis in eisdem montibus nostro ministerio commendatis, reficiantur per huiusmodi pascuam salutaribus documentis. Rivos etiam aquas dulcedinis proferentes, ad potandum illas, perquirimus ut in saturitate potus aquarum ipsarum variam ex eis cum gaudio, sicut de fontibus Salvatoris, scientiarum hauriant ubertatem.

Sed in Facultate laudabili Medicine, et peritiores in sinum matris Ecclesie agregare filios cupimus, et agregatos amplioris honoris favoribus prevenire, quo frequentius mortalitatis humane corporibus ipsorum exercitium sanitare necessarium et utile comprobatur. Sane oblata nobis vestra petitio continebat quod ad hoc precipue dirigitis desideria mentis vestre quod baccalarii, quos in facultate ipsa, in Studio quod in Montepessulano, Magalonensis diocesis, haberi dinoscitur, sufficientes et ydoneos pro tempore contigerit reperiri, et non alii, ad statum magisterii in Facultate predicta, pro bono communi et ut ipsi premia reportent de meritis, assumantur.

Nos igitur, vestris in hac parte justis desideriis benivolencie paterne favoribus annuentes ac volentes quod de baccallariorum ipsorum ydoneitate et sufficienti pericia plene constet, Apostolica auctoritate, de consilio et ad instanciam dilectorum filiorum magistrorum Guillermi de Brixia et Johannis de Alesto, phisicorum et capellanorum nostrorum, necnon et magistri Arnaldi de Villanova, phisici,, ejusdem utilitate Studii suadente, statuimus quod singuli baccallarii, in Facultate ipsa, in eodem Studio ad statum hujusmodi promovendi, medicinales scilicet comentatos et Galieni *De complexionibus*, *De malicia complexionis diverse*, *De simplici medicina*, *De morbo et accidenti*, *De crisi et criticis diebus*, *De ingenio sanitatis*, et Avicenne, vel, eius loco, Rasis ac Constantini et Ysaac libros habere, huiusmodi promocionis tempore, teneantur, et insuper duos comentatos et unum non comentatum, videlicet, *Tegne* et *Pronosticorum* vel *Aphorismorum Hippocratis* quoad ipsorum quinque particulas, ac *Regimenti* et *Johannicii aut Febrium* ipsius Ysaac vel *Antidotarii* seu *De morbo et accidenti* et *De ingenio sanitatis* libros, quoad eius octo particulas, legere et ad questiones faciendas eisdem per quemlibet vestrum, legentium publice in scolis Facultatis eiusdem, ad minus semel respondeant, ipsarum repetendo rationes et nodos communiter solvendo. Ac in locis famosis quinque annis, si in artibus magistri existant idonei, alioquin per sex annos, pro quolibet anno octo dumtaxat mensibus computatis, eiusdem Facultatem audiverint Medicine, ac in similibus locis per octo menses aut duas estates ad minus eiusdem medicine practicam duxerint exercendam; et nichilominus, tempore promocionis eiusdem ad statum magisterii memoratum, legant duas, unam videlicet in theorica, reliquam vero in practica, coram vobis, ad vocacionem Cancellarii Studii supradicti vel vicesgerentis ipsius in Sancte Marie de Tabulis vel Sancti Firmini ecclesiis predicti loci de Montepessullano, hora vesperarum congregatis, more solito, lectiones, et ad singulas per vos faciendas eis super lectionibus ipsis, modestia tamen in illis et ordine debitis observatis, respondeant

questiones, ut vos, per lectionem, responsionem et solucionem hujusmodi, eorum possitis scienciam experiri; et demum, baccallariis ipsis recedentibus a presentia vestra, seorsum vobisque sub debito prestiti juramenti de sufficiencia vel insufficiencia baccallariorum ipsorum referentibus veritatem, si iidem baccallarii promovendi per vos, ad relacionem huiusmodi, ad honorem ipsum habeantur et reperiantur ydonei, prius de observandis statutis Universitatis eiusdem, corporali per ipsos prestito juramento, per illum vel illos ad prefati magisterii promoveantur honorem, ad quem vel quos promotio talium dinoscitur pertinere.

Nos enim ex nunc decernimus irritum et inane quicquid circa concessionem magisterii supradicti contra huiusmodi statuti vestri tenorem, privilegiis seu consuetudine quibuscunque contrariis nequaquam obstantibus, contigerit attemptari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti et constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Avinione, VI° idus Septembris, pontificatus nostri anno quarto.

194

1309, setembre, 8. Avinyó

Climent V, assessorat per mestre Arnau de Vilanova, decreta la forma d'elegir Canceller de la facultat de Medicina de la Universitat de Montpeller.

Arxiu Apostòlic Vaticà, *Regestum Clementis Papae V*, cap. 1063, f. 263b. *Regestum Clementis Papae V. Annus V. Regestorum vol. LVI*, dins *Regestum Clementis Papae V, ex Vaticanis archetypis, Sanctissimi Domini nostri Papae Leonis XIII, Pontificis Maximi iussu et munificentia nunc primum editum cura et studio Monachorum Ordinis S. Benedicti. Romae. Ex Typographia Vaticana. Anno MDCCCLXXXVI*, 6248, 369-370.

Cartulaire de l'Université de Montpellier, I, 222-223.

Baluze-Mollat, *Vitae Paparum Avenionensium*, III, 137.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 288, doc. 122.

Bulla domini Clementis pape super electione domini Cancellarii dicte Universitatis.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, universis magistris Facultatis Medicine, in Montepessulano, Magalonensis diocesis, commorantibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Deus scientiarnm altissimus, qui lucem inaccessibilem habitat super celos, inter clara dona virtutum, que in mentibus sibi cogitationes preparantium veritatis larga pietate diffundit, incomparabiles thesauros scientie con-

gregat affluenter, ut ipsi tanquam lucerna, non sub modio, sed supra candelabrum constituta, domum Domini radiis claritatis illuminent, custodiant in illa justitiam, legem divine Majestatis exquirant, et qui sunt in ipsa fidelibus luce resplendeant actionum. Et licet Nos, quem ille Pastor eternus, qui clavem omnis scientie secum habet, gregi fidelium, ut ipsum pascamus scientia et doctrina, preesse voluit pia dignatione pastorem in Ecclesie firmamento, multorum diversitatem fidelium, qui divitias scientiarum amabiles in sinu eiusdem Ecclesie congregent spatioso et in horreum Domini grana salutis inferant, stabilire paterne diligentie studiis laboremus, tamen in Facultate laudabili Medicine eo libentius Ecclesie prefate nutrire cupimus filios eruditos, quo frequentius absque peritorum in Facultate ipsa ministerio fructuoso, vite presentis tabescente vigore, scientiarum congeries in corpore mortalitatis humane dissolvitur et per ministerium ipsum sanitatis integritas, per quam in eo scientiarum fructus eidem Ecclesie succrescunt amabiles, solidatur.

Sane oblate nobis vestre petitionis habet assertio quod, inter cetera que vobis et Universitati vestre ex creatione Cancellarii Universitatis eiusdem, quem Magalonensis episcopus, qui est pro tempore, cum uno de antiquioribus magistris et duobus aliis Universitatis ipsius adjunctis eidem, secundum antiqua privilegia Studii vestri, creandi habet liberam facultatem, noscuntur dispendia provenisse, interdum ad eiusdem cancellarie officium minus ydonei et nonnulli alii, qui felici statui Universitatis eiusdem non verentur comoda privata preponere, assumpti frequentius extiterunt, sicque contingit quod, dum tales eiusdem cancellarie preliciuntur officio, ad magisterii honorem indigni, ex quorum ignorantia prefatum Studium suscipit nocumenta gravia, promoventur improvide, et alias sepedicti magistri, dum per hoc ipsum, quos a precedentibus longe temporibus dignos reddidit laudanda fecunditas honore cathedre magistralis, honorabilis status vilis efficitur, delectabile Studii sepedicti pomerium irrigare per Facultatis eiusdem fluenta copiosa desistunt, sicque dicti pomerii poma suavia inutiliter decidunt et arescunt.

Nos igitur, intendentes quod in electione Cancellarii supradicti, qui, sicut asseritur, Studio presidet memorato et certam potestatem seu jurisdictionem habet in illo, maturius procedatur, et diligentius attendentes quod salus in multis consiliis reperitur, habitaque super hiis cum dilectis filiis Arnaldo de Villanova et Johanne de Alesto, phisico et capellano nostro, qui olim diu rexerunt, et quibusdam aliis magistris, qui regunt ad presens in Studio prelibato, et nonnullis aliis, qui, ad magisterii statum in eodem loco promoti, diversis temporibus rexerunt ibidem, quamvis inpresenciarum a dicto Studio sint absentes, plena deliberatione prehabita, et ab ipsis, necnon a quondam magistro Guillermo de Masero, phisico, dum vivebat, qui etiam longo tempore in Studio rexerat memorato, informatione recepta, vestris et multorum ex eis devotis supplicationibus inclinati, Apostolica auctoritate statuimus, eiusdem utilitate Studii suadente, quod, nisi due partes universitatis magistrorum Facultatis eiusdem, commorantium in Studio sepedicto, in electione dicti Cancellarii cum episcopo prefato consenserint, ipsius electio, privilegiis

memoratis seu quacunque consuetudine contraria nequaquam obstantibus, nullius penitus sit momenti.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Avinione, VI° idus Septembris, pontificatus nostri anno quarto. P. Astibilis.

195

1309, setembre, 8. Avinyó

Climent V, assessorat per mestre Arnau de Vilanova, decreta la forma d'obtenir la llicència en la facultat de Medicina de la Universitat de Montpeller.

Arxiu Apostòlic Vaticà, *Regestum Clementis Papae V*, cap. 1063, f. 263b.

Regestum Clementis Papae V. Annus IV. Regestorum vol. LVI, dins *Regestum Clementis Papae V, ex Vaticanis archetypis, Sanctissimi Domini nostri Papae Leonis XIII, Pontificis Maximi iussu et munificentia nunc primum editum cura et studio Monachorum Ordinis S. Benedicti. Romae. Ex Typographia Vaticana. Anno MDCCCLXXXVI*, 6249, 370-371.

Cartulaire de l'Université de Montpellier, I, 224-225.

Bulla domini Clementis pape super concessione licentie in Facultate Medicine.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, universis magistris et scolaribus Facultatis Medicine, in Montepessullano, Magalonensis diocesis, commorantibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Deus scientiarum altissimus, qui lucem inaccessibilem habitat super celos, inter clara dona virtutum, que in mentibus sibi cogitationes preparantium veritatis larga pietate diffundit, incomparabiles thesauros scientie congregat affluenter, ut ipsi, tanquam lucerna, non sub modio, sed supra candelabrum constituta, domum Domini radiis claritatis illuminent, custodiant in illa justitiam, legem divine Majestatis exquirant, et qui sunt in ipsa fidelibus luce resplendeant actionum.

Et licet nos, quem ille Pastor eternus, qui clavem omnis scientie secum habet, gregi fidelium, ut ipsum pascamus scientia et doctrina, preesse voluit pia dignatione pastorem in Ecclesie firmamento, multorum diversitatem fidelium, qui divitias scientiarum amabiles in sinu eiusdem Ecclesie congregent spatioso et in horreum Domini grana salutis inferant, stabilire paterne diligentie studiis laboremus, tamen in Facultate laudabili Medicine eo libentius Ecclesie prefate nutrire cupimus filios eruditos, quo frequentius absque peritorum in Facultate ipsa ministerio fructuoso, vite presentis tabescente vigore,

scientiarum congeries in corpore mortalitatis humane dissolvitur et per ministerium ipsum sanitatis integritas, per quam in eo scientiarum fructus eidem Ecclesie succrescunt amabiles, solidatur.

Ex tenore siquidem vestre petitionis accepimus quod in antiquis privilegiis Studii vestri inter alia continetur quod nullus, qui ante non rexerit in Montepessullano, de cetero publice regat, nisi primo ab episcopo Magalonensi, qui pro tempore fuerit, et quibusdam ibi regentium bona fide sibi adjunctis, juxta sue discretionis arbitrium, examinatus extiterit et etiam approbatus. Cum autem ex hoc ab episcopo et adjunctis predictis regendi publice in eodem loco Montispessullani interdum minus ydoneis licentia concedatur, ex quorum ignorantia prefatum Studium periculosa suscipit nocumenta, aliasque, dum per hoc ipsum, illi magistri, quos a precedentibus longe temporibus dignos reddidit laudanda fecunditas honore cathedre magistralis, vilis honorabilis status efficitur, delectabile Studii sepedicti pomerium irrigare per Facultatis eiusdem fluenta copiosa desistitis, sicque dicti pomerii poma suavia inutiliter decidunt et arescunt. Nos, intendentes quod in concessione licentie supradicte maturius procedatur et diligentius, attendentes quod salus in multis consiliis reperitur, habitaque super hiis cum dilectis filiis Arnaldo de Villanova et Johanne de Alesto, phisico et capellano nostro, qui olim diu rexerunt, et quibusdam aliis magistris, qui regunt ad presens in Studio memorato, et nonnullis aliis, qui, ad magisterii statum in eodem loco promoti, diversis temporibus rexerunt ibidem, quamvis inpresentiarum a dicto Studio sint absentes, plena deliberatione prehabita, et ab ipsis, necnon a quondam magistro Guillermo de Mazero, phisico, dum vivebat, qui etiam longo tempore in Studio rexerat memorato, informatione recepta, vestris et multorum ex eis devotis supplicationibus inclinati, Apostolica auctoritate statuimus, eiusdem utilitate Studii suadente, quod, nisi due partes universitatis magistrorum Facultatis eiusdem, commorantium in Studio sepedicto, in concessione licentie supradicte cum episcopo prefato consenserint, eiusdem licentie concessio, privilegiis antedictis seu quacunque consuetudine contraria nequaquam obstantibus, nullius penitus sit momenti. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Avinione, VI° idus Septembris, pontificatus nostri anno quarto. N. Piper.

196

1309, setembre, 13. Arginusa

El rei Frederic de Sicília acusa rebut a Jaume II d'Aragó de la lletra d'aquest, datada el dia 11 de juny, i s'alegra dels bons sentiments i disposicions que li expressa,

sobretot després de la visita de mestre Arnau de Vilanova. Hi ha referència als treballs per expulsar de les terres del sud d'Espanya els sarraïns.

ACA, C., CR, Jaume II, extra sèries 922r. Original.

Heinrich FINKE, *Nachträge und Erganzungen zu den Acta Aragonensia*, dins *Spanische Forschungen*, IV (1931), 457-458.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 288, doc. 123.

Serenissimo et Inclito domino Reverendo et karissimo fratri suo domino Jacobo, Dei gratia Regi Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice Regi comitique Barchinone ac Sancte Romane Ecclesie Vexillario, Amirato et Capitaneo generali. Fridericus Tercius eadem gratia Rex cum fraterno dilectionis augmento salutem et quam sibi desiderat successuum ubertatem.

Serenitatis vestre litteras, quas nuper misistis nobis, frater reverende, presertim postquam advenit ad vos venerabilis homo Dei Magister Arnaldus de Villa nova, multa et grandi cordis affectione recepimus. Miroque modo animus noster exultavit in Domino, serie lecta et perlecta multotiens[a] earundem. Nimirum multa namque notavimus in eisdem, quibus, operante Deo, fraterne caritatis vestre erga rem, pro qua misimus ad vos dictum Magistrum, fervet affectio et in conformitate preparatur unanimis voluntatis, ut con[iec]turamur,[b] ad idem in servitium[c] precipue domini Jhesu Christi.

Quibus omnibus particulariter intellectis, sic vobis duximus rescribendum. Quoad[d] primum et ante omnia gratias agimus domino Jhesu Christo, quoniam perspiciens ex alto, uti lupus rapax humani generis hostis antiquus, tepescente [feniculo caritatis],[e] subintrat[f] fortiter gregem suum, illa eademque[g] dilectione misericordiaque motus, quibus olim humanum genus a suis m[anibus… eri]puit ponendo eius animam, cum crucis subiit passionem. Quo lupus iste fugeret in tenebras et oves sue preserventur in luce [...][h] pastoris, quemadmodum ipse in evangelio suo dicit: Ego sum pastor bonus. Bonus pastor dat animam suam pro ovibus suis. [Qui non est pastor, cuius non] sunt oves proprie, videt lupum venientem et fugit, prout opus est, in tempore oportuno qui cuncta infallibilis eius providentia operat [...] et vult misericorditer subvenire. Inspirando hominibus, quos ipse cognoscit, dilectionis sue vias, quibus cum melius [...] ipse dicit ibidem: Ego cognosco meas et cognoscunt me mee. Sicut novit me Pater, et ego cognosco Patrem [et animam meam pono pro ovibus meis …] velint ab eo cognosci. Et non solum cognoscant eum ipsi, sed etiam per eum faciant caritative cunc[ta …] ipse corde cognoscitur et ipsi cognoscuntur ab eo opere conversionis fidelium, quod ipse condicionis [… Et alias oves habeo que] non sunt ex hoc ovili, et illas opportet me adducere. Propterea me diligit Pater, quare ego pono [animam meam, ut iterum sumam eam…] veritas et via salutis pro ardore succensi apostoli hanc [...] a se cognosci et diligi pro huiusmodi conversione infidelium ut [... de pa]store [...] eorum poni. Que taliter ponentes iterum sumpturi sumus ad vitam, quam eius [...] resurrect[ione…], frater karissime, qualiter magnam cordis sumpsistis letitiam ex hiis que vobis retulit et

ostendit memoratus Magister [...] pro particulari quantum pro universali bono, prout et quando placuerit nobis concessimus et edidimus ad [...] nostris factis vobis pro parte nostra per eum animosa voluntate, fav[ore] et coniuncto animo et auribus [...] sufficientium et gratiarum multipliciter exprimentes. Regraciamur [simul ...] ac promotionem ipsius sic [...].

Quamobrem petimus a vobis, frater karissime, et requirimus vos ex parte Domini Jesu Christi quod negocium istud ad laudem et glo[riam...] scimus esse et bene cognoscimus. Quoad nos ad promotionem [...] non [...]mus sed [...] eum assumentibus et promoventibus plurimum per nos quam per vos et sic habere [...] scripto intentionis nostre predicte vidimus, frater, et legimus quedam [...] atque laudabiles et ex hiis bonam voluntatem vestram percepimus [...] ded[...] melius verbo quam litteris, Deo volente, vobis intendimus dicere [...] ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo ego sum in medio illorum. [...] nos dictis vestris litteris animatis et salubriter suadetis quod [...]cedi nostram intentionem [...] ad consumationem ipsius auctoritate evangelicam non verentes, quam [...]. Nemo [...] Respondemus quod assumentes ab illo fiduciam, qui, cum curat perfectam curam et cum illuminat personam [...] ministrari speramus gratiam suam in antea, sine qua nichil boni fieri potest ab homine.[i]

Vestris in firmis [...] invocationibus animati ac declarationibus letificati iamdictis, de quibus regraciamur vobis plus quam litteris, possimus experiri [...] et cultus dilatetur per universum sue fidei orthodoxe quantum vires permiserint ad extremum an clericum eam [...] in huiusmodi proposito persistentes spiritum nostrum suo reddere creatori.

Super eo insuper quod dicte nostre littere continent qualiter [...] Deo volente, cuius res agitur depersionis et eradicationis Agarenorum partes incolentium citerioris Hyspanie, contra quos iam actum [...] vires vestras animi firmiter tenetis vestri, ut optamus, quod ordinabit ipse Deus ut convenientes in unum recipiamus gaudium [...]usionis sic ut ad prosecutionem intentionis nostre predicte effectualiter procedetur, supplicantes domino Jhesu Christo, orantes pro nobis assidue, [ac per] orationes orari quod ipse, ad laudem cuius dictum negocium assumpsistis, cito det vobis assequi vota vestra cum gaudio, ut similiter hec intentio nostra ad laudem divini nominis in actum iuxta nostra desideria celeriter perducatur.

Denique super illo quod scribitis excogitasse et invenisse[j] viam, quam ad promotionem, prosperitatem et securitatem domus nostre et huiusmodi desiderii nostri, credatis prosequendam et nulli alii quam antefato magistro voluistis exprimere,[k] qui nostram adibit presentiam et nobis illam clarius et perfectius intimabit.

Regraciamur adhuc fraternitati vestre ut fratri et patri quare[l] in hoc caritative vestram operamini bonitatem. Et potissime circa perfectionem intentionis vestre huiusmodi,[m] in qua consistit desiderii nostri finis. Et hoc, frater karissime,[n] qualiter sit et quando futurum, totum Deo et vestre voluntati dimittimus prout placuerit et fuerit visum vobis.

Datum apud Arginusam XIII[o] Septembris VIII[e] indictionis sub impressione anuli nostri secreti.[o]

[a] multociens *HF* [b] con[iec]tamus *HF* [c] servicium *HF* [d] Quod *HF* [e] Finke no llegeix els dos mots posats entre claudàtors. [f] subiecerat *HF* [g] eadem *HF* [h] Text il·legible per una taca intensa que ha esborrat els mots escrits. [i] Finke omet la transcripció del fragment de la carta que va des de *Quo lupus* fins aquí, *ab homine*. [j] invenire *HF* [k] erprimere *HF* [l] quia *HF* [m] huiudsmodi, omès per Finke. [n] carissime *HF* [o] Els punts entre claudàtors indiquen parts del text de la carta que no es poden llegar perquè estan esborrats o perquè hi falta el suport paper.

197

1309, octubre, 6. Perusa

Carta de Pere, bisbe de Sabina, a Jaume II en què hom llegeix aquest text referent a Arnau de Vilanova: «Circa negotia vero magistri Arnaldi de Villanova, noveritis nos iuxta posse adhibuisse suffragium et tandem extitit salubriter expeditum, demum post expeditionem suam discessit de curia et postmodum audivimus ipsum in Siciliam transivisse.»

ACA, C., CR, Jaume II, extra sèries, 172r. Original.

Referència publicada per Michael R. McVaugh, *Further documents*..., 371-372, doc. 123.

Heinric Finke, AA, II, 873.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 278, doc. 81.

Excellenti et Magnifico Principi et amico carissimo domino Jacobo, Illustri Aragonum, Sardinie et Corsice Regi, ac Sancte Romane ecclesie Vexillario, Admiratui et Capitaneo generali. Petrus, miseratione divina Sabinensis Episcopus, felicium incrementa successuum et paratam ad beneplacita voluntatem.

Littere Regie, a vestra nobis serenitate transmisse, multiplicis exultationis nobis attulere materiam, nova cordi nostro placentia, menti grata, spirituique dulcissima continentes. Dum illo Rege pacifico, cuius in pace factus est locus, desuper annuentes inter vos ac Inclitum dominum Fernandum, Castelle ac Legionis Regem illustrem, evulsis protinus odiorum zizaniis que inter utrumque superseminaverat humani generis inimicus, pacis et concordie federa fuerunt noviter reformata. Ex quo tanto potissime gratulamur quanto ex confederatione huiusmodi, nedum utrorumque regnorum, sed universali totius orbis statui, dinoscuntur multiplicia comoda provenire. Nam exinde spes certa et fiducia secura producitur ut, Regis regum faciente clementia, dum utrosque mutua copulabit affectio, barbarice gentis confundetur iniquitas, et pax et iustitia nova iugiter plantatione succrescent. Et quia sic vos indissolubili communis et sincere dilectionis nexu coniungi sedula satis affec-

tione cupivimus, illum, qui actor pacis et amator est, intenta prece deposcimus ut qui fecit, ipse conservet.

Super negotiis autem nuntiorum vestrorum, de quibus fecerunt vestre littere mentionem, pro posse, Deo teste, diligenter institimus et diligentius amodo processu temporis insistemus, utpote qui in votis gerimus illa tota intentione perficere que regiis cognoverimus affectibus placitura.

Ad hec precipue nostra nunc ac Collegarum nostrorum desudat intentio ut ille in Summi apostolatus apicem erigatur, quem semper invenire possitis in negotiorum vestrorum prosecutione propitium, benignum et favorabilem, ac etiam gratiosum.

Circa negotia vero Magistri Arnaldi de Villanova, noveritis nos, iuxta posse, adhibuisse suffragium et tandem extitit salubriter expeditus. Demum, post expeditionem suam, discessit de Curia et postmodum audivimus ipsum in Siciliam transivisse.

Datum Perusii pridie Nonas Octobris. (1309).

Arnau de Vilanova és a Perusa, on hi ha la Cort pontifícia, i atèn els interessos del rei Jaume II. (Cfr. Carta de 27 juny 1304) Els seus detractors el persegueixen obertament. Té cura mèdica del papa Benet XI (1303-1304) fins a la seva mort, esdevinguda el 7 de juliol, víctima d'una epidemia de dissenteria. Una carta de mestre Arnau a fra Bernat Deliciós, on li fa saber el mal pronòstic de la malatia del pontífex, per a alguns ha estat ocasió d'atribuir al nostre metge una certa complicitat en el pressumpte intent d'enverinament de què fou acusat el menoret espiritual.

El bisbe Pere informa el rei d'Aragó sobre el conclave de Perusa, on els cardenals han d'elegir un successor a Benet XI, un pontífex que vol favorable, propici, benigne i fins i tot ric en gràcies per als afers del monarca. És el conclave que, per les intrigues de faccions i les pressions del rei de França i Nogaret, ha de durar fins a onze mesos i ha d'acabar elegint papa l'arquebisbe de Bordeus, Bertrand de Got, que prengué el nom de Climent V. L'informa, així mateix, dels afers de mestre Arnau a la Cúria papal, on, durant el conclave, el 18 de juliol, presenta al cardenal camerleng la protesta per la retenció dels seus escrits, que havia sotmès al judici de la Seu apostólica. El mestre pateix un arrest, contra la injustícia del qual apel·la al rei Jaume, qui el recomana als seus cardenals amics. Finalment, alliberat, abandona la Cort i se'n va a Sicília, on fa amistat amb Frederic III en comunió plena dels seus ideals religiosos. D'aquí la dedicació de l'*Allocutio christini seu de dignitate creature rationalis ad inclitum Fredericum Trinacrie Regem illustrem*, obra escrita a Messina pels mesos d'octubre-novembre de 1304 (Vat. Lat. 3824, ff. 217v-226r).

198

1309, octubre, 26. Avinyó

El cardenal i bisbe de Porto, Joan Mincio de Murrovalle, frare menor, s'excusa a Jaume II de no haver pogut trametre pels dos ambaixadors reials el Rahonament *d'Arnau de Vilanova. Informa Jaume II que, davant el papa i els cardenals, Arnau ha*

fet declaracions que perjudiquen el rei i el seu germà Frederic i que el rei ha de conèixer. Per això el cardenal les ha explicat a l'amic comú, fra Romeu Ortiç, ministre de la província d'Aragó, perquè les comuniqui al monarca i aquest vegi què ha de fer.

ACA, C., CR, Jaume II, extra sèries 169r. Original.
Publicat per H. Finke, AA, II, 885, doc. 562.
P. Josep Mª Pou i Martí, *Visionarios*..., 90, nota 6.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 288, doc. 124.
Referència publicada per Michael McVaugh, *Further documents*..., 372, doc. 124a.

Excellenti et Magnifico Principi domino Jacobo, Dei gratia regnorum Aragonie, Valentie, Sardinie, Corsice Regi Illustri, Comiti Barchinone et Sacrosancte Romane ecclesie Vexillario, Admirato et capitaneo generali, Frater Johannes, permissione divina Portuensis et Sancte Rufine Episcopus, salutem et honoris ac glorie felicia incrementa.

Cum nuper in conspectu domini Summi Pontificis et totius Collegii dominorum Cardinalium per quendam Magistrum Arnaldum, Physicum, aliqua fuerunt proposita, que vestram Celsitudinem expedit non latere pro eo quod, si vera essent, quod absit, maculam non parvam nec parvipendendam in gloria vestri ponerent, et clarum vestrum nomen vestrique Germani domini Frederici Regis non mediocriter obfuscarent. Nos, qui honorem vestrum et dicti Germani vestri pura mente zelamur,[a] predicta exponere et reserare curavimus religioso viro, fideli servitori et amico vestro et nostro, fratri Romeo, ministro provincie Aragonie, ut per ipsum possetis de illis informari ad plenum et deliberare per consequens quid agendum.

Dolentes revera[b] quod non fuimus memores nuntios vestros, quando pro parte vestra locuti sunt nobis, informare, sicut disposueramus facere de predictis. Demum, quamvis ex habundanti prenominatum Ministrum eiusque Offitium ac fratres sue cure subiectos Clementie vestre recomendandos duximus cum affectu, offerentes nos et ipsos fratres ac totum ordinem vobis ad quecumque in Christo placita et accepta.[c]

Datum Avinione die XXVI Octobris.

El P. Martí de Barcelona creu que aquesta lletra degué arribar a Almeria els darrers dies del mes de novembre de 1309 donant just el temps a Jaume II de reclamar la presència de mestre Arnau de Vilanova per a sincerar-se davant el monarca. Arnau de Vilanova arribava per mar a Almeria, des de Sicília, el 16 de gener de 1310.

El text que apareix imprès a *Acta Aragonensia* d'Heinrich Finke està incomplet. El document sembla haver estat omès inadvertidament a la *Regesta* del P. Martí de Barcelona; la referència a la seva publicació per Finke ha quedat d'alguna manera i ha estat posada incorrectament amb el núm. 124.

[a] Finke omet la transcripció del text des de *pro eo quod* fins a *pura mente zelamur*. [b] revere *HF* [c] Finke omet la transcripció del text des de *Demum* fins a *accepta*.

199

1309, octubre, 27. Avinyó

Fra Romeu Ortiç i fra Pere Garcia, custodi de València, frares menors, escriuen al rei Jaume II que Arnau de Vilanova l'ha difamat i li anuncien la tramesa d'una lletra del cardenal bisbe de Porto, Mincio de Murrovalle, que recomanen tingui secreta.

ACA, C., CR, Jaume II, extra sèries, 171r. Original.

Publicada per M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, CXVIII-CXIX.

P. Josep Mª Pou i Martí, *Visionarios*..., 91, nota.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 288-289, doc. 125.

Sciatis, domine, quod magister Arnaldus de Villanova fuit Avinione et procuravit cum Summo Pontifice coram cardinalibus audienciam sibi dari et tandem per importunam procuracionem data est sibi audiencia coram cardinalibus, in quorum presencia, inter multa que dixit dictus pulvis frater, rationabiliter reprehensus, retulit infra scripta. Dixit enim quod dominus Rex Fredericus, frater vester, dubitaverat diu utrum tradicio evangelica de abrenunciacione temporalium propter Christum esset ab invencione hominum vel divinitus inspirata. Et dum sub tali dubio eius animus fluctuaret, aparuit sibi quadam nocte in sompnis domina Regina, mater vestra, velata facie, suadens ei quod mundum contempneret et divinis obsequiis inhereret, et quod pro certo teneret et crederet quod tradicio evangelica non fuerat humanitus sed divinitus instituta et de hoc nullatenus dubitaret.

Dum autem adhuc dominus Fredericus in eodem dubio permaneret, iterato in sompnis modo consimili eidem aparuit mater vestra et consimiliter verbo retulit supradicta. Tercio vero iterato eidem aparuit facie revelata et verba similiter protulit suprascripta, et tunc dominus Fredericus recognovit illam fuisse matrem suam, que sibi aparuerit et retulit supradicta.

Dixit etiam quod prefatus dominus Fredericus misserat pro magistro Arnaldo quod veniret ad eum in Ciciliam ut sibi prefate visionis misteriurm cercius explicaret. Dixit etiam quod modo consimili vos fueratis in eodem dubio, utrum prefata tradicio fuisset ab invencione hominum vel divinitus, ut predicitur, inspirata, et quod modo consimili vidistis in sompnis dominum Regem Petrum, patrem vestrum, eo modo et ordine quo dominus Fredericus vidit matrem vestram, qui vobis dixit eadem verba que mater vestra dixerat domino Frederico. Et quod vos similiter misseratis pro dicto Arnaldo, ut vobis visionem predictam plenius explanaret.

Et quare vos, domine, et fratrem vestrum de dubio fidei coram Papa et cardinalibus diffamavit, et dubius in fide infidelis censeatur, sicut quidam Cardinalis intulit, qui vos diligit toto corde. Per quod detrahebatur quamplurimum puritati consciencie vestre, honestati fame et vestre regie dignitati.

Idcirco Cardinales amici vestri, et inter ceteros dominus Portuensis, qui vos diligit sicut pater, fuerunt offensi non modicum, quare vos specialiter et etiam fratrem vestrum asserebat in fide dubios et per consequens infideles, curantes de sompniis et in sompniis confidentes, maxime coram Summo Pontifice et collegio Cardinalium universo.

Et dominus Portuensis, cum sui displicencia, coram fratre Petro, socio suo et Custode Valencie, mihi retulit supradicta, et voluit quod per me ad vestram deducerentur noticiam, ut prefatum Arnaldum ad vestra non admittatis negocia, qui per dominum Regem Francie in obiectis contra dominum Bonifacium de heresi accusatur, et ut possitis coram Papa et cardinalibus ipsius falsitatem refellere et vestram puram et fidelem innocentiam excusare.

Ego autem servus vester fidelis, qui pati non possum quod persona vestra posset per aliquem denigrari, juxta decenciam humilis status mei, ubi et quando potui, vos super istis et quibusdam que audiveram veritate previa, sicut valui, excusavi, sicut fuit pluribus manifestum.

Et super istis scribit vobis dominus Portuensis, qui nunciis vestris, si eum expectassent, supradicta omnia et alia plura referre decreverat oraculo vive vocis, et, sicut credo, in brevi scribet vobis dominus Ostiensis.

Suplico autem dominacioni vestre quod supradicta omnia que vobis scribet familiariter Dominus Portuensis placeat tenere secreto et provideatis ne comunicentur littere quibuscumque. Plura enim vobis utilia, sicut a magistris, audivi, notificarentur vobis frequenter ab hiis qui diligunt bonum vestrum, que omittuntur frequencius eo quod vel non bene custodiuntur vel pluribus comunicantur littere vobis misse, sicut in brevi scietis explicite, Domino concedente.

Ego autem frater Romeus Orticii, Minister Aragonie, dominacioni vestre significo supradicta de mandato Reverendi patris domini Portuensis, Generalis Ministri: plurimum vos salutat, qui vobis scribit et eius litteram per vestros nuncios mitto vobis. Valeatis semper in Domino ut curatis, et me servum vestrum habeatis, si placet, in vestri gracia comendatum.

Datum Avinione VI kalendas Novembris anno Domini M° CCC° nono.

200

1310, gener, 25. Almeria

Lletra de Jaume II al seu germà, Frederic III, en què li comunica el retorn de mestre Arnau de Vilanova, coneixedor dels afers reials, perquè l'informi plenament, demanant-li que li doni fe i que rebi la lletra com si l'hagués escrit de pròpia mà, puix no ho ha pogut fer per una discràsia que pateix.

ACA, C., reg. 335, f. 348v.
Heinrich Finke, AA, II, 886, doc. 562.

Heinrich FINKE, *Nachträge und Erganzungen zu den Acta Aragonensia,* dins *Spanische Forschungen*, IV, 459.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 289, doc. 127.

Nota. Martí de Barcelona, erròniament, li assigna el foli 358 del registre de Cancelleria 335.

Excellenti et magnifico Principi Regi Frederico tercio, Illustri karissimo fratri nostro. Jacobus *et cetera*. Salutem et fraterne dileccionis continuum incrementum.

Ad noticiam vestram hiis diebus per aliam litteram nostram rescriptive significavimus quod, remisso ad vos Sanccio de Ayvar, milite, quem nuper ad nostram presenciam commisistis, remissimus virum venerabilem, comunem familiarem, magistrum Arnaldum de Villanova, quem ad vestram presenciam infra brevis temporis spacium mittemus.

Nunc autem Serenitati vestre per presentem deferimus nos cum certiori significacione eorum que ad promocionem, prosperitatem et securitatem vestram et domus vestre credimus fructuosa, antefatum magistrum Arnaldum, quem plene mentis nostre super hiis fecimus conscium, ad vestram Regiam presenciam destinamus.

Cui profecto fraternitas vestra credere poterit de omnibus hiis, que serenitati vestre super hiis pro parte nostra duxerit referenda. Sane, karissime frater, huic littere non minus fidem adhibeat vestra serenitas, quam si manu propria scripsissemus eandem. In presenti etenim quadam fuimus detenti discrasia, que nos propria manu scribere comode non permisit.

Datum in obsidione Civitatis Almarie VIII kalendas Februarii anno M° CCC° nono.

Bernardus de Aversone mandato regio.

201

1310, gener, 25. Almeria

Jaume II demana al papa Climent V que li certifiqui de tot allò que digué mestre Arnau de Vilanova a la seva presència, pertocant a l'ortodòxia del monarca.

ACA, C., reg. 335, f. 348rv.

Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 117-118.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 289, doc. 128.

Sanctissimo ac Reverendissimo in Christo patri ac domino Domino Clementi, divina providencia sacrosancte Romane et universalis Ecclesie Summo Pontifici. Jacobus, Dei gracia Rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsi-

ce Comesque Barchinone ac prescripte Sancte Romane Ecclesie vexillarius, ammiratus et Capitaneus generalis, eius devotus ac humilis filius pedum oscula beatorum.

Sanctitati vestre serie presencium notum fiat nos nuper a quibusdam pretendentibus diligere honorem nostrum et domus nostre, in Romana Curia existentibus, litteras recepisse, in quibus notificatum est nobis quod venerabilis Magister Arnaldus de Villa nova, dum fuit ultimo Avinione coram Sanctitate vestra et Cardinalibus, audiencia sibi data, inter multa que dixit, retulit infrascripta.

Dixit enim quod Illustris Rex Fredericus, karissimus frater noster, dubitaverat diu utrum tradicio evangelica de abrenunciacione temporalium propter Christum esset ab invencione hominum vel divinitus inspirata, et dum sub tali dubio eius animus fluctuaret, apparuit sibi quadam nocte in sompnis domina Regina, mater communis nobis et sibi, velata facie, suadens ei quod mundum contempneret et divinis obsequiis inhereret, et quod pro certo teneret et concederet quod tradicio evangelica non fuerat humanitus sed divinitus instituta, et de hoc nullatenus dubitaret.

Dum autem[a] adhuc dictus Rex Fredericus in eodem dubio permaneret, iterato in sompnis modo consimili eidem apparuit dicta mater et consimili verbo retulit supradicta. Tercio vero iterato eidem apparuit, facie revelata, et verbo simili protulit[b] suprascripta.

Et tunc prefatus Rex Fredericus recognovit illam fuisse matrem suam, que sibi apparuerat et retulit supradicta. Dixit etiam quod prefatus Rex Fredericus misserat pro ipso Magistro Arnaldo quod veniret ad eum in Siciliam[c] ut sibi prefate visionis misterium certius[d] explicaret. Dixit etiam quod modo consimili Nos fueramus in eodem dubio, utrum prefata tradicio fuisset ab invencione hominum vel divinitus, ut predicitur, inspirata, et quod modo consimili vidimus in sompnis dominum Regem patrem nostrum, eo modo et ordine quo[e] dictus Rex Fredericus viderat matrem nostram, qui dixit nobis eadem verba, que mater nostra dixerat jamdicto Illustri Regi Frederico, et quod nos similiter misseramus pro dicto magistro, ut nobis visionem predictam plenius explanaret.

Cum autem Nos audivimus et intelleximus supradicta, fuimus nimium admirati et vehementi turbacione commoti[f] tum quare[g] nunquam ea audiveramus, nec in animo nostro fuerant, tum etiam quare[h] Nos dubitare in fide, quam ut Princeps Catolicus toto corde, tota mente et toto conatu diligimus, colimus et servamus, veritatis contrario inducebant, consideraveramus quare, ut hec bonitati vestre certa continuo faceremus.

Interim autem predictus Magister Arnaldus hiis diebus nostram adivit presentiam, cui Nos de premissis verbum proferimus et qualiter[i] hec nobis significata fuerant curavimus pro ordine explicare, qui nimia admiracione ductus et afirmans eum nunquam talia sub tali interpretacione vel intellectu dixisse, supplicavit a nobis humiliter ut seriem rei huius deberemus exponere et referre apostolice dignitati.

Nos vero, tum dicti magistri precibus, tum quare[j] honoris et status nostri inmemores esse non convenit, sed continui zelatores, hec omnia sanctitati vestre tenore presencium nunciamus humiles supplicantes quatenus de vestra bonitate procedat nostrum de proposicione, si quam de verbis predictis prefatus magister exposuit coram Sanctitate vestra et reverendis Cardinalibus, Regium animum informare, et de scriptis in quibus dictus magister super hac materia litteratorie proposuit, jubere ut ad nos copia autentica per latorem presentium transmittatur. Qui cuncta disponit personam vestram *et cetera*.

Datum in obsidione Almerie VIII° kalendas februarii anno Domini M° CCC° nono.

Bernardus de Aversone mandato regio.

[a]Antea adhuc *MB* [b]pertulit *MB* [c]in Sicilia *MB* [d]certius, omès per *MB*. [e]que *MB* [f]comoti *MB* [g]quia *MB* [h]quia *MB* [i]qualibet *MB* [j]quia *MB*

202

1310, febrer, 2. Catània

Frederic de Sicília felicita el seu germà Jaume II per la victòria sobre els sarraïns obtinguda a Almeria i li anuncia la partida de mestre Arnau de Vilanova cap a l'esmentada ciutat en companyia de Sanç d'Aybar.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general 10014r. Original.
Heinrich Finke, AA, II, 887.
P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 119, doc. 35.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 289, doc. 129.

Serenissimo et inclito domino Jacobo, *et cetera*. Serenitatis vestre litteras datas in obsidione Civitatis Almarie VIII° kalendas septembris anno Dopmini M° CCC° VIIII°, quas nobis [...] primo Sanccium de Yvar, dilectum militem, familiarem nostrum, cum una galea curie nostre, cum qua profectus est ad partes ipsas venerabilis magister Arnaldus de Villanova, ad vos duximus transmittendum; nunc vero, ut successive de vobis [...] in castris agentibus vestrisque successibus plenius ac plenius informemur, Dominicum de Villarnau, familiarem et fidelem nostrum, cum galione uno curie nostre visurum vos [...] iterum destinamus [...].

Datum Cathanie sub parvo sigillo nostro secreto II februarii VIII indictionis.

Aquesta lletra, malmesa i gairebé il·legible, fou vista per Finke (AA, II, 887).

203

1310, febrer. Barcelona

El tresorer reial Pere Marc dóna a mestre Arnau de Vilanova 33 sous, 4 diners pel viatge a Almeria, amb albarà d'escrivà de ració.

ACA, Reial Patrimoni, *Mestre Racional*, reg. 272, f. 70v.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 290, doc. 130.

El registre de Reial patrimoni, Mestre racional 272 de l'Arxiu de la Corona d'Aragó està tot ell en molt mal estat de conservació i és, en moltes de les seves parts, absolutament il·legible. Aquest és el cas del foli 70v, on hi ha el document regestat pel P. Martí de Barcelona, que tampoc l'hauria pogut llegir de forma completa i aquest hauria estat el motiu de no donar-ne la transcripció. Confirmaria això, al nostre parer, el fet que E. García Hurtebise, que l'any 1911 publicà en la Tipografía Luis Benaiges el volum I de l'obra *Libros de Tesorería de la Casa Real de Aragón. Años 1302-1304*, on inclou els documents dels volums 265-268 de RP, MR, no el publiqui. En efecte, del volum II de l'obra, que havia de publicar-se després del volum I, només s'ha conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó un únic exemplar, que hauria estat la prova per a la impressió. S'ignoren les circumstàncies que avortaren l'edició d'aquest volum II, que abraça els següents períodes de l'administració de Pere Marc: de 1306, desembre, a 1307, març (ACA, RP, MR, 269); 1307, de març a novembre (ACA, RP, MR, 270); 1308, de juny a novembre (ACA, RP, MR, 271); 1309, de juny a setembre (ACA, RP, MR, 272). El document que hi ha al foli 70v del reg. 272 hauria d'estar publicat per García Hurtebise en aquest volum II, però, com es veu, no el transcriu, ni tan sols en dona el regest, perquè la publicació d'aquest darrer període està incompleta i només es recullen els ingressos o rebudes. Això seria l'indici que, l'any 1911, el registre ja estaria en mal estat.

La referència del volum II d'E. García Hurtebise és aquesta: ACA, Biblioteca. Armari 98. Est. 03. Núm. 12. González Hurtebise, E., *Libros de Tesorería de la Casa Real de Aragón*.

204

1310, març, 14. Catània

Conrad de Llança escriu a Jaume II contestant a la carta del rei que ha rebut per mà de Sanç d'Aybar, en què agraeix al monarca la benèvola acceptació que aquest ha fet de la carta tramesa relativa a la informació que mestre Arnau de Vilanova ha donat sobre el rei Frederic de Sicília i el patrimoni d'Aparici de Vilanova.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general 10018r. Vegi's també CR 10014. Lletra de 2 febrer 1310. Original.

Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 886-887, doc. 565.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 291, doc. 133.

Serenissimo domino suo, domino Regi Aragonum Corradus Lancea de Castromaynardo, miles, terre osculum ante pedes.

Benignas litteras excellencie vestre, quas michi per Sanccium de Aybar, militem domini mei Regis, dignata est mittere, reverenter recepi. In quibus considerans, meas missivas litteras regio culmini gratas esse, statum regium michi infimo maiestatem regiam benivole intimare et benivolenciam regiam michi clementer concedere, Deum laudo et me et esse meum regiis affectibus offero et dispono.

Super hiis, que scripsistis, domine, fratri vestro per cursores latores presencium habentes pro firmo fratrem vestrum esse, prout verax et discretus vir magister Arnaldus de Villanova vobis, domine, conscienciam de eo fecit, coniacturat maiestas vestra, que opera de eo poterunt prosilire, et sic, qui benedixerit illi sit ille benedictus, et qui maledixerit, maledictionibus repleatur.

Negocium Enegi Martini, hostiarii inclite domine regine, pro quo domino meo regi recolo vos pluries rescripsisse, sic se habet. Apparicius de Villanova in suis ultimis sollempne condidit testamentum, in quo instituit sibi universalem heredem in omnibus bonis suis uxorem suam, que, volens ipsius Apparicii hereditatem adire, bona sua hereditaria aprehendit, que, ducens alium virum, in dotem sibi dedit tam bona ipsa hereditaria quam alia bona sua, quod testamentum dicto Enego, cum fuit in Sicilia, extitit demonstratum.

Dominus meus Rex una cum domina Regina ac eorum liberis plene fruuntur corporum sospitate. Benedictus dominus Jhesus Christus, qui vos et vestros conservet incolumes et faciat prosperos actus vestros.

Scriptum Cathanie XIIII Marcii VIII indictionis.

205

1310, abril, 15. Avinyó

Robert de Nàpols escriu a la seva germana Blanca, reina d'Aragó, sobre l'ambaixada de Jaume de Pla a Avinyó, on havia de gestionar en nom de mestre Arnau de Vilanova l'expedició del text autèntic del Rahonament.

ACA, C., CR, Jaume II. Pendent. Original.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 120-121.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 291, doc. 134.

Inclite principisse domine Blance, Dei gracia illustri regine Aragonum, carissime sorori sue, Robertus, eadem gracia Jerusalem et Sicilie Rex, salutem et fraterne dileccionis affectum.

Scire vos cupimus quod, expedito votive negocio pecunie, pro quo inter alia Jacobus de Plano, notarius vester, ad partes istas pridie missus fuit, ita quod pecunia ipsa per eum Guidoni Chinneveriis, militi et camerario vestro, tradita extitit vestigio ad cameram vestram per eumdem militem deferenda, nos eumdem Jacobum pro alio negocio quod apud nos prosequi habuit per certa capitula que nobis obtulit cum litteris credencie magistro Raynaldo (*sic*) de Villanova comisse ex parte viri vestri, Aragonum regis illustris, carissimi fratris nostri, et vestra huius negocii expedicio ad deliberandum inde consulti, maiorem moram quam credebamus exegit, retinuimus et retinemus adhuc ut super eodem negocio quid exitus finaliter deliberatum fuerit possimus vos per eum plenarie informare, quoniam que consulte geruntur, morosius peraguntur. Quamobrem dictum notarium vestrum, de mora huiusmodi apud nos contrahenda, propterea excusatum habere velitis; in predicto etenim utroque negocio eam sollicitudinem et diligenciam hucusque studuit adhibere, quod inde dinoscitur merito commendandus.

Datum Avenione die ·XV· aprilis ·VIII· indiccione.

Inclite principisse domine, illustri Regine Aragonum, carissime sue.

Rex Jerusalem et Sicilie.

206

1310, juny, 8. Avinyó

Climent V tramet a Jaume II, per mitjà de mestre Arnau de Vilanova, el text autèntic del seu Rahonament *que guardava el cardenal Berenguer Frédol, bisbe de Frascati.*

ACA, C., Butlles, lligall XXVI, 38. Original.

Publicat per Jaime Villanueva, *Viage literario a las iglesias de España*, XIX, 320, apèndix, doc. XLIX.

M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, CXXII-CXXIII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 291, doc. 135.

Clemens, episcopus, Servus Servorum Dei. Carissimo in Christo filio Jacobo, Regi Aragonum Illustri, Salutem et apostolicam benedictionem.

Ex tuarum accepimus serie litterarum quod per aliquos tibi significatum extiterat quod dilectus filius Magister Arnaldus de Villanova quedam te et Carissimum in Christo filium nostrum Fredericum, Regem Trinaclie Illustrem Germanum tuum tangentia, proposuerat coram nobis, super quibus per nos certificari humiliter supplicasti.

Verum, ut de huiusmodi propositis et nobis in scriptis oblatis per eundem Magistrum Arnaldum in Consistorio privato notitiam tua habeat celsitudo,

ecce quod scripta et proposita ipsa que tunc Venerabili fratri nostro Berengario, Tusculanensi Episcopo, tunc tituli Sanctorum Nerey et Aquilei Presbitero Cardinali, per eundem Magistrum Arnaldum tradi mandavimus, tibi mittimus presentibus interclusa.

Datum Avinione VI Idus Junii Pontificatus nostri Anno Quinto.

207

1310, juny, 17. Marsella

Arnau de Vilanova escriu a Jaume II donant-li notícia de la posició del rei Robert de Nàpols sobre l'afer del domini a l'illa de Sicília i de la voluntat d'assumir el títol de rei de Jerusalem, l'assabenta que fa ja més de quinze dies que estava despatxada una lletra anterior i que ara la tramet per Ramon Conesa. Així mateix l'informa del Raonament *d'Avinyó proposat per ell en persona davant el papa i els cardenals reunits en consistori i aprofita l'ocasió per recomanar al monarca una lectura tranquil·la del text llatí presentat a Avinyó per tal que en pugui veure la força i coherència lògica de les premisses i conclusió.*

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 4182. Original.
Publicat per Heinrich FINKE, AA, II, 694-695, doc. 437.
Miquel BATLLORI, *Arnau de Vilanova. Obres catalanes*, I, 248-250.
P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 292, doc. 136.
P. Josep Mª POU I MARTÍ, *Visionarios*..., 93, nota 2.

Domino suo semper in domino Jhesu Christo pre mortalibus caro servus inutilis utriusque manuum oscula cum salute.

Faç vos saber, seynor, que·l rey Robert ara, quan partí d'esta terra, m'espressà son enteniment sobre lo negoci, que vós et madona la regina li feés proposar per en Jacme Deç Pla et mi et amo comanat en secret, et vol que'n vaga parlar ab vostre frare et que li faça saber ço que trobaré. Et yo veg que ço que ell ha concebut és cosa covinent en si et acceptable per la nostra part. Mas quar ell son concebement no poria cumplir, si no ab favor d'altres persones, en les quals ha moltes dificultats, per ço quax me desesper del feyt, e si altre, a qui no toquàs tant lo feyt, m'ho dixés, agra sospita que fos difugi palliat. Mas ell fort aferme que hu menarà a compliment. Et yo no pux estar sens temor. Quar a totes parts veg que crexen et broten noves disposicions a provocar la ira de Déu a fer grans joys. Encara us faç saber que·l transsumpt de la mia propositió en consistori et la letra de la resposta que·l papa us fa sobre aquela requesta, que li feés per vostra letra, la qual Jacme Deç Pla li presentà encara no ha III setmanes, que fo tot ensems bullat, quar lo papa, depús en Jacme y fo, no donà audiencia als escrits de la cancellaria contra [...]ª si no l'altre dia. Et quar no fo, que hu requeregués en la cancellaria, et veyent que a mi toquave, trameteren m'ho

et yo tramiso an Ramon Conesa, que ell vos ho presentàs. Prevec avinentea de gran tranquillitat de cor, quan ho volrés legir per tal que pensats entendre la vertut de les premisses et la conclusió de tot. Nostre senyor Jhesu Christ vos tingue ple de la sua amor e us façe fenir vostres iorns a la sua glòria.

Datum Marsilie XV° kalendas Julii.

[a] Falta una paraula.

208

1310, juliol, 27. València

Ramon Conesa, prevere, escriu al rei Jaume II enviant-li una butlla pontifícia per encàrrec de mestre Arnau de Vilanova, trobant-se aquest impedit de fer-ho. Tanmateix, Ramon Conesa, no podent-li lliurar en persona el document, el confia a Bernat Vidal.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 3923r. Original.
Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 890, doc. 568.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 292, doc. 137.

Dominus magister Arnaldus de Villanova scripsit michi quod presentarem illustri dominacioni vestre litteras summi pontificis bullatas bulla plumbea. [...] Et quia, diversis et piis negociis impeditus, coram presencia excellencie vestre minime nunc valet comparere, de consilio et assensu reverendi domini Valentini tradidi easdem cum aliis litteris dicti domini magistri Bernardo Vitalis, domestico et subiecto vestre celsitudini presentandas. Et supplico magnificencie vestre quatenus faciatis me certificari utrum predicte littere ad manus vestras pervenerint per eundem, ne possim negligencie reprehendi.

Datum Valencie VI° kalendas Augusti anno Domini M° CCC° decimo.

209

1310, agost

Influències de les prediccions arnaldianes.

Arxiu Parroquial. Moià. Manual notarial núm. 3. 2 folis no numerats al final del manual (s. xiv, *circa* 1304). Autor desconegut. Document actualment perdut.

Text antic i transcripció en català actual de Josep Ruaix i Vinyet, *Influència de les prediccions arnaldianes*, dins «Modilianum», 11 (desembre 1994), 4 (294) - 8 (298).

Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *La cultura catalana durant el regnat de Jaume II*, EF, 92 (1991) 179-180, doc. 189.

Ramon d'ALÒS-MONER, *Col·lecció…* EUC, III (1909), 47-53, 140-148, 447-449, 531-534.

Pere BOHIGAS, *Profecies catalanes dels segles XIV i XV. Assaig bibliogràfic*, dins «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya» (BBC), VI (1920-1922), 24-49 .

Herbert GRUNDMANN, *Die Papstprophezien des Mittelalters*, a *Archiv f. Kirchengesch*, 1928, 170 ss. Segons H. Grundmann, el traductor de l'*Horoscopus* seria deixeble d'Arnau de Vilanova.

Text recollit i publicat per Josep PERARNAU I ESPELT a *Tractatus de tempore adventus Antichristi ipsius et aliorum scripta coaeva*, dins *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia* (AVOThO), V, 395-397.

Sapiats, sènyer, que tota la gent és fort espaordida dels senyals que maestre Arnau de Vilanova ha [anunciat] que deuen venir e él e .i. maestre, qui és de Lombardia, se són acordats, sí que·l papa [féu] venir maestre Arnau de Vilanova davant e demanà-li si era ver que ell dixés aquels senyals degessin venir e él dix-li que hoc. Los quals senyals, segons que él affermà davant él e afferme que deuen ésser .X. dies a hixent d'aquesta luna qui ve e .X. dies a hixent de setembre.

E sobre açò lo papa fon-li manament que él que degés aportar davant él tota la cumpilació dels libres que fets avia, e él respòs-li: «Pare sant, los libres que yo é fets, yo no.ls he ací ne·ls puria aver, per ço com éls són tants et són esteses per lo món e axí yo no·ls puria aver».

E sobr·açò él donà-li dia: que çendemà que él els li agés. E l'endemà él tornà a él e demanà-li si·ls aportava, e él respòs-li aquella raó matexa. E aprés demanà-li a quals volia, e el papa respòs que vulia saber la [veritat, si] él, ço qe deya, si u trobava pels seus libres o per altres. E maestre Arnau respòs-li que él atrovava per los seus libres e encara per los proffetes e enca[ra] per natures. E él encara li demanà los libres, e él fou-li lo damunt dit respost.

Sobr·açò lo pape fou-lo pendre e donà-li .X. dies que dins aquels li agés los libres davant. E él respòs-li: «Pare sant, yo los libres no·ls puria aver, e aquex temps que tu·m dones, no veuràs acabat». Sobr·açò lo pape fo feló e féu-lo metre en una torra e bé ferrar; e com venc al .VIII. dia maestre Arnau tramès missatge al pape que vulia parlar ab él per son prou.

E·l pape fou-lo's venir davant e él dix-li: «Pare sant, tu aquestes senyals, per què demanes los meus libres, no-l's veuràs, que yo t'é ja dit que dins aquel temps, que tu m'às donat, tu seràs mort. E pensa de confessar e de bé fer tot ton orde, que tu no has temps, cor .II. dies e mig, e aquel dia seràs mort ans de migdia. E si asò no és ver, fe fer gran foch e fe'm-hi gitar e els libres meus, que·n trobar's una partida d'aquels que yo he fets ab d'altres libres». E aquel temps, lo pape, sens dolor de cap e sens febra e sens nul mal que no·s sentí, lo pape fo mort. E·ncara, sényer, no hi ha què hom sàpia per veritat. E aprés d'açò, los cardinals solveren maestre Arnau e és encara en cort de Roma.

Són senyal: Sényer, dien que deu-en venir en veritat gran diluvi e den que alcuns locs riba mar e alcuns locs de salló e alcuns locs de muntanya s'aplanaran per terratrèmol; e aprés d'aço, diu que vendrá tan gran sol e tan calt, que tot loc de fusta cremarà; ítem, que vendran trons e lamps de sol ixent que iran tro a sol ponent, e axí que dien que de les gents muiran moltes per lo gran espaordiment que auran. E·ls senyals de .X. dies a l'ixida d'aquest setembre; e deuen-ser fer dins aquels .X. dies; perquè, sényer, è·ts, que ha gran espaordiment a Maiorcha per ço com .I. frare menor hi prehicà los senyals, enaxí que molt hom se n'ix e les dones han posat lo fres e les perles e van descalçes; e di·es que prehicadors ne frares menors ne clergues que i sien no basten a les confessions oír, sí que·l rey de Mayorca sabé l'espaordiment de les gens e pregà lo bisbe de Mayorcha, que era ab él a Perpinyà, que se·n passàs e que confortàs les gens e encara que·l prior que presés lo frare prehicador. E com él fo là, lo preïcador se·n fo hixit e fo fuyt, per estrès la oftrt (¿) és perduda.

Comta hic ara de novel que .I. preÿcador ha vengut de Malorqua, que en Barbaria hisqueren .III. esteles e totes .iii. anaren-se ferir, e les dues tornaren visibles e la terça abtenç, e d'aquels coups hixiren tant grans raygs de foch que dues juornades de terra hi ha cremades e el foch dura tota via, mentre la estela obtenç. E vegats quin foch, en què la aygua cremava amb los majors cruxits del món, sí són los señal. Déus los lex ver a vós e a nós e a a nostros amichs e que n'estam vius.

Ítem, nos ha hom comptat uy, que és disapte, que .I. preÿcador, qui és vengut de Malorqua, preïchà divendres passat ab a Barchinona en la Seu a clergues e a lechs generalment que de diluns que ve a .VIII. dies seran fets molts senyals per lo món, entre los quals será primer:

que lo sol s'escurirà e que de dies veurà hom les esteles en diverses maneres e de diverses colors;

e aprés asò vendran grans trons e lamps ab molta pluya e d'altres diverses seyals;

e que la mar, per rachó de gran vent que farà, se inflarà en tal manera que pujarà fort alt;

e aprés assò será gran terratrèmol per lochs e que alcunes muntanyes se aplanaran;

e açò durarà, segons que diu lo dit preycador, entrò a .V. dies.

E tot asò damunt dit, lo dit preÿcador és a tret de probar; e axí, sényer, no sabem en què nos en [pren]gam, mas que tota la gent és en gran confusió que dit avíem, segons que ja us he yo damunt escrit, que los dits senyals seran en setembre, quax a la exida de .X. dies; e aquest preÿcador, diu que seran de diluns qui ve a.VIII. dies, que serà lo derrer dia d'agost; e axí creem que si nul loch se deu perir, on que aya aygua, ne y siga ne muntanyós, aquel foch del estany ho deu fer si pecat de desobediència és res…

210

1310, agost, 6. Lleida

Jaume II acusa rebut a Ramon Conesa d'unes butlles trameses a ell per mestre Arnau de Vilanova i retransmeses per mà de Bernat Vidal.

ACA, C., reg. 238, f. 195v.
Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 121, doc. 37.
P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 292, doc. 138.

Fideli suo Raymundo Conesa,[a] clerico, *et cetera*.
Quia per litteram vestram missam nobis noviter postulastis[b] ut de receptione quarumdam litterarum domini Summi Pontificis missarum vobis per discretum magistrum Arnaldum de Villanova, dilectum fisicum nostrum, quasque nobis misistis[c] per Bernardum Vitalem, de camera nostra, vos certificare dignaremur. Ideo vobis presentibus intimamus quod dicte papales littere ad manus nostras pervenerunt, que nobis exhibite fuerunt per Bernardum Vitalem superius nominatum.
Datum Ilerde, VIII° idus augusti, anno predicto.
Bernardus de Aversone, mandato regio.

[a] Conesia *MB* [b] postolastis *MB* [c] missistis *MB*

211

1310, setembre, 24. Barcelona

Jaume II, vista i coneguda la mentida que contra ells dos ha dit mestre Arnau de Vilanova davant el papa i els cardenals, escriu al seu germà, el rei Frederic de Sicília, demanant-li que, per dignitat, deixi de tenir com a familiar seu el metge i li recomana que al més aviat que pugui s'excusi davant el papa Climent V defensant-se de les afirmacions que mestre Arnau ha fet contra ell. L'informa que troba contradiccions entre el text del Rahonament *que li lliurà mestre Arnau de Vilanova a Almeria i el que acaba de rebre de la Cort papal d'Avinyó.*

ACA, C., reg. 336, f. 22r-23r.
Vegi's també ACA, C., reg. 336, f. 27v. (1 octubre 1310), doc. 213 del *Diplomatarium*.
H. Finke, AA, II, 891.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 292-293, doc. 140.
P. Josep Mª Pou i Martí, *Visionarios*..., 97, nota 2.

Nota. El text d'Almeria apareix en doble còpia en l'inventari dels béns i mobles de mestre Arnau de Vilanova, que publicà Roc Chabàs, sota els núms. 186 i 260.

Excellenti et magnifico Principi Regi Frederico tercio, karissimo fratri suo. Jacobus, dei gratia Rex Aragonum, Valentie, Sardinie et Corsice Comesque Barchinone ac Sancte Romane Ecclesie vexillarius, ammiratus et Capitaneus generalis. Fraterne dilectionis plenitudinem cum votivis successibus et salute.

Fraternitati vestre serie presentium notum fiat, olim existentibus nobis in obsidione Civitatis Almarie, significatum nobis fuisse de romana Curia per aliquos amicos nostros quod Magister Arnaldus de Villanova in quadam propositione quam fecit coram Sanctissimo in Christo Patre domino Clemente, Summo Pontifice, in privato consistorio aliqua verba dixit et protulit nos et vos nimium tangentia, videlicet quod nos et vos dubitaveramus utrum traditio euuangelica esset ab inventione hominum vel divinitus inspirata. Nos autem, qui nunquam de hoc cogitavimus nec unquam verbum super eo scivimus vel diximus cum eo vel alio quoquomodo, non multum de significatione huius rei curavimus.

Attamen expectantes quod quamprimo dictus Magister nostram adiret presentiam sciremus ab eo quid predicta veritatis significatio contineret. Contigit autem, nobis adhuc in eadem obsidione manentibus, dicto magistro Arnaldo inibi adveniente ad nos exposita sibi a nobis redarguendo significatione huiusmodi requisitus a nobis, eam fecisse vel dixisse omnino negavit. Asseruit tamen se fecisse in scriptis quandam propositionem coram dicto domino Summo Pontifice in consistorio, quam dixit se in scriptis habere, et quam de verbo ad verbum, mutatis per eum solummodo verbis Latinis in lingua Romana, concessa sibi per nos audiencia in obsidione predicta, coram nobis et pluribus aliis publice publicavit.

Per cuius continenciam et per tenorem proposicionis facte per eum coram dicto domino Summo Pontifice, quam nobis, ut infra dicitur, postmodum transmisit, idem dominus Summus Pontifex, veluti contrarium continentes, prefatum magistrum Arnaldum manifestissime conspeximus mentientem. Ipse enim magister Arnaldus tunc coram nobis in dicta obsidione iterum affirmavit se nullam aliam coram domino Papa proposicionem fecisse, que nos vel vos in aliquo tangeret vel gravaret. Ad quorum certificacionem plenius habendam nobis instanter et instanter ac multiplicata instancia supplicavit ut inde prelibato domino Summo Pontifici scribere deberemus. Nos autem pro certificacione habenda scripta nostra direximus apostolice dignitati. Hiis itaque diebus ab ipso domino Papa litteram recepimus rescriptivam, in qua placuit ad nos mittere interclusa proposita et in scriptis oblata ipsi domino Pape per dictum magistrum Arnaldum, que tunc Reverendo in Christo patri domino Berengario, Tusculano Episcopo, tunc tituli sanctorum Nerey et Aquillei presbitero Cardinali, per ipsum Magistrum Arnaldum dominus Papa tradi mandavit, ut in dicta eius rescriptiva littera continetur.

Nos igitur legentes et conspicientes scripta hec a dicto domino Summo Pontifice nobis missa in eis verba vidimus expressata, que dictus magister Arnaldus se audivisse affirmat a nobis et vobis, que, si vera existerent, nedum nostrum et vestrum set cuiuslibet Christiani nomen et gloriam denigrarent. Ubi dicitur vos inter aliquas causas dicto magistro sic expresisse quod impellebat vos ad ipsas causas dubium, quod occurrebat vobis de doctrina evangelica, utrum esset humana inventio vel divina traditio, et de vobis sub similibus verbis alibi quasi consimile legitur in hiis scriptis. Subsequitur etiam in eisdem dictum magistrum respondentem vobis inter alia sic dixisse quod, vaccante sede post Benedictum, vocatus per nos adivit presenciam nostram et quod narravimus ei cogitatum et dubitaciones recte per omnia similes cogitatui et dubitacionibus vestris quodque insuper addidimus quod sepe videramus in sompnio patrem nostrum in habitu mirabili tradentem nobis quatuor auri pecias, et alia plura verba prosequitur super eo, ut in dictis scriptis plenius continetur.

Nos, inquam, hec videntes, nimium provocati ad iram, stupefacti ac vehementer stimulati fuimus audientes et videntes rem nunquam in nobis excogitatam neque per consequens dictam, cum nunquam etiam super talibus cum dicto magistro Arnaldo nec cum alio contulerimus, ut predicitur, die aliquo vite nostre. Nec etiam verum fuit quod nos sompnium predictum fecerimus nec consequenter cum dicto magistro loquti fuerimus in aliquo super eo. Non enim placitum sit ante illum Regem Regum, qui nos regnare facit et vivere, quod in suis sanctis evangeliis dubitacionem aliquam habuerimus nec habemus, et sicuti de nobis scimus, sic de vobis, quem firmissime credimus catholicum principem, ab hoc insontem indubitabiliter arbitramur.

Mirandum sic est de dicto magistro Arnaldo, cum tantum mendacium dixerit contra nos et vos. Qui etiam Magister circa hoc comisit triplicem falsitatem, primo quare nos in evangeliis proposuit dubitasse, quod nunquam in cor nostrum ascendit. Secundo quare dictum sompnium nos fecisse et sibi retulisse asseruit, quod, ut prediximus, nunquam fecimus nec secum aliquid super eo contulimus. Tercio quare, nobis eum, ut supra scribitur, interrogantibus an dixisset, se dixisse, ut prescribitur, omnino negavit.

Cuius rei contrarium per dictam scripturam a sanctitate apostolica nobis missam et nobis et vobis et cuique intuenti manifestum est, pro quibus, si diligenti consideracione quis velit attendere, dictus magister mendax probatus efficitur, adeo quod deinceps neque nos neque vos neque alia persona laudabilis eum habere debet familiarem neque sibi exhibere favorem. Nos preterea, habito cum deliberatione consilio, domino Summo Pontifici et quibusdam dominis Cardinalibus amicis nostris super hiis direximus specialia scripta nostra ut eis de dicti Magistri tam nephando mendacio clarius et plenius innotescat.

Vos autem, karissime frater, visis et diligenter consideratis scriptis dicte propositionis coram nobis in obsidione jamdicta per prefatum Magistrum, ut predicitur, facte, ac littera rescriptiva papali, de qua supra diximus, ac scrip-

tis nobis in ea missis interclusis, quorum omnium translatum vobis mittimus sub sigilli nostri munimine interclusum, tam scribendo domino Pape et aliquibus dominis Cardinalibus quam alias, expedietis super huiusmodi negocio quod discretioni regie videbitur expedire, unum tamen scribere obmittere non vidimus quod iam in nos supersimus quod quare dictus Magister contra nos et credimus quod contra vos tam graviter manifesto mendacio, sic excesso, familiaritatem eius ulterius perlongetis. Etenim si vos de hiis domino Summo Pontifici vos volueritis excusare, quod nobis visum est per vos totaliter debere fieri absque mora, et prefatum magistrum interim retineretis familiarem, vobis unum alii nimium repugnaret et honori vestro ac statui nullatenus expediret.

Datum Barchinone VIIIº kalendas octobris anno Domini Mº CCCº Xº.

Idem. (Bernardus de Aversone mandato Regis, cui fuit lecta et qui in parte correxit eam.)

212

1310, octubre, 1. Barcelona

Jaume II comunica al papa Climent V que, trobant-se ell en el setge d'Almeria, li donaren la notícia que mestre Arnau de Vilanova, en proposició feta en Consistori secret, havia dit que ell i el seu germà Frederic dubtaven si l'Evangeli era invenció humana o obra d'inspiració divina. El monarca se sincera d'aquest càrrec sobre el qual demana explicació a Arnau de Vilanova, qui va excusar-se faltant a la veritat. Així mateix el rei Jaume II nega la seva credulitat en certs somnis i assegura al papa que tant ell com el seu germà no han vacil·lat mai en la fe cristiana i que de les coses que mestre Arnau ha contat ell no n'ha parlat mai amb el seu metge. El monarca demana al papa que vulgui llegir aquesta lletra en públic Consistori.

ACA, C., reg. 336, ff. 19rv.
Publicat per Rubió i Lluch, A., *Documents*..., I, 51-54, doc. 41.
M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos españoles*, I, 773.
Per Heinrich Finke, AA, II, 891-895, doc. 570.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 293, doc. 141.
P. Josep Mª Pou i Martí, *Visionarios*..., 93, nota 1.

Littere ad dominum Papam et ad dominos quosdam Cardinales super hiis que Magister Arnaldus de Villanova dixit coram Domino Papa et Cardinalibus in consistorio contra dominum Regem nostrum et contra Regem Fredericum.

Sanctissimo ac Reverendissimo in Christo Patri et Domino, domino Clementi, divina providentia sacrosancte Romane et universalis Ecclesie Summo Pontifici. Jacobus, Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice comesque Barchinone ac prescripte Sancte Romane Ecclesie vexillarius,

ammiratus et capitaneus generalis, eius filius humilis et devotus pedum oscula beatorum cum debita reverentia et devota. Sanctitati vestre per presentes deferimus quod, olim existentibus nobis in obsidione Civitatis Almarie, significatum nobis fuit de Romana Curia per aliquos amicos nostros quod magister Arnaldus de Villanova in quadam propositione, quam fecit coram

Sanctitate vestra in consistorio privato, aliqua verba dixit et protulit nos et illustrem Regem Fredericum, karissimum fratrem nostrum, nimium tangentia, videlicet quod nos et ille dubitaveramus utrum traditio evangelica esset ab inventione hominum vel divinitus inspirata.

Nos, autem, qui nunquam de hoc cogitavimus nec unquam verbum super eo scivimus vel diximus cum eo vel alio quoquomodo, non multum de significatione huius rei curavimus. Attamen expectantes quod quamprimo dictus magister nostram adiret presenciam, sciremus ab eo quid predicta veritatis significatio contineret.

Contigit autem, nobis adhuc in eadem obsidione manentibus, dicto magistro Arnaldo inibi adveniente ad nos exposita sibi a nobis redarguendo significatione huiusmodi requisitus a nobis, eam fecisse vel dixisse omnino negavit. Asseruit tamen se fecisse in scriptis quandam propositionem coram beatitudine vestra in consistorio, quam dixit se in scriptis habere, et quam de verbo ad verbum, mutatis per eum solummodo verbis Latinis in lingua Romana, concessa sibi per nos audiencia in obsidione predicta, coram nobis et pluribus aliis publice publicavit.

Per cuius[a] continenciam et per tenorem proposicionis facte per eum coram bonitate vestra, quam nobis, ut infra dicitur, postmodum transmisistis, veluti contrarium continentes, prefatum magistrum Arnaldum manifestissime, salva papali reverencia, conspeximus mencientem. Ipse enim magister Arnaldus tunc coram nobis in dicta obsidione iterum affirmavit se nullam aliam coram clemencia vestra proposicionem fecisse, que nos vel dictum regem fratrem nostrum in aliquo tangeret vel gravaret. Ad quorum certificacionem plenius habendam nobis instanter et instanter ac multiplicata instancia supplicavit ut inde sanctitati vestre scribere deberemus. Nos autem pro certificacione habenda scripta nostra direximus apostolice dignitati.

Hiis itaque diebus a bonitate vestra litteram recepimus rescriptivam, in qua placuit ad nos mittere interclusa proposita et vobis in scriptis oblata per dictum magistrum Arnaldum, que tunc Reverendo in Christo patri domino Berengario, Tusculano Episcopo, tunc tituli sanctorum Nerey et Aquillei presbitero Cardinali, per eundem magistrum Arnaldum tradi mandastis, ut in predicta rescriptiva vestra littera continetur. Nos igitur legentes et conspicientes scripta hec in eis verba vidimus expressata, que dictus magister Arnaldus se audivisse affirmat a nobis et dicto Rege Frederico, fratre nostro, que, si vera existerent, nedum nostrum set cuiuslibet Christiani nomen et gloriam denigrarent. Ubi dicitur dictum Regem Fredericum inter aliquas causas dicto magistro sic expresisse quod impellebat ipsum regem ad ipsas causas dubium, quod occurrebat sibi de doctrina evangelica, utrum esset humana invencio vel

divina tradicio, et de eodem Rege Frederico sub similibus verbis alibi quasi consimile legitur in hiis scriptis. Subsequitur etiam in eisdem dictum magistrum respondentem dicto Regi Frederico inter alia sic dixisse quod, vaccante sede post Benedictum, vocatus per nos adivit presenciam nostram et quod narravimus ei cogitatum et dubitaciones recte per omnia similes cogitatui et dubitacionibus dicti Regis Frederici quodque insuper addidimus quod sepe videramus in sompnio patrem nostrum in habitu mirabili tradentem nobis quatuor auri pecias, et alia plura verba prosequitur super eo, ut in dictis scriptis plenius continetur.

Nos, inquam, hec videntes, nimium provocati ad iram, stupefacti ac vehementer stimulati fuimus audientes et videntes rem nunquam in nobis excogitatam neque per consequens dictam, cum nunquam etiam super talibus cum dicto magistro Arnaldo nec cum alio contulerimus, ut predicitur, die aliquo vite nostre. Nec etiam verum fuit quod nos sompnium predictum fecerimus nec cum dicto magistro consequenter loquti fuerimus in aliquo super eo. Non enim placitum sit ante illum regem regum, qui nos regnare facit et vivere, quod in suis sanctis evangeliis dubitacionem aliquam habuerimus nec habemus, et sicuti de nobis scimus, sic de dicto Rege Frederico, fratre nostro, quem firmissime credimus catholicum principem, ab hoc insontem indubitabiliter arbitramur.

Mirandum sic est de dicto magistro Arnaldo, cum tantum mendacium dixerit contra nos et dictum fratrem nostrum. Qui etiam magister circa hoc comisit triplicem falsitatem, primo quare nos in evangeliis proposuit dubitasse, quod nunquam in cor nostrum ascendit. Secundo quare dictum sompnium nos fecisse et sibi retulisse asseruit, quod, ut prediximus, nunquam fecimus nec secum aliquid super eo contulimus. Tercio quare, nobis eum, ut supra scribitur, interrogantibus an dixisset, se dixisse, ut prescribitur, omnino negavit.

Cuius rei contrarium per dictam scripturam a sanctitate vestra nobis missam et nobis et cuique intuenti manifestum est, pro quibus, si diligenti consideracione quis velit attendere, dictus magister mendax probatus efficitur, adeo quod deinceps neque nos neque alia persona laudabilis eum habere debet familiarem neque sibi exhibere favorem. Hec igitur Reverendissime Sanctitati vestre sic longo stilo describimus ut apud eam premissorum veritas clarius elucescat. Supplicantes humiliter ut, sicuti dicta propositio facta falso et mendaciter per dictum magistrum Arnaldum fuit lecta in consistorio, sic hec nostra littera in consistorio assimili perlegatur. Qui cuncta disponit personam vestram beatissimam ad sue sancte Ecclesie conservet servicia per tempora longiora.

Datum Barchinone kalendis octobris anno Domini Millesimo CCC° decimo.

Bernardus de Aversone mandato Regis, cui fuit lecta et qui in parte correxit eam.

[a] *eius*, HF.

213

1310, octubre, 1. Barcelona

Jaume II assabenta el cardenal Berenguer Frédol, bisbe de Túsculo, que ha tramès una justificació seva al papa contra les imputacions que li féu mestre Arnau de Vilanova i li prega que insti perquè es llegeixi l'esmentada carta en públic consistori.

ACA, C., reg. 238, f. 195 v. Cfr. etiam reg. 336, f. 20rv.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 122, doc. 38.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 293, doc. 143.

Nota. Creiem que per la gran semblança que aquest document té amb la lletra adreçada al papa, puix el cos del document és gairebé idèntic, Finke no la publicà. Nosaltres la publiquem perquè són dos documents diferents.

Reverendo in Christo patri domino Berengario, divina providentia Episcopo Tusculano, Sacrosancte Romane Ecclesie Cardinali, speciali amico suo. Jacobus, Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice comesque Barchinone ac eiusdem Sancte Romane Ecclesie vexillarius, ammiratus et capitaneus generalis, salutem et debitam reverentiam cum honore.

Paternitati vestre in serie presentium intimamus quod olim, existentibus nobis in obsedione Civitatis Almarie, significatum nobis fuit de Romana Curia per aliquos amicos nostros quod magister Arnaldus de Villanova in quadam propositione, quam fecit coram Sanctitate apostolica in consistorio privato, aliqua verba dixit et protulit nos et Illustrem Regem Fredericum, karissimum fratrem nostrum, nimium tangentia, videlicet quod nos et ille dubitaveramus utrum traditio evangelica esset ab inventione hominum vel divinitus inspirata.

Nos, autem, qui nunquam de hoc cogitavimus nec unquam verbum super eo scivimus vel diximus cum eo vel alio quoquomodo, non multum de significatione huius rei curavimus. Attamen expectantes quod quamprimo dictus magister nostram adiret presenciam, sciremus ab eo quid predicta veritatis significatio contineret. Contigit autem nobis, adhuc in eadem obsidione manentibus, dicto magistro Arnaldo inibi adveniente ad nos exposita sibi a nobis redarguendo significatione huiusmodi requisitus a nobis, eam fecisse vel dixisse omnino negavit. Asseruit tamen se fecisse in scriptis quandam propositionem coram domino Summo Pontifice in consistorio, quam dixit se in scriptis habere, et quam de verbo ad verbum, mutatis per eum solummodo verbis Latinis in lingua Romana, concessa sibi per nos audiencia in obsidione predicta, coram nobis et quampluribus aliis publice publicavit.

Per cuius continenciam et per tenorem proposicionis facte per eum coram bonitate vestra, quam nobis, ut infra dicitur, postmodum transmisistis, veluti contrarium continentes, prefatum magistrum Arnaldum manifestissime, salva

papali reverencia, conspeximus mencientem. Ipse enim magister Arnaldus tunc coram nobis in dicta obsidione iterum affirmavit se nullam aliam coram dicto domino Papa proposicionem fecisse, que nos vel dictum regem fratrem nostrum in aliquo tangeret vel agravaret. Ad quorum certificacionem plenius habendam nobis instanter et instanter ac multiplicata instancia supplicavit ut inde sanctitati vestre scribere deberemus. Nos autem pro certificacione habenda scripta nostra direximus apostolice dignitati.

Hiis itaque diebus ab ipso domino Summo Pontifice litteram recepimus rescriptivam, in qua placuit ad nos mittere interclusa proposita et vobis in scriptis oblata per dictum magistrum Arnaldum, que tunc vobis per eundem Magistrum Arnaldum tradi mandavit ut in predicta rescriptiva papali littera continetur. Nos igitur legentes et conspicientes scripta hec in eis verba vidimus expressata, que dictus magister Arnaldus se audivisse affirmat a nobis et dicto Rege Frederico, fratre nostro, que, si vera existerent, nedum nostrum set cuiuslibet Christiani nomen et gloriam denigrarent. Ubi dicitur dictum Regem Fredericum inter aliquas causas dicto magistro sic expresisse quod impellebat ipsum regem ad ipsas causas dubium, quod occurrebat sibi de doctrina evangelica, utrum esset humana invencio vel divina tradicio, et de eodem Rege Frederico sub similibus verbis alibi quasi consimile legitur in hiis scriptis. Subsequitur etiam in eisdem dictum magistrum respondentem dicto Regi Frederico inter alia sic dixisse quod, vaccante sede post Benedictum, vocatus per nos adivit presenciam nostram et quod narravimus ei cogitatum et dubitaciones recte per omnia similes cogitatui et dubitacionibus dicti Regis Frederici quodque insuper addidimus quod sepe videramus in sompnio patrem nostrum in habitu mirabili tradentem nobis IIII auri pecias, et alia plura verba prosequitur super eo, ut in dictis scriptis plenius continetur.

Nos, inquam, hec videntes, nimium provocati ad iram, stupefacti ac vehementer stimulati fuimus audientes et videntes rem nunquam in nobis excogitatam neque per consequens dictam, cum nunquam etiam super talibus cum dicto magistro Arnaldo nec cum alio contulerimus, ut predicitur, die aliquo vite nostre. Nec etiam verum fuit quod nos sompnium predictum fecerimus nec cum dicto magistro consequenter loquti fuerimus in aliquo super eo. Non enim placitum sit ante illum regem regum, qui nos regnare facit et vivere, quod in suis sanctis evangeliis dubitacionem aliquam habuerimus nec habemus, et sicuti de nobis scimus, sic de dicto Rege Frederico, fratre nostro, quem firmissime credimus catholicum principem, ab hoc insontem indubitabiliter arbitramur. Mirandum sic est de dicto magistro Arnaldo, cum tantum mendacium dixerit contra nos et dictum fratrem nostrum. Qui etiam magister circa hoc comisit triplicem falsitatem, primo quare nos in evangeliis proposuit dubitasse, quod nunquam in cor nostrum ascendit. Secundo quare dictum sompnium nos fecisse et sibi retulisse asseruit, quod, ut prediximus, nunquam fecimus nec secum aliquid super eo contulimus. Tercio quare, nobis eum, ut supra scribitur, interrogantibus an dixisset, se dixisse, ut prescribitur, omnino negavit.

Cuius rei contrarium per dictam scripturam a sanctitate apostolica nobis missam et nobis et cuique intuenti manifestum est, pro quibus, si diligenti consideracione quis velit attendere, dictus magister mendax probatus efficitur, adeo quod deinceps neque nos neque alia persona laudabilis eum habere debet familiarem neque sibi exhibere favorem.

Hec igitur vobis, de quo plenam ac indubitatam fiduciam gerimus, veluti de illo, quem, probatis experimentis, sepe cognovimus nostri honoris amatorem existere diligentem, sic longo stilo describimus ut apud vos premissorum veritas clarius innotescat. Super eisdem etiam sub prescripti stili materia Sanctissimo in Christo patri ac domino Domino Clementi, divina providentia Sacrosancte Romane et universalis Ecclesie Summo Pontifici, scriptum nostrum dirigimus speciale ut et ipsi assimili rei certificatio plenius illucescat.

Rogantes paternitatem vestram quatenus honoris nostri intuitu operam dare velitis ut tenor dicte nostre littere, quam super hoc dicto domino Summo Pontifici destinamus, per eundem dominum Summum Pontificem audiatur. Et quod etiam, sicuti predicta propositio facta falso et mendaciter per dictum magistrum Arnaldum fuit lecta in consistorio, sic hec nostra littera in consistorio assimili perlegatur. Si qua in regnis nostris paternitati vestre occurrerint placida, ea quesumus fiducilaiter requiratis.

Datum Barchinone kalendis octobris anno Domini M° CCC° decimo.

S. Idem. (Bernardus de Aversone mandato Regis, cui fuit lecta et qui in parte correxit eam.)

El cos d'aquesta lletra és idèntic a la tramesa al cardenal Mincio de Murrovalle en igual data. Cfr. Josep Mª Pou i Martí, *Jaime II de Aragón*..., en «Archivo Iberoamericano», XX (1923), 110-112.

Hi ha publicades sengles cartes adreçades al papa i al cardenal Mincio de Murrovalle (Cfr. Josep Mª Pou i Martí, *Jaime II de Aragón, el cardenal Mincio de Murrovalle, O.F.M., y Arnaldo de Vilanova*, dins «Archivo Ibero-Americano», 20 (1923), 110-112); *Arnaldo de Vilanova y Fadrique, rey de Sicilia,* dins *Visionarios, Beguinos y Fraticelos catalanes (siglos XIII-XV)*, Vic, Edit. Seráfica, 1930, 34-110, i «Archivo Ibero-Americano», XI (1918), 113-231; XII (1919), 8-53; XIV (1920), 5-51; XV (1921), 5-25; XVIII (1922), 5-47; XIX (1923), p. 25-40; XX (1923, p. 5-37 i 289-320; XXI (1924), p. 348-368; XXII (1924), p. 281-326; XXIII (1925), p. 10-58 i 349-369. Hi ha encara una nova reedició, *Visionarios*..., Madrid, Ed. Colegio «Cardenal Cisneros», 1991.

214

1310, octubre, 1. Barcelona

Jaume II escriu al cardenal Joan Mincio de Murrovalle, O.F.M., acusant mestre Arnau de Vilanova de mentider i prega al cardenal que procuri amb totes les seves forces que es faci lectura de la lletra reial en públic consistori.

ACA, C., reg. 336, ff. 21r-22r.

P. Josep Mª Pou i Martí, *Jaime II de Aragón, el Cardenal Mincio de Murrovalle, O.F.M., y Arnaldo de Vilanova*, dins «Archivo Ibero-Americano», XX (1923), 110-112.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 293, doc. 142.

Reverendo in Christo patri domino fratri Johanni, divina providentia Portuensi et Sancte Ruffine Episcopo, Sacrosancte Romane Matris Ecclesie Cardinali, speciali amico nostro. Jacobus, Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice comesque Barchinone ac predicte Sancte Romane Ecclesie vexillarius, ammiratus et capitaneus generalis, salutem et debitam reverentiam cum honore.

Reverenda vestra paternitas, de nobis ut speciali amico curam gerens sollicitam, scripsit nobis per suam litteram specialem in obsidione Civitatis Almarie tunc manentibus quod in conspectu domini Summi Pontificis et tocius collegii dominorum Cardinalium per quendam Magistrum Arnaldum, phisicum, aliqua fuerunt proposita que noluistis, et bene nos non latere, pro eo quare, si vera essent, maculam non parvam nec parvipendendam in gloria nostra ponerentur et nomen nostrum nostrique germani Illustris regis Frederici non mediocriter obfuscarent.

Que reserare ac exponere curavistis venerabili et religioso viro fratri Romeo, Ministro provincie Aragonum, ut per ipsum possemus de illis informari ad plenum et deliberare per consequens quid agendum. A quo Ministro, simul cum vestra, litteram recepimus, per quam nos taliter informavit quod Magister Arnaldus de Villanova, audientia sibi data in Avinione, sic dixit, inter alia multa que proposuit coram domino Papa et dominis Cardinalibus, quod Illustris Rex Fredericus, frater noster, deliberaverat diu utrum tradicio euuangelica de obrenunciacione temporalium propter Christum esset ab inventione hominum vel divinitus inspirata. Idem etiam Minister in eadem sua littera sic subjunxit quod dictus Magister Arnaldus dixerat modo consimili quod Nos fueramus in eodem dubio utrum prefata tradicio esset ab inventione hominum vel divinitus, ut predicitur, inspirata.

Audita autem vestra significatione huiusmodi, vehementer mirati, veluti qui nunquam hec cogitavimus nec unquam verbum super eo scivimus quoquomodo arbitransque dictum Regem, fratrem nostrum, unquam assimili cogitasse neque scivisse non multum de hoc curavimus.

Attamen expectantes quod quamprimo dictus magister nostram adiret presenciam, sciremus ab eo quomodo prorumperat in predictis. Contigit autem nobis, adhuc in eadem obsidione manentibus, dicto magistro Arnaldo inibi adveniente ad nos exposita sibi redarguendo a nobis significatione huiusmodi requisitus a nobis, eam fecisse vel dixisse omnino negavit. Asseruit tamen se fecisse in scriptis quandam propositionem coram domino Summo Pontifice in consistorio, quam dixit se in scriptis habere, et quam de verbo ad verbum, mutatis per eum solummodo verbis Latinis in lingua Romana, con-

cessa sibi per nos audiencia in obsidione predicta, coram nobis et quampluribus aliis publice publicavit. Per cuius continenciam et per tenorem proposicionis facte per eum coram dicto domino Summo Pontifice, quam nobis, ut infra dicitur, idem dominus Summus Pontifex postmodum transmisit, veluti contrarium continentes, prefatum magistrum Arnaldum manifestissime conspeximus mencientem. Ipse enim magister Arnaldus tunc coram nobis in dicta obsidione iterum afirmavit se nullam aliam coram dicto domino Papa proposicionem fecisse, que nos vel dictum regem fratrem nostrum in aliquo tangeret vel agravaret.

Ad quorum certificacionem plenius habendam nobis instanter et instanter ac multiplicata instancia supplicavit ut inde sanctitati apostolice scribere deberemus. Nos autem pro certificacione habenda scripta nostra direximus apostolice dignitati.

Hiis itaque diebus ab ipso domino Summo Pontifice litteram recepimus rescriptivam, in qua placuit ad nos mittere interclusa proposita et sibi in scriptis oblata per dictum magistrum Arnaldum, que tunc per eundem Magistrum Arnaldum tradi mandavit ut in predicta rescriptiva papali littera continetur.

Reverendo in Christo patri domino Berengario, Tusculano Episcopo, tunc tituli Sanctorum Nerey et Aquilley, presbitero cardinali. Nos igitur legentes et conspicientes scripta hec in eis verba vidimus expressata, que dictus magister Arnaldus se audivisse affirmat a nobis et dicto Rege Frederico, fratre nostro, que, si vera existerent, nedum nostrum set cuiuslibet Christiani nomen et gloriam denigrarent. Ubi dicitur dictum Regem Fredericum inter aliquas causas dicto magistro sic expresisse quod impellebat ipsum regem ad ipsas causas dubium, quod occurrebat sibi de doctrina evangelica, utrum esset humana invencio vel divina tradicio, et de eodem Rege Frederico sub similibus verbis alibi quasi consimile legitur in hiis scriptis.

Subsequitur etiam in eisdem dictum magistrum respondentem dicto Regi Frederico inter alia sic dixisse quod, vaccante sede post Benedictum, vocatus per nos adivit presenciam nostram et quod narravimus ei cogitatum et dubitaciones recte per omnia similes cogitatui et dubitacionibus dicti Regis Frederici quodque insuper addidimus quod sepe videramus in sompnio patrem nostrum in habitu mirabili tradentem nobis .IIII. auri pecias, et alia plura verba prosequitur super eo, ut in dictis scriptis plenius continetur.

Nos, inquam, hec videntes, nimium provocati ad iram, stupefacti ac vehementer stimulati fuimus audientes et videntes rem nunquam in nobis excogitatam neque per consequens dictam, cum nunquam etiam super talibus cum dicto magistro Arnaldo nec cum alio contulerimus, ut predicitur, die aliquo vite nostre. Nec etiam verum fuit quod nos sompnium predictum fecerimus nec cum dicto magistro consequenter loquti fuerimus in aliquo super eo. Non enim placitum sit ante illum Regem Regum, qui nos regnare facit et vivere, quod in suis sanctis evangeliis dubitacionem aliquam habuerimus nec habemus, et sicuti de nobis scimus, sic de dicto Rege Frederico, fratre nostro,

quem firmissime credimus Catholicum principem, ad hoc insontem indubitabiliter arbitramur.

Mirandum sicque est de dicto magistro Arnaldo, cum tantum mendacium dixerit contra nos et dictum fratrem nostrum. Qui etiam magister circa hoc comisit triplicem falsitatem, primo quare nos in evangeliis proposuit dubitasse, quod nunquam in cor nostrum ascendit. Secundo quare dictum sompnium nos fecisse et sibi retulisse asseruit, quod, ut prediximus, nunquam fecimus nec secum aliquid super eo contulimus. Tercio quare, nobis eum, ut supra scribitur, interrogantibus an dixisset, se dixisse, ut prescribitur, omnino negavit. Cuius rei contrarium per dictam scripturam a sanctitate apostolica nobis missam et nobis et cuique intuenti manifestum est, pro quibus, si diligenti consideracione quis velit attendere, dictus magister mendax probatus efficitur, adeo quod deinceps neque nos neque alia persona laudabilis eum habere debet familiarem neque sibi exhibere favorem.

Hec igitur paternitati vestre, quam apertis probacionibus cognoscimus circa zelus honoris nostri ferventer et diligenter intendere sic longo stilo describimus ut apud vos premissorum veritas clarius innotescat. Super eisdem etiam sub prescripti stili materia Sanctissimo in Christo patri ac domino Domino Clementi, divina providentia Sacrosancte Romane et universalis Ecclesie Summo Pontifici, scriptum nostrum dirigimus speciale ut et ipsi assimili rei certificatio plenius illucescat. Assurgentes vobis pro hiis que nobis significastis ad graciarum multiplices acciones et quamquam antea vos specialiter haberemus amicum, nunc specialius reputamus.

Sane quare nos super predictis Sanctissimo in Christo patri et domino Domino Clementi, divina providencia Summo Pontifici, scriptum nostrum dirigimus speciale ut et ipsi a simili rei certificatio plenius illucescat. Rogamus paternitatem vestram quatenus honoris nostri intuitu dare velitis operam ut tenor dicte nostre littere, quam super hoc dicto domino Summo Pontifici destinamus, per eundem dominum Summum Pontificem audiatur. Et quod etiam, sicuti predicta propositio facta falso et mendaciter per dictum magistrum Arnaldum fuit lecta in consistorio, sic hec nostra littera in consistorio a simili perlegatur. Si qua in regnis nostris paternitati vestre occurrerint placida, ea quesumus fiducialiter requiratis.

Datum Barchinone kalendis octobris anno Domini M° CCC° decimo.

S. Idem. (Bernardus de Aversone mandato Regis, cui fuit lecta et qui in parte correxit eam.)

215

1310, octubre, 1. Barcelona

Jaume II escriu al seu germà el rei Frederic III de Sicília en relació a uns capítols que Frederic li ha enviat per mitjà de dos nuncis seus, fra Peregrí de Messana, domi-

nic i capellà seu, i el cavaller Francesc de Joan. Li parla de les conversacions secretes mantingudes amb el frare predicador i l'avisa del retard de la tornada dels dos nuncis, justificat per l'anada de Lleida a Barcelona, on havia de recollir alguns documents de l'arxiu reial. Li fa saber que fra Peregrí completarà amb la seva paraula la informació continguda en les lletres ja enviades relatives a la denúncia feta per mestre Arnau de Vilanova davant el papa i alguns cardenals.

ACA, C., reg. 336, f. 27v.

Illustri Principi Regi Frederico tercio, karissimo fratri suo. Jacobus *et cetera*.

Licet ad contenta in capitulis per venerabilem et Religiosum fratrem Peregrinum de Messana, de ordine predicatorum, Capellanum et familiarem, ac discretum Franciscum de Johanne, militem, fideles et devotos vestros, a vobis ad nostram presenciam destinatos, quos de diligenti sollicitudine et sollicita diligencia in procurandis et expediendis vestris negociis veraciter comendamus satis clare duxerimus respondendum, ut in scriptis nostris apertius continetur, que dicti nuntii vestri in vestris manibus presentabunt.

Quia tamen antefatus frater Peregrinus pro parte vestra super quibusdam secretis nobiscum contulit et colloquium habuit segregatum, super quibus nos cum eodem fratre secrete fuimus alloqui, idem frater Peregrinus nos de huiusmodi colloqucionibus inter nos et eum habitis et de beneplacito nostro seriosius informavit, cuius relatui fidem in hiis poteritis indubiam adhibere. Sane ut vestra non miretur serenitas, quare predicti vestri nuncii suum ad vos redditum citius non fecerunt, eorum apud vos innocentiam excusantes, fraternitati vestre presentis tenore deferimus pro primo advenientes illi ante nos, nobis tunc in Civitate Ilerde manentibus, a nobis cum sue legationis expedicione ab inde remitti instantes postularunt.

Nos vero, quare quibusdam ad hec scriptis indigebamus que erant in Archivo Regio Barchinone, ad quam Civitatem tunc nostrum dirigebamus accessum, usque ibi eos propterea duximus retinendos. Abhinc enim inibi tam dictis scriptis quam aliis maturiore discusione provisis, eosdem nuncios ad vestram presenciam remisimus expeditos.

Denique, quamvis per litteras nostras et alia scripta fraternitati vestre satis late satisque clare scripserimus de hiis que Magister Arnaldus de Villanova contra nos et vos coram domino Papa et dominis Cardinalibus in consistorio mendaciter expressavit, nichilominus duximus injungendo memorato fratri Peregrino de Messana, Capellano vestro prescripto, quem de toto negocio hoc personaliter duximus informandum ut vos inde debeat vive vocis oraculo informare.

Datum Barchinone kalendis octobris anno Domini M° CCC° X°.

Idem (Bernardus de Aversone mandato Regis).

216

1310, octubre, 4. Barcelona

Jaume II escriu al seu germà, el rei Frederic de Sicília, dient-li que per mitjà de Martí de Ruffis, domèstic del rei d'Aragó, li envia una carta sobre allò de mal i mentida que mestre Arnau de Vilanova ha dit en consistori secret davant el papa i els cardenals contra tots dos, i dos quaderns que contenen el trasllat o còpia de les dues intervencions fetes per Arnau de Vilanova, l'una davant el papa i els cardenals i l'altra davant Jaume II i moltes altres persones en el setge d'Almeria.

ACA, C., reg. 336, f. 23r. Nota. ACA, C., reg. 336, f. 26v. Lletra duplicada, escrita en els mateixos termes. Al final de la lletra hi ha escrit: «Assimilis littera scripta registrata est superius post litteram directam Regi Frederico de materia supradicta».

Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 895-896, doc. 571.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 293, doc. 144.

El primer quadern és la *Interpretatio*, en llatí (Cfr. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos españoles*, I, 720-738), el text presentat oralment en el consistori secret. El segon quadern és el *Rahonament* presentat davant el rei Jaume II a Almeria (Cfr. Menéndez y Pelayo, *Historia*..., I, 753-770). La denominació *Primus Quaternus* i *Tertius Quaternus* (Menéndez y Pelayo, *Historia*..., I, 720 i 753) es troba així en el Codex Collecc. Curios, t. 6 a l'Arxiu Reial de Barcelona (Avui, Còdexs reials, I) que conté els tres quaderns: 1) *Interpretatio*, ff. 1ss; 2) *Secundus quaternus*. Letra tramesa per lo rey Frederich de Sicília al rey en Jayme segon, son frare, Informació espiritual ff. 15ss, (Menéndez y Pelayo, *Historia*..., I, 745-752), f. 29; *Tertius Quaternus Rahonament d'Avinyó*, ff. 29ss.

Illustri Regi Frederico tercio, karissimo fratri suo. Jacobus *et cetera*.

Ecce, frater karissime, quod mittimus vobis per Martinum de Ruffis, de domo nostra, presentium portitorem, litteram unam nostram super facto eorum, que magister Arnaldus de Villanova coram domino Papa et dominis Cardinalibus in privato consistorio mendaciter et male adversus nos et vos loqutus est et dua quaterna translatum continentia duarum propositionum factarum per dictum magistrum Arnaldum, alterius in dicto privato consistorio et alterius coram nobis et quampluribus aliis in obsidione civitatis Almarie tunc manentibus.

Item et translatum cuiusdam rescripti papalis directi nobis. Que omnia et eorum singula, cum ea, qua expedit diligentia, audietis ac intentum vestrum, alia tunc dimissa sollicitudine, prestabitis super eis.

Sane assertionibus dicti magistri Arnaldi vel alterius cuiuscumque, si is vel alius obloqui vellent, quod nos, adversus eum ex causis aliis indignati, hec scribimus veritatis subfragio obviantes, fraternitati vestre defferimus per

presentem, quod re vera nulla nos movit occasio, nulla nos induxit indignatio nullaque alia quevis causa ad significanda vobis, que scripsimus, excitavit nisi ut tam nos quam vos huiusmodi dicti magistri Arnaldi obloqutionibus debitis remediis obviantes, quod de nobis et de vobis etiam, ut firmiter credimus, falso dixit de nostra vestraque innocentia dicto domino Summo Pontifici et dominis Cardinalibus, coram quibus tantum protulit mendacium, clarum fiat.

Datum Barchinone IIII° nonas Octobris anno Domini M° CCC° X°.

217

1310, octubre, 4. Barcelona. Lletra duplicada

Jaume II escriu al seu germà, el rei Frederic de Sicília, dient-li que per mitjà de Martí de Ruffis, domèstic del rei d'Aragó, li envia una carta sobre allò de mal i mentida que mestre Arnau de Vilanova ha dit en consistori secret davant el papa i els cardenals contra tots dos.

ACA, C., reg. 336, f. 26v.

Lletra duplicada, escrita en els mateixos termes. Al final de la lletra hi ha escrit: «Assimilis littera scripta registrata est superius post litteram directam Regi Frederico de materia supradicta».

Illustri Principi Regi Frederico tercio, karissimo fratri suo. Jacobus *et cetera*.

Ecce, frater karissime, quod mittimus vobis per Martinum de Ruffis, de domo nostra, presentium portitorem, litteram unam nostram super facto eorum que Magister Arnaldus de Villanova coram domino Papa et dominis Cardinalibus in privato consistorio mendaciter et male adversus nos et vos loqutus est et duo quaterna translatum continentia duarum propositionum factarum per dictum Magistrum Arnaldum, alterius in dicto privato consistorio et alterius coram nobis et quampluribus aliis in obsidione Civitatis Almarie tunc manentibus.

Item et translatum cuiusdam rescripti papalis directi nobis. Que omnia et eorum singula, cum ea, qua expedit diligentia, audietis ac intentum vestrum, alia tunc dimissa sollicitudine, prestabitis super eis. Sane assertionibus dicti magistri Arnaldi vel alterius cuiuscumque, si is vel alius obloqui vellent, quod nos, adversus eum ex causis aliis indignati, hec scribimus veritatis suffragio obviantes.

Fraternitati vestre defferimus per presentem quod re vera nulla nos movit occasio, nulla nos induxit indignatio nullaque alia quevis causa ad significanda vobis, que scripsimus, excitavit nisi ut tam nos quam vos huiusmodi dicti magistri Arnaldi obloqutionibus debitis remediis obviantes, quod de nobis et

de vobis etiam, ut firmiter credimus, falso dixit de nostra vestraque innocentia dicto domino Summo Pontifici et dominis Cardinalibus, coram quibus tantum protulit mendacium, clarum fiat.

Datum Barchinone IIII° nonas Octobris anno Domini M° CCC° X°.

218

1310, abans del 15 d'octubre

Informació espiritual o Enformament *de mestre Arnau de Vilanova al rei Frederic III de Sicília. Carta, escrita per mestre Arnau, a nom del rei Frederic, per al rei Jaume II, amb un pla de reforma de la casa reial i del regne.*

ACA, Col·leccions, Manuscrits, Casa reial, 1. «Secundus Quaternus: Letra tramesa per lo rey Frederich de Sicília al rey en Jayme segon, son frare. Senyor, vos sots tenguts...»

M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, LXXXIII-XCII.

M. Batllori, *Arnau de Vilanova, Obres catalanes*, I. *Escrits religiosos*, 223-243.

Seynor,[a] vos sots tengut de fer algunes coses pròpiament en quant sots rey e[b] algunes pròpiament en quant sots rey crestià, e altres comunes a la dignitat real e al crestianisme. Per la dignitat real pròpiament devets aver diligència de dues coses. La una és promoure la utilitat pública et en tot lo regne et en cascú dels membres, axí com porets, axí que la utilitat privada vostra devets sotsmetre a la comuna en dues maneres. La una, que de la[c] comuna siats pus diligent que de la privada. L'altra, que si la privada conexíets que fos en re contrària a la comuna, que del tot la lexets per aquella.

Altrament[d] no obraríets com a rey just, mas com tyran. La segona cosa que devets fer pròpiament per la dignitat real és fer egual[ment][e] justícia a richs e a pobres e privats e estrayns[f] e metre diligència que en neguna part del regne no sia na[fra]da[g] ni offegada, e per aquesta diligència devets, per diverss[o]s temps del an, visitar los locs del regne e escr[ut]ar[h] e encercar si re s'i fa contra justícia pública e temporal, la qual pertayn a vostra dignitat.

E, a enformament vostre, sobre aquesta matèria vos tramès Déus un tractat qui començe *Volens Deus*,[i] e, quar en la segona part d'aquell tractat vos enforme sobr·açò,[j] devets ordenar per zel de justicia que almenys aquella segona part ligiats o us façats legir dues[k] vegades lo mes.

En quant sots rey crestià, devets metre diligència, per amor e per zel de Christ, de promoure la veritat del crestianisme, ço és la veritat evvangelical, segons vostre[l] estament, dins vostra casa e defora. *Et cetera*.

[a] Davant l' S inicial hi ha un espai en blanc deixat per encabir-hi una lletra capital miniada d'1 cm. [b] Menéndez y Pelayo transcriu sempre la conjunció copulativa *e* per et. [c] la, omès per *MP* [d] Altramen *MP* [e] El text entre claudàtors falta per corcadura del manuscrit. En tot el document. [f] estrayis *PP* [g] nagada *MP* [h] estezutar *MP* [i] És l'*Alloqutio christiani*. [j] sobreaço *MP* [k] El mot *dues* està repetit i, per això, un dels dos mots està titllat. [l] nostre *MP*

219

1310, octubre, 24. Priorat de Grausella

Resposta del papa Climent V al rei Jaume II. En aquesta lletra el papa treu importància a l'afer del Rahonament *presentat per mestre Arnau de Vilanova i promet al monarca llegir la lletra reial en públic consistori quan hagi retornat a Avinyó.*

ACA, C., Butlles, lligall XXVI, 39. Original.
ACA, C., reg. 336, f. 23v.
Jaime Villanueva, *Viage literario a las iglesias de España*, XIX, 320-321.
M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, CXXII-CXXIII.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 294, doc. 145.

Clemens Episcopus, servus servorum Dei. Carissimo in Christo filio Jacobo, Regi Aragonum Illustri, Salutem et apostolicam benedictionem.

Tue Celsitudinis litteras, per quas nobis, inter cetera, intimasti quod in quibusdam que Magister Arnaldus de Villanova olim coram nobis et fratribus nostris duxerat proponenda, in quibus de tua et Carissimi in Christo filii nostri Frederici, Trinacrie Regis Illustris, fratris tui, personis, fecerit mentionem, locutus non fuerit veritatem, paterna, sicut decuit, affectione recepimus et eas inspeximus et legimus diligenter. Verum, quia, sicut ex litterarum ipsarum tenore, collegimus turbationis causam ex propositione huiusmodi assumpsisti, et nos exinde conturbamur dum sentimus personam tuam, quam brachiis paterne dilectionis astringimus, fore proinde conturbatam.

Verumtamen sciat Regalis sinceritas quod ad scripturam illam, per quam dicta propositio facta extitit coram nobis, nos, dum legebatur, cogitantes circa alia negocia graviora, que nostris tunc cogitationibus muniebant, mentem nostram non curavimus apponendam, nec ad illa, que prelibata continebat scriptura, tunc vel postea nostrum direximus intellectum neque illis fidem vel credulitatem aliquam duximus adhibendam.

Super eo vero quod per dictas litteras postulasti, ut eas legi coram nobis et dictis fratribus nostris in Consistorio faceremus, scire te volumus quod, cum in loco ubi moramur ad presens non habeamus nobiscum ex ipsis fratribus nisi paucos, littere ipse ibidem in Consistorio legi comode nequiverunt. Sed, cum erimus in Civitate Avinionensi, ad quam sumus in brevi, dante Domino,

reversuri, faciemus illud fieri si deliberate super hoc nobis tuam denuo rescripseris voluntatem. Hesitamus enim an ex motu animi ex propositione predicta forsitan concitati, an ex consulta deliberatione id duxeris postulandum.

Datum in Prioratu de Grausello prope Malausanam, Vasionensis diocesis, VIIII kalendas Novembris, Pontificatus nostri anno quinto.

220

1310, octubre, 25. Avinyó

El cardenal Joan Mincio de Murrovalle, bisbe de Porto, havent rebut les cartes del rei Jaume II adreçades al papa, manifesta al monarca que les farà arribar al summe pontífex per mitjà del cardenal d'Òstia i li fa saber que, tenint el papa molta ocupació en nombrosos i ardus afers potser no podrà donar satisfacció al monarca, com ho mereix la seva dignitat reial, llegint les seves cartes en consistori per desmentir les declaracions fetes pel mentider i fantasiós mestre Arnau de Vilanova davant el papa i els cardenals contra la fama del rei Jaume i del seu germà, el rei Frederic. Per això, el cardenal de Porto aconsella i recomana a Jaume II que no trigui a enviar al col·legi de cardenals una carta semblant a la que ha enviat al papa Climent V i que faci també el mateix el rei Frederic. Ara bé, cal que això sigui fet amb tota la discreció evitant absolutament de revelar, tant als cardenals com al rei de Sicília, la identitat del cardenal que li ha donat aquest consell.

ACA, C., CR, Jaume II. Pendent. Original.
Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 896-897, doc. 572.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., 294, doc. 146.

Regie vestre serenitatis litteris cum debita reverencia[a] et mentali iocunditate receptis, quare[b] in loco, ubi dominus noster summus pontifex morabatur, non eramus presentes, fecimus per reverendum patrem dominum Ostiensem, amicum nostrum, operam dari sollicitam quod vestre littere, quas eidem domino nostro misistis, illi fideliter traderentur, prout lator presentium vobis poterit enarrare.

Verum, inclite domine, quare[c] idem dominus noster propter ardua et innumera, quibus occupatur, negocia, prefatas litteras vestras sibi directas et earum tenorem, sicut vestro honori expedit et vos sapienter petistis, oblivisci faciliter, posset facere legi in consistorio dominorum cardinalium, coram quibus per mendosum et phantasticum illum magistrum Arnaldum verba illa famam vestram et vestri germani domini Frederici Regis non mediocriter denigrantia promulgata fuerunt et in scriptis tradita domino prelibato, consulimus bona fide et, quantum possumus,[d] pro zelo preclari vestri nominis et honoris affectuose rogamus quatenus, non obstantibus predictis litteris domino nostro directis, alias eiusdem tenoris toti collegio dominorum cardinaalium scribere

non tardetis, in quibus mentio fiat quomodo alias ipsi domino nostro scripsistis super hoc. Et hoc idem consulimus quod procuretis fieri et scribi per fratrem vestrum dominum Fredericum.

Neque enim decet nec tutum esset tantos ac tales principes, in hiis presertim, que ad fidem pertinent, negligere famam suam et impositam sibi mendaciter et tam notorie maculam pro viribus non delere. Porro si dicto dominorum cardinalium collegio et germano vestro, quod simile faciat, decreveritis scribere, ut putamus, nomen nostrum, et quod vobis ista revelaverimus, placeat in mittendis litteris subticere. Potestis autem in generali dicere quomodo per quendam de cardinalibus amicum vestrum et bone fame vestre ac nominis zelatorem talia ad vestram audientiam sunt delata.

Datum Avinione die XXv Octobris.

[a] reverentia *HF* [b] quia *HF* [c] quia *HF* [d] possimus *HF*

221

1310, novembre, 25. Messina

El rei Frederic de Sicília informa Jaume II que d'un escrit d'Arnau de Vilanova que li havia remès havia format unes constitucions per al regne de Sicília promulgades el 15 d'octubre de 1310, una còpia de les quals li envia annexa a la present carta, és a saber: Sobre la fe catòlica i els serfs sarraïns que manifesten voluntat de convertir-se; De no tractar cruelment els serfs després del seu baptisme i de no engrillonar els fugitius; Del senyal que han de portar els sarraïns per ser distingits dels cristians; De no vendre serfs a grecs suspectes; De la conversió a la fe cristiana; De les relacions dels cristians amb els sarraïns i els jueus; De la prohibició als metges jueus d'anar a buscar malalts cristians per practicar en ells la medicina; De no fer pràctiques supersticioses i màgiques; De no jugar a daus i altres jocs d'atzar.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 3792. Original.
Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 695, doc. 438.
H. Finke, AA, Band III, 691, doc. 20.

[...] E totes gents coneixirien que·l nostre movement no serie de raó mas de volontat desordenada ves Déus e ves hòmens. E per tal que vos siatç pus cert del seu çel e de ço que diu e desiga de vos e de nos, trametem vos sotç nostre segel lo tranlat del enformament, que'ns [h]a donat ara en aquesta venguda, lo qual enformament nos per la gràcia de Déu [h]avem començat a metre en obra e [h]avem esperança en nostre senyor Jhesu Christ que·m [h]o farà complir. E per ço car divulgar les coses damunt escrites no·ns par que fos [h]on[or] vostra ni nostra, per ço nos matex [h]o havem escrit de nostra mà. E si per aventura [h]i [h]avia alguna cosa que no fos ben dita, pregam vos

que·ns [h]o dejatç perdonar, car tot [h]o cuidam dir a vostra [h]onor, la qual tenim per nostra.

M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los Heterodoxos*..., III, CXVI-CXVII.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 294, doc. 147.

Hi ha referència a l'informe d'Arnau de Vilanova, enviat pel rei Frederic a Jaume II. L'escrit comença així: «Senyor, vos sots tenguts...» Cfr. Menéndez y Pelayo, M., *Historia de los heterodoxos españoles*, I, 745ss.

Aquestes Constitucions, escrites en llatí, són datades el 15 d'octubre de 1310 i promulgades a Messina el 25 de novembre. Si bé H. Finke les publica fragmentades, poden llegir-se a *Acta Aragonensia,* II, Berlín, 1908, 695-699. Trobem la transcripció completa en la tesi de llicenciatura de Francesco Santi, *Ricerche su Arnau de Vilanova e la dottrina della sua Expositio super Apocalypsi*, Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de Florència, rel. prof. E. C. Vasoli, A. A. 1982-83, 453-485.

Segons Francesco Santi, el text de les *Constituciones sive capitula*, l'envià Frederic de Trinàcria a Jaume II en prova de la saviesa de mestre Arnau i senyal de les intencions del rei de governar cristianament Sicília (Francesco Santi, *Arnau de Vilanova. L'obra espiritual*, 264, nota 30).

222

1310

Tancred de Montefusculo, O.F.M., bisbe de Nicastro, acusat de simoníac, excomunicat i declarat il·legítim pel papa Nicolau IV, demana a Jaume II el favor reial per tal de recobrar en la seva vellesa les funcions i insígnies pontificals que li havien estat preses, a la qual cosa s'oposava el cardenal Pere de Bulercano, i suplica al monarca que vulgui escriure al rei Frederic de Sicília sol·licitant-li el seu favor per al bisbe de manera que aquest pugui rebre 50 unces anuals i tot el necessari per cantar una missa pel rei Frederic i les ànimes dels seus progenitors.

a. ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, sense data, 1037. Original.

C., CR, Jaume II, sèrie general, 1025. Id. 12925. Original.

Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 699-701, doc. 439.

Sacre regie maiestati suus olim episcopus Neocastrensis recomendationem ad pedes.

Antique benivolencie contemplatio, quam erga personam meam gessit hactenus specialem regia celsitudo, fidenter me adiuvat et inducit ut ad benignitatem vestram recurram humiliter et auxilii vestri opem implorem, ut quod meritis proprie accionis non mereor, vestri saltem patrocinii favore nanciscar.

Cum igitur desiderio desiderem in senectutis tempore constitutus et ad annos decrepitos iam productus ad pontificalia, que pro vestra coronatione

amisi, saltem vestitus, et cum ipsis, si Deo placuerit, in mortis articulo sepeliri, magnitudini vestre flexis genibus supplico reverenter ut in adeptione ac perfectione prestite gracie, sicut incepistis [...] quanquam non fuerim effectum debitum assecutus, opponente se, sicut intellexi per meum nuntium specialem, domino P. de Bulercano, cardinale, cui celsitudo vestra super hoc in mei favorem placuit scribere.

Senectutem meam dignemini, queso, miseratione vestra benivola consolari, quare hoc regalis celsitudinis cedet ad gloriam et honorem. Ad hec, domine mi rex, supplico iterato ut latori presentium religioso viro fratri Peregrino de ordine Predicatorum, familiari et nuntio illustris Regis tertii Frederici domini fratris vestri, super hiis, que pro parte mea magnitudini vestre supplicando retulerit, et pium, si placeat, dignemini prebere auditum et adsensum benivolum, ut decet regiam pietatem. Hec sunt que petit olim Neocastrensis, ut dignetur maiestas regia scribere efficaciter fratri suo regi Frederico quod det sibi membrum aliquod in Sicilia in vita sua, super quo possit recipere quinquaginta uncias annuatim [...] Item quod mittat sibi aliquod apparatum pro cantanda missa pro salute sua et anima proienitorum suorum.

b. ACA, C., reg. 260, f. 248v.

Illustri infanti Frederico *et cetera*.

Cum reverendus in Christo frater Tancredus, Neocastrensis Episcopus, consiliarius, familiaris et devotus vester pro vestra fide servanda passus fuerit dampna plurima et labores, et, prout intelleximus, redditus Maniastensis monasterii et suis expensis non supererunt et pro parte ipsius fuit supplicatum provideri sibi ultra redditus ipsos de aliqua quantitate reddituum annuatim in bonis ecclesiarum, quia dignum est quod dictus Episcopus, tanquam benemeritus, per celsitudinis nostre culmen graciis et beneficiis amplietur, volumus et fraternitatem vestram rogamus quatenus, consideratis condicione et serviciis dicti Episcopi vobis collatis ac fide et devocione, quam erga nos semper gessit et gerit, de aliqua quantitate reddituum, que ipsum decent annuatim in bonis ecclesiarum simul provideatis eidem ultra redditus Manjastensis monasterii predicti quos habet, sic quod iuxta vos, prout decet, eundem honorifice valeat ducere vitam suam.

Datum Barchinone [VI]II° kalendas octobris anno quo supra (millesimo ducentesimo nonagesimo tercio).

c. Arxiu Apostòlic Vaticà. Nicolau IV, reg. 45, f. 175r; núm. 4405.

Processus contra Cephaludensem et Neucastrensem Episcopos. Nicolaus *et cetera*. Ad certitudinem presentium et memoriam futurorum.

Pridem Junctam olim Cephaludensem et Tancredum olim Neucastrensem Episcopos, exigentibus gravissimis culpis suis, citare curavimus eisque sub pena depositionis, quam eo ipso volumus illos incurrere si mandatis nostris

non curarent efficaciter obedire, districte mandavimus ut certo termino coram nobis personaliter comparerent pro meritis recepturi.

Quia vero prefati Juncta et Tancredus iuxta mandatum nostrum coram nobis in prefixo eis comparere termino contumaciter non curarunt, ipsos propter hoc et alios etiam eorum detestandos et enormes excessus presente hac fidelium multitudine copiosa excomunicamus et denuntiamus eosdem huius depositionis sententiam incurrissse. Monentes nichilominus ipsos ut sibi salubriter consulentes a tam nepharie inobedientie vitio suisque nephandis excessibus resipiscant, ad mandata ecclesie humiliter redeundo. Ut autem huius noster processus *et cetera* mutatis mutandis. Ut superius usque in finem.

223

1311, gener, 9. Messina

Arnau de Vilanova escriu a Jaume II demostrant-li la seva fidelitat i manifestant-li obertament que ningú no li pot prohibir d'estimar-lo, i com que sap que el rei està malalt, li recomana que es prengui un medicament d'acord amb l'ús i posologia inclosos en la lletra. La fòrmula, recepta i preparació del medicament han estat obra de mestre Arnau. Així mateix, diu al rei d'Aragó que ha deixat córrer les negociacions entre Robert de Nàpols i Frederic de Sicília sobre el traspàs del títol de «Rei de Jerusalem», afer de què el mestre Arnau, després que marxà de Provença, no se'n preocupà més, en part perquè el rei Robert no estava al seu regne i en part també perquè mentre el metge Arnau estava a Provença no pogué veure en l'afer clars senyals d'èxit. Acaba la lletra manifestant al monarca la ignorància del que aquest volia que fes mestre Arnau. Aquest, tanmateix, profetitzant greus esdeveniments per aviat, li diu que certament sap que Déu, sense trigar gaire, obrirà al rei d'Aragó, plenament i sense dubtes, les portes de la certesa sobre allò que calia fer.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 10921. Autògrafa. Original.
Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 701-702, doc. 440.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 294, doc. 148.

Domino suo semper in Domino Jhesu Christo karissimo servus utrique inutilis manuum oscula cum salute.

Scripsi vobis alias, si recolitis, quod nullo modo poteritis michi auferre vel proybere, quin diligam vos, quare[a] privilegium libere diligendi quemcumque voluero sic michi dedit Altissimus quod nullus inde potest me spoliare.

Unde quare[b] multa percepi de passionibus cordis et corporis vestri, consulo quod faciatis fieri electuarium, cuius receptum hic scienter inclusi, et utamini eo, sicut in cedula continetur.

De negocio tituli regni Jerusalem transportando in fratrem vestrum, postquam recessi de Provincia, nullam sollicitudinem habui, tum quare[c] Rex

Robertus non erat in regno, tum quare,[d] dum essem in Provincia, sicut vobis significavi, [...] non clare colligere potui signa spey. Et ideo penitus destiti sollicitare exinde. Quid autem super hoc volueritis me facturum, nescio; sed hoc scio, quod Deus in proximo super hoc et aliis dubiis plene vobis aperiet ianuas certitudinis. Quem precor ut plenius conservet et consoletur.

Datum Messane V° ydus Januarii.

Finke datà aquesta lletra l'any 1310. Corregeix la datació de Finke el P. Martí de Barcelona (*Regesta*..., p. 294).

[a] quia *HF* [b] quia *HF* [c] quia *HF* [d] quia *HF*

224

1311, gener, 10. Messina

El rei Frederic de Sicília manifesta al seu germà, Jaume II d'Aragó, l'alegria amb què ha rebut el Rahonament *i la* Interpretatio de visionibus in somniis *que li ha tramès i li agraeix la cura amb què ha defensat el seu honor, denigrat greument per mestre Arnau de Vilanova. Frederic de Sicília professa públicament que les Santes Escriptures són revelades per Déu a tothom, adaptant-se el seu llenguatge als més savis, en llatí, i als més rudes i persones laiques, en llengua vulgar. Pel que fa a l'actitud d'ambdós monarques queda clar que tots dos afirmen viure, segons llurs possibilitats, d'acord amb les tradicions i normes evangèliques. El rei Frederic renova la decisió de no abandonar Arnau de Vilanova i diu al seu germà, Jaume II, que no té res a objectar a les idees arnaldianes expressades al* Rahonament.

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 10056. Original. CR. Jaume II, sèrie general, 3792. Original.

Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 897-898, doc. 573. «Respondit rex: ... Proponimus vivere in statu nostro secundum regulam evangelii.» Carta també paral·lela de la carta anterior del rei Frederic (Cfr. Menéndez y Pelayo, *Historia*..., I, 774)

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 294-295, doc. 149.

Inclito et Serenissimo domino Jacobo, Dei gratia Regi Aragonum, Valentie, Sardinie et Corsice Regi Illustri, Comiti Barchinone, Sancte Romane ecclesie Vexillario, Amirato et Capitaneo generali, Reverendo et Karissimo fratri suo. Fridericus Tercius, eadem gratia Rex, cum fraterne dilectionis puritate salutem et votiva successuum incrementa.

Vidimus, Reverende frater, et leto corde recepimus duo transumpta seu tractatus, quorum unum in latino et alterum in vulgari nuper nobis sub[a] sigillo vestro misistis. Quibus visis et lectis, gratias egimus Deo et vobis,

quoniam vos erga nos affici et curam gerere diligentem pro conservatione honoris nostri percepimus evidenter. Visumque est nobis magnum ex ipsis divine pietatis beneficium prodiisse[b] [quod][c] scripture huiusmodi exhibite sint et deducte ad notitiam maiorum et minorum [ac][d] mediocrum Christum profitentium[e] salvatorem. Etenim[f] veritas, qua christiano [...][g] dirigenda est in salutem eternam, explicatur absque nube et probatur sine pallio [pro][h] [...][i] Et quod sint a Deo videtur nobis dupliciter. Primo quare[j] in utraque illarum propositionum exprimuntur audacter, vere et clare defectus et deviationes maiorum christianitatis omnium, qui ab evangelica veritate declinare noscuntur, et quantum faciunt alios declinare, prout fragilitas nostre cognitionis potest de huiusmodi iudicare. Secundo quare[k] quamvis ille propositiones[l] unius sint eiusdemque materie et ad finem ordinentur eundem, tamen quare[m] non identitate stili set in quadam diversitate convenienter pro personarum consideratione servata, proponenda est veritas clericis, laycis, eruditis et rudibus quemadmodum[n] Apostolus[o] docet et etiam nonnumquam audivimus a proponentibus verbum Dei: fecit ipse Deus quod veritas sub stilo differenti convenienter exprimeretur, videlicet clericis et habentibus intellectum scientiis illustratum in Latino et laycis atque rudibus in vulgari. Et quoniam in utraque scriptura con[clud]itur nos in animo nostro firmasse quod secundum statum et gradum nostrum sub traditionibus et re[gu]lis evangelicis vivamus omnino et ab illis nullo[p] modo declinemus et istud propter infirmitatem nostram sine gratia Dei non possumus adimplere, rogamus vos, Reverende[q] frater, ut patrem, qu[atenus in]tercessionum apud eum suffragiis nos iuvetis, qui vos protegat et conservet incolumem per secula seculorum.

Datum Messane sub sigillo nostro secreto X° Januarii VIIII[e] indictionis.

[a] sub, omès per Finke. [b] prodisse *HF* [c] no llegible per taca d'humitat. [d] no llegible per taca d'humitat. [e] proffitentium *HF* [f] et ibi(?) *HF* [g] text esborrat per taca d'humitat. [h] pro *HF*. Actualment no es llegix aquest mot. [i] text il·legible per taca d'humitat. [j] quia *HF* [k] quia *HF* [l] ille propositi *HF* [m] quia *HF* [n] quem ad modum *HF* [o] apostolus *HF* [p] ullo *HF* [q] reverende *HF*

225

1311, gener? Messina

El rei Frederic de Sicília acusa recepció de la lletra de Jaume II, datada el 4 d'octubre de 1310, i confessa que no sap veure les contradiccions del Rahonament.

ACA, C., CR, autògraf. Original.

Publicat per M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, 120-122.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 295, doc. 150.

Serenissimo et reverendo domino Jacobo, Dei gracia Regi Aragonum, karissimo fratri suo.

Serenissimo et excellenti principi Domino Jacobo, Dei gracia Regi Aragonum, suo karissimo fratri, reverende, tamquam pater, Fredericus eadem gracia Rex, salutem et reverenciam filialem.

Fem vos saber que reebem e entesem vostres letres et los translatz de ço que maestre Arnau avie proposat en Avinyó davant lo Papa e de ço que proposà davant vos en lo setge d'Almeria, los quals translatz ia avíem reebuts e vists e enteses, e no trobam, ni per nostre enteniment ni d'altres que en aquelles proposicions aja res dit a nostra infamia, salva tota via la reverència vostra, car en tot çò que contà e dix de la nostra part és ver que axí com ho recità aixíns ne érem raonats ab ell, e en aquell çel que ell matex en aquelles proposicions concloex de vós e de nós, car per çel de ver crestianisme nós li dixem que segons les obres e·ls portaments que faien generalment tots crestians donaven a entendre que la doctrina del evangeli fos faula, e donaven ocasió als ignorants e idiotes, axí com són comunament los lecs, d'aver sospita que no xia doctrina de Déu mas d'homes enganadors, en lo qual dupte maestre Arnau matex confessa en aquelles proposicions que caec alcun temps per aquella ocasió, e tota persona que aja ver çel de crestianisme, de qualque grau sia, pot açò dir e recitar en tot loc de crestians, per moure los corages de çels qui·u oiran a tornar a la veritat del evangeli, e per dir açò o recitar no caent en infamia cells qui ho dien, ans en veritat són dignes per açò de ser loats e tenguts per vers crestians, car planyen lo decaiment del crestianisme e·l menyspreu del evangeli, en lo qual està tota la veritat del crestianisme, e no tan solament maestre Arnau, lo qual és nostre natural e domèstic, et creem que anc no ac volontat ni enteniment de difamar vos ni nos ni res que nostre sia, mas encara tota persona que aquelles paraules dixés o recontàs en aquell enteniment en lo qual ell los proposà de part vos e nos deuen qui vers crestians som més amar per allò, e pus car tenir axí com home que la veritat de Déu e del nostre crestianisme mes a avant, e raone llà on los maiors no gosen parlar e és nos vijare que, a nostra sensació, no us cal sobr·açò escriure a Papa ni a Cardenals, pus que conexen que ço que ell los proposà no era acusació nostra, ans creem que·ns acusarien e·ls daríem matèria d'escarnir nos o menysprear, però si maestre Arnau, fora dels escrits que havia vists, avia dit al Papa en públic o en privat que nós duptàssem o menyscreeguéssem en ço que pertayn a la fe del crestianisme, nós som aparellats de proposar e de manifestar davant lo Papa que ell no diie veritat, mas no avem entès encara ni per Papa ni per Cardenal ni per nostre procurador que tenim en cort que maestre Arnau dixés de vós ni de nós açò en neguna manera, ans avem entès lo contrari, ço és que totes altres persones d'altre estament acusa o denuncia de fals crestianisme, e nós e vós loe per vers crestians, e nós, no açò mas per l'enformament que·ns done, avem nós pensat que aitant com porem lo retingam ab nós, per ço car no veem que de paraula ni de feit mostre alre sinó la veritat del evangeli, e açò sabem totes maneres de crestians, per la qual cosa conexem que si studiosament lo lunyàvem de nós, a tot

lo món dariem ocasió de infamia nostra la maior que ésser pot, ço és que·ns tinguessen per pijors crestians que anc fóssem, car a nostre natural e domèstic, qui és gelós de ver crestianisme, no poríem soferre prop de nós, totes gents conexirien que·l nostre moviment no serie de raó mas de volontat desordenada ves Déu e ves homes.

E per tal que vós siats pus cert del seu çel e de ço que diu e desiga de vós e de nós, trametem vos sots nostre lo translat del enformament que·ns ha donat ara en aquesta venguda, lo qual enformament nós per la gràcia de Déu avem començat a metre en obra e avem esperança en nostre Senyor Jhesu Christ que m'ho farà cumplir. E per ço car divulgar les coses damunt escrites no us par que fos honor vostra ni nostra, per ço nós matex ho avem escrit de nostra mà, e si per aventura hi avia alcuna cosa que no fos ben dita, pregam vos que·ns ho deiats perdonar, car tot ho cuidam dir a vostra honor, la qual tenim per nostra.

226

1311, setembre, 6. Gènova

Data de la mort de mestre Arnau de Vilanova segons un Chronicon *del monestir de Ripoll.*

Publicat per Jaime Villanueva, *Viage literario a las iglesias de España*, VIII, 232, apèndix, doc. IX.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 295, doc. 151.

… Octavo idus Septembris anno Domini millesimo CCC. undecimo, discretus, et perfectus, ac humilis fisicus et philosophus, et in sancta et honesta vita expertus, scilicet, Dominus magister Arnaldus de Vilanova in civitate Ianue ab hoc seculo transmigravit.

227

1311, setembre 15. Avinyó

Fra Gonçal de Balboa, ministre general dels frares menors, diu al rei Jaume II que el cardenal Mincio de Murrovalle l'ha informat dels termes i contingut del Rahonament*, realment infamant per al monarca. Li aconsella, però, clemència envers l'autor del* Rahonament.

ACA, C., CR. Jaume II. Pendent. Original.

Publicat per H. Finke, *Nachträge und Ergänzungen zu den Acta Aragonensia, dins Spanische Forschungen des Görresgesellschaft*, IV, 459-460.

H. Finke, AA, III, 691-692, doc. 21.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 292, doc. 139. El P. Martí de Barcelona data la lletra a Avinyó el 15 de setembre de 1310.

... Juxta quod promiseram per alias litteras, quibus ad dignitiva rogamina regia pro fratre Arnaldo Olibe michi transmissa cum dilacione quadam et impletionis promissione respondi.

Statim cum veni ad curiam, habita collacione cum venerabili patre et domino domino fratre Johanne, Portuensi et Sancte Ruffine Episcopo, super negocio dicti fratris Arnaldi habitoque, prout teneor, intuitu reverenti ad regia rogamina, que preceptorum vice susceperam, decrevi de consilio et beneplacito domini memorati excessus prefati fratris Arnaldi, quamvis enormes et dignos aspera ultione, disimulare clementer, ut ex regia gracia sentiat se indulgenciam et misericordiam consequtum. Et ecce, super hoc scribo ministro Aragonie vel eius vicario [...]

Verum quare[a] fratres, pensata eius condicione, solliciti sunt et dubitant ne, sua cervicositate ipsum ad preterita impellente, revertatur ad vomitum, supplico [...] quatenus [...] fratrem Arnaldum [...] cohibere dignemini, quod, sicut ipse regio interventu indulgenciam liberalem sortitus est, ita et ordo de non attemptandis ultra per eum insolentiis solitis sit securus [...]

Datum Avinione XVII kalendas Octobris.

[a] quia *HF*

228

1311, novembre, 9 (?). Messina

El rei Frederic de Sicília escriu al rei Robert de Nàpols recordant-li que la pau pactada i escrita entre ambdós havia estat signada per voluntat de Déu i confirmada per l'Església de Roma, per la qual cosa no calia fer una nova seguretat ni cap canvi.

ACA, C., reg. 337, f. 329r.

Publicada incompleta per Heinrich Finke, AA, II, 705-706, doc. 444.

Illustri principi, karissimo fratri suo domino Roberto, Dei gracia Jherusalem et Sicilie Regi. Jacobus per eandem Rex Aragonum, salutem et felices ad vota successus.

Recepimus litteram vestram nobis noviter destinatam, et continenciam eius audivimus ac intelleximus diligenter. Assimiliter vidimus et intelleximus tenorem littere per fidelem nostrum communem familiarem Guillelmum Scarrerii, quem ad vos predictum misimus, nobis misse. Post paucos etiam dies a litterarum huiusmodi recepcione, recepimus ab Illustre Principe Frederico, Dei gra-

cia Trinacrie Rege, fratre nostro, quandam suam litteram, per quam nobis significavit se recepisse a vobis in nuncium Guillelmum Escarrerii supradictum, qui dixit eidem pro parte vestra aliqua verba quibus vobis suam fecit responsionem per litteram suam, cuius copiam nobis in predicta littera sua transmisit et quam vobis presentibus duximus inserendam, cuius series sic habetur:

Magnifico principi, karissimo fratri suo, Roberto, Dei gracia Jherusalem et Sicilie Regi Illustri. Fredericus, eadem gracia Rex Trinacrie, salutem et fraterne caritatis affectum.

Fem vos saber que reebem vostra carta et entesem les paraules que Guillem Escauer nos dix de vostra part. De les quals nos fees molt maravellar, car vos sabets que la pau, que fo scripta entre nos et vos per la voluntat de Déu, fo confermada per la església de Roma. E si algun contrast hi hac depuys, beneyt sia nostre Senyor, tot és avengut perquè no par que sia necessari de fer-hi neguna nova securitat ne mudament, ans cadaun per caritat de les voluntats e dels ordenaments de nostre Senyor se deu tenir jugat, faent li'n gràcies, esperam tota via en la sua misericòrdia e pietat. Data Messine sub parvo sigillo nostro secreto nono Novembris indiccionis none.

Quibus omnibus perspectis et diligenter consideratis, licet sicuti alias, per scripta nostra celsitudini Regali detulimus, vota vestra plurimum aspectantes quod inter vos, Illustremque Principem Fredericum, Regem prescriptum, sic vere dileccionis, pacis et concordie constituerunt inconvulsibile firmamentum ut inter ambos ac utriusque heredes stabile perpetuo retineretur, et quantum est in nobis circa hoc, omnem operam prebemus, nec parceremus persone, laboribus vel expensis.

Que tamen super tractatu habito inter vos et dictum Regem Fredericum per venerabilem Magistrum Arnaldum de Villanova quondam ex pretactis adhuc ut vestre predicte littere tenor continet, ab eodem Rege Frederico et clarius ac plenius informari et quod inde significabitis illud nobis, ut nos simus acordator et exequtor tractatus ipsius. Nos vestram significacionem expectabimus supradictam.

Et ex nunc, prout natura negocii id permitit, mitendo, ut requeritis, dilectos consiliarios nostros Gundisalvum Garcer et Vitalem de Villanova aut alios ad id idoneos, aut etiam pro utiliori rei huius expedicione personaliter intendendo, omnem circa hec quam poterimus, exhibebimus operam oportunam nec interim vidimus expediens predictos vel alios nuncios transmittendos.

Et ut etiam possimus in hoc clarius informari nunc antefato Regi Frederico super hiis scriptum nostrum direximus speciale. Quem etiam ad premissa feliciter explicanda sollicitamus racionibus inductivis ut possit vos hec feliciori et breviori concludi fine. Hec igitur manu propria scripsissemus litteraliter, sed scribere tam prolixam scripturam commode non possemus proptereaque presentem litteram per manum fidelis et secreti notarii nostri Bernardi de Aversone scribi fecimus ac sigilli secreti nostri munimine sigillavi.

Datum Valencie III° nonas Marcii anno Domini M° CCC° XI°.

Bernardus de Aversone, mandato regis, et fuit ei lecta.

229

1311, desembre, 1. Nàpols[a]

El rei Robert de Nàpols anuncia a Jaume II l'arribada de G. Escarrer i al·ludeix a la mort de mestre Arnau de Vilanova. En aquesta lletra, de la qual, segons Finke, només s'en conserva un fragment, es llegeix «... que maestre Ar{nau} de Vilanova tractava entre amdous reys, la qual era romasa per la mort de maestre Ar{nau}, me mostrà lo dit senyor Rey de Sicília los capítols et volc que jo ab aquels anàs al senyor Rey Frideric ab una galera que'm fo armar.»

ACA, C., CR, Jaume II, sèrie general, 1228, sense data. Original.
ACA, C., reg. 337, f. 329r.
Publicat per Heinrich Finke, AA, II, 705-706. Apèndix al doc. 444.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 295, doc. 152.

... Sapias que venen a nos Guillem Escarrer, feel vostre e devot nostre, portet nos alcunes paroles tant subre lo fach d'alcun tractament de pau, mogut per maystre Arnaut, segons que avias entendut, quan sobre lo fach de Sardigna. Per la qual chause, volen veser la entenció del rey Frederic sobre lo dit tractament, tramesem lo dit Guillem Escarrer sobre alcun tractament, per lo qual era proveït al dit Rey Frederic, en loc de ço que ten en sa vida, d'altra terra ab [...] títol de regne e de principat, que li podia remaner a si et als seus per tous temps [...]

[a] La datació és del P. Martí de Barcelona.

230

1311, desembre, 6. Nàpols

Guillem Escarrer, en una lletra a Jaume II, al·ludeix a la mort de mestre Arnau de Vilanova.

ACA, C., CR, Jaume II, extra sèries. Fragment. Original.
Publicat per H. Finke, AA, II, 705.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 296, doc. 153.

En aquesta lletra, de la qual, segons Finke, només s'en conserva un fragment, es llegeix «... que maestre Ar[nau] de Vilanova tractava entre amdous reys, la qual era romasa per la mort de maestre Ar[nau], me mostrà lo dit senyor Rey de Sicília los capítols et volc que jo ab aquels anàs al senyor Rey Frideric ab una galera que'm fo armar.»

231

1311, desembre, 6. València[a]

Inventari dels béns, roba i llibres de mestre Arnau de Vilanova, format pel notari Jaume Martí.[b]

ACV, Pergamins, núm. 7430. Original.

Publicat per R. Chabás, *Inventario de los libros, ropas y demás efectos de Arnaldo de Villanueva*, dins «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos», IX (1903), 189-203.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 296, doc. 154.

E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1410.

Elías Olmos data l'inventari el 30 de juliol de 1318.

Per als llibres i documents que apareixen inventariats, Joaquim Carreras Artau, *La llibreria d'Arnau de Vilanova*, AST 11.1 (1935), 63-84. Miquel Batllori, *Els manuscrits d'autors catalans medievals servats a la Biblioteca Nacional Torinesa*, AST 9 (1933), 253-273. Miquel Batllori, *Records de Llull i Vilanova a Itàlia*, AST 10 (1934), 11-43.

Sobre els llibres escrits *in graeco*, Joaquim Carreras Artau, *Una versió grega de nou escrits d'Arnau de Vilanova*, AST 8 (1932), 127-134.

Cum ob doli maculam evitandam omnisque fraudis suspicionem tollendam seu removendam tutores et curatores ac etiam manumissores teneantur conficere inventarium seu repertorium de bonis minorum vel defunctorum ne ipsa bona processu temporis periclitentur seu valeant deperire. Idcirco in Dei nomine et eius gratia Ego Raymundus Conesa, prepositus helemosine Sedis, manumissor et executor ultimi testamenti venerabilis magistri Arnaldi de Villa nova[c] quondam defuncti. Attendens et recta consideratione pensans quod ex causa predicta Ego et Petrus Judicis, apothecarius et civis Barchinone, manumissores et executores simul cum domino Petro[d] de Montemolono,[e] cive Barchinone, tunc absente, Jacobo de Plano, cive eiusdem civitatis, defuncto, dicti testamenti seu ultime voluntatis dicti magistri Arnaldi quondam fecisse inventarium de aliquibus[f] bonis que fuerunt dicti magistri Arnaldi quondam in presencia[g] notarii, qui ordinationem suam tempore transacto condidit in Civitate Barchinone, et testium ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum, scilicet Bernardi de Rippa, clerici, Bernardi de Podiolo, apothecarii, et Johannis de Barbastro [...] et Bartholomei [...][h] scriptoris, die que[i] dicebatur VIII° Idus Decembris anno Domini M° CCC° XI°, scilicet de bonis, que invenimus in ospicio[j] dicti Petri Judicis, scilicet VI voluminibus pergameneis non quaternatis, in quolibet quorum voluminum sunt XV opera sive libri edita sive composita per dictum dominum[k] magistrum Arnaldum de Villanova, in quibus dictis VI voluminibus erant tantum V libri sive opera literaliter composita et [...][l] V libro-

rum *Es tu fidelis* et omnes alii libri dictorum VI voluminum erant vulgariter sive lingua materna compositi et ordinati.

Item invenimus duo volumina dicti operis similiter non quaternata, quorum duorum est unum ipsorum maius altero in forma, in utroque quorum voluminum sunt XIIII opera sive libri in quibus II[obus] voluminibus sunt tantum duo libri literaliter expositi, uterque quorum incipit *Es tu fidelis* et omnes alii libri dictorum duorum voluminum erant vulgariter compositi et ordinati.

Item invenimus [...][m] VI, preparata, illuminata et ligata cum coopertis rubeis minoris voluminis sive minoris forme quam sunt predicta alia volumina.

Item invenimus tria volumina quaternata et preparata dicti operis magistri Arnaldi, quorum trium voluminum erat unum minus altero in forma et in continentia et erant vulgariter composita et sic erant in summa omnia dicta volumina XVII, que remanserunt tunc in posse dicti Petri Judicis. Qui quidem distributi diversis gentibus de penitencia per dictos manumissores.

Attendens etiam et recta consideratione pensans quod Ego dictus Raimundus Conesa, manumissor predictus, postmodum, die qua dicebatur quinto idus febroarii[n] anno predicto feci inventarium de bonis et iuribus que invenire potui in Civitate Valencie[o] fore dicti magistri[p] Arnaldi in posse et manu Thomasii de Claromonte, notarii publici Valencie[q] [...] et [...][r] in dictis inventariis protestatus tunc fui quod, si de cetero invenirem aliqua bona fore dicti defuncti, quod ea publicarem et facerem publicari in serie inventarii per publicum tabellionem[s] bona fide.

Attendens etiam quod quoddam aliud inventarium fuit factum de rebus dicti magistri[t] Arnaldi de Villanova, quas res tenebat dominus Arnaldus de Fabricis,[u] in presencia magistri Jacobi Blanchi et fratris Andree Bertrandi et Bernardi[v] Oliverii et erant in suis cofrellis viridis coloris, quod inventarium fuit factum in quodam quaterno papireo quod de facili potest demoliri seu consummi propter fragilitatem papiream, quare hic in hoc inventario volo publicari, redigi et poni per notarium infrascriptum.

Primo in altero ipsorum cofrellorum erat *expositio primi alforismi Ypocratis*.

Item unus *liber de phisica naturali* cum coopertura de pergameno.

Item unus *libellus*[x] *de astrologia*[y] in pergameno.

Item *thesaurus pauperum*.

Item *cantica canticorum* per versus.

Item unum magnum volumen in quo sunt multi *sermones*.

Item *Summa abreviata de confessionibus et casibus* cum aliquibus aliis libellis.

Item libellus in papiro *de differenciis febrium*, coopertus de corio rubeo.

Item duo libelli de papiro et cooperti de corio, in quibus plura scripta sunt de manu Magistri.

Item libellus [...][z] qui liber habet tres quaterni.

Item duo quaterni *de speculo* in papiro.

Item unum linteamen grossum.

Item quinque particula *regimenti acutorum*.

Item la Emprenta[aa] Leonis in lautone.

Item una caramida in uno burseto de corio.

Item unus saculus de nuce muscata, in quo sunt X uncie vel circa.

Item una bosseta, in qua est una uncia d'ambra.

Item tres alie bussete,[ab] in quibus sunt alique res.

Item una [...][ac] circa unam unciam.

Item una uncia cardemonii in sacco nigro.

Item unum fustum de pinatell.

Item in alio cofrello parvo viridi:

Primo *Speculum medicine* in coopertura rubea.

Item quoddam volumen, in quo sunt opera diversa, cuius rubrica est *Opiniones hereticorum contra catholicum*.[ad]

Item unus *tractatus phisice* in pergameno sine postibus.

Item quidam *tractatus phisice* qui incipit *inter phisicos considerationes*.

Item *unum volumen astrologie* cum coopertura viridi.

Item unus liber scriptus de manu Magistri in pergameno *De Theologia* sine postibus.

Item unus liber in papiro scriptus de manu Magistri in *Theologia*.

Item unus *tractatus de simplicibus medicinis* sine postibus.

Item unus alius *liber Galieni*[ae] *de interioribus* et alius *de occulis* in eodem volumine sine postibus.

Item unus liber de [...].[af]

Item unus *tractatus de institucione medicorum* magistri Arnaldi de Villanova.

Item unus *tractatus quod Machometus non fuerat verus propheta*.

Item *duo quaterni epistolarum ipsius magistri*[ag] in papiro.

Item *expositio unius amforismi tenuis et certe diete*.

Item duo quaterni de pergameno scripti in *theologia*.

Item unus *libellus de urinis Egidii*.

Item V manullia[ah] de candelis cereis.

Item unus [...][ai] Magistri scriptus de manu sua cum coopertura vitulina et pilosa.

Item unus quaternus *de epilogationibus christini*.[aj]

Item unus *liber in arabico* cum cooperta[ak] de corio tantum.

Item duo quaterni *de erroribus grecorum*.

Item *regule beati Francisci* in pergameno.

Item quedam *epistole* in papiro que diriguntur *diversis fratris*[al] *Sancti Bonaventure*.[am]

Item unus quaternus *phisice* in [...].[an]

Item duo instrumenta Magistri Hospitalis cum bulla plumbea, quorum unum instrumentum domini Johannis de Monte Lauro super venditionem quam fecit de *Biblia in XII voluminibus* Bernardo[ao] Oliverii, qui emit de mandato magistri.

Item quaterni papirei scripti per manum magistri tam in *theologia* quam[ap] *medicina*.

Item unum par caligarum de lino.
Item unus agnus Dei [...].[aq]
Item in duobus[ar] cofrellis majoribus viridis coloris:
Primo[as] in altero illorum erat unum crucifixum de ebore cum duabus ymaginibus de stogio[at] de corio nigro.
Item *Psalterium in greco*.[au]
Item *duo libri ebraici*[av] voluminis in ebreo[ax] cum postibus nudis.
Item *volumen de concordanciis Biblie*[ay] cum postibus albis et corio albo.
Item *psalterium in ebreo*[az] cum coopertura viridi et duabus clausuris.
Item quaternus unus *questionum catholicarum* in papiro.
Item unus liber in quo sunt multe *auctoritates de diversis virtutibus* cum postibus nudis.
Item *responsio questionis catholice ad cives Barchinone* in papiro.
Item unum *volumen in arabico* cum postibus nudis.
Item *cantica canticorum et parabole Salamonis cum glosis* in uno volumine.
Item unum volumen *de vita spirituali et de corporea*.
Item unum [...][ba] cum glosis scriptis in latino.
Item due *lectiones Catanie*, quarum in romancio, romano et siculo.[bb]
Item *Teodorich in cirurgia*.
Item unus *tractatus Raymundi baptizati*[bc] *querentis*[bd] *fidem catholicam*.
Item unus quaternus et incipit *Reverendissime pater patrum*[be] *mortalium*.
Item unus quaternus papiri de compoto Bernardi[bf] de Acenuy.
Item XIII quaterni scripti in latino papirei.
Item duo quaterni in pergameno scripti [...][bg] coram rege Aragonum et alia facta coram episcopo Barchinone.
Item due carte cum figuris arabicis.
Item unum rotulum candelarum.
Item instrumenta super privilegiis.
Item multa alia scripta papirea.
Item tres camisie de lino.
Item duo coria cervina vel capreola.
Item unus ciphus de masato.
Item unum marchum de quo deficit una pecia.
Item duo fustania.[bh]
Item duo[bi] pares [...].[bj]
Item unum manutergium.
Item in alio cofrello erant omnia subscripta:
Primo volumen den Estorçat.[bk]
Item *volumen operum magistri* in romancio cum *Es tu fidelis*.
Item *expositio XXIIII Mathei cum regulis expositionis Sacre Scripture*.
Item tractatus qui incipit *Salus*[bl] *infra*[bm] *catholicam et cetera*, coopertus de viridi.[bn]
Item *epilogus christini*[bo] *de ferialibus temporibus* in V quaternis pergameni.
Item unus liber in arabico.

Item tractatus qui incipit *Benjamin adolescentibus Ricardi* in V quaternis papiri.

Item *catholice questiones*.

Item unus libellus in greco cum coopertura rubea.

Item *Cirillus cum compositione* et *horoscopus*[bp] in quatuordecim quaternis.

Item *postille super XII prophetis*.

Item unus quaternus qui incipit *In morbis*.

Item tres quaterni *in medicina* in pergameno.

Item *Sibilla* et *Cronica Romanorum pontificum* in pergameno.[bq]

Item Boecius[br] *De consolatione*.

Item liber qui dicitur *Sphera*.[bs]

Item collectio catholice et canonice et incipit *Sapiencia antiquorum*, *et cetera*.

Item unus *Galienus De experientiis sive secretis* ad Matheum socium eius.[bt]

Item unus *libellus scriptus in ebreo*[bu] *super Trinitate*.

Item unus quaternus *in musica*.

Item quedam *scripta magistri Alani super cantica canticorum*.

Item quidam tractatus qui incipit [...][bv] *lunam et solem*.

Item alius *de glosis Boecii*.

Item alius liber qui incipit *Si quis intente desiderat scire*, *et cetera*.

Item liber *Horoscopus* incipit *Rex omnipotens*.

Item *Rabani* unus quaternus.

Item *Methodius* in uno quaterno.

Item unus liber in arabico.

Item tractatus qui intitulatur *Responsio ad cavilationes adversarii veritatis* in uno quaterno pergameni.

Item *De lapidario* unus quaternus.

Item duo instrumenta magistri.[bx]

Item tractatus *de prudencia*[by] *catholicorum scholarium*.

Item unus *Calcedoyne*.

Item VIII quaterni papiri in quibus sunt scripture diverse.

Item unum magnum manulium de candelis grossis cereis.

Item quodda supertunicale[bz] de corio.

Item una camisia.

Item alia.

Item duo manutergia vel plura.

Item due mape subtiles.

Item manutergia numerata duo.

Item in una caxia nova cum uno cofrello fuerunt inventi[ca] quatuor milia turonenses[cb] argenti bonorum et veterum, de quibus receperunt frater Andreas et dictus Arnaldus de Fabricis et Bernardus Oliverii centum turonenses pro cursore[cc] domini pape.[cd]

Item pro expensis dicti cursoris quandiu fuit Massilie C turonenses argenti.

Item alios C pro Andrea, scriptore magistri.[ce]

Item alios C pro expensis Bernardi Oliverii ad eundum[cf] Viennam, residuum vero retinuit sibi de predictis Arnaldus de Fabricis, scilicet tria milia sexcentos turonenses argenti.

Item in uno saculo invenerunt quadringentos triginta duos reforçatos[cg] argenti cum uno albarano.

Item in eodem saculo quatuor turonenses veteres de illis Regis Francie.

Item in eodem saculo quatuor denarios reforçatos parvulos.

Hec res subscripte erant in caxia nova:

Primo *lectio Cathanie* in papiro cum coopertura pergameni.

Item *lectio Almarie*[ch] in tribus quaternis.

Item *denuntiatio Avinione* in papiro.

Item *questiones catholice*.

Item *Biblia magna* in uno volumine.

Item *Missale* unum, quod dedit ei magister[ci] Bernardus Çalimona.

Item *tetravangelium in greco* sive evangelia.

Item *volumen de operibus magistri*[cj] *in latino* cum postibus albis.

Item *volumen revelationum Cirilli et aliorum cum glosa* cum coopertura plana.

Item aliud volumen in cuius [ck] principio sunt *Parabole Salamonis* et deinde *Malleus* cum postibus rubeis.

Item *liber Concordie Joachim* cum postibus albis de aluda.

Item *Psalterium in greco* cum camisia.

Item *Psalterium latinum* cum coopertura viridi.

Item quidam *liber in arabico* cum coopertura de corio rubeo.

Item duo privilegia papalia, unum de confessione et aliud de celebranda missa.

Item reservatorium corporalium de auro et serico.

Item pixis parva aurea cum lapidibus preciosis[cl] et margaritis.

Item una pecia integra de samit viridis coloris.

Item una pecia de camellot nigri sed non integra.

Item quedam pixis in qua sunt IIII pillula nigra.[cm]

Item unum marsupium de filo.

Item unum par stivalium.

Item bracale[cn] unum de corio.

Item due caligue de bombace.

Item una coopertura de panno lineo.

Item unus saccellus ad modum burse.

Item femoralia in pecia panni de Boquerano.[co]

Item una tovallola et coopertura aurealis.

Item camisia romana de serico quam dedit Summus Pontifex.

Item decem[cp] folia papiri vel circiter et[cq] duo pergamena.

Item tenet vel reportavit magister[cr] Jacobus Albi, canonicus Dignensis,[cs] inter pecias et folia XXXVII *super exposicione regimenti acutorum*.

Item retinuerunt duos cartapellos scriptos de manu magistri[ct] et unum quaternum pergameni in quo sunt *amforismi qui incipiunt Omnis medela*, deferendos Domino Pape.

Item duos tractatus vel volumina duo dicti magistri[cu] deferendos Domino Pape vel Vicecancellario et Domino Camerario eiusdem[cv] domini, de quibus habet Papa unum, reliqum tenet Bernardus Oliverii.

Item in caxia majori:

Primo *textus Johannis* cum aliquibus glosis et interliniaribus.

Item liber qui intitulatur *Apologia*[cx] *fratris Bonaventure*.[cz]

Item *sinonima in arabico*.

Item *epistola Joachim* in papiro cooperta cum corio rubeo.

Item *volumen diversarum revelationum*, quod incipit *Domini tocius,*[da] *et cetera*, coopertum de rubeo.

Item *liber fratris Martini de Theca*.

Item *textus Marchi cum aliquibus glosis et interliniaribus*.

Item *Theorica* missa Domino Pape cum coopertura de rubeo.

Item tres quaterni in papiro *diversarum epistolarum*.

Item tractatus in papiro *de finibus paupertatis*.

Item quatuor quaterni in papiro.

Item quidam *quaternus litere domini Petri de Monte Melone*.

Item quidam *liber in arabico*.

Item VIII pecie in papiro tanquam littere[db] quasi duo folia.

Item quaternus compotorum in papiro.

Item *lectio Almarie*[dc] et *instrumenta facta Valencie*.

Item quatuor quaterni de pergameno *super revelacione*[dd] *Joachim* et incipit *Pater colo?*[de]

Item epistola quod Christus non fuit calciatus.

Item *epistola fratris Bonaventure*[df] cum confessione?[dg] fratris P. est pergamenus diversarum figurarum.

Item *secunda pars Theorice* cum postibus rubeis.

Item *de facto domini Marcelli*.

Item quoddam instrumentum *de facto domini P. de Monte Molone*.

Item duo quaterni papirei in quibus sunt *regule catholice*.

Item instrumenta nupciarum[dh] sororis magistri.[di]

Item tabernaculum ligneum, quod dedit Regina Sicilie.

Item aliud tabernaculum modicum totum eburneum.

Item quidam pannus de serico integer.

Item due mape de opera Francie subtilis et duo manutergia ad invicem se contingentia seu contigua.

Item unum mandile barbitonsoris.[dj]

Item magis grossa[dk] mapa cum duobus manutergiis.

Item velum collis cum taula[dl] Biblie.

Item *quedam sompnia*.

Item staminia[dm] in saculo panni lini.

Item femoralia cum alio saculo et coopertura junclearis.

Item tres camisie.

Item saculus de corio, in quo est modicum sandali motasperini[dn] et tres pecie ligni aloes et duo pecie[do] de ambra circa 2I cum flosculo musci.

Item modicus saculus, in quo est de cardemonio circa tres 2I.

Item de tormentilla uncias (2I símbol d'unces) duas vel circiter in saculo.

Item cominum ethiopum.

Item in pixide de pillulis nece quartum.[dp]

Item *quedam*[dq] *revelatio* in quaternulo pergameni et *amforismi de regimine* in quodam alio.

Item speculum de calibe.

Item acus navigandi in quadam pixide et caramida.

Item quinque virgule argenti[dr] operis cirurgie et forcipule cum aliis quinque furciculis.

Item quidam lapis tactus.[ds] Omnia hec instrumenta in quodam condelario de corio.

Item fuerunt inventa in duabus[dt] bonetis:

Primo una cooperta de coxins de cotonina cum duobus manutergiis et quibusdam mapis magnis et quibusdam mapis parvis ad familiam.

Item una gramasia de stupa.

Item unum balandrau[du] et II camisie et unum gardacos de canape.

Item due jube. Omnia hec erant in dicta cooperta de coxino.

Item erant in dictis bonetis unum albernuç vel rodendellum nigrum, due pellicie de nonnatis et unum capucium.[dv]

Item una pellicia d'alsaneus[dx] et unum capucium, duo paria de stivals, unum par galigarum de fustano.

Item quedam femoralia.

Item quasdam mapas magnas et quedam manutergia.

Item unum capucium de camelino.

Item unum sacum inceratum ubi sunt aliqua scripta diversa.

Item unus pannus de canape tenui[dy] de tentorio, quod magister[dz] secum deferebat.

Item fuit hoc inventarium factum[ea] de rebus que erant in domo.

Primo in caxia capelle, ara altaris, duo tentoria in tabulis, quorum alterum plicatur cum velo.

Item manutergia cum duobus corporalibus.

Item tres mape altaris.

Item manutergia.

Item camisia romana et superpellicium.

Item mapula tota operata de serico flocata.

Item bursa corporalium operata de auro et serico.

Item mapula operata de auro et serico per extrema.

Item mapula de serico virgata de auro.

Item crux argenti cum pede, quam dedit Dominus Papa.

Item calix cum coopertorio vel custodia sua.
Item duo candelabra de metallo, squilla parvula.
Item *Psalterium* cum stociis[eb] aureis.
Item *Biblia in ebreo* cum custodia sua.
Item *III libri operum magistri*[ec] sua.
Item VI pixides cum diversis rebus in uno canistro.
Item una laterna studii.
Item una laterna flexibilis[ed] de panno lini.
Item *tres codices ultramarinos*.
Item tentorium[ee] quod erat super altare de serica livida.
Item tentorium deplicatum de bombice et canape
Item due carpice[ef] cum rosis albis et rubeis.
Item una magna mapa prima.
Item pecia de panno cerato circa X palmos.
Item novem linteamina. Hec omnia supradicta secum portavit dominus Arnaldus de Fabricis[eg] predictus. Postmodum pro maiori[eh] parte pervenerunt ad manus mei dicti Raimundi Conesa, manumissoris pretacti.
Item fuerunt hec inventa in domo, *libri pauperum* que ad ipsos pertinent.
Primo *III postille super Mateum et Lucam*, *super Actus* et *super Apocalipsim*.
Item *quatuor libri in romancio diversorum operum*.
Item *liber qui vocatur Filii Ismel* in romancio.
Item *liber den Estorgat* in romancio.
Item *lectio Almarie*[ei] et *regula confratrie* in romancio.
Item *unum volumen diversorum operum* cum coopertura violate.
Item *postilla super Matheum*, *que est domini Johannis Sedacerii*.
Item *questiones de perfectione euvangelica*[ej] *eiusdem*[ek] *domini*.
Item *soror angeli* et *itinerarium fratris Bonaventure*.[el]
Item *exposiciones*[em] *Cirilli*[en] *et eroscopi*.
Item *Cirillus*[eo] cum *glosa Gilberti*.
Item *questio usus pauperis* cum aliquibus aliis in uno volumine.
Item *Psalterium* in papiro.
Item habebant[ep] pauperes, quos magister[eq] assignaverat usui pauperum V libros, scilicet:
Primo *Bibliam manualem*.
Item *textus cum glosis super epistolis Pauli*.
Item quoddam volumen parvum in quo est *Malleus* cum aliis operibus.
Item *volumen operum magistri*,[er] quod habet magister Jacobus Albi.
Item *Psalterium glosatum*, quod habuit Petrus de Villanova et quod postmodum venit ad manus mei dicti Raimundi Conesa.
Habet magister Jacobus Albi unum corium album et unam lodicem subtilem ultramarinam.
Item fuerunt inventa in domo V matalafia, quatuor transversalia, XV lodices, unum orinale de lautono, quod orinale ego dictus Raimundus recepi.
Item mensa altaris de cipresso cum quadam pecia alia de ipsa abscisa.

Item alia mensa de cipresso, que venit de Digna, quas quidem tabulas recepi ego dictus Raimundus.

Item scabellum altaris.

Item catedra ferrea cum corio, quam catedram ego dictus Raimundus recepi.

Item unus pelvis.

Item due[es] olle de metallo.

Item una cateruga cum suo volutorio.

Item tres caldarie parve pro coquina cum coopertoriis.

Item unum instrumentum hauriendi.

Item ligonem parvum.

Item tres tripedes.

Item due conche de ligno.

Item canistrum. due graille, unum morterium lapideum cum manu ligni.

Item cassia ferrea.

Item perapsides assoria lignea et terrea[et] pro pauperibus.

Item unum sacum lineum cum uno capitali de palla.

Item due bote de corio, quas portabat magister[eu] secum.

Item una candalera.[ev]

Item duo utres.

Item tres fiale vitree[ex] magne, in quarum altera illarum est oleum squillarum valde antiquum.

Item due bote lignee, una magna, alia parva.

Item quatuor idrie parve terree et una magna. Que quidem hec omnia, ultra ea que, ut predixi, pervenerunt ad manus meas, ego dictus Raimundus Conesa, manumissor predictus, non recepi.

Item fuit factum inventarium rerum que fuerunt invente in cofrolis[ey] nigris et aperti fuerunt in camera domini magistri[ez] Arnaldi predicti in presencia[fa] mei[fb] dicti Raimundi et Arnaldi de Fabricis predicti et fratris Andree Ferrandiç et fratris Geraldi, familiarium dicti domini magistri[fc] Arnaldi, et hec omnia ego dictus Raimundus Conesa, manumissor predictus, recepi pro majori parte.

In quorum primo invenimus duo frustra coralli.[fd]

Item duo frustra sandali macaterini.

Item unum quadrantem de buxo cum bursia nigra de corio.

Item unum crucifixum magnum depictum vel operatum de serico in quodam panno lineo.

Item quandam[fe] bursam de corio rubeo, ubi erant instrumenta quedam et littere.[ff]

Item quoddam instrumentum publicum, quo presentavit magister[fg] Arnaldus opera sua Domino Pape Clementi V°,[fh] qui tunc erat.

Item quendam[fi] librum in pergameno cum cooperta rubea, cuius[fj] rubrica est *Concordia tribuum XII* cum totidem glosulis.[fk]

Item *quoddam scriptum Galieni*.

Item quendam[fl] librum sine postibus, cuius[fm] rubrica est *Liber Ethicorum primus incipit*.

Item quendam[fn] librum *Concordantiarum Decretalium* cum coopertura viridi.

Item quatuor quaternos in pergameno et videtur de *Philosophia*.

Item quendam[fo] librum coopertum de postibus et de aluda et incipit *Quum ut ait Jeronimus*.

Item quandam[fp] lecturam in pergameno que[fq] incipit *Circa materiam quarti libri*.

Item *Boecium de Trinitate* cum glosulis in pergameno.

Item quendam[fr] librum in papiro qui incipit *Qui omnibus in suis speris*.

Item quendam[fs] libellum in papiro qui incipit *Exercitus non debet* et est ibi parum scriptum.

Item *tractatum de caritate* in romancio et papiro.

Item alium *tractatum simile in pergameno cum catholicis scriptis*.

Item unum quaternum in romancio qui incipit *Al cathòlich et cetera*.[ft]

Item *centiloquium* in duobus locis vel bis.

Item duos quaternos, quorum primus incipit *Ecce relinquetur vobis*.

Item duos quaternos, quorum primus incipit *Placuit Deo*.

Item quendam[fu] quaternum papiri et incipit *Unde idolum dictum sit*.

Item duos quaternos papiri, quorum primus incipit *Silicii*.

Item duos quaternos, quorum primus incipit *Interrogatus*.

Item aliquos quaternos papiri *de nostra domina*.

Item quendam[fv] libellum qui incipit *Inter ceteros*.

Item tres quaternos de manu magistri[fx] in papiro, quorum primus incipit *In dolore capitis*.

Item quendam[fy] papiri quaternum qui incipit *A persona que ha dolor de testa*.

Item quandam[fz] scripturam in papiro que incipit *Silius*[ga] *infra*.

Item quandam[gb] scripturam papiri que incipit *pertransibunt plurimi* et sunt multi quaterni.

In secundo cofrello invenimus quandam[gc] capsulam planam[gd] ubi erant cum bombice duo anuli aurei cum lapidibus, alter parvus, alter vero mediocris et aliquantulum de margaritis minutis et sex obolos de auro cum figuris leoninis.

Item quandam capsulam ubi erat aliquantulum olei de balsamo.

Item aliquantulum de lignaloe involutum in panno viridi.

Item quandam[ge] bursiam ubi erant tria instrumenta.

Item quendam[gf] libellum in pergameno, qui incipit *Notandum quod quicumque titulus*.

Item quendam[gg] librum in pergameno, qui incipit *In lacrimas risus*.

Item quandam[gh] summam fratris Tome de Aquino, que incipit *Que sit auctoritas*.

Item *Boecium*[gi] *de Trinitate* cum glosis et cum coopertura rubea.

Item quendam[gj] libellum in pergameno, cuius titulus est *Incipit summa super Matheum*.

Item quendam[gk] alium libellum, qui incipit *Quam*[gl] *doctrinam inveniendi formam*.

Item quendam[gm] alium libellum in pergameno, qui incipit *Presens opusculum dividitur*[gn] *in V partes*.

Item *tabulam super Summam fratris Thome de Aquino*.

Item quendam[go] libellum de manu magistri[gp] in papiro, qui incipit *Cum necessarium esset ut filius*.

Item quendam[gq] libellum in pergameno de littera antiqua, qui incipit *Materia huius libri*.

Item *lecturam Decretalis* cum marce[gr] in papiro.

Item quendam[gs] libellum in pergameno, qui incipit *Capitulum primum de cambis sexti*.

Item *Regimentum sanitatis* factum per magistrum[gt] Regi Aragonum cum Amforismis[gu] magistri[gv] et incipit *Prima pars*.

Item quendam[gx] libellum in papiro de manu magistri[gy] et incipit *Queso te, o lector*.

Item quendam[gz] libellum qui videtur tabula alterius libri et incipit *Primus liber*.

Item quandam[ha] scripturam madefactam olei illius *Decretalis* cum marce.[hb]

Item quendam[hc] libellum in pergameno, qui incipit *Philosoforum*, per multa dispersum volumina.

Item quendam[hd] libellum in papiro de manu magistri,[he] qui incipit *Scriptura testatur*.[hf]

Item quendam[hg] libellum in papiro, qui incipit *Vir prudens*.

Item quoddam volumen ubi sunt diverse forme in pergameno et incipit *In prima parte*.

Item quendam[hh] libellum, qui incipit *Omnibus grossis et subtilibus*.

Item quendam[hi] *quaternum de motetis in cantu*.

Item duos quaternos pergameni, quorum primus incipit *Cum fluminis impetus*.

Item quaternos de papiro ubi est *lectura Decretalis Cum venisset*.

Item quendam[hj] quaternum papiri ubi est in primo folio *testamentum magistri* et inde est *scriptura censualis* quod magister habebat Valencie.[hk]

Item quatuor folia papiri ubi sunt nomina archiepiscopatuum et episcopatuum.

Item quendam[hl] quaternum papiri ubi fuerat *testamentum magistri*[hm] clausum cum tribus sigillis.

Item quendam[hn] quaternum papiri in romancio, qui incipit *Los temps finals*.

Item quedam instrumenta appellationum.

Item quendam[ho] *quaternum passagii* in papiro.

Item aliquos quaternos de manu magistri[hp] in papiro, qui videntur *de theologia*.

Item quendam[hq] libellum in pergameno *de plantis*.

Item quendam[hr] *libellum Raimundi Lulli*, qui incipit *Quesivit amator a bonitate*.

Item aliqua folia pergameni et papiri modici valoris.

Item *Cirillum*[hs] *cum exposicione*.[ht]

Item quendam[hu] libellum, qui incipit *Pertransibunt populi mei*.

Item quendam libellum, qui intitulatur *Epilogus editionum christini*.[hv]

Item alium libellum, qui incipit *Ecce relinquetur vobis domus deserta*.

Item quedam manutergia subtilia.

Item quendam[hx] trocium panni linei subtilis.

Item quedam manutergia cum capitibus de filo.

Item quoddam coopertorium modicum libri de lino.

Item duo frustra panni linei antiqui.

Item quoddam saccellum vacuum.

Item in quodam frustro panni linei involutos centum et duodecim florenos et erant nacti vel diminuti et veteres.

Item in quodam precint[hy] in tribus ligaturis mille et quingentos florenos parum plus vel minus.

Hec sunt bona et res que inventa et invente fuerunt esse in bonis dicti magistri[hz] Arnaldi de Villanova quondam. Protestor tamen et siquidem Ego dictus Raimundus Conesa, manumissor pretactus, quod, si de cetero[ia] invenero aliqua alia[ib] bona fore vel pertinere dicto magistro[ic] Arnaldo, quod ea publicabo et inseram et publicari et inseri faciam in serie inventarii per publicum tabellionem bona fide.

Quod est actum Valencie tercio[id] kalendas[ie] Augusti anno Domini M° CCC° XVIII°.

Sig + num Raimundi Conesa, manumissoris predicti, qui hec concedo et firmo sic esse vera ut superius continentur.

Testes huius[if] rei sunt vocati et rogati Bernardus de Sancta Cilia, Raimundus de Olivellis,[ig] cives Valencie,[ih] et Berengarius de Pulcro loco,[ii] nepos dicti magistri, clericus.

Sig + num Jacobi Martini, notarii publici Valencie,[ij] qui hec scripsit et clausit loco, die et anno prefixis cum raso et emendato in quinta linea ubi dicitur *est unum ipsorum maius*[ik] *altero in forma*, *in utroque quorum duorum voluminum sunt XIIII*[cim] [il] *opera sive libri et in quibus duobus voluminibus sunt tamen duo libri literaliter expositi, uterque quorum incipit* Es tu fidelis *et omnes alii libri dictorum duorum voluminum erant vulgariter compositi et ordinati*. Item invenimus VI[ex]. et cum supraposito[im] in VI[a in] ubi dicitur *volumina operis dicti* et cum supraposito[io] in XIIII[a ip] linea ubi dicitur *magistri*[iq] et in XXIIII[a ir] linea ubi dicitur *intente* et cum raso et emendato in XXXIIII[a is] linea ubi dicitur *quatuor quaterni* et in XLVI[a it] linea ubi dicitur *Marcum* et cum superposito[iu] in XLVII[a iv] linea ubi dicitur *domini*.

[a] Aquesta és la data que li assigna l'arxiver de l'ACA i historiador Jaume Riera i Sans: VIIIº idus decembris anno Domini Mº CCCº XIº. [b] Hem posat en lletra cursiva els títols de les obres inventariades. [c] Villanova *RCh* [d] Patro *RCh* [e] Monte Molone *RCh* [f] omnibus *RCh* [g] presentia *RCh* [h] Els punts entre claudàtors indiquen que el text és il·legible per esborrament i per defecte de suport material. [i] qua *RCh* [j] ospitio *RCh* [k] dominum omès per *RCh* [l] il·legible per falta de suport material. [m] il·legible per una taca d'humitat que ha esborrat el text. [n] februarii *RCh* [o] Valentie *RCh* [p] Magistri *RCh* [q] Valentie *RCh* [r] Els punts entre claudàtors corresponen a text il·legible per taca d'humitat. [s] tabelionem *RCh* [t] Magistri *RCh* [u] Fabrias *RCh* [v] Bertrandi *RCh* [x] lunellus *RCh* [y] de artrologio *RCh* [z] Els punts entre claudàtors corresponen a text il·legible per taca d'humitat. [aa] emprempta *RCh* [ab] bursete *RCh* [ac] Els punts entre claudàtors corresponen a text il·legible per taca d'humitat. [ad] catolicum *RCh* [ae] Galeni *RCh* [af] Els punts entre claudàtors corresponen a un text perdut per una taca intensa d'humitat. [ag] Magistri *RCh* [ah] mannullia *RCh* [ai] Els punts entre claudàtors corresponen a un text perdut per una taca intensa d'humitat. [aj] christianismi *RCh* [ak] coopertura *RCh* [al] fratribus *RCh* [am] Boneventure *RCh* [an] Els punts entre claudàtors corresponen a un text perdut per una taca intensa d'humitat. [ao] Bernardi *RCh* [ap] in *RCh* [aq] Els punts entre claudàtors corresponen a un text perdut per una taca intensa d'humitat. [ar] Roc Chabàs omet duobus. [as] Item *RCh* [at] stagio *RCh* [au] grecum *RCh* [av] hebraici *RCh* [ax] hebreo *RCh* [ay] biblicis *RCh* [az] hebreo *RCh* [ba] il·legible per falta de suport material. [bb] Item due… in romancio… et siculo *RCh* [bc] Babarati *RCh* [bd] continentis *RCh* [be] peccatum *RCh* [bf] Benedicti *RCh* [bg] Els punts entre claudàtors corresponen a un text perdut per una taca intensa d'humitat. Roc Chabàs llegeix seu concessum. [bh] fustanea *RCh* [bi] due *RCh* [bj] Els punts entre claudàtors corresponen a un text perdut per una taca intensa d'humitat. [bk] Estorgat *RCh* [bl] Filius *RCh* [bm] intra *RCh* [bn] viridis *RCh* [bo] christiani *RCh* [bp] hotoscopus *RCh* [bq] et sunt pergamena *RCh* [br] Boetius *RCh* [bs] Sfoera *RCh* [bt] ejus *RCh* [bu] hebreo *RCh* [bv] Els punts entre claudàtors corresponen a un text perdut per una taca intensa d'humitat. [bx] Magistr, *RCh* [by] prudentia *RCh* [bz] supertunicali *RCh* [ca] invente *RCh* [cb] turonensium *RCh* [cc] per cursorem *RCh* [cd] Pape *RCh* [ce] Magistri *RCh* [cf] adeundum *RCh* [cg] reforzatos *RCh* [ch] Almane *RCh* [ci] Magister *RCh* [cj] Magistri *RCh* [ck] cujus *RCh* [cl] pretiosis *RCh* [cm] pillulas nigras *RCh* [cb] braçale *RCh* [co] Bogerano *RCh* [cp] decens *RCh* [cq] Chabàs omet et. [cr] Magister *RCh* [cs] Dignen. *RCh* [ct] Magistri *RCh* [cu] Magistri *RCh* [cv] ejusdem *RCh* [cx] Apologie *RCh* [cy] Boneventure *RCh* [cz] totius *RCh* [da] litere *RCh* [db] almane *RCh* [dc] revelatione *RCh* [de] pater? colen? *RCh* [de] Boneventure *RCh* [df] paraula parcialment esborrada. [dg] nuptiarum *RCh* [dh] Magistri *RCh* [di] de barbitonsone *RCh* [dj] grosa *RCh* [dk] tabula *RCh* [dl] stamina *RCh* [dm] motaserini *RCh* [dn] peccie *RCh* [do] nece?, omet quartum *RCh* [dp] quidam *RCh* [dq] argentee *RCh* [dr] tacteus *RCh* [ds] duobus *RCh* [dt] balandra *RCh* [du] capuccium *RCh* [dv] dalfaren *RCh* [dx] cenui *RCh* [dy] Magister *RCh* [dz] secundum *RCh* [ea] ystoriis *RCh* [eb] Magistri *RCh* [ec] flexibile *RCh* [ed] tentoreum *RCh* [ee] duo tatpite *RCh* [ef] Fabrias *RCh* [eg] majori *RCh* [eh] almane *RCh* [ei] evangelica *RCh* [ej] ejusdem *RCh* [ek] Boneventure *RCh* [el] expositiones *RCh* [em] Cirili *RCh* [en] Cirilus *RCh* [eo] habebat *RCh* [ep] Magister *RCh* [eq] Magistri *RCh* [er] duo *RCh* [es] ferrea *RCh* [et] Magister *RCh* [eu] condelera *RCh* [ev] vitre *RCh* [ex] cofrellis *RCh* [ey] Magistri *RCh* [ez] presentiam *RCh* [fa] mei, omès per Roc Chabàs. [fb] Magistri *RCh* [fc] corali *RCh* [fd] quamdam *RCh* [fe] litere *RCh* [ff] Magister *RCh* [fg] V *RCh* [fh] quemdam *RCh* [fi] cujus *RCh* [fj] ecclesiis *RCh* [fk] quemdam *RCh* [fl] cujus *RCh* [fm] quemdam *RCh* [fn] quemdam *RCh* [fo] quamdam *RCh* [fp] quo *RCh* [fq] quemdam *RCh* [fr] quemdam *RCh* [fs] et cetera, omès per Roc Chabàs. [ft] quemdam *RCh* [fu] quemdam *RCh* [fv] Magistri *RCh* [fx] quemdam *RCh* [fy] quamdam *RCh* [fz] Filius *RCh* [ga] quamdam *RCh* [gb] quamdam *RCh* [gc] plenam *RCh* [gd] quamdam *RCh* [ge] quemdam *RCh* [gf] quemdam *RCh* [gg] quemdam *RCh* [gh] Boetium *RCh* [gi] quemdam *RCh* [gj] quemdam *RCh* [gk] Quem *RCh* [gl] quemdam *RCh* [gm] dividit *RCh* [gn] quemdam *RCh* [go] Magistri *RCh* [gp] quemdam *RCh* [gq] marte *RCh* [gr] quemdam *RCh* [gs] Magistrum *RCh* [gt] amforismis *RCh* [gu] Magistri *RCh* [gv] quemdam *RCh* [gx] Magistri *RCh* [gy] quemdam *RCh* [gz] quemdam *RCh* [ha] marte *RCh* [hb] quemdam *RCh* [hc] quemdam *RCh* [hd] Magistri *RCh* [he] Scripta testantur

RCh [hf]quemdam *RCh* [hg]quemdam *RCh* [hh]quemdam *RCh* [hi]quemdam *RCh* [hj]Valentie *RCh* [hk]quemdam *RCh* [hl]Magistri *RCh* [hm]quemdam *RCh* [hn]quemdam *RCh* [ho]Magistri *RCh* [hp]quemdam *RCh* [hq]quemdam *RCh* [hr]Cerilum *RCh* [hs]exposicione *RCh* [ht]quemdam *RCh* [hu]ype.? *RCh* [hv]quemdam *RCh* [hx]Item quedam percint *RCh* [hy]Magistri *RCh* [hz]de cero *RCh* [ia]alia, omès per Roc Chabàs. [ib]Magistro *RCh* [ic]Valentie tertio *RCh* [id]calendas *RCh* [ie]hujus *RCh* [if]de Oliverii *RCh* [ig]Valentie *RCh* [ih]Pulcroloco *RCh* [ii]Valentie *RCh* [ij]majus *RCh* [ik]XIIII *RCh* [il]suppositione *RCh* [im]sexta *RCh* [in]supradito *RCh* [io]XIIII *RCh* [ip]Magistri *RCh* [iq]XXIIII *RCh* [ir]XXXIIII *RCh* [is]XLVI *RCh* [it]supreposito *RCh* [iu]XLVII *RCh*

232

1311, desembre, 21. Avinyó

Climent V, a instància de Ramon Conesa, mana a fra Miquel, inquisidor d'Aix, que s'abstingui de condemnar les doctrines arnaldianes. Mana també a tots els inquisidors que lliurin a Bernat Oliver i a Joan de Montull totes les obres teològiques de mestre Arnau de Vilanova.

Document perdut. És esmentat per Ramon Conesa en la seva defensa de l'ortodòxia arnaldiana l'any 1318.

R. Chabás, *Arnaldo de Vilanova y sus yerros teológicos, dins «Homenaje a Menéndez y Pelayo. Estudios de erudición española»,* 367-382.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 296, doc. 155.

233

1312, febrer, 4. Calataiud

Lletra a Guillem Escarrer, en què Jaume II al·ludeix a les negociacions iniciades per mestre Arnau de Vilanova, ja difunt, entre els reis Robert de Nàpols i Frederic de Sicília.

ACA, C., reg. 341, f. 33rv.

Publicat incomplet pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, 11.1 (1935), 123, doc. 39.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 296, doc. 156.

Jacobus, Dei gracia Rex Aragonum *et cetera*. Fideli suo consiliario Guillelmo Esquerrerii, salutem et graciam.

Recepimus litteram vestram, per quam significastis nobis plenarie adventum vestrum ad partes Neapolis et omnia que fecistis cum magnifico principe, karissimo fratre nostro, Roberto, Jherusalem et Sicilie Rege illustri,

super hiis quibus vos ad eum misimus et specialiter super facto auxilii nobis exhibendi in adquisicione Sardinie et Corsice, Regni nostri, et super eo quod idem Rex ordinavit de vobis ut iretis ad illustrem principem Fredericum, Trinacrie Regem, karissimum fratrem nostrum, pro expedicione eorum que inter Reges ipsos per venerabilem quondam magistrum Arnaldum de Villanova tractata fuerunt, quorum nos, volentibus partibus, debemus existere exequtor.

In qua littera inter alia contineri vos scire voluisse cum dicto Rege Roberto, si negocium predictum ad effectum pervenerit, et nos ipsius execucionem fecerimus, de quanto galeis vel posse in adquisicione dicti Regni succurrere, et ipsum respondisse de quadraginta usque ad quinquaginta galeis sive ballistariis, et quod nos significaremus vobis intencionem nostram si ista estate ventura possemus facere viagium supradictum. Cum intendat ipse Rex Robertus in ipsa estate habere nobis galeas predictas.

Quibus omnibus et aliis in dicta littera vestra contentis pleno intellectu collectis, vobis taliter respondemus quod hec aducuntur et sunt nostris voluntatibus multum grata, tum ut inter prefatos Reges, karissimos fratres nostros, et heredes eorum, cuiuslibet suspicionis et contrarii scrupulo remoto totaliter et abjecto, vere dileccionis, ut bene convenit, possimus ponere fundamentum, tum etiam ut nos facilius adquisicionem Regni pretacti perficere valeamus. Et licet usque hactenus, antefati Regis Roberti erga nos sincere karitatis et fraterni amoris plenitudinem multifarie simus experti, attamen nunc noviter [...] plenius voce cognoscimus quantum nos et nostra diligit et quantum ferventer appetit exaltacionem nostri honoris et nominis prosperari.

Exprimentes etiam vobis voluntatem nostram in negociis supradictis, ad noticiam vestram defferimus quod eisdem diebus, quibus vestram litteram recepimus supradictam, aliam litteram a dilecto nostro Ghilaberto de Sintillis, milite prefati Regis Roberti, in provincia Romaniole vicario generali, recepimus continentem se super tractatu habito inter nos et Communia Civitatum Florencie et Luce ac aliarum terrarum Tuscie de novo ipsarum Communitatum nuncium cum litteris credencie recepisse, qui oretenus pro ipsarum Communitatum parte retulit ei quod ipse Communitates de adventu nostro ad partes Sardinie in immensum gaudent et plurimum contentantur et volunt nobis statim libenter solvere oblatam alias nobis per Ambaxiatores earundem Communitatum peccunie quantitatem, que est quinquaginta mille florenorum auri, et vellent quod adventus noster ad partes Sardinie esset omnino de mense Aprilis vel ad longius per totum mensem Madii proxime subsequentis, petentes super hoc per nos eis obsidiis impertiri. Nos atamen considerantes quantum nostro honori congruit per nos inter dictos Reges veram, ut predicitur et firmam dileccionem constitui et dicti adquisicionis Regni negocium expediri, premissa deliberacione in premisso viagio faciendo precito dictus Rex Robertus ad nos numerum predictarum galearum transmisit et dicte Communitates peccuniam solverunt supradictam, providimus procedendum

quocumque tempore vobis dicte galee et peccunia transmittantur, nec pro nobis pretacta negocia dilacionem recipient aliqualem, dum modo hec nobis per temporis congrui spacium intimentur et dabimus etiam Communitatibus supradictis obsides sicut peccunie.

Quapropter nostram vobis significantes huiusmodi voluntatem, visum est nobis vos tractare debere quod dictus Rex Robertus facere debeat cum Communitatibus antedictis ei devotis et convenire cum eis dicto tempore quo mittantur nobis galee et peccunia supradicte et quod conveniatur inter ipsos ad invicem tempore quo per nos procedi dabitur idem tempus per eos nobis cum certitudine refferatur. Nos cum hoc scito tam dando obsides quam in aliis ad expedicionem premissorum necessariis, tarditate postposita, efficaciter intendimus.

Super illo atamen secreto negocio, quod significastis nobis in littera supradicta et clarius dilecto consiliario nostro Gondiçalvo Garcia per aliam nostram quam sibi litteram transmisistis, ipse Gondiçalvus per suam reescriptivam litteram vobis nostram significavit voluntatem. Igitur expedit ut de premissis nos, quam citius facere poteritis, per vestras litteras informetis.

Datum Calataiubi pridie nonas februarii anno Domini M° CCC° undecimo.

Bernardus de Aversone mandato regis et fuit ei lecta.

Arnau de Vilanova moria a Gènova el 6 de setembre de 1311, de pas cap a Avinyó (Villanueva, *Viage literario*..., VIII, 232). Sense precisar, data aquest any la mort de mestre Arnau la *Chronica* que conté el manuscrit 676, fol. 15 de l'Arxiu de la Catedral de València:

«En aquest, ço és en l'any M.CCC.XI, morí mestre Arnau de Vilanova qui fou metge solempnial, natural de Cervera del Mestrat.» Relacionades amb la present lletra i al·ludint la mort de mestre Arnau tenim les lletres del rei Robert i de Guillem Esquerrer a Jaume II (Finke, AA, II, 705) i la d'aquest a Frederic i a Robert (Finke, AA, II, 706 i 708).

234

1312, febrer, 9. València

Ramon Conesa inventaria 19 masmudines que devia satisfer cada any Arnau de Vilanova al bisbe de València per unes terres de Rauchoça.

Inventari dels béns, roba i llibres d'Arnau de Vilanova.
ACV, Perg. 7430. Original.
Fuster, *Biblioteca Valenciana*..., I, 305.
M. Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos*..., III, 220.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 296, doc. 157.

235

1312, febrer, 10. València

Arnau Safont, justícia de València, encarrega al jurisperit Berenguer Tolsà de dirimir els plets promoguts per la priora del monestir de Santa Maria Magdalena contra Bernat Acenuy, curador dels béns del difunt mestre Arnau de Vilanova.

ARV, Justícia de València, Lletres, 14, f. 6v.
Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 257, doc. 3.

Nos, N'Arnau Çafont, justícia de València, per auctoritat de la qual usam e de volentat de les parts deiús[a] escrites, e a requisició d'aquelles, delegam e assignam vos, en Berenguer Tolsà, savi en dret e ciutadà de la Ciutat ja dita, en jutge e conexedor dels pleyts ho qüestions que són ho esperen ésser entre En Pere de Ripoll, síndic e procurador de la dona Prioressa e del Convent del Monestir de les dones de l'orde de Senta Maria Magdalena de València, en lo nom ja dit, de la una part demanan[t], e en Bernat de Senuÿ, curador donat per nos als béns de Maestre Arnau de Vilanova, defunt, per nom de la dita cura, de la altra part defenen[t], enaxí que, les parts apellades, que apellar faran, los dits pleyts ho qüestions hojats e aquells o aquelles, axí com faedor será, determenets.
Data Valencie, quarto idus febroarii anno Domini millesimo .CCC°. undecimo.

[a] dejús *RL*

236

1312, març, 5. València

Carta de Jaume II al rei Frederic de Sicília informant de la interrupció de l'ambaixada de mestre Arnau de Vilanova, per mort d'aquest, amb el rei Robert.

ACA, C., reg. 337, f. 330rv.
Hi ha còpia simultània a la CR, Jaume II, sèrie general, 4387.
ACA, C., reg. 337, f. 214v. (Valencie, III° nonas Marcii 1311).
Publicat incomplet per Heinrich Finke, AA, 706, doc. 445.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 297, doc. 158.

237

1312, març, 5. València

Carta de Jaume II al rei Robert de Nàpols en què s'esmenta mestre Arnau de Vilanova com a difunt.

ACA, C., reg. 337, f. 330rv.
C., CR, Jaume II, sèrie general, 4387. Original.
H. Finke, AA, II, 708, doc. 445.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 297, doc. 159.

Al molt car frare seu lo Rey Frederich de part del Rey d'Aragó, salut e cumpliment d'amor fraternal.

Rey Germà, per ço cor natura e vera dilecció nos induen a aver ància de vostres affers desigam que tots jorns venguésseu de bé en mils, avem cura e diligència de saber en aquells e especialment per ço que en quant nos poguéssem hi donàssem tot endreçament de bé. On vos fem saber[a] que ya temps ha avíem entès, mentre Mestre[b] Arnau de Villanova era viu, que ell[c] tractà alcun fet entre·l Rey Robert, comú frare, e vos, e que aquest tractament per la mort del dit Mestre[d] Arnau no poch venir a cumpliment.[e]

Ara novellament[f] avem entès per letres d'en Guillem Escarrer[g] de nostra Casa, lo qual avíem tramès al dit Rey Robert, que ell[h] fo[i] tramès a vos per lo dit Rey Robert per lo fet del dit tractament a cumplir,[j] del qual nos devíem fer la exequció, e que·l tractament era aytal[k] que·l Rey Robert per lo violari de Sicília vos dava lo Regne d'Albània[l] ab títol de Rey, e el principat de la Morea ab títol de Príncep per tots temps, e que·l dit Regne és molt noble e rich, e que encontinent vos liurava[m] la Ciutat de Duras, qui és cap del dit regne, e altres ciutats e lochcs que ia[n] té e que·l sobre pus és leu de conquerre de Grechs qui ho tenen. Encara us liurava[o] lo dit principat ab senyoria reyal, lo qual dien que és molt noble e rich de Ciutats e de lochs e de rendes, e quey ha[p] bé .D. cavallers[q] legats de son feu, menys d'altres cavallers[r] barons e prelats quey ha, en que·l príncep ha senyoria[s] reyal. E que vos, germà, no ho havets vulgut fer, mas que responíets que nos feessem ques que se'n feés.

Encara nos ha fet saber en les dites letres lo dit Guillem que oltra les coses damunt dites vos assignava de vostra vida lo Rey Robert alcuna[t] part de les rendes de la Isla de Sicília en ajuda de conquerre lo Regne d'Albània,[u] les quals letres del dit Guillem Escarrer reebudes com nos ja aguéssem ordenat de fer saber a vos les coses damunt dites secretament per nostra carta per saber vostra voluntat e per donar hi aquell bon endressament que poguéssem, a pochs dies aprés avem reebuda vostra letra e I[a] sèdula interclusa en aquella,[v] en la qual letra nos fes[x] saber que·l Rey Robert vos havia enviat lo dit Guillem Escarrer,[y] lo qual vos dix de sa part alcunes[z] paraules fort estranyes, de les quals vos dix que nos avíem alcuna consciència, a les quals paraules vos resposés sots la

forma de la qual nos tramesés còpia o translat en la dita letra. E aprés alcunes[aa] raons[ab] pregàs nos en la vostra letra damunt dita que si·l rey Robert nos aemprava[ac] que·ns deguéssem entrametre de qualque[ad] nova composició que fos entre vos e ell, que a nos plagués entendre per cert que vostra ferma esperansa[ae] és e dels Sicilians que per nos se degués ordonar que axí com avets la Isla de Sicília a vida, la ayats a vos e als vostres per tots temps. E si per ventura[af] açò no·s podia fer, certa cosa és que ell[ag] no ha res a fer ab vos ne vos ab ell[ah] sinó bé, perquè y caylla altra cuvinensa, cor ja vos sots avenguts del títol.

Aitambé[ai] en la dita sèdula era contengut que depuys la dita letra vostra fo feta, venc a vos Simon ses Corts, scrivà[aj] vostre de Ració,[ak] e dix vos que·l dit Guillem Escarrer[al] será ab ell molt raonat[am] de la dita seguretat[an] e cuvinença, e aprés moltes paraules e longues que agren ahudes ensemps, lo dit Guillem Escarrer[ao] li dix que ell[ap] que digués a vos[aq] de part sua, que si vos vulíets fer la dita securetat[ar] e cuvinença, que ell[as] tractaria ab lo Rey Robert que us lexàs[at] la Isla de Sicília a vos e als vostres per tots temps.

E aprés alcunes[au] raons[av] se conté en la dita sèdula que vos no pensats que aital hom com aquest osàs moure aitals paraules si non agués qualque licència del Rey Robert. E a la fi pregàs nos que, si veeyem que fos temps e loch, que siam membrants de vos e dels Sicilians segons la manera desusdita. E nos, germà, enteses cumplidament totes les coses damunt dites, fom meravellats[ax] d'aquelles[ay] que·l dit Guillem Escarrer[az] parlà per ço[ba] cor[bb] són fort diverçes-[bc] les unes de les altres.

E per tal com no sabem los[bd] fets clarament, no us[be] podem clarament respondre ne cumplidament consellar,[bf] mas pensam nos que vos per aventura no avets clarament vulgut dir vostra voluntat ne parlar al dit Guillem Escarrer.[bg] E aitambé[bh] no posam bé nostra fe a aquelles[bi] paraules que·l dit Guillem vos tramés a dir per lo dit Simon ses Corts, ans nos par que sia cosa impossible. E per saber vostre enteniment clarament, provehim que us scrivíssem. Mas aitant nos és semblat que sia per la Isla de Sicília o per lo regne e principats damuntdits que par pus possible que seria cosa molt faedora e profitosa, haut esguart en l'estament que vos sots, e com la vida de l'hom és fort breu cosa e duptosa, que vos poguésssets aver cosa perpetual a vos e als vostres. E per tal és nos viares que vos, que sabets tots los fets damuntdits e les condicions d'aquells, nos degats fer saber vostre enteniment clarament e secreta, que si vos ho volets, e en la manera que vos nos farets saber que parega posible e acabadora, nos nos entrametrem ey entendrem que noy plenyarem trebayll de nostra persona ne altres coses, cor molt desiyam e seria necessari que en la nostra vida e en la vostra aguéssets estament ferm e profitós e honrat e perdurable a la ànima e al cors de vos e de vostres infants. E axí ayam breument vostra clara resposta.

E aquestes coses, per ço cor volem que sien fort secretes, aguérem scrites de nostra mà, mas no poguérem tant scriure. E per ço fem scriure aquesta letra per mà del feel e secret notari nostre Bernat d'Aversó e segellat ab nostre segell secret.

Datum Valencie III° nonas Marcii anno Domini Millesimo Trecentesimo undecimo.

Bernardus de Aversone, mandato regis, et fuit ei lecta.

[a] Fem vos saber *HF* [b] maestre *HF* [c] el *HF* [d] maestre *HF* [e] compliment *HF* [f] novelament *HF* [g] Esquerer *HF* [h] el *HF* [i] fon *HF* [j] complir *HF* [k] aital *HF* [l] Dalbania *HF* [m] livrava *HF* [n] ya *HF* [o] livrava *HF* [p] que ha *HF* [q] cavalers *HF* [r] cavalers *HF* [s] seynoria *HF* [t] alguna *HF* [u] Dalbania *HF* [v] aquela *HF* [x] feés *HF* [y] Equerrer *HF* [z] algunes *HF* [aa] algunes *HF* [ab] rahons *HF* [ac] aempenya (¿) *HF* [ad] qual que *HF* [ae] esperança *HF* [af] aventura *HF* [ag] el *HF* [ah] el *HF* [ai] Aitanbé *HF* [aj] escria *HF* [ak] Rano *HF* [al] Esquerrer *HF* [am] rahonat *HF* [an] seguritat *HF* [ao] Esquerrer *HF* [ap] el *HF* [aq] avos *HF* [ar] segurtat *HF* [as] el *HF* [at] queus yas *HF* [au] algunes *HF* [av] rahons *HF* [ax] meravelans *HF* [ay] daquels *HF* [az] Esquerrer *HF* [ba] zo *HF* [bb] con *HF* [bc] diverses *HF* [bd] les *HF* [be] nous *HF* [bf] conselar *HF* [bg] Esquerrer *HF* [bh] aitanbé *HF* [bi] aquels *HF*

238

1312, març, 15. Viena del Delfinat

Climent V ordena sota pena d'excomunió a qualsevol que retingui en el seu poder o conegui el lloc on es trobi un llibre molt útil sobre Pràctica de Medicina, *que va escriure el seu metge Arnau de Vilanova, ara difunt, i que en vida li l'havia promès, que li l'envïi tot seguit pel portador de la present carta, Bernat d'Oliver, o per qualsevol altre.*

Arxiu Apostòlic Vaticà, Regestum Clementis Papae V. Annus septimus, cap. 17, f. 229b, VII, doc. núm. 8768.

Publicat per Rubió i Lluch, A., *Documents*..., I, 56-57, doc. XLIV.

L. Wadding, *Annales Ordinis Minorum*, VI, 223.

Denifle-Chatelain, *Chartularium Universitatis Parisiensis*, II, 155, núm. 695.

Boletín de la Real Academia de la Historia, XXXI (1897), p. 313.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), p. 297, doc. 160.

Venerabilibus fratribus, universis patriarchis, archiepiscopis et episcopis ad quos presentes littere pervenerint.

Dudum quondam magister Arnaldus de Villanova, clericus Valentine diocesis, physsicus noster, dum adhuc viveret, pluries postquam assumpti fuimus ad culmen apostolice dignitatis, nobis dixit oretenus se valde utilem librum super medicine practica compilasse, quem nobis frequenter dare promisit et etiam verbo dedit, in nos ex tunc in quantum potuit, eiusdem libri dominium transferendo. Cum igitur dictus magister Arnaldus morte preventus prefatum librum tradere nobis iuxta huiusmodi promissionem nequiverit, fraternitati vestre ac vestrum singulis, in virtute obedientie per apostolica scripta mandamus quatenus omnes, electos, abbates, priores, decanos, prepositos, archidiaconos,

archipresbyteros, plebanos et alios ecclesiarum prelatos et quaslibet alias personas ecclesiasticas, religiosas et seculares, exemptas et non exemptas, Cistercien., Cluniacen., Cartusien., Premonstraten., sanctorum Benedicti et Augustini ac Predicatorum et Minorum, et quorumcumque aliorum ordinum et etiam laicos cuiusvis status vel dignitatis existant, vestrarum civitatum er diocesium in maioribus et aliis ecclesiis et locis vestris de quibus expedire videritis, per vos vel per alium seu alios publice et generaliter ex parte nostra monere curetis quod quicumque habet vel scit librum predictum aut sciverit vel habuerit in futurum, illum nobis per se vel per alium quantotius revelare, seu per dilectum filium Bernardum Oliverii clericum, latorem presentium, quem propter hoc specialiter mittimus, vel per alium fidelem nuntium destinare procuret; nos enim in omnes et singulos librum huiusmodi quomodolibet occultantes, vel qui quam citius comode poterunt revelare seu mittere, ut predicitur, non curarint, ex nunc prout ex tunc, excomunicationis sententiam promulgamus.

Datum Vienne, idus martii, pontificatus nostri anno septimo.

239

1312, març, 27. València

Guillem Jordà, apotecari reial, amic d'Arnau de Vilanova, és portador d'un llibre del físic reial mestre Ulric d'Alemanya, segellat amb el segell d'un falcó, propi del metge, i li cau al riu Jiloca en caure-hi l'atzembla que el portava. Quan Guillem Jordà i altres creuen que el llibre s'ha mullat i s'ha fet malbé, Jaume II l'obre, comprova que l'aigua no l'ha malmès gens i tot seguit el segella amb el segell reial secret.

ACA, C., reg. 149, f. 128 r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *La cultura catalana...*, EF (1991), 202, doc. 226.

Nos Jacobus, *et cetera*.

Attendentes quod hoc anno presenti, dum nos veniebamus de vistis quas habuimus cum illustribus Rege et Regina Castelle et infanti Petro, fratre dicti Regis Castelle in Calataiub, et vos Guillelmus Jordani, apothecarius noster, veniretis de dictis vistis et adduceretis vobiscum quandam azemilam vestram et dicta azemila, casu fortuito, transfretando per rivum de Exalocha, dicta azemila cecidit in aquam dicti rivi sic quod omnes res quas dicta azemila portabat pro maiori parte destructe fuerunt seu madefacte, inter quas res erat unus liber quem magister Ulricus de Alamania, phisicus, vobis tradiderat in comanda sigillatum sigillo cum signo falconis cum cera rubea, ita quod de ipso libro, si ipsum magistrum Ulricum mori contingeret, faceretis secundum discretionem vestre conscientie, et cum crederetur a vobis et ab aliis quod dictus liber esset destructus ex aqua dicti rivi, est in veritate quod nos apperui-

mus dictum librum et, ipso aperto, invenimus quod dictus liber ratione ipsius aque in aliqua sui parte seu in aliquo madefactus seu destructus non erat et in continenti[a] sine aliquo intervallo mandavimus ipsum librum nostro sigillo secreto sigillari. In testimonium quorum omnium predictorum vobis presentem litteram fieri ac nostro sigillo assueto iussimus sigillari.

Datum Valentie, sexto kalendas aprilis, anno Domini M° CCC° duodecimo.

Bernardus de Aversone, mandato regio.[b]

Sobre Guillem Jordà, Cfr. ACA, C., reg. 290, f. 76v.; reg. 162, f. 64v.; reg. 163, f. 36v.

[a] incontinenti *MB* [b] regis *MB*

240

1312, novembre, 6. Saragossa

Jaume II ordena als marmessors testamentaris de mestre Arnau de Vilanova que retinguin dels seus béns la quantitat equivalent a la que reclama Maria de Vilanova, monja dominica, filla del famós metge, com a legítima atorgada pel seu pare a favor del monestir de Santa Maria Magdalena de València.

ACA, C., reg. 150, f. 196 r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 124, doc. 40.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 297, doc. 161.

Jacobus, *et cetera*. Fidelibus suis Petro Judicis et Raymundo Conesa, manumissoribus et exequtoribus testamenti magistri Arnaldi de Villanova quondam, salutem *et cetera*.

Cum soror Maria, de ordine predicatricum, dicti magistri Arnaldi filia, cetereque sorores monasterii Sancte Marie Macdalene civitatis Valentie, tam ratione legitime competentis, ut dicitur, in bonis dicti magistri Arnaldi dicte filie sue, quam aliis de causis asserant ius habere in bonis que fuerunt ipsius magistri Arnaldi, et supplicatum nobis humiliter fuerit pro parte earum ne bona ipsa permitamus distrahi et[a] dividi seu alienari in periudicium iuris sui. Ideo, supplicatione predicta benigne admissa, dicimus et mandamus vobis quatenus de bonis que[b] fuerunt dicti magistri Arnaldi quondam retineatis penes vos usque ad quantitatem quam dicta soror Maria et dictum monasterium in eisdem bonis sibi asserunt pertinere donec sorori Marie predicte et iamdicto monasterio satisfactum sit super ipsis vel eisdem factum fuerit iustitie complementum.

Datum Cesarauguste, VIIIº idus novembris, anno predicto.
Petrus de S., mandato regio facto per fratrem Guillelmum Aranyonis.

[a] et, conjunció omesa pel P. Martí de Barcelona en la seva transcripció. [b] qui, *MB*

241

1312, novembre, 22. València

Pere de Vilanova, nebot de mestre Arnau, signa una àpoca d'un llegat en mans de Ramon Conesa, paborde de l'Almoina de la Seu de València, marmessor del mestre difunt.

ACV, Pergamins, núm. 1853. Original.
Document inèdit.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), p. 297, doc. 162.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1232.

In nomine domini nostri Jhesu Christi Amen. Anno Incarnationis eiusdem millesimo CCCXIIº die XXIIª mensis novembris. Tenore presentis apodixe pateat universis quod ego Petrus de Villanova, nepos quondam domini Magistri Arnaldi de Villa nova, confiteor et in veritate recognosco vobis venerabili et circumspecto viro domino Raymundo Conesie, preposito helemosine Sedis Valencie, me habuisse et recepisse per manus domini Arnaldi de Fabricis, civis Massilie, quinquaginta libras Regales Massilienses, legatas michi per eundem patruum meum in quodam testamento suo scripto manu Bartholomei March, notarii Civitatis Barchinone.

Item et per manus vestras decem libras eiusdem monete causa helemosine et amore domini nostri Jhesu Christi de bonis dicti patrui mei quondam. In cuius rei testimonium et ad eternam rei memoriam presentem apodixam sigillo meo proprio sigillavi vivente dicto domino avunculo meo. Signo meo consueto signavi et. Sig + num.

Nota: Falta el segell de cera vermella que hi havia afixat al final del document. N'ha quedat la mostra circular amb restes de cera, el senyal del paper on era afixat el segell i la incisió en forma de rombe allargat per on quedava lligat al pergamí.

242

1313, febrer, 22. València[a]

Sentència sobre la testamentaria de mestre Arnau de Vilanova.

ACV, Pergamins, núm. 4124. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47, (1935), 298, doc. 164.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1237.

Hoc est translatum sumptum fideliter a quadam sentencia, cuius tenor talis est. In Dei nomine et eius gracia. Noverint universi quod anno Domini millesimo CCC° XIII°, VIII° kalendas marcii, Bernardus Oliverii, constitutus in presencia venerabilium Petri de Celma et Petri Calbeti, jurisperitorum Valencie, presentavit eisdem quandam litteram Reverendi in Christo patris domini Raymundi divina misseracione Episcopi Valentini formam que sequitur continentem.

Venerabilibus et discretis viris Petro de Celma et Petro Calbeti, jurisperitis. Raymundus misseracione divina Valentinus Episcopus, salutem in humani generis redemptore.

Causam que vertitur seu verti speratur inter Bernardum Oliverii ex parte una et Raymundum Conesie, exsecutorem ultime voluntatis bone memorie Magistri Arnaldi de Villa nova ex altera, racione quorundam censualium legatorum ipsi Bernardo per dictum Magistrum Arnaldum et super aliis rebus vobis comitimus auctoritate presencium ut de ea seu eis cognoscatis summarie et de plano sine libelli oblacione et absque strepitu judicii et figura, et dictam causam seu causas fine debito terminetis, ad premissa utraque parcium prestante consensum expressum. Faciendo quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem qui nominati fuerint, si se gracia, odio, timore vel amore substraxerint, a testimonio perhibendo simili censura cogatis veritati (*sic*) testimonium perhibere.

Datum Valencie pridie idus februarii anno Domini millesimo CCC° XIII°. Quarum siquidem litterarum auctoritate dicti judices Raymundum Conesie, exsecutorem predictum, perjudicium fecerint, ad eiusdem Bernardi Oliverii instanciam evocari. Eo vero comparente per dictum Bernardum Oliverii peticio plures articulos continens porrecta extitit coram judicibus supradictis. Cui quidem peticioni et articulis sub ea contentis dictus Raymundus Conesie respondit. Tandem post plures allegaciones hinc inde factas ab utraque parte renunciatum extitit et conclusum diesque fuit partibus assignata ad sentenciam audiendam. Post que, partibus in presencia dictorum judicum constitutis, dicti judices processerunt ad sentenciam proferendam super predictis ut sequitur.

Unde nos Petrus de Celma et Petrus Calbeti, judices supradicti, visa forma comissionis seu rescripti per Reverendum patrem dominum Raymundum, misseracione divina Valentinum Episcopum, nobis dati, diligenter inspecto testamento Magistri Arnaldi de Villa nova felicis recordacionis et eciam codicillo, intellectis et plenarie examinatis racionibus et allegacionibus hinc inde prolatis, et omnia que predicte partes dicere voluerunt seu eciam allegare, cum constet nobis per dictum testamentum, quod non apparet viciatum nec cancellatum seu abolitum in aliqua parte sui, quinquaginta libras legatas

esse predicto Bernardo Oliverii et non inveniamus dictum legatum per aliam voluntatem mutatum, idcirco, Deum habendo pre oculis, comunicato consilio sapientum, dictum Raymundum Conese, exsecutorem predictum, in dictis quinquaginta libris dandis et tradendis dicto Bernardo Oliverii de bonis dicti Magistri Arnaldi, deffuncti, sentencialiter condempnamus.

Item, cum constet nobis per Codicillum Massilie per eundem Magistrum post testamentum confectum quod idem Magister legaverit Bernardo Oliverii predicto viginti libras censuales recipiendas quolibet anno ad vitam suam super censibus et in censibus quos dictus Magister habebat in Civitate Valencie et eius termino et sit nobis certum per confessionem dicti exsecutoris quod nichil post mortem Magistri dictus Bernardus receperit, idcirco in dictis viginti libris censualibus cum pleno eorum iure et dominio deliberandis et tradendis dicto Bernardo Oliverii de octingentis quinquaginta solidis, quos dictus Magister habebat et habet prout per confessionem dicti exsecutoris nobis constat in Civitate [pred]icta, una cum eo quod dictus exsecutor recepit ex viginti libris predictis censualibus post mortem Magistri predicti, dictum exsecutorem sentencialiter condempnamus, dicto Bernardo tamen cavente idonee quod utetur violario predicto ad arbitrium boni viri et quod violarium predictum, si in eum casum venerit quod post mortem suam restituere habeat secundum ordinacionem Magistri predicti, restituatur statim.

Injungimus etiam Bernardo predicto ut amore Jhesu Christi sit attentus et diligens circa correccionem scripturarum, quas ipse scit, secundum ordinacionem dicti Magistri. Preterea in decem libris massiliensibus per dictum Bernardum petitis, dictum exsecutorem sentencialiter condempnamus.

Item, cum constet nobis per confessionem dicti Bernardi quod preter voluntatem dicti Magistri habuit bibliam et mantellum, quod poterat valere usque quindecim libras et non plus judicio utriusque partis. Idcirco in dictis quindecim libris dictum Bernardum sentencialiter condempnantes, diffinimus ut ex summis predictis dictus exsecutor possit retinere penes se predictas quindecim libras, cavendo idonee predicto Bernardo ut, retinendo sibi predictam bibliam et mantellum, restituat sibi quindecim libras superius nominatas.

Item, licet constet nobis per confessionem dicti Bernardi Oliverii dictum Bernardum habuisse et recepisse unam de duabus caxiis, quas dictus Magister Arnaldus in sua ultima voluntate, in presencia testium, mandavit mitti in Siciliam et tradi domino Guillelmo de Podio, clerico et familiari suo, et dicto Bernardo Oliverii, quare tamen nobis constitit per confessionem dicti exsecutoris quod Petrus de Monte melonis, coexsecuor suus, scripsit eidem per litteram suam dictum Bernardum habuisse dictam caxiam ex determinacione Illustris Regis Frederici, idcirco dicto exsecutori super non pettenda dicta caxia cum contentis in ea imponimus silencium sempiternum.

Lecta fuit predicta sentencia per dictum Petrum de Celma de voluntate et consensu dicti Petri Calbeti, presentis, in palacio domini Valentini Episcopi quarto kalendas marcii anno Domini millessimo CCC° XIII°, presentibus

Bernardo Oliverii et Raymundo Conesa, exsecutore, presentibus etiam testibus Bernardo de Sanahuy, Valencie civi, Bernardo de Viver, beneficiato in Sede Valentina, Raymundo Veyani et Michaele de Montessono, presbitero, et aliis.

Quamquidem sentenciam incontinenti partes predicte approbarunt et ratifficarunt in omnibus et per omnia, promittentes quod ab ipsa non appellabunt nec eam aliqua de causa de cetero impugnabunt. Ego P. de Celma, judex predictus, huic sentencie subscribo. Ego Petrus Calbeti, judex predictus, huic sentencie subscribo.

Sig + num mei Ferrarii de Espinavell, auctoritate Illustrissimi principis domini Jacobi, Dei gracia Regis Aragonum, per totam dominacionem suam notarii publici et Curie officialatus Valentini, qui predictis interfui ac de mandato prefatorum judicum hanc sentenciam in publicam formam redegi et manu propia scripsi et clausi loco, die et anno prefixis.

Sig + num Petri de Podio ermenali, notarii Barchinone, testis. Sig + num Bartholomei Raspay, notarii publici Barchinone, pro teste subscribentis.

Sig + num Bartholomei March, publici Barchinone notarii, qui hoc translatum sumptum fideliter a suo originali scribi fecit et clausit VI° kalendas aprilis anno Domini millessimo trescentessimo quarto decimo.

[a] Martí de Barcelona data el document el 1314. Llegeix malament el dia, que és VIII° kalendas, no VII°.

243

1313, febrer, 26. València[a]

Trasllat. Sentència dels jutges nomenats pel bisbe de València en la testamentaria de mestre Arnau de Vilanova, Pere de Celma i Pere Calvet, condemnant el marmessor Ramon Conesa a pagar dels béns d'Arnau de Vilanova 50 lliures a Bernat Oliver.

ACV, Pergamins, núm. 4125. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 298, doc. 165.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1238.

Hoc est translatum [...][b] III° nonas marcii anno Domini M° CCC° XIII° a quadam sentencia in formam huiusmodi continente. In Dei nomine et eius gracia. Noverint universi quod anno Domini millesimo CCC° XIII°, VIII° kalendas marcii, Bernardus Oliverii, constitutus in presencia venerabilium Petri de Celma et Petri Calbeti, jurisperitorum Valencie, presentavit eisdem quandam litteram Reverendi in Christo patris domini Raymundi divina misseracione Episcopi Valentini formam que sequitur continentem.

Venerabilibus et discretis viris Petro de Celma et Petro Calbeti, jurisperitis Valencie. Raymundus misseracione divina Valentinus Episcopus, salutem

in humani generis redemptore. Causam que vertitur seu verti speratur inter Bernardum Oliverii ex parte una et Raymundum Conesie, exequtorem ultime voluntatis bone memorie magistri Arnaldi de Villanova ex altera, racione quorundam censualium legatorum ipsi Bernardo per dictum Magistrum Arnaldum et super aliis rebus vobis comitimus auctoritate presencium ut de ea seu eis cognoscatis summarie et de plano sine libelli oblacione et absque strepitu judicii et figura, et dictam causam seu causas fine debito terminetis, ad premissa utraque parcium prestante consensum expressum. Faciendo quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem qui nominati fuerint, si se gracia, odio, timore vel amore substraxerint, a testimonio perhibendo simili censura cogatis veritati (*sic*) testimonium perhibere.

Datum Valencie secundo idus februarii anno Domini M° CCC° XIII°.

Quarum siquidem litterarum auctoritate dicti judices Raymundum Conesie, exsecutorem predictum, perjudicium fecerint, ad eiusdem Bernardi Oliverii instanciam evocari. Eo vero comparente per dictum Bernardum Oliverii peticio plures articulos continens porrecta extitit coram judicibus supradictis. Cui quidem peticioni et articulis sub ea contentis dictus Raymundus Conesie respondit.

Tandem post plures allegaciones hinc inde factas ab utraque parte renunciatum extitit et conclusum diesque fuit partibus assignata ad sentenciam audiendam. Post que, partibus in presencia dictorum judicum constitutis, dicti judices processerunt ad sentenciam proferendam super predictis ut sequitur.

Unde nos Petrus de Celma et Petrus Calbeti, judices supradicti, visa forma comissionis seu rescripti per Reverendum patrem dominum Raymundum, misseracione divina Valentinum Episcopum, nobis dati, diligenter inspecto testamento Magistri Arnaldi de Villa nova felicis recordacionis et eciam codicillo, intellectis et plenarie examinatis racionibus et allegacionibus hinc inde prolatis, et omnia que predicte partes dicere voluerunt seu eciam allegare, cum constet nobis per dictum testamentum, quod non apparet viciatum nec cancellatum seu abolitum in aliqua parte sui, quinquaginta libras legatas esse predicto Bernardo Oliverii et non inveniamus dictum legatum per aliam voluntatem mutatum, idcirco, Deum habendo pre oculis, comunicato consilio sapientum, dictum Raymundum Conese, exsecutorem predictum, in dictis quinquaginta libris dandis et tradendis dicto Bernardo Oliverii de bonis dicti Magistri Arnaldi, deffuncti, sentencialiter condempnamus.

Item, cum constet nobis per Codicillum Massilie per eundem Magistrum post testamentum confectum quod idem Magister legaverit Bernardo Oliverii predicto viginti libras censuales recipiendas quolibet anno ad vitam suam super censibus et in censibus quos dictus Magister habebat in Civitate Valencie et eius termino et sit nobis certum per confessionem dicti exsecutoris quod nichil post mortem Magistri dictus Bernardus receperit, idcirco in dictis viginti libris censualibus cum pleno eorum iure et dominio deliberandis et tradendis dicto Bernardo Oliverii de octingentis quinquaginta soli-

dis, quos dictus Magister habebat et habet prout per confessionem dicti exsecutoris nobis constat in Civitate [pred]icta, una cum eo quod dictus exsecutor recepit ex viginti libris predictis censualibus post mortem Magistri predicti, dictum exsecutorem sentencialiter condempnamus, dicto Bernardo tamen cavente idonee quod utetur violario predicto ad arbitrium boni viri et quod violarium predictum, si in eum casum venerit quod post mortem suam restituere habeat secundum ordinacionem Magistri predicti, restituatur statim.

Injungimus etiam Bernardo predicto ut amore Jhesu Christi sit attentus et diligens circa correccionem scripturarum, quas ipse scit, secundum ordinacionem dicti Magistri.

Preterea in decem libris massiliensibus per dictum Bernardum petitis, dictum exsecutorem sentencialiter condempnamus.

Item, cum constet nobis per confessionem dicti Bernardi quod preter voluntatem dicti Magistri habuit bibliam et mantellum, quod poterat valere usque quindecim libras et non plus judicio utriusque partis. Idcirco in dictis quindecim libris dictum Bernardum sentencialiter condempnantes, diffinimus ut ex summis predictis dictus exsecutor possit retinere penes se predictas quindecim libras, cavendo idonee predicto Bernardo ut, retinendo sibi predictam bibliam et mantellum, restituat sibi quindecim libras superius nominatas.

Item, licet constet nobis per confessionem dicti Bernardi Oliverii dictum Bernardum habuisse et recepisse unam de duabus caxiis, quas dictus Magister Arnaldus in sua ultima voluntate, in presencia testium, mandavit mitti in Siciliam et tradi domino Guillelmo de Podio, clerico et familiari suo, et dicto Bernardo Oliverii, quare tamen nobis constitit per confessionem dicti exsecutoris quod Petrus de Monte melonis, coexsecuor suus, scripsit eidem per litteram suam dictum Bernardum habuisse dictam caxiam ex determinacione Illustris Regis Frederici, idcirco dicto exsecutori super non pettenda dicta caxia cum contentis in ea imponimus silencium sempiternum.

Lecta fuit predicta sentencia per dictum Petrum de Celma de voluntate et consensu dicti Petri Calbeti, presentis, in palacio domini Valentini Episcopi quarto kalendas marcii anno Domini millessimo CCC° XIII°, presentibus Bernardo Oliverii et Raymundo Conesa, exsecutore, presentibus etiam testibus Bernardo de Sanahuy, Valencie civi, Bernardo de Viver, beneficiato in Sede Valentina, Raymundo Veyani et Michaele de Montessono, presbitero, et aliis.

Quamquidem sentenciam incontinenti partes predicte approbarunt et ratifficarunt in omnibus et per omnia, promittentes quod ab ipsa non appellabunt nec eam aliqua de causa de cetero impugnabunt. Ego P. de Celma, judex predictus, huic sentencie subscribo. Ego Petrus Calbeti, judex predictus, huic sentencie subscribo.

Sig + num mei Ferrarii de Espinavell, auctoritate Illustrissimi principis domini Jacobi, Dei gracia Regis Aragonum, per totam dominacionem suam notarii publici et Curie officialatus Valentini, qui predictis interfui ac de man-

dato prefatorum judicum hanc sentenciam in publicam formam redegi et manu propia scripsi et clausi loco, die et anno prefixis.

Ego P. de Celma, jurisperitus et officialis Valencie, qui huic translato cum suo originali fideliter conprobato auctoritatem meam et decretum prestiti, subscribo.

Sig + num Guillelmi Mir, justicie Valencie, qui, visa originali sentencia, huic translato auctoritatem suam prestitit et decretum.

Sig + num Johannis de Miralles, publici Valencie notarii et Curie eiusdem, pro G°. scriba, qui auctoritatem dicti justicie, eius jussu, in hoc translato apposuit.

Sig + num Jacobi Martini, notarii publici Valencie, qui hec fecit fideliter translatari et cum raso et emmendato in XXIII[a] linea ubi dicitur dictum et in XXV[a] linea ubi dicitur summis et in XXXI[a] linea ubi dicitur Conesa, clausit die et anno in prima linea contentis.

[a] Martí de Barcelona data el document el 1314. [b] Il·legible per falta del suport pergamí.

244

1313, març 3. València

Avinença per raó d'un cens de mestre Arnau de Vilanova entre Ramon Conesa, marmessor, i Bernat Oliver, posseïdor del cens.

ACV, Pergamins, núm. 1656. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 298, doc. 166.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1239.

Noverint universi presentem paginam inspecturi quod, cum causa verteretur seu verti speraretur inter Bernardum Oliverii ex una parte et me Raymundum Conesa, exequtorem ultime voluntatis venerabilis magistri Arnaldi de Villa nova felicis recordacionis ex altera racione quorumdam censualium ipsi Bernardo Olivarii legatorum per dictum magistrum Arnaldum et super aliis rebus Reverendus in Christo pater et dominus Raymundus divina miseracione Valencie Episcopus dictam causam inter dictas partes decidendam venerabilibus et discretis viris Petro de Celma et Petro Calbeti, jurisperitis Valencie, comiserat cum littera sua sigillo dicti domini Episcopi sigillata, auctoritate cuius littere supradicte dicti judices inter alia de octingentis et quinquaginta solidis regalium Valencie, quos dictus magister Arnaldus habebat et habet censuales et annuales in civitate Valencie et termino suo ad deliberandum et tradendum dicto Bernardo Oliverii viginti libras censuales cum pleno earum jure et dominio, quas dictus magister Arnaldus legavit dicto Bernardo Oliverii ad vitam eiusdem Bernardi Oliverii cum eo quod ego dictus Raymundus

accepi post mortem dicti magistri Arnaldi de dictis viginti libris censualibus me dictum exequtorem sentencialiter condempnarunt ut in sentencia per dictos judices inde lata hec et alia plenius patefiunt.

Unde ego dictus Raymundus Conesa, exequtor pretactus, auctoritate qua fungor in hac parte affectans voluntatem dicti domini magistri Arnaldi felicis recordacionis in omnibus adimplere et cognicioni et mandatis predictorum judicum paratus obedire ex certa sciencia ad deliberacionem et tradicionem dictarum viginti librarum censualium cum toto earum iure et dominio vobis dicto Bernardo Oliverii faciendam et ad complendum voluntatem dicti magistri Arnaldi ut ipse de hiis voluit et mandavit et ut dicti judices decreverunt, cuius testimonio huius publici instrumenti suo et pleno robore valituri assigno vobis dicto Bernardo Oliverii habendas et percipiendas singulis annis in terminis infrascriptis cum toto pleno iure et dominio dictas viginti libras censuales videlicet de censualibus que dictus magister Arnaldus habebat et habet in termino de Raiosa orte Valencie. De quibus viginti libris facit Jacobo Vives pro viginti fanechatis terre et domibus in eisdem constructis viginti maçmudinas juciffias auri censuales.

Item Jacobus Andree pro novem fanecatis terre et domibus in eisdem constructis novem maçmudinas auri eiusdem legis.

Item Blasio Petri pro decem et novem fanechatis terre cum domibus in eisdem constructis decem et novem maçmudinas auri eiusdem legis.

Item de tresdecim maçmudinis auri juciffiis, quas facit Michael Petri pro XIII fanechatis terre et domibus in eisdem constructis, assigno vobis novem maçmudinas juciffias auri et duodecim denarios regalium Valencie, quas et quos vobis assigno super novem fanechatis terre et septima parte unius fanechate terre de dictis XIII fanechatis terre.

Et omnia dicta censualia fiunt censualiter semper annuatim a dictis emphiteotis medietas in festo Natalis Domini et altera medietas in festo Sti. Johannis mensis junii et omnes dicte terre super quibus dictas viginti libras vobis assigno et pro quibus dicte maçmudine sive dicta censualia, que sunt in universo quinquaginta et septem maçmudine et duodecim denarii regalium fiunt et tribuuntur semper et annuatim in dictis festis ut predicitur.

Affrontantur cum terra Petri Porcheti, semita in medio, ex I parte, et cum terra Jacobi de Solanis in eadem parte, cavallono in medio, et ex alia parte cum cequia de Favara, via in medio, et ex alia parte cum itinere publico quo itur ad Quartum et ex alia parte cum terra Jacobi Martini, laboratoris, et cum quatuor fanechatis minus septima parte unius fanechate terre que remanent michi dicto exequtori cum domo ibi constructa de dictis XIII fanechatis terre quas tenet dictus Michael Petri.

Et hac de causa auctoritate predicta volo et concedo vobis dicto Bernardo Oliverii quod habeatis et percipiatis dicta censualia per me vobis assignata cum toto pleno iure et dominio eorumdem prout dictus dominus magister Arnaldus voluit et mandavit et dicti judices vobis adjudicaverunt in sentencia supradicta. Et cum ego et vos simus super dictis terris seu possessionibus,

pro quibus dicta censualia que vobis assignata sunt fiunt una cum notario et testibus infrascriptis ad hec vocatis et rogatis, personaliter constituti in tenedonem et corporalem possessionem dictorum censualium per me vobis assignatorum, vos mito et induco de presenti.

Et in signum appreense possessionis per vos corporaliter et per me vobis tradite de predictis censualibus per me vobis assignatis, trado vobis manualiter de dictis terris quandam glebulam in presencia notarii et testium infrascriptorum.

Nichilominus cum hoc presenti publico precipiens omnibus predictis emphiteotis quod de cetero vobis vel cui volueritis loco vestri respondeant de dictis censualibus cum toto pleno iure et dominio eorum et ea vobis vel cui volueritis loco vestri tradant et solvant et contra predicta aliquo modo venire non presumant.

Quod est actum in dicto termino de Raiosa orte Valencie, ubi dicte possessiones seu censualia sunt, quinto nonas marcii anno Domini M° CCC° XIII°.

Sig + num Raymundi Conesa, exequtoris predicti qui hec concedo, laudo et firmo.

Testes huius rei sunt vocati et rogati Bernardus de Acenuy, civis Valencie, Bernardus de Vineolis, beneficiatus Valencie, et dictus Jacobus Vives.

Sig + num Jacobi Martini, notarii publici Valencie, qui hec scribi fecit et cum raso et emmendato in nona linea, ubi dicitur pretactus, et in XII linea, ubi dicitur vobis dicto, clausit loco, die et anno prefixis.

245

1314 (Inc. 1313), gener, 21. València

Jaume II encomana a Guillem de Jafer, jutge de la cort reial, el plet originat entre el monestir de monges dominiques de València i els marmessors testamentaris d'Arnau de Vilanova per causa de la donació inter vivos *feta per mestre Arnau al monestir dels rèdits, censals i drets que ell tenia a la ciutat de València i també per causa de la legítima de sor Maria de Vilanova, filla del metge i monja del monestir.*

ACA, C., reg. 152, f. 198v-199r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents...*, AST, XI (1935), 125, doc. 41.

P. Martí de Barcelona, *Regesta...*, EF, 47 (1935), 298, doc. 163.

Jacobus, *et cetera*. Dilecto judici curie nostre Guillelmo de Jaffero, *et cetera*.

Causam seu questionem quam venerabilis et religiosa priorissa et conventus monasterii Sancte Marie Magdalene civitatis Valentie, ordinis predicatorum, movent seu movere intendunt in bonis et super bonis que quondam

fuerunt magistri Arnaldi de Villanova quondam, ratione donationis per ipsum magistrum Arnaldum ipsi monasterio facte inter vivos de redditibus censualibus et iuribus aliis que habebat in civitate Valentie et terminis suis, et ratione etiam legitime quam asserunt ad ipsum monasterium pertinere in bonis ipsius magistri Arnaldi, ratione Marie, filie sue, sororis dicti monasterii, vobis per presentes ducimus committendam.[a]

Mandantes vobis quatenus, vocatis qui evocandi fuerint, de causa seu questione huiusmodi cognoscatis summarie et[b] de plano absque strepitu iudicii et figura, prout conditio ordinum postulat et requirit, eamque[c] auctoritate nostra fine debito terminetis, malitiis et difugiis quibuslibet pretermissis. Nos enim in hiis vobis per presentes committimus vices nostras.

Datum Valentie, XII° kalendas februarii, anno Domini M° CCC° tertio decimo.

Guillelmus Luppeti, mandato regio.[d]

[a] comittendam *MB* [b] El P. Martí de Barcelona omet en la seva transcripció el següent fragment de text: de causa seu questione huiusmodi cognoscatis summarie et. [c] eaque *MB* [d] regis *MB*

246

1314, febrer, 22. València

Plet originat entre Bernat Oliver i Ramon Conesa, executor de les últimes voluntats de mestre Arnau de Vilanova, sobre la testamentaria del metge, per raó de certs censals llegats a Bernat Oliver per mestre Arnau.

Arxiu de la Catedral de Barcelona (ACB), Diversorum C., pergamí 3055, carpeta 21. Original.

Es troba aquesta sentència a l'Arxiu de la Catedral de València, pergamí 1237.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *La cultura catalana*..., 226-228, doc. 265.

In Dei nomine et eius gracia. Noverint universi quod anno Domini millesimo .CCC.° .XIII.°, .VIII.° kalendas marcii, Bernardus Oliverii, constitutus in presencia venerabilium Petri de Celma et Petri Calbeti, jurisperitorum Valencie, presentavit eisdem quandam litteram Reverendi in Christo Patris et Domini Raymundi, divina miseracione Episcopi Valencie, formam que sequitur continentem:

Venerabilibus et discretis viris Petro de Celma et Petro Calbeti, jurisperitis. Raymundus, miseracione divina Valencie Episcopus, salutem in humani generis Redemptore:

Causam que vertitur seu verti speratur inter Bernardum Oliverii ex parte una, et Raymundum Conesie, exsecutorem ultime volunttais bone memorie magistri Arnaldi de Villanova ex altera, racione quorundam censualium legatorum ipsi Bernardo per dictum magistrum Arnaldum et super aliis rebus vobis comittimus auctoritate presencium ut de ea seu eis cognoscatis summarie et de plano sive libera oblacione et absque strepitu judicii et figura dictam causam seu causas fine debito terminetis ad premissa utraque partium prestante consensum expressum, faciendo quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Testes autem qui nominati fuerint, si se gracia, odio, timore subtraxerint a testimonio perhibendo, firma censura cogatis veritatis[a] testimonium perhibere.[b]

Datum Valencie .II.º idus februarii anno Domini millesimo .CCC.º .XIII.º

Quarum siquidem litterarum auctoritate dicti judices Raymundum Conesie, exsequorem predictum, in judicium fecerunt ad eiusdem Bernardi Oliverii instanciam evocari. Eo vero comparente, per dictum Bernardum Oliverii peticio plures articulos continens porrecta extitit coram judicibus supradictis. Cui quidem peticioni et articulis sub ea contentis dictus Raymundus Conesie respondit.

Tandem post plures allegaciones hinc[c] inde factas ab utraque parte renunciatum extitit et conclusum diesque fuit partibus assignata ad sentenciam audiendam. Postque partibus in presenciam dictorum judicum constitutis, dicti judices processerunt ad sentenciam proferendam super predictis ut sequitur:

Unde nos Petrus de Celma et Petrus Calbeti, judices supradicti, visa forma comissionis seu rescripti per reverendum Patrem dominum Raymundum, miseracione divina Valencie Episcopum, nobis dati, diligenter inspecto testamento magistri Arnaldi de Villanova, felicis recordacionis, et etiam codicillo, intellectis et plenarie examinatis racionibus et allegacionibus hinc inde prolatis et omnia que predicte partes dicere voluerunt seu etiam allegare, cum constet nobis quod dictum testamentum non apparet viciatum nec cancellatum seu abolitum in aliqua parte sui, quinquaginta libras legatas esse predicto Bernardo Oliverii et non inveniamus dictum legatum per aliam voluntatem mutatum.

Idcirco Deum habendo pre oculis, communicato consilio sapiencie, dictum Raymundum Conesie, exsequtorem predictum in dictis quinquaginta libris dandis et tradendis dicto Bernardo Oliverii de bonis dicti magistri Arnaldi[d] deffuncti sentencialiter condempnamus.

Item, cum constet nobis per codicillum Massilie, per eundem magistrum post testamentum confectum, quod idem magister legaverit Bernardo Oliverii predicto viginti libras censuales recipiendas quolibet anno ad vitam suam super censibus et in censibus, quos dictus magister habebat in civitate Valencie et eius termino, et sit nobis certum per confessionem dicti exsecutoris quod nihil post mortem dicti magistri dictus Bernardus receperit.

Idcirco in dictis viginti libris censualibus cum pleno earum[e] iure et dominio deliberandis et tradendis dicto Bernardo Oliverii de octingentis quinquaginta solidis, quos dictus magister habebat et habet prout per confessionem dicti exsecutoris nobis constitit in civitate predicta una cum eo quod dictus exsecutor recepit ex viginti libris predictis censualibus post mortem magistri predicti dictum exsecutorem sentencialiter condempnamus.

Dicto Bernardo tamen cavente idonee quod venturo violario predicto ad arbitrium boni viri et quod violarium predictum, si in eum casum venerit quod post mortem suam restituere habeat secundum ordinacionem magistri predicti[f] restituantur statim. Iniungimus etiam Bernardo predicto in amore Jhesu Christi sit attentus[g] et diligens circa correccionem, quas scit secundum ordinacionem dicti magistri.

Preterea in decem libris massiliensibus per dictum Bernardum petitis dictum exsecutorem sentencialiter condempnamus.

Item, cum constet nobis per confessionem dicti Bernardi quod, preter voluntatem magistri habuit Bibliam suam et mantellum, quod poterat plus judicio.

Idcirco in dictis quindecim libris dictum Bernardum sentencialiter condempnamus.

Deffinimus autem summis[h] predictis dictus exsecutor possit retinere penes se predictas quindecim libras, cavendo idonee, predicto Bernardo ut portando Bibliam et mantellum, restituat sibi quindecim libras superius nominatas.

Item, licet constet nobis per confessionem dicti Bernardi Oliverii dictum Bernardum habuisse et recepisse unam de duabus caxiis, quas dictus magister Arnaldus in sua ultima voluntate in presencia testium mandavit mitti in Siciliam et tradi domino Guillelmo de Podio, clerico et familiari suo, et dicto Bernardo Oliverii, quia tamen nobis constitit per confessionem dicti exsecutoris quod Petrus de Montemelonis, exsecutor suus, scripsit eidem per litteram suam dictum Bernardum habuisse dictam caxiam ex determinacione illustris Regis Friderici. Idcirco dicto exsecutori super non petendam dictam caxiam cum contentis in ea imponimus silencium sempiternum. Lecta fuit predicta sentencia per dictum Petrum de Celma de voluntate et consensu dicti Petri Calbeti, presentis, in palacio Domini Valencie Episcopi, quarto kalendas marcii anno Domin i millesimo .CCC.º .XIII.º, presentibus Bernardo Oliverii et Raymundo Conesa, esxecutore. Presentibus etiam testibus Bernardo de Sanahuy, Valencie civi, Bernardo de Vineolis, beneficiato in sede Valencie, Raymundo Veyani et Michaele de Montessono, presbitero, et aliis.[i]

Quamquidem sentenciam incontinenti partes predicte approbarunt et rattificarunt in omnibus et per omnia, promittentes quod ab ipsa non appellabunt nec eam aliqua de causa de cetero impetrabunt. Ego Petrus de Celma, judex predictus, huic sentencie subscribo.

Ego Petrus Calbeto, judex predictus, huic sentencie subscribo.

Sig + num mei Ferrarii Despinavell, auctoritate illustrissimi principis domini Jacobi, Dei gracia Regis Aragonum, per totam dominacionem suam

notarius publicus et curie officialatus Valencie, qui predictis interfui ac de mandato prefatorum judicum hanc sentenciam in publicam formam redegi et manu propia scripsi et clausi loco, die et anno prefixis.

[a]veritati *MB* [b]perhibente *MB* [c]huic *MB* [d]Arnaldo *MB* [e]eorum *MB* [f]predicto *MB* [g]attenta *MB* [h]sumnis *MB* [i]alios *MB*

247

1316, juliol, 13. Montblanc

Jaume II recomana al bisbe de València, Ramon Gastó, el plet entre les monges dominiques i el clergue del seu bisbat, Ramon Conesa, marmessor testamentari de mestre Arnau de Vilanova, per raó dels béns que havien estat de mestre Arnau.

ACA, C., reg. 161, f. 25v.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 125-126, doc. 42.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 298, doc. 167.

Jacobus *et cetera*. Venerabili in Christo Patri Raymundo, divina providencia Episcopo Valentino, salutem *et cetera*. Cum intellexerimus quod Conventus sororum ordinis fratrum predicatorum Monasterii sancte Marie Magdalene Civitatis Valencie habent questionem seu demandam in bonis que fuerunt Magistri Arnaldi de Villanova quondam pluribus racionibus sive causis, et ex hoc per priorem dicti Monasterii fuerimus pluries requisiti quod faceremus eis fieri justicie complementum, et quare[a] ille qui detinet ipsa bona est persona ecclesiastica, que ad forum vestrum noscitur pertinere, ex quo nos personaliter vos rogavimus de predictis et, secundum quod nunc intelleximus per supradictum priorem, non fuit nec est[b] predicto Monasterio satisfactum.

Idcirco vos requirimus quantum possumus et rogamus quatenus dictis sororibus seu earum procuratori faciatis satisfieri in predictis absque strepitu et figura judicii, breviter, summarie et de plano, maliciis et diffugiis quibuslibet pretermissis. Quia, cum dicte sorores sint pauperes, et religiose non debent gravari laboribus seu expensis, set in suo jure debent invenire graciam et favorem, taliter in hiis vos habendo quod non opporteat eas ad nostram presenciam recurrere iterato.

Datum in Montealbo .III.º idus julii anno Domini .M.º CCC.º .XVI.º

Franciscus de Bastida, mandato regio facto per fratrem Petrum, confessorem.

[a]quia *MB* [b]non sit *MB*

248

[1316], maig, 10. València

Sor Maria de Vilanova rep del marmessor del difunt Pere Jutge, ciutadà de Barcelona, quaranta sous, que foren llegats per aquell en el seu testament.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2813, f. 29r. Original.
Document parcialment malmès per l'acció dels bibliòfags.
Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 257-258, doc. 4.

Sexto idus madii, die lune.
Soror Maria, filia quondam venerabilis magistri Arnaldi de Villanova, conventualis domus sancte Marie Magdalene Valencie, de ordine fratrum predicatorum, ex certa sciencia, de voluntate et consensu domine Clare de Solerio, priorisse dicte domus, confiteor *et cetera* vobis Johanni de Legaltruy, civi Barchinone, tutori filiorum quondam Petri Judicis, civis Barchinone olim, defuncti, et manumissori testamenti dicti defuncti, licet absenti tamquam presenti, et notario *et cetera* et vestris, quod per manus Geraldi Gurçol, rectoris de Turriges, dedistis et solvistis michi numerando quadraginta solidos regalium Valencie, quos dictus defunctus michi mandavit dari in suo testamento, ut in ipso continetur. Et quare[a] *et cetera*. Renuncio *et cetera*. in cuius rei testimonium facio pro vobis presentem apocham de soluto.
Testes Petrus de Rateria et Bernardus Gombaudi.

[a] quare *RL*

249

1316, agost, 20. València

Gastó, bisbe de València, escriu al cardenal Jaume Colonna dient-li que protegirà el clergue Ramon Conesa atrafegat en l'afer de la marmessoria de mestre Arnau de Vilanova.

Arxiu de la Cúria de València, Collationes F. 116, f. 128v.
R. Chabás, *¿Arnaldo de Vilanova valenciano?*, dins «Revista Valenciana de Ciencias Médicas», III, 25 (1901), p. 2-9.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), p. 298, doc. 168.
Document perdut en la guerra de 1936-39.

250

1316, novembre, 8. Tarragona

Sentència condemnatòria dels escrits arnaldians.

Trasllat autèntic dels frares dominics de Barcelona.

Jaime VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, XIX, apèndix, doc. LI, 321-328.

M. MENÉNDEZ Y PELAYO, *Historia de los heterodoxos*..., III, CXXIII-CXXIX.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 299, doc. 169.

Francesco SANTI, *Arnau de Vilanova. L'obra espiritual*, apèndix II, 283-289.

Auctoritate Sacrae Scripturae docemur, et consonant catholicae sanctiones, quod Praelatus contra subditos non debet esse facilis ad credendum. Unde, ut in Genesi legitur, cum clamor Sodomae et Gomorrae ascendisset ad Deum, noluit subito[a] procedere contra eos, sed ait: *Clamor Sodomae et Gomorrae ascendit ad me: descendam et videbo utrum clamorem opere compleverint*. Et postea, comperta veritate, protulit mortis sententiam contra eos. Et in Evangelio legitur quod villicus qui deffamatus erat apud Dominum suum, quasi dissipasset[b] bona ipsius, audivit ab illo: *Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuae; jam enim non poteris villicare*. In quibus auctoritatibus instruimur qualiter debeamus[c] erga subditos nos habere.

Cum igitur ad aures nostras, multis clamoribus praecedentibus, non solum semel, sed pluries et plurium virorum bonorum et honestorum relatione condigna, fama etiam nichilominus publice defferente, pervenerit[d] quod magister Arnaldus de Villanova quondam,[e] dum viveret, composuerit et ediderit multos et diversos tractatus, in quibus multi contra fidem sanctam catholicam[f] et ortodoxam[g] errores sub quibusdam coloribus continentur, et ipsi tractatus sic compositi errores multipharios amplectuntur, et dubia circa fidem Domini nostri[h] Jesu Christi plurima continent in se ipsos;[i] aliqui[j] enim de dictis tractatibus seu libellis[k] continent in se haereses[l] alii errores, alii temeritates, alii falsa et dubia circa fidem, multosque de catholicis viris simplicibus et mulieribus, qui ipsis utuntur libris, et ex simplicitate et ignorantia adhaerent[m] dictis ipsorum libellorum et tractatuum, possent de facili perducere ad errorem et etiam ad ruinam et ad cespitandum in fide Dei sanctissima, et talia quae in perversionem et subversionem totius status sanctae matris Ecclesiae catholicae, non solum Christianorum laycorum sed etiam omnium clericorum et religiosorum virorum, cuiuscumque status seu conditionis existant, non debeant sic inulta conniventibus[n] occulis[o] praeteriri, imo sint a coetu fidelium radicitus extirpanda; idcirco nos Gaufridus de Crudillis, Praepositus Terraconae, gerentes vices Terraconae Archiepiscopi sede vaccante,[p] zelo fidei inducti, cum periculosum sit et peccatum[q] contumelias contra fidem catholicam[r] sustinere,

studuimus quod possemus praedictis erroribus, cum ad hoc teneamur, remedium opportunum.

Vocavimus virum religiosum fratrem Johannem[s] de Logerio,[t] Inquisitorem haereticae pravitatis, et cum eo conferremus et deliberaremus qualiter super praedicto negotio esset cautius procedendum. Propter quae, cum secundum canones integrum sit judicium[u] quod plurimorum sententiis confirmatur, ut valeremus in negotio fidei cum maiori securitate procedere, vocavimus ad Nos viros venerabiles et discretos et litteratos religiosos fratrem Bernardum Dominici, Lectorem Fratrum Praedicatorum Barchinonae, fratrem Petrum Thomae, Lectorem Fratrum Minorum Barchinonae,[v] fratrem Bernardum de Pinu,[x] Lectorem Fratrum Praedicatorum Ilerdae, fratrem Arnaldum de Canellis, Lectorem de ordine Fratrum Minorum, fratrem Bernardum Simonis, Lectorem Fratrum Praedicatorum Terraconae, fratrem Guillermum Çarocha,[y] Lectorem Fratrum Minorum Terraconae, fratrem Jacobum Ricardi, ordinis Cisterciensis, Lectorem in monasterio de Populeto, fratrem Raymundum Otgerii, ordinis Cisterciensis, Lectorem in monasterio Sanctarum Crucum.[z]

Quibus[aa] commissimus quod diligenter examinarent errores et temeritates, qui continebantur in dictis tractatibus et libellis. Qui convenientes in unum cum diligenti studio praedicta examinaverunt et nobis fideliter retulerunt die sabbati que fuit octavo Idus Novembris anno Domini millessimo CCC° sextodecimo.

Quibus praesentibus, et nobis assistentibus[ab] in Capitulo canonicorum Terraconensis[ac] ecclesie, praesentibus etiam et nobis assistentibus pluribus religiosis viris in Theologia[ad] Doctoribus et aliis viris peritis, inter quos erat[ae] Venerabilis frater Jacobus Alamanni, Prior Provintialis Fratrum Praedicatorum in provintia[af] Aragoniae, et Venerabilibus Berengario de Calders, Succentore,[ag] Gundisalvo[ah] de Castro et Francisco[ai] de Casanovo, canonicis Terraconensis eclesiae, et aliis etiam canonicis vocatis simul consentientubus, vocatis etiam reverendis Patribus monasteriorum Populeti et de Sanctis Crucibus Abbatibus, et praesentibus eorum procuratoribus, Lectoribus supradictis, praedicta die sabbati, non ferentes opprobrium nec contumeliam fidei christianae, verisimiliter formidantes ne falsitates et errores in dictis tractatibus contenti possent non solum simplices sed etiam litteratos perducere in errorem, cum etiam ibi tota universalis Ecclesia laederetur tam in capite quam in membris, et etiam in eius[aj] dictis detrahatur plurimum Eucharistiae[ak] sacramento, de consilio et expresso assensu omnium predictorum libellos et tractatus qui inferius continentur duximus sententialiter condempnandos.[al] Nos itaque dictus Praepositus et dictus Inquisitor dampnamus,[am] reprobamus ac sententialiter condempnamus libellos sive tractatus dicti magistri Arnaldi per ordinem qui sequntur:[an]

Primum qui intitulatur *De humilitate*[ao] *et patientia Jesuchristi*, et incipit: *Filla, si la amor natural*; ibi enim ponit naturam humanam a Deo assumptam, aequalem Deo in omnibus bonis suis, et quod tam alta sit humanitas in Deo

quantum divinitas, et tantum possit; quod videtur esse error in fide, quia nichil[ap] creatum potest[aq] equari Deo, et est contra symbolum[ar] Atanasii, ubi dicitur: *Minor Patre secundum humanitatem*; et in Johanne dicit Christus: *Pater maior me est*. Item dicit in libro *De fine mundi*, qui incipit: *Entès per vostres paraules*, quod quam cito anima Christi fuit unita divinitati, statim ipsa anima scivit omnia quae divinitas[as] scit, quia alias non fuisset cum ea una persona, praecipue[at] quia scire est circumstantia pertinens ad suppositum individuale, et non ad naturam. Ex hiis[au] eius[av] verbis magna duo dubia insurgunt, quia ponit animam Christi scire omnia, quae divinitas[ax] scit, et quia videtur annuere quod in Christo non sit nisi una scientia.

Item dampnamus[ay] libellum qui intitulatur *Informatio Beguinorum vel lectio Narbonae*, et incipit: *Tots aquells qui volen fer vida spirital*.[az] Ibi enim dicit quod diabolus ingeniose deviare fecit totum populum Christianum a veritate Domini Jesu Christi, sic suxit et evacuavit quod non dimisit in eo nisi pellem, id est, apparentiam[ba] cultus ecclesiastici; quem facit ex usu, et fidem quam habet est talis, qualis est fides daemonum, et quod totus populus christianus ducitur in infernum, et quod christiani per singulos status palam,[bb] vita et moribus et affectibus Christum abnegavere, et quod in toto corpore Christi collegii usque ad verticem a planta pedis non solum vivit, sed regnat et imperat talis apostasia. Ex quibus verbis videtur quod non sit gratia in tota Ecclesia militante. Quod videtur nobis temerarium et error in fide, cum Salvator dicat Mathaei ultimo: *Ego autem vobiscum sum usque ad consummationem saeculi*; et contra illum articulum: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam*. Item quod dicitur expresse, et sequitur ex hoc quod tota Ecclesia militans dampnetur,[bc] reputamus consimili modo temerarium, et errorem in fide, et contra articulum *Remissionem peccatorum*.

Item dampnamus[bd] libellum, qui intitulatur *Ad Priorissam vel de caritate*, qui incipit: *Beneyt et loat sia Jesu Christ*: ubi dicit quod omnes claustrales sunt extra charitatem[be] et dampnantur,[bf] et quod omnes religiosi falsificant doctrinam Christi. Quod est temerarium dicere[bg] et manifestum mendacium.[bh]

Item dampnamus[bi] libellum, cuius[bj] titulus est: *Apologia*, et incipit: *Ad ea quae per vestras litteras*: ubi condempnat[bk] studium philosophiae,[bl] et doctores theologicos qui aliquid de philosophia[bm] posuerunt in suis operibus. Quod dicimus temerarium et periculosum in fide, quia videtur condempnare Augustinum, Hieronymum[bn] et alios doctores per Ecclesiam canonizatos, qui eundem modum tenuerunt.

Item dampnamus[bo] litteram sive libellum, qui incipit: *Domino suo karissimo*; ibi enim dampnat[bp] totam Ecclesiam, de quo supra.[bq]

Item dampnamus[br] libellum qui intitulatur *Denunciatio facta coram Episcopo Gerundensi*, et incipit: *Coram vobis Reverendo*. Ibi enim dicit quod revelatio facta Cirillo[bs] est pretiosior cunctis Scripturis Sacris, quod est error in fide, cum fides dependeat ex Sacra Scriptura, et non ex illa revelatione, et ideo preponit fidei dictam revelationem.

Item dampnamus[bt] libellum qui intitulatur *De helemosina et sacrificio*, et incipit: *Al catòlic Enquiridor*; et infra: *Faç vos saber que la questió que vos en vostra letra proposats*. Ibi enim dicit quod opus misericordiae plus placet Deo quam sacrificium altaris; quod est temerarium et etiam erroneum, tum quia inter omnia sacramenta ecclesiastica sacramentum Eucharistiae est pretiosius et nobilius quod possit Deo offerri, tum quia incomparabiliter plures rationes acceptabilitatis sunt in sacramento Eucharistiae quam in helemosinae largitione. Item quia ibidem dicitur quod stabiliens capellanias vel faciens celebrari missas post mortem non facit opus caritatis, nec ex hoc meretur[bu] vitam aeternam, quod est hereticum, et est contra id quod communiter[bv] tenet Ecclesia, et contra canonem missae et contra Scripturam Sacram. Item quia ibidem dicitur quod qui in vita sua scit multitudinem indigentium et maxime amicorum Dei, et congregat et retinet superflua ad stabiliendum capellanias et perpetuandum missas post mortem, certum est quod cadit in aeternam dampnationem,[bx] reputamus falsum et temerarium, nisi essent indigentes extrema necessitate. Item quia ibidem dicit quod in sacrificio altaris sacerdos offerens vel faciens offerri nihil Deo de suo offert,[by] nec etiam voluntatem, quod nos falsum et temerarium reputamus. Item quia ibidem dicitur quod in helemosina magis representatur Passio Christi quam in sacrificio altaris, quod falsum et erroneum reputamus, quia sacrificium altaris magis est memorativum Dominicae Passionis, et ex institutione, unde dixit Christus: *Haec*[bz] *quotienscumque*[ca] *feceritis in mei memoriam facietis*. Et Apostolus: *Quotienscumque*[cb] *enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*.[cc] Item quia ibidem dicitur quod in sacrificio missae non laudatur Deus opere, sed solum ore, quod falsum et erroneum judicamus. Item quod dicit in *Informatione Beguinorum*, et in constitutionibus papalibus non est scientia nisi operum humanorum, reputamus temerarium et manifestum mendacium et propinquum errori, cum ibi sint multa de articulis fidei et sacramentis Ecclesiae.

Item dampnamus[cd] libellum qui incipit: *Per ço cor*[ce] *molts desigen saber oyr ço que yo vag denuncian*.[cf] Ibi enim dicit quod nunquam Deus comminatus[cg] est aeternam dampnationem[ch] peccantibus, sed malum exemplum praebentibus,[ci] quod erroneum judicamus, sicut patet ex multis locis Scripturae Sacrae, Mathaei, XXV: *Ibunt hii*[cj] *in supplicium aeternum*;[ck] et in Ezechiele: *Anima quae peccaverit ipsa morietur*.

Item dampnamus[cl] libellum qui intitulatur *Alia informatio Beguinorum*, et incipit: *Als cultivadors de la evangelical pobrea*. Ubi dampnat[cm] omnes scientias praeter theologiam.

Item dampnamus[cn] libellos qui incipiunt: *Davan vos senyor en Jacme per la gràcia de Déu Rey Daragó propós yo Maestre A*. Item qui incipit: *Cant fuy Avynó*.[co] Item qui incipit: *Entès per vostres paraules*. Item qui intitulatur: *Responsio contra Bn. Sicardi*. In omnibus enim istis de propinquo adventu Antichristi,[cp] et determinato tempore finis mundi temerarie et erronee locutus est contra Scripturam Sacram[cq] et doctores eius sive expositores, et in quibusdam quae in hiis[cr] libellis dixit, jam apparuit[cs] falsus denunciator.

Nos igitur Gaufridus de Crudillis,[ct] gerentes vices Terraconae[cu] Archiepiscopi Sede vaccante,[cv] tam in spiritualibus quam temporalibus, et frater Johannes de Lotgerio,[cx] Inquisitor haereticae pravitatis in regnis et dominio Domini Jacobi, illustris Regis Aragonum, nolentes a praedictorum sapientum consiliis declinare, immo adhaerere eis potius, ut tenemur, moti[cy] zelo fidei et justitiae, dissimulare contumeliam fidei non valentes, Deum habentes prae occulis,[cz] sacrosanctis Evangeliis coram nobis propositis, in nomine Patris et Filii et Spiritus[da] Sancti Amen, sententialiter condempnamus[db] omnes praenominatos libellos, et si qui fuerint in quibus similia contineantur qui nobis nondum fuerint praesentati: et etiam omnes illos qui praedicta dogmatizaverint,[dc] docuerint vel legerint coram aliis publice vel occulte. Unde volumus et monemus ut si qui tales libellos habuerint, qui per Magistrum Arnaldum sunt editi, a publicatione sententiae infra decem dies nobis debeant praesentare.[dd] Si enim in civitate Terraconae infra decem dies a publicatione sententiae,[de] vel in aliis locis Terraconae provintiae ex quo in dictis locis dicta sententia fuerit publicata, infra decem dies per illas personas quibus nos hoc duxerimus committendum,[df] non dederint dictos libros, nos praedicti Gaufridus de Crudillis,[dg] Praepositus[dh] Terraconae, et frater Johannes[di] de Lotgerio[dj] ambo simul et quilibet per se in Terraconensi diocesi, et ego frater Johannes de Lotgerio[dk] per totam Terraconae provintiam contra tales propter eorum contumatiam[dl] et proterviam, praefata monitione praemissa, sententiam[dm] excommunicationis[dn] proferimus[do] in hiis[dp] scriptis. Si qui autem ex contumatia[dq] vel contemptu in tali excommunicatione[dr] per annum integrum perstiterint, poterit contra tales tanquam contra hereticos procedi secundum legitimas sanctiones.

Lata haec sententia in Capitulo Sedis Terraconae, die Lunae, hora tertiae, quae fuit sexto Idus Novembris anno Domini millessimo trecentessimo sextodecimo, praesentibus[ds] venerabilibus Bernardo de Plicamanibus, canonico Ilerdensi, Raymundo Guillermi de Lordato, canonico Fuxensi, Romeo Galvayn, canonico Terraconae, Guillermo de Solario, infirmario Terraconae, fratre Petro Marsili,[dt] fratre Bartholomeo de Podio viridi et fratre Berengario Gizberti, de ordine Predicatorum,[du] et fratre Petro de Cervaria, et fratre Petro Ferrarii,[dv] de ordine Minorum, Jacobo de Tamarito,[dx] jurisperito,[dy] Raymundo Michaelis, rectore ecclesiae Constantini, Dominico de Rocafort, Guillermo Darocha, Guillermo de Celma, civibus Terraconae, et maxima multitudine tam clericorum quam laycorum.[dz]

Sig + num mei Arnaldi Sormat, notarii publici Terraconae pro Arnaldo de Martorello, notario publico eiusdem,[ea] qui praedictis interfui et haec clausi.

Ego Arnaldus Cervera hoc scripsi, mandato Arnaldi de Martorello, Terraconae notarii, cum supra posito in linea quarta, ubi dicitur *publice*; et in XX[a] linea, ubi scribitur *paraules*; et in XXXV[a] linea, ubi dicitur *opere*; et cum raso et emmendato[eb] in XX[a] linea, ubi scribitur: *Item dicit in libro de fine mundi*, qui incipit: *Entès per vostres*; et in XLVI[a] linea, ubi dicitur *contra*, die et anno praefixis.[ec]

[a] subite *MP* [b] dissipased *JV* [c] debeamur *MP* [d] pervenit *MP* [e] condam *JV* [f] catolicam *JV* [g] orthodoxam *MP* [h] Villanueva omet nostri. [i] Segons les lleis de la concordança gramatical hauria de dir in se ipsis. [j] alliqui *JV* [k] libelli *MP* [l] hereses *JV* [m] adherent *MP* [n] coniventibus *JV* [o] oculis *MP* [p] vacante *MP* [q] pecatum *JV* [r] catolicam *JV* [s] Jhoannem *MP* [t] Longerio *MP* [u] juditium *JV* [v] Fra Pere Tomàs, lector dels Franciscans de Barcelona, és omès per Menéndez y Pelayo. [x] Pim *MP* [y] Carocha *MP* [z] Crucium *MP* [aa] Omnibus *MP* [ab] asistentibus *JV* [ac] Terraconae *MP*; *JV* [ad] teologia *JV* [ae] erant *MP*; *JV* [af] provincia *MP* [ag] Sucentore *MP* [ah] Gondisalvo *JV* [ai] Francischo *JV* [aj] ejus *MP* [ak] Eucaristiae *JV* [al] condemnandos *MP* [am] damnamus *MP* [an] sequentur *MP*; secuntur *JV* [ao] De humanitate *MP* [ap] nihil *MP* [aq] potui *MP* [ar] simbolum *JV* [as] divinitus *MP* [at] precipue *JV* [au] his *MP* [av] ejus *MP* [ax] divinitus *MP* [ay] damnamus *MP* [az] spiritual *MP* [ba] apparenciam *JV* [bb] pala *MP* [bc] damnetur *MP* [bd] damnamus *MP* [be] caritatem *JV* [bf] damnantur *MP* [bg] diceret *MP* [bh] mendatium *JV* [bi] damnamus *MP* [bj] cujus *MP* [bk] condemnat *MP* [bl] philosofiae *JV* [bm] philosofia *JV* [bn] Jeronimum *JV* [bo] damnamus *MP* [bp] damnat, *MP* [bq] de quo supra és omès per Menéndez y Pelayo. [br] damnamus *MP* [bs] Cyrillo *MP* [bt] damnamus *MP* [bu] moeretur *JV* [bv] comuniter *JV* [bx] damnationem *MP* [by] offeret *JV* [bz] Hec *JV* [ca] quotiescumque *MP* [cb] quotiescumque *MP* [cc] Villanueva transcriu: Quotienscumque hunc panem et coet. mortem Domini anunciabitis. [cd] damnamus *MP* [ce] cars *MP* [cf] denunciam *MP* [cg] cominatus *MP* [ch] damnationem *MP* [ci] praeventibus *JV* [cj] hi *MP* [ck] eternum *JV* [cl] damnamus *MP* [cm] damnat *MP* [cn] damnamus *MP* [co] Avynuo *JV* [cp] Anti-christi *JV* [cq] Sanctam *JV* [cr] his *MP* [cs] aparuit *JV* [831] Crudiliis *MP*; *JV* [cu] Terrachonae *JV* [cv] vacante *MP* [cx] Longerio *MP* [cy] mori *MP*; *JV* [cz] oculis *MP* [da] Spiritu *JV* [db] condemnamus *MP* [dc] docmatizaverint *JV* [dd] presentare *JV* [de] sententie *JV* [df] comitendum *JV* [dg] Crudiliis *MP*; i *JV* [dh] Prepositus *JV* [di] Joannes *JV* [dj] Longerio *MP* [dk] Longerio *MP* [dl] contumaciam *MP* [dm] sentenciam *MP* [dn] excomunicationis *MP* [do] proierimus *MP* [dp] his *MP* [dq] contumacia *MP* [dr] excomunicatione *MP* [ds] presentibus *JV* [dt] Mersili *JV* [du] Predicatorum *JV* [dv] Ferrari *MP* [dx] Jacobo Tamarito *MP* [dy] jureperito *JV*; praeposito *MP* [dz] laicorum *MP* [ea] ejusdem *MP* [eb] emendato *JV* [ec] Menéndez y Pelayo omet, amb un *et cetera*, el darrer paràgraf des de *quarta* fins al final.

251

[1316], novembre circa 17 a 21. València

Ramon Conesa, marmessor de mestre Arnau de Vilanova, nomena un procurador seu amb la missió de comparèixer davant el prepòsit i vicari de l'arquebisbat de Tarragona, sede vacante, *o el seu oficial, i davant qualsevol jutge ordinari o delegat, eclesiàstic o secular, per protestar de la sentència condemnatòria de les doctrines arnaldianes formulades per aquell*.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2813, ff. 83 r.-84 r. Original.

Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 258, doc. 5.

Rodrigo Lizondo fa saber en nota a peu de pàgina (nota 2) que el document ha desaparegut en la seva major part a causa dels lepismes, per la qual cosa no és possible fer-ne la transcripció i oferir més precisions. Vist el document original, confirmo l'observació feta per Mateu Rodrigo Lizondo.

252

[1316], novembre, circa 17 a 21. València

El mestre Pere de Vilanova nomena procurador seu Ramon Conesa, fent-li l'encàrrec de protestar de la sentència condemnatòria de Tarragona i de realitzar qualssevulla gestions en defensa de mestre Arnau.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2813, f. 84 r.v. Original.

Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 258, doc. 6.

El document, com l'anterior, ha desaparegut en la seva major part a causa dels lepismes, per la qual cosa no és possible fer-ne la transcripció i oferir més precisions. Vist l'original, confirmo la notificació de Rodrigo Lizondo.

253

[1316], novembre, 21. València

Ramon Conesa i mestre Pere de Vilanova, nebot de mestre Arnau, nomenen procuradors seus Arnau Esteve, mercader, Pere Triller, Salvador Pasqual, prevere, i Jaume Dacs, residents a Mallorca, els quals hauran de defensar els escrits arnaldians i els seus posseïdors davant qualssevulla jutges, eclesiàstics o seculars, als quals presentaran les lletres emanades de la cort papal en defensa dels escrits esmentats. Així mateix els donen facultat d'apel·lar al papa i a qualsevol altra instància dels greuges o processos promoguts contra els mateixos.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2813, ff. 85 r.-86 r. Original.

Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 258-259, doc. 7.

XI° kalendas decembris, die dominica.

Noverint universi quod, cum ad audienciam mei, Raymundi Conesa, prepositi helemosine sedis Valencie et manumissoris et exequtoris ultimi testamenti venerabilis magistri Arnaldi de Villanova quondam, et administratoris generalis bonorum que fuerunt eiusdem magistri Arnaldi, et ad audienciam mei, magistri Petri de Villanova, nepotis quondam dicti magistri Arnaldi de Villanova, pervenerit quod quidam, contra Deum et justiciam, procedunt vel procedere nituntur contra opera per magistrum Arnaldum edita super evangelica veritate et contra tenentes ea, et ex hoc fama dicti magistri Arnaldi, psaltem apud ignaros et minus doctos, et potissime notitiam dicti magistri non habentes, posset de facto, cum re vera et de iure non posset non modicum aggravari, et intersit non modicum necessaria, ne fama dicti magistri Arnaldi

de Villanova, que laudabilis ac comendabilis fuit hactenus et erit, Deo propicio, in futurum, in aliquo denigretur. Idcirco, ego, dictus Raymundus Conesa, auctoritate dicte manumissorie et administrationis [bonorum] qua fungor in hac parte, et nomine eiusdem, et ego, dictus magister Petrus de Villanova, tanquam coniuncta persona eiusdem magistri Arnaldi, ratione nostri interesse, ut est dictum, ambo in simul et uterque nostrum, cum hoc presenti publico instrumento, vicem epistole continenti, facimus, constituimus et ordinamus procuratores nostros certos et speciales vos, scilicet, Arnaldum Stephani, mercatorem, Petrum Triller, Salvatorem Paschasii, presbiterum, et Jacobum Dacs, habitatores Maioricarum, licet absentes tanquam presentes, quemlibet vestrum in solidum, ita quod non sit melior conditio occupantis, sed quod per unum vestrum inceptum fuerit per alium possit mediari, finiri et terminari, ad comparendum coram quocumque judice, ordinario vel delegato, ecclesiastico vel seculari ac etiam subdelegato, et coram quibuscumque personis, cuiuscumque status et conditionis existant, et ad presentandum, ostendendum seu exhibendum eis et cuilibet eorum litteras, que ad munitionem, tuitionem et defensionem dictorum operum dicti magistri Arnaldi a Romana curia emanarunt, et eisdem seu cuivis eorundem predictis litteris fidem faciendum cum transumptis autenticis inde sumptis, et ad proponendum, dicendum et allegandum coram predictis et quolibet eorum omnes exceptiones, rationes et defensiones quibus dicta opera et scripta dicti magistri Arnaldi et tenentes ea, tanquam catolici et viam veritatis sequentes, debent protegi et ab aliquo minime aggravari. Nec non etiam facimus et constituimus vos procuratores certos et speciales et modo predicto ad appellandum ad summum pontificem vel ad quemcumque alium, ad quem de iure possit et debeat appellari ab omni gravamine et processu illato et facto seu etiam inferendo seu faciendo a predictis seu quovis eorum seu a quibuscumque personis, ad instantiam aliquorum occasione dictorum operum et scriptorum per dictum magistrum Arnaldum editorum, et apostolos *et cetera*. Fiat in forma predicta pluraliter scribendo.

Testes Arnaldus de Figueris, notarius, Bartholomeus de Rateria, Dominicus de Sancto Petro, vicini Valencie, et Berengarius de Pulcro loco, clericus.

254

1316, novembre, 26. València

Protesta de Ramon Conesa, paborde de l'Almoina de la Seu de València, marmessor d'Arnau de Vilanova i procurador de mestre Pere de Vilanova, davant Ramon Gastó, bisbe de València, contra les predicacions de fra Bernat Duran, dominic, i defensa de l'ortodòxia del mestre contra la condemna de Tarragona, que titlla d'anticanònica, provant que les obres arnaldianes estaven reservades al judici de la seu apostòlica. Sol·licita que hom obligui fra Duran a una pública retractació.

ACV, Pergamins, núm. 6092. Original.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2813, ff. 87 v.-90 r. Original.

Publicat per R. CHABÁS, *Arnaldo de Vilanova y sus yerros teológicos*, dins «Homenaje a Menéndez y Pelayo. Estudios de erudición española», II, 367-382.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47, 1935, 299, doc. 170.

E. OLMOS, *Pergaminos*..., núm. 1346.

Publicat per Mateu RODRIGO LIZONDO, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», 1 (1981), 259-263, doc. 8.

Noverint universi quod die veneris que dicebatur et computabatur sexto kalendas Decembris anno Domini M° CCC° XVI° discretus vir Raymundus Conesa, prepositus helemosine Valentine et manumissor et exequtor ultimi testamenti venerabilis magistri Arnaldi de Villanova quondam et administrator bonorum que fuerunt eiusdem ac procurator magistri Petri de Villanova, nepotis quondam dicti magistri Arnaldi, per me Jacobum Martini, notarium publicum Valencie, coram Reverendo patre domino domino Raymundo, divina miseratione Episcopo Valencie,[a] in presencia notarii et testium infrascriptorum ad hec[b] specialiter vocatorum et rogatorum, legi et publicari fecit quandam scripturam hujusmodi continentem:

In presencia mei[c] notarii et testium infrascriptorum ad hec[d] specialiter vocatorum et rogatorum, Vobis reverendo in Christo patri domino Raymundo, divina miseracione Episcopo Valencie, ego Raymundus Conesa, prepositus helemosine Sedis Valencie ac manumissor seu exequtor ultimi testamenti venerabilis magistri Arnaldi de Villanova quondam et administrator bonorum eius, nomine dicte manumissorie et administracionis ac nomine procuratorio[e] magistri Petri de Villanova, nepotis dicti magistri Arnaldi, notifico et notificando demostro[f] noviter ad meam audienciam[g] pervenisse quod frater Bernardus Duran, de ordine fratrum predicatorum, die proxima preterita, in ecclesia beate Katerine in civitate Valencie,[h] et in sermone publico coram omni populo ibidem congregato, propalavit, manifestavit et publicavit quod quidam processus fuit noviter factus in ecclesia Terrachonensi per prepositum, eundemque vicarium Terrachonensem, dicta sede vacante, ad requisicionem vel instanciam quorundam fratrum predicatorum et minorum vel aliorum, in quo quidem processu sunt condempnata[i] quedam opera dicti magistri Arnaldi, nominando et specificando dicta opera.

Quare affirmavit dictus frater Bernardus quod quicumque amodo teneret dicta opera esset excomunicatus et quod hoc specialiter volebat ibi publicare et dicere quare[j] erat certus quod multi et precipue de mercatoribus inibi assistentes intelligebant eum, et sic generaliter omnes informavit ne predicta opera tenerent nec in eis legerent nec ea modo aliquo pertractarent.

Unde cum predictus processus, si quis factus fuit contra opera dicti magistri Arnaldi, fuerit juri contrarius et a non suo judice factus, cum sentenciare[k] super fide vel questione fidei ad solum Christi viccarium[l] et successorem beati[m] Petri

pertineat, id est ad Summum Pontificem, ut legitur in corpore Decretorum XX.IIII. questione prima .c. quociens[n] et notatur expresse .LXXX. distinccione[o] .c. II[o]. et causa fidei inter maiores[p] causas connumeretur, quas Summus Pontifex sibi specialiter reservavit, ut predicta leguntur[q] .Extra.[r] de translacione[s] Episcopi vel legati .c. primo. Extra.[t] de officio legati .c. quod translacionem[u] Extra.[v] de baptismo et eius[x] effectu .c. majores cum multis aliis et similibus. Sit[y] etiam et fuerit dictus processus, si quis factus est, non modicum temerarius utpote contra inhibiciones[z] de expressa consciencia recolende memorie domini Clementis pape V factas per Reverendos in Christo patres dominum Berengarium, presbiterum cardinalem, tunc Summi Pontificis penitenciarium,[aa] nec non dominum A. episcopum Pictavensem,[ab] tunc eiusdem Summi Pontificis camerarium, in quorum litteris fit mencio[ac] qualiter dictus Summus Pontifex opera edita per dictum magistrum Arnaldum et sibi presentata per eundem[ad] admisit, precepit conservari[ae] et suo et Apostolice Sedis examini reservavit, cum predictus magister Arnaldus sponte motu proprio se et dicta opera subiecisset[af] examini apostolice sanctitatis et Sedis eiusdem.[ag]

Ex quibus colligitur in aperto quod publicacio[ah] et manifestacio[ai] dicti iniqui processus facta per dictum fratrem Bernardum fuit valde temeraria, illicita et inonesta, additis etiam hiis racionibus videlicet quod a dicto processu per venerabilem Petrum de Montemolone, commanumissorem meum, et Bernardum Badia,[aj] judicem curie domini Regis, specialem amicum dicti magistri et veritatis evvangelice,[ak] a latore fuit ad Sedem apostolicam appellatum. Et sic pendente appellacione,[al] utroque iure[am] prohibente, tam canonico quam civili, nichil debuit innovari. Immo, per appellacionem[an] pronunciatum extinguitur.

Preterea audacia et temeritas fuit non modica dicti fratris, cum ipse non sit ordinarius, nec de mandato ordinarii predicta publicasset. Cum publicacio[ao] talium vel consimilium processuum, nisi[ap] alias legitime facti essent, ad ordinarium vel ad alium de mandato eius[aq] noscatur proculdubio pertinere. Unde cum novis morbis nova sint[ar] antidota preparanda et novum factum novum requirat consilium, idcirco ego dictus Raymundus Conesa, nominibus quibus supra, facio vobis dicto Reverendo patri domino Raymundo, Episcopo Valencie,[as] fidem de litteris dictorum Reverendorum Cardinalis et Episcopi sub formam que sequitur:

Berengarius, Dei permissione sacrosancte[at] Romane ecclesie presbiter Cardinalis, dilectis in Christo inquisitoribus in dominio illustris Regis Aragonum constitutis, salutem in Domino sempiternam.

Cum venerabilis vir magister Arnaldus de Villanova opera que edidit super evangelica veritate latina lingua Sanctissimo Patri domino nostro Summo Pontifici apud Burdegalam presentaverit, nobis presentibus, cum adhuc presideremus ecclesie Biterrensi, et idem dominus noster ea receperit et suo ac Sedis Apostolice iudicio[au] et examini reservaverit, de eisdem post diligentem examinacionem[av] ordinaturus quod fuerit racionis,[ax] sentencias per vos vel per alterum vestrum contra eadem opera seu tenentes ea ipsorum occasione promulgatas in quoscumque, Nos autem dicti domini nostri, cuiu-

s[ay] penitenciarie[az] curiam gerimus et de eius speciali mandato, vive vocis oraculo nobis facto,[ba] duximus relaxandas. Mandantes nichilominus auctoritate predicta Rectori ecclesie Muriveteris seu eius[bb] vicario vel locum tenenti per presentes quatinus Gombaldum de Pilis, vicinum dicti loci, quem per procuratorem ipsius ad hoc speciale mandatum habentem, licet absentem, ad cautelam absolvimus iuxta[bc] formam ecclesie consuetam ab omnibus tam juris quam iudicis[bd] sentenciis[be] quibus denunciatus fuerat excomunicatus per fratrem Guillelmum de Caucolibero dicentem[bf] se inquisitorem in toto dominio dominacionis[bg] regis Aragonum quacumque occasione seu causa denunciet absolutum. Inhibentes insuper ne quisquam vestrum contra opera vel tenentes ea ipsorum operum occasione quicquam[bh] attemptare presumat donec idem dominus noster, de cuius[bi] certa et expressa sciencia et mandato hec omnia fecimus, aliud de supradictis operibus duxerit ordinandum. Datum Lugduni die sabbati post festum beate Lucie virginis, anno Domini M° CCC° quinto, Pontificatus domini Clementis pape Quinti anno primo. Et quia sigillum Cardinalatus nostri nondum habebamus, sigillo nostro secreto pendente presentes litteras duximus roborandas.

Littere dicti Reverendi domini Arnaldi, Episcopi Pictavensis, sunt inserte in quodam publico instrumento scripto et signato per Johannem de Areis, notarium publicum Massilie[bj] ac comitatum Provincie et Forche anno incarnacionis[bk] domini nostri Jhesu Christi M° CCC° XI°, indiccione[bl] X[a], XI° kalendas februarii hora circa vesperos,[bm] tenor quarum litterarum dinoscitur esse talis:

Arnaldus, Dei et apostolice sedis gracia Episcopus Pictavensis, domini nostri Summi Pontificis camerarius. Religioso viro fratri Michaeli, ordinis fratrum minorum in Aquensi provincia et aliis inquisitoribus heretice pravitatis ubicumque constitutis et quibusvis aliis ad quos presentes littere pervenerint, salutem in Domino.

Cum olim magister Arnaldus de Villanova, phisicus, dum adhuc viveret, se ipsum et omnes scripturas per eum editas examinacioni,[bn] discussioni et judicio sedis apostolice motu proprio ex habundanti[bo] et sponte subiecerit,[bp] universitati vestre et vestrum singulis de consciencia domini nostri Summi Pontificis districte precipiendo mandamus quatinus omnes scripturas eiusdem[bq] magistri Arnaldi quondam maxime sacram scripturam tangentes, que ad vos seu vestrum aliquos quomodolibet pervenisse noscuntur, nil eis detracto vel quomodolibet diminuto, Bernardo Oliverii, dicti magistri Arnaldi consanguineo, et Johanni de Monteulini,[br] domini pape cursori,[bs] presencium latoribus, quos propter hoc ad vos specialiter destinamus, per eos ad nos postmodum defferendas et deinde per nos assignandas eidem domino nostro omni mora seu occasione seu excusacione[bt] post positis[bu] exhibere curetis, nullam eidem Bernardo in persona vel rebus iniuriam[bv] seu violenciam[bx] aut novitatem quacumque occasione vel causa quomodolibet inferendo. Datum[by] Vienne die XXI[a] mensis Decembris Pontificatus sanctissimi patris et domini domini[bz] nostri Clementis pape V[i] anno septimo.

Et facta fide de predictis litteris, requiro vos Reverendum patrem vestrumque officium humiliter implorando quatenus statim et incontinenti, cum periculum sit in mora, et propter vestrum proximum recessum a civitate et regno Valencie,[ca] ut dicitur, et ne malicia dicti fratris et consimilium possit contra Deum et justiciam[cb] in posterum nimium pullulare, faciatis dictas litteras per universas diocesis[cc] vestre ecclesias maxime principales publicari diebus Dominicis et festivis, et quod rectores ecclesiarum vel eorum viccarii[cd] admoneant suis populis ne aliqua sinistra de operibus dicti magistri credant vel modo aliquo presumere audeant donec per Sedem apostolicam, quorum omnium catolicorum mater est et magistra et ad quam solam, ut dictum est, de questionibus fidei pertinet judicare, quid super dictis operibus senciendum[ce] fuerit judicatum.

Inhibeatis etiam dicto fratri Bernardo Durani et quibuscumque aliis cuiuscumque[cf] ordinis et status sint publice predicantibus ne dictis operibus detrahendo predictum processum tamquam temerarium, tamquam iniqum et factum contra juris formam et racionis,[cg] alicubi audeant publicare, precipiendo etiam dicto fratri Bernardo publicatori temerario ut quod publice et temerarie attemptavit publice et honeste debeat revocare, ut publice offense publica respondeat penitencia[ch] seu vindicta.

Debeatis etiam vos certifficare cum dicto fratre super hiis que dixit in predicto sermone, quatenus predictum negocium[ci] tangunt, et quod eius[cj] assercionem[ck] in scripturam publicam redigi faciatis ut de dictis eius[cl] temerarie prolatis coram Summo Pontifice vel auditore per ipsum concedendo haberi valeat plena fides. Et supradictis omnibus et singulis eorundem[cm] Ego dictus Raymundus dictis nominibus quibus supra cum magna instancia[cn] postulo et requiro ut vos, Reverende Pater, sitis sollicitus et intentus circa eorum exequcionem[co] taliter vos habendo quod de iniusticia[cp] seu negligencia[cq] non possitis modo aliquo inculpari. Alias protestor quod vos eritis in culpa de dita temeritate et de quacumque etiam futura que per dictum fratrem et quoscumque alios cuiuscumque[cr] status sint publice predicantes in preiudicium dictorum operum dicti magistri Arnaldi et fame eius commissa est et imposterum[cs] comitetur.[ct] Possitis eciam[cu] de necgligencia[cv] per Summum Pontificem reprehendi similiter et puniri. Et ad memoriam premissorum nec non ad conservacionem[cx] dictorum operum et ea tenencium[cz] et fame dicti magistri requiro vos notarium infrascriptum ut de predictis omnibus fiat publicum instrumentum.

Et dictus dominus Episcopus dicxit quod ipse racione[da] consacracionis[db] noviter faciende de electo Dertusensi, ad quam voccatus[dc] extitit, est recessurus a civitate Valencie[dd] et diocesi[de] eiusdem[df] die crastina. Et sic supra dictis non potest ad presens comode respondere. Dicxit tamen quod ex predictis fieret sibi transumptum et faciet super predictis quod de jure fuerit faciendum.

Quod est actum Valencie[dg] in palacio[dh] dicti domini Episcopi die et anno in prima linea contentis.

Testes huius[di] rey sunt Guillelmus de Valleviridi, canonicus Valencie,[dj] Petrus de Celma et magister Laurencius[dk] Benedicti, phisicus, et Arnaldus

Mercerii, officialis Valencie,[dl] et Bernardus de Medalia, rector ecclesie Cullarie, et quamplurimi alii.

Sig + num Jacobi Martini, notarii publici Valencie,[dm] qui predictis omnibus una cum testibus supradictis interfuit[dn] eademque ad instanciam et requisicionem dicti Raymundi Conesa, prepositi, manumissoris et administratoris predicti, scribi fecit, legit et publicavit et in formam publicam redegit et cum raso et emmendato in IX[a] linea ubi dicitur nec, et in XVII[a] linea ubi dicitur publicasset, et cum supraposito in XX[a] linea ubi dicitur que, et cum raso et emmendato in XXV[a] linea ubi dicitur donec idem, et in XXX[a] IIII[a] linea ubi dicitur Et facta, et in XXX[a] VIII[a] linea ubi dicitur tamquam, et alibi in eadem linea ubi dicitur tamquam, et cum raso etiam et emmendato in XL[a] II[a] linea ubi dicitur status sint, et cum apposito in XL[a] V[a] linea ubi dicitur die, et cum raso et emmendato in eadem linea ubi dicitur palacio, et in linea testium predictorum ubi dicitur de Celma, clausit die et anno in prima linea et loco in penultima linea contentis.

[a] Valentino *RCh* [b] hoc *RCh* [c] me *RCh* [d] hoc *RCh* [e] procuratoris *RCh* [f] demonstro *RCh* [g] audientiam *RCh* [h] Valentie *RCh* [i] condemnata *RCh* [j] quia *RCh* [k] stimare *RCh* [l] vicarium *RCh* [m] beatri *RCh* [n] quotiens *RCh* [o] distintione *RCh* [p] majores *RCh* [q] in *RCh* [r] extravag. *RCh* [s] translat. *RCh* [t] extrav. *RCh* [u] translationem *RCh* [v] extrav. *RCh* [x] ejus *RCh* [y] Sic *RCh* [z] inhibitiones *RCh* [aa] penitentiarium *RCh* [ab] pictav. *RCh* [ac] mentio *RCh* [ad] eumdem *RCh* [ae] asservari *RCh* [af] subjecissed *RCh* [ag] ejusdem *RCh* [ah] publicatio *RCh* [ai] manifestatio *RCh* [aj] Çadia *RCh* [ak] evangelice *RCh* [al] appellatione *RCh* [am] jure *RCh* [an] appellationem *RCh* [ao] publicatio *RCh* [ap] nec *RCh* [aq] ejus *RCh* [ar] sunt *RCh* [as] Valentino *RCh* [at] sacrosante *RCh* [au] judicio *RCh* [av] examinationem *RCh* [ax] rationis *RCh* [ay] cujus *RCh* [az] penitentiarie *RCh* [ba] et *RCh* [bb] ejus *RCh* [bc] juxta *RCh* [bd] judicis *RCh* [be] sententiis *RCh* [bf] dicente *RCh* [bg] dicti *RCh* [bh] quisquam *RCh* [bi] cujus *RCh* [bj] Marsilie *RCh* [bk] incarnationis *RCh* [bl] indictione *RCh* [bm] vesperas *RCh* [bn] examinationi *RCh* [bo] exabundante *RCh* [bp] subjecerit *RCh* [bq] ejusdem *RCh* [br] Monte ulin, *RC* [bs] confessori *RC* [bt] excusatione *RCh* [bu] postpositis *RCh* [bv] injuriam *RC* [bx] violentiam *RCh* [by] Datis *RCh* [bx] domini, omès per Chabàs. [ca] Valentie, *RCh* [cb] justitiam, *RCh* [cd] dioecesis, *RCh* [cd] vicarii, *RCh* [ce] sentiendum, *RCh* [cf] cujuscumque, *RCh* [cg] rationis, *RCh* [ch] penitentia, *RCh* [ci] negotium, *RCh* [cj] ejus, *RCh* [ck] assertionem, *RCh* [cl] ejus, *RCh* [cm] eorumdem, *RCh* [cn] instantia, *RCh* [co] exequtionem, *RCh* [cp] injustitia, *RCh* [cq] negligentia, *RCh* [cr] cujuscumque, *RCh* [cs] postmodum *RCh* [ct] comitteretur *RCh* [cu] etiam *RCh* [cv] necgligentia *RCh* [cx] conservationem *RCh* [cz] tenentium *RCh* [da] ratione *RCh* [db] consecrationis *RCh* [dc] vocatus *RCh* [dd] Valentie *RCh* [de] dioecesi *RCh* [df] ejusdem *RCh* [dg] Valentie *RCh* [dh] palatio *RCh* [di] hujus *RCh* [dj] Valentie *RCh* [dk] Laurentius *RCh* [dl] valentinus *RCh* [dm] Valentie *RCh* [dn] interfui *RCh*

255

1316, desembre, 4. València

Ramon Conesa compareix davant els marmessors de Bertran de Valdecols (?), prevere, amb motiu d'una demanda posada per una certa persona contra Arnau Portell, mercader de València, sobre tres morabatins d'or alfonsins censals carregats sobre unes

cases de la parròquia de Sant Andreu, els quals foren comprats a aquells per mestre Arnau de Vilanova per 450 sous i més tard venuts per R. Conesa, com a procurador seu, a l'esmentat Portell.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2813, ff. 91 r.-93 r. Original.
Mateu RODRIGO LIZONDO, *La protesta de Valencia de 1318...*, dins «Dynamis», I (1981), 266, doc. 9.

Sapien tots que disapte que hon dehia e comptava II° nonas decembris anno Domini .M°. CCC°. XVI°. Comparech en Ramon Conesa, pabordre de l'almoyna de la Seu de València, y marmessor y executor del derrer testament del honrat mestre Arnau de Vilanova y administrador dels béns que foren d'aquell, davant en Bertran deç Jusser? e Guillem de Vall presa? marmessors del darrer testament e la darrera voluntat den Bertran de Valldecols, prevere, ça enrere defunt, e dix e posà davant aquells en presència del notari e dels testimonis deius escrits que ells dits marmessors del dit en Bertran veneren al dit maestre Arnau de Vilanova e als seus en per tots temps per franch liure alou III morabatins d'aur alfonsins censals ab loisme e fadiga e altre dret emphiteòtich, lo qual lo dit defunt en Bertran reebia sengles ans en la festa de Tots Sancts sobre unes cases assetiades en la parrochia de sent Andreu de València, les quals en Jacme Baster tenia e possehia per lo dit en Bertran defunt, les quals affrontaven ab les cases d'en Johan Argenter e ab les cases d'en Bartholomeu Oller e ab la açucach e ab carrera pública, la qual venda los dits marmessors del dit en Bertran faeren per preu de CCCCL sols. e la qual venda los dits marmessors prometeren al dit maestre Arnau e als seus defendre e salvar per tots temps e volent que fossen tenguts de evicció e a açò obligaren los dits marmessors del dit en Bertran al dit maestre Arnau e als seus tots los béns del dit en Bertran defunt segons que en la carta de la venda d'aquen feyta és contengut. On, com sobre los III morabatins haia posada demanda en Michel Martorell, procurador d'en Guillem Çamora, curador donat als béns d'en Pere Çabella ça enrere defunt contra n'Arnau Porcell,[a] mercader e ciutadà de València, de qui són ara los dits III morabatins per venda feyta d'aquells per lo dit en Ramon Conesa, axí com a procurador del dit maestre Arnau, Pere de Celma, tudor qui era ladonchs del dit maestre Arnau Porcell, segons que la dita demanda sense convinença fo feyta die mercurii V° kalendas augusti denant vos [...] e Guillem Català, justícia de València proposà clam contra? en Michel Martorell, procurador d'en Guillem Çamora, curador donat als béns d'en Pere Çabella, ça enrere defunt, contra N'Arnau Porcell, mercader e ciutadà de València, dient e affermant en juhii contra aquell que·l dit Arnau Porcell té e posseeix quant a la directa seynoria unes cases en València situades en la parrochia de sent Andreu, les quals foren d'en Jacme Baster, segons que affronten ab carrera pública e ab açucach e [ab cases de Johan A]rgenter e Johan Guerau, e ab les cases que són e foren d'en Pere Johan, les quals cases ab la directa seynoria d'aquelles foren e són obligades e ypotechades al dit en Pere

Çabella per rahon de XXIX libr. d'una part, les quals lo dit en Jacme Baster e sa muller na Sibilia al dit en Pere Çabella ab carta pública feyta per auctoritat d'en Romeu S[...]dacer?, notari públich de València, nonis augusti anno Domini Mº CCº XCº primo, per rahó de les quals XXIX libr. lo dit en Jacme Baster e la dita na Sibilia, haven[t] la directa e real seynoria de les dites cases, obligaren al dit en Pere Çabella tots lurs béns hauts e per haver.

Item per rahó dels XXX VIII sols. de reals de València, los quals lo dit en Jacme Baster e la dita na Sibilia devien a·n Içach Bubo?, juheu de Barbastre, ab carta pública scrita per auctoritat d'en Domingo de Claramunt, notari públich de València, VIº idus decembris anno Domini Mº CCº XCº Vº per rahó dels quals XXX VIII sols. lo dit en Jacme Baster e la dita na Sibilia, haven[t] la directa e real seynoria de les dites cases obligaren e ypothecaren tots lurs béns hauts e per haver al dit juheu, dels quals XXX VIII sols. e de la dita obligació lo dit juheu féu donació al dit en Pere Çabella, on, com lo dit en Pere Çabella e lo dit curador per les rahons damunt dites sien primers en temps e millors en drets en la directa seynoria e en les dites cases que·l dit N'Arnau Porcell [...] del dit en Jacme Baster e de la dita na Sibilia, muller sua, demana lo dit procurador que·l dit N'Arnau Porcell li sia permès dir e scriure justa e sentencialment designar en deliurar e restituir les dites cases quant a la directa seynoria d'aquelles per rahó de la dita obligació e ypotheca [...][b]

[a] Portell *RL* [b] El document es deixa incomplet en la seva transcripció perquè tant l'estat de l'escrit com l'acció dels lepismes impedeixen la lectura precisa, completa i contínua del text.

256

[1316], desembre, 15. València

Ramon Conesa nomena procuradors seus Ramon de Sant Johan, beneficiat de la seu de València, el seu cunyat Jaume Desprats i Pere de Ratera, veïns de València, encarregats de defensar les obres de mestre Arnau de Vilanova davant el bisbe de la diòcesi i davant qualssevulla jutges, eclesiàstics o seculars, o qualsevol altra persona, presentat-los les lletres de la cort papal en defensa de les obres esmentades. Igualment estaran facultats per interposar apel·lacions dels atacs o processos incoats contra les obres arnaldianes i per obtenir lletres a favor seu del papa i d'altres autoritats.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2813, ff. 100 r.-105 v. Original.

Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 264-265, doc. 10.

XVIIIº kalendas januarii, die mercurii.

Raymundus Conesa, prepositus helemosine sedis Valencie et administrator generalis bonorum eiusdem helemosine, ex certa sciencia, auctoritate qua

fungor, per me et omnes meos successores, nomine dicte helemosine, cum hoc presenti publico instrumento facio, constituo et ordino procuratores meos certos et speciales ac etiam generales vos Raymundum de Sancto Johanne, presbiterum et beneficiatum in sede Valencie, Jacobum de Pratis, sartorem, sororium meum, et Petrum de Rateria, vicinos Valencie, licet absentes tanquam presentes, unumquemque et quemlibet vestrum in solidum, ita quod non sit melior condicio occupantis, sed quod per unum vestrum inceptum fuerit, per alium et per alios possit mediari, perfici et finiri ac terminari, ad petendum, exigendum, percipiendum, recuperandum, colligendum et congregandum omnes et singulos census et omnia et singula censualia et tributa que dicta elemosina habet et ego, pro ipsa, habeo et habere et accipere debeo et debebo a quibuslibet emphiteotis seu censaleriis pro bonis et possessionibus quibuscumque, que et quas sub dominio dicte helemosine tenent in emphiteosim vel alio modo in civitate Valencie et terminis ac regno eiusdem qualibet racione, modo vel causa, et quocumque titulo. Nec non etiam omnia laudimia, fatichas et alia jura que ex vendicionibus, permutacionibus, donacionibus et aliis contractibus seu alienacionibus que fiunt de dictis bonis et possessionibus censuis et que seu qui de ipsis bonis et possessionibus censuis facte et facti sunt, dicte helemosine, et michi pro ipsa, pervenerunt et pervenient in futurum et pertinebunt qualibet racione. Facio et constituo inquam vos procuratores forma et modo predictis ad laudandum, concedendum et firmandum omnes et singulos vendicionis, mutacionis, donacionis et alios contractus et alienaciones que seu qui facte vel facti sunt [...]

Preterea etiam, ego, dictus Raymundus Conesa, manumissor et exequtor ultimi testamenti venerabilis magistri Arnaldi de Villanova et administrator bonorum que fuerunt eiusdem, cum ad mei audienciam pervenerit quod quidam, contra Deum et justiciam, procedunt vel procedere nituntur contra opera per dictum magistrum Arnaldum edita super evangelica veritate et contra tenentes ea, et ex hoc fama dicti magistri Arnaldi, psaltem apud ignaros et minus doctos et potissime noticiaam dicti magistri non habentes, possit de facto, cum revera et de jure non posset, non modicum aggravari, et intersit necessaria, ne fama dicti magistri Arnaldi, que laudabilis et comendabilis fuit hactenus et erit, Deo propicio, in futurum, in aliquo denigretur, auctoritate dicte manumissorie et administracionis, qua fungor in hac parte, in nomine eiusdem, facio et constituo procuratores vos, dictos Raymundum de Sancto Johanne, Jacobum de Pratis et Petrum de Rateria, quemlibet vestrum in solidum et modo predicto, ad comparendum coram Reverendo patre ac Domino Raymundo, divina miseracione episcopo Valencie, et coram quocumque judice ordinario vel delegato, ecclesiastico vel seculari, ac etiam subdelegato, et coram quibuscumque personis, cuiuscumque status et condicionis existant, et ad presentandum eisdem et cuilibet eorum litteras que ad municionem, tuicionem et deffensionem dictorum operum dicti magistri Arnaldi a Romana curia emanarunt seu etiam emanabunt, et eisdem seu cuivis eorundem de predictis litteris vel transumptis de eisdem autenticis sumptis, fidem facien-

dum, et ad proponendum, dicendum et allegandum coram predictis et quolibet eorum omnes raciones, excepciones et deffensiones, quibus dicta opera et scripta dicti magistri Arnaldi et tenentes ea, tanquam catolici et viam veritatis sequentes, debent protegi et ab aliquo minime aggravari, et ad appellandum ad summum pontificem, vel ad quemcumque alium ad quem de jure possit vel debeat appellari, ab omni gravamine et processu illato, facto seu etiam inferendo seu faciendo a predictis seu quovis eorum ad instanciam aliquorum, occasione dictorum operum et scriptorum per dictum venerabilem magistrum Arnaldum editorum, et apostolos super appellacione vel appellacionibus per vos vel aliquem vel aliquos vestrum inde emissis petendum, et appellacionem vel appellaciones prosequendum, litteras papales et alias, etiam litteras cardinalium et aliorum prelatorum sancte matris Ecclesie et alia scripta et munimenta que in predictis fuerint necessaria producendum, litteras etiam a domino papa et etiam a quibuscumque prelatis, ecclesiatsicis vel secularibus, obtinendum [...]

Testes Berengarius de Tuiri et Bertholomeus de Solsona, comorantes in parrochia Sancti Andree Valencie.

257

1318, gener, 10. Almussafes

Ramon Conesa, Pere de Vilanova i Berenguer i Bonanat de Bell-lloch, nebots els tres darrers de mestre Arnau de Vilanova, demanen la protecció de Jaume II, manifestant-li com el dia anterior han protestat davant el bisbe de València i l'inquisidor fra Arnau Burguet de la recent publicació feta per aquest a la ciutat de València de la sentència condemnatòria de Tarragona, recusant-lo com a jutge competent sobre les obres arnaldianes. Havent ofert a l'inquisidor de sotmetre's al judici del concili provincial de Tarragona l'amenacen, en cas de no acceptar, amb l'apel·lació a la seu apostòlica i sol·liciten l'empara del bisbe contra la persecució de l'inquisidor. El rei s'inhibeix invocant l'autoritat papal sobre l'afer.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2814, ff. 124 r.-126 r. i 131 r.-133 v. Original.

Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318...*, dins «Dynamis», I (1981), 265-270, doc. 11.

Pateat universis presentem paginam inspecturis quod die martis qua dicebatur et computabatur .IIII.º idus januarii anno Domini .Mº. CCCº. XVIIº., coram illustrissimo domino Jacobo, Dei gracia Rege Aragonum, Valencie, Sardinie et Corcise Comiteque Barchinone ac sancte Romane ecclesie vexillario et capitaneo generali. Raimundus Conesa, prepositus helemosine Sedis Valencie et manumissor et exequtor ultime voluntatis magistri Arnaldi de

Villanova quondam, Petrus de Villanova, Berengarius et Bonanatus de Pulcroloco, nepotes dicti magistri, in villa seu loco de Almuçafis, sito in termino civitatis Valencie, personaliter constituti in presencia et audiencia mei, Jacobi Martini, notarii publici Valencie et tocius alterius terre et dominacionis dicti domini regis, eius auctoritate et testium infrascriptorum, ad hec vocatorum et rogatorum, ad requisicionem dicti Raimundi Conesa, manumissoris, et dictorum Berengarii et Bonanati de Pulcroloco, dictus Petrus de Villanova pro[a] se et dictis Raimundo Conesa, manumissore, et aliis predictis nepotibus dicti magistri Arnaldi, dicto domino regi legit et publicavit quandam[b] scripturam, formam huiusmodi continentem:

Coram vobis, Serenissimo domino domino Jacobo, Dei gracia Rege Aragonum *et cetera*, proponunt Raimundus Conesa, prepositus helemosine sedis Valencie et manumissor et exequtor ultime voluntatis magistri Arnaldi de Villanova quondam, Petrus de Villanova, Berengarius et Bonanatus de Pulcroloco, nepotes dicti magistri, quod die lune, qua dicebatur et computabatur quinto idus januarii proxime preterita, anno predicto, in domo domini Raimundi, divina miseracione Episcopi Valencie, in presencia ipsius domini episcopi et venerabilis et religiosi viri fratris Arnaldi Burgueti, ordinis predicatorum, inquisitoris et judicis, ut asserebat, in negocio fidei in dictis regnis Aragonum et Valencie, et plurium aliorum ad hec specialiter vocatorum, legi et publicari fecerunt quandam[c] scripturam papiream, seriem que sequitur continentem:

Coram vobis, Reverendo in Christo patre domino Raimundo, Dei gracia episcopo Valencie, et venerabili et religioso viro fratre Arnaldo Burgueti, inquisitore heretice pravitatis et judice in negocio fidei in regnis Aragonum et Valencie, proponunt Raimundus Conesia, prepositus helemosine sedis Valencie ac manumissor et exequtor ultime voluntatis magistri Arnaldi de Villanova quondam, et Petrus de Villanova, Berengarius et Bonanatus de Pulcroloco, nepotes dicti magistri, Bernardus Garini, presbiter diocesis Maioricensis, et Bernardus Costa, civis Valencie, quod vos, domine inquisitor, die dominica prime diei, videlicet, presentis mensis januarii, in ecclesia beate Marie sedis Valencie, cum quibusdam aliis fratribus ordinis vestri[d] et quorundam aliorum ordinum, post processionem et ante missam majorem, in presencia plurium ad hec specialiter vocatorum, dixistis vos esse inquisitorem et officium inquisicionis velle exercere, et super hoc fecistis aliquas moniciones vel citaciones, terminum seu terminos assignando, ut patet in instrumento publico inde facto, quam insquisicionem laudant et approbant predicti et ei consenciunt, et sunt parati juvare vos et obedire vobis ut veri catholici, quatenus sit juri consona et de jure spectet ad officium inquisicionis directe.

Sed in quantum vos, domine inquisitor, dicti domini episcopi, ut asseritis, consilio et assensu, publicastis, denunciastis et manifestastis quandam[e] sentenciam anno preterito Terrachone latam[f] per viros nobiles dominon[g] Gaufridum de Crudiliis, prepositum Terrachone, locum tenentem archiepiscopi, tunc sede vaccante, et fratrem Johannem de Loggerio, tunc inquisitorem in

dictis regnis, predicti Raimundus Conesa, nepotes dicti magistri, Bernardus, sacerdos, et Bernardus Costa predicti, non consenciunt vobis, immo contradicunt et obviant quantum possunt, cum, salva vestra gracia, hoc de jure facere non debuistis, cum dicta sentencia fuerit juri contraria et a non suis judicibus fuerit lata, et promulgacio ipsius sentencie similiter juri contraria et a non suo judice facta, cum contineat questiones fidei que per summum pontificem debent tantummodo[h] difiniri, ut legitur[i] corpore Decretorum, .XX° IIII., questione I[a], canone «Quociens», et notatur expresse .LXXX. distincione, canone .II., et causa fidei inter majores causas connumeretur, quas summus pontifex, ut dictum est, sibi specialiter reservavit, ut predicta leguntur Extravaganti «De translacione episcopi vel electi», capitulo .I., Extravaganti «De officio legati», capitulo «Quod translacionem», Extravaganti «De babtismo et eius effectu», capitulo «Majores», cum multis aliis et similibus.

Sit etiam et fuerit dicta sentencia vel promulgacio vestra non debite lata, utpote contra presentacionem operum dicti magistri factam in curia Romana pluries si domino Johanni de Penestra, electo Spoletano et sedis apostolice camerario, pro toto collegio, sede vaccante, et contra acceptacionem factam per recolende memorie dominum Clementem papam quintum, et contra inhibiciones factas per Reverendos patres dominum Tusculanum, tunc eius penitentiarium, et dominum Albanensem, eiusdem camerarium, de mandato suo vive vocis oraculo factas, ut liquet[j] plenissime in appellacione per dictum Raimundum et alios supradictos inter cetera, et istis de causis et aliis fuit jam a dicta sentencia legitime ad sedem apostolicam appellatum, que quidem appellacio admissa fuit et pro parte dicti magistri Arnaldi Romane curie presentata ne tempora fatalia eis averterent, ut patet per publica instrumenta, qua appellacione pendente nichil debuit innovari.

Verum cum vos, domine inquisitor, inter ceteras moniciones seu citaciones vestras dixeritis non constare vobis utrum dictus magister Arnaldus dictos libros sive tractatus, dum adhuc viveret, correxerit vel emendaverit, aut saltem judicio seu correccioni Romane ecclesie dimisserit[k] sive subjecerit,[l] et super hoc mandaveritis omnibus de civitate et regno Valencie, in virtute sancti Spiritus, ut coram vobis aut locum vestrum tenente infra decem dies tunc proxime venturos personaliter comparerent super predictis veritatis testimonium perhibentes, unde, cum super negocio dictorum librorum, causis predictis, vos, dominum inquisitorem iam dictum, nostrum judicem minime reputemus, immo vos expresse totaliter recusemus, non intendimus quantum ad hoc vestris monicionibus assentire, sed vobis super hiis pocius obviare.

Parati, tamen, sumus loco et tempore oportunis et coram judice competenti fidem facere per publica instrumenta quod dictus magister, dum viveret,[m] multociens confessus est in publico, tam in curia Romana quam Burdegalis, tam Ilerde, presente provinciali concilio, quam etiam Barchinone in presencia domini regis et plurium aliorum, cum atestacionibus publicis, totam doctrinam suam subiciebat correccioni, judicio et examini curie Romane, que cunctorum fidelium mater est et magistra, ut plenissime patet in volumine con-

tinente pro majori parte sua opera presentata, et invenietis plenissime quod aliqui tractatus fuerunt condempnati in dicta sentencia Terrachone et publicacione predicta, qui fuerunt summo pontifici Burdegalis presentati et per eum admissi et sue correccioni retenti, specialiter tractatus *De apologia*, qui incipit «Ad ea que per vestras litteras», et *Denunciacio facta coram domino Gerundensi*, que incipit «Coram vobis, reverendo patre, *et cetera*». Quatenus dicta sentencia et publicacio dicitur esse nulla, preterea est alia causa nullitatis ipsius, quare[n] multa imponuntur in ea dicto magistro Arnaldo que ipse non dixit, ut in libris suis plenius comprobatur, et illa dicta sua que dampnatis vel calumpniatis[o] stant in opinione et habent sollempniores allegaciones et opiniones pro parte dicti magistri Arnaldi.

Quantum vos posueritis in dictis vestris, habent etiam responsiones ad dicta in contrarium allegata, quas parati sunt ostendere loco et tempore oportunis et coram judice competenti. Protestamur, tamen, predicti, pro parte dicti magistri Arnaldi, quod determinate non statur assercionibus suis nec allegatis pro parte sua, licet plures consoni sive dissoni fuerint allegantes, nec statur ad presens a calumpniantibus dicta dicti magistri, cum possent deficere et possent censeri merito parciales, ut persequtores sui in vita pariter et in morte, ut patet per rei evidenciam manifestam, cum contra eum se intromitant et interponunt partes suas in hiis que ad eos non spectant, nec quis assenciens eis in opinionibus eorundem posset evadere judicium ulcionis vel dampnacionis eterne, si forte in opinionibus suis deficerent quoquomodo, cum non sit universalis Ecclesia, sed tantummodo[p] membra sua et[q] possent deficere vel errare, et secundum opinionem quorundam jam deficiunt, ut est dictum, sed pro parte magistri Arnaldi, in hoc casu et in omnibus, statur et stabitur determinate et firmiter decisioni et difinicioni, judicio et examini curie Romane, que, ut dictum est, cunctorum fidelium mater est et magistra.

Attamen, ne nostre prudencie videamur inviti et per devia[r] ambulare et lucem odire, sed appeteri evangelicam veritatem, sumus parati tractatus quos vos condempnastis ponere in posse domini episcopi Valencie per modum depositi[s] seu registri, uno volumine vel duobus nobis retentis, cum aliis munimentis dicto negocio necessariis seu etiam opportunis, et stare judicio et consilio seu deliberacioni provincialis concilii celebrandi, actore Deo, in proximo Terrachone.

Aliter, si vos, dictus dominus inquisitor, hiis recusaveritis assentire in hiis scriptis, ad sedem apostolicam a promulgacione, publicacione, denunciacione et manifestacione vestra provocamus et appellamus, petentes apostolos nobis dari instancia qua eos convenit postulari, ponentes nos et omnes alios quorum nomine appellamus, et nobis adherentes, vel in futurum adherere volentes, et omnes scripturas dicti magistri Arnaldi sub proteccione sedis apostolice ac custodia speciali, inhibentes vobis, dicto inquisitori, virtute dicte appellacionis, ne, dicta appellacione pendente, presumatis aliquid innovare. Protestamur, tamen, pro nobis et nobis adherere volentibus in futurum, ut dictum est, quod non intendimus in aliis perturbare inquisicionem quam vos facitis

de presenti, imo vobis sumus obedire parati et vos juvare ut veri christiani et christiana religio postulat et requirit. Protestamur, tamen, etiam pro nobis et nobis adherere volentibus quod nos firmiter credimus et simpliciter confitemur illam fidem catholicam quam dicta sacosancta Romana ecclesia, que, disponente Domino, cunctorum fidelium mater est et magistra, tenet, docet, predicat et observat, et que in simbolis maiori et minori et Athanasii plenius continetur, quam quidem Romanam eccclesiam nunc regit dominus Johannes, papa XXII[us], et in ea sedet, auctoritatem plenissimam obtinendo, quam dominus Jhesus Christus tradidit seu comisit viccario suo, beato Petro, et per consequens successoribus eius.

Verumptamen, si in scripturis dicti magistri Arnaldi, secundum judicium dicte sacrosancte Romane ecclesie, aliqua contrarientur contra fidem catholicam, illa nullatenus intendimus defendere nec ipsis fidem aliquam adhibere, immo eis, si invenirentur in aliquo dicte fidei obviare, contradicunt et ea penitus respuunt que dicta sacrosancta Romana ecclesia reprobanda duxerit vel etiam corrigenda, supponentes se et sibi adherentes et dictas scripturas examini et judicio dicte sedis. Et, cum occasione dicte sentencie, promulgacionis vel manifestacionis eiusdem, quamvis nulle, vos, domine inquisitor, feceritis multos libros editos per dictum magistrum Arnaldum vobis tradi et aliis pro vobis, tam Gerunde quam Barchinone quam Valencie et alibi, compellendo detentores vel possessores dictorum librorum et compelli faciendo ad tradendum et deliberandum dictos libros vobis et aliis pro vobis, contra inhibicionem dicte Romane sedis et revocacionem ad se factam de dictis libris et scripturis dicti magistri Arnaldi, et contra oblacionem doctrine sue per ipsum Romane curie pluries factam, et contra virtutem dicte appellacionis interiecte, requirunt vos, ex parte sacrosancte sedis apostolice, quatinus restituatis et restitui faciatis dictos libros et scripturas illis a quibus fuerunt habiti et habite et extorte per compulsionem vestram vel dictorum dominorum inquisitoris predecessoris vestri seu prepositi Terrachone seu de mandato vestro factam.

Alias,[t] protestamur de injuria, quam fecistis ex predictis Romane ecclesie sacrosancte et illis a quibus dictos libros et scripturas exegistis seu fecistis exigi et haberi. Et, nichilominus, quod revocari faciatis omnia innovata post primam appellacionem interpositam per discretum Petrum de Montemelone et notificatam dicto fratri Johanni de Loggerio, cum in perjudicium dicte appellacionis per vos vel per alios nichil debuit innovari. Alias,[u] protestantur ut supra. Protestantur insuper ipsi Raimundus Conesa, Petrus et Berengarius, nepotes jamdicti, quod per presentem requisicionem et appellacionem vel alias non intendunt nunc vel imposterum, tacite vel expresse, a dicta appellacione recedere nec eidem in aliquo derogari.

Ne autem predictas presentaciones seu publicaciones, quas dictus magister fecit Barchinone vel alibi de operibus suis, vos dicatis penitus ignorare, vobis fidem faciunt predicti de eisdem et certas[v] ex eis coram vobis legi volunt et etiam sunt parati nominare et suo tempore producere in posse illius cuius intersit testes ydoneos et instrumenta quod dictus magister pluries verbo

confessus est quod doctrina sua erat Romane curie presentata et per eam pro majori parte accepta.

Et super predictis omnibus et singulis eorundem predicti appellantes, nominibus quibus supra, cum instancia quanta possunt, ex parte domini Jhesu Christi postulantes requirunt, et ex sua et per virtutem appellacionis presentis et preterite vestrum officium implorando humiliter supplicant ut vos, Reverende pater domine episcope Valentine, sitis sollicitus et attentus circa presens negocium in tuicione eorundem et conservacione sui juris, cum ad vos spectet specialiter negocium fidei defensare et oppressos indebite et injuste pariter confovere, ne per dictum inquisitorem contra Deum et justiciam possint in aliquo molestari in predictis et circa predicta, taliter vos habendo ut per superiores vestros non possitis de necgligencia reprehendi. Alias,[x] prout supra, de injuriis protestantur illatis et inferendis imposterum si contingat. Et de predictis omnibus requirimus vos, Sabastianum d'Alanyà, notarium publicum Valencie, ut faciatis nobis publicum instrumentum ad memoriam in futurum.

Et dictus Reverendus pater ac dominus episcopus Valencie et dictus frater Arnaldus de Burgueto, inquisitor, petierunt copiam de predictis ut deliberarent super ipsis.

Testes Enricus de Quintavalle, miles, Bernardus de Medalia, rector ecclesie de Collaria,[y] Bernardus Girart, rector ecclesie Sancti Martini, Berengarius de Villariaccuto, clericus, Jacobus Ricardi, notarius Valencie, et Bartholomeus de Verneto, cirurgicus, et plures alii.

Qua re supradicta, supplicantes vestram regiam magestatem, ex parte domini Jhesu Christi et ex virtute dicte appellacionis, postulant et requirunt, et ex sua et aliorum quorum interest humiliter supplicant quod vestra regia magestas sit sollicita et attenta circa presens negocium in tuicione supplicantium eorundem et conservacione sui juris, cum ad vos, tanquam ad catholicum principem, pertineat specialiter negocium fidei defenssare et oppressos indebite et injuste pariter confovere ne per dictum inquisitorem vel alium, contra Deum et justiciam, possint in aliquo molestari. Supplicaverunt etiam, reverencia quanta possunt, ut super hoc dignemini concedere litteras justicie, que dirigantur omnibus officialibus vestris, ut ipsos supplicantes non permitant per quempiam super predictis indebite aggravari, cum sint et fuerint naturales vestri et vestro suppositi regimine temporali et ipsos teneamini protegere et tueri.

De quibus omnibus predicti supplicantes petierunt per me, dictum Jacobum Martini, notarium pretactum, sibi fieri publicum instrumentum in testimonium premissorum, presentibus testibus, ad hec vocatis et rogatis, fratre Guillelmo Baroni, fratre Guillelmo Corb, monachis ordinis cisterciensis, capellanis dicti domini regis, Dalmacio de Timor, Philipo de Boÿl, militibus, Fortunio d'Arranda et Petro Juliani, clericis et capellanis dicti domini regis, Francisco de Bastida, scriptore[z] dicti domini regis, Matheo de Podio d'Alber, de camera dicti domini regis, et Guillelmo de Pertusia, porterio dicti domini regis.

Quibus omnibus in presencia dicti domini regis seriose perlectis, jamdictus dominus Rex respondit quod verum erat, et sua erat intencio, quod debebat et tenebatur, tanquam princeps catholicus, fovere, defendere et tueri fidem catholicam, quam semper prompto proteget animo cum necessarium viderit et per illos qui ipsum inde requirere valeant seu debeant fuerit requisitus, sed non intendebat se intromitere de premissis, nec videt quod sua intersit, et ideo ea relinquit judicio summi pontificis, cui regimen fidei catholice est comissum et ministrorum suorum.

Actum et lectum est hoc in dicto loco de Almuçafis, die et anno in prima linea contentis.

Testes fuerunt, ad responsionem dicti domini regis vocati et rogati, predicti Dalmacius de Timor, Philipus Boÿl, milites, Fortunius d'Arranda, Petrus Juliani, capellani dicti domini regis, Franciscus de Bastida, scriptor dicti domini regis [et] Guillelmus de Pertusia, porterius dicti domini regis.

[a] per *RL* [b] quendam *RL* [c] quendam *RL* [d] vestris *RL* [e] quendam *RL* [f] lata *RL* [g] hauria de dir dominos o dominum. [h] tum modo *RL* [i] legatur *RL* [j] liget, *RL* [k] dimiserit *RL* [l] subiecerit *RL* [m] vixeret *RL* [n] quia *RL* [o] A l'original hi ha escrit calumpniani. Així ho adverteix ja Rodríguez Lizondo. [p] tum modo *RL* [q] hauria de dir *que*, no *et*. [r] deviam *RL* [s] deposisti (*sic*) *RL* [t] Aliter *RL* [u] aliter *RL* [v] cartas *RL* [x] Aliter *RL* [y] Sollaria *RL* [z] scriptor *RL*

258

1318, gener, 16. València

Ramon Conesa i Berenguer de Bell-lloch, havent-los concedit l'inquisidor Burguet de poder defensar l'ortodòxia de mestre Arnau de Vilanova davant el concili de Tarragona, demanen al bisbe Gastó de València que accepti en dipòsit les escriptures que posseeixen com a prova de l'ortodòxia fins a la celebració del concili provincial, petició que el bisbe denega.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2814, ff. 127 v. i 129 v.-130 v. Original.

Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318...*, dins «Dynamis», I (1981), 270-272, doc. 12.

Noverint universi quod die lune qua dicebatur XVII° kalendas febroarii anno domini M°. CCC°. XVII°., comparuerunt coram Reverendo patre domino domino [Raimundo], divina miseracione episcopo Valencie, Raimundus Conesa, prepositus elemosine sedis Valencie, et Berengarius de Pulcroloco, clericus, et presentarunt ei et per me, notarium infrascriptum, legi fecerunt coram testibus infrascriptis que sequntur:

Cum nos, Raimundus Conesia, prepositus elemosine sedis Valencie, manumissor et exequtor ultime voluntatis magistri Arnaldi quondam, et Berengarius de Pulcroloco, nepos eiusdem magistri, cum quibusdam aliis, hiis diebus constituti in presencia vestri, Reverendi patris domini Raimundi, divina providencia Valentini episcopi, et religiosi viri fratris Arnaldi Burgeti, ordinis predicatorum, inquisitoris heretice pravitatis et judicis, ut asseritur, in negocio fidei in regni[s] Aragonum et Valencie deputati, a quibusdam monicionibus, publicacionibus, denunciacionibus et manifestacionibus dicti inquisitoris, tanquam illi quorum intererat scripturas dicti magistri non facientes contra fidem catholicam defendere nomine manumissorie et ut coniuncte persone eiusdem, suppositas correccioni et judicio seu examini Romane ecclesie, que capud (*sic*) est cunctorum fidelium et magistra, ad sede[m] apostolicam appellavissemus, protestacione premissa quod tenebamus et servabamus et [h]odie tenemus et servamus quicquid sacrosancta Romana ecclesia tenet, docet et predicat et que in cimbolis (*sic*) majori et minori et Anestanasii (*sic*) continebatur, et post predicta, reservatis et concessis primo nobis omnibus defenssionibus, juribus et quibuscumque probacionis generibus pro defenssione dicti magistri Arnaldi et operum eius per ipsum dominum inquisitorem, per nos proponendis in concilio Terrachone et coram vobis, etiam medio tempore renunciaverimus appellacioni jamdicte[a] et promiserimus eidem domino adquisitori (*sic*) infra .VIII. dies tradere illos tractatus sive libellos de quibus ipse fecit mencionem in suis monicionibus et quos dampnatos reputabat per sentenciam domini prepositi, gerentis vices domini archiepiscopi, tunc sede vaccante, et nunc habeamus in promptu, preter illas scripturas quas dicto domino inquisitori tradituri infra dictos .VIII. dies sumus, aliquas scripturas, defenssiones, instrumenta et alia probacionum genera facientes et facientia pro defenssione dicti magistri Arnaldi et operum eius, quas ad cautelam volumus penes vos esse, tanquam penes ordinarium et prelatum nostrum, usque ad concilium supradictum, secundum quod per inquisitorem nobis fuit concessum, quibus uti intendimus in dicto concilio in quantum faciant pro negocio dicti magistri Arnaldi, cum aliis defenssionibus, quas, medio tempore, procurabimus. Idcirco, ipsas scripturas et instrumenta et quedam alia, sub clavi positas et signatas, nomine nostro et nomine aliorum quibus intersit, cum effectu deponimus penes vos, tanquam penes prelatum et ordinarium, ut predicitur, nostrum, supplicantes ut ipsa omnia, cum aliis defenssionibus, probacionibus et juribus dicti magistri Arnaldi et operum suorum, que, medio tempore, procurabimus, et que penes vos deponemus, faciatis fideliter reservari. De quibus petimus nobis fieri publicum instrumentum per notarium infrascriptum in testimonium huius rei.

Et dictus dominus episcopus respondit quod non intendit recipere aliquas scripturas, libellos seu instrumenta contra fidem vel que, alias,[b] fuerint jam dampnata.

Que fuerunt acta Valencie, in palacio dicti domini episcopi, die et anno, *et cetera*.

Testes, Guillelmus Mulnerii, vicarius Sancti Johannis de Bovatella Valencie, et Bernardus Gerardi, rector Sancti Martini Valencie, et Romeus Ferrarii, scriptor dicti domini episcopi.

[a] iam dicte *RL* [b] aliter *RL*

259

[1318], febrer, 9. València[a]

Ramon Conesa, en nom propi i en el de l'Almoina de la Seu de València, com a procurador de Maria, la seva mare, i com a marmessor de mestre Arnau de Vilanova, confirma la procuració expedida a favor de Ramon de Sant Johan, Jaume Desprats i Pere de Ratera per dur a terme diverses gestions.

ACV, Pergamins, núm. 1859. Original.
Document inèdit.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), p. 299, doc. 171.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1358.
M. Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 272, doc. 13. Hi ha la regesta del document, però no publicació del text.

Noverint universi quod ego Raimundus Conesa, prepositus helemosine Sedis Valencie, attendens quod ego tanquam prepositus predictus et nomine dicte helemosine et tamquam procurator domine Marie, matris mee, et tamquam manumissor venerabilis magistri Arnaldi de Villanova quondam, et tamquam manumissor aliorum et nomine proprio meo et nomine aliorum feci procuratores meos Raimundum de Sancto Johanne, presbiterum et beneficiatum Sedis Valencie, Jacobum de Prats, sororium meum, Petrum de Rateria, vicinos Valencie, ad plura exercenda, facienda et complenda, ut in instrumento procuracionis inde confecto per notarium infrascriptum continetur. Attendens etiam quod ego non intendi nec adhuc intendo revocare procuracionem predictam per aliqua per me super predictis vel aliquo dictorum gesta seu facta. Idcirco ad removendum omnem questionem et dubium de novo facio predictos procuratores meos ad omnia et singula in dicto instrumento contenta et dictam procuracionem durare volo et contra predicta in aliquo aliquem non venire.

Quod est actum Valencie quinto Idus febroarii anno Domini millesimo CCC° septimodecimo.

Sig + num Raimundi Conesa, prepositi predicti, qui nominibus quibus supra hec concedo et firmo. Testes huius rei sunt Jacobus de Pertusa, frater Bernardus Costa et Guillelmus de Pomario, Valencie cives.

Sig + num Jacobi Martini, notarii publici Valencie, qui hec scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis.

Al dors del pergamí hi ha aquestes dues inscripcions d'altra mà que la del document: *La confermació dels procuradors den R. Conesa. VI drs. solvit Petrus de Rateria.*

[a] El P. Martí de Barcelona data aquest document l'any 1318. Elías Olmos el data el 1317. La data vàlida és la que dóna el P. Martí de Barcelona, l'any 1318.

260

[1318], febrer, 14. València

Testament de Pere de Vilanova, nebot de mestre Arnau. Llega els seus bens als pobres i n'encomana la distribució a Pere de Ratera, veí de València, i a sor Maria de Vilanova, filla de mestre Arnau, deixant a aquesta l'opció de mantenir el llegat en el seu poder durant el temps de la seva vida, tenint, però, clar que els pobres en són instituïts hereus universals.

ARV, Protocols, Notal de Jaume Martí, 2814, f. 149 r. Original.

Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318...*, dins «Dynamis», I (1981), 272, doc. 14.

XVI° kalendas marcii.

In Dei nomine et eius gracia. Cum ego, Petrus de Villanova, intendam recedere de civitate Valencie, ubi nunc dego, volens ad partes Provincie vel alia loca me transferre, mentis et corporis perfruens, per Dei graciam, sanitate, facio meum testamentum de bonis meis et ordinacionem bonorum meorum, que volo, post obitum meum, dari et distribui pauperibus Jhesu[a] Christi per Petrum de Rateria, vicinum Valencie, et sororem Mariam, filiam quondam venerabilis magistri Arnaldi de Villanova, patrui mei quondam, monialem monasterii Sancte Marie Magdalene Valencie. Et si ipsa, toto tempore vite sue, ipsa bona tenere voluerit, ipsa soror Maria hoc facere possit, et post eius obitum dentur pauperibus Christi per dictum Petrum de Rateria, quos pauperes heredes meos instituo universales. Hoc autem meum testamentum volo valere jure mei ultimi testamenti, *et cetera*.

Testes huius rei sunt, vocati et rogati, Jacobus de Purpuris et Arnaldus de Figueris, notarius Valencie, et Johannes de Calidis, carnifex et vicinus Valencie.

[a] Iesus *RL*

261

1318, març, 3. València

El bisbe de València encomana el judici de la testamentaria d'Arnau de Vilanova a Guillem Daviu i Ramon Buccenic, que sentencien a favor de Ramon Conesa, marmessor, el qual presenta els comptes amb dret a reintegrar-se de certes quantitats pagades amb escreix.

ACV, Pergamins, núm. 1684. Original.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 299, doc. 172.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1384.

Noverint universi presentem paginam inspecturi quod Nos Guillelmus Davini, Canonicus Valencie, et Raymundus de Boccenich, presbiter et beneficiatus in Sede valentina, recepimus quandam litteram seu cartam comissionis Reverendi patris domini Raymundi, divina misseracione Episcopi valentini sigillo suo in dorso sigillatam, que per discretum Raymundum Conesa, prepositum Elemosine Sedis valentine et manumissorem venerabilis magistri Arnaldi de Villanova quondam fuit nobis in judicio presentata, formam huiusmodi continentem.

Raymundus, misseracione divina valentinus Episcopus, venerabilibus et discretis Guillelmo Dauini, Canonico valentino, et Raymundo de Boccenich, beneficiato in Sede valentina, salutem in Domino.

Discreti Raymundi de Conesia, prepositi Elemosine Sedis predicte et manumissoris venerabilis magistri Arnaldi de Villanova quondam seu exequtoris ultimi testamenti [...] humilis supplicacio continebat quod cum ipse solus, licet alii dati et assignati fuissent manumissores cum eo, administraverit aliqua de bonis dicte manumissorie et alias de ipsis bonis receperit, distribuerit [...] et ad execucionem dicti testamenti intenderit juxta posse eius compotum seu racionem audire ipsumque ab administratis absolvere dignaremur.

Unde cum aliquibus arduis negociis occupati circa supplicata [...] [le]gitima reputamus intendere non possimus, vobis, de cuius discrecione et fidelitate confidimus et speramus recepcionem dicti compoti et absolucionem inde faciendam, ducimus comittendam. Iniungentes vo[bis] [...] Raymundo et viso testamento ipsius magistri Arnaldi et inventariis inde factis ac certificacione plenaria habita de bonis dicti magistri Arnaldi, que habebat tempore sue mortis et que ad manus dicti Ray[mundi] [...] nerunt sive ipsa bona consisterant in peccunia, scriptis, possessionibus, censualibus sive in bonis mobilibus ac semoventibus, audiatis ab ipso Raymundo compotum seu racionem de omnibus ipsis bonis per ipsum receptis et de administratis, expensis et datis per eum usque in presentem diem. Et si inveneritis ipsum bene et fideliter in administracione eorum se habuisse, eundem ab omni accione, peticione et

demanda reali seu personali, quas contra eum et bona sua movere possemus racione manumissorie predicte et administracionis eiusdem auctoritate nostra in scriptis plenarie absolvatis.

Nos enim vobis ambobus, ex nunc ut ex tunc, absolvendi eundem, ut predicitur, auctoritate presencium comittimus plenarie vices nostras et ratum habebimus quod per vos circa predicta actum fuerit seu eciam ordinatum.

Datum Valencie, octavo kalendas Julii Anno Domini millesimo trescentesimo octavodecimo. *Etc*.

Cumque auctoritate dicte comissionis nos dicti judices, auditores et computatores recepimus a dicto Raymundo Conesa compotum et racionem super administracione quam gessit auctoritate dicte manumissorie de bonis que fuerunt dicti magistri Arnaldi de Villanova, que scilicet ad manus suas pervenerunt prout un diffinicione inde facta lacius continetur. Cumque eciam dicta diffinicio et acta inde facta magnam contineant complexitatem maxime instrumenta et script[a] [...] spectancia ad dictam administracionem sint plura et diversa que sine magno periculo, onere et impenssa non possent faciliter vel utiliter in itinere reportari, supplicastis nobis vos Raymundus Conesie manumisso[r] [...] quod de fine et diffinicione et terminacione et summa dicte administracionis in testimonium veritatis hoc instrumentum vobis facere deberemus.

Quare nos Guillelmus Davini et Raymundus de Boccenich [...] diffinitores predicti testamur et confitemur vobis dicto Raymundo Conesa quod super omnibus receptis et datis missionibus et expensis per vos factis de dictis bonis que fuerunt dicti magistri Arnaldi de Villanova vos bene et [...] [habea]tis complendo et exequendo testamentum et voluntatem dicti magistri Arnaldi de Villanova quondam et quod dedistis et expendistis plusquam recepistis in administracione predicta ut vos opportebat et negocium dicte manumissorie necessarie requirebat quantitatem trium mille ducentorum triginta turonensium et quarte argenti, et quantitatem trescentarum undecim librarum et quinque solidorum et trium denariorum regalium Valencie vel Barchinonensium, quas quantitates peccunie diximus et diffinimus quod possitis habere et recipere de bonis que fuerunt dicti magistri Arnaldi ut hec et alia in dicta diffinicione largissime expressantur. In cuius rei testimonium per notarium infrascriptum vobis fieri jussimus preses publicum instrumentum.

Quod est actum Valencie quinto nonas Marcii Anno Domini millesimo trescentesimo octavodecimo. Sig + num Guillemi Davini, Canonici Valencie. Sig + num Raymundi de Boccenich, computatorum et diffinitorum predictorum qui hec concedimus et firmamus.

Testes huius rei sunt Guillelmus Fabri, rector Ecclesie Darchos, diocesis Valencie, et Bernardus Maleti, presbiter.

Sig + num Jacobi Martini, notarii publici Valencie, qui hec scribi fecit cum raso et emmendato in XI[a] linea, ubi dicitur manumissorie, clausit loco, die et anno prefixis.

262

1318, juny, 26. València[a]

Liquidació final de comptes de la marmessoria de mestre Arnau de Vilanova per part de Ramon Conesa, on es consignen els testaments, codicils, inventaris i comptes del mestre.

ACV, Pergamins, núm. 9402. Original.
E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1401.
A l'ACV hi ha un duplicat d'aquest document amb el núm. 9414.
E. Olmos, *Pergaminos*, núm. 1402.
Ramon d'Alòs-Moner, *De la marmessoria d'Arnau de Vilanova*, dins «Miscel·lània Prat de la Riba», I, 1923, 289-306.
P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 299, doc. 173.
Al revers del pergamí: «Comte den R. Conesa de la marmessoria de maestre A. de Vilanova.»

Noverint universi presentem paginam inspecturi quod die lune, qua dicebatur et computabatur sexto kalendas Julii anno Domini Millesimo trescentesimo octavo decimo, discretus Raymundus Conesa, prepositus helemosine Sedis Valentie ac manumissor venerabilis magistri Arnaldi de Villanova quondam seu executor ultimi testamenti eiusdem, comparuit coram venerabilibus et discretis Guillelmo Dauini, canonico Valentie, et Raymundo de Boccenich, beneficiato in Sede valentina, et presentavit eisdem et per me Jacobum Martini, notarium publicum Valentie, legi et publicari fecit quasdam litteras comissionis Reverendi domini patris Raymundi, divina miseratione Episcopi Valencie, eius sigillo in dorso sigillatas, formam huiusmodi continentes.

Raymundus, miseratione divina Valentinus Episcopus, venerabilibus et discretis Guillelmo Dauini, canonico Valentie, et Raymundo de Borcenich, beneficiato in Sede Valentie, salutem in Domino.

Discreti Raymundi de Conesia, prepositi helemosine Sedis predicte ac manumissoris venerabilis magistri Arnaldi de Villanova quondam seu executoris ultimi testamenti eiusdem humilis supplicatio continebat quod, cum ipse solus, licet alii dati et assignati fuissent manumissores cum eo, administraverit aliqua de bonis dicte manumissorie et alias de ipsis bonis receperit, distribuerit, dederit et expenderit et ad execucionem dicti testamenti intenderit juxta posse eius compotum seu rationem audire ipsumque ab administratis absolvere dignaremur, unde, cum aliquibus arduis negociis occupati, circa supplicata et petita, que justa et legitima reputamus, intendere non possimus, vobis, de cuius discrecione et fidelitate confidimus et speramus, receptionem dicti compoti et absolutionem inde faciendam ducimus comittendam, injungentes vobis quatenus, vocato dicto Raymundo et viso testamento ipsius magistri Arnaldi et inventariis inde factis ac certificatione plenarie habita de

bonis dicti magistri Arnaldi que habebat tempore sue mortis, que ad manus dicti Raymundi pervenerunt, sive ipsa bona consistant in peccunia, scriptis, possessionibus, censualibus sive in bonis mobilibus ac semoventibus, audiatis ab ipso Raymundo compotum seu rationem de omnibus ipsis bonis per ipsum receptis et de administratis, expensis et datis per eum usque in presentem diem. Et si inveneritis ipsum bene et fideliter in administratione eorum se habuisse, eundem ab omni actione, petitione et demanda reali seu personali, quas contra eum et bona sua movere possemus ratione manumissorie predicte et administrationis eiusdem, auctoritate nostra in scriptis plenarie absolvatis.

Nos enim vobis ambobus, ex nunc ut ex tunc, absolvendi eundem, ut predicitur, auctoritate presentium comittimus plenarie vices nostras et ratum habebimus quod per vos circa predicta actum fuerit seu etiam ordinatum.

Datum Valentie, octavo kalendas Julii anno Domini .Millesimo. .CCC°. .octavo decimo. Raymundus.

Quibus litteris dicte comissionis dictis dominis auditoribus dicti compoti et judicibus predictis presentatis, lectis et publicatis in presentia et testimonio venerabilium Petri de Montemolono et Guillelmi Fabri, rectoris Darchos, Raymundi Geraldi, salserii, et in libro publico redactis, idem Raymundus Conesa, manumissor et executor predictus, petiit a predictis computatoribus, auditoribus et judicibus supradictis super predictis procedi ad dictum compotum audiendum et ad decisionem super predictis faciendam procedi ut fuerit rationis.

Et dicti auditores et judices dicti compoti dixerunt quod, quo ad presens, bono modo, propter discrasiam seu infirmitatem dicti Guillelmi Dauini non poterant intendere super predictis. Pridie kalendas Octobis anno predicto, cum dictus Guillelmus Dauini esset curatus ab infirmitate qua fuit detentus et propter eius egritudinem et debilitatem non potuisset procedere ad redditionem dicti compoti, dictus Raymundus Conesa, manumissor predictus, comparuit coram eo et dicto Raymundo de Borcenich, conjudice seu coauditore suo, postulans ut ipsi audirent dictum compotum et rationem super predictis, et ut dicti computatores et judices melius et clarius et ut debent, valeant procedere super dicto compoto.

Ab eo audiendo exhibuit et hostendit eisdem testamentum dicti magistri Arnaldi de Villanova quondam, scriptum seu confectum et clausum per Bartholomeum March, publicum notarium Barchinone, .XIII°. kalendas Augusti, anno Domini .Millesimo. CCC°. .quinto.

Item codicillum per eundem magistrum conditum et scriptum per Stephanum Aurienne, notarium Massilie publicum atque comitatuum Provincie et Forcalquerii, anno Incarnationis Domini M° CCC° octavo, sexte indictionis, sexto idus Martii hora circa tertiam diei.

Item quedam inventaria facta per dictum Raymundum Conesa, manumissorem predictum, de aliquibus bonis que fuerunt dicti magistri Arnaldi et que habebat tempore mortis obitus sui, unum in posse Thomasii de Claromonte, notarii publici Valentie quondam, factum quinto Idus febroarii,

anno Domini .Mº. CCCº. .undecimo., reliquum in posse Jacobi Martini, notarii publici Valentie, tertio kalendas augusti, anno Domini .Millesimo. .CCCº. octavodecimo, in quo inventario est facta mentio de aliquibus inventariis aliis primo post mortem dicti magistri Arnaldi factis de bonis predictis que fuerunt dicti magistri Arnaldi.

Item quedam capitabrevia sive quosdam libros rationum factos per dictos Raymundum Conesa, manumissorem predictum, vel alium seu alios loco sui super receptis, datis, missionibus et expenssis per eum factis et tota administratione gesta per eum vel alium seu alios loco sui de bonis dicti magistri Arnaldi.

Quibus exhibitis et ostensis, dicti auditores et computatores assignaverunt eidem Raymundo, manumissori predicto, ad reddendum dictum compotum diem martis proxime venturam et alios dies sequentes quousque expleverint rationem seu negotium supradictum. Ad quam diem comparuit dictus Raymundus Conesa, manumissor predictus, coram dictis auditoribus paratus eisdem reddere rationem super predictis. Et cum post dictam assignationem et incomparationem predictam et postmodum pluribus diebus et horis dictus Raymundus Conesa comparuerit et fuerit coram nobis dictis auditoribus et judicibus ad reddendum et audiendum dictum compotum a dicto Raymundo Conesa, manumissor predictus (*sic*), audiverimus et receperimus et super redditionem dicti compoti et circa predicta audiverimus et receperimus et super redditionem dicti compoti et circa predicta intenderimus diligenter ad instantiam et requisitionem dicti Raymundi Conesa, ad decissionem, diffinitionem et absolutionem predictorum procedimus sub hac forma.

Unde nos dicti Guillelmus Dauini et Raymundus de Borcenich, judices, auditores, computatores et diffinitores dicti compoti, visa comissione nobis facta per dictum dominum Episcopum super predictis, viso etiam testamento predicti magistri Arnaldi et ordinatione sua et potestate dicto Raymundo Conesa et aliis comanumissoribus suis in eodem testamento collata. Viso etiam codicillo per ipsum magistrum ad ipsum testamentum secuto. Visis etiam Inventariis factis per dictum Raymundum de bonis, que invenit fore dicti magistri Arnaldi quondam in principio sue administrationis, tam in Civitate Valencie, Massilie, Barchinone quam in Montepesulo, ubi sunt quedam domus, quas dictus magister acomodavit in vita sua mulieribus repentitis, de quibus domibus nulla facta fuit mentio in inventariis supradictis. Viso etiam libro rationum seu memoriali vel capitebrevi facto per dictum Raymundum super omnibus receptis, datis et expenssis factis per eundem ratione dicte manumissorie et bonorum eius.

Visis etiam omnibus compotis factis super omnibus receptis, datis et missionibus supradictis, que venerabilis Petrus de Montemolonis, comanumissor dicti Raymundi, scripsit, collegit et affirmavit pro se et dicto Raymundo de libris rationum receptarum, datarum et expenssarum, factarum per ipsum Raymundum et per alios loco sui et que per discretum Arnaldum de

Lemena, mercatorem Valencie, quem nobis ad dictum compotum audiendum, videndum et examinandum, perscrutandum et assumandum assumpsimus et adjuncximus in socium, fuerunt una nobiscum visa et diligenter examinata et computata. Visis etiam quibusdam instrumentis publicis, que ad dictum compotum spectabant, per quorum unum nobis constat quod dictus Petrus de Montemolonis, manumissor dicti magistri Arnaldi, loco sui constituit procuratorem suum fratrem Andream Ferrandi, de Perpiniano, familiarem et socium dicti magistri Arnaldi, ad predicte manumissorie negotia exequenda et administranda, ut patet per ipsum publicum instrumentum, confectum per Bartholomeum de Cirella, notarium publicum urbis Panormi, anno Domini .Millesimo. .CCC°. .duodecimo., mense Madii, die nono eiusdem mensis, decima indictione.

Per aliud instrumentum nobis constat quod dictus Andreas Ferrandi, procurator predictus, confesus fuit et testatus dicto Raymundo Conesa ipsum Raymundum recepisse de consensu, conscientia et consilio suo res et bona, consistentes et consistentia tam in libris quam peccunia quam rebus aliis quibuscumque, que quondam fuerunt dicti magistri Arnaldi, que inventa fuerunt in Civitate Massilie vel alibi ubicumque in comitatibus Provincie et Forcalquerii et ipsum Raymundum executum fuisse et ordinasse et fecisse de dictis bonis et rebus, tam in solutione legatorum quam in erogatione ad pias causas et tradendo capellam et oratoria tam eburnea quam Crucem argenti quam epixidem auream pro reliquiis conservandis et libros omnes quos magister Arnaldus assignaverat usui pauperum et omnia opera edita per dictum magistrum, qui iverunt ad Siciliam ad portandum et tradendum ea dicto Petro de Montemolonis et hec et omnia alia, que de dictis bonis dictus Raymundus ordinavit, ipse Andreas Ferrandi, procurator qui supra, approbavit, ratificavit et confirmavit, prout hec patent per publicum instrumentum confectum per Durantum Lombardi, publicum Avinionis notarium, anno Domini .Millesimo. CCC°. .tertiodecimo octavo. kalendis Mayi. Per aliud etiam instrumentum nobis constat quod dictus magister Arnaldus habet quadraginta libras, unum solidum et duos denarios regalium seu Manssiliensium minutorum censuales, habendos et percipiendos super aliquibus bonis, sitis in Civitate Massilie et eius termino, quas habere debent ad vitam earum tantum Rixendis, Johanna, Alafacia, Cibilia et Beatrix de Carboneriis, sorores, filie domini Rostagni de Carboneriis, militis de Roseto, ut patet per publicum instrumentum, confectum per Guillelmum Ranaudi, notarium publicum Massilie comitatuumque Provincie et Forcalquerii, anno Incarnationis Domini .M°. .CCC°. duodecimo, indictione undecima, nono kalendas Martii circa mediam tertiam. Per aliud etiam instrumentum nobis constat quod dictus magister Arnaldus habet in Civitate Valentie, ultra censualia que habet in Civitate Valentie, de quibus fecit idem Raymundus inventarium, centum solidos regalium Valentie censuales super quodam furno sito in parrochia santi Bartholomei Valentie, quos dedit et assignavit in benefficium personale Marie, filie sue, monialis sante Marie Magdalene Valentie, et post obitum dicte filie

sue debent reverti dicto magistro Arnaldo et suis vel quibus ipse ordinavit ut patet per publicum ipsum instrumentum confectum per Benedictum de Villafranca, notarium quondam Valentie, septimodecimo kalendas Aprilis ano Domini Millesimo .CCC°.LXXX°. octavo.

Constat etiam nobis per unum albaranum quod magister Petrus de Montemadeto, socius quondam dicti magistri Arnaldi, confesus fuit eidem Raymundo, manumissori predicto, quod satisfecit et integravit et restituit eidem libros suos, quos dicto magistro tradiderat occasione ista, scilicet, quare disponebat et ordinabat ut posset cum sociis suis transffretare et partes ultramarinas peregre visitare, unde perpreocupatus, morte vel alias impeditus, idem magister hoc non fecerit, voluit idem Petrus recuperare ipsos, qui libri sunt hii: *volumina quatuor evangeliorum glosata*, et in volumine Luce continentur *Glose omnium epistolarum Pauli*.

Item *Exodus glosatus*.

Item *Cantica Canticorum glosata cum Parabolis Salamonis et cum Ecclesiaste*.

Item *Treni Geremie glosati*.

Item *Actus Apostolorum glosati*.

Item *Septem Epistole canonice glosate*. De quibus libris omnibus cum legato, quod fecit dictus magister eidem Petro, fecit apocham de soluto.

Item nobis constat ex quadam littera per Priorem Monasterii Scale Dei, ordinis Cartusie, missa eidem Raymundo Conesa, in qua continetur dictum Priorem recepisse quandam Bonetam cum quibusdam libris magistri Arnaldi predicti, prout in dicta littera nobis ostenssa continentur, quos libros dictum Raymundum Conesa asseruit esse hec, scilicet, *Bibliam mediocrem in textu tantum*.

Item *Psalterium apostyllatum*.

Item *duo Psalteria parva*.

Item *Concordantia tribuum duodecim cum totidem ecclesiis*.

Item librum *Concordantiarum minorum*.

Item librum *Concordantie novi et veteris testamenti*.

Item *Auroram*.

Item *Boetium De Trinitate*.

Item librum qui intitulatur *De perfectione vite spiritualis, editum a fratre Thoma de Equino* (*sic*).

Item quandam *Summam super Marchum*.

Item quoddam *scriptum super Quartum Sententiarum*.

Item quandam *apostillam super Cantica Canticorum*.

Item *Sermones tam dominicales quam santorales*.

Asseruit etiam dictus Raymundus misisse seu deposuisse multos et diversos libros dicti magistri Arnaldi in posse dicti Prioris.

Item nobis constat quod dictus Raymundus Conesa, manumissor predictus, habuit, vi et mandato venerabilis et religiosi viri fratris Arnaldi Burgueti, inquisitoris, ut dicitur, in Regnis Aragonie et Valentie, heretice pravitatis, eidem inquisitori tradere et tradidit *quandam caxietam plenam libris et operibus*

dicti magistri Arnaldi et unum volumen extra ipsam caxietam de omnibus operibus dicti magistri Arnaldi in romantio compilatis, tam per ipsum inquisitorem dampnatis quam non dampnatis.

Constat etiam nobis per publicum aliud instrumentum quod dictus Raymundus, ex mandato dicti inquisitoris, tradidit fratri Bernardo de Pinu, vicegerenti, ut asserebat, dicti inquisitoris Valentie, *alios libros et tractatus seu scripturas editos et editas per dictum magistrum Arnaldum* [...][b] Raymundi pro maiori parte, ut in dicto instrumento publico nobis ostenso, confecto per Jacobum Martini, notarium publicum Valentie, tertio kalendas Aprilis, anno Domini millesimo .CCC°. octavodecimo, continentur.

Visis etiam multis aliis instrumentis publicis et scripturis variis et diversis, factis super administratione dicte manumissorie, tam in deffensione fame et status dicti magistri Arnaldi et operum et librorum et bonorum suorum quam in recuperatione dictorum bonorum, pro quibus dictus Raymundus habuit itinerare, viatica facere et plures labores subire apud Curiam Romanam, Massiliam, Provintiam, Montempesulum, Terrachonam et Barchinonam et alia diversa loca, in quibus viaticis per diversa tempora, interpolatim moram traxit seu spatium duorum annorum et plus et quod in ipsis viaticis invenimus per dictum compotum quod opportuit dictum Raymundum facere multas et diverssas expenssas.

Quo compoto facto et diligenter examinato et perscrutato per nos dictos judices, auditores, computatores et diffinitores predictos, una cum dicto Arnaldo de Lemena, invenimus dictum Raymundum bene et fideliter in administratione predictorum se habuisse et invenimus per justum compotum quod recepit a Bernardo de Assenuy, cive Valentie, qui eos recepit de redditibus, quos dictus magister Arnaldus habet in Valentia, scilicet, de octingentos solidos regalium Valentie, de quibus fecit mentionem in suo inventario sexcentos solidos, cum, re vera, residuos ducentos solidos idem Bernardus expendisset in provisione filie predicte dicti magistri Arnaldi et aliquarum dominarum dicti monasterii.

Item dictus Raymundus Conesa recepit tria millia et sexcentos Turonenses argenti.

Item centum et duodecim florenos auri.

Item mille et quingentos florenos auri, sicut continentur in dictis inventariis.

Item de uno panno de serico, operatum ad modum perlarum, quem vendidit Bernardus de Spelluncis, deductis inde quinque solidis, quos habuit cursor, decem et novem libras et quindecim solidos Barchinonenses.

Item de uno panno de samit, quem emit Bernardus Çanou ad opus Ecclesie Xative, decem et septem libras Barchinonenses.

Item de media petia de xamellot nigro, duas libras.

Item de Capella dicti magistri, cum aliquibus ornamentis altaris, quam dictus Andreas Ferrandi, cum fatribus pauperibus de Penitentia, portaverunt in Siciliam quadraginta sex libras et decem solidos Barchinonenses.

Item recepit a Bernardo Oliverii, quos ei misit in compoto illarum quinquaginta librarum, quas dictus magister eidem dimisserat ratione cuiusdam *Biblie manualis*, quam de libris dicti magistri penes se retinuit, quindecim libras Barchinonenses.

Item recepit de libris et rebus, qui et que penes dictum Raymundum remanserunt ad vendendum et distribuendum de libris et rebus contentis in dictis inventariis ultra illos libros et illas res, quos et quas, ut predicitur, habuerunt pauperes Massilie ad usum ipsorum pauperum, ut dictus magister Arnaldus in vita sua ordinavit, et ultra illos libros et illas res, quos et quas distribuit et erogavit in Provintia et alibi pauperibus et infirmis et devotis personis amore Dei et ob devotionem quam habebat erga vitam et conversationem dicti magistri Arnaldi, et quos libros et quas res, qui et que penes dictum Raymundum remanserunt et adhuc modo remanebant, dictus Raymundus, de consensu, voluntate, consilio et conscientia et mandato nostro, ne amplius, propter vetustatem vel aliam occasionem, deteriorarentur vel consumerentur, nobis presentibus, venditi et vendite fuerunt per eundem Raymundum pretiis competentibus, ut inferius declaratur et specificatur, triginta novem libras, undecim solidos et decem denarios regalium Valentie, ad quam summam dicta pretia in universo ascenderunt. Et sic diffiniendo et determinando dictum compotum invenimus, dicimus, pronuntiamus, diffinimus et determinamus auctoritate dicte comissionis quod dictus Raymundus Conesa, manumissor predictus, recepit de bonis, que fuerunt dicti magistri Arnaldi centum sexsaginta novem libras, sexdecim solidos et decem denarios regalium Valentie seu Barchinonensium et mille sexcentos duodecim florenos auri, qui dicti floreni, computati in unaquaque petia ad rationem sexdecim solidorum regalium Valentie, ascendunt ad mille ducentas octuaginta novem libras, duodecim solidos regalium Valentie.

Que quantitas dictorum florenorum in dicto compoto, computatis dictis florenis cum dictis regalibus seu Barchinonensibus, ascendunt ad summam mille quadringentorum quinquaginta novem librarum, octo solidorum, decem denariorum.

Item tria mille et sexcentos turonenses.

Item invenimus, dicimus, pronuntiamus, diffinimus et determinamus auctoritate predicta, diffiniendo et determinando dictum compotum, quod dictus Raymundus Conesa, manumissor predictus, dedit et distribuit juxta voluntatem dicti magistri Arnaldi omnes libros et res contentos et contentas in dictis inventariis et omnia bona predicta que fuerunt dicti magistri Arnaldi sunt data et distributa et vendita, ut predicitur, preter censualia, que dictus magister Arnaldus habet in civitate Massilie, et que dicte sorores, filie dicti domini Rostagni de Carboneriis, ut predicitur, tenere debent in vita earum, et preter domos, quas dictus magister Arnaldus habet in Montepesulo, quas tenent dicte repentite, et preter censualia, que dictus magister Arnaldus habet in Civitate Valentie, ut patet per inventarium inde factum, et preter centum solidos censuales supradictos, quos dicta filia sua cum nepte maiori, filia

dicti magistri de Assenuy, tenere debet in vita sua, et quod dictus Raymundus dedit, solvit et expendit in administratione dicte manumissorie tam in solutione legatorum factorum per dictum magistrum Arnaldum de Villanova in suo testamento et codicillo quam in helemosinis et piis causis quam in sumptibus, missionibus et expensis, quos et quas fecit circa administrationem dicte manumissorie et in viaticis supradictis ad deffensionem status et bonorum dicti magistri Arnaldi, ad executionem testamenti et ultime voluntatis dicti magistri Arnaldi exequendam, sex mille octingentos triginta turonenses argenti et quartam in florenis et Barchinonensibus computatis in dicto cambio, mille septingentas viginti libras, quatuordecim solidos, unum denarium Regalium Valentie et Barchinonensium. Et sic diffiniendo compotum predictum, dicimus, diffinimus, pronuntiamus et determinamus et judicamus quod dictus Raymundus Conesa dedit et expendit in causis in causis predictis ad executionem testamenti et codicilli dicti magistri Arnaldi, ultra plus quam recepit, tria mille ducentos triginta turonenses et quartam argenti et ducentos sexsaginta unam libras, quinque solidos, tres denarios regalium Valentie vel Barchinonensium. Quas quidem quantitates peccunie plus datas et expensas dicimus et pronuntiamus ac sententiamus quod dictus Raymundus Conesa possit habere et percipere de bonis predictis, que fuerunt dicti magistri Arnaldi, deductis inde quatuor turonensibus argenti veteribus de illis Regis Francie contentis in dictis inventariis post dictos quadringentos triginta duos reforçats argenti, cum ipsi quatuor turonenses oblivione in dicto compoto receptarum non intervenissent.

Et cum, viso testamento dicti magistri et inventariis inde factis et certificatione plenarie habita de bonis dicti magistri, que habebat tempore sue mortis et que ad manus dicti Raymundi pervenerunt, sive ipsa bona consisterant in peccunia, libris, scripturis, possessionibus, censualibus, sive in bonis mobilibus, audiverimus ab ipso Raymundo compotum seu rationem de omnibus ipsis bonis per ipsum receptis et de administratis, expenssis et datis per eum usque in hunc presentem diem, et invenerimus ipsum bene et fideliter in administratione eorum se habuisse eundem Raymundum Conesa, auctoritate dicte comissionis, ab omni actione, petitione et demanda reali et personali, quas contra eum et bona sua moveri possent per quemcumque et quoscumque ratione manumissorie predicte et administrationis eiusdem, auctoritate dicti domini Episcopi, per hanc diffinitionem et sententiam nostram plenarie absolvimus de presenti.

Et cum dictus Raymundus Conesa, manumissor predictus, post mortem dicti magistri Arnaldi, laboraverit, ut premittitur, in dictis viaticis per duos annos et plus, cum duabus equitaturis, et in negotiis dicti magistri Arnaldi per dictos duos annos et etiam usque nunc, et dictus magister Arnaldus in suo testamento mandaverit, voluerit, ordinaverit et consenserit quod manumissores sui possint plenarie sibimet satisffacere de bonis suis secundum quod eis videbitur faciendum super labore quem sustinerent pro onere dicte manumissorie et sue ordinationis exequende et complende, et licet dictus Raymundus

sibimet, ut predicitur, satisffacere possit de dicto labore, petiit a nobis, de predictis laboribus et sumptibus, in dicto compoto satisffactionem suam habendam a tempore preterito usque ad hanc presentem diem, pronuntiari, declarari, sententiari, tatxari et adjudicari de bonis dicti magistri Arnaldi. Quare nos, dicti auditores et judices, perspectis negotiis dicte manumissorie et laboribus quos inde dictus Raymundus sustinuit usque nunc, auctoritate predicta pronuntiamus, declaramus, sententiamus, tatxamus et adjudicamus quod dictus Raymundus habeat et habere possit et sibimet retinere et satisfacere pro dictis laboribus et equitaturis quinquaginta libras regalium Valentie. Est tamen certum quod in hac diffinitione non comprehenduntur tria mille turonenses argenti, quos idem Raymundus pro operibus pietatis, de mandato dicti magistri Arnaldi, pro gentibus de penitentia, et in operibus quarundam domorum tam Massilie quam Valentie et aliis, secundum quod frater Andreas predictus ei fecit publicum instrumentum in testimonium veritatis.

Item in hoc compoto non sunt ille centum libre, quas dictus magister Arnaldus ordinavit dari de bonis suis Monasterio Scale Dei pro Pauleto, nepote suo, ut in dicto suo testamento continetur. Immo reservantur eidem de bonis dicti magistri secundum conditionem sibi adiectam per dictum magistrum.

Item declaramus quod in compoto receptarum predictarum non fuerunt computati quadringenti triginta duo reforçats argenti cum uno albarano, in quibus facta mentio est in dictis inventariis, cum ipsi non essent dicti magistri, immo erant alterius, a quo dictus magister tenebat ipsos in comanda et ipsi comandatario, cuius erant, cum albarano fuerunt traditi et restituti.

Item dicimus, declaramus et pronuntiamus, ut decet, quod, cum res infrascripte, scilicet hee, videlicet, unum reservatorium corporalium, una tovallola operata de auro et serico, unum velum virgatum virgis aureis.

Item quoddam Crucifixum in quodam panno lineo depictum.

Item quedam Camisia parva de panno albo, quam dedit Summus Pontifex dissuta.

Item due Postes cipressi cum ligaturis ferri ad altare non fuerunt vendite. Ipse Raymundus potest, de ipsis, ordinare secundum Deum ut melius sibi videbitur faciendum. Per hanc vero autem diffinitionem non intendimus quod dictus Raymundus sit absolutus ab administratione dicte manumissorie de cetero facienda. Immo volumus, pronuntiamus et declaramus quod dictus Raymundus remaneat in manumissoria predicta exequenda, et bona predicta, que fuerunt dicti magistri, tenere et administrare possit tanquam manumissor predictus, ut dictus magister voluit et mandavit in testamento et codicillo suis predictis.

Libri et res, qui et que remanserunt penes dictum Raymundum ad vendendum et venditi et vendite fuerunt pro dictis triginta novem libris, undecim solidis et decem denariis in universo, ut pertangitur et singulariter pretiis infrascriptis, declaramus et specificamus quod sunt hee, scilicet, quedam *Biblia scripta in ebreo* cum cohopertorio suo, que fuit vendita pro quindecim libris.

Item quoddam *Psalterium in ebreo*, pro quindecim solidis.

Item *quidam libellus, editus per Raymundum Lull in ebraico*, sex denariis.

Item *duo libelli, scripti in pergameno super Biblia*, quinque solidis.

Item *Improbationes contra Alcoranum in latino*, duodecim denariis.

Item *due Sinonime in arabico*, in papiro una, altera in pergameno, tribus solidis.

Item *Cantica Evicene in papiro et in arabico* scripta, quindecim solidis.

Item *duo libelli in papiro et arabico* scripti, octo solidis.

Item *quoddam Romantium sive Ystorie, scriptum in pergameno*, quinque solidis.

Item duo libelli scripti in papiro et arabico et sunt *Sinonime Medicine*, duobus solidis.

Item una *Tabula Lune in pergameno depicta, in arabico, et una Anathomia in arabico*, duodecim denariis.

Item *duo Psalteria in Greco et pergameno scripta*, unum vetus, alterum novum et aliud in erminio, quindecim solidis.

Item alius libellus in erminio, pro tribus solidis.

Item unus *Liber de Geometria*, *in papiro et latino*, pro duobus solidis.

Item unus *libellus de Scientia Prospectiva, scriptus in latino et pergameno*, pro decem et octo denariis.

Item *Almanach*, decem solidis.

Item quoddam *scriptum super compotum et secreta Aristotilis*, insimul *scriptum in pergameno et latino*, pro duobus solidis et sex denariis.

Item unus *libellus Philosofie*, in pergameno, decem et octo denariis.

Item unus libellus *De equatione planetarum*, *scriptus in pergameno*, duobus solidis.

Item unus liber *De Agricultura*, *scriptus in pergameno et in latino*, quinque solidis.

Item unus libellus *super quartum Metaurorum et De Speculis*, *scriptus in pergameno*, pro tribus solidis.

Item *Metafisica Aristotilis et Liber Etichorum in pergameno et latino scriptus*, quadraginta solidis.

Item *Boetius De Scholastica et Quartus Metaurorum*, in pergameno scriptus, pro tribus solidis.

Item *Speculum Medicine in latino*, in pergameno, triginta solidis.

Item *duo Passionarii Galieni in pergameno et latino*, viginti et quinque solidis.

Item *Liber de Interioribus, in pergameno et latino* scriptus, quindecim solidis.

Item *quedam Simplices Medicine*, scripte in pergameno et latino, quinque solidis.

Item quidam *Liber Febrium Isach, in pergameno et latino* scriptus, sex solidis.

Item *Regimentum sanitatis cum Aforismis, in latino et pergameno* scriptus, tribus solidis.

Item *Cirurgia Tederici*, in pergameno et latino scriptus, sex solidis.

Item *quaternum quoddam, in quo continentur ea que debent jurare magistri in medicina et eorum privilegia*, sex denariis.

Item *Thesaurus pauperum*, *scriptus in latino et pergameno*, quinque solidis.

Item *Differentie febrium Galieni* et *Quartum Regiminis acutorum, in papiro*, duobus solidis.

Item *plures petie in papiro scripte super medicina*, duodecim solidis.

Item quidam libellus, ubi sunt *alique Simplices medicine*, *scripte in pergameno*, sex denariis.

Item *Summa fratris Raymundi de Penafort*, *in pergameno scripta*, viginti solidis.

Item *Cronice Romane cum quodam quaterno Sibille*, decem solidis.

Item *Vigesium De arte militandi*, in pergameno scriptum, quinque solidis.

Item *quidam liber in pergameno scriptus et in latino, cuius principium prime pagine incipit* Presens opusculum *et finit* blasfemaverunt *et finit dictus liber* in secula seculorum, *ubi tractatur de vitiis et virtutibus*, decem solidis.

Item *alius liber scriptus in pergameno, qui incipit* actidia *et finit* in secula seculorum amen, et dicitur *Tractatus exemplorum*, quinque solidis.

Item *Apologia fratris Bonaventure*, *in pergameno et latino* scriptus, decem solidis.

Item alius liber qui intitulatur *Oppositiones hereticorum contra Catholicum*, decem solidis.

Item *Boetius De consolatione*, *scriptus in pergameno*, pro duobus solidis.

Item *liber artis musice antique*, duodecium denariis.

Item *Glose super Decretali Cum marce duplicate*, in pergameno scripte, duobus solidis.

Item *Boetius in antica littera impressus*, duodecim denariis.

Item *unus libellus in papiro qui incipit* qui omnibus jussum speris *et finit* ut hoc sciatur et memoretur per secula, duodecim denariis.

Item *quedam tabula cuiusdam magni libri, ubi sunt tituli aliquorum librorum juris*, sex denariis.

Item *quedam sumula scripta in pergameno super Decretalibus*, decem solidis.

Item *quedam tabula super* [...] *pretiis librorum*, duobus solidis.

Item quedam *Sumula de Penitentia*, *que incipit* Compilatio presens materiam habet, tribus solidis.

Item unum quadrantem de ligno cum ornamentis suis argenti, sive pendulo cum stogio suo corii, quinque solidis.

Item quinque virgule cirurgie, que ponderant unam untiam et unum quartum et medium quartum untie, cum aliis ferriculis, et cum quodam stogio corii, duodecim solidis.

Item unum Marchum unius libre, duobus solidis.

Item unum lapidem tactus, sex denariis.

Item quedam emprenta leonis, duodecim denariis.

Item speculum de calibe rubiginatum, duodecim denariis.

Item unum Cyphum de maure, duobus solidis.

Item una laterna flexibilis, duobus solidis.

Item alia laterna, decem et octo denariis.

Item una acuta navigandi de duabus caramidis, duobus solidis.

Item quoddam frustrum nigrum ligneum, et non fuit appretiatum quare ignorabant eius conditionem.

Item quedam Catedra ferri, quinque solidis.

Item duo stralla vetera et rupta cum rosis rubeis et albis, decem solidis.

Item duo Coffri viridis coloris et veteres et alter ipsorum fractus in cooperta, quindecim solidis.

Item alii duo nigri coloris, viginti solidis.

Item alii duo cofrelli viridis coloris, viginti solidis.

Item una caxia de pinu, septem solidis.

Item alia d'alber, octo solidis.

Item unum punxet de ferro cum manubio fustis, quatuor denariis.

Item una Bursa lini cum quadam camisia libri parvi et cum tribus pilleis catalanicis, tribus solidis.

Item *unum quaternulum, ubi sunt duo mocera, in pergameno scriptum*, quatuor denariis.

Item *una summa in pergameno et in ebraico scripta et glosata in latino contra judeos*, duobus solidis.

Item quedam *glosula Boecii in pergameno*, duodecim denariis.

Item in papiro *tabula compilata secundum ordinem alphabeti super primam partem Summe fratris Thome de Equino* (*sic*), duodecim denariis.

Item quedam *folia in pergameno, ubi sunt nomina Pontificum*, sex denariis.

Item quidam *libellus in papiro super paupertate*, sex denarios.

Item alia quaternula, quorum nomina ignorantur, tam in pergameno quam papiro scripta, que sunt parvi valoris, que extimari non possunt propter eorum pretii modicitatem, licet in inventario continerentur.

Item duo frustra coralli, decem et octo denariis.

Item una Bursa lini, duobus denariis.

Item unus anulus auri cum lupa saphiri, qui fuit extimatus valere per argentarios viginti solidos.

Alius anulus auri cum lapide composito ex tribus lapidibus, alio qui vocatur Cornalina, alio Calçadoyne, alio Cerdoyne, quindecim solidis.

Item sex oboli auri cum figura leonis, quorum quilibet fuit extimatus valere quatuor solidos et sex denarios, et in suma viginti et septem solidos.

Item sex pixides sive capsule fustis cum duabus bursis seu saculis corii, duodecim denariis.

Facta fuit dicta diffinitio vel actum est hoc in Civitate Valentie, in Domo Decanatus Valentie, ubi dictus Guillemus Dauini habitabat, undecimo kalendas Novembris, anno Domini .millesimo .CCC°. decimooctavo, in presentia dicti Arnaldi de Lemena.

Sig + num Guillelmi Dauini. Sig + num Raymundi de Boccenich, judicum, auditorum, computatorum et diffinitorum predictorum, qui dictam

diffinitionem et determinationem seu predicta fecimus et eam et omnia supradicta laudamus, concedimus et firmamus.

Testes fuerunt ad hec vocati et rogati magister Berengarius Eymerici, Guillelmus Fabri, rector Darchos, Petrus Porta, presbiter, Matheus Anthonii et Francischus Ospitalis, de Domo dicti domini Guillelmi Dauini.

Ego Guillelmus Dauini, canonicus Valentinus, judex, auditor, computator et diffinitor predictus, qui, una cum Raymundo de Buccenich, coniudice, coauditore, computatore seu diffinitore predicto, hanc diffinitionem feci et subscribo.

Ego Raymundus de Boccenich, presbiter, judex, auditor, computator et diffinitor predictus, qui, una cum venerabili Guillelmo Dauini, canonico Valentino, coniudice, coauditore, computatore seu diffinitore predicto, hanc diffinitionem feci et subscribo.

Sig + num Jacobi Martini, notarii publici Valentie et totius alterius terre et dominationis Illustrissimi domini Regis Aragonum, eius auctoritate, qui, de mandato dominorum Guillelmi Dauini et Raymundi de Boccenich, judicum, auditorum, computatorum et difinitorum predictorum, hec scribi fecit et in formam publicam redegit el clausit loco, die et anno prefixis, cum raso et emendato in .XXX[a]. .III[a]. linea, ubi dicitur tradidit fratri Bernardo de Pinu, vices gerenti, ut asserebat, dicti inquisitoris Valentie, alios et tractatus et scripturas, editos et editas per dictum magistrum Arnaldum, licet non essent ipsius dicte manumissorie, immo erant dicti, et in .XXXV[a]. linea, ubi dicitur quibus dictus, et in .XXXVII[a]. linea, in dictione, que dicitur expendisset, et in .XLVII[a]. linea, in dictione, que dicitur viaticis, et in .LX[a] linea, ubi dicitur scilicet, et cum raso et emendato in .LXI[a]. linea, ubi dicitur Lull, et in .LXXI[a] linea, ubi dicitur super principiis, et in .LXXII[a] linea, in dictionibus que dicuntur duodecim denariis, et cum superposito in .LXXIII[a]. linea, ubi dicitur caramidis, et cum superposito in .LXXVI[a]. linea, ubi dicitur et alia, et cum superposito in linea subscriptionis dicti Raymundi de Boccenich, ubi dicitur Guillelmo.

[a] El P. Martí de Barcelona data aquest document el 2 d'octubre de 1318. [b] Text il·legible perquè el pergamí està raspat.

263

1318, agost, 17. Barcelona

Fra Jaume Alemany, prior provincial dels dominics de la província d'Aragó i administrador del monestir de monges dominiques de Santa Maria Magdalena de València, nomena els frares Berenguer Oliver, Joan de Sant Egidi i Jaume de Pradines procuradors amb poders sobre el llegat atorgat per Agnès, qui fou muller de mestre Arnau de Vilanova, a sor Maria de Vilanova, filla seva, monja del monestir esmentat.

Arxiu Notarial de Barcelona, Protocol de Bartomeu Vilalta, f. 102 r. Original.

Publicat pel P. Martí de BARCELONA, *La cultura catalana*..., 405-406, doc. 341.

Die jovis .XVI°. kalendas septembris, anno Domini .M°. CCC°. XVIII°.

Ego frater Jacobus, fratrum predicatorum in provincia Aragonie prior provincialis ac auctoritate apostolica gerens in spiritualibus ac temporalibus vestram administracionem Monasterii Sancte Marie Magdalene Civitatis Valencie sororum[a] inclusarum de ordine predicatorum, constituo et ordino vos discretos fratrem Berengarium Oliverii, fratrem Johannem de Sancto Egidio et fratrem Jacobum de Pradinis, de ordine predicatorum, licet absentes, et quemlibet vestrum in solidum *et cetera*, procuratores seu yconomos certos[b] et speciales ad petendum, exigendum et recipiendum quidquid et quantum domina Agnes, uxor quondam magistri[c] Arnaldi de Villanova, fisici, legavit sorori[d] Marie de Villanova, de ordine predicatorum, filie sue, conventuali dicti Monasterii, et ad petendum, exigendum et recipiendum totam hereditatem et legitimam maternam et supplementum legitime dicte sorori[e] Marie seu dicto Monasterio competentem[f] et competens et omnia dicta iura eidem sorori Marie seu dicto Monasterio competencia in bonis, et heredes seu successores ac detentores bonorum dicte domine Agnetis et executores testamenti seu ultime voluntatis eiusdem Agnetis, concedens vobis, dictis procuratoribus et utrique vestrum in solidum, plenum posse faciendi apocham seu apochas ac fines et pacta de non petendo de hiis omnibus et singulis quantitatibus peccunie et[g] bonis aliis que vobis tradentur, et computandi[h] et transigendi, ac in arbitros seu arbitratores committendi, et absoluciones, deffiniciones et remissiones et cessiones faciendi sub quocumque titulo sive causa, necnon possitis in predictis agere *et cetera*, vis firmandi ac sacramentum calumpnie *et cetera*, et instrumenta *et cetera*, sentencias *et cetera*, appellaciones[i] *et cetera*, apostolos *et cetera*, et recipere et appellaciones prosequi, protestari et requirere a protestacionibus et inquisicionibus intendere *et cetera*, et restituciones[j] in integrum petere, et procuratorem seu procuratores super predictis substituere ante litem contestatam et post, et eos revocare et alios subrogare, et negocia seu causas resumere quando et quociens vobis videbitur, et omnia alia facere, quecumque sint, necessaria, utilia seu oportuna, et quecumque ego postea etiam ea omnia et singula quecumque, que mandavi specialiter fieri[k] hic specialiter et expresse. Et volens vos in substituendis[l] a vobis relevare ab omni onere satis et vobis, vobis dictis procuratoribus, et vobis, notario, *et cetera*, sub bonorum dicti Monasterii omnium fisci judicatum solvi universis et me habere *et cetera*.

Fra Jaume Alemany, provincial de l'orde de Predicadors de la província d'Aragó, que atorga el document, fou present a l'acte de condemnació de mestre Arnau tingut a Tarragona el 1316. (VILLANUEVA, *Viage literario*, XIX, 323). Figura així mateix en una lletra de Jaume II, datada a València el 15 de març de 1317, en què el rei enfranqueix

Bartomeu Mathoses, ciutadà de València, procurador del monestir de Santa Maria Magdalena, i ho fa «ob graciam et preces venerabilis et Religiosi fratris Jacobi Alamanni, prioris provincialis fratrum predicatorum in provincia Aragonum, et Priorisse Monasterii Sancte Marie Magdalene, eiusdem ordinis, in Civitate Valencie situati». (ACA, C., reg. 216, f. 15r).

[a]sonorum *MB* [b]certes *MB* [c]magistro *MB* [d]sonori *MB* [e]sororis *MB* [f]competente *MB* [g]ex *MB* [h]compuntandi *MB* [i]appellacione *MB* [j]restitucionis *MB* [k]sic *MB* [l]substituendos *MB*

264

1319, maig, 21. València

Sor Maria de Vilanova, filla de mestre Arnau i monja del monestir de Santa Maria Magdalena de València, confessa haver rebut de Ramon Conesa els censos llegats pel seu pare, corresponents als anys 1312-1318.

ACV, Pergamins, núm. 2960. Original.

Cfr. R. Chabás, *¿Arnaldo de Vilanova valenciano?*, dins «Revista Valenciana de Ciencias Médicas», III, 25 (1901), 2-9.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 300, doc. 174.

E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1435.

Noverint universi quod ego Soror Maria de Villa nova, filia quondam venerabilis magistri Arnaldi de Villa nova, defuncti, de voluntate et consensu sororis domine Clare de Solerio, priorisse monesterii sante Marie Magdalene Valencie, de ordine predicatorum, ex certa sciencia per me et omnes meos confiteor et in veritate recognosco vobis Raymundo Conesa, preposito elemosine Sedis Valencie et manumissor (*sic*) testamenti dicti patris mei quondam, licet absenti tanquam presenti, et vobis Petro de Rateria, procuratori dicti Raymundi Conesa, presenti et recipienti, et vestris quod solvistis, satisfecistis et intregastis michi plenarie ad meam voluntatem in pecunia numerata super toto illo censuali quod dictus pater meus mihi demisit in sua ultima voluntate a me habendum et percipiendum singulis annis toto tempore vite mee ut in suo testamento continetur et quod pro me recepistis a die obitus dicti patris mei usque ad ultimam diem anni Domini M° (*sic*) CCC[i] decimi octavi proxime transacti. Et quare de predicto censuali seu peccunia numerata a vobis bene paccata sum et contenta plenarie ad meam voluntatem, renuncio scienter omni excepcioni solucionis, satisfaccionis et intregacionis predicte per vos michi non facte, ut predicitur, et doli. Unde per me et omnes meos absolvo vos et vestros et omnia bona vestra presencia et futura ab omni accione, questione, peticione et demanda horum omnium predictorum. Et facio inde vobis et vestris de predictis omnibus et singulis bonum et irrevocabilem finem et pactum tam reale quam

personale de non agendo seu de non conveniendo in judicio et extra. Quare michi et meis super predictis omnibus et singulis impono silencium sempiternum, sicut melius, plenius, sanius ac utilius potest dici, scribi et intelligi, ad comodum et salvamentum vestri et vestrorum perpetuo. Et ego soror Clara de Solerio, priorissa predicta, consentiens predictis, promito contra predicta non venire. Quod est actum Valencie, XII° kalendas Junii anno Domini M° CCC° decimo nono. Sig + num Sororis Marie de Villanova. Sig + num Sororis Clare de Solerio, priorisse predicte, que hec concedimus et firmamus. Testes huius rey sunt Clemens Lazari et Johannes Mironi, fusterii et vicini Valencie.

Sig + num Jacobi Martini, notarii publici Valencie, qui hec scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis cum superposito in VIII[a] linea, ubi dicitur transacta.

Al dors del pergamí, escrita d'una altra mà, hi ha aquesta inscripció: Solvit P. de Rateria VI denarios de sor Maria de Vilanova.

265

1319, setembre, 3 – desembre, 8. Castèlnòu d'Arri (Castelnaaudary), Avinyó, Carcassona.

Selecció de les actes del judici, celebrat des del 3 de setembre al 8 desembre de 1319, contra el franciscà Bernat Deliciós, acusat de desobeir el seu orde com a espiritual, de traïció contra el rei Felip IV de França, de l'assassinat del papa Benet XI i d'obstrucció a l'acció de la Inquisició. En relació a l'assassinat de Benet XI tres testimonis declararen que Bernat havia afirmat que el seu amic Arnau de Vilanova es faria càrrec de cometre l'assassinat aprofitant-se de la seva proximitat al papa. En conseqüència el frare li feu arribar un cofret embolicat amb un drap de cera que contenia «preparats, pocions, pols i cartes escrites de pròpia mà» destinats a l'objectiu criminal. Sempre d'acord amb els testimonis, al cap d'uns dies Bernat insistí en les seves prediccions d'una mort ràpida del pontífex tenint a les mans un llibre «d'una art prohibida» ple de cercles envoltats de caràcters i s'acostà molt a la data en què després moriria. Tanmateix a la fi Bernat fou absolt d'aquest càrrec, tot i ser condemnat a presó perpètua per haver obstaculitzat l'acció de la Inquisició i per haver fet traïció al rei.

BNF, Ms: Lat. 4270, ff. 6r, 11v, 12r, 50r-51r, 60v-61r.

Alan Friedlander, *Processus Bernardi Delitiosi: The Trial of Fr. Bernard Délicieux, 3 september – 8 december 1319*, Filadèlfia, American Philosophical Society (Transactions of the American Philosophical Society, 86.1), 1996.

Arnau de Vilanova, *Epistola de reprobacione nigromantice ficcionis (De improbatione maleficiorum)*, ed. Sebastià Giralt, Barcelona, Universitat de Barcelona – Fundació Noguera (Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia, VII.1), 2005. *http://www.fundacionoguera.com/libros/Arnaldi%20VII.1.pdf*

(…) Tenor... articulorum sub bulla domini papae, ut praedictum est, inclusorum talis est:

(…) 24. Item quod dictus frater Bernardus pronosticavit mortem domini Benedicti papae.

25. Item procuravit et consentiit quod abbreviaretur vita dicti domini papae Benedicti.

26. Item misit ad curiam Romanam nuncium suum proprium et per eum quemdam coffinum parvum pannis involutum clausum cum clavatura, cuius clavem retinuit, infra quem coffinum posuit et ad curiam misit quasdam confectiones, potiones, pulveres et litteras manu sua propria scriptas, quarum occasione dictus frater Bernardus procuravit et fecit abbreviare vitam dicti domini Benedicti.

27. Item quod machinatus fuit in mortem dicti domini Benedicti papae.

28. Item quod dictus frater Bernardus dixit quibusdam hominibus de Albia et Carcassona calendam infra quam dictus dominus Benedictus papa erat moriturus nec ultra poterat vivere.

29. Item quod ad dicendum praedicta studuit in quodam libro in quo erant multi caracteres et multae rotae et diversae scripturae in suis circumferentiis.

30. Item quod praedicta misit magistro Arnaldo de Villanova et quibusdam aliis per abbreviationem vitae domini Benedicti.

31. Item quod dictus frater Bernardus dixit quibusdam hominibus de Albia se scire facere cum artibus suis abbreviationem vitae inimici sui, et quod ipse reputabat inimicum suum et hominum de Albia et de Carcassona dominum Benedictum papam quia erat de ordine Praedicatorum et quia favebat dictis inquisitoribus, et quod ipse faceret abbreviare vitam dicti domini Benedicti papae. [...]

Anno domini millesimo trecentesimo decimo nono, indictione secunda, die tertia decima aprilis, Guilhelmus Francie, civis de Albia, testis iuratus et diligenter interrogatus super preventione supra facta contra fratrem Bernardum Delitiosi et super articulis in dicta preventione contentis, et [...] dixit et deposuit universa et singula [...]

Item super vigesimo sexto, septimo, octavo, nono, trigesimo, trigesimo secundo et trigesimo tertio articulis interrogatus, dixit quod tempore illo quo dictum negotium prosequebatur per dictos inquisitores contra dictos vicedominum, homines de Albia et fratrem Bernardum, quo etiam dominus Benedictus Papa vivebat, quadam die de qua non recordatur, in civitate Albiae in domo Raymundi Bauderii, dictus frater Bernardus dixit eidem deponenti: Guilhelme, vos scitis quod ego habeo multos inimicos propter vos et negotium istius villae et sum citatus per Papam Benedictum, et ipsi inimici conantur ad confundendum me ut dictum negotium destruatur, quia, si ego essem destructus, negotium esset perditum et destructum, et si vos vultis me iuvare donec a consulibus et aliis de villa habuerim auxilium, ego faciam taliter cum amicis meis quod dictus Papa Benedictus et alii inimici mei non

habebunt tempus longum persequendi nos nec dandi nobis damnum, quia ego habeo Romae unum amicum vocatum magistrum Arnaldum de Villanova aliter Catalani qui iuvabit nos in negotio isto. Et tunc dictus deponens dixit eidem quod ipse erat paratus facere quod posset et quod diceret sibi quid vellet eum facturum. Qui frater Bernardus dixit eidem testi se velle mittere nuncium specialem ad curiam Romanam et ad dictum magistrum Arnaldum pro praedictis negotiis consumandis, quia cum eo faciemus negotia nostra, et mutuetis mihi triginta libras Turonenses donec habuerim pecuniam a consulibus istius villae. Qui deponens dixit quod libenter, et in crastinum easdem triginta libras sibi portavit et in cofinis suis posuit, eo praesente et vidente. Postque, sequenti die, dictus frater Bernardus mandavit pro eodem teste quod veniret ad cameram suam in domo fratrum Minorum; qui venit ad eumdem fratrem Bernardum, et cum fuisset ibi supervenit ibidem Bernardus Bec de Albia portans secum unum cartonem cerae et unam parvam petiam telae. Qui frater Bernardus dixit eidem testi et Bernardo et cuidam famulo dicti fratris Bernardi vocato Stephano quod dictam petiam telae incerarent cum dicta cera, et tradidit eis quemdam cofinum de corio parvum longitudinis unius palmi clausum cum clavo, dicens eis quod cum incerarent dictam telam involuerent et cooperirent dictum cofinum cum dicta tela, adiiciens dictus frater Bernardus verba quae sequuntur seu similia: Sciatis vos alii quod istud cofinum mitto per Stephanum istum nuncium meum magistro Arnaldo de Villanova in curia Romana vel ubicumque sit, et mitto sibi literas, et in isto cofino sunt literae et illud cum quo negotia nostra expedientur, et state gaudiose quia negotium bene ibit et breviter audiemus bona nova. Qui Guilhelmus, Bernardus et Stephanus inceraverunt, plicaverunt et involuerunt prout idem frater Bernardus eisdem dixerat, et ibidem dictus frater Bernardus dictum cofinum tradidit dicto Stephano famulo suo et eidem iniunxit quod statim arriperet iter suum et dictum cofinum portaret et traderet dicto magistro Arnaldo. Qui Stephanus, accepto dicto cofino, iuxta praeceptum dicti fratris Bernardi ibidem et statim arripuit iter suum.

Interrogatus si dictus frater Bernardus dixit eidem testi qualiter dictus dominus papa Benedictus et inimici praedicti non haberent longum tempus persequendi eosdem, dixit quod non.

Interrogatus qualiter ipse deponens intelligebat dictum fratrem Bernardum intelligere dicta verba, dixit quod ipse testis tunc temporis intellexit et credidit et adhuc credit quod dictus frater Bernardus intelligebat quod ipse frater Bernardus faceret et procuraret quod vita dicti domini Benedicti Papae abbreviaretur, et credit firmissime ipse testis quod dictus frater Bernardus fuit conscius mortis dicti domini Benedicti Papae ex eo quia audivit dictum fratrem Bernardum dicentem verba de quibus supra deposuit et vidit dictum fratrem Bernardum tradentem dictum cofinum, ut supra deposuit.

Interrogatus si scit vel credit quae in dicto cofino continebantur, dixit se nescire nisi de literis de quibus dixit idem frater Bernardus, sed credit certissime et tunc credidit quod ibi essent aliqua posita per dictum fratrem Bernar-

dum propter quae dictus dominus Benedictus Papa moreretur, et credit quod propter illa quae erant in dicto cofino dictus dominus papa obierit, et credit quod plus vixisset dictus dominus papa si dictus frater Bernardus non misisset dictum cofinum seu contenta in eo. Item dixit quod post fere per quinque septimanas dictus frater Bernardus, qui erat Carcassonae, scripsit eidem testi et Petro de Castaneto quod venirent ad eum apud Carcassonam pro audiendis bonis rumoribus; quod et fecerunt. Et cum fuerunt ibidem in camera dicti fratris Bernardi, una cum quodam homine de Carcassona, cuius nomen ignorat, quem ibi invenerunt, et post multa verba dictus frater Bernardus dixit eisdem testi et Petro quod laetarentur, quod bona nova erant, quia ipse faciebat eos certos quod Papa Benedictus esset mortuus infra calendas iunii vel iulii; non recordatur ipse de quibus calendis dixit expresse, licet bene recordetur quod de aliquibus de praedictis dixerit. Dixit etiam ibidem dictus frater Bernardus gaudens, ut videbatur, quod non erat avis in mundo, quantumcumque cito volaret, quod posset tantum volare quod inveniret vivum dictum Benedictum Papam. Et tunc dictus Petrus de Castaneto dixit eidem fratri Bernardo qualiter poterat hoc scire. Qui respondit quod ipse inveniebat per naturam quod non poterat plus vivere, et recordemini bene ubi dico vobis et gaudeatis audacter quia pro certo ita est sicut dico vobis. Dixit etiam interrogatus ipse testis quod dictus frater Bernardus, cum dicebat eisdem ista verba supra proxime deposita, tenebat quemdam librum in manu parum apertum in quo erant rotae scriptae in traverso et in longitudine et circumcirca caracteres, et credit quod dictus liber erat artis prohibitae. Item dixit interrogatus dictus deponens quod postmodum cum venerunt de curia Romana illi de Albia et retulerunt eidem deponenti et aliis sociis suis mortem dicti domini Benedicti et diem mortis, invenerunt quod per quinque dies ante diem eidem deponenti et Petro prefixam per dictum fratrem Bernardum dictus dominus Papa Benedictus obierat; et tunc inter se dixerunt quod bene erant vera quae dictus frater Bernardus eisdem dixerat de morte praedicta. Postque idem deponens dixit eidem fratri Bernardo quod bene erant vera ea quae ipsis dixerat de morte domini papae et quod bene erat eis necessarium quia dies citationis ipsius fratris Bernardi nondum advenerat. {…}

Petrus de Castaneto, civis Albiensis, iuratus, {…} super vigesimo sexto, septimo, octavo, nono, trigesimo, trigesimo primo, secundo, et trigesimo tertio articulis interrogatus, dixit se nihil aliud scire, hoc excepto quod tempore quo vivebat dictus dominus Papa Benedictus, quadam die de qua non recordatur, tempore paschali, dictus Guilhelmus Fransa dixit eidem deponenti quod ipse habuit quamdam literam a dicto fratre Bernardo in qua continebatur quod dictus frater Bernardus mandabat eisdem Guilhelmo et ipsi testi quod venirent ad eum in Carcassonam, qui ipse diceret eisdem bona nova. Qui ambo iverunt Carcassonam ad dictum fratrem Bernardum, qui frater Bernardus in domo fratrum Minorum Carcassonae incontinenti cum vidit eos dixit eisdem testi et Guilhelmo verba quae sequuntur seu similia: Vos bene veneritis quia pro certo ego dicam vobis bona nova. Et cum eos introduxisset

in camera quam inhabitabat idem frater Bernardus dixit eis: Constet vobis pro certo quod Papa Benedictus non potest vivere ultra calendas iunii vel iulii; adiiciens verba quae sequuntur: Bene volaret avis si [volabat] de loco isto ad locum ubi est Benedictus Papa [et] inveniret eum vivum.

[Item dixit] quod dictus frater Bernardus tenebat in manu sua tunc temporis quando praedicta dicebat quemdam librum caracteratum cum rotis de rubeo et nigro, et cum ipse testis et dictus Guilhelmus interrogaverunt dictum fratrem Bernardum quomodo ita fortiter asserebat praedicta dictus frater Bernardus respondit eis quod ideo quia ita inveniebat per naturam et quod non dubitarent quia pro certo ea quae ipse eis dixerat essent vera de morte dicti domini Benedicti.

Bernardus Bec, civis Albiensis, testis iuratus [...] Item super vigesimo sexto, septimo, octavo, nono, trigesimo, trigesimo primo et trigesimo secundo articulis interrogatus, dixit se scire quia vidit et audivit et praesens fuit Albiae in camera ipsius fratris Bernardi una cum Guilhelmo Salvi et Philippo Alrici, domicello, et Petro Stephani et pluribus aliis hominibus consulibus de Albia, audita noviter creatione felicis recordationis domini Benedicti Papae, quod dictus frater Bernardus dixerat verba quae sequuntur seu similia: Si non pensamus de isto papa nos sumus confusi. Qui consules responderunt eidem fratri Bernardo quod ipsi erant parati facere quod ipse ordinaret [et] quod non remaneret pro pecunia; adiiciens idem deponens quod ipse intellexit tunc quod idem frater Bernardus intelligeret per illa verba tractare quod mors dicti domini Benedicti procuraretur ut celerius opportunitas ingrueret. Postque, circa festum beati Michaelis septembris eodem anno, idem deponens de mandato consulum de Albia accessit ad dictum fratrem Bernardum et interrogavit eumdem ex parte dictorum consulum si volebat aliquid praecipere. Qui frater Bernardus dixit eidem quod sic, videlicet quod iret empturus tres palmos de canabatio et ceram pro incerando dictum pannum. Qui deponens incontinenti ivit et emit dictam telam seu canabatium et tres quartones cerae, quae omnia portavit eidem fratri Bernardo; et erant ibidem cum dicto fratre Bernardo Guilhelmus Fransa de Albia et quidam garcio ipsius fratris Bernardi vocatus Stephanus. Et dixit idem frater Bernardus eisdem quod dictam telam seu canabatium incerarent. Quod et fecerunt. Et ibidem dictus frater Bernardus apportavit quemdam cofinum de corio parvum, longitudinis unius palmi seu parum plus, et dixit eisdem quod dictum cofinum involuerent cum dicta tela seu canabatio. Et dictus deponens interrogavit eumdem fratrem Bernardum quid in dicto cofino continebatur. Qui frater Bernardus dixit eidem quod ibidem aliquae res quae mittebantur magistro Arnaldo de Villanova et per quas fierent omnia negotia sua taliter quod [nec] dictus dominus Papa Benedictus nec alii inimici sui possent eis nocere, et ibidem dictum cofinum sic involutum tradidit dicto famulo suo vocato Stephano et rogavit eumdem deponentem quod iret cum dicto famulo et duceret eum per loca quod non videretur per villam. Quod et fecit, et ivit cum dicto famulo et eum conduxit usque ad locum vocatum al Vazer extra et prope civitatem Albiae.

Postmodum, eodem anno post festum nativitatis Domini, Guilhelmus Fransa dixit eidem deponenti quod dictus frater Bernardus erat in Carcassona et mandaverat pro ipso Guilhelmo quod veniret ad eum quia ipse diceret sibi bona nova de negotiis suis. Qui Guilhelmus et Petrus de Castaneto iverunt locutur cum dicto fratre Bernardo, et cum revenissent Albiae ipse deponens interrogavit dictum Guilhelmum Fransa de novis eidem per eumdem fratrem Bernardum dictis. Qui Guilhelmus dixit eidem deponenti quod dictus frater Bernardus eidem dixit quod dominus papa non esset vivus in proximis calendis iulii et quod sibi ostenderet quemdam librum in quo erant rotae rubeae et literae hinc inde, in quo dicebat quod inveniebat certitudinem dictae mortis. Postque, infra octo dies, dictus frater Bernardus venit Albiam et ipse deponens de mandato consulum ivit ad eum in domo Minorum in camera ubi morabatur et interrogavit eumdem fratrem Bernardum si illa quae sibi dixerat et Guilhelmo Fransa de morte dicti domini Benedicti essent vera. Qui frater Bernardus dixit quod sic verissima, et de quodam cofino suo extraxit quemdam librum in quo erant rotae rubeae intrantes una in aliam, et ibi erant literae scriptae et caracteres, et dixit eidem deponenti quod ipse inveniebat in libro illo quod dictus dominus Benedictus non esset vivus in calendis julii, et quod nec ipse dominus papa nec alii inimici sui possent eis nocere, et quia magister Arnaldus de Villanova cum aliis amicis suis hoc ordinaret. [...]

266

1322, maig, 26. València

Sentència sobre la legítima de Sor Maria de Vilanova, filla de mestre Arnau.

ACV, Pergamins, núm. 4134. Original.

Esmentat per R. Chabás, *¿Arnaldo de Vilanova valenciano?*, dins «Revista Valenciana de Ciencias Médicas», III, 25 (1901), 2-9.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 300, doc. 175.

E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1538.

Noverint universi quod cum coram Reverendo in Christo patre ac domino domino Raymundo, divina providencia Episcopo Valencie, questio seu controversia verteretur inter Religiosum fratrem Michaelem de Fraga nomine vicarie generalis Monasterii Sancte Marie Magdalene et procurator (*sic*) Priorise Monasterii predicti Sancte Marie Magdalene, nec non Sororis Marie, filie condam venerabilis Magistri Arnaldi de Villanova, ordinis supradicti ac eciam tocius conventus eiusdem ex una parte agentem, et Raymundum de Conesia, prepositum elemosine Sedis Valencie et manumissorem ultimi testamenti seu ultime voluntatis dicti Magistri Arnaldi ex altera deffendentem racione legi-

time pertinenti (*sic*) dicte sorori Marie in bonis dicti Magistri Arnaldi condam patris sui, que ad manus dicti Raymundi de Conesia pervenerunt.

Predictus dominus Episcopus, pluribus negociis occupatus, comissit examinacionem et determinacionem dicte questionis venerabili Bartolomeo de Caneto, jurisperito Valencie, per suam litteram in hunc modum.

Raymundus, misseracione divina Valencie Episcopus, venerabili Bartholomeo de Caneto, jurisperito. Salutem in Domino.

Questionem seu causam, quam Religiosa Priorisa et Conventus Monasterii Sancte Marie Magdalene Civitatis Valencie, ordinis predicatorum, seu Religiosus Prior dicti conventus nomine ipsius movere intendunt contra Raymundum Conesia, Priorem Elemosine Sedis Valencie, manumissorem venerabilis Magistri Arnaldi de Villanova condam ac bonorum ipsius detentorem, racione legitime pertinenti (*sic*) Sorori Marie, filie dicti condam Magistri Arnaldi, in bonis ipsius, Moniali professe dicti Conventus, vobis comittimus per presentes.

Injungentes vobis quatenus, vocatis qui fuerint evocandi, dictam causam seu questionem sumarie et de plano et sine strepitu et figura judicii omnibusque maliciis procul pulsis, audiatis ipsamque fine debito terminetis.

De consilio tamen et assensu expresso venerabilium Berengarii Marchi, sacriste, et Guillelmi de Valeviridi, canonicorum Valencie. Facientes quod decreveritis auctoritate nostra firmiter observari.

Testes autem qui nominati fuerint, si se odio, timore aut gracia subtraxerint, cogatis auctoritate jamdicta super predictis veritati (*sic*) testimonium perhibere. Nos enim super predictis de voluntate parcium predictarum vobis comitimus vices nostras.

Datum Valencie quinto idus febroarii anno Domini millesimo CCC° vicesimo primo.

Qua quidem littera presentata dicto venerabili et per ipsum venerabilem Bartholomeum reverencia qua decuit recepta, ipse venerabilis Bartholomeus processit super predictis auctoritate et mandato sibi litteratorie facto per prefatum Reverendum dominum Episcopum voluntate et consensu parcium predictarum juxta continenciam et tenorem eiusdem litere.

Visis itaque inventariis per ipsum Raymundum Conesia oblatis et extimacione bonorum dicti condam Magistri Arnaldi in quadam diffinicione eidem facta per venerabiles viros dominos Guillelmum Davini, Canonicum Valencie, et Raymundum de Boccenich, benefficiatum Sedis supradicte, et visis etiam instrumentis et albaranis per ipsum Raymundum oblatis, et expensis per ipsum factis ac datis tam in vita quam in morte dicti Magistri Arnaldi ipsi Sorori Marie, filie sue, et auditis etiam modo debito omnibus aliis que dicte partes coram eo dicere, allegare et proponere voluerunt, renunciato et concluso in predictis per partes predictas et die assignata eisdem ad sentenciam audiendam, pronunciavit presentibus partibus in hunc modum.

Unde ego Bartholomeus de Caneto, judex predictus, visis inventariis per Raymundum de Conesia, prepositum elemosine Sedis Valencie ac manumisso-

rem condam Magistri Arnaldi de Villanova, de bonis que fuerunt dicti Magistri Arnaldi, confectis, et visa extimacione ipsorum bonorum in quadam diffinicione eidem facte (*sic*) per venerabiles et discretos viros Guillem Davini, Canonicum Valencie et Raymundum de Boccenich, benefficiatum eiusdem, visis etiam instrumentis, apocis publicis et albaranis per dominum Raymundum de Conesia coram me exibitis de datis ab eodem ac etiam de expensis per ipsum factis ac datis tam in vita quam in morte venerabilis Magistri Arnaldi ipsi filie administratis ac etiam omnibus aliis que ipse partes tam verbo quam scripto coram me dicere, proponere seu allegare voluerunt, habita super hiis plena deliberacione, ac consilio prudentium specialiter Reverendi patris domini Episcopi Valencie nec non Berengarii Marchi, Sagriste Valencie, et Guillelmi de Valle viridi, Canonici eiusdem, sentenciam fero in modum qui sequitur.

Cum constet mihi quod predictus magister A^us^. de Villanova in suo ultimo testamento Sororem Mariam, monialem Monasterii Ste. Marie Magdalene, filiam suam, instituerit in hiis que tempore ingressus ipsius contulit ac etiam in sensualibus (*sic*) ad sui provisionem tamen assignatis, videlicet quingentis quinquaginta unum solidos et duos denarios ac in aliis que occasione ipsius Monasterio predicto largitus fuit. Constetque mihi quod predicta Sor Maria non habuerit complementum legitime sibi pertinenti in bonis que fuerunt dicti patris sui et ad manus dicti Raymundi de Conesia pervenerunt, cum predictus Magister Arnaldus dimisserit dicte Sorori Marie usum fructum tamen dictorum censualium et etiam sit certum et indubitatum quod aliquis non potest gravare filios suos in eorum legitima.

Idcirco, motus ex hiis et aliis que possunt et debent movere animum judicantis, per hanc meam sentenciam pronuncio atque declaro predicta censualia eidem Sorori Marie per predictum patrem suum relicta pertinere et pertinere debere ipsi filie ac etiam ipsi Monasterio plena proprietate per hanc meam sentenciam ad imperpetuum adiudico sic quod habeat et possideat ad omnes suas voluntates.

Ita tamen quod istis sit contenta pro omni sua parte et legitima sibi pertinente in dictis bonis una cum receptis per ipsam Sororem Mariam et per ipsum Monasterium de bonis ipsius patris, non obstante ordinacione ipsius Magistri Arnaldi cum, ut predictum est, non possit eam gravare in sua legitima, super omnibus autem aliis per partem dicte Sororis Marie petitis super bonis que fuerunt dicti Magistri Arnaldi et ad manus predicti R^i^. de Conesia pervenerunt, dictum Raymundum de Conesia absolvo et dicte Sorori Marie et eius parti super predictis impono silentium sempiternum.

Salvo tamen ipsi Raymundo pro debita (*sic*) que eidem debentur per dictum Magistrum Arnaldum et ea que expendit ultra quam receperit de bonis ipsius Magistri Arnaldi possit petere et recuperare de sustantia que actenus extitit dicti Magistri Arnaldi suo tempore atque loco.

Lata fuit hec sentencia in presencia Reverendi patris ac domini Episcopi Valencie in palacio eiusdem die mercurii que fuit septimo kalendas Junii

anno Domini Millesimo CCC° XX° secundo. Presentibus testibus Bernardo de Mealla, Rectore Ecclesie de Cuylera, Bartholomeo de Manresa et Petro Remir, presbitero, et pluribus aliis ad hec vocatis et rogatis.

Et ego Bartolomeus de Caneto, iudex predictus, qui hanc sentenciam protuli, subscribo.

Sig + num Stephani Rubei, auctoritate Regia notarii publici per totam terram et dominacionem Illustrissimi domini Regis Aragonum, qui hanc sentenciam scribi fecit in Vª linea cum raso et emmendato ubi scribitur Monasterii et in XVIIª linea ubi legitur Coram me et cum superposito ubi legitur Magister. In XIXª linea et in XXª linea ubi dicitur tamen, et clausit loco, die et anno prefixis.

267

1322, maig, 27. València

Lliurament de la part de la legítima dels béns de mestre Arnau de Vilanova a la seva filla Maria, monja del monestir de Santa Maria Magdalena de València. Fra Miquel de Fraga declara acabat i tancat el plet.

ACV, Pergamins, núm. 1705. Original.

E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 1539.

Esmentat per R. Chabás, *¿Arnaldo de Vilanova valenciano?*, dins «Revista Valenciana de Ciencias Médicas», III, 25 (1901), 2-9.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 300, doc. 177.

Observació: la data *sexto nonas Junii* no es correspon amb les dates del calendari romà, on existeix el *sexto nonas Martii, Maii, Julii* i *Octobris*, però no en els altres mesos de l'any. Podria ser un error de nonas per kalendas. Així ho entenem.

Noverint universi quod ego frater Michael de Fraga, ordinis fratrum predicatorum et procurator venerabilis et religiose dompne sororis Clare de Solerio, Priorisse Monasterii Beate Marie Magdalene Valencie et conventus eiusdem, nomine predicto, cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro confiteor et in veritate recognosco vobis venerabili Raymundo Conesia, preposito elemosine Sedis Valencie, ut manumissori ultimi testamenti venerabilis Magistri Arnaldi de Villanova ac detentori bonorum eiusdem et vestris vos mihi dedisse, tradidisse et deliberasse ac misisse me dicto nomine in corporalem et plenam possessionem censualium infrascriptorum cum eorum pleno jure, que quondam fuerunt dicti Magistri Arnaldi.

Que quidem censualia mihi tradidistis racione partis et legitime pertinentis Sorori Marie de Villanova, moniali dicti Monasterii, in bonis dicti Magistri Arnaldi, patris sui. Super qua quidem parte et legitima ego ut procurator

predictus sentenciam obtinui a venerabili Bartholomeo de Caneto, jurisperito Valencie judiceque delegato a Reverendo in Christo patre et domino domino Raymundo, misseracione divina Episcopo Valencie, prout in dicta sentencia lata assensu pariter et consensu dicti domini Episcopi ac venerabilium Berengarii Marci, sacriste, et Guillelmi de Valleviridi, Canonicorum Valencie, per prefatum Bartholomeum lacius declaratur.

Censualia autem in quibus mihi in possessionem misistis et ego dicto nomine habui et recepi a vobis sunt hec que sequntur. Primo triginta sex solidi regalium, quos facit annuatim Petrus Toçal pro quibusdam domibus.

Item novem solidi eiusdem monete censualis, quos facit Jacobus Bech pro quibusdam domibus.

Item Raymundus Maioli, pro quibusdam domibus, quatuordecim solidos.

Item Na Toralles, pro quibusdam domibus, quatuordecim solidos.

Item Jacobus Arroç, pro quodam orto, viginti tres solidos quatuor denarios.

Item Arnaldus Mir, pro quodam orto, viginti octo solidos.

Item Bartholomeus Prats, pro quodam orto, novem solidos quatuor denarios.

Item Berengarius Arnaldi, pro quodam orto, septem solidos.

Item heredes Nicholay Rubei, pro quodam orto, faciunt sexaginta sex solidos duos denarius.

Item heredes Felicis Ledonis, pro quodam orto, quatuordecim solidos.

Item Dominicus Guerrer, pro quodam orto, triginta quinque solidos.

Item Petrus Castellonis, pro quodam orto, quatuor solidos et octo denarios.

Item Na Vilalonga, pro quodam orto, quatuordecim solidos.

Item Johannes Calderarii, pro quodam ortal et quibusdam domibus, centum quinquaginta solidos.

Item Jacobus Valls, pro quadam pecia terre, viginti sex solidos octo denarios.

Item percipitur de quodam clibano qui est coram Ecclesia beati Bartholomei centum solidi.

Et sic sunt in suma quingentos quinquaginta unum solidos et duos denarios censuales prout hec omnia in quodam instrumento per vos mihi dicto nomine hodie facto clarius et lacius continetur.

Idcirco renuncians omni excepcioni predicti censualis cum toto eorum jure dicto nomine a vobis non habitori et receptori ac per vos me in corporalem possessionem eorundem non misisse et doli et instrumentum, nomine jamdicto absolvo et diffinio vos et omnia bona vestra et vestrorum ac bona dicti Magistri Arnaldi quondam ab omni peticione, questione et demanda reali sive eciam personali seu quacumque alia que contra vos vel bona vestra et vestrorum vel bona dicte manumissorie racione dicte legitime sive partis dicte Sorori Marie pertinencium in bonis dicti patris sui facere possem

seu eciam movere. Facioque insuper vobis et vestris et bonis eciam prefati magistri Arnaldi vestrique bonum finem et pactum speciale de non petendo sive exigendo aliquid de predictis censualibus videlicet et parti et legitime vel alio quolibet jure dicte Sorori Marie pertinentibus in bonis predictis michi predicto nomine et dicte Sorori Marie de Villanova aut dicte Priorisse seu dicto Monasterio super predictis omnibus et singulis silencium perpetuum imponendo.

Quod est actum Valencie sexto nonas Junii[a] Anno Domini millesimo CCC° vicesimo secundo. Sig + num fratris Michaelis de Fraga, ordinis et procuratoris predicti, qui hec laudo, concedo et firmo.

Testes huius rey sunt frater Andreas del Mas, ordinis predicatorum, Garcias de Monsó, beneficiatus in ecclesia Sti. Johannis Buiatella Valencie, et Galcerandus Çavila, presbiter.

Sig + num Stephani Rubei, auctoritate regia notarii publici per totam terram et dominacionem illustrisimi domini regis Aragonum, qui hec scribi fecit cum raso et emmendato in XII[a] linea ubi scribitur triginta quinque et clausit loco, die et anno prefixis.

Al dors del pergamí hi aquesta nota identificativa del document: Absolució e diffinició que frare Miquel de Fraga procurador de la Prioressa e convent del Monestir de Sta. M[a]. Magdalena feu al honrat en R°. Conesa axí com a marmessor del derrer testament de Maest[e]. Arnau de Villanova.

[a] Pot ser un error de nonas per kalendas, puix no existeix per al mes de juny el *sexto nonas Junii*.

268

1322, maig, 20. València

Fra Arnau Burguet, O.P., ministre provincial, dóna llicència a P. Benrell i a fra Miquel de Fraga, O.P., perquè puguin rebre de Ramon Conesa la legítima de Sor Maria de Vilanova, filla de mestre Arnau.

Document esmentat per FUSTER, *Biblioteca valenciana*, op. cit., I, p. 305.

P. Martí de BARCELONA, *Regesta*..., EF, 47 (1935), p. 300, doc. 176.

Escriu Justo Pastor Fuster: «... dio una buena y cristiana educación a su hija, que fue religiosa en el Convento de Santa María Madalena del Orden de Santo Domingo de esta Ciudad (Valencia). Lo que consta por escritura ante Pedro Benrell en los idus de Abril de 1322, en la que Fray Arnaldo Burguet, Provincial (que fue elegido por segunda vez en 1320) del Orden de Predicadores de la Provincia de Aragón, da licencia a Fray Miguel de Fraga, procurador, conventual en el convento de Valencia, para que pudiese cobrar cualesquiera cantidades de los albaceas y herederos del maestro Arnaldo de Vilanova, y de

los detentores de sus bienes, para hacerse pago de la legítima de sor María de Vilanova, su hija, Religiosa en el Convento de Santa María Magdalena. Núm. 90, legajo letra C.»

El P. Martí de Barcelona opina que, si és certa l'existència d'aquest document, la data que se li atribueix no és exacta; perquè no és creïble que fra Burguet donés aquest permís el 13 de juny quan el lliurament de la legítima fou fet el 27 de maig. Creu el P. Martí que el document podia portar la data de 13 de les calendes de juny, això és, 20 de maig.

269

[1322], agost, 23. València

Sor Maria de Vilanova, filla de mestre Arnau, nomena procurador seu fra Miquel de Fraga, prior del convent de dominics de València, per tal que pugui reclamar dels hereus o marmessors de Guerau Pere els cent sous que aquest llegà per a ella en el seu testament.

ARV, Protocols, Notal de Salvador Vich, 2837, f. 114 v.
Publicat per Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318*..., dins «Dynamis», I (1981), 273, doc. 15.

Sor Maria de Villanova, de ordine Sancte Marie Magdalene Valencie, de ordine predicatorum, scienter, de expresso assensu et voluntate venerabilis sororis Clare de Solerio, priorisse dicte domus, et sororis Matiane de Fortaneto, subpriorisse, et sororis Dulcie de Morella, et sororis Saure Lançol, et sororis Sanxie Lopiç, conventualium dicte domus, et aliarum dominarum presentium et firmantium, facio *et cetera* procuratorem meum certum et specialem vos, fratrem Michaelem de Fraga, priorem dicte domus nostre de ordine predicatorum, presentem, *et cetera*, ad petendum *et cetera*, nomine meo et pro me, ab heredibus, manumissoribus vel detentoribus bonorum quondam Geraldi Petri, et a bonis eorum, illos centum solidos regalium Valencie, quos jamdictus[a] Geraldus Petri michi legavit in suo ultimo testamento, ut in ipso continetur, concedendo vobis in hiis totum locum meum, sic quod, auctoritate presentis procuracionis, possitis predictos heredes, manumissores et detentores bonorum jamdicti[b] Geraldi Petri, propter dictam peccunie quantitate[m] habendam, in curia et extra curiam convenire, *et cetera*, ipsos et eorum bona agere, *et cetera*, procuratorem, *et cetera*, apocham, *et cetera*, et omnia alia, *et cetera*. Ratum, *et cetera*.
Testes, frater Franciscus Fusterii et Petrus Marci, Valencie vicinus.

[a] iam dictus *RL* [b] iam dicti *RL*

270

1322, novembre, 13. València

Ordre de l'infant Alfons al batlle de Requena que ajudi el prior dels dominics de València en la cerca i captura de sor Maria de Vilanova, filla del mestre Arnau de Vilanova, que s'ha escapat del convent de dominiques amb sor Sança López i es troba a Requena.

ACA, C., reg. 387, f. 156r.

Publicat pel P. Martí de Barcelona, *Nous documents*..., AST, XI (1935), 126, doc. 43.

P. Martí de Barcelona, *Regesta*..., EF, 47 (1935), 300, doc. 178.

Infans *et cetera*. Dilectis judici et alcaldis Requene, *et cetera*. Cum soror Maria de Villanova et soror Sanccia Luppi, moniales de ordine predicatorum, Dei timore postposito et verecundia retrojecta,[a] afugerint[b] a Monasterio predicatricum civitatis Valencie, clausuram ipsius Monasterii infringendo. Et, ut pro parte Prioris conventus dicti Monasterii didiscimus apud locum Requene predictum se receperint, ideo, ad dicti Prioris humilem supplicacionem, vos requirimus et rogamus quatenus quando per dictum Priorem vel alium eius nomine requisiti fueritis, jamdictas moniales, cum rebus quas secum asportarunt, capiatis et captas tradatis ipsi Priori vel eius nomine requirenti. Ex hoc enim justicie satisfacietis idque gratum habebimus et acceptum.

Datum Valencie idibus novembris anno predicto.

Berengarius de Rajadell, mandato domini Infantis, facto per Petrum de Boyl.

Per testament d'Arnau de Vilanova (20 de juliol de 1305) eren nomenats marmessors seus Pere Jutge, Ramon Conesa, Pere de Montmeló i Jaume de Pla. En fer-se l'Inventari del 6 de desembre de 1311, aquest darrer ja era mort. La Testamentaria d'Arnau de Vilanova donà feina a Ramon Conesa, principal i gairebé únic marmessor, per deu anys. Entre els plets que suscità no fou el menys important el de sor Maria de Vilanova, filla del metge. Nascuda abans de 1280, sembla que ingressà al monestir de Santa Maria Magdalena de València vers 1292. La muller d'Arnau, Agnès Blasi, apareix ja en el primer document conegut sobre el mestre, datat a 18 d'agost de 1281 (Finke, AA, II, 872) i en la cessió del castell d'Ollers (EUC, III, 1909, 140 ss) del 7 de gener de 1289; el nom de la filla comença a aparèixer, ja dins el monestir, el 21 de novembre de 1291 (Arxiu de la Catedral de València, pergamí 757) i altra vegada en el testament esmentat. Existia, segons la liquidació final de la marmessoria (1318), una donació d'Arnau de Vilanova a favor de la seva filla Maria, de 100 sous censuals sobre un forn que tenia a la parròquia de Sant Bartomeu, de València, datada, dita donació, a València el 16 de març de 1281. Pel document present veiem que, arran de la mort de mestre Arnau, les monges dominiques sol·licitaren del rei que manés als marmessors de respectar la retenció per la comunitat d'una part dels béns del mestre fins a

la quantitat equivalent a la legítima; el 21 de maig de 1319, sor Maria de Vilanova confessa haver rebut de Ramon Conesa els censos llegats pel seu pare corresponents als anys 1311-1318 (Arxiu de la Catedral de València, pergamins 1538 i 1539); el rei havia confiat l'examen del plet al jutge reial Guillem de Jafer. Si hem de creure Fuster (*Biblioteca Valenciana*, I, 305), el 13 de juny de 1322 fra Arnau Burguet, provincial dels dominicans d'Aragó, donava permís a P. Benrell i a fra Miquel de Fraga, procurador del monestir de València, per a rebre i traspassar a sor Maria de Vilanova la legítima atorgada per sentència de 26 de maig. Un cop rebuda la quantitat i per divergències suscitades tal volta entre les monges, sor Maria de Vilanova i sor Sança López s'escaparen del monestir i es refugiaren a Requena. (Sobre fra Miquel de Fraga, o.p., cfr. ACA, C., reg. 172, f. 46v. i reg. 377, f. 34r).

[a] rejecta *MB* [b] aufugerint *MB*

271

1346 octubre 30. Girona

A l'inquisidor. El diumenge 22 d'octubre, en sermó general a la Seu, es va ordenar cremar els escrits d'Arnau de Vilanova que no fossin de medicina. Hi ha hagut protesta de clergues i laics, perquè la monició era massa genèrica i podria incloure obres aprovades per l'Església. Prega que precisi quines obres són condemnades i que elabori una lletra, publicadora conjuntament per ell i el bisbe, contra els qui juren contra Déu i practiquen l'endevinació.

Arxiu Diocesà de Girona (ADG), U 10, f. 126rv.

Honorabilis domine: Bene credimus prudentiam vestram meminisse qualiter die dominica XI Kalendas nouembris intitulata, anno subscripto, generali sermone in gradario nostre Gerundensis ecclesie super negotio sancte fidei catholice per vos facto,[a] ac quibusdam libris et scripturis hereticalibus per vos et nos fore comburendos iudicatis, ac secundum sententiam per vos ordinatam ac per nos et vos latam et publicatam combustis, monitio generalis autoritate vestra et nostra tunc facta extitit sub hac forma:

Quatenus quicumque haberet uel sciret vel traderet alios habere aliquem librum uel aliquos libros, sexternos vel scripturas quondam magistri A. de Villanoua, nisi essent pure de arte seu scientia medicine, et fratis Petri Iohannis quondam, de ordine fratum minorum, uel cuiuscumque alterius, siue sint in romancio siue in latino, in quibus aliquid contineatur de fide uel de paupertate Christi et apostolorum siue de potestate domini pape et Romane ecclesie seu statu presenti sancte matris Ecclesie, infra XV dies a noticia seu audiencia ipsius monitionis immediate sequentes libros et scripturas ipsas quascumque portarent vel mitterent, si haberent, vel denuntiarent aliquem vel aliquos habentes, si eos scirent vel crederent[b] habere vobis ac nobis seu alteri eorum

uel commissariis seu commissario nostro uel alterius nostri, vt vos et nos vel ipsius commissarii seu commissarius, visis et examinatis libris seu scripturis nobis delatis, que bone fuerint et utiles restituerentur eis quorum fuerint, et de aliis que male seu venenose et hereticales fuerint uel suspecte et periculose fieret quod magis expediens fuerit de consilio peritorum.

Alioquin quod quicumque ex certa scientia infra XV dies predictos a noticia ipsius noticionis (*sic*) nostre inmediate computandos litteras seu scripturas superius expressatas nobis uel alteri nostrum per se uel alium non tradiderit uel habentes non reuelauerit, dicta monicione precedente, nostra excommunicationis sententia tunc lata extiteret innodatus.

Verum, cum post latam dictam sententiam et monitionem factam, plures tam clerici quam layci iurisperiti et alii ciuitatis et diocesis Gerundensis coram nobis comparuerint et asseruerunt quod dicta nostra monicio adeo capciosa et generalis existit quod ex eius tenore et generalitate annectit et comprehendit quatenus omnes et singulos libros tam de sancta scriptura et per Ecclesiam approbata (*sic*) quam alios quoscumque per quosuis actos et compositos, cum in quibuscumque libris scripture sacre et multis etiam libris iuris de fide et Christi paupertate aut eius apostolorum habeatur mencio, coram nobis apportare vel mittere vel denunciare et per nos examinari haberent si euitare vellent excommunicationis sententiam supradictam, quod eis in dampnum et perjudicium non modicum verteretur, propter quod nobis supplicarunt vt vobis super hiis scribere deberemus et per vos et nos de iusto ac remedio debito prouidere.

Idcirco prudenciam vestram attente rogamus quatenus, visis presentibus, cum vestra speciali littera sub nominibus vestri et nostri ordinata ac vestro sigillo propio sigillata, declarari et interpretari velitis que super hiis videritis per vos et nos declarari et interpretari debere. Et nichilominus alicui discrete persone predicti vestri ordinis in hiis partibus cum vestri speciali littera committere vt in premissis etiam si que remanerent vel apparerent in posterum interpretanda seu declaranda, quod ea per se vel nobiscum auctoritate vestra declarare et interpretari possit, et alia facere que necessaria fuerint vel etiam opportuna, ac absoluere etiam quoscumque qui scienter vel ignoranter excommunicationis sententiam incurrerint supradictam, cum inde absolucionem pecierint ab eodem.

Videretur etiam nobis et dictis iureperitis, sicut et iam in consilio quidam ex eis dixerunt[c], quod verbum «crederent» in dicta monicione positum essent inde penitus remouendum, cum non sine magno periculo stare possit et posset forte ad illicitum obligare.

Preterea vobis placeat ordinare litteram sub vestro et nostro nomine in ecclesiis ciuitatis et diocesis predictarum publicandam contra quoscumque iurantes inordinate contra Deum et sanctos, ac diuinaciones facientes, prout per consilium iureperitorum dicte ciuitatis a vobis extitit in nostro palatio postulatum, et fuistis inde per eos etiam informatus, et obtulistis eisdem ipsam litteram vos facturum.

Taliter super hiis omnibus, si placuerit, vos habentes, quod nisi in necessario exhibendis clerici nec layci dicta sententia, que magna inducit pericula, minus debite in aliquo agrauentur.

Nobis rescribentes omnia vobis grata et queque vobis placuerint nos facturos.

Datum Gerunde, III Kalendas nouembris anno Domini M CCC XLVI.

[a]*corr pro* facta [b]*corr pro* drederent c *seq* quod *cancell*

272

1346 novembre 4. Girona

A fra Berenguer de Puig, O. P. Publicada pel bisbe i l'inquisidor l'ordre de cremar els llibres d'Arnau de Vilanova, s'ha rebut resposta. La faci publicar davant notari.

Arxiu Diocesà de Girona (ADG), U 10, f. 127v.

Noverit vestra venerabilis discrecio quod, lata et publicata per venerabilem dominum inquisitorem et nos quadam sententia die dominica preterita intitulata XI° Kalendas nouembris in gradario nostre gerundensis Ecclesie, fuit ibidem facta mencio quod quicumque qui haberet vel sciret vel crederet alios habere aliquem librum vel aliquos libros, sexternos vel scripturas quondam magistri Arnaldi de Villanoua, nisi essent pure de arte et scientia medicine, et fratris Petri Iohanis quondam de ordine fratrum minorum, vel cuiuscumque alterius, siue essent in romancio siue in latino, in quibus aliquid contineretur de fide uel paupertate Christi et apostolorum, siue de potestate domini pape et Romane ecclesie seu statu presenti sancte matris Ecclesie, infra XV dies proxime sequentes libros et scripturas ipsas nobis et ipsi portarent vel denunciarent, et alia etiam facerent, que in translato ipsius sententie, quod vobis mittimus, contineri noscuntur.

Quidam post latam dictam sententiam tam clerici quam layci iureperiti et alii ciuitatis et diocesis Gerundensis coram nobis comparentes asseruerunt quod dicta monicio adeo capciosa et generalis erat quod ex eius tenore et generaliter comprehendebatur et innuebat quod omnes et singulos libros tam de sacra scriptura quam iuris, etiam per Ecclesiam approbatos, quod etiam alios quoscumque per quosuis actores et iurium notatores compositos, cum in quibuscumque libris scripture sacre et multis aliis libris etiam iuris de fide et paupertate, potestate et statu predictis vel aliquo ex ipsis mencio habeatur penes se existentes presentare et denunciare et per nos examinari haberent, si euitare vellent excommunicationis sententiam per nos latam. Propter quod a nobis pecierunt vt eis super hiis deberemus, vt decebat, prouidere de remedio opportuno.

Quapropter nos, eorum petitione tamquam iusta admissa, dicto domino inquisitori predicta sibi exprimentes scripsimus vt declarare et interpretari deberet que essent super premissis interpretanda et declaranda[a], et nichilominus alicui in hiis partibus comitteret vt in premissis, si qua remanerent declaranda, possent suo nomine per suum comissarium declarari et interpretari, et absolui quoscumque qui incurrerent excommunicationis sententiam supradictam.

Qui nobis rescripsit per suas litteras quod in premissis uobis comissionem uobis faciebat per suam litteram specialem.

Verum cum presentiam vestram in dicta ciuitate habere non potuerimus, vt vna vobiscum possemus facere que in premissis facienda existerent, deliberacione cum nostro consilio habita, ac saluti animarum nostrum subditorum prouidere cupientes, die infrascripta super petitis a nobis in quantum nos tangere dinoscuntur quamdam super premisis declaracionem fecimus cum publico instrumento.

Propter, quod, vt inmediate, visis presentibus, cum in mora periculum imineat et tempus dicte monicionis vltra diem crastinam non duret[b], per vos fieri valeant similia vel que vobis videbuntur opportuna, mittimus vobis tam litteram que super premissis per ipsum dictum inquisitorem uobis mittitur, quam illam quam nobis misit, quam etiam translatum instrumenti facti super declaracione per nos facta per presencium portatorem, vt, ipsis omnibus per vos visis et recognitis, inmediate, vt premissum est, siue per instrumentum publicum seu vestram specialem litteram ibi vbi presens fueritis faciendum seu faciendam, publicandum seu publicandam prouidere in predictis valeatis, prout discrecioni vestre melius et vtilius videbitur expedire.

Et si qua uobis placuerit nos facturos rescribite confidenter.

Datum Gerunde, die sabbati in sero II nonas nouembris anno predicto.

Episcopus gerundensis venerabili ffratri Berengario de Podio de ordine predicatorum.

Marges: nihil

Hec littera debet poni in mense nouembris in tali signo: [+]

[a]*seq* possent suo nomine *cancell* [b]*ms* dures

273

1347, abril, 5. València

L'Almoina de la Seu de València, hereva d'uns censos de mestre Arnau de Vilanova, concedeix a Caterina, muller de Jaume Vives, posseïdors de terres a Raiosa, una avinença sobre el seu pagament.

ACV, Pergamins, núm. 8181. Original.

E. Olmos, *Pergaminos*..., núm. 2276.

Noverint universi quod ego Arnaldus Bruni, Canonicus Sedis Valencie, Thesaurarius et administrator laudabilis Elemosine eiusdem Sedis [...] pro venerabili [...] de Castronovo, Canonico Sedis jamdicte, per Reverendum patrem et dominum dominum Raimundum, divina providentia Valentinum Episcopum, et eiusdem ecclesie honorabile Capitulum in solidum constitutus de qua administratione constat per publicum instrumentum confectum in Sacristia Sedis predicte octavo kalendas Madii anno Domini Millesimo Trecentesimo Quadragesimosexto proxime transacto, clausum et subsignatum per Arnaldum de Casesvelles, notarium publicum infrascriptum, in quo sequentes clausule continentur:

Damus et concedimus jamdictis Thesaurariis et administratoribus potestatem plenariam possessiones et hereditates jamdicte Elemosine noviter acensandi ad illum censum agrarium seu tributum et ad illas intratas, de quibus ipsis vel eorum alteri bene visum fuerit expedire ac etiam de illis possessionibus et hereditatibus seu aliqua ipsarum concambium sive concambia faciendi et firmandi venditiones, permutationes, partitiones et quascumque alienationes, que fient seu jam facte sunt de possessionibus et hereditatibus dicte Elemosine laudandi et firmandi faticas inde retinendi, concedendi seu aliis conferendi laudimia et foriscapia et, si sic necessitas fuerit, instrumenta novi acapti et pro deffectu instrumentorum et alia quecumque instrumenta in predictis necessaria seu etiam opportuna faciendi fieri et firmandi.

Attendens quod vos, domina Catherina, uxor Jacobi Vives, vicini Valencie quondam, titulo herentie per dictum virum vestrum vobis facte, tenetis et possidetis quoddam trotium terre situatum in termino de Rauiosa, orta Valentie, ex illis viginti fanechatis terre, situatis in eodem termino, que tenebantur sub directo dominio venerabilis Magistri Arnaldi de Villanova quondam, ad censum viginti Macemutinarum auri solvendarum medietatem in festo Nativitatis Domini, et aliam medietatem in festo Sancti Johannis mensis Junii annuatim, ad rationem unius Macemutine pro fanechata.

Nunc vero tenentur sub directo dominio Elemosine antedicte et ad laudimium et faticam ac aliud plenum jus emphiteoticum. Quod quidem trotium terre, quod vos, dicta Catherina, tenetis et possidetis, ut premittitur, continet in se octo fanechatas et septuaginta bratiatas terre prout inventum extitit sogueiando.

Verumtamen, cum vos, dicta Catherina, non consueveritis solvere pro ipso trotio terre nisi quinquaginta quatuor solidos et tres denarios. Et teneamini ac debeatis solvere ad rationem unius macemutine pro fanechata pro censu ipsius trotii terre, qui census est in summa quantitas quinquaginta octo solidorum et novem denariorum.

Idcirco, reducendo ipsum trotium terre ad dictum censum quinquaginta solidorum et novem denariorum, solvendorum in terminis superius expressatis, auctoritate dicte administrationis, ipsum trotium terre, sicut confrontatur

cum terra Guillelmi deç Pla, lancerii, generi vestri, et cum terra et domibus Arnaldi Arrocer, et cum itinere quo tenditur de civitate Valencie apud locum de Quart, et cum terra Guillelmi Porquet, senda et braçallo mediis, vobis et vestris rattifico et confirmo tenore huius presentis publici instrumenti, ita quod ratione deffectus instrumentorum, aut ratione commissi seu alias quovis modo in vel super dicto trotio terre, de toto transacto tempore usque ad diem presentem, per administratores seu procuratores dicte Elemosine, vobis aut vestris non possit fieri vel moveri seu etiam intentari lis, controversia, questio aliqua vel demanda.

Imo presens instrumentum vobis et vestris perpetuo habeatur pro instrumento noviter a capite et pro deffectu omnium instrumentorum tam primiter et novi acapite quam etiam aliorum facientium pro terre trotio concedi. Sic quod de cetero vos et vestri predictum trotium terre, prout superius confrontatur, cum omni suo melioramento facto et faciendo, habeatis, teneatis, possideatis et in pace perpetuo expletetis, ad dandum, vendendum, alienandum, impignorandum, obligandum, excommutandum et ad omnes vestras vestrorumque voluntates inde cui et quibus volueritis perpetuo faciendas, exceptis clericis et personis religiosis ac militibus, qui de foro Valencie non existunt.

Salvo tamen jamdicte Elemosine censu suo predicto, dominio, laudemio et faticha ac omni alio pleno jure emphiteotico in omnibus et per omnia ad forum Valencie. Promittens quosupra nomine per me et successores meos in dicta administratione, quos ad hoc obligo et astringo jamdictas ratifficationem et confirmtionem ratas et firmas habere perpetuo et in aliquo non contrafacere vel venire. Ad hec ego, dicta Catherina, recipiens jamdictas laudationem, ratifficationem et confirmationem per vos, venerabilem Arnaldum Bruni, administratorem quisupra, michi factas sub censu et conditionibus supratactis, per me et omnes meos promitto vobis dictos quinquaginta octo solidos et novem denarios pro censu jamdicto vobis seu dicte Elemosine solvere annis singulis per terminos superius comprehensos. Obligando vobis dicto nomine ad hec me et omnia bona mea mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. In quorum omnium testimonium predictorum presens instrumentum fuit factum duplicatum per alphabetum divisum, unum tradendum dicte Catherine, penes jamdictam Elemosinam reliquum remansurum.

Quod est actum Valencie Nonas Aprilis anno Domini Milesimo Trecentesimo Quadragesimo septimo.

Sig + num Arnaldi Bruni, administratoris. Sig + num Catherine, uxoris Jacobi Vives quondam, predictorum. Qui hec concedimus et firmamus.

Presentes fuerunt ad predicta Religiosus frater Bernardus de Montfager, de ordine Predicatorum Conventus Valencie. Raimundus Revert, pre[s]biter. Et Nicholaus de Cases velles, scriptor, Valencie commorantes, vocati pro testibus et rogati.

Sig + num Arnaldi de Cases Velles, auctoritate Regia notarii publici per totam dominationem domini Regis Aragonum, qui hec scribi fecit et clausit

loco, die et anno prenotatis, cum superposito in Vª linea ubi continetur domina et reliqua ut supra.

274

1376. Avinyó

L'inquisidor Nicolau Eimeric escriu el Directorium Inquisitorum, *on recull la condemna de les obres de mestre Arnau de Vilanova l'any 1317 i els errors en què va incórrer segons el parer dels teòlegs*.

Arxiu Capitular de Tortosa (ACTo). *Directorium Inquisitorum, compilatum per fratrem Nicolaum Eymerici*, s. f. Còdex ms. en pergamí 212. S. XV.

Directorium Inquisitorum F. Nicolai Eymerici, Ordinis Praedicatorum, cum commentariis Francisci Pegñe, Sacrae Theologiae ac Iuris Vtriusque Doctoris. Venetiis. Apud Marcum Antonium Zalterium. MDCVII. p. 265.

Directorium Inquisitorum. Questio XI. De haeresibus dampnatis ab Inquisitoribus Aragoniae sine expresso mandato Papae.

Undecima quaestio est: haereses et errores et temeritates et falsitates condemnatae in praedictis partibus Cataloniae et Aragoniae per Inquisitores hereticae pravitatis auctoritate Apostolica, licet non de expresso mandato domini nostri Papae super illis in speciali facto; qui sunt?

Ad hanc respondemus quod tempore domini Papae Clementis V fuit in partibus illis quidam magnus medicus, vocatus magister Arnaldus de Villanova: qui condidit multos libellos, in quibus erant quamplures inserte et multum periculose hereses et errores: quae Tarraconae fuerunt condemnatae per fratrem Ioannem de Longerio, ordinis Fratrum Praedicatorum, et per dominum Gaufredum de Crudillis, Praepositum in Ecclesia Tarraconen. Vicariumque in eadem, sede vaccante: et hoc, anno Domini MCCCXVII. Errores autem et haereses a praedictis (ut praedicitur) condemnatae cum magno consilio Theologorum istae erant.

Errores Arnaldi de Villanova.

Primus error: quod natura humana a Deo assumpta est aequalis Deo in omnibus bonis suis, et quod tam alta sit humanitas in Christo, quantum deitas, et tantum possit.

Secundus error: quod quam cito anima Christi fuit unita divinitati, statim ipsa anima scivit omnia, quae deitas scit: quia alias (ut dicebat) non fuisset cum ea una persona, praecipue quia scire est circunstancia pertinens ad suppositum individuale, et non ad naturam.

Tertius error: quod Diabolus ingeniose fecit totum populum Christianum deviare a veritate Domini nostri Iesu Christi; sicque suxit et evacuavit populum Christianum, quod non dimisit in eo nisi pellem, id est, apparentiam cultus ecclesiastici, quem fecit ex usu: et fides, quam habet, est talis, qualis est fides daemonum. Et quod totus Christianus ducitur in infernum. Et quod Christiani per singulos status palam vita, et moribus, et affectibus ipsum abnegaverunt, et quod in toto corpore Christi collegii usque ad verticem a planta pedis, non solum vivit, sed regnat et imperat talis apostasia.

Quartus error est: quod omnes claustrales sunt extra charitatem, et damnantur, et quod omnes religiosi falsificant docrinam Christi.

Quintus error est: quod male fecerunt Doctores Theologi, qui aliquid de philosophia posuerunt in suis operibus: studium philosophiae, et philosophiam totaliter condemnando.

Sextus error: quod revelatio facta Cyrillo est pretiosior cunctis scripturis sacris.

Septimus error: quod opus misericordiae plus placet Deo quam sacrificium altaris.

Octavus error est: quod stabiliens capellanias, vel faciens celebrari missas post mortem, non facit opus charitatis, nec ex hoc meretur vitam aeternam.

Nonus error, quod qui in vita sua scit multitudinem indigentium et maxime amicorum Dei, et congregat et retinet superflua ad stabiliendum capellanias, et ad perpetuandum missas post mortem, quod certum est quod talis cadit in aeternam condemnationem.

Decimus error: quod in sacrificio altaris sacerdos offerens, vel offerri faciens, nihil Deo de suo offert, neque etiam voluntatem.

Undecimus error: quod in eleemosyna magis repraesentatur passio Christi, quam in sacrificio altaris.

Duodecimus error, quod in sacrificio missae non laudatur Deus opere, sed solum ore.

Tertius decimus error: quod in consultationibus Papalibus non est scientia nisi operum humanorum.

Quartusdecimus error: quod nunquam Deus comminatus est aeternam condemnationem peccantibus, sed malum exemplum praebentibus.

Quintusdecimus error et falsitas est quod anno ab Incarnatione Domini MCCCXXXV esset finis mundi totaliter, et ex toto.

Comentari de Francesc Pegña.

Commentarium XXVI Francisci Pegñe. Opus citatum, p. 267.

Quid sit Inquisitores damnare haereses. Cum dicit hic Eymericus se agere de haeresibus damnatis per Inquisitores Aragoniae sine expresso Papae mandato, non intelligas Inquisitores propria auctoritate posse definire dubia circa fidem. Id enim Romani Pontificis munus est, c. quotiens. 24. q. I. c. maiores, de baptis. et eius effectu. sed hoc vult Aragoniae Inquisitores sine expresso Papae mandato declarasse haereses iam damnatas, et iussisse ut iuxta sanctiones Canonicas earum punirentur auctores, de quo dixi supra in hac 2. parte super c. ad abolendam, vers. vel singuli Episcopi.

Arnaldus de Villanova haereticus. Quidam magnus medicus, vocatus magister Arnaldus de Villanova. Hic emersit circa annos Domini MCCCX. Libellos, quos edidit haereticos numerat Eymericus paulo post q. 28. huius 2 partis: hic, cum nollet se intra medicinae terminos continere, dum temere vult etiam Theologiam profiteri, misere labitur. Alchimiam etiam profitebatur; in qua tantum se profecisse iactabat, ut laminas aureas ea arte confectas, diceret omnibus se daturum explorandas, ut scribit Cassanaeus in Catalogo gloriae mundi, p. 11, consideratione 40.

Alchymistarum incommodum. Caeterum ea omnia arte daemonum, cum quibus familiaritatem habuisse dicitur, constare creduntur: nam hoc est huic hominum generi valde familiare, ut ex Chymica professione ad daemonum invocationes et pactiones accedant, ut docuit Eymericus 3. parte, tit. de signis, quibus Necromantici haeretici cognoscuntur nu. 115. sed hoc eam distinctionem recipit, quam ibi attuli, scilicet p. 3.versic. Alchimistae, ut in pluribus.

De hoc Arnaldo de Villanova eadem, quae hic scribit Eymericus, recensent Bernardus Lutzemburgus in Catalogo haereticorum, lib. 2. verbo Arnaldus de Villanova, et Gabriel Prateolus lib. I, c. 69, de vitis et sectis haereticorum.

SIGLES I ABREVIACIONS

AAV	Arxiu Apostòlic Vaticà
ACA	Arxiu de la Corona d'Aragó
ACB	Arxiu de la Catedral de Barcelona
ACV	Arxiu de la Catedral de València
ACuV	Arxiu de la Cúria de València
ADG	Arxiu Diocesà de Girona
AHEM	Arxiu Històric Eclesiàstic de Morella
AM	Alòs-Moner
AMM	Arxiu Municipal de Moià
AST	Analecta Sacra Tarraconensia
ASV	Arxiu Secret Vaticà
a.	article
BNF	Bibliothèque Nationale de France
C.	Cancelleria reial
cap.	capítol
carp.	carpeta
cfr.	*confer*, vegeu
col.	columna, columnes
coord.	coordinació
CRD	Cartes Reials Diplomàtiques
CSIC	Consell Superior d'Investigacions Científiques
cur.	curante
dir.	direcció
doc.	document, documents
ed.	edició
F	M. Francowitz
EF	Estudis Franciscans
EUC	Estudis Universitaris Catalans
f.	foli
ff.	folis
HF	Heinrich Finke
id.	ídem
Inc.	Incarnationis
JV	Jaime Villanueva
lín.	línia
lib.	llibre
MB	Martí de Barcelona
McV	McVaugh
MP	Menéndez y Pelayo

MR	Mestre Racional
Ms., ms.	manuscrit
Mss., mss.	manuscrits
núm.	número
op. cit.	opus citatum, obra citada
OFM	Ordo Fratrum Minorum
OP	Ordo Praedicatorum
p.	página
pp.	pàgines
perg.	pergamí
q.	quaestio, qüestió
r.	recto
reg.	registre
RCaT	Revista Catalana de Teologia
RCh	Roc Chabás
RL	Rodrigo Lizondo
RLl	Rubió i Lluch
RP	Reial Patrimoni
s. c.	sense catalogar
s. d.	sense datar
s. f.	sense foliar
s. l.	sense lloc
s. n.	sense numerar
ss.	següents
t.	tom
v.	verso
vol.	volum

FONTS I BIBLIOGRAFIA

Els números romans remeten a les pàgines de l'estudi introductori. Els aràbics remeten als documents del *Diplomatarium*.

FONS MANUSCRITS

ARLES
Bibliothèque Municipale
Ms. 96/97: *Prima denuntiatio facta Massiliae*; *Denuntiatio secunda facta Massiliae*; *Denuntiatio tertia facta Massiliae* 127, 130

AVINYÓ
Bibliothèque Publique Calvet. Bibliothèque de la Ville
Ms. 233, ff. 68r-103v: *De significatione*… 23, 491

BARCELONA
Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Arxiu Reial de Barcelona:
Cancelleria Reial (per número de registre)
Reg. 5 XX
Reg. 6 XX
Reg. 7 XX
Reg. 44 2
Reg. 46 3
Reg. 49 121
Reg. 55 7
Reg. 57 4, 121
Reg. 58 6
Reg. 62 5, 121
Reg. 64 12
Reg. 65 8, 9, 11
Reg. 67 13
Reg. 78 19
Reg. 98 24
Reg. 106 37, 38, 39
Reg. 111 42
Reg. 117 61, 63
Reg. 120 87, 88
Reg. 123 89, 94
Reg. 126 119
Reg. 130 117, 119

Reg. 140 162, 169, 170
Reg. 149 239
Reg. 150 240
Reg. 152 245
Reg. 161 247
Reg. 199 91, 92, 93
Reg. 200 109, 111
Reg. 201 112, 114
Reg. 202 140
Reg. 203 140, 141, 145, 147, 148, 159
Reg. 204 139
Reg. 205 140, 168, 177
Reg. 206 181
Reg. 236 150, 151
Reg. 238 160, 210, 213
Reg. 252 64, 65
Reg. 258 120, 140
Reg. 260 222
Reg. 264 36, 41
Reg. 266 52, 53, 54, 55
Reg. 269 95, 102, 110
Reg. 270 140
Reg. 290 176, 178, 182
Reg. 293 70
Reg. 294 115, 140
Reg. 295 140, 143, 157
Reg. 296 167
Reg. 305 201
Reg. 321 30
Reg. 334 122, 158
Reg. 335 XXI, 134, 135, 155, 161, 179, 180, 184, 185, 200, 201
Reg. 336 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217
Reg. 337 228, 236, 237
Reg. 341 233
Reg. 344 187, 191
Reg. 387 270
Cartes Reials (CR). Jaume II (per ordre cronològic)
CR, sèrie general 4601b, data: juliol de 1300, Barcelona 51, 62
CR, caixa 81, sèrie general, 1965rv 50, 51, 68, 69
CR, extra sèries, data: 1301, setembre, 14. Anagni; Pendent de classificar 74
CR, sèrie general, 549, 27 de juliol de 1302, Osca 95
CR, sense data, 18 març 1302. Roma. Pendent de classificar 90

CR, sèrie general, (1303? Barcelona), pendent de classificar 121
CR, sèrie general, 891 123
CR, extra sèries, 175. 14 setembre 1305, Tolosa 153
CR, sèrie general, 12484 171
CR, Templers, 56, data: febrer de 1308 164
CR, Templers, 29, data: 18 d'octubre de 1308, Miravet 172
CR, Templers, 63 161
CR, extra sèries, 171, desembre de 1308, Messina 174
CR, cartes autògrafes, II. A-3, data: 19 febrer 1308. Marsella 165
CR, pendent de classificar, data: Roma, 13 maig 1309 183
CR, extra sèries, 167r-168r, data: 25 agost 1309, Avinyó 186, 189
CR, extra sèries, 922r, data: 13 de setembre de 1309 196
CR, extra sèries, 169r, data: 25 d'octubre de 1309, Avinyó 198
CR, extra series, 172r, data: Perusiis, 6 d'octubre de 1309 197
CR, extra series, 171r, data: 27 d'octubre de 1309; Avinyó 199
CR, sèrie general, caixa 56, 10014, data: 2 de febrer de 1310, Catània 202, 204
CR, sèrie general, 10018r, data: 14 de març de 1310, Catània 204
CR, pendent de classificar, data: 25 d'octubre de 1310, Avinyó 220
CR, pendent de classificar, data: 15 d'abril de 1310, Avinyó 205
CR, sèrie general, 1037, any 1310 222
CR, sèrie general, 1025, any 1310 222
CR, sèrie general, 3792, data: 25 de novembre de 1310, Messina 221, 224
CR, sèrie general, 4182, data: 17 de juny de 1310, Marsella 207
CR, pendent de classificar, autògrafa, gener de 1311, Messina 225
CR, sèrie general, 10056, data: 10 de gener de 1311, Messina 224
CR, sèrie general, 10921, autògrafa, data: 9 de gener de 1311, Messina 223
CR, pendent de classificar, data: 15 de setembre de 1311 227
CR, extra series, fragment, data: 6 de desembre de 1311, Nàpols 230
CR, sèrie general, 1228, data: 1 de desembre de 1311, Nàpols 229
CR, sèrie general, 3923r 208
CR, sèrie general, 4387, data: 5 de març de 1312, València 236, 237
Còdexs de la Casa Reial 1 XIV, XV, 173, 175, 192, 218

Apèndix
Taula d'equivalències de les antigues signatures de l'Arxiu de la Corona d'Aragó amb les noves*

Nº del *Diplomatari*	*Signatura antiga*	*Signatura nova*
121	Reg. 62, f. 147r.	Reg. 62, f. 147r-147v.
123	ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 268.	ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 268.
153	ACA, CRD. Separat. Extra series 175.	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, extra sèries, 175.
171	ACA, CRD, 12484. Original.	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, sèrie general, 12484
205	ACA, CRD, sense classificar.	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, pendent de classificar
221	ACA, CRD 3792. Lletra autògrafa.	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, sèrie general, 3792
222	ACA, CRD, 1037.	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, sèrie general, 1037 (sense data)
230	ACA, CRD, separat. Fragment.	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, extra sèries, pendent de classificar
172	ACA, Templers, Or. Pap. Ssp., núm. 19. Original.	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, templers, 29.
175	ACA, Còdexs reials, 1, Primus Quaternus, ff. 15r-26v. Original.	ACA, Col·leccions, Manuscrits, Casa reial, 1. 15r-26v.
207	ACA, CRD 4182	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, sèrie general, 4182.
223	ACA, CRD 10921. Autògrafa	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, sèrie general, 10921.
224	ACA, CRD 10056. Original	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, sèrie general, 10056r; Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, sèrie general, 3792.
206	ACA, CRD 3723 (Finke) 3923 (Martí de Barcelona)	ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, sèrie general, 3923r.
165	ACA, Autògrafs II. A-3. Original	ACA, Col·leccions, Autògrafs II. A-3. Original.

* Aquest apèndix ha estat elaborat per Ramon Guijosa.

Nota: en tots els casos, a la secció Cartes reials (CR), abans Cartes reials diplomàtiques (CRD), la signatura antiga «ACA, Cancelleria, Cartes reials diplomàtiques (CDR), sèrie general o extra sèries» passa a ser, en la nova signatura, «ACA, Cancelleria, Cartes reials, Jaume II, sèrie general o extra sèries», amb el mateix número de document o sense número les cartes reials que estan encara pendents de classificar.

Butlles
Lligall 26, núms. 38 i 39 206, 219
Pergamins
Alfons II: 279 16, 18
Jaume II:
1358 XXI, XXIV, 59
1360 XXIV, 56
1361 57
1362 58
1379 60
Extra inventarium 41 (18-II-1308) 163
Reial Patrimoni. Mestre Racional (Mr)
Mr 265 100, 101
Mr 266 103
Mr 268 118, 124
Mr 272 203
Mr 620 10
Mr 774 25
Arxiu de la Catedral de Barcelona (ACB)
Diversorum C, pergamí 3055, carpeta 21 246
Arxiu Notarial de Barcelona (ANB)
Protocol de Bartomeu Vilalta, f. 102r 263

Bernkastel– Kues an der Mosel
St. Nikolaus-Spital
Cod. 42, ff. 194a-201b: *Introductio...* 22
Cod. 42, ff. 201a-210b: *De significatione...* 23
Cod. 42, ff. 210b-217b: *Alphabetum catholicorum...* 27
Cod. 42, ff. 218a-219c: *De prudentia...* 31
Cod. 42, ff. 219c-238a: *De tempore adventus Antichristi...* 40
Cod. 42, ff. 238a-249b: *De mysterio cymbalorum...* 73
Cod. 42, ff. 249d-252a: *Epistolae...* 40
Cod. 54, f. 90rv: *Epistola...* 149

Ciutat del Vaticà
Biblioteca Apostòlica Vaticana
Ms. Vat. lat. 1305: ff. 1ra-89rb: *Expositio super Apocalypsi...* X, 221
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 1ra-12vb: *Introductio in librum...* 22

Ms. Vat. lat. 3824, ff. 13ra-28vb: *De significatione*... 23
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 29ra-43rb: *Alphabetum catholicorum*... 27
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 43va-50rb: *De prudentia*... 31
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 50va-78va: *De tempore adventus Antichristi* 40
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 78vb-98ra: *De mysterio cymbalorum* 73
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 98rb-110va: *Epistolae* 56-67 (Santi) 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 110vb-135va: *Philosophia*... 96
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 135vb-160ra: *Apologia*... XXXVIII, 104
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 160rb-166rb: *Eulogium*... XXXIX, 105
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 166va-170vb: *Prima denuntiatio Gerundensis* XXXIX, 106
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 170vb-172va: *Secunda denuntiatio Gerundensis* 107
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 172vb-174vb: *Denuntiatio tertia Gerundensis* 108
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 175ra-180ra: *Confessio Ilerdensis* XXIX, 113
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 180rb-181rb: *Prima denuntiatio facta Massiliae* XLI, 125
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 180va-192rb: *Gladius*... XLI, 126
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 192rb-193rb: *Denuntiatio secunda facta Massiliae* XLI, 127
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 193va-202ra: *Carpinatio*... XLI, 129
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 202rb-204rb: *Denuntiatio tertia facta Massiliae* XLI, 130
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 204va-214va: *Ad Benedictum XI* XL, 132
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 214vb-217va: *Protestatio facta Perusii* XLII, 133
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 217va-226ra: *Allocutio christini*... XLII, 138
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 226rb-230rb: *De esu carnium*... XLII, 136
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 230va-233va: *Epistolae* 68, 69, 76 (Santi) 97, 98
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 233vb-234vb: *Epistola Bartholomaeae Montanerii* XLII, 149
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 235ra-237rb: *Dancia illustris*... XLII, 142
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 237va-254va: *Antidotum*... XXI, XLII, 137
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 254va-261vb: *Praesentatio facta Burdegaliae*... XLIII, 152
Ms. Vat. lat. 3824, ff. 262ra-263vb: *Epistola ad gerentes zonam pelliceam* XLIV
Ms. Vat. lat. 5223, ff. 127r-135r: *De esu carnium*... 136
Ms. Vat. lat. 5732, ff. 71r-75v: *Introductio*... 22
Ms. Vat. lat. 5732, ff. 75v-81v: *Allocutio*... 23
Ms. Vat. lat. 5732, ff. 83r-89r: *Alphabetum catholicorum*... 27
Ms. Vat. lat. 5732, ff. 89v-92r: *De prudentia*... 31

Ms. Vat. lat. 5740, ff. 1ra-143ra: *Expositio super Apocalypsi* X, 221
Ms. Vat. lat. 9968, ff. 16ra-30vb: *Philosophia catholica*… 96
Vat. Borgh. 205, ff. 9rb-20rb: *Alphabetum Catholicorum*… 27
Vat. Borgh. 205, ff. 20va-25vb: *De prudentia*... 31
Vat. Borgh., 205, ff. 26ra-48rb: *De tempore adventus Antichristi*... 40
Vat. Borgh. 205, ff. 48va-63ra: *De mysterio cymbalorum*... 73
Vat. Borgh. 205, ff. 63ra-74rb: *Epistolae* 56-67 i 70 149
Vat. Borgh. 205, ff. 75ra-96vb: *Philosophia*... 96
Vat. Borgh. 205, f. 97ra-116ra: *Apologia*... 104
Vat. Pal. lat. 568, ff. 186r-188: *De esu carnium*… 136
Regestum Clementis Papae V. Annus septimus, cap. 17, f. 229b XXI, 190, 238
Regestum Clementis Papae V ex Vaticanis Archetypis… cura et studio Monachorum Ordinis Sancti Benedicti, Romae, 1887, Annus VII, doc. núm. 8768 XXI, 190
Regestum Benedicti XI, reg. 51, f. 138v 128
Regestum Nicholai IV, reg. 45, f. 175r, núm. 4405 222

Girona
Arxiu Diocesà de Girona (ADG)
U 10, f. 126rv 271
U 10, f. 127v 272

Graz
Universitätsbibliothek
Ms. 1226, ff. 18rb-21ra: *De prudentia*... 31
Ms. 1226, ff. 21ra-26rb: *Alphabetum catholicorum*… 27
Ms. 1226, ff. 26va-32vb: *Introductio in librum*… 22
Ms. 1226, ff. 32vb-ss: *Praesentatio facta Burdegaliae*... 152

Londres
British Library
Cotton Vitellius. E. II: *De tempore adventus Antichristi*…; *Philosophia*…; *Apologia*… 40, 104
Cheltenham, B. Philipps, 3119, Vitellius. E.II: *Philosophia catholica*… 96
Cheltenham, B. Philipps, 3119, Vitellius. E. II. ff. 122r-124r: *Apologia* (fragments) 104
Cheltenham, B. Philipps, 3119, ff. 125r-129r: *Confessio Ilerdensis* 113
The National Archives of the United Kingdom
Roll of Gifts, C, 47/3. 51/11 14

METZ

Bibliothèque Municipale

Ms. 173: *De esu carnium*…; *Allocutio christini*…; *Epistolae* 56-61, 67, 69 136, 138

MOIÀ

Arxiu Parroquial

Manual notarial núm. 3. 2 folis no numerats al final del manual (s. XIV, circa 1304). Autor desconegut. Text antic i transcripció en català actual de Josep RUAIX I VINYET, *Influència de les prediccions arnaldianes*, dins «Modilianum», 11 (desembre 1994), 4 (294); 8 (298), 3-8. Document perdut 209

MORELLA

Arxiu Històric Eclesiàstic

Confessió de Barcelona. Ms. Sermonari I, 37. Perdut. Jhs. Magister Arnaldus de Villanova super facto adversus Antichristi. Sis fulls de text escrit amb lletra apretada i menuda. Protocol i escatocol en llatí, cos del text en català. És còpia d'un acte notarial redactat i signat pel notari de Barcelona Bertomeu de Marca, dia 11 de juliol de 1305, a instancia de mestre Arnau de Vilanova. Manuel BETÍ, pvre., *Notícies de dos manuscrits de l'Arxiu de l'Arxiprestal de Morella*, «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya», IV (1917), p. 57 XXIX, 144

Lliçó de Narbona. Sermó de Mestre Arnau de Vilanova. Ms. Sermonari IV, 12. Biblioteca de la Societat Castellonenca de Cultura. Castelló de la Plana. Del manuscrit que conté la *Lliçó de Narbona*, Mn. Manuel Betí diu que, nomenat arxipreste, en fer-se càrrec de la parròquia de Santa Maria la Major de Morella l'any 1910, Mn. Andreu Segura, un dels hereus de l'arxipreste i historiador Mn. Josep Segura Barreda, li va fer entrega del manuscrit miscel·lani IV, que havia tingut entre els llibres de la seva biblioteca Mn. Josep Segura, pensant si podría ser un dels llibres manuscrits de l'Arxiu Històric Eclesiàstic de Santa Maria de Morella. Efectivament ho era, com ho havia deixat ben clar el nostre arxipreste historiador en el seu llibre *Morella y sus aldeas*, II, pp. 52-53, on llegim: «Otros dos códices tenemos de esta época [*s. XIV-XV*]… En el primero se halla un sermón predicado por el Rdo. P. Fr. Antonio Canals… Un opúsculo… y algunos sermones de S. Vicente Ferrer, y una carta que le dirigió al Papa Luna… El otro códice concluye con una colección de sermones de San Vicente Ferrer…». Aquest manuscrit miscel·lani és un volum en quart, lletra del s. XV, en paper, tota d'una mà, excepció feta del núm. 8, relligat modernament en cartró cobert de paper negre. Segons Elena Sánchez Almela, aquest manuscrit, conservat avui a la Biblioteca de la Societat Castellonenca de Cultura, fou comprat per aquesta

institució a la germana de Mn. Manuel Betí, després de la mort del prevere, per preu de 5.000 pessetes XXI, XXX, XLV

OXFORD
Bodleian Library
Can. Lat. Misc., 370, ff. 1-17: *Introductio in librum*... 22
Can. Lat. Misc., 370, ff. 17-36: *De significatione*... 23
Can. Lat. Misc., 370, ff. 36v-53r: *Alphabetum catholicorum*... 27
Can. Lat. Misc., 370, ff. 52v-60v: *De prudentia*... 31
Can. Lat. Misc., 370, ff. 60v-91r: *De tempore adventus Antichristi*... 40
Can. Lat. Misc., 370, ff. 91r-118r: *Philosophia*... 96
Can. Lat. Misc., 370, ff. 118v-149r: *Apologia*... 104
Can. Lat. Misc., 370, ff. 149r-155r: *Eulogium*... 105
Can. Lat. Misc., 370, ff. 155r-160r: *Confessio Ilerdensis* 113
Can. Lat. Misc., 370, ff. 160rb-167rb: *Gladius*... 126
Can. Lat. Misc., 370, ff. 173r-184r: *Allocutio*... 129
Can. Lat. Misc., 370, ff. 184r-217r: *Allocutio*... 138
Can. Lat. Misc., 370, ff. 217ss: *De mysterio cymbalorum*... 73
Can. Lat. Misc., C75, ff. 124rv: *De mysterio cymbalorum*... 99

PARÍS
Archives Nationales
Ms. J 491 B 796: *Attendendum quod illegitime fuit electus*... Crítica de l'elecció del papa Benet XI XLI, 116
Bibliothèque Nationale
Fons llatí, Lat. 17534, ff. 103v-104v: *Protestatio*... 67
Fons llatí, Lat. 17534, ff. 105r -106r: *Appellatio*... 66
Fons llatí, Lat. 15033, ff. 200r-240v: *De mysterio cymbalorum*... 73
Fons llatí, Lat. 15033, ff. 241r-242r: *Appellatio*... 66
Fons llatí, Lat. 4270, ff. 6r, 11v, 12r, 50r-51r, 60v-91r 265
Nouvelles Acquisitions, 1076: *De esu carnium*... 136

PARMA
Biblioteca Palatina
Ms. 12: *De esu carnium*... 136

PRAGA
Universtní Knihova
Ms. III G 25 (abans nº 550): *Confessio Ilerdensis*... 113

ROMA
Archivio dei Carmelitani
Codice III. Varia I (abans A.O. IIII. 556. A), ff. 1a-12d: *De tempore adventus Antichristi*... 40

Codice III. Varia I (abans A.O.IIII. 556.A), ff. 13a-20d: *De mysterio cymbalorum*... 73
Codice III. Varia I (abans A.O.IIII. 556.A), ff. 20d-32b: *Apologia*... 104
Codice III. Varia I (abans A.O.IIII. 556.A), ff. 32b-34d: *Eulogium*... 105
Codice III. Varia I (abans A.O. IIII, 556.A), ff. 34d-46c: *Philosophia*... 96
Codice III. Varia I (abans A.O. IIII, 556.A), f. 89v: *24 regulae Philosophiae* 96

Biblioteca Angélica
Ms. 151, ff. 404rb-va: *De esu carnium*... 136

Biblioteca Casanatense
Ms. 1022, ff. 115ra-132ra: Versió castellana de l'*Alphabetum catholicorum*, amb l'incipit: «Eres tu fiel christiano? Sy, por [gracia de Dios?] he derecha fe» 27

Salamanca
Biblioteca Universitaria
Ms. 1878, ff. 1r-4v: *De esu carnium* 136

Sant Petersburg (Leningrad)
Publichnaja Bibliotheka
Versió grega *'Omilía epí te semasía tou tetragrammatou*. Incipit: «Pleonaxis epethumeta». Ms. Leningrad, Publichnaja Bibliotheka, CXIII, ff. 185r-222r 23
Versió grega *Diálogos didaskalikós epí tois stoixeíois tes katholikés písteos*. Incipit: «Yparxeis sú peistós; Yparcho». Ms. Leningrad, Publichnaja Bibliotheka, CXIII, ff. 81v-107r 27
Versió grega *He philosophia he katholiké kai theía he diduusa technen tou sydenosai tas panourchias tou meyistou Antichristou*. Incipit: «Anthopoi loimoi diaxusi polin». Ms. Leningrad, B. P. CXIII, ff. 113r-173r 96
Versió grega *Arché tou eulogiou perí gnorísmatos alethinon kai pseudopropheton*. Incipit: «Epeideper o apóstolos pros Thesalonikous». Ms. Leningrad, B. P., CXIII, ff. 173v-184r 105

Saint-Omer
Bibliothèque Municipale
Ms. 292: *Alphabetum catholicorum*... 27

Tortosa
Arxiu Capitular (ACTo)
Cod. 3, *Decretum Gratiani*. Ms. en pergamí. S. XIV 274

Cod. 326, *Decretum Aureum divi Gratiani*, Lugduni, 1515 274
Cod. 212, *Directorium Inquisitorum, compilatum per fratrem Nicolaum Eymerici*, Pars IIª, quaestio IXª, s. f. Ms. en pergamí. S. XV LI, 274

VALÈNCIA
Arxiu de la Catedral de València (ACV)
Pergamins:
1150 XXIV, 44
1237 246
1263 47
1355 XXIV, 1
1381 21
1656 XXIV, 244
1684 261
1705 267
1835 72
1853 241
1859 259
2960 264
3107 33
3514 XXIV, 28
3515 32
3917 46
4115 XXIV, 71
4124 242
4125 243
4134 266
4701 29
4702 34
5020 XXIV, 17
5021 43
5572 XXIV, 45, 48
Lligall 6002:4 (Olmos, 1956 a.) LI, 146
6083 26
6092 254
6793 XXIV, 20
7417 XXIV, 131
7430 (Inventari) XX, XXIV, 231, 234
8181 273
9402 262
9414 262
Collationes F. 116, f. 128 v. Document perdut 249

Arxiu Reial de València (ARV)
Protocols, Notal de Jaume Martí, 2811 49
Protocols, Notal de Jaume Martí, 2813 248, 251, 252, 253, 254, 255, 256
Protocols, Notal de Jaume Martí, 2814 257, 258, 260
Protocols, Notal de Jaume Martí, 4177 154
Protocols, Notal de Salvador Vich, 2837, f. 114 v 269
Justícia de València, Lletres, 14, f. 6v 235

Viena
Österreischsche Nationalbibliothek
Ms. 545: *De mysterio cymbalorum*... 73
Ms. 4259: *De esu carnium*... 136
Ms. 5108: *De esu carnium*... 136

Zagreb
Universitetska i Narodna Knjiznica
MR lat. 154, ff. 73r-81v: *De misterio cymbalorum* 73

FONTS PUBLICADES

H. Denifle – E. Chatelain, *Chartularium Universitatis Parisiensis. Sub auspiciis Consilii generalis facultatum parisiensium ex diversis bibliothecis tabulariisque collegit et cum authenticis cartis contulit Henricus Denifle auxiliante Aemilio Chatelain*, I (1200-1286), Parisiis, Ex Typis Fratrum Delalain, 1889; II (1286-1350), Parisiis, Ex Typis Fratrum Delalain, 1891.

Conseil Général des Facultés de Montpellier, *Cartulaire de l'Université de Montpellier* (Publié sous les auspices du Conseil Général des Facultés de Montpellier), I (1181-1400), Montpellier, Ricard Frères, 1890; II: *Inventaires des Archives anciennes de la Faculté de médecine et Supplément au tome I du Cartulaire de l'Université de Montpellier* (1181-1400), avec une introduction par J. Calmette, Montpellier, imp. Lauriol (1912).

Regestum Clementis Papae V ex Vaticanis Archetypis Sanctissimi Domini nostri Leonis XIII Pontificis Maximi iussu et munificentia nunc primum editum cura et studio Monachorum Ordinis Sancti Benedicti, Annus VII, Romae, Ex Typographia Vaticana, 1887.

BIBLIOGRAFIA

Josep Alanyà i Roig, *Diplomatari de mestre Arnau de Vilanova. Avantprojecte. Regest de documents*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XXX (2011-2013), 69-170. Amb la mateixa paginació, dins *Actes de la «III Trobada*

Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova». Edició a cura de Josep Perarnau (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, XLVI), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2014

—, *Els documents arnaldians de l'Arxiu Capitular de València i de Santa Maria la Major de Morella*, dins *La recepció de l'obra d'Arnau de Vilanova*, dins Actes de la «IV Trobada Internacional d'estudis sobre Arnau de Vilanova». Edició a cura de Jaume Mensa, Sebastià Giralt, Jon Arrizabalaga i Jaume de Puig (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, 54), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, 133-170.

Ramon d'Alòs-Moner, *Col·lecció de documents relatius a Arnau de Vilanova*, dins «Estudis Universitaris Catalans» (EUC), III (1909), 47-53, 140-148, 447-449, 531-534, IV (1910), 110-128, 496-498, VI (1912), 98-103.

—, *Arnau de Vilanova. Confessió de Barcelona*, Annex de «Quaderns d'Estudi», XIII, Barcelona, Consell de Pedagogia de la Mancomunitat de Catalunya, 1921.

—, *De la marmessoria d'Arnau de Vilanova*, dins «Miscel·lània Prat de la Riba», I, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans [1923], 289-306.

—, *Arnau de Vilanova. El text català de la «Informatio beguinorum vel Lectio Narbonae» d'Arnau de Vilanova*, dins «Festgabe Finke», Münster 1925, 187-199.

—, *Projecte de la publicació de les obres espirituals d'Arnau de Vilanova*, dins «Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics«, I (1952), 97-100.

Nicolás Antonio, *Bibliotheca Hispana Vetus, sive Hispanorum, qui usquam umquamve scripto aliquid configuraverunt, notitiae*, II, Roma, A. de Rubeis, 1696. *Arnaldus Villa-novanus*, 169, 75-79.

Arnaldi de Villanova, *Ars catholicae Philosophiae sive Philosophia catholica et divina tradens artem annihilandi versutiam maximi Antichristi* (Perarnau, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 56-193.

—, *Epistola nuncupatoria tractatus* Philosophia catholica et divina *ad Bonifatium VIII* (Perarnau, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 197-198.

—, *Protestatio, Praesentatio ac Supplicatio Benedicto XI postridie kl. Junii A. D. M CCC IV data* (Perarnau, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 201-214.

—, *Protestatio XV kl. Augusti A. D. M CCC IV, facta Perusii coram Domino Camerario Summi Pontificis* (Perarnau, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 215-218.

—, *Epistola nuncupatoria tractatus* Philosophia catholica et divina *ad Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales* (Perarnau, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 199-200.

—, *Apologia de versutiis atque perversitatibus pseudotheologorum et religiosorum ad Magistrum Jacobum Albi, canonicum Dignensem* (ed. Perarnau, «Arxiu de Textos Catalans Antics», XX (2001), 7-199.

Arnaldi de Villanova, *Instrumentum alterum appellationis magistri Arnaldi de Villanova a processu Parisiensium ad Apostolicam Sedem* (Perarnau, «Arxiu de Textos Catalans Antics», XX (2001), 377-382.

—, *Introductio in librum (Ioachim) De semine scripturarum. Allocutio super significatione nominis Tatragrammaton* (AVOThO III. Curante Josep Perarnau), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Facultat de Teologia de Catalunya, Scuola Superiore di Studi Medievali e Francescani, 2004.

—, *Alphabetum catholicorum ad inclitum dominum Regem Aragonum pro filiis erudiendis in elementis catholicae fidei. Tractatus de prudentia catholicorum scolarium* (AVOThO IV. Curantibus Josep Perarnau et Marcello Coromines), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Facultat de Teologia de Catalunya, 2007.

—, *Tractatus de tempore adventus Antichristi. Ipsius et aliorum scripta coaeva* (AVOThO V. Curante Josep Perarnau), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Facultat de Teologia de Catalunya, 2014.

—, *Interpretatio de visionibus in somniis dominorum Iacobi secundi, Regis Aragonum, et Friderici tertii, Regis Siciliae, eius fratris* (AVOThO XIV. Curante Jaume Mensa i Valls), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Facultat de Teologia de Catalunya, 2019.

Arnaldo de Villanova e la Sicilia. I Convegno Internazionale in memoria di Alessandro Musco (Montalbano Elicona, 7-9 maggio 2015. A cura di Giuseppe Pantano (Biblioteca dell'Officina di Studi Medievali, 20), Palerm, Officina di Studi Medievali, 2017.

Arnau de Vilanova, *Obres Catalanes.* I. *Escrits religiosos* (Els Nostres Clàssics, Col·lecció A, 53-54), Barcelona, Editorial Barcino 1947.

—, *Obres Catalanes. II. Escrits mèdics* (Els Nostres Clàssics, Col·lecció A, 55-56), Barcelona, Editorial Barcino 1947.

Jon Arrizabalaga, *Los Arnaldi de Villanova Opera medica Omnia (*AVOMO*)*, dins *La recepció de l'obra d'Arnau de Vilanova*. Actes de la «IV Trobada Internacional d'estudis sobre Arnau de Vilanova». Edició a cura de Jaume Mensa, Sebastià Giralt, Jon Arrizabalaga i Jaume de Puig (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, 54), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, 21-24.

Jean Astruc, *Arnaldus de Villanova, ou Arnaud de Villeneuve*, dins *Mémoires pour servir à l'histoire de la Faculté de Médecine de Montpellier*. Revués et publiés par M. Lorry, París, Chez P. G. Cavelier, 1767, 151-166.

Stephanus Baluzius, Guillaume Mollat, *Vitae Paparum Avenionensium. Hoc est historia Pontificum Romanorum qui in Gallia sederunt ab anno Christi MCCCV usque ad annum MCCCXCIV*, París, Librairie Letouzey et Ané, 1921.

Bernard Barbiche, *Index actorum romanorum pontificum ab Innocentio III ad Martinum V. Les actes pontificaux originaux des Archives Nationales de Paris, 1305-1415*, III, Ciutat del Vaticà, Biblioteca Apostòlica Vaticana, 1982.

Cayetano Barraquer Roviralta, *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, I, II, Barcelona, Imprenta de Francisco J. Altés y Alabart, 1906. *Cartujos. Scala Dei*, I, cap. 2, 197-214.

Miquel Batllori, *Els manuscrits d'autors catalans medievals servats a la Biblioteca Nacional Torinesa*, «Analecta Sacra Tarraconensia» 9 (1933), 253-273.

—, *Records de Llull i Vilanova a Itàlia*, «Analecta Sacra Tarraconensia» 10 (1934), 11-43.

—, *El seudo-Llull y Arnau de Vilanova. Notas de manuscritos italianos*, dins «Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana», XXVIII (1939-1943), 441-458.

—, *Les obres religioses catalanes d'Arnau de Vilanova. Notícia preliminar*, dins Arnau De Vilanova, *Obres Catalanes.* I. *Escrits religiosos* (Els Nostres Clàssics, Col·lecció A, 53-54), Barcelona, Editorial Barcino 1947, 51-93.

—, *La documentación de Marsella sobre Arnau de Vilanova y Joan Blasi*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», XXI (1948), 75-119.

—, *Arnau de Vilanova en Italie*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia» (AST), XXIII (1950), 83-101.

—, *Arnau de Vilanova antiescolastique d'après mss. catalans et italiens*, dins *Scholastica ratione historico-critica instauranda*. Acta Congressus Scholastici Internationalis Romae anno sancto MCML celebrati, Roma 1951, 567-581.

—, *Els textos espirituals d'Arnau de Vilanova en llengua grega*, dins «Quaterni Ibero Americani», I-II (1953), 358-361.

—, *Orientaciones bibliográficas para el estudio de Arnau de Vilanova*, dins «Pensamiento», 10 (1954), 311-323.

—, *Arnald von Villanova*, dins *Lexikon für Theologie und Kirche*, I, Freiburg im Breisgau, Verlag Herder Freiburg 1957, 887-888.

—, *Nuevos datos biográficos sobre Arnaldo de Vilanova*, dins «Actas del XV Congreso Internacional de Historia de la Medicina (Madrid-Alcalá, 22-29 de septiembre de 1956)», I, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científcas 1958, 235-237.

—, *Ramon Llull ed Arnau de Vilanova ed i loro rapporti con la filosofia e la scienza orientale*, dins *Oriente e occidente: filosofia e scienza*, Roma 1971, 145-148.

—, *Entorn de les fonts dels «Regiments de Sanitat» d'Arnau de Vilanova*, dins «I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana (Barcelona-Montpellier, 1-7 de juny de 1970», I, Barcelona, Universitat, Càtedra d'Història de la Medicina 1971, 253-254.

—, *A través de la història i la cultura catalanes*, Montserrat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1979, 15-35, 109-127, 279-282.

—, *Arnau de Vilanova*, dins *Gran Enciclopèdia Catalana*, XV, Barcelona, Enciclopèdia Catalana 1980, 491-492.

—, *Arnau de Vilanova, Joan de Rocatalhada i António Vieira*, dins «Pubblicazioni della Sezione Romanza. Serie Studi», VIII (1986. Studi di iberistica in memoria di G. Carlo Rossi), 22-30.

Miquel BATLLORI, *Sicília i la Corona d'Aragó en les profecies d'Arnau de Vilanova i de Joan de Rocatalhada*, dins *Mediterraneo medioevale*. Scritti in onore di Francesco Giunta, I, Boveria, Mannelli -Catanzaro, 1989, 80-105.

—, *Nuevos datos biográficos sobre Arnaldo de Vilanova*, dins *Temas de varia historia*, Suplementos. Antologías temáticas, 23, Anthropos, Barcelona, 1990, 24-25.

—, *La Sicilie et la Couronne d'Aragon dans les prophéties d'Arnaud de Villeneuve et de Jean de Roquetaillade*, dins « Melanges de l'École Française de Rome, Moyen Âge », 102 (1990), 363-379.

—, *Arnau de Vilanova i l'arnaldisme.* Obra completa, III. Edició a cura d'Eulàlia DURAN (dir.) i Josep SOLERVICENS (coord.). Biblioteca d'Estudis i Investigacions, 20, València, Tres i Quatre, 1994.

Miquel BATLLORI i Joaquim CARRERAS, *La patria y la familia de Arnau de Vilanova*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», XX (1947), 5-75.

—, *Les obres mèdiques catalanes d'Arnau de Vilanova. Notícia preliminar*, dins ARNAU DE VILANOVA, *Obres Catalanes.* II. *Escrits mèdics* (Els Nostres Clàssics, Col·lecció A, 55-56), Barcelona, Editorial Barcino 1947, 53-91. John BENTON, *The Birthplace of Arnau de Vilanova: a case for Villanueva de Jiloca near Daroca*, dins «Viator», XIII (1982), 245-257.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE, Catalogue Général des Manuscrits latins. Tome VI (núms. 3536-3775b), París, Bibliothèque Nationale 1975, 554 (sobre el lat. 3708).

Jean Louis BIGET, *Autour de Bernard Délicieux. Franciscanisme et société en Languedoc entre 1295 et 1330*, dins «Revue d'Histoire de l'Église de France», 70 (1984), 75-93.

Michael BIHL, *Fratricelli cuiusdam decalogus evangelicae paupertatis ann. 1340-42 conscriptus*, dins «Archivum Franciscanum Historicum», XXXII (1939), 297-411.

Josep BLANCH, *Arxiepiscopologi de la Santa església metropolitana i primada de Tarragona*. Transcripció i prologació de Joaquim ICARD (Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 113-114; Secció d'Arqueologia i Història, 55-56), Tarragona, Diputació Provincial de Tarragona 1985, 185-189.

Antonio DE BOFARULL, *Patria de Arnau de Vilanova*, a «Revista Histórica Latina», I (1874), n. 5. 1-3.

Pere BOHIGAS, *Profecies catalanes dels segles XIV i XV. Assaig bibliogràfic*, dins «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya», VI (1929-22), 24-49.

—, *El repertori dels manuscrits catalans*, dins «Estudis Universitaris Catalans», XII (1927), 411-449. Reeditat dins Pere BOHIGAS I BALAGUER, *Sobre manuscrits i biblioteques* (Textos i estudis de Cultura Catalana, 10), Barcelona, Curial i Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1985.

Edgard BOUTARIC, *La France sous Philippe le Bel. Étude sur les institutions politiques et administratives du moyen âge*, París, Henri Plon, 1861.

Francesco BRUNI, *Un intellettuale riformatore a Corte: Arnaldo da Villanova, Federico III e gli Spirituali*, dins Francesco BRUNI, *La cultura e la prosa*

volgare nel'300 e nel'400, dins *Storia della Sicilia*, IV, Napoli, Società Editrice Storia di Napoli, del Mezzogiorno continentale e della Sicilia, 1980, 190-199.

Caesar Egassius Bulaeus (Du Boulay), *Historia Universitatis Parisiensis*, IV (Ab anno 1300 ad annum 1400), París, Apud Petrum de Bresche et Iacobum de Laize de Bresche 1668, 42, 107, 120-121, 166.

Mario Buonocore, *Bibliografia dei fondi manoscritti della Biblioteca Vaticana (1968-1980)*. Studi e Testi, 318 i 319. Ciutat del Vaticà, Biblioteca Apostòlica Vaticana, 1986.

Romolo Caggese, *Roberto d'Angiò e i suoi tempi*, Florència, R. Bemporad, 1922.

Symphorien Campegius, *Arnaldi Vita*, dins *Arnaldi Villanovani, Philosophi et medici summi. Opera Omnia*, Basilea, Ex officina Pernea per Conradum Uvaldrick, 1585, ff. 3-4.

Elena Cánovas i Félix Piñero, *Arnaldo de Vilanova. Escritos condenados por la Inquisición*, Biblioteca de Visionarios, Heterodoxos y Marginados, 10, Madrid, Editora Nacional, 1976.

Isidoro Carini, *Gli archivi e le biblioteche di Spagna, in rapporto alla storia d'Italia in generale e di Sicilia in particolare*, II, Palerm, Tip. dello «Statuto» 1884.

Joaquim Carreras i Artau, *Una versió grega de nou escrits d'Arnau de Vilanova*, AST 8 (1932), 127-134.

—, *La llibreria d'Arnau de Vilanova*, AST 11.1 (1935), 63-84.

—, *Les obres teològiques d'Arnau de Vilanova*, dins «Homenatge a Antoni Rubió i Lluch. Miscel·lània d'estudis literaris, històrics i lingüístics», vol. II, Barcelona 1936, 217-231.

—, *Vida d'Arnau de Vilanova*, dins *Arnau de Vilanova, Obres Catalanes, I. Escrits religiosos*, Els Nostres Clàssics, Col·lecció A, 53-54, Barcelona, Editorial Barcino, 1947, 11-49.

—, *Del epistolario espiritual de Arnau de Vilanova*, dins «Estudios Franciscanos», XLIX (1948), 79-94, 391-406.

—, *L'epistolari d'Arnau de Vilanova*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Memòries de la Secció Històrico-arqueològica, 1950.

—, *Trabajos conducentes a la edición de las obras de Arnau de Vilanova*, dins «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona», XXVI (1954-56), 313.

—, *Un proyecto de edición crítica de las obras espirituales de Arnau de Vilanova*, dins «Anales de la Asociación Española para el Progreso de las Ciencias», XX (1955), 181-188.

—, *Relaciones de Arnau de Vilanova con los reyes de la casa de Aragón*. Discurso leído el día 12 de junio de 1955 en la recepción pública del Dr. D. Joaquín Carreras i Artau en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, Barcelona, 1955, 16-59.

Lorenzo Cerquetella, *Giovanni Minio da Murrovalle, frate Minore e Cardinale. Avignone si poteva evitare*, Morrovalle, [Pollenza*, 2001.

Roque Chabás, *Arnaldo de Vilanova y sus yerros teológicos*, dins «Homenaje a Menéndez y Pelayo. Estudios de erudición española». Prólogo de Juan Valera, II, Madrid, V. Suárez 1899, 367-382.

—, *El testamento de Arnaldo de Vilanova*, dins «Boletín de la Real Academia de la Historia», XXVIII (1896), 87-90.

—, *¿Arnaldo de Vilanova valenciano?*, «Revista Valenciana de Ciencias Médicas», III (1901) 2-9.

—, *Inventario de los libros, ropas y demás efectos de Arnaldo de Villanueva*, dins «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos», IX (1903), 189-203.

Symphorien Champier, *Arnaldi de Villanova, medici acutissimi, Opera nuperrime revisa, una cum ipsius vita recenter hic apposita. Additus est etiam tractatus de philosophorum lapide intitulatus*, Lió, 1520.

Lluís Cifuentes Comamala, *Bibliografia de Josep Perarnau i Espelt*, dins «Llengua & Literatura. Revista anual de la Societat de Llengua i Literatura», 21 (2010), 325-352 (IV. Arnau de Vilanova, 333-337, núms. 62-92).

Stefano Maria Cingolani, *Diplomatari de Pere I el Gran*, I: *Cartes i pergamins (1258-1285)*, Fundació Noguera. Col·lecció diplomataris, 62, Barcelona, 2011; *Diplomatari de Pere el Gran,* II: *Relacions internacionals i política exterior (1260-1285)*, Fundació Noguera. Col·lecció diplomataris, 68, Barcelona, 2015.

Rafael Conde Delgado De Molina, *De Barcelona a Anagni para hablar con el Papa. Las cuentas de la embajada del rey de Aragón a la corte de Bonifacio VIII (1295)* (Fuentes históricas Aragonesas, 55), Zaragoza, Diputación Provincial 2011.

Conseil Général Des Facultés De Montpellier, *Cartulaire de l'Université de Montpellier* (Publié sous les auspices du Conseil Général des Facultés de Montpellier), I (1181-1400), Montpeller, Ricard Frères, 1890, 217-226.

Jean Coste, *Boniface VIII en procès. Articles d'accusation et déposition des temoins (1303-1311). Édition critique, introductions et notes. Avant-propos* d'André Vauchez, Roma, Fondazione Camillo Gaetani / «L'Erma» di Bretschneider, 1995.

Gilbert Dahan, *L'exégèse des livres prophétiques chez Pierre de Jean Olieu*, dins *Pierre de Jean Olivi (1248-1298), pensée scolastique, dissidence spirituelle et société*, París, Vrin, 1999, 91-114.

Juan Manuel Del Estal, *Itinerario de Jaime II de Aragón (1291-1327)*, Fuentes históricas aragonesas, 47, Saragossa, Institució «Fernando el Católico» (CSIC), 2009.

Léopold Delisle, *Testaments d'Arnaud de Villeneuve et de Raimond Lulle. 20 juillet 1305 et 26 avril 1313*, dins « Journal des Savants », juny 1896, París, Imprimérie Nationale, 342-355.

Heinrich Denifle, *Das Evangelium aeternum und die Commission zu Anagni*, dins *Archiv für Literatur- und Kirchengeschichte des Mittelalters*, I (1885), 49-142.

Henricus Denifle, Aemilius Chatelain (auxiliante), *Chartularium Universitatis Parisiensis. Tomus II. Sectio prior ab anno MCCLXXXVI usque ad annum MCCCL*, París, Typis Fratrum Delalain 1891, 86-90.

Jaume de Puig Oliver, *La recepció d'Arnau de Vilanova en l'erudició francesa del segle xix*, dins *La recepció de l'obra d'Arnau de Vilanova*. Actes de la «IV Trobada Internacional d'estudis sobre Arnau de Vilanova». Edició a cura de Jaume Mensa, Sebastià Giralt, Jon Arrizabalaga i Jaume de Puig (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, 54), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, 255-296.

Paul Diepgen, *Arnald von Villanova, als Politiker und Laientheologe von 1299 bis Herbst 1308* (Abhandlungen zur Mittleren und Neueren Geschichte, 9), Berlin und Leipzig, Walter Rothschild 1909.

—, *Studien zu Arnald von Vilanova. Der Lebens- und Bildungsgang Arnalds von Vilanova*, dins «Archiv für Geschichte der Medizin», III (1909), 115-130.

—, *Des Meisters Arnald von Villanova Parabeln der Heilkunst*, Leipzig, Verlag von Johan Ambrosius 1922.

—, *Arnaldus de Villanova: De improbatione maleficiorum*, dins «Archiv für Kulturgeschichte», IX (1912), 385-403.

Michel de Dmitrewski, *Fr. Bernard Deliciéux, O.F.M. Sa lutte contre l'Inquisition de Carcassone et d'Albi. Son procès 1297-1319*, dins «Archivum Franciscanum Historicum», XVII (1924), 183-218; 313-337; 457-488; i XVIII (1925), 4-32.

E. Dupré Theseider, *Bonifacio VIII, papa*, dins *Dizionario Biografico degli Italiani*, XII -*Bonfadini-Borriello* (1970), 146-170.

Franz Ehrle, *Die Spiritualen, ihr Verhältnis zum Franziskanerorden und zu den Fraticellen*, dins *Archiv für Literatur- und Kirchengeschichte des Mittelaters*, I (1885), 509-569; II (1886), 108-164; III (1887); IV (1888), 1-191.

—, *Petrus Iohannis Olivi, sein Leben und seine Schriften*, dins *Archiv für Literatur- und Kirchengeschichte des Mittelaters*, III (1887), 409-552.

—, *Historia Bibliothecae Romanorum Pontificum tum Bonifatianae tum Avenionensis*, I, Roma, Typis Vaticanis, 1890, 33.

Girard J. Etzkorn, *Iter Vaticanum Franciscanum. A Description of Some Hundred Manuscripts of the Vaticanus Latinus collection* (Studien und Texte zur Geitesgeschichte des Mittelalters, L), Leiden —New York —Köln 1996.

Conradus Eubel, *Hierarchia catholica medii aevi*, I, Münster, Sumptibus et Typis Librariae Regensbergianae, 1913, 2ª ed.

Nachman Falbel, *Arnaldo de Vilanova. Doutrina reformista e Concepçâo Escatológica*, Sao Paulo, Faculdade de Filosofia, Letras e Ciências Humanas, Humanitas, 2018.

T. H. M. Falke, *The medieval scholar-physician Arnau de Vilanova: an embattled diplomat under fire (1300-1305)*, treball inèdit.

Theo H. M. Falke & Michael R. McVaugh, *Arnau de Vilanova at the summit of Oloron (1287): a major inflection point in the life of a medieval physician*, dins «Journal of Medieval History», 2016.

T. H. M. Falke, *The Parisian censure of Arnau de Vilanova (August 1300)*, dins *La recepció de l'obra d'Arnau de Vilanova*. Actes de la «IV Trobada Internacional d'estudis sobre Arnau de Vilanova». Edició a cura de Jaume Mensa, Sebastià Giralt, Jon Arrizabalaga i Jaume de Puig (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, 54), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, 171-187.

Lluís Faraudo de Saint-Germain, ed., *Rahonament fet per mestre Arnau de Vilanova en Avinyó*, dins *Recull de textes catalans antichs*, XI, Barcelona, «L'Avenç», 1909.

Federico III d'Aragona, re di Sicilia (1296-1337). Convegno di studi, Palermo, 27-30 novembre 1996. Atti a cura di Massimi Ganci, Vincenzo D'Alessandro, Rosa Scaglione Guccione, Archivio Storico Siciliano, sèrie IV, 23, Palerm, Società siciliana per la storia patria, 1997.

Heinrich Finke, *Arnaldo de Vilanova en la Corte de Bonifacio VIII*, dins «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona», I (1901-1902), 24-25.

—, *Aus den tagen Bonifaz' VIII*. Funde und Forschungen (Vorreformationsgeschichtliche Forschungen, II), Münster, Aschendorff 1902, 191-226 i XXVI-CCXI.

—, *Papsttum und Untergang des Templerordens* (Vorreformationsgeschichtliche Forschungen, IV I V), Münster, Aschendorff 1907, especialment 282-325.

—, *Acta Aragonensia. Quellen zur deutschen, italienischen, französischen, spanischen, zur Kirchen und Kulturgeschichte aus der diplomatischen Korrespondenz Jaymes II (1291-1327)*, I, II, III, Berlín-Leipzig, Walter Rothschild 1908-1922.

—, *Nachträge und Ergänzungen zu den Acta Aragonensia*, dins «Spanische Forschungen der Görresgesellschaft», I, Münster, Aschendorff 1931.

Fidel Fita, *Notas sobre el testamento de Arnaldo de Vilanova*, dins «Boletín de la Real Academia de la Historia», XXVIII (1896), 90-92.

—, *Arnaldo de Vilanova. Sitio y fecha de su defunción*, dins «Boletín de la Real Academia de la Historia», XXXI (1897), 313-314.

S[Salvatore] Fodale, *Federico III (II d'Aragona), re di Sicilia (Trinacria)*, dins *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. 45 (Farinacci-Fedrigo), Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana 1995, 682-694.

Francesc J. Fortuny, *Arnau de Vilanova: els límits de la raó teològica. Arnau en oposició a Averrois, Maimònides i Tomàs d'Aquino*, dins «Estudi General», 9 (1989). *El debat intercultural als segles* xiii *i* xiv. Actes de les I Jornades de Filosofia Catalana, Girona, 25-27 d'abril de 1988, 31-60.

—, *La filosofia d'Arnau de Vilanova*, dins «Anuari de la Societat Catalana de Filosofia», III (1989), 19-54.

Marcel Fournier, *Les statuts et privilèges des Universités françaises depuis leur fondation jusqu'en 1789. II. Première partie : Moyen âge (Universités de Montpeller, Avignon, Cahors, Perpignan, Orange, Grenoble, Studium de Reims, Lyon, Narbonne, Gray, Alais, Pamiers, Gaillac, Albi, Nimes)*, París, L. Larose et Forcel, Éditeurs, 1891.

Matthias Frankowitz (Matthias Flacius Illyricus), *Catalogus testium veritatis*, Estrasburg, 1562; reeditat a Lió, 1597; Ginebra, 1608; i Frankfurt, 1666 i 1672; traduït a l'alemany: Frankfurt, 1573; i al neerlandès: Hoorn, 1633.

—, *Collocutio Friderici regis et Arnoldi de Villanova*, dins *Catalogus testium veritatis, qui ante nostram aetatem reclamarunt Papae*, Estrasburg, 1562, 799-801. En l'edició de 1608, impresa per Jacob Stoer i Jacob Chouët, cols. 1732-1752.

Alan Friedlander, *Processus Bernardi Delitiosi: The Trial of Fr. Bernard Délicieux, 3 September – 8 December 1319* (Transactions of the American Philosophical Society, 86/1), Philadelphia, American Philoosphical Society, 1996.

Justo Pastor Fuster, *Biblioteca Valenciana de los escritores que florecieron hasta nuestros días*, València, 1827.

Rafael Gallofre Guinovart, *Documentos del reinado de Alfonso III de Aragón*, Institució Alfons el Magnànim, València, 1968.

Luis García Ballester, *Historia social de la medicina en la España de los siglos xiii al xvi*, Madrid, Akal, 1976.

—, *Arnau de Vilanova (c. 1240-1311) y la reforma de los estudios médicos en Montpellier (1309). El Hipócrates latino y la introducción del nuevo Galeno*, dins «Dynamis. Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam», 2 (1982), 97-158.

Luis García Ballester, Eustaquio Sánchez-Salor, Michael McVaugh, Ana Trías, *Las ediciones renacentistas de Arnau de Vilanova: su valor para la edición crítica de sus obras médicas*, dins «Asclepio», XXXVII (1984), 39-66.

Manfred Gerwing, *Vom Ende der Zeit. Der Traktat des Arnald von Villanova über die Ankunft des Antichrist in der akademischen Auseinantersetzung zu Beginn des 14. Jahrhunderts* (Beiträge zur Geschichte der Philossophie und Theologie des Mittelalters. Texte und Untersuchungen, Neue Folge. Band 45), Münster, Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung 1996.

Pedro Gil-Sotres, *Nota sobre las relaciones entre Arnau de Vilanova y la Casa real de Mallorca*, dins «Dynamis. Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam», 5-6 (1985-1986), 397-401.

Sebastià Giralt, *Estudi introductori*, dins *Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia*, VII.1, *Epistola de reprobatione nigromantice ficcionis (De improbatione maleficiorum)*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Fundació Noguera, Pagès Editors, 2005, 11-198.

Sebastià Giralt, *Arnau DB. Corpus digital d'Arnau de Vilanova*, dins *La recepció de l'obra d'Arnau de Vilanova*. Actes de la «IV Trobada Internacional d'estudis sobre Arnau de Vilanova». Edició a cura de Jaume Mensa, Sebastià Giralt, Jon Arrizabalaga i Jaume de Puig (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, 54), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, 29-33.

Palémon Glorieux, *La litterature quodlibétique de 1260 à 1320*, Bibliothèque thomiste, V, Le Saulchoir, Kain, 1925.

Palémon GLORIEUX, *Notices sur quelques théologiens de Paris de la fin du XIIIe siècle*, dins «Archives d'Historire Doctrinale et Littéraire du Moyen Âge», III (1928), 201-238.

—, *Répertoire des maîtres de théologie de Paris au XIIIe siècle*, I, Études de Philosophie Médievale, XVII, París, J. Vrin, 1933, 418-439.

Eduardo GONZÁLEZ HURTEBISE, *Libros de la Tesorería de la Casa Real de Aragón. Tomo I. Reinado de Jaime II. Libros de cuentas de Pedro Boyl, tesorero del monarca desde marzo del 1302 a marzo del 1304*, Barcelona, Tipografía Benaiges 1911, docs. 335, 355, 528, 1478, 1479, 1639.

Charles GRANDJEAN, *Les registres de Benoît XI: recueil des bulles de ce pape, publiées ou analysées d'après les manuscrits originaux des archives du Vatican*, 3 vols. París, E. Thorin, més tard A. Fontemoing, 1883-1905.

Enric GUINOT, *Pergamins, processos i cartes reials: Documentació dispersa valenciana del segle XIII*, València, Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes, 46), 2010.

Pierre Joseph HAITZÉ, *La vie d'Arnaud de Villeneuve*, Aix, Chez Joseph David, imprimeur, 1729.

Barthélemy HAURÉAU, *Arnauld de Villeneuve, médecin et chimiste*, dins *Histoire littéraire de la France*, XXVIII, París, 1881, Imprimérie Nationale, 26-126.

—, *Bernard Délicieux et l'inquisition albigeoise 1300-1320*, Paris: Hachette, 1877.

Marc HAVEN, *La vie et les œuvres de maître Arnaud de Villeneuve*, París, Chamnel, 1896.

Karl Leopold HITZFELD, *Studien zu den religiösen und politischen Anschauungen Friedrichs III. von Sizilien*, Historische Studien, 193, Berlin, Ebering, 1930.

IGNOTI, *Tractatus quidam in quo respondetur obiectionibus quae fiebant contra tractatum Arnaldi de Adventu Antichristi* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», XX (2001), 201-348.

Thomas KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, I (A-F), Roma, 1970; II (G-I), Roma, 1975; III (I-S), Roma, 1980.

Pedro LAÍN ENTRALGO, *Historia de la Medicina*, Barcelona-Salvat Editores, Madrid-Buenos Aires… 1982.

Emmanuel LALANDE, *Arnaud de Villeneuve. Sa vie et ses œuvres*, París, Chamnel, 1896.

Carolus LECOUTEULX, *Annales ordinis cartusiensis ab anno 1084 ad annum 1429*, IV, Mostroli, 1888, 498-503.

A. LECOY DE LA MARCHE, *Les relations politiques de la France avec le Royaume de Majorque (Iles Baléares, Roussillon, Montpellier, etc.)*, I, París, Ernest Leroux éditeur 1892, XIV i 516 pp.; II, París, Ernest Leroux éditeur 1892.

Robert E. LERNER, Katelyn MESLER, *Selective Bibliography of Studies and Editions of High and Late Medieval Latin Eschatological Prophecies. Excluding Works of Joachim of Fiore: 1990-2008*, dins «Oliviana» [revista electrònica] 3 (2008).

Cesare De Lollis, *Arnau de Vilanova 'Dancia illustris domini regis Aragonum cum commento'. Ballata alla Vergine di Giacomo II d'Aragona*, dins « Revue des langues romanes », 31 (1887), 289-295.

José Ramón de Luanco, *Dos palabras más acerca de la patria catalana de Arnaldo*, dins «Revista Histórica Latina», II (1875) 161-162.

F. Bernard Lutzenburg, *Catalogus haereticorum, omnium pene, qui ad haec usque tempora passim litterarum monumentis proditi sunt, illorum nomina, errores et tempora quibus vixerunt ostendens*, París, Ioannes Paruus, 1524.

Raoul Manselli, *La religiosità d'Arnaldo da Villanova*, dins «Bulletino dell'Istituto Storico Italiano per il medio Evo e Archivio Muratoriano», LXII (1951), 1-100.

—, *Arnaldo da Villanova diplomatico, medico, teologo e riformatore religioso alle soglie del sec. xiv*, dins «Humanitas», 8 (1953), 268-279.

—, *Arnaldo da Villanova e i papi del suo tempo*, dins «Studi Romani», VII (1959), 146-161.

José Martí Mayor, *Nuevos documentos para la historia de la orden franciscana seglar en Cataluña*, dins «Archivo Ibero-Americano», XLVII (1987), 213-218.

Martí de Barcelona, O. F. M. Cap. (Jaume Bagunyà i Casanovas), *Nous documents per a la biografia d'Arnau de Vilanova*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», XI (1935), 85-128.

—, *Regesta de documents arnaldians coneguts*, dins «Estudis Franciscans», XLVII (1935), 261-300.

—, *La cultura catalana durant el regnat de Jaume II*, dins «Estudios Franciscanos», XCI (1990), 213-295; XCII (1991), 127-245 i 383-492. Reedició de l'obra de 1936 a cura del P. Valentí Serra de Manresa, OFM Cap.

Jesús Ernest Martínez Ferrando, *Jaime II de Aragón. Su vida familiar*, Barcelona, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1948.

—, *Jaume II, o el seny català*, Biblioteca biogràfica catalana, 11, Barcelona, Aedos, 1956.

—, *Catálogo de la documentación relativa al antiguo reino de Valencia*, II. *Pedro el Grande*, Madrid, Archivo de la Corona de Aragón, 1934.

Michael McVaugh, *Arnald of Vilanova and Bradwardine's Law*, dins «Isis», 58 (1967), 56-64.

—, *Arnald of Vilanova*, dins *Dictionary of Scientific Biography*, I (Pierre Abailard —L. S. Berg, Nova York, Charles Scribner's Sons 1981, 289-291.

—, *Further documents for the biography of Arnald de Vilanova*, dins «Dynamis. Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam», 2 (1982), 363-372.

—, «Arnau de Vilanova and Paris: one embassy or two?», *Archives d'histoire doctrinale et littéraire du Moyen Âge*, 73 (2006), 29-42.

Sophia Menache, *Clement V*, Cambridge Studies in Medieval Life and Thought, Cambridge, Cambridge University Press, 2002.

Marcelino Menéndez y Pelayo, *Arnaldo de Vilanova, médico catalán del siglo xiii. Ensayo histórico*, Madrid, M. Murillo, 1879. Escrit integrat dins

Marcelino Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos españoles*, I, Madrid, Librería Católica de San José, 1880, 449-487, 720-781.

Marcelino Menéndez y Pelayo, *Historia de los heterodoxos españoles*, 3 vols., Madrid, Librería Católica de San José, 1880. Segunda edición, Madrid, Librería General de Victoriano Suárez, 3 vols. 1911, 1917, 1918. Segunda edición aumentada, Madrid, Librería General de Victoriano Suárez, 1 (1933), 2 (1917), 3 (1918), 4 (1928), 5 (1928), 6 (1930), 7 (1932). Segunda edición refundida, Madrid, Librería General de Victoriano Suárez, 1933. Edición Nacional de las Obras Completas de Menéndez y Pelayo, preparada por Enrique Sánchez Reyes, 8 vols., Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Santander, Aldus, S. A., 1946-1948; Biblioteca de Autores Cristianos (BAC), 2 vols., Madrid, 1978.

Jaume Mensa i Valls, *La filosofia de la història d'Arnau de Vilanova. El tema de la fi dels temps en les obres anteriors al 1305*, I i II. Tesina llegida al Departament de Filosofia, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 1988.

—, *La teologia de la història d'Arnau de Vilanova. Estat de la qüestió*. Tesina presentada al Departament de Teologia Sistemàtica de la Facultat de Teologia de Catalunya, Barcelona, 1988.

—, *Arnau de Vilanova, espiritual: guia bibliogràfica*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1994.

—, *Les raons d'un anunci apocalíptic*, Col·lectània Sant Pacià, 61, Barcelona, Facultat de Teologia de Catalunya, 1998.

—, *Confrontació de les tesis condemnades en la Sentència de Tarragona de 1316 amb les obres espirituals d'Arnau de Vilanova*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XXX (2011-2013), 305-334.

—, *Interpretatio de visionibus in somniis dominorum Iacobi secundi, regis Aragonum, et Friderici tertii, regis Siciliae, eius fratris*, *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia*, AVOThO, XIV, Barcelona, 2019.

—, *Arnaldi de Vilanova Antidotum contra venenum effusum per fratrem Martinum de Atheca, praedicatorem*. *Praesentatio facta Burdegaliae*, AVOThO, XII, Barcelona, 2022.

—, *Els Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia*, dins *La recepció de l'obra d'Arnau de Vilanova*. Actes de la «IV Trobada Internacional d'estudis sobre Arnau de Vilanova». Edició a cura de Jaume Mensa, Sebastià Giralt, Jon Arrizabalaga i Jaume de Puig (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, 54), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, 25-28.

Jaume Mensa i Valls i Sebastià Giralt, *Bibliografia arnaldiana (1994-2003)*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XXIII (2003), 665-706.

Jaume Mensa i Valls i Joan Requesens i Piquer, *Arnau de Vilanova: herència de cent vint-i-cinc anys d'estudis*, dins «Arxiu de Textos Catalanas Antics», XXV (2006), 529-564.

Manuel Milà i Fontanals, *Patria de Arnaldo de Vilanova*, dins «Revista Histórica Latina», I (1874) II, 14-15.

José María Millás, *Nota bibliográfica de las relaciones entre Arnau de Vilanova y la cultura judaica*, dins «Sefarad», XVI (1956), 149-153.

Alfred, Morel-Fatio, *Chronique*, dins «Romania», XXV (1896), 479-480.

Ewald Müller, *Das Konzil von Vienne 1311-1312. Seine Quellen und seine Geschichte* (Vorreformationsgeschichtliche Forschungen, XII), Münster, 194.

Joan Nadal i Cañellas, ed., *Arnaldi de Villanova Tractatus octo in graecum sermonem versi: Petropolitanus graecus 113*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans (Corpus philosophorum Medii Aevi. Scripta spiritualia, 2), 2002.

Rafael Olivar Bertrand, *Un rei de llegenda. Frederic III de Sicília* (Guió d'Or, IX-X), Barcelona, Aymà Editors 1951.

Antoni Oliver, *El beato Ramon Llull en sus relaciones con la escuela franciscana de los siglos XIII-XIV*, dins «Estudios Lulianos», X (1966), 39-55.

Elías Olmos Canalda, *Inventario de los pergaminos del Archivo Catedral de Valencia*, València 1961. Publicats anteriorment dins «Boletín de la Academia de la Historia», CIII (1933), 141-293.

Antonio Palau i Dulcet, *Vilanova, Arnau de*, dins *Manual del librero hispanoamericano. Bibliografía general española e hispanoamericana desde la invención de la imprenta hasta nuestros tiempos con el valor comercial de los impresos descritos*, XXVII, Barcelona, Antoni Palau Dulcet, 1976, i Oxford, The Dolphin Book Co. Ltd. 1976, 37-62.

Juan Antonio Paniagua Arellano, *Vida de Arnaldo de Vilanova*, dins «Archivo Iberoamericano de Historia de la Medicina», III, 1, Madrid (1951), 3-83.

—, *La obra médica de Arnau de Vilanova. Introducción y fuentes*, dins «Archivo Iberoamericano de Historia de la Medicina y Antropología Médica», XI (1959), Madrid, 351-401.

Juan A. Paniagua *Studia Arnaldiana. Trabajos en torno a la obra médica de Arnau de Vilanova, c. 1240-1311*, Barcelona, Fundación Uriach 1838, 1994.

—, *El Maestro Arnau de Vilanova, médico*, València, Cátedra e Instituto de Historia de la Medicina, 1969. 2ª edició corregida dins Juan A. Paniagua *Studia Arnaldiana. Trabajos en torno a la obra médica de Arnau de Vilanova, c. 1240-1311*, Barcelona, Fundación Uriach 1838, 1994.

—, *Cronología de los hechos conocidos de la vida de Arnau de Vilanova*, dins Juan A. Paniagua *Studia Arnaldiana. Trabajos en torno a la obra médica de Arnau de Vilanova, c. 1240-1311*, Barcelona, Fundación Uriach 1838, 1994.

Maria Cristina Pascerini, *La recepción de Arnau de Vilanova en Menéndez Pelayo*, dins *La recepció de l'obra d'Arnau de Vilanova*. Actes de la «IV Trobada Internacional d'estudis sobre Arnau de Vilanova». Edició a cura de Jaume Mensa, Sebastià Giralt, Jon Arrizabalaga i Jaume de Puig (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, 54), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, 297-331.

Ludovico PASTOR, *Historia de los Papas desde fines de la Edad Media*, versión de la cuarta edición alemana, *Geschichte der Päpste seit dem Ausgang des Mittelalters*, por Ramón RUIZ AMADO, Barcelona, Gustavo Gili (1910-1961)

Pierre PÉANO, *Les béguins du Languedoc ou la crise du T.O.F. dans la France Méridionale (XIII-XIV² siècles)*, dins « Collectanea Franciscana », XLVII (1977), especialment 101-104.

Étienne-Gabriel PEIGNOT, *Dictionnaire critique, littéraire et bibliographique des principaux livres condamnés au feu, supprimés ou censurés*, I, París, chez A. A. Renouard, 1806. *Arnauld de Villeneuve*: nota 3, 56-57.

Josep PERARNAU I ESPELT, *Sobre el Concili Provincial de Tarragona del 1312*, dins «Analecta Sacra Tarraconensia», XLIX (1976), 145-154.

—, *Dos tratados «espirituales» de Arnau de Vilanova en traducción castellana medieval: «Dyalogus de elementis catholice fidei» y «De helemosina et sacrificio»* (Monografías, 25), Roma, Publicaciones del Instituto Español de Historia Eclesiástica, 1976.

—, *Troballa de tractats espirituals perduts d'Arnau de Vilanova*, dins «Revista Catalana de Teologia», I (1976), 489-512.

—, *L'«Alia Informatio Beguinorum» d'Arnau de Vilanova* (Studia, Textus, Subsidia, II), Barcelona, Facultat de Teologia de Barcelona, 1978.

—, *Tractats espirituals d'Arnau de Vilanova en la Biblioteca del cardenal Nicolau de Cusa (1401-1464)*, dins «Revista Catalana de Teologia», VI (1981), 77-88.

—, *Una altra carta de Guiu Terrena sobre el procés inquisitorial contra el franciscà fra Bernat Fuster*, dins «Estudios Franciscanos», LXXXII (1981), 383-392.

—, *Butlles de tema franciscà en el Vat. Ross. 476*, dins «Estudios Franciscanos», LXXXVII (1986), 719-729.

—, *Tres notes entorn de la Biblioteca Papal: L'exemplar del «De mysterio cymbalorum» d'Arnau de Vilanova ofert a Bonifaci VIII*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 6 (1987), 299-311.

—, *Arnau de Vilanova. Metge, diplomàtic, teòleg (1240?-Gènova 1311)*, dins *La nostra gent. Història de Catalunya. Les arrels*, I, Barcelona, Plaza i Jané, editors, 1988, 164-168.

—, *Guiu Terrena critica Arnau de Vilanova. Edició de la «Quaestio utrum per notitiam Sacrae Scripturae possit determinate sciri tempus Antichristi». En apèndix, tres fragments de teòlegs contemporanis relatius a la tesi escatològica arnaldiana*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 7/8 (1988-1989), 171-222.

—, *Noves dades biogràfiques de mestre Arnau de Vilanova*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 7/8 (1988-1989), 276-282.

—, *Profetismo gioachimita catalano da Arnau de Vilanova a Vicent Ferrer*, dins *Il profetismo gioachimita tra Quattrocento e Cinquecento*. Atti del III Congresso Internazionale di Studi Gioachimiti (S. Giovanni in Fiore, 17-21 settembre 1989), Gènova, Marietti, 1991, 401-414.

—, *Noves dades biogràfiques de mestre Arnau de Vilanova*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 7/8 (1988-1989), 276-282.

—, *El text primitiu del «De mysterio cymbalorum Ecclesiae» d'Arnau de Vilanova. En apèndix, el seu «De tempore adventus Antichristi»*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 7/8 (1988-1989), 7-169.

—, *Fragments en català del tractat perdut d'Arnau de Vilanova «De fine mundi» en una disputa entorn de les previsions escatològiques (Vilafranca del Penedès i Barcelona 1316-1317)*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 7/8 (1988-1989), 282-287.

—, *L'«Ars catholicae philosophiae» (primera redacció de la «Philosophia catholica et divina») d'Arnau de Vilanova. Edició i estudi del text. En apèndix, les dues lletres que acompanyaven les còpies destinades a Bonifaci VIII i al Col·legi Cardenalici i les requestes a Benet XI i al Cambrer Papal en Seu vacant*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 10 (1991), 7-223.

—, *L'«Allocutio christini...» d'Arnau de Vilanova. Edició i estudi del text*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 11 (1992), 7-135.

—, *Sobre la primera crisi entorn el De adventu antichristi d'Arnau de Vilanova. París 1299-1300*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 12 (1993), 43-140.

Josep Perarnau i Espelt, Francesco Santi, *Villeneuve (Vilanova, Arnauld de)*, dins *Dictionnaire de Spiritualité*, CIC-CV, París, Beauchesne 1993, 785-797.

Josep Perarnau i Espelt, *La traducció catalana resumida del «Vademecum in tribulatione» («Ve ab mi en tribulació») de fra Joan de Rocatalhada*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 20 (2001), 349-402.

—, *Sobre la primera crisi entorn el* De adventu Antichristi *d'Arnau de Vilanova: París 1299-1300*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics» 20 (2001), 377-382.

—, *Tres textos d'Arnau de Vilanova i un en defensa seva*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 20 (2001), 7-402. En edició independent, paginació idéntica (Studia, textus, subsidia, X), Barcelona, Facultat de Teologia de Catalunya, MMII.

—, *Sobre l'estada d'Arnau de Vilanova a París 1299-1300: les dues dates dels textos*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 28 (2009), 623-628.

—, *Introducció al De tempore aduentus Antichristi,* dins *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO), Tractatus de tempore adventus Antichristi. Ipsius el aliorum scripta coaeva*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Facultat de Teologia de Catalunya, 2014, 23-167.

Josep Maria Pou i Martí, *Visionarios, beguinos y fratricelos catalanes (siglos xiii-xv)*, Vic, 1930. Edicions recents: Madrid, a cura de Juana Arcelus Ulabarría, 1991; Alacant, a cura d'Albert Hauf i Valls, 1996.

—, *Jaime II de Aragón, el cardenal Mincio de Murrovalle, O. F. M., y Arnaldo de Vilanova*, dins «Archivo Ibero-Americano, XX (1923), 110-112.

Gabriel Prateolus Marcossius, *Elenchus haereticorum omnium, qui ab orbe condito ad nostra usque tempora veterumque & recentium auctorum monimentis proditi sunt, vitas, sectas & dogmata complectens, alphabetico ordine digestus*, Colonia, apud Arnoldum Quintelium, 1605, *Arnoldus de Villa Nova*, cols. 67-68.

Le procès de Bernard Délicieux, 1319. Traduït, anotat i presentat per Jean Duvernoy, Tolosa, Le Pérégrinateur, 2001.

Jacobus Quétif, Jacobus Échard, *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, I, París, J. B. Ch. Ballard et N. Simart, 1719, 397-398.

Rafael Ramis Barceló, *Referències esparces a Arnau de Vilanova durant l'època moderna: materials d'estudi*, dins *La recepció de l'obra d'Arnau de Vilanova*. Actes de la «IV Trobada Internacional d'estudis sobre Arnau de Vilanova«. Edició a cura de Jaume Mensa, Sebastià Giralt, Jon Arrizabalaga i Jaume de Puig (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, 54), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, 189-204.

Joan Reglà Campistol, *Francia, la Corona de Aragón y la frontera pirenaica. La lucha por el Valle de Arán (siglos xiii-xiv)*, I i II, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Escuela de Estudios Medievales, 1951, 25.

José Ribelles Comín, *¿Arnaldo de Vilanova, castellonense?*, dins «Las Provincias. Almanaque», 1943, València, Imprenta F. Domènech, 1943.

Francesc Xavier Ricomà, *Un convers de Poblet defensor d'Arnau de Vilanova*, dins «Miscel·lània Històrica Catalana. Homenatge al P. Jaume Finestres, historiador de Poblet († 1769)», Abadia de Poblet, Scriptorium Populeti, 1970, 259-262.

A. Rivas, *La pàtria d'Arnau de Vilanova*, dins «Almanaque de Valencia Las Provincias», 1925, 275-278.

Laureano Robles, *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos xiii-xiv*, Salamanca, 1972.

Mateu Rodrigo Lizondo, *La protesta de Valencia de 1318 y otros documentos inéditos referentes a Arnau de Vilanova*, dins «Dynamis. Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam», I (1981), 241-273.

Jean de Roquetaillade, *Liber ostensor quod adesse festinant tempora*, Édition critique sous la direction d'André Vauchez (Sources et Documents d'Histoire du Moyen Âge publiées par l'École Française de Rome, 8), Roma, École Française, 2005, XIV i 1042 pp.

Antoni Rubió i Lluch, *Documents per la història de la cultura catalana migeval*, I i II, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1908 i 1921.

Agustín Rubio Vela, «Una fundación burguesa en la Valencia medieval: el hospital de En Clapers (1311)», dins «Dynamis. Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam» I (1981), 17-49.

Agustín Rubio Vela i Mateu Rodrigo Lizondo, *Els beguins de València en el segle xiv. La seua Casa-Hospital i els seus llibres*, dins «Quaderns de Filologia», 1984, «Miscel·lània Sanchis Guarner», I, 327-341.

P. Salvador de les Borges, O. F. M. Cap. (Joan Botam), *Arnau de Vilanova moralista* (Premi Jaume Serra i Húnter 1956), «Arxius de la Secció de Ciències», XXV, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1957.

Francesco Santi, *Orientamenti bibliografici per lo studio di Arnau de Vilanova, spirituale. Studi recenti (1968-1982)*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 2 (1982), 371-395.

Francesco Santi, *Gli «Scripta spiritualia» di Arnau de Vilanova*, dins «Studi Medievali», XXVI (1985), 978-1014.

—, *Per lo studio di Arnau de Vilanova: nota sul manoscritto C279 della Biblioteca Marucelliana di Firenze*, dins «Estudios Franciscanos», LXXXVII (1986), 967-978.

—, *Arnau de Vilanova. L'obra espiritual* (Història i Societat, 5), València, Diputació Provincial de València, 1987.

—, *La ripresa degli studi su Arnaldo da Villanova. Prospettive storiografiche e pubblicazioni recenti*, dins «Anuari de la Societat Catalana de Filosofia», III (1989), 7-18.

—, *Conciliarismo. Stati nazionali, inizi dell'Umanesimo. La teologia politica catalana della fine del secolo* XIV, dins «Atti del XXV Convegno Internazionale. Centro di Studi sulla Spiritualità Medievale, Todi, 9-12 ottobre 1988», Spoleto, Centro di Studi sull'Alto Medioevo 1990, 181-211.

—, *La vision de la fin des temps chez Arnaud de Villeneuve. Contenu théologique et expérience mystique*, dins « Cahiers de Fanjeaux », 27 (1992), 107-127.

—, *Bérenger Frédol (1250 ca – 1323), amico di Arnau de Vilanova*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XXX (2011-2013), 385-412.

—, *Arnau de Vilanova nel suo tempo. Testi e contesti*, dins *La recepció de l'obra d'Arnau de Vilanova*. Actes de la «IV Trobada Internacional d'estudis sobre Arnau de Vilanova». Edició a cura de Jaume Mensa, Sebastià Giralt, Jon Arrizabalaga i Jaume de Puig (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, 54), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, 51-65.

Pere Santonja, *Arnau de Vilanova: els escrits religiosos i la Inquisició*. Tesi doctoral de Filologia llegida a la Universitat d'Alacant, octubre de 1987.

Hartmann Schedel, *Arnaldus de Nova Villa*, dins *Liber Chronicarum*, f. 224r, Nuremberg, 1493.

Antonino di Stefano, *Federico III d'Aragona, re di Sicilia*, Palerm, 1937.

Nicola Terranova, *Chi era Arnaldo da Villanova?*, dins «Studi Montalbanesi. Collana di ricerche storiche», I (1983), 3-36.

Julien Théry, «A Heresy of State: Philip the Fair, the Trial of the «Perfidious Templars», and the Pontificalization of the French Monarchy», dins *Journal of Medieval Religious Cultures*, 39/2 (2013), 117-148.

Antoine Thomas, Maurice Faucon, Georges Digard, *Tome premier (première, deuxième et troisième années. Nos. 1 à 2390* dins (Georges Digard, Maurice Faucon, Antoine Thomas et Robert Fawtier, *Les registres de Boniface VIII. Recueil des bulles de ce pape publiées et analysées d'après les manuscrits originaux des archives du Vatican*), París, E. De Boccard 1907, cols. 60-62 (Val d'Aran i Mallorca, 20 juny 1295; 68-71 (pau entre França i Catalunya, 21 juny 1295).

Tractatus quidam, in quo respondetur obiectionibus, que fiebant contra tractatum Arnaldi De adventu Antichristi (ed. Perarnau, «Arxiu de Textos Catalans Antics», XX (2001), 201-348.

Joaquim Tuixans, *Noticiari de la família del «Mestre Arnau de Vilanova, metge valencià» (segle xiii)*, Vila-real dels Infants, 1926.

René Verrier, *Études sur Arnaud de Villeneuve (v. 1240-1311)*, Leiden, E. J. Brill, 1947.

Evangelista Vilanova, *Història de la Teologia cristiana*, I, II, III, Barcelona, Col·lectània Sant Pacià, XXXII. Facultat de Teologia de Barcelona, Editorial Herder, 1984. *Arnau de Vilanova*, I, 654-658.

Carl A. Willemsen, *Der Kampf um das Val d'Aran. Ein Beitrag zur Geschichte der diplomatischen Beziehungen zwischen Aragon und Frankreich um die Wende vom 13. zum 14, Jahrhundert*, dins «Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens», 6 (1937), 142-244.

Joseph Ziegler, *Arnau de Vilanova: A Case-Study of a theologizing Physician*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XIV (1995), 249-303; amb la mateixa paginació dins *Actes de la I Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova*. II. Edició a cura de Josep Perarnau (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, XIX), Barcelona, Institut d'estudis Catalans, 1995.

—, *Medicine and Religion c. 1300. The Case of Arnau de Vilanova*, Oxford, Clarendon Press, 1998.

Luke Wadding, *Annales Ordinis Minorum*, Lyon, Claudius Prust et I. Rart Devenet, 1625-1654, 8 vols.

Jill. R. Webster, *Els franciscans catalans a l'edat mitjana*, Lleida, Pagès editors, 2000.

Nicolas Weill-Parot, *Arnaud de Villeneuve et les relations possibles entre le sceau du Lion et l'alchimie*, dins *Actes de la II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova*. Edició a cura de Josep Perarnau (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, XIX), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2005, 269-280.

Gerónimo Zurita y Castro, *Anales de la Corona de Aragón*, Lorenzo Robles, Saragossa, 1610.

BIBLIOGRAFIA WEB

Sebastià Giralt, Jaume Mensa, *Arnau DB. Corpus digital d'Arnau de Vilanova*, Universitat Autònoma de Barcelona: <https://grupsderecerca.uab.cat/arnau/node/22>

Lluís Cifuentes i Antònia Carré, *La ciència en la cultura catalana a l'Edat Mitjana i el Renaixement*, Sciencia.cat DB, Universitat de Barcelona: <http://www.sciencia.cat>.

TAULES FINALS

Per les característiques pròpies d'aquest volum dels AVOThO, que té per objectiu l'edició de documents i no de cap obra arnaldiana, aquestes taules finals són diferents a les de la resta de volums: no hi ha taula de citacions bíbliques, però, per contra n'hi ha de topònims i antropònims, a més naturalment de la d'autors.

Els números romans remeten a les pàgines de l'estudi introductori. Els aràbics, als documents del *Diplomatarium*

Taula de topònims

Adoberies de Bernat de Berga, les, ciutat de València 59
Aigües Mortes XXVI, 50, 51, 68, 69
Aimargues 26
Aix XLVIII
Alamannia = Alemanya
Ala Plancha, partida d'Aimargues 26
Albània, regne d' 237
Albellonis = Albellons, els
Albellons, els, ciutat de València 59
Albi 265
Albia = Albi
Alcalá de Henares XXIX
Alcúdia, horta de València XXIV, 131
Alemanya VII, 74
Alfàndech de Marinyèn, vall d' 10
Algerocius = Algirós
Algesires XXXIV
Algia XXVI, 50, 51, 66
Algya = Algia
Algezira = Alzira
Algirós, partida de l'horta de València XXIV, 1, 43, 71, 131
Almaria = Almeria
Almeria XXX, XXXII, XXXIII, XXXIV, XLIII, XLV, XLVII, 150, 179, 180, 187, 191, 200, 201, 211
Almeria, setge d' XXX, XXXIII, XXXIV, 179, 180, 187, 191, 200, 201, 202, 211, 212, 213, 216, 217, 225
Almuçaffis = Almussafes
Almussafes XX, 257
Alzira 120, 131
Anagni XXXVIII, XL, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85
Ancona, Marca d' 74
Anchonitana, Marchia = Ancona, Marca d'
Anglaterra VII, 14
Apiaria = Piera
Aquae Mortuae = Aigües Mortes
Aragó, regne d' XIX, XX, XXVI, XXVIII, XXIX, XXX, XXXV, XXXVIII, XLVI, LI, LIV, LV, LVI, 99, 116, 171, 257
Aragonie regnum = Aragó, regne d'
Aragonum regnum = Aragó, regne d'
Arcs de Provença XVIII, XIX
Arginusa XXXII, 196
Argirós = Algirós
Armasanici = Aimargues
Arragonia = Aragó, regne d'
Assís XI
Athos, Mons XXXII, 168, 169
Augaria 16
Auloron e Santa Maria = Oloron - Sainte Marie
Aux XXXVIII, 82
Auxerre XXXVIII, 85
Avinyó XXIX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXV, XXXVI,

XLII, XLIII, XLVI, XLVII, XLVIII, L, 132, 186, 188, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 198, 199, 205, 206, 219, 220, 225, 227, 232, 265, 274

Barbaranus = Barberà de la Conca
Barbaria 209
Barbastre 255
Barberà de la Conca 16
Barberanus = Barberà de la Conca
Barcelona X, XIII, XVI, XX, XXV, XXVII, XXVIII, XXIX, XXXIII, XXXIV, XXXV, XXXIX, XLII, XLVI, LIII, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 16, 24, 25, 41, 42, 52, 53, 54, 55, 62, 93, 100, 102, 103, 121, 123, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 155, 156, 157, 178, 181, 182, 184, 185, 201, 203, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 222, 257, 262, 263
Barcelona, seu de 7
Barchino = Barcelona
Barchinona = Barcelona
Barchinonensis Sedes = Barcelona, seu de
Bellpuig de les Avellanes, monestir de VII
Berà 117
Beranus = Berà
Besiers, bisbat de
Biterrensis, ecclesia = Besiers, bisbat de 254
Bizanci XXVIII
Boatella, barri de la ciutat de València XX, XXIV, 59, 267
Bolonya 74
Bononia = Bolonya
Bordeus XXXVIII, XLII, XLIII, 82, 152, 254, 257
Borriana XXVI, XXVII, 41, 49, 54, 55, 70, 92, 102, 109, 110, 111, 147, 148, 159, 176, 177, 178, 181
Buatella = Boatella
Buiatella = Boatella
Burdegaliae = Bordeus
Burriana = Borriana
Cabra 7
Calàbria 95
Calataiud XXIX, XXXVII, 50, 51, 64, 65, 68, 69, 139, 233, 239
Caltabellotta XXVII
Camarena 7
Camp de Daroca XVIII
Carcassona L 265
Ça Real = Sarral
Castella XXVII, XXIX, XXX, 95, 171
Castelnaaudary L 265
Castèlnóu d'Arri = Castelnaaudary
Catalonia = Catalunya
Catalunya VII, XIX, XX, XXVII, LI, 62, 63, 90, 146
Catalunya Nord XX
Catània 202, 204
Cathania = Catània
Cathalonia = Catalunya
Cesaraugusta = Saragossa
Cicilia = Sicília
Cincheros = Cinqueros
Cinqueros, partida de l'horta de València XXIV, 28, 32, 33, 131
Çinqueros = Cinqueros
Cluny XLIII
Cyprus = Xipre
Conca de Barbarano = Conca de Barberà
Conca de Barberà XXV, 4, 5, 16
Constança XLIV
Corçegua = Còrsega
Còrsega 74, 233
Corsica = Còrsega
Cullaria = Cullera
Cullera 254, 257, 266
Cuylera = Cullera

Dertusa = Tortosa
Descarp, monasterium = Escarp, monestir d'
Duras ciutat de 237
Durham XXIX

Embrun XXXVIII, 84
Èpila 176
Escarp, monestir d' 131
Espanya XXXII, XLVI
Espluga de Francolí 16

Europa XXIII
Exaló 124
Exerea = Xerea

Favara, sèquia de 244
Figueres 94
Figueriae = Figueres
Forcalquerius = Forcalquier
Forcalquier 262
Foreç = Forés
Forés 7
Francia = França
França VII, XXVI, XXVII, XXIX, XXXVII, XXXIX, XLI, XLIII, 64, 86
Frascati XLVIII

Gal·lípoli XXIX
Gènova XXIX, XXXVII, XXXVIII, XLVIII, 86, 171, 226
Gerona = Girona
Gerunda = Girona
Girona XX, XXXVIII, XXXIX, L, 7, 94, 101, 104, 105, 106, 107, 108, 257, 271, 272
Godella, horta de València XXIV, 131
Granada XXIX, XXX, XXXIV, XLIII, XLVI, 115, 150, 171, 187
Granata = Granada
Grau de València XIX
Grausella, priorat de XXXV, 219
Grausello, prioratus de = Grausella, priorat de
Grècia XXXII, 74
Grecia = Grècia
Greolières XVIII-XIX

Hispania 196
Hyspania = Hispania

Ilerda = Lleida
Ilerdensis sedes = Lleida, seu de 7
Itàlia VII, 74

Jaén 7
Jahen = Jaén
Jerusalem XXXII, XXXIII

Larif, alqueria de Morvedre LII, 154
La Scorcola = La Sgurgola
La Sgurgola XXXVIII, 73, 74
Laterano, Sanctus Johannes in, Roma 127
Latis, gradus de, Montispesuli 62
Lió XLIII, 156
Lleida XX, XXVI, XXXV, XXXIX, 2, 18, 59, 60, 61, 91, 92, 93, 112, 113, 114, 116, 210, 215, 257
Llenguadoc XXX
Llombardia 209
Lombardia = Llombardia

Magalo = Maguelone
Maguelone, Villeneuve-lès-Maguelon 26
Maiorcha = Mallorca
Maioricae = Mallorca
Malausana = Malaussanne
Malaussanne 219
Mallorca XLIX, 13, 95, 209, 253
Malorqua = Mallorca
Marsselanici = Marsillargues
Marsella XXVIII, XXIX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIX, XLI, LII, 123, 125, 126, 127, 129, 130, 163, 165, 171, 207, 231, 243, 246, 262
Marsillargues 26
Marsilia = Marsella
Marxilia = Marsella
Massamagrell 146
Massamagrellus = Massamagrell
Mayorca = Mallorca
Mayorcha = Mallorca
Messana = Messina
Messina XXXVI, XLV, 173, 174, 175, 221, 223, 224, 225, 228
Miravet XXXI, 172
Mons Albus = Montblanc
Mons Falcho = Montfalcó Murallat
Monspesulanus = Montpeller
Mons Regalis = Montreal = Mont-ral
Montaragó, monestir de 11
Montblanc 4, 247
Montcada, vila de Barcelona 145
Montcada, sèquia de, horta de València 131

Montecatheno, Cequia de = Montcada, sèquia de
Montecathenus = Montcada, vila de Barcelona
Montfalcó Murallat 89
Montis Aragonum, monasterium = Montaragó, monestir de
Montispesulum = Montpeller
Montpeller XVII, XIX, XXII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXXVIII, XLI, XLII, XLIII, XLIV, XLVII, 24, 26, 37, 38, 62, 63, 66, 78, 79, 142, 146, 153, 157, 193, 194, 195, 262
Mont-ral 114
Morea, principat de la 237
Morella XLIV, 144
Morvedre XLIV, LII, 154, 156, 254
Muntinyèn, horta Valentiae = Ontinyèn
Múrcia 70
Murusvetus, Muriveteris = Morvedre

Nàpols XXVIII, XXXII, XXXVII, 74, 115, 116, 229, 230
Neapolis = Nàpols
Nevers XLIII
Niça XXXVIII, 96, 97, 98

Oleriis, castrum de = Ollers, castell d'
Ollers, castell d' XXV, XXVI, 4, 5, 16, 18, 19
Oloron-Sainte Marie XXV, 14
Ontinyèn 131
Osca 95
Osca, seu d' 7
Oscensis sedes = Osca, seu d'
Òstia XXXV, XL
Otranto, cap d' XXVI

Pallariensis, comitatus = Pallars, comtat de
Pallars, comtat de XXVI, 50, 51, 68, 69
Pampilona = Pamplona
Pamplona XV, 95
Panormi 262
París IX, XXVI, XXVII, XXX, XXXI, XXXVIII, XXXIX, XL, LVI, 66, 68, 76, 77, 80
Parisii = París
Patraix, partida del terme de València XXIV, 45, 46, 47, 48
Patray = Patraix
Patrayx = Patraix
Pellicers, era dels, ciutat de València 56
Peníscola XLIII
Perpinyà 209
Perugia XLI, 133, 197
Perusa = Perugia
Perusia = Perugia
Perusius = Perugia
Piera 7, 16
Pisa XLIII
Pobla de Berenguer Mercer, la, ciutat de València 61
Pobla de mestre Arnau, la, ciutat de València 56, 57, 58, 61
Poblet, monestir de VII, 7, 250
Poitiers XLIII, XLIV
Popula Berengarii Mercerii = Pobla de Berenguer Mercer
Popula magistri Arnaldi de Villanova = Pobla de mestre Arnau
Populeti monasterium = Poblet, monestir de
Porto XLVIII
Pozzuoli, banys de XXXI, 163
Priorat de Scala Dei XXXVIII
Proença = Provença
Provença XVIII, XIX, XXX, XXXIII, XXXVI, XXXIX, 99, 188, 223, 262
Provincia = Provença
Putheolani balnei = Pozzuoli, banys de

Quart de Poblet 273

Raimond de Meüillon (Gap, Delfinat), castell de 23
Raiosa, partida del terme de València XXIV, 16, 17, 244, 273
Rambla, la, partida del terme de València XXIV, 16, 44
Rambla Valentiae = Rambla
Rayosa = Raiosa
Reggio Calabria 74
Regium in Calabria = Reggio Calabria

Requena XXV, LV, 270
Ribera de Barcelona 157
Riff, La = Larif
Ripparia Barchinonae = Ribera de Barcelona
Ripolet, riaria = Ripollet, riera de
Ripollet, riera de 145
Roma X, XXVI, XXVII, XXIX, XL, XLIII, XLV, 30, 90, 128, 183, 209, 365
Romania 95
Ruçaffa, hortae Valentiae = Russafa, horta de València
Russafa, horta de València XXIV, 131

Salerno 95
Sanctae Mariae de Monte serrato, monasterium = Santa Maria de Montserrat, monestir de
Sanctae Mariae de Sales, monasterium = Santa Maria de Sales, monestir de
Santa Maria de Sales, monestir de 7
Sanctae Mariae de Podio, monasterium = Santa Maria del Puig, monestir de
Sanctae Mariae Magdalenae Valentiae, monasterium 21, 235, 240, 245, 247, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 269
Sanctarum Crucum, monasterium = Santes Creus, monestir de
Sancti Johannis de Buatella, parrochia = Sant Joan de Buatella
Sancti Johannis de Pinna, monasterium = Sant Joan de la Penya
Sancti Salvatoris Caesaraugustae = Sant Salvador de Saragossa, catedral de
Sant Joan de Buatella, parròquia de València XX, XXI, XXIV, 59, 267
Sant Joan del Mercat, parròquia de València XX, XXIV, 56, 57
Sant Joan de la Penya, monestir de 95
Sant Mateu del Maestrat XLIV
Sant Salvador de Saragossa, catedral de 7
Santa Maria de Montserrat, monestir de 7
Santa Maria del Puig, monestir de 7, 17, 131
Santes Creus, monestir de XXX, 161, 250
Saragossa XLII, 89, 94, 100, 103, 134, 135, 143, 157, 158, 160, 167, 177, 240
Sardenya 74, 233
Sardinia =Sardenya
Sarral 7
Scalae Dei, monasterium, ordinis Cartusiae XXX, XXXVIII, LI, 146, 161, 262
Serdinia = Sardenya
Sicília, regne de XXVI, XXVIII, XXXII, XXXIII, XXXV, XXXVII, XLII, XLVI, 7, 39, 63, 74, 138, 188, 199, 201, 237, 242
Sicilie, regnum = Sicília, regne de
Spelunca de Francolino = Espluga de Francolí
Spelluncha de Franchulino = Espluga de Francolí
Spoletani, ducatus = Spoleto, ducat d'
Spoleto, ducat d' 74

Tarassona, seu de XXVI, 7
Tarraco = Tarragona
Tarragona XX, XXV, XXXIX, XLII, XLIII, XLVIII, XLIX, L, LI, 6, 7, 9, 12, 250, 262
Tarragona, seu de 7, 36, 54, 151, 250, 251, 252, 257, 258
Terol 3, 35, 36, 37, 38, 63, 162
Terracho = Tarragona
Terraco = Tarragona
Terrachonensis sedes = Tarragona, seu de
Terraconensis sedes = Tarragona, seu de
Tirasonensis de la Orta sedes = Tarassona, seu de
Tolosa de Llenguadoc XXVI, XLIII, 50, 51, 68, 69, 153
Tormos, sèquia de, horta de València 131
Tortosa 109, 110, 115, 116, 117, 118, 119, 124, 172, 182, 254
Trans XIX
Tricesimus 128
Túria, riu XXIII
Turolium = Terol
Turriges 248
Tuscia 90

Urgell, comtat d' 115
Urgelli, comitatus = Urgell, comtat de

Vaison, diòcesi de 219
València VIII, IX, XV, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXXVII, XXXVIII, XLIV, XLVIII, XLIX, L, LI, LII, LIII, LIV, LV, LVI, 1, 7, 8, 9, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 26, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 71, 72, 83, 87, 88, 91, 102, 111, 115, 116, 122, 131, 146, 154, 159, 161, 167, 168, 169, 170, 208, 228, 231, 234, 235, 236, 237, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 264, 266, 267, 268, 269, 270, 273
València, catedral de XXII, XXXIII, 7
València, regne de XXIII, 257
Valentiae, regnum = València, regne de
Valentina sedes = València, catedral de
Vall d'Aran, la XXVI, 50, 51, 62, 63, 68, 69
Vall Digna, monestir de la XXX, 161
Vallis de Aran = Vall d'Aran
Vallis de Aura = Vall d'Aura
Vallis Dignae, monasterium = Vall Digna, monestir de la
Vallis Magna = Valmanya
Vall d'Aura 95
Valmanya XXXVIII, 81
Vasionensis, dioecesis = Vaison, diòcesi de
Venècia 74
Veneciae = Venècia
Vidorle (occità), Vidourle (francés) riu 26
Viena del Delfinat XXXI, 153, 231, 238
Vienna = Viena del Delfinat
Vilafranca del Penedès XXV, 7, 117, 119, 141
Vila Nova del Grau de València XIX, XX, XXIV
Villa Francha = Vilafranca del Penedès
Villanueva de Jiloca XVIII

Xàtiva LII, 154
Xerea, raval de València XXIV, 44
Xipre 95

Ytalia = Itàlia

Taula d'antropònims

Abbate, Bernardus de 160, 162
Abelloni, Berengarius, cursor, testis 43
Abraham, Mosse, iudaeus 16
Abu Yakub Yusuf XXIII
Acenuy, Bernat, procurador d'Arnau XXIII, 15, 28, 29, 32, 33, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 56, 57, 71, 72, 111, 131, 159, 231, 235, 242, 243, 244, 246, 262
Acrimonte, Bernardus de, civis Valentiae 112
Acrimonte, Petrus de, notarius Valentiae 146
Açenuy, Bernardus de = Acenuy, Bernat,
Adamani, Raymundus, praecentor Maioricae, 13
Ade, Ferrarius, testis 48
Aemarii, Arnaldus 17
Alafacia, filia Rostagni de Carboneriis 262
Alagone, Artaldus de, testis 18
Alamanda, soror Sanctae Mariae Magdalenae Valentiae 21
Alamanni, Arnaldus, 10, 11
Alamanni, Jacobus, O. P., prior provintialis Aragonum LIV, 250, 263
Alamanni, Raymundus, 8
Alanyà, Sebastianus d', notarius Valentiae 257
Alaria, Poncius, civis Valentiae 45, 48
Alarich, Jacobus 32, 131
Alarici, Jacobus = Alarich, Jacobus
Alarici, Poncius = Alaria, Poncius
Albalato, Gueraldus de, clericus XXI, XXXVIII, 74, 90
Albalat, Jaume d', sagristà de la seu de València 56
Albatre, Blaschus, ortelanus 45, 48
Albatre, Eximinus 45, 48
Albero, Luppus de 131
Albesa, Arnaldus de 131
Albi, Jacobus, canonicus Dignensis 104, 126, 130, 231
Albuzale, metge XXV
Alçanauy, Bernardus de = Acenuy, Bernat d'
Alcover, en 17
Alegre, Petrus, monacus cisterciensis 95
Alesto, Johannes de, fisicus 193, 194, 195
Alfonsus, infans primogenitus Petri II, 4, 5, 7, 16
Alfonsus, infans, filius Jacobi II, regis Aragonum 95, 270
Alfonsus III, rex Aragonum, XIV, XVIII, XXIV, XXV, XXVI, XXXI, 8, 9, 10, 11, 12, 18, 19, 36, 54, 60, 157, 172
Alfonsus IV, rex Aragonum, XIV.
Alfonsus de la Cerda, rex Castellae 64, 65, 68, 95
Alfonsus X, rex Castellae 50,
Algie archidiaconus XXVI, 51, 66, 67, 69
Allavernia, P. de, magister, theologus 66
Almaricus, vicecomes Narbonensis 66, 67
Alomari, Guillermus, civis Barchinonae 144
Alreu, Raymundus 131
Alrici, Philipus, domicellus, civis Albiae 265
Altellono, Petrus de 17
Altisidorensis episcopus 85
Amalricus, vicecomes Narbonensis = Almaricus, vicecomes Narbonensis
Amat, Petrus 32, 131
Amati, Petrus = Amat, Petrus
Amer, Guillelmus de 131
Amera, Na, uxor Guillelmi de Amer 131
Amill, Guillelmus, lapicida 44
Andreas, abbas monasterii Agerensis 133
Andree, Bernardus, testis 26
Andree, Jacobus 244, 245
Angularia, Beatrix de, nobilis 95

Angularia, Galcerandus de 115
Angularia, Raymundus de, testis 18
Anjou, Carles d' 14
Ansoissio, Petrus de, clericus 130
Anthonii, Mathaeus, testis, 262
Anticha, Michael de, notarius Barchinonae
Antilione, Sanccius de, testis 18, 95
Antonius, episcopus Dunolmensis = Beck, Antoni de, bisbe de Durham
Aquilone, Guillelmus de 131
Aquinas, Thomas, O. P., theologus 116, 231
Aranyonis, Guillelmus 240
Arberti, Bertrandus, iurisperitus 144
Arenys, Bernardus d' 32
Arenys, Dominicus de 28, 32, 131
Arenys, Guillelmus, testis 44
Argenter, Johan 255, 256
Arnaldi, Berengarius 267
Arnaldi, Guillelmus 17
Arnau de Poitiers, bisbe, cambrer apostòlic XLIV, 156
Arranda, Fortunius de, clericus 257
Arrocer, Arnaldus 273
Arrocerii, Jacobus 48
Arroç, Jacobus 267
Artaldi, Theresia, domicella reginae Blanchae 95
Arters, Pere d', abat de Santes Creus 161
Aslor, Artaldus de = Azlor, Artaldus de
Assenuy, Bernardus de = Acenuy, Bernat
Astruga, muller de Jucef Ravaya, jueva 16, 17
Atheca, Martinus de, O. P. XXXIX, 137
Augustini, Guillelmus 150, 181
Aurienne, Esteve d', notari de Marsella XXXI, LII, 166, 262
Ausini, Guillelmus 26
Ausini, Petrus 26
Ausini, Raymundus 26
Aux, Arnaldus d', cardinalis Albanensis, episcopus Pictaviensis 254
Auxitanus episcopus 82
Avenyahar, Juces, iudaeus 17
Aversó, Bernat d' = Aversone, Bernardus
Aversone, Bernardus de, notari guardasegells 63, 64, 65, 70, 87, 89, 109, 111, 114, 117, 119, 134, 140, 141, 143, 144, 145, 148, 155, 157, 158, 159, 161, 168, 169, 180, 184, 185, 191, 200, 201, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 228, 233, 237, 239
Avicenna, metge XXV
Avinaudi, Guillelmus, sartor 154
Ayibar, Sanccius, de, miles XXXIII, XLVI, 180, 200, 202, 204
Azlor, Artaldus de 95, 144

Bachonis, Bernardus 26
Bachonis, Raymundus 26
Badia, Bernardus, iudex curiae regiae 254
Bagis, Jacobus de 32
Balboa, Gondisalbus de, O. F. M., minister generalis XXXVII, 227
Barbastre, Bonanatus de 131
Barbastro, Johannes de 231
Barberani, Bartholomaeus 71, 131
Barberano, Petrus de, civis Valencie, 1
Baroni, Guillelmus, ordinis Cisterciensis 257
Baronis, Dominicus 131
Bartholomaeus [...], scritor 231
Barxoler, Bernardus, ioculator comitissae Urgelli 115
Barxoler, Periconus, ioculator comitissae Urgelli 115
Barxoler, Raymundus, ioculator comitissae Urgelli 115
Baster, Jacme 255, 256
Bastida, Arnaldus de, civis, docs. 10, 11
Bastida, Franciscus, scriptor regius 247, 257
Batalla, Gullielmus 17
Bauderii, Raymundus, civis Albiae 265
Bayes, Bartholomaeus, testis 17
Beatrix, filia Rostagni de Carboneriis 262
Bec, Bernardus, civis Albiae 265
Bech, Jacobus 267
Beck, Antoni de, bisbe de Durham XXIX, 158
Bell-lloch, Berenguer de, nebot de mestre Arnau XX, XLIX, L

Bell-Lloch, Bonanat de, nebot de mestre Arnau XX, XLIX
Benedicti, Laurentius, fisicus 254
Benedictus XI = Benet XI, papa
Benet XI, papa XVIII, XXVIII, XL, XLI, XLIII, L, 116, 128, 132, 133, 152, 211, 212, 214, 265
Benet XIII, papa XLIII
Benrell, P. LIV, 268
Benvenguda, uxor Bernardi de Valleriola 71, 72
Berano, baiulus de 117
Berbegal, Bertrandus de 131
Berdoy, Raymundus, civis, docs. 10, 11
Berengarii, Robertus, filius regis Jerusalem et Siciliae 122
Berengarius, cardinalis, episcopus Tusculanensis = Frèdol, Berenguer, cardenal
Berga, Bernardonus de, filius Bernardi de Berga, testis 20
Berga, Bernardus de, testis 20, 59
Berga, Raymundus de, testis 34
Bernabé, Paschasius 131
Bernardi, Rogerius, comes Fuxensis 62
Bernardus, magister, fisicus, docs. 10, 11
Bernardus, sacerdos 257
Bernet, Guillem, notari, doc. 15
Bernuz, Johannes de, testis, doc. 7
Bertrandi, Andreas, frater 231
Blanca d'Anjou, reina, muller de Jaume II XXVI, XXVII, XXVIII, XXXII, XXXVI, 30, 60, 87, 88, 89, 95, 155, 176, 177, 178, 182, 188, 204, 205
Blancha, Regina Aragonum = Blanca d'Anjou
Blanchi, Jacobus, magister 231
Blasi, Agnès, muller d'Arnau de Vilanova XXIV, LI, LIV, 16, 146, 263
Blasi, Joan, nebot d'Arnau XXVIII
Blasii, Armengaudus, fisicus, XXVIII, XLII, 123, 140, 144
Blasii, Johannes, justitia de Muntinyen 131
Blasini, Ermengaudus = Blasii, Armengaudus
Boccenich, Raymundus de, presbiter, beneficiatus in sede Valentiae LIV, 261, 262, 266
Bochera, Ana, pistrix, docs. 10, 11
Boffill, Petrus = Bonfill, Petrus
Boïl, Pere, tresorer reial 103, 115, 118, 124, 143, 157, 167, 169, 270
Boÿl, Philipus de, miles 257
Bonfill, Petrus 32, 131
Borcenich, Raymundus de = Boccenich, Raymundus de, presbiter
Boyl, Petrus = Boïl, Pere
Bonafassia, uxor Guillelmi Ausini 26
Boneti, Bernardus 89, 111
Bonifacius VIII, papa XVIII, XXI, XXXVIII, XL, XLIII, XLVII, 97, 132, 133, 152, 188, 199
Borgonya, Joan de LXIII, 153
Bosco, Guillelmus de = Boscho, Guillelmus de
Boscho, Guillelmus de, iuratus Valentiae 58, 59, 61
Boscho, Guillelmus de, sellerius 20
Botella, Mathaeus, scriptor regius 91, 92, 93
Boter, Michael, notarius Tarraconae 111
Botonach, Iaspertus de, episcopus Valencie, XXV, LII, 7, 154
Brixia, Guillermus de, fisicus 193
Broce, Guillelmus, fisicus 130
Bruni, Arnaldus, thesaurarius, canonicus sedis Valentiae 273
Buada, Maria 16
Buades, Arnaldus 131
Bubo (?), Içach, jueu de Barbastre 255
Bugarrelli, Petrus, magister, testis 26
Bulercano, Petrus de, cardinalis 222
Bullfarins, Jacobus de, rector de Massamagrello, officialis Valentiae 146
Burdegalensis episcopus 82
Burgeti, Arnaldus, O. P. = Burgueti, Arnaldus, O. P
Burgueti, Arnaldus, O. P., inquisitor et iudex XLIX, L, LIV, 257, 258, 262, 268
Burgueto, Arnaldus de = Burgueti, Arnaldus, O. P.

Cabaneis, Jacobus de, scriptor 18, 19
Cabanis, Guillelmus de, scriptor 19
Calabriae dux 95
Calbeti, Petrus, iurisperitus LIII, 242, 243, 244, 246
Calbeto, Petrus, iudex 246
Calça-roja, Martí de, físic = Caliga Rubea, Martinus de
Calderarii, Bernardus, frater O. P., testis 21
Calderarii, Johannes 267
Calders, Berengarius de, canonicus, succentor Sedis Terraconensis 250
Calidis, Johannes de, carnifex 260
Caliga Rubea, Martinus de, fisicus regius XXXII, 169
Campbo, Guillelmus, candelerius, 10, 11
Camporrells = Camporreylls
Camporreylls, haeredes d'en 131
Canals, Laurencius, testis 59
Canellis, Arnaldus de, O. F. M., lector fratrum minorum 250
Caneto, Bartholomaeus de, iurisperitus Valentiae LV, 266, 267
Cani, Bernardus de, civis Valentiae, campsor 71
Canturio, Umbertus de, plebanus plebis de Tricesimo, Aquelegensis dioecesis 128
Capraria, Geraldus de 16
Caprarii, Raimundus 39, 42
Capua, Bartholomaeus de, logotheca, protonotarius regni Siciliae 122
Carboneriis, Rostagnus de, miles de Roseto 262
Cardona, Sibilia de, nobilis 95
Carles II, rei de Nàpols XXIV, XXV, XXVIII, XXXI, XXXII, XLV
Carnotensis, Gaufridus dictus Ligator = Carnoto, Gaufridus de
Carnoto, Gaufridus de, magister 66, 133
Casanovo, Franciscus de, canonicus Terraconae 250
Casesvelles, Arnaldus de, notarius 273
Casesvelles, Nicholaus de, scriptor 273
Cassellerio, Philipus de 32
Castanera, Guillelmus, civis, docs. 10, 11
Castaneto, Petrus de, civis Albiae 265
Castellario, Philipus de 131
Castellonis, Petrus 267
Castro, Gundisalbus de, canonicus Terraconae 133, 250
Castronovo, [...] de, canonicus sedis Valentiae 273
Castronovo, Dalmatius de 16
Castroveteri, Guillelmus de, miles 51, 69
Català, Guillem, justícia de València 255, 256
Catalani, Petrus, macellarius, docs. 10, 11
Catalanis, Guillelmus 16
Cataudi, Raymundus 32, 33, 131
Cathan, Nicholaus de, magister, archidiaconus Remensis 66
Catherina, uxor Jacobi Vives LV, 273
Cattaneo, Altogrado, episcopus electus Vicentinus 128
Cauco libero, Guillelmus de, O. P., inquisitor in dioecesi Valentiae 155, 254
Caynellis, Bertrandus de 17
Cellerarii, Raymundus, civis Barchinonae 145
Cellerer, Ramon = Cellerarii, Raymundus
Celma, Guillermus de, civis Terraconae 250
Celma, Petrus de, iurisperitus LIII, 242, 243, 244, 246, 254, 255
Cephaludensis episcopus 222
Cerdani, Johannes, notarius Valentiae 146
Cerdani, Johannes, testis 47, 48
Cerdani, Natalis 131
Cervaria, Petrus de, O. F. M. 250
Cervera, Arnaldus, scriptor 250
Cervera, Jaume Ramon de, testimoni 57
Cervilione, Gueraldus de, nobilis 16, 141, 143
Chinneveriis, Guido de, miles 205
Cibilia, filia Rostagni de Carboneriis 262

Cirella, Bartholomaeus de, notarius Panormi 262
Cirioll, Barthomaeus, manumissor 43
Claperiis, Bernardus de, civis Valentiae XXIII, 45, 46, 47, 48, 49,
Clara, soror Sanctae Mariae Magdalenae Valentiae 21
Claromonte, Thomasius de, notarius Valentiae 231, 262
Clemens V, papa XVIII, XXI, XXIX, XXX, XXXI, XXXIV, XXXV, XXXVII, XLII, XLIII, XLIV, XLV, XLVI, XLVII, XLVIII, 150, 151, 152, 153, 156, 190, 192, 193, 194, 195, 201, 206, 209, 211, 212, 213, 214, 219, 220, 231, 232, 238, 254, 257
Climent VIII, papa XLIII
Colomerii, Berengarius 16
Colonna, Jaume, cardenal XLV, XLVI, LIII, 183, 185, 186, 249,
Colonna, Pere de, cardenal XLVI, 189
Colonge, Mathaeus, notarius Valentiae 44
Colrat, Guillelmus, testimoni 16
Colrat, Raymundus = Colrrati Raymundus
Colrati, Raymundus = Colrrati, Raymundus
Colrrati, Raymundus, baiulus Burrianae 49, 51, 110
Colrrati, Raymundus, civis Valentiae 102
Columbi, Bernardus, iuratus Valentiae 59, 61
Columpna, Jacobus de = Colonna, Jaume, cardenal
Columpna, Petrus de = Colonna, Pere de, cardenal
Comenge, Rogerius de, nobilis 62
Conesa, Raimundus, canonicus, praepositus Eleemosinae Sedis Valentiae, executor testamenti Arnaldi de Villanova XXII, XXIII, XXXIII, XLVIII, XLIX, L, LII, LIII, 49, 131, 146, 154, 166, 207, 208, 210, 231, 232, 234, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 261, 262, 264, 266, 267, 268
Conesie, Raymundus = Conesa, Raimundus
Conflento, Arnaldus de, notarius Montispesuli 26
Constantia II Siciliae, mater Jacobi II, regis Aragonum 95, 199
Contesina, domicella reginae Blanchae 95
Corb, Guillelmus, ordinis Cisterciensis 257
Corberani, Bernardus 71
Cornelii, Petrus, nobilis 95
Cornell, Petrus, barquerius, testis 28
Corrit, Jacobus 43
Cortit, Jacobus 71, 131
Cost, Egidius de, O. P. 115
Costa, Bernardus, frater, testis 259
Costa, Bernardus, testis, civis Valentiae 257
Costa, Petrus de la, iudex curiae regiae 102
Costa, Raymundus 29
Cotlliure, Guillem de, inquisidor de València XLIV
Crudillis, Gaufridus de, praepositus Terraconae XLVIII, LI, 250, 257, 274
Çabaterii, Romeus 43, 131
Çabella, Pere 255, 256
Çalimona, Bernardus 231
Çamora, Guillem 256
Çanou, Bernardus, 262
Çanuy, Bernardus de = Acenuy, Bernat
Ça Font, Arnau = Safont, Arnau, justícia de València
Çamora, Guillem 255
Çapata, Petrus 154
Çarocha, Guillermus, O. F. M., lector fratrum minorum Terraconae 250
Ça Rovira, Petrus, cirurgicus 131
Çavila, Galcerandus 267

Dacs, Jacobus XLIX, 253
Dalmacii, Guillelmus, succentor Sedis Valentiae 131
Dardevol, Guillelmus 131
Darenys, Dominicus = Arenys, Dominicus de
Darenys, Guillelmus = Arenys, Guillelmus d'

Darocha, Guillermus, civis Terraconae 250
Dauini, Guillelmus = Davini, Guillelmus, canonicus Valentiae
Davini, Guillelmus, canonicus sedis Valentiae LIV, 261, 262, 266
Daviu, Guillem = Davini, Guillelmus
Daulessa, Johannes = Oulesia, Johannes de
Deliciós, Bernat, O. F. M. XLI, L, 132, 265
Delitiosi, Bernardus = Deliciós, Bernat
Desclapés, Johan 56
Des Far, Berenguer, físic 56, 57
Despinavell, Ferrarius = Espinavell, Ferrarius de
Despont, Raimundus, episcopus Valentiae LII, 58, 151, 154, 234, 242, 243, 246, 247, 254, 256, 257, 258, 261, 262, 266, 267, 273
Dolivella, Petrus 16
Dominici, Bernardus, O. P., lector fratrum praedicatorum Barchinonae 250
Dulci, Guillelmus, testis 17
Dulcia, soror Sanctae Mariae Magdalenae Valentiae 21
Duran, Bernardus, O. P. 254
Durani, Bernardus = Duran, Bernardus
Durandi, Arnaldus 17
Dusay, Arnaldus, campsor, docs. 10, 11

Ebereu, Raymundus 32
Ebredunensis epìscopus 84
Eduard I, rei d'Anglaterra XXV, 14
Eimeric, Nicolau, O. P., inquisidor XVII, XLIV, LI, 155, 274
Eimerici, Nicholaus = Eimeric, Nicolau
Enric VII, emperador XXXVII
Entença, Bernardus de, filius, 1
Entença, Bernardus de, pater, 1
Ermengaudi, Vitalis 131
Escalerus, Andreas, testis 26
Escarrer, Guillem = Escarrerii, Guillelmus
Escarrerii, Guillelmus, 228, 229, 230, 233, 237
Escorne, Raymundus = Scorne, Raymundus
Espinavell, Ferrarius de, notarius 242, 243, 246
Eva, uxor Eximini Petri de Arenosio 131
Eymerici, Nicholaus = Eimeric, Nicolau

Fabre, Thomasius, manumissor 43
Fàbrega, Jacobus 131
Fabri, Guillelmus, rector ecclesiae d'Arcos 261, 262
Fabricis, Arnaldus de, civis Massiliae 231, 241
Falquers, Petrus, testis 28, 32, 33
Fangar, Petrus 131
Farfanya, Berengarius de 59
Felip de Mallorca, fill menor de Jaume II de Mallorca 95
Fenollario, Bernardus de 144
Ferdinandi, Andreas, frater, familiaris Arnaldi de Villanova, LII, 143, 146, 167, 231, 262
Ferdinandi, Paschasius, testis 46, 48
Ferdinandus, infans Castellae 50, 64, 68
Ferdinandus, infans, filius regis Maioricarum 144, 157
Fernandus IV, rex Castellae et Legionis XXIX, 197
Ferrandi, Andreas = Ferdinandi, Andreas
Ferrandi, Petrus, procurator, 12
Ferrandis, Andreu = Ferdinandi, Andreas
Ferrandus, abbas Montis Aragonum, docs. 10, 11
Ferraria, uxor Arnaldi de Albesa 131
Ferrarii, Natalis, notarius ilerdensis 59
Ferrarii, Petrus, civis, 4, 5, 16
Ferrarii, Petrus, notarius Valentiae 32, 33, 34, 56, 57, 58, 71, 72
Ferrarii, Petrus, O. F. M. 250
Ferrarii, Romeus, scriptor episcopi valentini 258
Ferrarii de Pratis, Arnaldus 131
Ferrer, Pere = Ferrarii, Petrus
Figueris, Arnaldus de, notarius Valentiae 253, 260
Figueriis baiulus de 94
Figuerola, Jacobus, capellanus capellae Vallis de Aura 95

Filiis urci, Poncellus de 122
Fivellerii, Jacobus, scriptor portionis, XXV, 13
Flacià, Guillem Ramon de, lloctinent del vicari general de Girona 108
Flaciano, Guillelmus Raymundi de = Flacià, Guillem Ramon de
Focibus, Petrus de, domesticus regius 157
Folgueris, Jacobus de, testis 44
Folquers, Petrus, testis 71
Font, Joan, abat de la Valldigna 161
Fonte, Jacobus de, notarius, 1
Forment, Petrus 32, 131
Fortaneto, Matiana de, O. P., vicepriora del convent de Santa Maria Magdalena de València 269
Fraga, Michael de, O. P. LIV, LV, 266, 267, 268, 269
Fraga, Petrus de 131
Francesch, Matheus, testis 28
Franciae, Guilhelmus, civis de Alvia 265
Franciscus, magister 149
Fransa, Guilhelmus = Franciae, Guilhelmus
Fredericus II, rex Siciliae, III Trinacriae XVI, XVIII, XXI, XXIV, XXVIII, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXIX, XLII, XLV, XLVI, XLVII, 74, 138, 173, 174, 175, 179, 180, 183, 184, 185, 188, 189, 192, 196, 198, 199, 200, 202, 206, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 228, 229, 233, 236, 242, 243, 246
Frèdol, Berenguer, cardenal, penitencier papal XXXIV, XLIV, XLVIII, 156, 211, 212, 213, 214, 254
Fulcho, decanus Legionensis 122
Fusterii, Franciscus, O. P. 269

Galcerandi, Guillelmus, notarius Valentiae 131
Galè, metge XXV
Galfredi, Petrus, testis 26
Galvany, Romeus, canonicus Terraconae 250
Garcer, Gundisalbus 228
Garcesii d'Arros, Petrus, scutifer regius, testis, 7
Garcia, Ferrarius, civis Valentiae, 1
Garcia, Petrus, O. F. M., custos Valentiae XLVIII, 199
Garcie, Gondisalbus XXIX, 53, 87, 158
Garini, Bernardus, presbiter 257
Garrigie, Pontilianus, archidiaconus Xative LII, 154
Gastó, Ramon, bisbe de València XLIX, L, LIII, LV, 249
Gaufridi, Petrus = Galfredi, Petrus
Gaufridus, abbas Fuxiensis 63
Gaver, Andreas, vicinus Algezirae 131
Geraldi, Petrus 16
Geraldi, Raymundus, salserius 262
Geraldi, Romeus 95, 110, 178, 182
Geraldus, frater, familiaris Arnaldi de Villanova 231
Gerardi, Bernardus, rector Sancti Martini Valentiae 258
Gerardi, Romeus, civis, 10, 11
Gerunde vicarius 94
Gibbos, Ramon = Rayner, Ramon
Gilaberti, Dominicus, pater, 1
Gilaberti, Bernardonus, filius, 1
Gilaberti, Francisca, filia, 1
Gilaberti, Guillelmus 131
Gilaberti, Jacobus, filius, 1
Gilaberti, Mansilieta, filia, 1
Gilaberti, Marieta, filia, 1
Gilaberti, Periconus, filius, 1
Girart, Bernardus, rector ecclesiae Sancti Martini Valentiae 257
Gizberti, Berengarius, O. P. 250
Gombaudi, Bernardus 248
Gomir, Petrus, canonicus Valentiae 43, 58
Granoya, Petrus, sartor, 10, 11
Grau, Berengarius dez 131
Guardia, Petrus de, iuratus Valentiae 59
Guasch, Bernardus, civis, 4, 5, 16
Guayethani, Jacobus, cardinalis 152
Gueralda, uxor Petri Nicholay 44
Gueraldi, Raymundus, civis Valentiae 131
Guerau, Johan 256

Guerrer, Dominicus 267
Guillelma, soror Sanctae Mariae Magdalenae Valentiae 21
Guillelmus, scriba, doc. 1, 243
Guillermi de Lordato, Raymundus, canonicus Fuxensis 250
Gurçol, Geraldus, rector de Turriges 248

H., praepositus Marsiliensis, 7

Isabelis, filia Jacobi II, regis Maioricarum 95
Isarni, Bartholomaeus, testis 44

Jacca, Arnaldus de 20
Jahen, episcopus de, 7
Jacobus, buccinator cursoris 43
Jacobus, infans, primogenitus Jacobi II, rex Aragonum 95
Jacobus, infans, secundogenitus Petri III, 7
Jacobus I, rex Aragonum, XIV, XIX, XXIII, 7, 141, 179
Jacobus II, rex Aragonum XIV, XVII, XVIII, XX, XXI, XXIV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXV, XXXVI, XXXVII, XLI, XLII, XLIII, XLIV, XLV, XLVI, XLVII, XLVIII, LII, 24, 30, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 50, 51, 52, 53, 54, 60, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 75, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 109, 110, 111, 112, 114, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 131, 134, 135, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 147, 148, 150, 151, 153, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 191, 192, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 205, 206, 207, 208, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 229, 230, 236, 237, 242, 243, 245, 246, 247, 257
Jacobus II, rex Maioricarum 62, 63
Jafer, Guillem de, jutge de cort LII
Jaffero, Franciscus de, iustitia Valentiae in civilibus 146, 245
Januarii, Petrus, notarius Valentiae 157
Jaume de Mallorca, primogènit de Jaume II de Mallorca 95
Johan, Pere 255,
Johanna, filia Rostagni de Carboneriis 262
Johanne, Franciscus de, miles XXXV, 215
Johannes, abbas Vallis Dignae = Font, Joan, abat de la Valldigna
Johannes, cardinalis, electus Spoletanus, camerarius 133
Johannes, cardinalis Sanctae Rufinae, episcopus Portuensis = Mincio de Murrovalle, Joan, O. F. M.
Joannes XXII, papa 257
Johannis, Petrus, O. F. M. 271, 272
Jonqueres, Ramon de = Junqueres, Ramon de
Jonqueriis, Raymundus de = Junqueres, Ramon de
Jordani, Guillelmus, apothecarius regius 182, 239
Judicis, Petrus, apothecarius Barchinonae, executor testamenti Arnaldi de Villanova LII, LIII, 10, 11, 93, 146, 231, 240, 248
Juliani, Petrus, clericus 257
Juncta, Cephaludensis episcopus 222
Junqueres, Ramon de, mostassaf de València 56, 57, 59, 61
Jusser (?), Bertran deç 255, 256

Karolus II, rex Siciliae et Neapolis 62, 74, 90, 163
Katerina, uxor Jacobi de Molleto 131

Laborator, Dominicus 131
Laceria, Guillelmus de, civis Barchinonae XXVIII, 122
Lancea de Castromaynardo, Corradus, miles = Llança, Conrad de
Lançol, Saura, O. P., monja del convent de Santa Maria Magdalena de València 269

Larat, Didacus de 122
Lauerdenx, A. de, canonicus Auxitanus 133
Lauria, Rogerius de = Loria, Rogerius de
Lavania, Nichola de, testis 32, 33, 34
Lavanja, Nichola de = Lavania, Nichola de
Lazari, Clemens, fusterius Valentiae 264
Ledoni, Petrus 17
Ledonis, Felix 267
Legaltruy, Johannes de, civis Barchionnae 248
Lemena, Arnaldus de, mercator Valentiae 262
Lemena, Bernardus de, campsor 34, 46
Lemona, Bernardus de, fisicus 146
Lenieyra Albini, Jacobus, testis 26
Lenieyras, Raymundus, testis 26
Letone, Petrus de 95
Liberius, papa 116
Libiano, Bernardus de, baiulus regni Valentiae 55, 61, 102,
Libiano, Petrus de, justitia Valentiae, 1
Ligator, Salem = Ligator, Salom
Ligator, Salom 45, 48
Lihori, Gil de, lloctinent de procurador 57
Lilleto, Ferrarius de, vicarius Villae Franchae Penitensis 117, 119
Llança, Conrad de XXXIII, 204
Llull, Ramon, VI, VIII.
Loarre, Sanccius, testis 16
Logerio, Johannes de, inquisitor haereticae pravitatis 250, 257, 274
Lombardi, Durantus, notarius Avinionis 262
Lombardi, Petrus, O. P., theologus 116
Longerio, Johannes de = Logerio, Johannes
Lopiç, Sanxia, O. P., monja del convent de Santa Maria Magdalena de València LV, 269
Loria, Rogerius de, miles, ammiratus 90, 122
Lugin, Ramon, fra XXIX, 171
Lupeti, Guillelmus 245
Lupeti, Petrus 110, 115, 144, 145, 167, 170
Luppeti, Petrus = Lupeti, Petrus
Luppi d'Anzano, Garcias, testis, 7
Luppi de Pomario et den Drogo, Dominicus, miles 131
Luppi, Sanccia = Lopiç, Sanxia
Lutzemburgus, Bernardus 274

Maçana, Guillelmus 43, 131
Maçoni, Petrus, iuratus Valentiae 58, 59, 61
Magallo, Johannes = Magalone, Johannes
Magalo, Johannes de = Magalone, Johannes de
Magalone, Johannes de 32, 131
Maioli, Raymundus 267
Maleti, Bernardus, presbiter 261
Maleti, Guillermus 17
Malonda, Dominicus de 28, 32, 131
Manresa, Bartholomaeus de, testis 266
Manresa, Pere de 121
Manrresia, Ferrarius de 157
Manso, Berengarius de 35
Marcay, Simon de, miles 66, 67
March, Bartholomaeus, junior 146
March, Bartholomaeus, notarius Barchinonae LI, 144, 146, 241, 242, 262
Marcellus, canonicus Cardonensis 129
Marcellus, papa 116
Marçen, Petrus 17
March, Pere de = Marci, Petrus
Marcha, Bartholomaeus = March, Bartholomaeus
Marchesii, Petrus, notarius regius, XXVI, 13, 16, 18, 19
Marcheti, Jacobus 16
Marchi, Berengarius, canonicus, sacrista sedis Valentiae 266, 267
Marchi, Petrus = Marci, Petrus
Marci, Berengarius = Marchi, Berengarius
Marci, Petrus XXXIII, 52, 102, 115, 147, 167, 181, 203, 269
Maria, infantissa, filia Jacobi II, regis Aragonum 95
Maria, mater Raimundi Conesa LIII, 259

Maria, uxor Guillelmi de Boscho, 20
Maria, uxor Petri Dolivella 16
Maria, uxor Raymundi Ausini 26
Marsili, Pere, O. P. = Marsilii, Petrus, O. P.
Marsilii, Petrus, O. P. XLVII, 191, 250
Martí, Bernardus = Martini, Bernardus
Martí, Fortuny = Martini, Fortunius, miles
Martí, Petrus = Martini, Petrus
Martí, Ramon, O. P. XXV
Martí V, papa XLIV
Martina, domina 43
Martini, Berengarius 43, 131
Martini, Bernardus 131
Martini, Bernardus, fisicus 144
Martini, Dominicus 131
Martini, Enegus, ostiarius regius 204
Martini, Fortunius, miles XLVII, 191
Martini, Jacobus, laborator 244, 245
Martini, Jacobus, notarius Valentiae LII, LIV, 131, 231, 243, 244, 254, 257, 259, 261, 262, 264
Martini, Petrus 43, 61, 120, 131, 148, 157
Martorell, Miquel 255, 256
Martorelli, Bernardus, notarius Valentiae 131
Martorello, Arnaldus de, notarius Terraconae 250
Mas, Andreas del, O. P. 267
Masero, Guillermus de, fisicus 194, 195
Materone, Arnaldus de, eleemosinarius regius 157
Mathiani, Andreas, iurisperitus 58
Mathoses, Bartholomaeus, civis Valentiae 48
Mathoses, Franciscus, civis Valencie, 1
Matoses, Bartholomaeus = Mathoses, Bartholomaeus
Mazero, Guillermus de = Masero, Guillermus de
Mayolli, Berengarius 95
Mealla, Bernardus de = Medalia, Bernardus de
Medalia, Bernardus de, rector ecclesiae Cullariae 254, 257, 266
Medici, Bartholomaeus 167
Mediona, Albertus de = Mediona, Arbertus de
Mediona, Arbertus de 95, 144
Mercer, Berenguer 56, 57, 58, 59, 61
Mercerii, Arnaldus, officialis Valentiae 254
Mercerii, Berengarius = Mercer, Berenguer
Mercerii, Bernardus 59
Merçerii, Jacobus 45
Merles, Guillelmus 32
Messana, Peregrinus de, O.P., domesticus regius XXXV, 215
Messeguerii, Arnaldus 95, 115, 120, 157
Michael, frater, O. F. M. 254
Michaelis de Exea, Garcias, miles 131
Michaelis, Raymundus, rector ecclesiae Constantini 250
Michel, Gullielmus, civis Valentiae, testis 29
Mincio de Murrovalle, Joan, O. F. M., cardenal XXXV, XLVII, XLVIII, 198, 199, 214, 220, 227
Minga, Michael, notarius Barchinonae 146
Miquel, fra, inquisidor d'Aix XLVIII, 232
Mir, Arnaldus 267
Mir, Guillelmus, iustitia Valentiae 243
Miralles, Johannes de, notarius Valentiae
Mirambello, Raymundus de, testis, 1
Mironi, Johannes, fusterius Valentiae 264
Molay, Jacques de, gran mestre del Temple XXX
Molleto, Jacobus de, miles LII, 131, 154
Monachi, Johannes, cardinalis 74
Monellis, Petrus de 144
Monello, Petrus de 150
Monsó, Garcias de, beneficiatus in ecclesia Sancti Johannis de Boatella 267
Montaneri, Bartholomaea, beguina XLII, 149
Montanyana, Raimundus de 145
Monteacuto, Arnaldus de, mercator de Monte regali 114

Monteacuto, Petrus 157
Monteacuto, Petrus Bernardus de, mercator de Monte regali 114
Monte Alacri, Berengarius 74
Monte albano, Johannes de 154
Montebruno, Periconus de, testis, 1
Montechatano, Raymundus de, testis 18
Montechateno, Guillermus de, nobilis 144
Montefusculo, Tancredus de, O. F. M., episcopus Neocastrensis 222
Monte Lauro, Johannes de 231
Montemadeto, Petrus de, magister, socius Arnaldi 262
Monte melonis, Petrus de = Monte Molonis, Petrus de
Monte Molonis, Petrus de, executor testamenti Arnaldi de Villanova XXIX, XXX, LII, 146, 158, 160, 162, 231, 243, 246, 254, 257, 262
Montemolono, Petrus de = Monte Molonis, Petrus de
Montepavone, Berengarius de, creditor, 10, 11
Montessono, Jacobus de, notarius, testis, 1
Montessono, Michael de, presbiter 242, 243, 246
Monteulini, Johannes de, cursor papae 254
Montfager, Bernardus de, O. P. 273
Montis Albi, baiulus, 4
Montis de Casano, prior 144
Montmeló, Pere de = Monte molonis, Petrus de
Montrodó, Arnau de, bisbe de Girona L, 272
Montull, Joan de XLVIII, 232
Morella, Dulcia de, O. P., monja del convent de Santa Maria Magdalena de València 269
Mularis, Guillelmus 131
Mulnerii, Guillelmus, vicarius Sancti Johannis de Boatella 258
Mulnerii, Johannes 33, 131
Muntaner, Ramon, VI.
Muntaynola, Petrus de, civis Valentiae 43
Narbonensis archiepiscopus 66, 67
Narma, Alphinus de, clericus 66, 67
Na Sampona 32, 131
Na Sampsona, = Na Sampona
Neapolionus, Landulfus, diaconus cardinalis Sancti Angeli 95, 134, 135
Neocastrensis episcopus = Montefusculo, Tancredus de, O. F. M.
Nepotis, Blasius Petrus 131
Nicholaus IV, papa 222
Nicholaus, prior Sanctae Columbae Appamiarum 133
Nicholay, Petrus 44
Nogareto, Guillelmus de, miles XL, 66, 67
Noguera, Gaucerandus de, civis Barchinonae 144
Nova Villa, Gerardus de, cantor 66
Nunii de Castella, Johannes XXX, 162

Oliba, Ermengaudus, archidiaconus Confluentis in ecclesia Elnensi 133
Olibe, Arnaldus, O. F. M. 227
Olivella, Petrus de 17
Olivellis, Raimundus de, civis Valentiae 231
Oliver, Bernat, escuder d'Arnau XLVIII, LIII, 101, 139, 146, 159, 231, 232, 238, 242, 243, 244, 246, 254, 262
Oliverii, Arnaldus 32
Oliverii, Berengarius, O. P. LIV, 263
Oliverii, Bernardus = Oliver, Bernat
Oliverii, Guillelmus 32, 131
Oller, Bartholomeu 255, 256
Ollerii, Petrus 71, 131
Oltzeda, Poncius de, O. P. 58
Orcau, Petrus d' 28
Orcau, Raymundus d' 16
Orticii, Romeus = Ortiç, Romeus, O. F. M.
Ortiç, Romeus, O. F. M., minister provincialis Aragonum XLVII, XLVIII, 198, 199, 214
Ortolani, Petrus 26
Orts, Berengarius den 32, 131
Ortz, Berengarius dez = Orts, Berengarius den

Osca, Dominicus de, portarius regius, testis, 7
Ospitalis, Franciscus, testis 262
Otgerii, Raymundus, ordinis Cisterciensis, lector in monasterio Sanctarum Crucum 250
Oulesia, Johannes de, civis Valentiae 28, 29, 32, 33, 34

Palacio, Guillelmus de 16
Pallariis, Arnaldus de, testis 46, 48
Papini, Johannes 122
Parisiensis archidiaconus, theologus 66
Parisiensis cancellarius, theologus 66, 67
Parisiensis epìscopus 66, 67
Parisiensis officialis 66, 67
Paschasii, Salvator, presbiter XLIX, 253
Pauli, Petrus, notarius Valentiae 48
Pedros, Apparicius de, cursor, testis 43
Pegñe, Franciscus 274
Pelegrí, Guillem, saig de la cort de València 56, 57
Pellicerii, Ferrarius, notarius Valentiae 59, 61
Pellicerii, Jacobus 33
Penestra, Johannes de, electus Spoletanus, cardinalis, camerarius 152, 257
Peralada, Arnaldus de 32, 131
Percaseri, Bernardus, ioculator regis Jacobi II Aragonum 115
Pere el Cerimoniós, rei d'Aragó XIV, XXIV
Peregrini, Bernardus, O. P., prior provincialis XXVIII, 122
Perpiniani, Jacobus, notarius 21
Pertusa, Jacobus de, testis, civis Valentiae 259
Pertusia, Guillelmus de, ostiarius regius 257
Petri, Beatrix, soror Jacobi II, regis Aragonum 95
Petri, Blasius 244, 245
Petri, Dominicus 131
Petri, Garcia 20, 131
Petri, Geraldus LV, 269
Petri, Geraldus, filius, habitator Villae franchae Penitensis 141, 143
Petri, Geraldus, pater Geraldi Petri 141, 143
Petri de Arenosio, Eximinus 131
Petri de Monte Tornesio, Eximinus 131
Petri de Sancto Vincencio, Johannes 20
Petri, Jacobus, frater Jacobi II, regis Aragonum 95
Petri, Michael 244, 245
Petrus, abbas Sanctarum Crucum = Arters, Pere d'
Petrus, confessor regius 247
Petrus, episcopus Lecturensis, cancellarius regis Jerusalem et Siciliae 122
Petrus, cardinalis, episcopus Sabinensis 135
Petrus, episcopus Tirassonensis XXVI, 50, 51, 68, 69
Petrus, infans Castellae 239
Petrus III, rex Aragonum, XIV, XXII, XXV, XXXI, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 16, 18, 19, 36, 54, 60, 157, 172
Peyrona, uxor Petri Roderici de Corella 131
Philipa, uxor Philipi de Castellario 131
Philipus, princeps Tarentinus 95, 122
Philipus, rex francorum XXVI, XXVII, XXX, XXXVIII, XL, XLIII, L, 26, 50, 51, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 86, 165, 199, 265
Phalqués, Petrus = Falquers, Petrus
Pholqués, Petrus = Falquers, Petrus
Pictavia, Raimundus, magister 66
Pictor, Pedrolus, testis 16
Pilis, Gombaldus de, domesticus regius XLIV, 155, 157, 254
Pinu, Bernardus de, O. P., lector fratrum praedicatorum Ilerdae 250
Pinu, Bernardus de, O. P., vicesgerens inquisitoris Valentiae 262
Pla, Guillelmus deç, lancerius 273
Pla, Jacme deç = Plano, Jacobus de
Planell, Bernat = Planelli, Bernardus
Planella, Bernardus de = Planelli, Benardus de
Planelli, Bernardus, campsor 21, 56, 57, 59
Plano, Guillelmonus de 131
Plano, Guillelmus de 131

Plano, Jacobus de, scriptor, executor testamenti Arnaldi de Villanova XXXIII, XLVIII, LII, 111, 115, 146, 148, 176, 177, 178, 188, 205, 207, 231
Plicamanibus, Bernardus de, canonicus Ilerdensis 250
Podio, Berengarius de, O. P. L, 272
Podio, Guillelmus de, clericus 242, 243, 246
Podiocercoso, Bernardus de = Puigcercós, Bernat de
Podio d'Àlber, Mathaeus de 257
Podio ermenal, Simon de 28
Podio ermenali, Petrus de, notarius Barchinonae 242
Podiolo, Bernardus de, apothecarius 231
Podio Rubeo, Bertrandus de, testis 16
Podio viridi, Bartholomaeus de, O. P. 250
Podio viridi, Berengarius de, testis 18
Poilaco, C. de, canonicus Vivariensis 66
Pomario, Guillelmus de, civis valentiae 259
Pomaro, Jacobus de, guanterius, testis 72
Poncia, Maria 17
Poncii, Michael 43, 131
Poncius, praepositus Celsonensis, 7
Populeto, Raymundus de, iustitia Valentiae 58
Porcell, Portell, Arnau, mercader LIII, 255, 256
Porcheti, Petrus 244, 245
Porquet, Guillelmus 273
Porta, Petrus, presbiter, testis 262
Pradinis, Jacobus de, O. P. LIV, 263
Prateolus, Gabriel 274
Pratis, Dominicus de 43
Pratis, Jacobus de 43, 131
Pratis, Jacobus de, sartor XLIX, LIII, LIV, 256
Pratis, Petrus de 43. 131
Prato, Ferrarius de 17
Prats, Bartholomaeus 267
Prats, Jacobus de 71, 259
Prior monasterii Scalae Dei, ordinis Cartusiae 262
Puigcercós, Bernat de, O. P. XXXIX, 106, 107, 152
Puig ermenal, Simon de = Podio ermenal, Simon de
Pulcro loco, Berengarius de, clericus 253
Pulcro loco, Berengarius, nepos Arnaldi de Villanova 231, 257, 258
Pulcro loco, Bonanatus de, nepos Arnaldi de Villanova 257
Pulcrovicino, Jacobus de, notarius Ilerdensis 59
Pulcrovicino, Petrus de 131
Purpuris, Jacobus de, testis 260

Queraltó, Petrus de, nobilis 144
Quintavalle, Enricus de, miles 257

Rabacie, Januarius, notari de València 16, 17, 43, 46, 47, 48, 131
Raig, Petrus 49
Rajadell, Berengarius de 270
Ranaudi, Guilllmus, notarius Massiliae 262
Rapas, Petrus 17
Raspay, Bartholomaeus, notarius Barchinonae 242
Rateria, Bartholomaeus de 253
Rateria, Petrus de XLIX, LIV, 248, 256, 259, 260, 264
Ravaya, Jucef, iudaeus 16, 17
Ravaya, Mosses, iudaeus, 2
Raviya, Jucef = Ravaya, Jucef
Raymunda, soror Sanctae Mariae Magdalenae Valentiae 21
Raymunda, uxor Petri Ausini 26
Raymundi de Cervaria, Jacobus, testis, doc. 1
Raynaudi, G. 129
Rayner, Ramon, sobrecoc de la reina, àlies Ramon Gibbos 100, 103
Rebolli, Stephanus 26
Redulf, Jacobus 131
Remir, Petrus, testis 266
Remires, Petrus 17
Renard, Marc = Renardi, Marchus
Renardi, Marchus, vicinus Burrianae, procurator XXIII, 70, 109, 111, 159
Renardi, Poncius, pater Marchi Renardi, vicinus Burrianae 109

Renoverii, Bartholomaeus 16
Revert, Raimundus, presbiter 273
Ricardi, Jacobus, notarius Valentiae 257
Ricardi, Jacobus, ordinis Cisterciensis, lector in monasterio Populeti 250
Richus de Garcino, Johannes, Sanctae Romanae Ecclesiae notarius 133, 152
Rigaua, na 43, 131
Ripoll, Pere de 235
Rippa, Bernardus de, clericus 231
Ripullo, Ferrarius de, O. P. prior Sanctae Mariae Magdalenae Valentiae 21
Rivosico, Raymundus de, miles 131
Rivo sicco, Raymundus de, collector redituum, 10, 11, 45, 48
Rivosicco, Galcerandus, testis 32, 33
Rixendis, filia Rostagni de Carboneriis, 262
Robert I d'Anjou, rei de Nàpols XXIV, XXXII, XXXIII, XXXVI, XXXVII, XLVI, 188, 205, 207, 223, 228, 228, 229, 233, 236, 237
Robertus, cardinalis 152
Robertus, dux Calabriae 95
Robini, Jacobus, iurisperitus de Manuasca 130
Rocafort, Dominicus de, civis Terraconae 250
Rochaforti, Bernardus de, miles 168
Roda, Berengarius de 20
Roda, Raymundus de 131
Roderici, Castellana, uxor Luppi de Albero 131
Roderici de Corella, Petrus 131
Roderici de Farizia, Gondisalbus 157
Roderici de La Hori, Eximinus 157
Roderici, Raymunda, uxor Eximini Petri de Monte Tornesio 131
Roger de Flor, cavaller XXIX
Rogerii, Arnaldus, comte de Pallars 11
Romanino, Alaudis de, O. P. priorissa Sanctae Mariae Magdalenae Valentiae 21
Romanino, Jacobus de 32, 33
Romei, Raymundus, civis, 10, 11
Roseto, Radulphus de, poenitentiarius Parisiensis 66
Rossi, Rosso, Mateu = Rubei, Mathaeus
Rovira, Johannes, scriptor 49, 51
Rovira, Petrus, cirurgicus 44
Rubei, Mathaeus, cardinalis XXI, XL, 74, 134
Rubei, Nicolaus 17, 267
Rubei, Stephanus, notarius 266, 267
Rubione, Natalis de 131
Ruffis, Martinus de, domesticus regius XXXV, 216, 217
Russi, Ferrarius 131

S., Petrus 240
Safont, Arnau, justícia de València 235
Sala, Dominicus, presbiter, beneficiatus Algezire 131
Salis, Raymundus de, tenens locum justicie Valencie, doc. 1
Saltellus, iudaeus, docs. 10, 11
Salvany, Berengarius, testis 32
Salvatoris, Petrus, guardianus Rippariae Barchinonae 157
Salvi, Guilhelmus, civis Albiae 265
Sanauy, Bernardus de = Acenuy, Bernat
Senauy, Bernardus de = Acenuy, Bernat
Sanccii, Egidius, civis, 7
Sanccii Dalbareda, Petrus = Sanccii d'Albareda, Petrus
Sanccii d'Albareda, Petrus, notarius Valentiae 28, 29
Sanccius de Aragonia, frater regis Jacobi II 95
Sancta Cilia, Bernardus de, civis Valentiae 231
Sancto Amero, Jacobus de, civis, 10, 11
Sancto Clemente, Petrus de, civis Barchinonae, 2
Sancto Egidio, Johannes de, O. P. LIV, 263
Sancto Johanne, Raymundus de, presbiter et beneficiatus XLIX, LIV, 256, 259
Sancto Lacerio, Raymundus, miles 43
Sancto Licerio, Raymundus, testis 33
Sancto Martino, Aparicius de, notarius Ilerdae 59
Sancto Martino, Petrus de 131
Sancto Minato, Guillelmus de 131
Sancto Minato, Raymundus de 131

Sancto Petro, Dominicus de 253
Sancto Ypolito, Bernardus de 131
Sanxovardi, Guillelmus, testis 48
Sarriano, Bernardus de XXIX, 144
Saurina, soror, neptis Arnaldi de Villanova XX, XXV, 21
Scarçaficum, Franciscus 122
Scarrerii, Guillelmus = Escarrerii, Guillelmus
Scorn, Raymundus = Scorne, Raymundus
Scorne, Raymundus, testis 16, 33, 131
Scribe, Guillelmus 95, 146
Sedacer, Romeu, notari de València 255
Segarria, dona 16
Segenolf, Bartholomaeus, magister cambellanus regius 122
Segenolf, Gorgius, cambellanus regius 122
Senauy, Bernardus = Acenuy, Bernat
Sent Just, Berenguer de, comanador de Miravet i de Torres XXXI, 172
Senuÿ, Bernat = Acenuy, Bernat
Serra, Guillelmus 131
Serriano, Bernardus de, consiliarius regius 52, 53
Ses Corts, Simó, escrivà de ració 237
Sibília, muller de Jacme Baster 255
Silvester, papa 116
Silvestri de Lucha, Olucha, Dinus, civis, 10, 11
Simonis, Bernardus, O. P., lector fratrum praedicatorum Terraconae 250
Sintillis, Ghilabertus de, miles 233
Solanis, Guillelmus de 30, 32, 36, 37, 38, 43, 53, 54, 55, 61, 131
Solanis, Jacobus de, testis 72, 244, 245
Solario, Bernardus de 131
Solario, Guillermus de, canonicus, infirmarius Terraconae 250
Solerio, Berengarius de, civis Valentiae 28, 131
Solerio, Clara de, O. P., priorissa monasterii Sanctae Mariae Magdalenae Valentiae 248, 264, 266, 267, 269
Solerio, Petrus de 131
Solsona, Bartholomaeus de 256
Sormat, Arnaldus, notarius Terraconae 250
Spelluncis, Bernardus de, baiulus generalis regni Valentiae 41, 45, 46, 47, 48
Spelluncis, Bernardus de, thesaurarius reginae Blanchae 115, 182, 262
Spinula, Cristianus XXIX, 122, 171
Stephani, Arnaldus, mercator XLIX, 253
Stephani, Petrus, civis Albiae 265
Suexionensis episcopus 51, 69
Symonis, Bernardus, nuntius Geraldi de Albalato 74

Tamarito, Jacobus de, iurisperitus 250
Tancredus, Neocastrensis episcopus 222
Tapiatoris, Jacobus 131
Tapioles, Arnaldus de, testis 44
Tello, Rodericus, archiepiscopus Terraconensis XXXIX, XLII, 150, 151
Teus, Jacobus de 59
Theresia, uxor Eximini Albatre 45, 48
Thiericus, magister, thesaurarius comitis Atrebatensis 66
Thomae, Petrus, O. F. M., lector fratrum minorum Barchinonae 250
Thomas, magister, fisicus, docs. 10, 11
Thomasii, Guillelmus, testis 43
Timor, Dalmatius de, miles 257
Toçal, Petrus 267
Tolosanus episcopus XXVI, 51, 69
Tolsà, Berenguer, savi en dret 235
Toralles, Na 267
Torres, Petrus 26
Trésémines, Durandus de, episcopus Massiliensis XLI, 127
Triller, Petrus XLIX, 253,
Tuiri, Berengarius de 256
Turrefacta, Johannes, sacrista Illerdensis XXVI, 50, 51, 69
Turri, Andreas de, testis 20

Ubertino de Casale, O. F. M. XLVI
Ulricus de Alamania, fisicus 239
Urbà V, papa XLIII
Urbevetanus, Theodoricus, cardinalis 152

Vaildaura, Bernardus de 28, 32, 131

Valença, uxor Raymundi de Rivosico 131
València, bisbe de 15, 83
Valentiae, baiulus, 12
Vall presa, Guillem de 255, 256
Valldaura, Bernardus de = Vaildaura, Bernardus de
Valle Daura, Bernardus de = Vaildaura, Bernardus
Valldecols, Bertran de, prevere LIII, 255, 256
Valeriola, Bernardus = Valleriola, Bernardus de
Valleriola, Bernardus de, civis Valentiae 71, 72
Valleviridi, Guillelmus de, canonicus sedis Valentiae 254, 266, 267
Valls, Jacobus 267
Vassadelli, Raymundus 26
Verdú, Dominicus 131
Verneto, Bartholomaeus de, cirurgicus 257
Verneto, Guillelmus de, notarius 20, 43, 159
Veyani, Raymundus 242, 243, 246
Victo, Petrus de, praefectus Valentiae 122
Vigorós, Joan, O. P., provincial XXXIX, XLI, 125
Vila Francha, Bertrandus de, camerarius Terraconae, 7
Vilagut, Guillelmus de 157
Vilalonga, Na 267
Vilalta, Bertrandus de, testis 32, 33, 71
Vilamarí, Bernat de, bisbe de Girona XXXVIII, 106
Vilanova, Arnau de, senyor de Greolières, Trans i Arcs XVIII-XIX
Villa, Franciscus de 33
Villa, Gullielmus de 33
Villa, Guillelmus de, clericus, docs. 10, 11
Villa Caulium, Bertrandus de 131
Villa Francha, Bartholomeus de, civis, 10, 11
Villanova, Apparicius de XXXIII, 204
Villanova, Berengarius de, nepos Arnaldi de Villanova 257
Villanova, Dominicus de, frater ordinis Sanctae Trinitatis, testis 21
Villanova, Esquerdus de 32, 44, 131
Villanova, G. de XX, XXI
Villanova, Gullielmus, Maioricensis episcopus XXI, 137
Villanova, Maria de, filia Arnaldi XIX, XXV, LI, LII, LIII, LIV, LV, 21, 146, 240, 245, 248, 260, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 270
Villanova, Petrus de, nepos Arnaldi de Villanova XX, XLIX, 146, 231, 241, 253, 254, 257, 260
Villanova, Raymundus de 95
Villanova, Raynaldus de = Villanova, Arnaldus de
Vilanova, Romeu de, XVIII
Villanova, Squerdus de = Villanova, Esquerdus de
Villanova, Vitalis, miles XXVIII, 122, 228
Vilalonga, en 17
Vilamarí, Bernardus de, episcopus Gerundensis 152
Villariacuto, Berengarius de, clericus 257
Villarnau, Dominicus de, familiaris regis Frederici III Siciliae 202
Vineolis, Bernardus de, beneficiatus Valentiae 244, 246
Vitalis, Bernardus, domesticus regius XXXIII, 208, 210
Viver, Bernardus de, beneficiatus in Sede Valentina 242, 243
Vives, Jacobus, vicinus Valentiae 244, 273
Vives de Canamaro, Bernardus, miles, vicinus Muriveteris 154
Viveti, Guillelmus, notarius Valentiae 49
Vola, Petrus, collector, 10, 11
Yolant, dompna 95
Yspania, Arnaldus de, nobilis 62
Yspanus, Petrus, cardinalis, episcopus Sabinensis 134, 197
Yvar, Sanccius de = Ayibar, Sanccius, de

Taula d'autors

Naturalment, a diferència de les anteriors, les entrades d'aquesta taula no apareixen en el text del document, sinó en la informació complementària, en el regest o en notes. Com en les anteriors, els nombres aràbics es refereixen als documents i els romans a l'estudi introductori.

Alanyà i Roig, Josep XI, XVI, XLIV
Aramon i Serra, Ramon VIII
Aristòtil, XIII
Arrizabalaga, Jon IX

Balcells, Albert, VI
Baluze, Étienne 194
Batllori, Miquel VIII, X, XIII, XVIII, XXI, XXII, 12, 123, 144, 175, 192, 207, 218, 231
Benz, Ernst VIII
Benton, John XVIII
Betí i Bonfill, Manuel 144
Bofarull y Mascaró, Póspero de VII, XX
Bohigas, Pere 209
Bonilla y Sanmartín, Adolfo 192
Bossoms i Costa, Jordi XI
Byerly, Benjamin i Catherine 14

Cabré, Maria XI
Calvet, Antoine XI
Caresmar, Jaume VII
Carini, Isidoro 4, 5, 6, 7, 30
Carreras i Artau, Joaquim VIII, IX, X, XIII, XIV, XVIII, XIX, XXII, 149, 231
Carreras i Artau, Tomàs VIII
Cifuentes, Lluís XI, XV
Colomer, Eusebi, IX
Coromines, Marcel 31
Chabàs, Roc, XIII, 26, 146, 156, 211, 231, 232, 249, 254, 264, 266, 267
Chabás, Roque = Chabàs, Roc
Chatelain, Émile 66, 67, 190, 238
Crisciani, Chiara XI

De Bofarull i Sartorio, Manuel 192
Délisle, Leopold 146
Denifle, Heinich Seuse 66, 67, 190, 238
Diepgen, Paul VIII, 2, 149, 151
D'Alòs-Moner, Ramon V, VI, VII, VIII, XIII, XIV, 2, 4, 5, 6, 13, 16, 18, 25, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 52, 53, 54, 55, 62, 64, 66, 67, 69, 70, 74, 89, 90, 91, 92, 95, 97, 98, 100, 111, 121, 143, 148, 166, 209, 262
Dmitrewsky, Michel de 132

Ehrle, Franz 152
Eiximenis, Francesc XX

Falke, Theo H. M. XV, XXVI, 14, 62, 63
Faraudo de Saint-Germain, Lluís 192
Finestres, Jaume VII
Finke, Heinrich V, VIII, XIII, XIV, XXI, XL, XLI, 2, 24, 42, 62, 64, 65, 69, 74, 90, 95, 97, 98, 116, 121, 123, 132, 133, 140, 152, 153, 158, 161, 162, 163, 164, 165, 169, 170, 171, 172, 183, 185, 186, 188, 189, 191, 196, 197, 198, 200, 202, 204, 207, 208, 211, 212, 216, 220, 221, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 230, 232, 233, 236, 237
Fita, Fidel 146
Flaccius Illyricus = Flacius Illyricus, Matthias
Flacius Illyricus, Matthias VIII, XIII, XIV, 173, 174, 175, 179, 184, 192
Francowitz = Flacius Illyricus, Matthias
Friedlander, Alan 265
Fuster, Justo Pastor 13, 15, 16, 234, 268, 270

Gallofre, Guinovart, Rafael 12
García Ballester, Lluís IX, X

García Villoslada, Ricardo XXXI
Gil-Sotres, Pedro IX, XV
Giralt, Sebastià XI, XV, XXVI, 265
González Hurtebise, Eduardo 100, 101, 103, 118, 124
Grandjean, Charles 128
Grau, Sergi XI
Grundmann, Herbert 209
Guijosa, Ramon XII
Guillamet Lloveras, Jaume XII
Guinot, Rodríguez, Enric 56, 57, 58

Hauréau, Barthélemy, V, VII

Laín Entralgo, Pedro IX
Llorca, Bernardino XXXI
Lluís Font, Pere XVII
Lollis, Cesare de 142
López Piñero, José María IX

Manselli, Raoul VII, X
Marinelli, Olga X
Martí de Barcelona (Bagunyà i Casanovas, Jaume) V, VI, VIII, XIII, XIV, 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 45, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 105, 110, 111, 112, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 128, 132, 133, 134, 135, 139, 143, 147, 148, 149, 151, 152, 153, 155, 157, 158, 160, 162, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 219, 220, 223, 224, 225, 226, 227, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 249, 250, 254, 259, 261, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 270
Martorell, Francesc VII
McVaugh, Michael R. IX, X, XI, XV, XXVI, XXVII, 3, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 36, 63, 94, 109, 114, 115, 122, 141, 145, 159, 197, 198
Ménéndez y Pelayo, Marcelino V, VII, XIII, XIV, XV, XXI, 66, 67, 91, 92, 155, 173, 174, 175, 179, 184, 192, 199, 206, 212, 216, 218, 219, 224, 225, 234, 250
Mensa i Valls, Jaume VIII, XI, XII, XV, 99, 113, 152, 192
Millàs Vallicrosa, Josep M. X, LI
Mollat, Guillaume 194
Morató, Josep M. X
Morel-Fatio, Alfred P. V, 146

Olmos Canalda, Elías XIII, XV, 1, 17, 20, 21, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 43, 44, 45, 46, 47, 71, 72 , 131, 146, 231, 241, 242, 243, 244, 254, 259, 261, 262, 264, 266, 267, 273

Paniagua, Juan Antonio, IX, X, XI, XXX, XLV
Pascerini, Maria Cristina XI
Pasqual, Jaume VII
Pegna, Francesc LI
Perarnau i Espelt, Josep IX, X, XI, XII, XIII, XV, XVI, XXVI, XXVII, XXXIX, 22, 31, 66, 67, 97, 98, 132, 152, 209
Pereira, Michela XI
Potestà, Gian Luca XI
Pou i Martí, Josep Maria VIII, XLVI, 75, 76, 78, 132, 183, 192, 198, 199, 207, 211, 212, 213, 214
Puig Oliver, Jaume de XI, XIII, XV, XVI
Puig i Tàrrech, Armand XII

Ramis i Barceló, Rafael XI
Reho, Cosimo XI
Rodrigo Lizondo, Mateu XV, XX, 49, 154, 235, 248, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 269
Ruaix i Vinyet, Josep 209
Rubió i Balaguer, Jordi VII

Rubió i Lluch, Antoni V, VI, VII, VIII, XIII, XXI, 5, 91, 92, 97, 98, 133, 134, 135, 169, 170, 176, 212, 237
Rubio Vela, Agustín 49

Salmón, Fernando XI
Salvador de les Borges (Joan Botam) IX
Sánchez Salor, Eustaquio XI
Sans i Travé, Josep Maria XXXI
Santi, Francesco VIII, X, XI, 67, 250
Scavizzi, Barbara XI
Serra de Manresa, Valentí XIII, 58

Troncarelli, Fabio XI
Tuixans, Joaquim XVIII

Verrier, René XVIII
Vilanova, Arnau de 144
Villanueva y Astengo, Jaime 206, 219, 226, 250, 263
Villeneuve-Trans Flayosc, Romée de XIX

Wadding, Luke 238

Ziegler, Joseph XI
Zurita, Jerónimo 7, 30

TAULA GENERAL

Estudi introductori . . . . . I-LIX

Diplomatarium Arnaldi de Villanova 1

Sigles i abreviacions 397

Fonts i bibliografia
Fons manuscrits 399
Apèndix. Taula d'equivalències de les antigues signatures de l'Arxiu de la Corona d'Aragó amb les noves 402
Fonts publicades 410
Bibliografia 410
Bibliografia web 428

Taules finals
De topònims 429
D'antropònims 435
D'autors 451

UNION ACADÉMIQUE INTERNATIONALE
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

CORPUS PHILOSOPHORUM MEDII AEVI
9/5 ARNAU DE VILANOVA

Comissió: Josep Perarnau (president honorari), Jaume Mensa (director), Josep Alanyà, Lluís Cifuentes, Sebastià Giralt, Sergi Grau, Francesco Santi i Barbara Scavizzi.

OBRES PUBLICADES

Arnaldi de Villanova Scripta Spiritualia = AVSS

AVSS 1 = *Expositio super Apocalypsi* [?]. Cura et studio I. CARRERAS, cooperantibus O. MARINELLI et I. M. MORATÓ, Barcelona i Brussel·les, 1971. XXIV + 304 p.

AVSS 2 = *Tractatus octo in graecum sermonem versi (Petropolitanus Graecus, 113)*. Nunc primum editi cura et studio I. NADAL, graecitatem textus recensente D. BENETOS, Barcelona, 2002, 446 p.

Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia = AVOThO

AVOThO II = *Diplomatarium Arnaldi de Vilanova*. Curante J. ALANYÀ, Barcelona, 2022, LIX + 456 p.

AVOThO III = ARNALDI DE VILLANOVA, *Introductio in librum {Ioachim} «De semine scripturarum», «Allocutio super significatione nominis Tetragrammaton»*. Curante J. PERARNAU, Barcelona, 2004, 212 p.

AVOThO IV = *Alphabetum catholicorum*, *Tractatus de prudentia catholicorum scolarium*. Curante J. PERARNAU, adiuvante M. COROMINES, Barcelona, IEC, FTC, Antonianum, 2007, 256 p.

AVOThO V = *Tractatus de tempore adventus Antichristi. Ipsius et aliorum scripta coaeva*. Curante Josep PERARNAU, Barcelona, 2014, 438 p.

AVOThO XII = *Antidotum contra venenum effusum per fratrem Martinum de Atheca, praedicatorem*, *Praesentatio facta Burdegaliae*. Curante J. MENSA, Barcelona, Barcelona, 2022, 252 p.

AVOThO XIV = *Interpretatio de visionibus in somniis*. Curante J. MENSA, Barcelona, 2019, 182 p.

Monografies o llibres de l'IEC vinculats al projecte

J. Carreras, *L'epistolari d'Arnau de Vilanova*, Barcelona, 1950, 27 p.
Salvador de Les Borges, *Arnau de Vilanova moralista*, Barcelona, 1957, 120 p.
J. Mensa, *Arnau de Vilanova, espiritual: guia bibliogràfica*, Barcelona, 1994, 175 p.
Actes de la «I Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova», J. Perarnau (ed.), vol. 1, Barcelona, 1995, 412 p.; vol. 2, Barcelona, 1995, 303 p.
Actes de la «II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova». J. Perarnau (ed.), Barcelona, 2005, 527 p.
Actes de la «III Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova». J. Perarnau (ed.), Barcelona, 2014, 497 p.
J. Mensa, *L'Institut d'Estudis Catalans i els estudis arnaldians (1907-2016)*, Barcelona, 2018, 46 p.
S. Grau, *Les transformacions d'Aristòtil. Filosofia natural i medicina a Montpeller: El cas Arnau de Vilanova*, Barcelona, 2020, 263 p.
Actes de la «IV Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova». J. Mensa, S. Giralt, J. Arrizabalaga, J. de Puig (eds.), Barcelona, 2022, 370 p.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (IEC)
ATENEU UNIVERSITARI SANT PACIÀ (AUSP)

Corpus Scriptorum Cataloniae
Curantibus Josep Perarnau, Jaume de Puig et Jaume Mensa

Projecte científic d'aplec, estudi i publicació de l'herència escrita del poble català amb sentit de globalitat, integrant tots els textos, escrits o traduïts en qualsevol llengua, d'autors catalans o relacionats per qualsevol raó amb les terres catalanes. Marc cronològic: Dels orígens al final del segle XVIII.

Series A: Scriptores; Series B: Scripta; Series C: Versiones; Series D: Subsidia

Series A: Scriptores
Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO)
Centre de Filosofia i Teologia Medievals Catalanes
Secció Arnau de Vilanova
Responsable: Jaume Mensa

Pla d'edició

I. Bibliografia i descripció de manuscrits
II. *Diplomatarium Arnaldi de Villanova*, cur. J. Alanyà (2022)
III. *Introductio in librum Ioachim de semine scripturarum*; *Allocutio super significatione nominis tetragrammaton* (2004)
IV. *Alphabetum catholicorum sive de elementis catholicae fidei*; *Tractatus de prudentia catholicorum scolarium* (2007)
V. *Tractatus de tempore adventus antichristi* et scripta coaeva (2014)
VI. *Tractatus de mysterio cymbalorum ecclesiae*, cur. J. Perarnau, M. Cabré, J. Mensa; *Tractatus epistolarum christini*, cur. B. Scavizzi (en preparació)
VII. *Philosophia catholica et divina* et epistolae nuncupatoriae
VIII. *Apologia de versutiis atque perversitatibus pseudotheologorum et religiosorum*
IX. *Eulogium de notitia verorum et pseudoapostolorum*, cur. F. Santi; *Denuntiationes Gerundenses*, cur. J. de Puig; *Confessio Ilerdensis,* cur. J. Mensa (en preparació)
X. *Denuntiatiationes Massilienses*, cur. P. Filippini; *Gladius iugulans thomatistas*, cur. E. Dezza; *Carpinatio poetriae theologi deviantis*, cur. P. Filippini (en preparació)
XI. *Protestatio, praesentatio ac supplicatio Benedicto XI*; *Protestatio facta Perusii*; *Allocutio christini*; *De non esu carnium*; *Epistola ad Bremundum, dominum Montisferrarii*; *Dancia Jacobi II cum commento Arnaldi de Villanova*

XII. *Antidotum contra venenum effusum per fratrem Martinum de Atheca, praedicatorem*; *Praesentatio facta Burdegaliae coram domino summo pontifice Clemente V* (2022)
XIII. *Epistola ad gerentes zonam pelliceam* et alia scripta
XIV. *Interpretatio de visionibus in somniis dominorum Iacobi secundi regis Aragonum et Friderici tertii regis Siciliae eius fratris* (2019)
XV. *Conflictus iudaeorum* (?), *Prima propositio de conflicto iudaeorum* (?); *Contituciones Regni Trinacriae*
XVI. Obres i epístoles catalanes
XVII. Versions a l'italià napolità
XVIII. Versions a l'italià toscà
XIX. Versions al castellà
XX-XXI. Obres d'autoria arnaldiana discutida

9 788499 656847

ATENEU UNIVERSITARI
SANT PACIÀ

INSTITVT D'ESTVDIS CATALANS
MCMVII

Institut
d'Estudis
Catalans